Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonComercial 3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) **license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format
Adapt — remix, transform, and build upon the material

4920

059
U-37
1985

2010

20 C 1

1104f

1905

ԸՆԴԱՐՁԱԿ

ՕՐԱՑՈՑ

059
Ա-37

1905

ԸՆԴԱՐՁԱԿ ՕՐԱՑՈՑՑ

Ս. ՓՐԿՉԵԱՆ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ

ՀԱՅՈՑ

ՕՐԱՑՈՑՑ ԵՒ ՏՈՄԱՐԱԿԱՆ ԳԻՏԵԼԻՔ

ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐԱԿԱՆՔ ԵՒ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐԱԿԱՆՔ

ՊԵՏԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ

ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ԵՒ ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԻ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՔ

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

Printed in Turkey

ԳՐԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

Կ. ՊՈԼԻՍ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ց. ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ

Ս. ՓՐԿՉԵԱՆԻ ԳԻՒՂԱՀԱՆԴԵՍ
K. PARKIAN CORSI PLB
ՑԱՏԱՍԱՆ
ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
Ց. ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ
CIGANCVR H. MATHASSIAN

ՏՊԱՐԱՆ, ՎԻՄԱԳՐԱՏՈՒՆ, ԿԱԶՄԱՏՈՒՆ ԵՒ ԹՂԹԱՎԱՃԱՌՈՑՑ
Ց. ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ
Թիւ 27, Ֆինճանճըլար եօղուշու, Կ. Պոլիս

معارف عمومیه نظارت جلیله‌سنك ۲ حزیران ۱۳۲۰ و ۵ ربیع الاخر ۱۳۲۲
تاریخلی و ۷٤٥ نومرولی رخصتنامه‌سیله طبع اولنمشدر

30953-41

Ի ՀԱՅՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ

Տ. Տ. ՄԿՐՏՉԻ Ա.

ՍՐԲԱԶԱՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ

ԱՄԵՆԱՑՆ ՀԱՑՈՑ

Ի ՊԱՏՐԻԱՐՔՈՒԹԵԱՆ Ս. ԵՐՈՒՍԱՂԵՄԻ

Տ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԱՆ

Ս. ԱՐԲԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՄԲ

ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼՍՈՑ

Տ. ՄԱՂԱՔԻԱՅ

Ս. ԱՐԲԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՓԱՌԱՏԱՐԱՆ

վրայ տեղեկութիւններ, բժիշկներու, փաստաբաններու և ճարտարարուեստներու ցուցակներ։

Վերջապէս **Դրական բաժին**, ուր կը պարունակուին հաճոյական և օգտակար գրուածներ՝ նշանաւոր գրողներու կողմէն պատրաստուած։

Այս տարի համեստաբերինք շատ մը կէտեր, ինչպէս առևտրական գիտելիքները, աշխարհագրական տեղեկութիւնները, կաթողիկոսաց ու Պատրիարքաց և առաջնորդութեանց ցուցակները և ուրիշ մասերը և ասով ուզեցինք հաճոյական նորութեանց տեղ բանալ. ինչպէս են

1. Հայ եկեղեցւոյ վարդապետաց ամփոփական ցուցակը.
2. Ծիսական բառարան մը.
3. Գրական ընտիր գրուածներ. Հայլն, Հայլն, Հայլն։

Վստահ ենք որ պիտի գնահատուին ՅՆԴՀԱՐՁԱԿ ՕՐԱՑՈՅՑԸ հաճոյականագոյն և օգտակարագոյն ընելու ջանքերնիս։

Ներուի ի վերջոյ դիտել տալ թէ չհակառակ մեր յայտնի հրատէրներուն, որպէս զի թերի կամ սխալ տեղեկութեանց ուղղութիւնները մեզի հաղորդուին, շատ քիչեր հաճած են դիտողագիրները գարձնել, մինչ մենք սիրով պիտի ընդունէինք այդ ձեւով հատած ուղղութիւնները։

Դիտողագրելու համար պատրաստուած թերթը նորէն կը գտնէք ասոր ղեկոյցին առեւտին։

Կը խնդրուի ամէն անանցեմ օրինակ ուղարկել գիտողութիւն առնելու այս **Ընդարձակ Օրացոյցին** պարունակած տեղեկութեանց մասին, նշանակել այս թուղթին վրայ, և, կտրելով զայն գծուած տեղէն, ղրկել Հիւանդանոցի գրասենեակը, կ. Պոլիս, Մեծ Նոր խան, մինչեւ 1 Յուլիս 1905։

ՀԱՄԱՌՕՏԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ

Ա.քեպ.	Արքեպիսկոպոս
Ամեր.	Ամերիկեան
Անգղ.	Անգղիերէն
Անպ.	Անպաչատն
Աչխ.	Աշխարհագրութիւն
Ատգ.	Ատենադպիր
Ատպ.	Ատենապետ
Ատժ.	Ատեանմեայ
Ա.քհ.	Աւագ քահանայ
Բն.	Բնակիչ
Բնգտ.	Բնագիտութիւն
Բնպմ.	Բնական պատմութիւն
Գերմ.	Գերմաներէն
Գհժ.	Գահաժառանգ
Գնձ.	Գանձապետ
Գհկլ.	Գահակալութիւն
Գծ.	Գծագրութիւն
Գր.	Գրագիր
Դս.	Դեսպան
Դահհ.	Դաստիարակուհի
Դացչ.	Դաստիարակ ուսուցիչ
Դքսթ.	Դքսութիւն
Եպ.	Եպիսկոպոս
Եպսթ.	Եպիսկոպոսութիւն
Ջն.	Ջինուորական
Էֆ.	Էֆէնտի
ԸՀպ.	Ընդհանուր հիւպատոս
Ընտ.	Ընտրեալ
Թպ.	Թագաւոր
Թգթ.	Թագաւորութիւն
Թրն.	Թուաբանութիւն
Իշխթ.	Իշխանութիւն
Իրգտ.	Իրաւիտութիւն
Ից.	Ինքնիշխան
Ծն.	Ծնած
Ծվր.	Ծայրագոյն վարդապետ
Հյ.	Հայկազեան
Հպ	Հին պատմ
Զեռն.	Զեռնադրեալ
Մագտ.	Մանրագէտ
Մբ.	Միաբան
Մդս.	Մեծ դեսպան
Մճ	Մեճիտիէ
Մքլ.	Մայրաքաղաք
Ցյ.	Յայտնի
Նխ.	Նախկին
Չփգտ.	Չափագէտ
Պատմ.	Պատմութիւն
Վնհ.	Վանահայր
Վրդ.	Վարդապետ
Տղ.	Տեղապահ
Տճ.	Տաճկաբան
Տմրկ.	Տոմարակալութիւն
Տնտգ.	Տնտեսագիտութիւն
Տս.	Տեսուչ
Տրժ	Տարաժութիւն
ՓԱռ.	Փոխ առաջնորդ
Փխ.	Փոխանորդ
Ֆլմ.	Ֆիլոմեդր
Ֆհ.	Ֆահանայ
Ֆռ.	Ֆռանկուսի
Ֆտ.	Ֆարսու ղար
Ֆր	Ֆարոզիչ
Օսմ	Օսմանիկէ
Օգնն.	Օգնական մանագէտ
Օսմն.	Օսմաներէն
Ֆրնս.	Ֆրանսերէն

ՕՐԱՑՈՑՑ ԿԱՄ ՏՈՄԱՐ

1905

ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ ՔՐԻՍՏՈՍԻ

ԵՒ ԲՈՒՆ ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ ՀԱՅՈՑ

ՏՃՂԻ — ՏՃՂԸ = 4397 — 4398

ԵՒ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ ՀԱՅՈՑ

ՌՃԾՊ—ՌՃԾԲ=1354—1355

Գիր տարւոյն . . . . . Զ
Եօթներեակն . . . . . Զ
Վերադիրն . . . . . Ե
Ինքնեւտասներեակն . . . . . Դ
Տաճուտէրն . . . . . Ա—Է—Ժ

Բուն ձայնիցն *ա՛. բ՛. գ՛. դ՛.* Աջակողմեան դասուն են ի սկիզբն տարւոյն, եւ անցանեն ի ձախակողմեան դասն՝ սկսեալ ի Բուն Բարեկենդանէ։

ՇԱՐԺԱԿԱՆ ՏՕՆԵՔ ԵՒ ՄԻՋՈՑՔ

Ծնունդ	. . . . .	Երկ. Յունուար	6
Միջոց ուտիք	. . . . .	Աւուրք	32
Առաջաւորաց բարեկենդան	. . . . .	Կիր. Փետրուար	6
Սուրբ Սարգիս	. . . . .	Շբ. »	12
Տեառնընդառաջ	. . . . .	Բշ »	14
Բուն Բարեկենդան	. . . . .	Կիր. »	27
Տօն Աւետման	. . . . .	Երկ. Ապրիլ	7
ԶԱՏԻԿ	. . . . .	Կիր. »	17
Երեւման Ս. Խաչ	. . . . .	Կիր Մայիս	15
Համբարձումն	. . . . .	Երկ »	26
Հոգեգալուստ	. . . . .	Կիր. Յունիս	5
Բարեկենդան Լուսաւորչի	. . . . .	Կիր »	26
Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ (Գիւտ նշխարաց)	. . .	Շբ. Յուլիս	2
Բարեկենդան Վարդավառի	. . . . .	Կիր »	17
ՎԱՐԴԱՎԱՌ	. . . . .	Կիր »	24
Միջոց Վարդավառի	. . . . .	Եօթնեակք երեք	
Բարեկենդան Աստուածածնի	. . . . .	Կիր. Օգոստոս	7
ՎԵՐԱՓՈԽՈՒՄՆ	. . . . .	Կիր. »	14
Միջոց Աստուածածնի	. . . . .	Եօթնեակք չորս	
Բարեկենդան Խաչի	. . . . .	Կիր. Սեպտեմբ.	4
ԽԱՉՎԵՐԱՑ	. . . . .	» »	11
Բարեկենդան Վարագայ Ս. Խաչի	. . . . .	» »	18
Վարագայ Ս. Խաչ	. . . . .	» »	25
Միջոց Խաչի	. . . . .	Եօթնեակք ութ	

Գիւտ Ս. Խաչի . . . . . Կիր. Հոկտեմբ. 23
Ս. Հրեշտակապետաց . . . . . Շբ. Նոյեմբեր 5
Յիսնակաց Բարեկենդան . . . . . Կիր » 20
Ս. Յակոբայ Բարեկենդան . . . . . Կիր Դեկտեմբ 11
Ս Յակոբ Մծբնայ . . . . . Շբ. » 17
Միջոց ուտիք . . . . . Աւուրք 13
Բարեկենդան Ծննդեան . . . . . Գշ Դեկտեմբ 29

ԸՍՏ ԼԱՏԻՆԱՑԻՈՑ

Շրջանն լուսնի, որ է ոսկեթիւն 6
Շրջանն արեգակնային փոքր 10
Վերադիրն 24
Ինդիկտիոնն Հռովմէական 3
Կիրակագիրն 1

Իսկ Զատիկ նոցա միով եօթնեկաւ յառաջ է քան զմերն։

ԶՈՐՍ ԵՂԱՆԱԿՔ

Դարուն և հասարակած	. . . . .	Մարտ 8
Ամառ և արեւադարձ	. . . . .	Յունիս 9
Աշուն և հասարակած	. . . . .	Սեպտեմբեր 10
Ձմեռ և արեւադարձ	. . . . .	Դեկտեմբեր 9

ՏԱՐԵՄՈՒՏՔ

Փրկչեան թուականին (Հին տումար)	. . .	1905	Յունուար 1
Թուին Հայոց ըստ յոյն սովորութեան.	. .	1354	» 1
Տաճկաց Հիճրէթի թուականին	. . .	1323	Փետրուար 22
Տաճկաց եզմտական թուականին.	. . .	1321	Մարտ 1
Փոքր Թուին Ազարիայի	. . . . .	290	» 21
Բուն և շարժական թուականին Հայոց	. . .	4397	Օգոստոս 7
Սովորական Հաստատուն թուին Հայոց	. . .	135	» 11
Հրէից թուականին	. . . . .	5666	Սեպտեմբ. 17
Լատինացւոց թուականին (Նոր տումար)	. .	1906	Դեկտեմբ. 19

ԹՈՒԱՐՄՈՒՆՔ

Ի փետրուարի 7 մնանդական խաւարումն լուսնի տեսանելի ի Կ. Պոլիս.

Սկիզբն խաւարման ի ժամ 2, րոպէ 10
Մէջ խաւարման ի ժամ 3, րոպէ 9
Վերջ խաւարման ի ժամ 4, րոպէ 28
Չափ խաւարման 5 մասնաչափ եւ 7 վայրկեան։

Ի փետր. ի 24 մնանեկածէ խաւարումն արեւու անտեսանելի ի Կ. Պոլիս։

Յ'Օգոստոսի 2 մնանդական խաւարումն լուսնի սկզբնաւորութիւնն տեսանելի ի Կ. Պոլիս.

Սկիզբն խաւարման ի ժամ 9, րոպէ 39
Մուտ լուսնի ի Կ. Պոլիս ի ժամ 9, րոպէ 56
Դագաղումն արեւու ի Կ. Պոլիս ի ժամ 9, րոպէ 58
Մէջ խաւարման ի ժամ 10, րոպէ 44
Վերջ խաւարման ի ժամ 11, րոպէ 49
Չափ խաւարման 3 մասնաչափ եւ 54 վայրկեան։

Յ'Օգոստոսի 17 բոլորական խաւարումն արեւու մնասմբ տեսանելի ի Կ. Պոլիս.

Սկիզբն խաւարման ի ժամ 19, րոպէ 28
Մէջ խաւարման ի ժամ 20, րոպէ 24
Վերջ խաւարման ի ժամ 21, րոպէ 20
Չափ խաւարման 10 մասնաչափ։

ԱՂԻՍԱԿ ՇԱՐԺԱԿԱՆ ՄԱՍԱՆՑ ԱԽՈՒՐՑ

ՅՈՒՆՈՒԱՐ				ՄԱՅԻՍ				ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ			
օ.	ծ. Ա.	կ. օ.	ե. տ.	օ.	ծ. Ա.	կ. օ.	ե. տ.	օ.	ծ. Ա.	կ. ե.	ե. տ.
	ժ. ր.	ժ. ր.	ժ. ր.		ժ. ր.	ժ. ր.	ժ. ր.		ժ. ր.	ժ. ր.	ժ. ր.
1	14.23	7.21	9.37	1	9.28	4.52	14.32	1	11.17	5.46	12.43
7	14.14	7.11	9.46	7	9.16	4.47	14.44	7	11.33	5.55	12.27
13	14. 3	7.16	9.57	13	9. 6	4.42	14.54	13	11.49	6. 5	12.11
19	13.51	7. 4	10. 9	19	8.58	4.37	15 2	19	12. 5	6.11	11.55
25	13.38	6.58	10.22	25	8.51	4.35	15. 9	25	12.21	6.20	11.39
ՓԵՏՐՈՒԱՐ				ՅՈՒՆԻՍ				ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ			
	ժ. ր.	ժ. ր.	ժ. ր.		ժ. ր	ժ ր.	ժ. ր.		ժ. ր.	ժ. ր.	ժ. ր.
1	13.21	6.49	10.39	1	8.46	4.33	15.14	1	12.37	6.28	11.23
7	13. 6	6.42	10.54	7	8.44	1.32	15.16	7	12.53	6.37	11. 7
13	12.50	6.34	11.10	13	8.44	4.32	15.16	13	13. 9	6.43	10.51
19	12.35	6.26	11.25	19	8.47	4.33	15.13	18	13.24	6.51	10.36
25	12.19	6.17	11.41	25	8.51	4.36	15. 9	25	13.38	6.58	10.22
ՄԱՐՏ				ՅՈՒԼԻՍ				ՆՈՅԵՄԲԵՐ			
	ժ. ր.	ժ. ս.	ժ. ր.		ժ. ր.	ժ. ր.	ժ. ր.		ժ. ր.	ժ. ր.	ժ. ր.
1	12. 8	6.12	11.52	1	8.58	4.38	15. 2	1	13.53	7. 1	10. 7
7	11.51	6. 3	12. 9	7	9. 6	4.42	14.54	7	14. 5	7.12	9.55
13	11.30	5.56	12.30	13	9.16	4.47	14.44	13	14.16	7.17	9.44
19	11.14	5.47	12.46	19	9.28	4.52	14.32	19	14.25	7.22	9.35
25	10.58	5.38	13. 2	25	9.40	4.58	14.20	25	14.32	7.24	9.28
ԱՊՐԻԼ				ՕԳՈՍՏՈՍ				ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ			
	ժ. ր.	ժ. ր.	ժ. ր.		ժ. ր.	ժ. ր.	ժ. ր.		ժ. ր.	ժ. ր.	ժ. ր.
1	10.39	5.29	13.21	1	9.56	5. 7	13.21	1	14.39	7.27	9.21
7	10.24	5.22	13.36	7	10.11	5.14	13.36	7	14.39	7.28	9.21
13	10. 8	5.13	13.52	13	10.26	5.20	13.52	13	14.39	7.28	9.21
19	9.54	5. 5	14. 6	19	10.42	5.26	14. 6	19	14.36	7.27	9.24
25	9.40	4.58	14.20	25	10.58	5.37	14.20	25	14.32	7.25	9.28

ԱԽՈՒՐՔ ՏՕՆԱԽՄԲՈՒԹԵԱՆՑ
ԵԿԵՂԵՑԵԱՑ ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԻՍ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՅ ԳԻՒՂՕՐԷԻՑ

Ապրիլ 17 Ս. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ, *ի Բերա-Թագսիմ և ի Գում-Կաբու։*
» 24 ՆՈՐ ԿԻՒՐԱԿԻ. Ս. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ, *Գում-Կաբուի դաբա։*
Մայիս 1 ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՏՐԱՆ. Ս. ՍՏԵՓԱՆՈՍ, *ի Խաքէոյ։*
» 8 ՍՐԲՈՑ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ, *ի Ֆէրիքէօյ։*
» 15 ԵՐԵՒՄԱՆ ԽԱՉ, *ի Գալաթա-Չէշմէ։*
» 26 Ս. ՓՐԿԻՉ, *յ'Ագգ. Հիւանդանոց յ'Եէսիլգիւղէ։*
Յունիս 5 ՀՈԳԵԳԱԼՈՒՍՏ. Ս. ԵՐԵՈՒԹԻՒՆ, *ի Բերա։*
» 12 Ս. ԵԼԻԱ, *յ'Էյուպ։*
» 13 Ս. ՀՈՒԻՓՍԻՄԷ ԿՈՅՍ, *ի Պէյօղլու-քաէրէ։*
» 18—19 ԵԼՆ Ի ՎԻՐԱՊԻՆ Ս. Գ. ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԻՆ, *ի Գալղաթա-Ճուղ և ի Գերեզմանատուն Բերայի։*
Յուլիս 2—3 ԳԻՒՏ ՆՇԽԱՐԱՑ Ս. Գ. ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԻՆ, *ի Ղալաթիա և ի Քէնալը կղզի։*
» 5 ՍՐԲՈՑ ՍԻՒՐԱՆԱՑ, *յ'Էմիրկէն։*
» 10 ԳԻՒՏ ՏՓՈՑ Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ, *յ'Եէնիքէօյ և յ'Էյուպ։*
» 16 ՍՐԲՈՑ ԱՌԱՔԵԼՈՑ, *ի Գանտիլլի։*
» 24 ՎԱՐԴԱՎԱՌ. Ս. ԿԱՐԱՊԵՏ, *յ'Իսկիւսար-Եէնիմահալլէ։*
» 25 Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԿԱՐԱՊԵՏ, *ի Սէնկիա։*
» 30 Ս. ՍԱՆԴՈՒԽՏ, *ի Բուտէլի-Հիսար։*
Օգոստոս 14 ՎԵՐԱՓՈԽՈՒՄՆ Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ, *ի Գում-Կաբու և Ամաալը. Ս. ԹԱԳԱՒՈՐ ի Գասըք-Եէօյ. Ս. ՆՇԱՆ, յ'Ալէմտաղի։*
» 21 Ը. ՕՐ ՎԵՐԱՓՈԽՄԱՆ, *յ'Օրթաքէօյ։*
» 28 ԳԻՒՏ ԳՕՏՒՈՑ Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ, *ի Պէշիկթաշ։*
Սեպտ. 8 ՆՆՈՒՆԴ Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ Ե'ԱՆՆՈՒԱՑԷՆ, *ի Մագրիքէօյ։*
» 11 ԹԱՁԱՎԱՐԱՑ. Ս. ԽԱՉ *յ'Իսկիւսար-Սէլամլըղ. Ս. ՆՇԱՆ, ի Գարթալ։*
» 24—25 Ս. ԳԷՈՐԳ, *ի Սամաթիա։*
Հոկտ. 2 Ս. ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ, *ի Թօփդաբու։*
» 15 Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԱՒԵՏԱՐԱՆԻՉ, *ի Նաալըգալու։*
» 29 Ս. ՅՈՎՀԱՆ ՕՍԿԵՐԲԱՆ, *ի Գարաքէօյ-Ղուկ (Տրկիզեալ)։*
Նոյեմ. 5—6 Ս. ՀՐԵՇՏԱԿԱՊԵՏ, *ի Պալաթ։*
Դեկտ. 3 Ս. ԹԱԴԷՈՍ ԵՒ ԲԱՐԹՈՒՂԻՄԷՈՍ, *յ'Եէնիգալու։*
» 10—11 Ս. ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ, *ի Պէյգօզ։*
» 17—18 Ս. ՅԱԿՈԲ ՄԾՆԱՑԻ *ի Գասըմ-քաշա և յ'Եէսիլգիւղէ։*
» 26 Ս. ՍՏԵՓԱՆՈՍ, *յ'Ակրոթէֆան։*
» 29 Ս. ՅԱԿՈԲ ԱՌԱՔԵԱԼ, *յ'Ալթը-մէրմէր։*
» 29 Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԱՒԵՏԱՐԱՆԻՉ, *ի Կէուիկ-քաշա։*

Լատ.	Օր	ՔԵԱՆՈՒՆԻ ՍԱՆԻ ՕՐ 31	ՅՈՒՆՈՒԱՐ	ՋԻՒԼԳԱՏԵ ՕՐ 29	Տոմար.	Դասրմ.
14	1	շբ. դկ. Դ. օր պահոց Ծննդեան և **ԱՍՏՂԱՆՊ.** Տարեմուտ **1905** Թուականին Քրիստոսի, ըստ հին տոմարի Սրբոց Բարսղի հայրապետին և եղբօրն Դրիգորի Նիւսացւոյն. Մեկնեսորոսի Հռոմայ հայրապետին և արբայ Եփրեմի Խուրին Ասորւոց, Տ. Բ.ղոյք Իլ. Յայտ. Բաղդատ Իդ։ Ա. Աբրահայ մի Յն* Տօն Ասաստուածայնութեան Տեառն. Ե յիլոփ։ Բարզի հայրապետին. Լ.թ. Յունուար 14։ Տճ. Զիւլիոփ Ա Ե Դաւդի ՂՀ Հր. Սեբաստի 8։	՚	ՂՀ
		Առաջին Քառորդ ժամ 5, րոպէ 8				
		Հոգմանիս եւ ամձրեւ				
15	2	Ա կիր. աձ. Զ. Յիսնակայ Դ. օր պահոց Ծննդեան։ Լ.թ. Տօն անուանն Յեսուայ.			՚	ՂՅ
16	3	ԹԲ. ակ Ե. օր պահոց Ծննդեան			՚	Ո
17	4	Գշ. բձ. Զ. օր պահոց Ծննդեան Տ.Ո. Արաց (30 օր)։ Լ.թ. Ասպանդ սբբեալ։			՚	ՈՒ
18	5	Դշ րկ. Ձրագալոյց Ծննդեան և Աստուածայայտնութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի Ն.ուսկրէ չերեխոյն։ Յն Ձրագալոյց յայտնութեան։			՚	ՈՂ
19	6	Ա ԵԹ. զձ **Ծօն Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի։** Ա.պէ ե ուր օր լրանայ։ Յն* Մկրտութեան Տէրն։			՚	ՈՂ
20	7	Ա ՈՒԲ. զկ. Բ. օր Ծննդեան Յելոպայ Գաբելոց։ Յն* Յայ հաննու Պաբպելիկն			՚	ՈՂ
21	8	շԲ. դձ. Դ. օր Ծննդեան։ Յայտ. Ուրաց (30 օր)։ Լ.թ. Ագնեայ ասպան։ Հր Տրեփելե փոխ։			՚	ՈՀ
		Տար. Ծնն. Օսկար Բ. Թագ. Շուեդ-Նորվեկիոյ. 1829				
		Ի Զհնոսի ժամ 1, րոպէ 24				
		Տճ. Պուրճի Տիւմ				
		Լուսին Լուսնի ժամ 16, րոպէ 20				
		Փոփոխական օդ				
22	9	Ա կիր. դկ. Դ. օր Ծննդեան։			՚	ՈՂ
23	10	ԹԲ աձ. Ե. օր Ծննդեան։			՚	ՈՂ
		Տար Գան. Էտուարտ Է. Թագաւորին Անգլիոյ և Կայսեր Հնդկաստանի. 1901				
24	11	Գշ սկ. Զ. օր Ծննդեան։			՚	ՈՂ
25	12	Գշ. բձ. Է. օր Ծննդեան։			՚	ՈՂ
26	13	Ա ԵԹ. րկ. Է. օր Ծննդեան և **Տօն Աստուածայայտնութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի։**			՚	Ո
27	14	ՈՒԲ զձ. Պահր։ Լ.թ* Յաշնաս։ Ուսկեբերան։			՚	ՈՂ
		Տար. Ծնն. Վիլհելմ Բ. կայսեր Գերմանիոյ. 1859				

Լատ.	Օր	ՔԵԱՆՈՒՆԻ ՍԱՆԻ ՕՐ 31	ՅՈՒՆՈՒԱՐ	ՋԻՒԼՀԻՃՃԷ ՕՐ 30	Տոմար.	Դասրմ.
28	15	շԲ. կկ. Տօն Ծննդեան Սրբոյն Յովհաննու Կարապետին։ Ա. Ոգոն (30 օր)։			՚	ՈՂ
		Վերջին Քառորդ ժամ 9, րոպէ 2				
		Յուսոյն եղ հոգմանիս				
29	16	Ա կիր. դձ. Ա. զկնի Ծննդեան։ Հրաւէր։ Լ.թ. Փրանկիսկոս Սալէզացոյն։			՚	ՈՂ
30	17	ԵԲ. դկ. Սրբոցն Պետրոսի հայրապետին, Վլասայ եպիսկոպոսին և Աբիսողոմայ սարկաւագին։ Յն* Ասպան ասուածայտնեան։ Տճ. Աբբրը սրպին, ու ե վերչ տրուսան սուրբց սուրբնայ հոգին չներ։			՚	ՈՂ
31	18	Գշ. աձ. Սրբոցն Անտոնի, Տրիփոնի, Պարսամայ և Ոնուփրիոսի ծնանդեան։ Յն* Ասպան և կէս։ զկ հայրապետացն Ալեքսանդրեայ։ Տճ. Էվվելչ Իսմանչն, ու ե ոկիզն չէսան սուրբց Էրէրդրէ հոգին չներ։			՚	ՈՂ
1	19	Գշ. ակ. Պահր. Լ.թ. Փեպրուար			՚	ՈՂ
2	20	ԵԲ. բձ Սրբոցն Թէոդոսի Գազաւորին և եօՁն մանկանցն Եփեսոսի։ Յն* Ե.ՐԻՓեան ճգնաւորին։ Լ.թ* Տէրն ընդ.պ։			՚	ՈՂ
3	21	ՈՒԲ. րկ. Պահր Լ.թ. Վլասայ եպիսկոպոսին։			՚	ՈՂ
4	22	շԲ. զձ. Սրբոց հայրապետացն Աղանասի և Կիւրղի։			՚	ՈՂ
		Մուսնի Լուսնի ժամ 19, րոպէ 37				
		Ձհուցաբեր աւուրք				
5	23	Ա կիր կկ. Բ զկնի Ծննդեան։ Հրաւէր։ Լ.թ. Ագնեայ եպիսկոպոսին։ Տճ. Զիւլհիճճէ (30 օր)։			՚	Ո
6	24	ԵԲ. դձ Սրբոցն Կիրակոսի և մօր Յուդիտայի, և վկայիցն Գորգիոսի Պոպիտոսի և Դրիգորիոսի։ Լ.թ. Տրամբաց եպիսկոպոսին։ Հր. Ագոր (30 օր)։			՚	ՈՂ
7	25	Գշ դկ. Սրբոցն Վահանայ ԴոպՈնացւոյն, Եւգինեայ կուսին, և հօրն Փիլիպպոսի և մօրն Պողոնայ և երկուց եղբարցն Աերգեայ և Ագիոսոնի և երկուց ներքինեացն։ Յն* Դրէֆոբէ Ասուածաբանին։			՚	ՈՂ
8	26	Գշ. աձ Պահր։			՚	ՈՂ
9	27	ԵԲ սկ. Սրբոցն Եւգինէոսի, Մակարիոսի. Վագերիոսի, Կանդիտոսի և Ակիւզասայ։ Յն* Փախ։ պրբ։ Ն.ղեսոյ Սրբոյն Յովհաննու Ուսկեբերանին։			՚	ՈՂ
10	28	ՈՒԲ. բձ Պահր։			՚	ՈՂ
11	29	շԲ բկ. Սրբոյն Գրիգորի Աստուածաբանին։ Յն. Դ.ւբ Ն.ը Եսբ Իփնոպեսի հայրապետի։			՚	ՈՂ
12	30	Ա կիր զձ. Դ. զկնի Ծննդեան։ Հրաւէր։ Յն* Հայրապետ։ Բ.ղոյք, Գրէֆ։ և Յովհաննու Ուսկեբերանին։			՚	ՈՂ
		Առաջին Քառորդ ժամ 20, րոպէ 20				
		Խառնակ օդ				
13	31	ԹԲ. կկ. Սրբոց Մակարայեցւոցն Եղիազարու քահանային և Շամունեայ և եօՁն որդւոց նորին։ Տճ Ագրիֆէ։			՚	ՈՂ

Լատ.	Օր	ՀՈՒՊԱՔ ՕՐ 28	ՓԵՏՐՈՒԱՐ	ՀԻՒԼԻՍԱՅԷ ՕՐ 30	Տաճկ.	Փասրմ
14	1	Գշ. ղձ. Սրբոց երկոտասան մարգարէիցն՝ Ովսեայ, Ամովսայ, Միքիայ, Յովելեայ, Աբդիու, Յովնանու, Նաւումայ, Ամբակումայ, Սոփոնիայ Անգեայ, Զաքարիայ և Մաղաքիայ։ Տճ. Գ–ր–դ–ն պ–յ–ր–ը, ա–ա–ր ը–ր։			՚Ժ	՟Զ՟Թ
15	2	Գշ. ղկ. Պահք։ ՑԽ* Տէ–ո–ն–ը–ա–ը։			՚ԺԱ	՚Ժ՚
16	3	Եշ. աձ. Սրբոցն Սոփիայ և երից դստերացն Պիստիսի, Ելպիսի և Ագապեայ։ Տմ. Մ–հ–ե–ն (30 օր)։			՚ԺԲ	՚Ժ՚Ա
17	4	ՈՒր. ակ Պահք։			՚ԺԲ	՚Ժ՚Բ
18	5	Շր. բձ. Սրբոց որդւոց և Յոռանց սրբոյ հօրն մերոյ Դիւգորի Լուսաւորչին՝ Արիստակիսի, Վրթանիսի. Յուսկանն, Դրիգորիսի և Դանիէլի։			՚ԺԴ	՚Ժ՚Բ
19	6	✠ԿԻր. իկ. Դ զկնի Ծննդեան. Բարեկենդան պահոց Առաջաւորաց. Ցն Դ–է՛–ո–ը–ն, ու ե ա–է–ը–ա–ա–ն է–ը–ե–է–ց։ Լ–ր. ե–ո–ն–ա–ա–ե–ը–ը–ը–ց–ց է–ը–ե–է։ Հը. Փ–ր վ–ե–ը պ–յ–ր–ը։			՚ԺՀ	՚Ժ՚Գ
		☾ Ի Զուկն ժամ 15, տոպ 11				
		Տճ. Պ–ւ–ր–ի Հ–ա–ը				
20	7	Բշ. զձ. Ա. օր պահոց Առաջաւորաց. Ցայմ. Ա–հ–է–ն (30 օր)։ Ցն. Լ–ո–ն–ա–ն պահոց յայմ ե–ո–ն–ե–է։ Տճ. Ձ–ի–ր–ե–է ե–վ վ–է–լ պ–ե–հ–ո–վ–ը. ու ե օր է–ը–ա–ե–ւ–ց ը–ի–ր–ո–ն–ե–ա–ն ա–ր–ե–ա–ա ց–ո–ր։			՚ԺԷ	՚Ժ՚Ա
		☽ Լուսին Լուսնի ժամ 3, տոպ 12				
		Հ–ո–մ–ա–ւ–ի–ի եւ ա–ն–ձ–ր–ե–ւ–ի				
21	8	Գշ. զկ. Բ. օր պահոց Առաջաւորաց. Ցն. Ե–է–ո–ց Թ–ե–ո–ր–ո–ա–ց վ–ա–է–ց։			՚ԺԷ	՚Ժ՚Զ
22	9	Գշ ղձ. Գ. օր պահոց Առաջաւորաց.			՚ԺՁ	՚Ժ՚Ը
23	10	Եշ. դկ. Դ. օր պահոց առաջաւորաց։ ՑԽ* Ղ–ա–լ–մ–ո–ա–ք ֆ–ո–հ–ո–ո–յ–ն։			՚ԺՂ	՚Ժ՚Ը
24	11	ՈՒր. աձ. Ե օր պահոց Առաջաւորաց. և յիշատակ առաքման Յովհաննու մարգարէին առ Նինուէացիսն։ ՑԽ* Վ–ո–ա–ց է–պ–է–ո–պ–ո–ւ–ն։ Լ–ր. Մ–ա–ո–ի–ե–ա–ց ա–ա–ո–է–ը–ց–ն։			՚Ի	՚Ժ՚Թ
25	12	Շր. ակ. Սրբոցն Սարգսի զօրավարին և որդւոյ նորա Մարտիրոսին և չորեքտասան զինուորացն։			՚ԻԱ	՚ԺՀ
26	13	✠ԿԻր. բձ Ե. զկնի Ծննդեան։ Լ–ր. Վ–ր–ո–ի–ե–ր–ր–ո–ց է–ը–ե–է։			՚ԻԲ	՚ԺՀ՚Ա
		☾ Վերջին Քառորդ ժամ 22, տոպ 47				
		Յ–ե–ց–ա–խ–ա–ո–ց ա–ն–ձ–ր–ե–ւ				
27	14	✠Բշ. բկ. Տ–ե–ա–ո–ը–ր–կ–ի–գ–ա–ա–ք։ Հ–ը–ո–ո–ի։ Ա. Ն–է–ր–հ–ո (30 օր)։ Տճ. Ձ–ի–ր–ե–է ա–ո–է պ–ե–ա–գ. ու ե օր է–ը–ա–ե–ւ–ց ը–ի–ր–ո–ն–ե–ա–ն ա–ր–ե–ա–ա է ը–ո–ը։			՚ԻԳ	՚ԺՀ՚Բ

Լատ.	Օր	ՀՈՒՊԱՔ ՕՐ 28	ՓԵՏՐՈՒԱՐ	ՄԱՒՀԱՐԻԵՄ ՕՐ 30	Տաճկ.	Փասրմ
28	15	Գշ. զձ. Սրբոց Առաքելոց զօրավարաց և Առաքիաստանց վկայից։			՚ԻԴ	՚ԺՀ՚Գ
1	16	Գշ. զկ. Պահք Լ–ր Մ–ր–ա։			՚ԻԵ	՚ԺՀ՚Դ
2	17	Եշ ղձ. Սրբոց Ասկեանց քահանայից։			՚ԻԶ	՚ԺՀ՚Ե
3	18	ՈՒր ղկ. Պահք։			՚ԻՁ	՚ԺՀ՚Զ
4	19	Շր. աձ. Սրբոյն Խահակայ Պարթեւի հայրապետին մերոյ։ Ցն Ց–է–ը–ա–ւ ֆ–ո–ի–ը–ց։			՚ԻՂ	՚ԺՀ՚Է
5	20	✠ԿԻր. ակ Զ զկնի Ծննդեան. Հ–ր–ո–ի–ե–ա–ա–ր–ա–ց է–ը–ե–է է–ը–ե–է ե–ը–ը Բ–ո–ն ք–ո–ի–է–ի–ե–ա–ա–ր–ա։			՚Իթ	՚ԺՀ՚Ը
6	21	Բշ բձ. Սրբոցն Մարկոսի եպիսկոպոսին, Պիտնի քահանայիւն, Ալբրտի և Բենիամինի սարկաւագացն և վկայիցն Արդլմահեի, Որմզդանայ և Մայեին։ Ցն. Տ–է–մ–ր–ի–ո–ւ ե հ–ա–ո–ր–ի–ո–ւ ֆ–ը–ն–ա–ո–ր–ա–ն, ե ն–ո–ա–ի–ո–ր–ա ե յ–ա–յ–մ ե–օ–ր–ն–է–է։ Տճ. Ձ–ի–ր–ե–է ա–ա–է ֆ–է–լ–ր–ի–ո–ւ, ու ե օր է–լ–ո–ի–ե–ւ զ–է–ր–մ–ր–ի–ա–ն ա–ր–ե–ա–ա ե հ–ո–ը։			՚Իէ	՚ԺՀ՚Թ
		☽ Ծիւնուն Լուսնի ժամ 13, տոպ 16				
		Ջ–ե–ւ–ա–ո–ի–ր ա–ո–ւ–ր–ի				
7	22	Գշ. բկ. Սրբոց Ղ–ե–ո–ղ–ե–ա–ն–ց քահանայից։ Լ–ր Թ–ա–վ–մ–յ–է Ա–ֆ–ա–ի–ա–ց–ն։ Տճ. Մ–ա–հ–ր–ը–ի–մ (30 օր) ե ա–ր–է–մ–ա–ա ՌՀՀ ը–ա–ո–ի–ա–ի Հ–է–ճ–ր–է–ր–ի։	՚Ա	՚ՌՀՀ	՚ԻՀ	՚ԺՀ՚Ի
8	23	Գշ. զձ. Պահք։ Լ–ր Սբ հ–է–ր–ց։ Հը. Վ–է–ա–ր–ը (29 օր)։	՚Բ	՚ՌՀՁ	՚Իը	՚ԺՀ՚Ի
9	24	†Եշ. կկ. Սրբոց **Վ–ա–ր–դ–ա–ն–ա–ն–ց** զօրավարաց հազար երեսուն և վեց վկայից։ Ցն–է–ա–ւ ֆ–ո–ի–ը–ց։ Ցն՝ Դ–է–ա ֆ–է–լ–ա–ց ա–ր–ք–ա–յ Ց–վ–հ–ն–ն–ա– Կ–ր–պ–է–ր–ի։	՚Գ	՚ՌՀՂ	՚Իթ	՚ԺՀ՚Ի
10	25	ՈՒր. ղձ. Պահք։ Ցն՝ Գ–ր–է–ր–ր Ա–ա–ա–ա–ք–ա–ն–ն–ի։ Տճ. Լ–վ–վ–է–է պ–է–ր–ի–է–լ–ց–ա–ա–ւ, ու ե ա–է–ը–ա–ե–ւ–ց պ–ա–ա–ա–ա–ն–ց ու ի–է–է ե–օ–ր–ն ի–է– և –ա–ր ֆ–է–լ–է–ր։ Հ–է–ա–ի–ն ֆ–ա–ր–ի–ա–ա–ա–ը։	՚Դ	՚ՌՀՃ	՚Ի	՚ԺՀ՚Ի
11	26	Շր. ղկ. Կ–ո–ա–ա–ն–դ–ի–ո–ւ–պ–ո–լ–ի–տ–ո–յ Ս. Ժ–ո–ղ–ո–վ–ո–յն հարիւր յիսուն հայրապետաց։	՚Ե	՚ՌՀՃ	՚Ի	՚ԺՀ՚Ի
12	27	✠ԿԻր. ղկ. Ա Քառասնորդաց. Բուն Բարեկենդան։ Ցն Բ–ա–ն Բ–ա–ր–է–կ–է–ն–դ–ա–ն։ Լ–ր. Ք–ա–ա–ա–ն–ր–ք–ց է–ը–ե–է։	՚Զ	՚ՌՀՄ	՚Ի	՚ԺՀ՚Ի
13	28	Բշ. աձ. Ա. օր մեծ պահոց։	՚Է	՚ՌՀՇ	՚Ի	՚ԺՀ՚Ի

Լատ.	Օր	ՄԱՐԹ ՕՐ 31 — ՄԱՐՏ — ՄՈՒՀԱՐՐԵՄ ՕՐ 30	Տաճկ.	Փարսիկ
14	1	Գշ. ակ. Բ. օր մեծ պահոց։ Տճ. Տ-ըէմ-ոբ ՌՀՀ Ելէ-մըզ-ոյան Բ-ոռ-ոյ-ենէն, Հբ. Կ-ոմ-ոս-ոբ ֆ-ամ վ-ան մ-ահ-ու-ան Մ-ովս-էս։	Ա	ՌՀ
		☽ Առաջին Քառորդ ժամ 11, րոպէ 43		
		Խառնակ օդ		
15	2	Գշ. բձ. Դ. օր մեծ պահոց։	Գ	ՌՀ
16	3	Եշ. բկ. Դ. օր մեծ պահոց։ Տճ. Ակ-ոբ կ-ենէ- ե Ա-բ-ըոը պէ-ոբ է-լ ճ-ու-ղ, ու ե վեր-ը ց-որ-ոյն պ-ոռ-ու-ոն-ոց։	Ժ	ՌՀ
17	4	Ուր. գձ. Ե. օր մեծ պահոց։	ԺԱ	ՌՀ
18	5	Շո. գկ Զ. օր մեծ պահոց։ Սրբոյն Թէոդորոսի զօրավարին։ Տ-ճ. Ա-կէտ (30 օր)։ Ցն. Թ-ե-ոդ-ոս-ոս ղ-որ-վ-ոյ-ենէ։ Լ-ոս. Դ-ոբ-ր-ե-ե-լ հր-ե-ղ-ոս-ի-պ-ե-ոէն։	ԺԲ	ՌՀ
19	6	✠ Կիր. դձ. Բ. Քառասնորդաց և Լ. օր մեծ պահոց։ Լ-ոս* Ցավ-ե-կ-ոյ Ա-ռ-ո-ս-ի-ո-ոբ։	ԺԳ	ՌՀ
20	7	Բշ. դկ. Լ. օր մեծ պահոց։ Ցն. Դ-ի-ոբ Ն-ե-ո-ոբ-ոց Մ-ըբ-ոյն Ցավ-ո-ն-ոս Կ-ր-ոպ-ե-ոէն։ Տճ Ակ-ոբ-ը ե-ո-ի-ն ու ե վեր-ը չ-ի-ս-ոս ս-ոս-որ-ց ե-ր-ի-ր-ը-ր-ը ֆ-ու-ի-ն չ-ո-ր-ը-ն։ Հբ. Ծ-ա-մ վ-ան Ե-ռ-ի-ե-ոյ։	ԺԴ	ՌՀ
21	8	Գշ. ուձ Թ. օր մեծ պահոց։ Գ-ի-ր-ե-ո-ա-ո-ը ե հ-ո-ո-ր-ի-ո-ի-ն ե լ-ի-ն-ե ու-ր-ե ե է-ե-լ-ե-ր հ-ո-ս-ս-ո-ր։ Տճ. Ի-ր-ի-ը-ո-ւ-ը ը-ե-ղ-է-ր։ Պ-ր-ի-ո-ց՝ Ն-ե-ի-ր-ս-ը, ու ե Ն-ո-ր օր ս-ր-ե-ց-ի-ս-ե-ն, ե ե Ն-ո-ց-Ա-մ-ա-ն-ը ե պ-ա-յ-ր-մ. Լ-ը. Բ-ե-ն-ե-դ-ի-ք-ի-ո-ս-ը ա-բ-ե-ց-ի-ն։ Հբ. Փ-ա-ր-ի-մ, գ-ո-ն չ-ե-լ-ը-ս-ե-ի Ս-ո-ի-ր-ը-ց, ու ե Շ-ե-ի-ե-ր պ-ա-յ-ր-մ-ը ս-ա-ս-ր-ս-ա-ր-ե-ս։	ԺԵ	ՌՀ
		☉ Ցեւին Լուսին Լուսնի ժամ 12, րոպէ 37		
		Անձրեւաբեր եղանակ		
		○ Ի խոյն ժամ 14, րոպէ 17		
		Տճ. Պուրճի Համէլ		
22	9	Գշ. ակ. Ժ. օր մեծ պահոց։ Ց-ոյ-մ. Ա-կէտ (30 օր)։ Ցն* Բ-ա-ռ-ա-ս-ն-ո-ն Հ-ո-ի-ո-ն-ց։	ԺԶ	ՌՀ
23	10	Եշ. բձ. ԺԱ. օր մեծ պահոց։	ԺՀ	ՌՀ
24	11	Ուր. բկ. ԺԲ. օր մեծ պահոց։	ԺԸ	ՌՀ
25	12	Շո. գձ. ԺԳ. օր մեծ պահոց։ Սրբոյն Կիւրղի Երուսաղիմայ հայրապետին և վիւս Կիւրղի եպիսկոպոսին և մօրն նորա Ա-ն-ն-ա-յ-ի։ Լ-ոս* Ա-ե-ք-ս-ա-ն-դ-ր-ի։	ԺԹ	ՌՀ
26	13	✠ Կիր. գկ. Դ. Քառասնորդաց և ԺԴ. օր մեծ պահոց։ Ա-ռ-ա-ւ-ո-ւ-ի-ն։	Ի	ՌՀ
27	14	Բշ. ղձ. ԺԵ. օր մեծ պահոց։	ԻԱ	ՌՀ
28	15	Գշ. ղկ. ԺԶ. օր մեծ պահոց։	ԻԲ	ՌՀ
		☾ Վերջին Քառորդ ժամ 10, րոպէ 42		
		Ամպամած եւ խոնաւ		

Լատ.	Օր	ՄԱՐԹ ՕՐ 31 — ՄԱՐՏ — ՍԵՓԵՐ ՕՐ 29	Տաճկ.	Փարսիկ
29	16	Գշ. աձ. ԺԷ. օր մեծ պահոց։ Ա. Ա-ե-ք-ս-ի (5 օր)։	ԻՀ	ՌՀ
30	17	Եշ. ակ. ԺԸ. օր մեծ պահոց։ Հբ. Ա-պ-ր-ի, ու ե ֆ-ե-բ-ր-ո-ւ-ա-ր-ի ֆ-ամ 4, րոպէ 41։	ԻԸ	ՌՀ
31	18	Ուր. բձ. ԺԹ. օր մեծ պահոց։	ԻԹ	ՌՀ
1	19	Շո. բկ. Ի. օր մեծ պահոց։ Սրբոյն Յովհաննու Երուսաղիմայ հայրապետին և հայրապետացն մերոց Յովհաննու իմաստասիրին Օձնեցւոյ, Յովհաննու Որոտնեցւոյն և Գրիգորի Տաթեւացւոյն։ Լ-ոս. Ա-պ-ր-ի-լ։	ԼԱ	ՌՀ
2	20	✠ Կիր. գձ. Դ. Քառասնորդաց և ԻԱ. օր մեծ պահոց։ Տ-ն-ի-կ-ե-ի։	ԼԲ	ՌՀ
3	21	Բշ. գկ. ԻԲ. օր մեծ պահոց։ Ա. Շ-ա-մ (30 օր) ե ֆ-ե-բ-ր-ո-ւ-ա-ր Մ-Ղ=290 է-ս-ր Ի-ո-ւ-լ-ի-ո-ն Զ-ո-ւ-լ-ա-կ-ց-ո-ց. ե ֆ-ր-ն-ա-ր-ա-ր ը-ն-ե-ց-ե-ալ հ-ն-ց ֆ-ո-ր-ի-ն։	ԼԳ	ՌՀ
4	22	Գշ. ղձ. ԻԳ. օր մեծ պահոց։	ԼԴ	ՌՀ
5	23	Գշ. ղկ. ԻԴ օր մեծ պահոց։ Մ-ի-ջ-ի-ն-ե։ Լ-ոս. Վ-է-լ-ե-ն-տ-ի-ոս Ց-ե-ր-ե-ր-ե-ն։	ԼԵ	ՌՀ
		☉ Ցեւուն Զատկական Լուսնի ժամ 6, րոպէ 52		
		Հողմուտիւն եւ անձրեւ		
6	24	Եշ. աձ. ԻԵ. օր մեծ պահոց։ Տճ. Մ-ե-ֆ-ե-ր (29 օր)։ Հբ. Ն-ո-ե-մ-ե-ն (30 օր) ու ե Ա. ա-ֆ-ո ը-ն-ր Մ. Գ-ր-ո-ց։	ԼԶ	ՌՀ
7	25	Ուր. ակ. ԻԶ. օր մեծ պահոց։ Ցն* Ա-ե-ք-ս-ա-ն-դ-ր Մ. Ա-ֆ-ո-ո-ն-ե-ն։	ԼԷ	ՌՀ
8	26	Շո. բձ. ԻԷ. օր մեծ պահոց։ Սրբոց բառասնից մանկանցն, որք ի Սեբաստիա կատարեցան։ Ցն. Տ-ո-ն ա-ֆ-ն-ո-յ Ե-ր-ի-ս-յ-ե-ն ը-ղ-ջ-ո-ց։	ԼԸ	ՌՀ
		Տար. Ծննդ. Քրիստիան Թ. Թագ. Տանիմարգայի. 1818		
9	27	✠ Կիր. բկ. Ե. Քառասնորդաց և ԻԸ. օր մեծ պահոց։ Դ-ա-ռ-ա-ս-ի-ե։	ԼԹ	ՌՀ
		Տար. Ծննդ. Լ-ե-օ-ր-ո-ւ-ս Բ. Թագ. Պ-ե-լ-ճ-ի-գ-ա-յ-ի. 1835		
10	28	Բշ. գձ. ԻԹ. օր մեծ պահոց։	Ո	ՌՀ
11	29	Գշ. գկ. Լ. օր մեծ պահոց։	ՈՒ	ՌՀ
12	30	Գշ. դձ. ԼԱ. օր մեծ պահոց։	ՈՒԱ	ՌՀ
13	31	Եշ. դկ. ԼԲ. օր մեծ պահոց։	ՈՒԲ	ՌՀ
		☽ Առաջին Քառորդ ժամ 00, րոպէ 13		
		Պարզ եւ ցուրտ		

Լատ.	Օր	ՆԻՍԱՆ ՕՐ 30	ԱՊՐԻԼ	ՍԷՖԷՐ ՕՐ 29	Տաճկ.	Գաղղիա.
14	1	ԱՒՐ. աձ. ԼԴ. օր մեծ պահոց։			՚9	՚108
15	2	†ԵՇԲ. ակ. ԼԴ. օր մեծ պահոց։ Սրբոյ Հօրն մերոյ ԳՐԻԳՈՐԻ ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԻՆ. յիշատակ չարչարանաց և մահին Ի վիրապն։			՚10	՚109
16	3	✠ԿԻՐ. րձ. Զ. Քառասնորդաց և ԼԵ. օր մեծ պահոց։ Գ— ԼԸՏԲԵՒՆ։ ԼՓ. Ծ—ղէ—ՂԸՐԳ			՚11	՚110
17	4	ԲԵՇ. րկ. ԼԶ օր մեծ պահոց։ Տ—Ր. ԱԿՒԼԻՆ (30 օր)։			՚12	՚111
18	5	ԳՇ. գձ. ԼԷ. օր մեծ պահոց			՚13	՚112
19	6	ԴՇ. գկ. ԼԸ. օր մեծ պահոց։			՚14	՚113
		☪ *Աւագ Լրումն Լուսնի ժամ 20, րոպէ 49*				
		Ամպամած եւ մեթ հոգմ ու պարզ				
20	7	✠ԵՇ. ղձ. ԼԹ. օր մեծ պահոց։ Աւետումն Ս. Աստուածած— նի։ Հր. Պ—ՒԲ։ ՚ր Ե Ի—Ր—Ր—Ա—Ղ ՊԱՐՔ—Ր Ա—Ր— Ա—Ր։			՚15	՚114
21	8	ՈՒՐ. ղկ. Խ. օր մեծ պահոց։ Յ—Յ—Ր. ԱԿՒԼԻՆ (30 օր)։			՚17	՚120
		Տար. Ծննդ. կարող Թագ. Ռումանիոյ. 1839				
		☉ Ի Ցուլի ժամ 1, րոպէ 41				
		Տճ. Պաւրճի Սէվր				
22	9	ՇԲ. աձ. Յիշատակ Յարութեանն Ղազարու։ Պահք։			՚17	՚122
23	10	✠ԿԻՐ. ակ. Ծաղկազարդ։ Պահք։ Դ—ՆԷ—ՅԼ—։ ՅՆ* Ի—Ղ—Ա—Ղ—Ր։ ԼՐ* Զ—ՒՒ Ե Ս. Դ—Ր։			՚18	՚127
		Ըստ հին տոմարիւ այսօր է աւագ լրումն լուսնի				
24	11	ԱՒԱԳ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ. րձ. Պահք։ ԼՐ* Բ. օր Զ—ՒՒ։			՚19	՚128
25	12	ԱՒԱԳ ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ. րկ. Պահք։ Յիշատակ տասն կուսա— նաց։ ԼՐ. Մ—Ր—Ւ— Ա—Ի—Ր—Ն—Ի—Ն։			՚20	՚129
26	13	ԱՒԱԳ ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ. կձ. Պահք։			՚21	՚130
		☾ *Վերջին Քառորդ ժամ 23, րոպէ 33*				
		Ցաւեր եւ խռնգաւ				
27	14	✠ԱՒԱԳ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ. գկ. Պահք Յիշատակ ընծայից Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի։ Ո—Ն—Ր—։ Ա—Ի— —Ի—Ր։ Տճ Զ—ՅԸՐ Ֆ—Ր—Ի—Ն—Ը։			՚22	՚131
28	15	ԱՒԱԳ ՈՒՐԲԱԹ. ղձ. Պահք։ Յիշատակ չարչարանաց և յարութեան և Քաղման Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիս— տոսի։			՚23	՚132
29	16	ԱՒԱԳ ՇԱԲԱԹ. ղկ. Ձրագալոյց Զատկի։ Ն—Ա—Ր—Ի— Ա—Ր— Ը—Ի—Ն։			՚24	՚133
30	17	✠ԿԻՐ. աձ. **ՋՈՏԻ. Ցարութիւն Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի։** Ո—Ր—Ի Ե Ա—Ղ ՓՇԼ Ն Շ—Մ—Ր— Յ—Ա—Ն։ ՅՆ* Ե— Զ—ՒՒ Ե Ա—Ր—Ի Ե Ն—Ց— Փ—Շ—Ե Ն—Ե— Բ—Ի—Ր։			՚25	՚134

Լատ.	Օր	ՆԻՍԱՆ ՕՐ 30	ԱՊՐԻԼ	ՐԷՄԻԻԼ ԷՎՎԷԼ ՕՐ 30	Տաճկ.	Գաղղիա.
1	18	✠ԲԵՇ. ակ. Բ. օր Զատկի։ Ցէլ—Ա—Ի Ա—Ե—Լ—Ց։ Լ— Մ—Յ—։ Ե Գ—Ն —Ա—Ե—Լ—Ց— Փ—Լ—Ի—Գ—Ա—Ի Ե Ց—Ի—Ր—Ց։ Հր Ծ—Մ Վ—Ն Մ—Հ—Ա—Ն Ց—Ի—Ա—Ց։			՚27	՚170
2	19	✠ԳՇ. րձ. Դ. օր Զատկի։			՚27	՚177
3	20	ԳՇ. րկ. Դ օր Զատկի. Ա. Ա—Ր (30 օր)։ Լ—. Գ—Ա— Խ—Լ։			՚28	՚177
4	21	ԵՇ. գձ. Ե օր Զատկի։ Ի Ա—Լ—Ա— Ի—Լ Ե Ա Ի—Լ—Ր—Ա— Գ—Ն Վ—Ն —Ր—Գ—Ր—Ի—Ց։			՚29	՚177
		☪ *Ծնունդ Լուսնի ժամ 22, րոպէ 53*				
		Հողմային պարզութիւն				
5	22	ՈՒՐ. գկ. Զ. օր Զատկի։ ՅՆ* Տ—Ն Պ—Լ—Ի—Լ Ց—Յ—Լ—Յ—Ն։ Տճ. Բ—Ա—Լ—Ե Ե—Վ—Ե—Լ (30 օր)։			՚1	՚179
6	23	ՇԲ. ղձ. Է. օր Զատկի։ Յիշատակ գլխատման Սրբոյն Յով— հաննու Մկրտչին. ՅՆ* Ս. Գ—Ր—Ի։ Տճ. Խ—Ր—Ե—Լ—Ե—Լ։ Հր. Ե— (29 օր)։			՚2	՚1
7	24	✠ԿԻՐ. Բ. գկ. Ը. օր Զատկի։ Նոր կիւրակէ. Կ—Ն—Ա—Ղ—Ի—Ն։ ՅՆ. Թ—Վ—Ն Ց— —Ա—Ե—Լ—Ց։			՚2	՚2
8	25	ԲԵՇ. աձ. Թ. օր Յինանց։ ՅՆ. Մ—Ր—Ւ— Ա—Ի—Ր—Ն—Ի—Ն։			՚2	՚3
9	26	ԳՇ. ակ. Ժ. օր Յինանց։			՚0	՚4
10	27	ԴՇ. րձ. ԺԱ. օր Յինանց։ ՅՆ. Շ—Ա—Ն Ա—Ի—Ն—Ի—Ն Ի—Ր— Պ—Ա—Ի։			՚7	՚0
11	28	ԵՇ. րկ. ԺԲ. օր Յինանց։			՚7	՚7
12	29	ՈՒՐ. գձ. ԺԴ. օր Յինանց։			՚8	՚7
		☽ *Առաջին Քառորդ ժամ 9, րոպէ 49*				
		Հողմային պարզութիւն				
13	30	ՇԲ. գկ. ԺԴ. օր Յինանց։ ՅՆ. Յ—Ի—Ր—Ա—Ի Ա—Ա—Ի—Լ—Ց Ե—Ր—Օ—Ր Յ—Ա—Ղ—Ն—Ա— Ա—Ի—Ա—Ա—Ր—Ն—Ի—Ն։			՚9	՚8

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳԻՒՂԱՐԱՐԱԿԱՆ ՀԱՄԱՅՆՈՒԹԻՒՆ ՀՍՍՀ-ում
ՄԱՇՏՈՑԻ ԱՆՎԱՆ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ

Լուս.	Օր	ՄԱՅՑՍ ՕՐ 31	ՄԱՅԻՍ	ՐԷՊԻՒԼ ԷՎՎԷԼ ՕՐ 30	Տգմս	Նաւուց
14	1	✠ԿԻՐ. Գ. դձ. *ԺՆ. օր Յիւնանց, Տօն Աշխարհամատեան, Կանչ Լիւթ. ՅԿ. Երեփ. Տրդատ.*			١٠	٩
15	2	ԲՇ. դկ. *ԺԶ. օր Յիւնանց, ՅԿ. Ինչ պէս Նշանաւոր Հայրապետին Հր. Մեր վրայ հանուն Հեղեղ և Երկրաշարժեն պահպանելին.*			١١	١٠
16	3	ԳՇ. աձ. *ԺԼ. օր Յիւնանց, Տճ. Մխիթ.*			١٢	١١
17	4	ԳՇ. ակ. *ԺԸ. օր Յիւնանց, Տմ. Մարիամ (30 օր).*			١٣	١٢
		Տար. Ծննդ. և Գահ. Ալեքսիոս ԺԴ. Թագ. Սպանիոյ. 1886				
18	5	ԵՇ. բձ. *ԺԹ. օր Յիւնանց.*			١٤	١٣
19	6	ՈՒԲ. բկ. *Ի. օր Յիւնանց, Հր. Երեքդէտ Խոստովան.*			١٥	١٤
		Տար. Ծննդ. Նիքողա Բ. Կայսեր Ռուսաց. 1868				
		☸ *Լրումն Լուսնի ժամ 3, րոպէ 19* Զատիկ եւ բարեխառն				
20	7	ՇԲ. գձ. *ԻԱ. օր Յիւնանց.*			١٧	١٥
21	8	✠ԿԻՐ. Դ. զկ *ԻԲ. օր Յիւնանց, Կոչիչ Լիւթ. Յայտ. Մարիամ (30 օր), ՅԿ Յավհաննէս Աբեսաղոմեան.*			١٧	١٧
22	9	ԲՇ դձ. *ԻԴ. օր Յիւնանց, ՅԿ. Հայոց Տրդատ.*			١٨	١٧
		☉ *Յերկաւորն ժամ 1, րոպէ 11* Տճ. Պատճէն Ձէվզա				
23	10	ԳՇ. դկ. *ԻԴ. օր Յիւնանց, Հր. Լազար.*			١٩	١٨
		Տար. Գահ. Կարոլ Թագ. Ռումանիոյ. 1866				
24	11	ԴՇ. աձ. *ԻԵ. օր Յիւնանց, ՅԿ Կոստանդնուպոլսոյ.*			٢٠	١٩
25	12	ԵՇ. ակ. *ԻԶ. օր Յիւնանց.*			٢١	٢٠
26	13	ՈՒԲ. բձ. *ԻԷ. օր Յիւնանց.*			٢٢	٢١
		☾ *Վերջին Քառորդ ժամ 13, րոպէ 10* Ախորժելի օդ				
27	14	ՇԲ. բկ. *ԻՐ. օր Յիւնանց.*			٢٣	٢٢
		Տար. Թագադր. Նիքողա Բ. Կայսեր Ռուսաց. 1897				
28	15	✠ԿԻՐ. Ե. գձ. *ԻԹ. օր Յիւնանց, Տօն Երեւման սրբոյ Խաչին.*			٢٤	٢٣
29	16	ԲՇ. զկ. *Լ. օր Յիւնանց.*			٢٥	٢٤
30	17	ԳՇ. դձ. *ԼԱ. օր Յիւնանց.*			٢٦	٢٥
31	18	ԳՇ. դկ. *ԼԲ. օր Յիւնանց.*			٢٧	٢٦
1	19	ԵՇ. աձ. *ԼԳ. օր Յիւնանց, Լր. Յառնէս, և Համբարձ. Բէյ.*			٢٨	٢٧
2	20	ՈՒԲ ակ. *ԼԴ. օր Յիւնանց, Ա. Շաբ (30 օր).*			٢٩	٢٨

Լուս.	Օր	ՄԱՅՑՍ ՕՐ 31	ՄԱՅԻՍ	ՐԷՊԻՒԼ ԱԽՐԻ ՕՐ 29	Տգմս	Նաւուց
3	21	ՇԲ բձ. *ԼԵ օր Յիւնանց, ՅԿ Կոստանդնուպոլսոյ և Հեղինէ.*			٢٠	٢٩
		☸ *Մնուանդ Լուսնի ժամ 12, րոպէ 33* Զավացուցիչ հաղմուճ				
4	22	✠ԿԻՐ. Զ. բկ *ԼԶ. օր Յիւնանց, Տճ. Բեղլեհեմ (29 օր), Հր. Սիւն (30 օր).*			١	٣٠
5	23	ԲՇ. զձ. *ԼԷ. օր Յիւնանց.*			٢	٣١
6	24	ԳՇ. զկ. *ԼՀ. օր Յիւնանց, Ելեսեղ.*			٣	٣٢
		Տար. Գահ. Եորկիոս Ա. Թագ. Բուլղարիոյ. 1863				
7	25	ԳՇ. դձ. *ԼԹ. օր Յիւնանց.*			٤	٣٣
8	26	✠ԵՇ դկ. *Խ. օր Յիւնանց, Համբարձումն Տիրոջ Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի: Վկ. Եւ ՅԿ Համբարձ. Բրէ.*			٥	٣٤
		Տար. Թագադր. Ֆրանց Յոզէֆ Կայսեր Աւստրիոյ. 1867				
9	27	ՈՒԲ. աձ. *ԽԱ. օր Յիւնանց. Հր. Մեզի Ինչպէս Պէտք է Կէտ պայմանը, Ջ օր.*			٦	٣٥
10	28	ՇԲ. ակ *ԽԲ. օր Յիւնանց.*			٧	٣٦
		☽ *Առաջին Քառորդ ժամ 17, րոպէ 13* Պայծառ եղանակ				
11	29	✠ԿԻՐ. Է. բձ *ԽԳ. օր Յիւնանց, Երկրորդ Յարկազարդ Լր Հոգեգալուստ, և Բառնիքայ Հոգելոյն*			٨	٣٧
12	30	ԲՇ. բկ. *ԽԴ. օր Յիւնանց, Լր Երէքդէտ օր Հոգեգալստեան.*			٩	٣٨
13	31	ԳՇ. զձ. *ԽԵ. օր Յիւնանց.*			١٠	٣٩

Լատ.	Օր	ՀԱՋԻՐԱՆ 30	ՅՈՒՆԻՍ	ՐԷՊԻԻԼ ԱԽԲՐ 29	Տաճկ.	Հայոց
14	1	Դե. գկ. Խզ. օր Յինանց, Պահր.			՝՛	ՀՈ
		Տար. Գահ. Օթոն Թագաւորին Պաւիերայի. 1886				
15	2	Եե. դձ. Խչ. օր Յինանց, Նբ՚Ն-յէն ՛էցճ-է. է յէլ-ա-ւ ՛էցճ-է-ս ընդ-ունե-ան Մ-ա-բե-ս-յ ա-ա-ո-էլ-ն.			՝՛	ՀԱ
		Տար. Գահ Վիլհելմ Բ. Կայսր Գերմանիոյ. 1888				
16	3	ՈՒԲ. դկ. ԽԲ. օր Յինանց, Պահր. Տ-ո. Մ-բե-ս-յ (30 օր).			՝՛	ՀՀ
17	4	ՇՌ. աձ. ԽԹ. օր Յինանց.			՝՛	ՀՀ
		☾ Լրումն Լուսնի ժամ 12, րոպէ 19				
		Աշնանաբեր արեւմուտք				
18	5	✠ԿԲՐ. ակ. Ծ. օր Յինանց. Հոգեգալուստ. (Պենտեկոստէ). Բ-բ-էն-ե-ն Եվ-ա-ն պ-հ-ց, Յ-ն ե-ս Պ-ն-ե-էս-ո-ե-կ-ւ Բ-ն-յ-ը-ը, Լ-ս. Տ-ն ա-ն-ա-ա-բ Ե-բ-բ-ե-ն-ե-ն			՝՛	ՀՀ
19	6	ԲԸ. րձ. Բ. օր Հոգեգալստեան, Պահր. Յ-ն. Ա-ե+ է յ-յ-ո էօ-ն-է-է.			՝՛	ՀՈ
20	7	Դե. րկ. Դ օր Հոգեգալստեան, Պահր. Ց-յ-ո. Մ-բե-ց (30 օր).			՝՛	ՀՀ
21	8	Դշ. գձ. Դ. օր Հոգեգալստեան, Պահր.			՝՛	ՀՀ
22	9	Սե. գկ Ե. օր Հոգեգալստեան, Պահր. Լ-ս Տ-ն Խ-ր-ե-ր-ց Ս. Հ-ղ-ե-ր-ե-ն-ե-ն, Կ-ղ Բ-ա-յ-ը-ը Ա-ե-ա-ն-ա-ե-ա ե ա-ր-ե-ա-ե-ե-ր-ց Է-է-ե-ն-ե-ն. ՝ե-ե-ն ՛ա-ե-ն ՛-ր-ճ-ա-ղ ե ֆ-է-ե-ն Ե-ր-՛-ե-է, Տճ. Ի-ն-ե-ա-ը ա-յ-ֆ-է. Ա-ն-ե-ն ա-ա-ա-ե-ն-ե-ն Ը-ե-ր-ն Ն-է-ղ-ե-է, ա-ը ե Ն-է-ղ ֆ-պ-ը-ե+.			՝՛	ՀՀ
		☉ Ի խեցգետնի ժամ 9, րոպէ 17				
		Տճ. Պաւրճի Սէրէքաճ				
23	10	ՈՒԲ. դձ. Զ. օր Հոգեգալստեան, Պահր.			՝՛	ՀՀ
24	11	ՇՌ դկ. Լ. օր Հոգեգալստեան, Յ-ն. Ա-ը-ց ա-ա-ո-էլ-ն-ն Բ-ա-ե-ղ-է-ե-ե Ե Բ-ա-ե-ե-բ-յ. Լ-ս Տ-ն ե-ե-ն-ե-ե-ե

Լատ.	Օր	ԹԷՄՄՈՒԶ OՐ 31	ՅՈՒԼԻՍ	ՃԷՄԱԶԻՒԼ ԷՎԼ. OՐ 30	Տաճկ.	Խրստր.
14	1	ՈՒԲ. բկ. Պահք։			՚	՚
		Տար. Հաստատ. կառավարութեան Թս դպիոց. 1789				
15	2	✠ԵՇԲ. գձ. Ծիւտ նշխարաց սրբոյ Հօրն մերոյ ԴՐԻԳՈՐԻ ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԻՆ, ՅՃ՝ Դէպ պէս Մ. Աստուածածնէ։			՚	՚
16	3	✠ԿԻՐ. կգ. Դ. Զկնի Հոգեգալստեան. Հաբանէի։ Տօն. Հրաւէք (30 օր)։ Լ. Տօն հանդիսին Մ. Աստուածածնէ։			՚	՚
		☽ Լուսին Լուսնի ժամ 21, տոպր 59				
		Բարեխառն եղանակ				
17	4	ԵՇԲ. դձ. Սրբոց վկայիցն Անտոնինոսի, Թէոփիլոսի, Անիկիտոսի և Փաստինոսի։			՚	՚
18	5	ԳՇ դկ Սրբոցն Դանիէլի մարգարէին և երից մանկանցն Անգրաթայ Միսաթայ և Աբեդնագովի։			՚	՚
19	6	ԳՇ. ած. Պահք։			՚	՚
20	7	†ԵՇ. ակ. Սրբոց Քարգմանչացն մերոց **Սահակայ** և **Մեսրոպայ**։ Կոպրէ հանքէ յամենայն պղծոց. Յօրէ Հրաւէք (30 օր)։ ՅՃ. Սքանչահրաշ կէրպիւ։ Լ. Մարդ ի բէթպոյ ելանէն։ Հր. Ծոմ վասն սոմանն Եբանգէլի։			՚	՚
21	8	ՈՒԲ. բձ. Պահք։			՚	՚
22	9	ՇԲ. բկ. Սրբոցն Տրդատայ Քաղաւորին, Աշխէն տիկնոջն և Խոսրովիդխտոյն։ Լ. Մարդիս մարդ Մ. Աստուածածնէ։			՚	՚
23	10	✠ԿԻՐ գձ. Ե Գիւտ տիոց Մ. Աստուածածնի։ Հաբանէի։			՚	՚
		☉ Յարութեան ժամ 20, տոպր 26				
		Տն. Պատրճի էսկէ				
24	11	ԵՇԲ. գկ Սրբոցն Կալիստրատոսի և բառասուն և իննի վկայից. և Ղուկիանոսի բահանայիւն ՅՃ. Եաթէմայ էսէն։			՚	՚
		☾ Վերջին Քառորդ ժամ 13, տոպր 31				
		Տօրագիծ պատրճ				
25	12	ԳՇ. դձ. Սրբոյն Զաքարիայ մարգարէին։ Լ. Յանքոյ մարդէլէն։			՚	՚
26	13	ԳՇ. դկ. Պահք։ Լ. Ինձայէ մօր Մ. Աստուածածնէ։			՚	՚
27	14	ԵՇ. ած. Սրբոյն Եղիսէի մարգարէին։			՚	՚
28	15	ՈՒԲ. ակ. Պահք։			՚	՚
29	16	ՇԲ. բձ. Սրբոց երկոտասան առաքելոցն և Պօղոսի երեքտասաներորդ առաքելոյն։ Լ. Մարդիս էն Ղազրս։			՚	՚
30	17	✠ԿԻՐ. բկ Զ. Բայ եկեղեցան պահոց Վարդավառի։ ՅՃ. Մարէանէայ էսէն։ Տճ. Իվվէլէ եյեմ էլ պահս։ Մամ եէլէ։			՚	՚
		Տր. Կհ. Վիքթորիոյ Էմմանուէլէ Գ. Թագ. Իտալիոյ. 1900				

Լատ.	Օր	ԹԷՄՄՈՒԶ OՐ 31	ՅՈՒԼԻՍ	ՃԷՄԱԶԻՒԼ ԱԽԸՐ OՐ 29	Տաճկ	Խրստր.
31	18	ԵՇ. գձ. Ա. օր պահոց Վարդավառի։			՚	՚
1	19	ԳՇ գկ. Բ. օր պահոց Վարդավառի Ա. Ղրբան (30 օր)։ Լ. Օքսուս։			՚	՚
		☽ Ծնունդ Լուսնի ժամ 10, տոպր 46				
		Անձրեւաբեր ջերմութիւն				
2	20	ԳՇ. դձ. Գ. օր պահոց Վարդավառի։ ՅՃ. Եղէսայ մարգարէին։ Տճ. Ձէրմէլէ (29 օր)։ Հր. Աք (30 օր)։			՚	՚
3	21	ԵՇ. դկ. Դ. օր պահոց Վարդավառի։			՚	՚
4	22	ՈՒԲ. ած. Ե օր պահոց Վարդավառի։ ՅՃ. Մարիամ Մագդաղենացւոյն և Գլուխ Նշխարաց Փաւղոս հայրապետին։ Լ. Մարդն Դանիէլէն։			՚	՚
5	23	ՇԲ. ակ Յիշատակ տապանակին հնոյ և տօն նորոյս Ս. Եկեղեցւոյ։ Նահատակէ։			՚	՚
6	24	✠ԿԻՐ. բձ **Վարդավառ**։ Տօն Այլակերպութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի Լ՝ Տօն Այլակերպութեան Քրիստոսի։ Տճ. Ակշըմ եյեմ էլ պահս։			՚	՚
7	25	✠ԵՇԲ. բկ. Բ. օր Վարդավառի Յիլիաս Թեսբեցւոյ։ ՅՃ՝ Ինձայէ մօր Մ. Աստուածածնէ։			՚	՚
8	26	ԳՇ. գձ. Դ. օր Վարդավառի ՅՃ. Մարիամ Մագդաղենացւոյ։			՚	՚
		☽ Առաջին Քառորդ ժամ 6, տոպր 53				
		Պարզ եւ ջերմ				
9	27	ԳՇ. գկ. Պահք. ՅՃ՝ Պանդալէոնէ Բէյլէն։			՚	՚
		Տար. Թագադր. Էտուարտ Է. Թագաւորին Անգլիոյ և Կայսեր Հնդկաստանի. 1902				
10	28	ԵՇ. դձ. Սրբոյն Եսայեայ մարգարէին։ Լ. Լաբէնդէօ վիյէն։ Հր. Ծոմ վասն սոմանն Եբանգէլի, որ է Գլուխ պասքա։			՚	՚
11	29	ՈՒԲ. դկ. Պահք։ Լ. Յիլմէնայ էսէն։			՚	՚
12	30	†ՇԲ. ած. Սրբոցն Թադէոսի առաքելոյն մերոյ և Ստեփանոսի կուսին։ ՅՃ. Շէղէյէ սարէլէն։			՚	՚
13	31	✠ԿԻՐ ակ. Բ. գնի Վարդավառի։ Հաբանէի։ ՅՃ. Բարթէլոմէոս Ս Աստուածածնէ։			՚	՚

Լատ.	Օր	ԱՂՈՍՔՕՍ ՕՐ 31	ՕԳՈՍՏՈՍ	ՁԷՄԱԶԻՒԼ ԱԽԸՐ ՕՐ 29	Տաճկ.	Քրիստ.
14	1	ԲԵ· բն. *Սրբոյն Կիպրիանոսի եպիսկոպոսին, և քառասուն և հինգ վկայիցն, և կուսանացն Յուստինեայ, Եւփիմեայ և Բրիստինեայ; ՅՆ. Ալէքը պահոց Ս. Ասլանքէնէ։*			ԺԲ	ՌՕՌ
15	2	ԳԵ· բկ. *Սրբոյն ՍՔանտիդինեայ եպիսկոպոսին, և տասն աշակերտացն և հինգ վկայիցն Տ-ՐՆ. Ա-ԷլԷ-ց (5 օր)։ Լ* Վէրջ-ի-ն-ՆԷ Ս. Ասլանքէնէ։*			ԺԷ	ՌՕՌ
		♌ *Լրումն Լուսնի ժամ 10, րոպէ 37*				
		Տօրագին աւուրք				
16	3	ԴԵ· գն. *Պահք։ Լ. Ի-ՀՓ-ՈՒ Խ-ՊՈՎ-ՆԱՂԷՆ։*			ՈՕ	ՌՕՌ
17	4	ԵԵ· գկ. *Սրբոց Նախահարցն Ադամայ, Աբելի, Սեթայ, Ենովսայ, Ենովքայ, Նոյի Մելքիսեդեկի, Աբրահամու, Իսահակայ, Յակովբայ, Յովսեփայ, Մովսէսի, Ահարոնի, Եղիազարու, Յեսուայ, Սամուէլի, Սաւփոնի, Յեփթայեայ, Բարակայ, Դեդէոնի և այլոց նախահարցն։*			ՈՕ	ՌՕՌ
18	5	ՈՒԲ· ղն. *Պահք։*			ՈՇ	ՌՕՈ
		Տար. Ծննդ. Ֆրանց-Եոզէֆ Ա. Կայսեր Աւստրիոյ. 1830				
19	6	ԵՌ· դկ. *Եփեսոսի Ս. Յովսէփ Ն Երկերիւր հայրապետացն Յ-Յ-Ր. Ա-ԷլԷ-ց (5 օր)։ ՅՆ Այլ-ԷԷպ-ՊՒՆ Ք-ՊՈՒ-ն։*			ՈՒ	ՌՕՐ
20	7	✠ ԿԲՒ· ուն. *Ի. զկնի Վարդավառի Բարեկենդան պահոց Ս. Աստուածածնի։ Տ-Ր. Ն-ՈՒ-ՐԴ (30 օր)։ Ամանոր և Տ-ՐՆ-ՈՒ ՏՁՂԸ=1398 Բ-ՈՒ և Ը-ՐՔ-ՈՒն Բ-ՈՒ-ՆԱՆ Հ-Յ-ց։*			ՈՂ	ՌՕՐ
21	8	ԲԵ· ուկ. *Ա. օր պահոց Աստուածածնի։*			Ի	ՌՕՍ
22	9	ԳԵ· բն. *Բ. օր պահոց Աստուածածնի։*			ԻՀ	ՌՕՍ
23	10	ԴԵ· բկ. *Գ. օր պահոց Աստուածածնի։*			ԻՂ	ՌՕՍ
		♎ *Վերջին Քառորդ ժամ 10, րոպէ 11*				
		Պայծառ և պարզ				
24	11	ԵԵ· գն. *Դ. օր պահոց Աստուածածնի։ Յ-Յ-Ր. Ն-ՈՒ-ՐԴ (30 օր), և Տ-ՐՆ-ՈՒ ՌՓՎՀ=1355 ՈՎ-Ր-ՒՆ Բ-ՈՒ-ՆԱՆ Հ-Յ-ց Ը-ՐՔ Յ-Յ-Ր-ՈՒ-ց։ Ի ՅԷՔԻ Ք-ՄԱՆ-ՈՒ ՈՎ-Ր-ՒՆ ԵՂԵ- ՔԱԼ ՂՒԷՔՔ Բ-ՈՒ-ՆՈՒ-Ք Է Կ-ՂԱՆ-ՔՍ Յ-ՈՒ-ՈՒՐ Ը-ՐՔ ՀՒՆ Տ-ՄՈՒ-Ր-ՔՒ։ Լ. Բ-ՐՐ-ՈՒ-ՂԻՆ-ՈՒ-Ք Ա-ՐՈՒ-Ե-ՂՅՆ։*			ՃԲ	ՌՕՍ
		☉ *Ի Կոյսի ժամ 3, րոպէ 57*				
		Տճ. Պաւրճի Սիւմպիւլէ				
25	12	ՈՒԲ· գկ Ե. *օր պահոց Աստուածածնի։*			ՃԱ	ՌՕՍ
26	13	ՇՌ· դն. *Տօն Շողակաճի Սրբոյ Յ-ՋՄԻԱԾՆԻ, բստ տեսլեան Սրբոյն Գրիգորի Լուսա որբին մերոյ։ Ն-ՈՒ-ՐԴ։*			ՃԲ	ՌՕՍ
27	14	✠ ԿԲՒ· ուկ. *Վ-ՐԵ-ՈՒ-ՄՆ Ս. Աստուածածնի։ Օրհ-ՈՒ-ՐԻՆ Խ-ՈՂՈՂ Յ-Ա-ՐՔ Պ-ՊՈՐ-ՔԻ։*			ՃԳ	ՌՕՍ

Լատ.	Օր	ԱՂՈՍՔՕՍ ՕՐ 31	ՕԳՈՍՏՈՍ	ՐԷՁԷՊ ՕՐ 30	Տաճկ.	Քրիստ.
28	15	✠ ԲԵ· ուն. *Բ օր Վ-ՐԵ-ՈՒ-ՄՆ Յ-Ի-ՇԼ-ՈՒ-ՑՈՒ Ս. Ա-ՈՒ-Ա-Ք-ՆԻ։ Լ. Օ-Ք-ՈՒ-ՐՈՒ-Ք Ե-Ք-Ե-Ղ-ՈՒ-ՐԻ։*			ՃԴ	ՌՕՍ
29	16	ԳԵ· ուկ. *Դ. օր Վ-ՐԵ-ՈՒ-ՄՆ Լ. Գ-Ք-ՈՒ-Ա-Ց Յ-Վ-Ն-ՆԱ- Մ-Ր-ՊԼ-Ի։*			ՃԴ	ՌՕՍ
30	17	ԴԵ բն. *Դ. օր Վ-Ր-ՈՒ-ՄՆ Պահք Լ. Ռ-ՈՂ-Յ-Ք Ե-Ա-Ի։*			ՃԵ	ՌՕՍ
		♑ *Ծնունդ Լուսնի ժամ 20, րոպէ 45*				
		Պարզ և զօրաւոր				
31	18	ԵԵ· բկ. *Ե օր Վ-ՐԵ-ՈՒ-ՄՆ Ա. Ն-ՈՒ-Ա (30 օր)։ Տ-Ր. Ք-Ց-ՈՒ (30 օր)։ Ի-Ը Ա-ՂԸ-Ր։*			Ա	ՌՕՍ
		Տար. Ծննդ. Վիլհելմինա Թագուհւոյն Հոլանտայի. 1880				
1	19	ՈՒԲ· գն. *Զ. օր Վ-ՐԵ-ՈՒ-ՄՆ Պահք Լ. Մ-ՊՈ-Ե-Ք-ՐԲ-Ը։ Տ-Ր. Հ-ՂԼԷ Ը-ՂԸ-Ե-ՈՒ, Դ-ՆՈ-Ե-Լ Լ-Ց-Ք-Ե-Ի Հ-Ր. Ի-Ը-Լ (29 օր)։*			Բ	ՌՕՍ
		Տարեդարձ Վեհափառ Օգոստափառ Սուլթան ԱՄՏԻԼ ՀԱՄԻՏ Բ. ԽԱՆ Կայսեր Թուրքիոյ 11 Շ-ՊՆ 1293 Ե 19 Ա-ՂՏ-ՈՍ 1292 (1876)				
2	20	ՇՌ· գկ. *Է. օր Վ-ՐԵ-ՈՒ-ՄՆ։*			Գ	ՌՕՍ
3	21	✠ ԿԲՒ· ոն. *Ը. օր Վ-ՐԵ-ՈՒ-ՄՆ Յ-Ր. Թ-ՈՒ-Ք-Ե-Ի Ա-Ո-Ե-Լ-Յ-Ն։*			Դ	ՌՕՍ
4	22	ԲԵ· ուկ. *Թ. օր Վ-ՐԵ-ՈՒ-ՄՆ։*			Ե	ՌՕՍ
5	23	ԳԵ· ուն. *Սրբոյն Յ-Վ-Ա-Կ-Ի-Մ-Յ և Ա-Ն-Ն-Ա-Յ Ծ-Ն-Ո-Ց-Ա Ս. Աստուածածնի, և կանանցն Իւղաբերից։ Յ-Ր. Թ. օր Վ-Ե-Ր-Ք-Ն-Ի։*			Զ	ՌՕՍ
6	24	ԴԵ· ուկ. *Պահք։*			Է	ՌՕՍ
		♒ *Առաջին Քառորդ ժամ 15, րոպէ 38*				
		Ախուժելի աւուրք				
7	25	ԵԵ· բն. *Սրբոյն Երեմիայ մարգարէին։*			Ը	ՌՕՍ
8	26	ՈՒԲ· բկ. *Պահք։ Լ* Ի-ՇՆ-Ե-Ք Ս. Ա-ՈՒ-Ա-Ք-ՆԻ։*			Թ	ՌՕՍ
9	27	ՇՌ· գն. *Սրբոց առաքելոցն Թովմայի, Յակոբայ և Շմաւոնի։*			Ժ	ՌՕՍ
10	28	✠ ԿԲՒ գկ. *Գ. զկնի Վերափոխման։ Գիւտ գօտւոյ Ս. Աստուածածնի։ Հ-Ր-ՈՒ-Ե-Ի։*			ԺԱ	ՌՕՍ
11	29	ԲԵ· դն. *Սրբոց վկայիցն Ստեփանոսի Ուղնեցւոյն, և Գոհարինեայ, Շամիդոսի, Տուբիկոսի և Ռատիկոսի։ Յ* Գ-ԼԽ-ՈՒ-Ա-Ց Յ-Վ-Ն-ՆԱ- Մ-Ր-ՊԼ-Ի Ե Պ-ՊՀ-Ի։*			ԺԲ	ՌՕՍ
12	30	ԳԵ· դկ. *Սրբոց մարգարէիցն Եզեկիէլի, Եզրի և Զաքարիայ հօրն Յովհաննու Մկրտչին։*			ԺԳ	ՌՕՐ
13	31	ԴԵ· ան. *Պահք։ Յ* Գ-Ք-ՈՒ Ք-ՈՒ-Ց Ս. Ա-ՈՒ-Ա-Ք-ՆԻ։*			ԺԴ	ՌՕՐ

Լատ.	Օր	ԻԼՈՒԼ ՕՐ 30	ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ	ՐԷՃԷՊ ՕՐ 30	Տաճկ.	Հրտրկ.
14	1	Եշ. ակ. Սրբոցն Յովհաննու Կարապետին և Յորայ արդա-			՝	՝
		յոյն։ Յն. Մէկ-ում Մէն-էէյ։ Եկեղեց-ւն գ-ոբ-ծ-որ է			՝	՝
		նոց։ Լ-* Խ-ւվէր-ց։			՝	՝
		✠ Հրուէլ Հռւսլի ժամ 2, rոպկ 48				
		Զուարթ եղանակ				
15	2	ՈՒԲ. բձ. Պահք։			՝	՝
16	3	Շբ. քկ. Նիկիոյ Ա. Ժողովոյն երեք հարիւր ուՁնևտասն			՝	՝
		հայրապետաց։ Լ-. Եօ՚ն ց-ւ-ց է-ւ-ր՚ն։			՝	՝
17	4	✠ ԿԻԲ. գձ. Դ. զկնի Վերափոխման, Բարեկենդան պահոց			՝	՝
		Խաչի։			՝	՝
18	5	Բշ. գկ. Ա. օր պահոց Խաչի։			՝	՝
		Տար. Գահ. Օսկար Բ. Թագ. Շուէտ-Նորվեկիոյ. 1872				
19	6	Գշ. դձ. Բ. օր պահոց Խաչի։ Տ-. Հ-ւթ (30 օր)։ Յն. Մէ-			՝	՝
		-ոյէլէ հրէլ-ւ-ւպէրքն. է ֆէ-ղբէ- գ-ն վ-ն ս-ւրօրէէց։			՝	՝
20	7	Գշ. ղկ. Գ. օր պահոց Խաչի։			՝	՝
21	8	✠ Եշ. ամ. Դ. օր պահոց Խաչի։ Ծնունդ Ս. Աստուածածնի			՝	՝
		յԱննայէ։ Յն* Ծ-ն-ն-դ Ս. Ա-ր-ւ-ծ-ծ-ն։ Լ-. Մ-ր-ք-ւ-			՝	՝
		-ւ-ր-ն-ւ։			՝	՝
22	9	ՈՒԲ. ակ. Ե. օր պահոց Խաչի։			՝	՝
		☪ Վերջին Բառոդ ժամ 1, rոպկ 55				
		Զուարթագին աւուրք				
23	10	Շբ. բձ. Տ-ն եկեղեցւոյ Յ-նաւակատիս Սրբոյ Խաչի։ Ն-ւ-			՝	՝
		-ւ-ր-ւ։ Յ-յ-ր. Հ-ւթ (30 օր)։			՝	՝
24	11	✠ ԿԻԲ բկ Նաւվերաց։ Յէրէյ-յէն ւ-ր-ւ Խ-ւվէր-ց-ւ-			՝	՝
		Ա-ն-ն-ա-ր-ւ-ծ ե հ-ւ-ր-ւ-ծ ե լ-ն-ւ գ-ւ- ե ֆէ-ւ-ր հ-ւ-			՝	՝
		-ւ-ր։ Տճ. Իրէ-ւ-ւլը հ-ւրէֆէ, գր ե Ա-ն-ն-յէն ա-ւ-ւ, ե			՝	՝
		ա-էէրն Ն-ւ-ղ-ր-ւ-ն Ջ-ւ-ց-ն Նէղ-ւ։			՝	՝
		☉ Ի կշիռն ժամ 1, rոպկ 51				
		Տճ. Պաւրճի Միզամ				
25	12	✠ Բշ. գձ. Տ-ն Խաչի։ Յէլ-ւ-ւ Գ-ւ-ւլ-ց։			՝	՝
26	13	Գշ. գկ. Տ-ն եկեղեցւոյ Տճ. Մէր-ճ էէճէ-ւ։			՝	՝
27	14	Դշ. դձ. Պահք։ Տ-ն եկեղեցւոյ Յն* Խ-ւվէր-ց, և պ-հ-ւ ե			՝	՝
		նոց ա-յ-ր։			՝	՝
28	15	Եշ ղկ. Տ-ն եկեղեցւոյ։			՝	՝
		Տար. Ծննդ. Քարլոս Ա. Թագ. Փորթուկալի. 1863				
29	16	ՈՒԲ. ամ. Պահք։ Տ-ն Խ-ւէ։ Լ-. Մէ-ոյէւէ հրէլ-ւ-			՝	՝
		-ւ-պ-ւ-ր։			՝	՝

Լատ.	Օր	ԻԼՈՒԼ ՕՐ 30	ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ	ՇԱՊԱՆ ՕՐ 29	Տաճկ.	Հրտրկ.
		☪ Ծնունդ Հռւսլի ժամ 6, rոպկ 33				
		Հողմային պարզութիւն				
30	17	Շբ. ակ. Տ-ն Խաչի։ Ա. Թէր-ոյ (30 օր)։ Լ-. Մ-ր-ոյ Գ-է-ֆ-ր-է			՝	՝
		Լ-ւ-ւ-ւ-ր-ւ-ն գ-ր-ոյ և Հէ-ր-ն-ն-ֆ-ւ-ւ Վ-ր-գ-ւ-ւ-ր-ւ։ Տճ. Շ-			՝	՝
		-պ-ն (29 օր)։ Հր. Թ-ղէ (30 օր)։ և գ-ոբ-ծ-որ 5666 Բ-ւ-			՝	՝
		-ւ-ն-ւ Ն-ոց-. գ-ն է Ն-ոց- ւ-ւ-ւ-ր Է-ր-ւ-ւ։			՝	՝
1	18	✠ ԿԻԲ. բձ. Բ. զկնի Խաչի, Բարեկենդան Վարագայ սրբոյ			՝	՝
		Խաչին։ Լ-. Հ-ւ-ւ-ր-ր-է-ր, և գ-ն վ-ր-գ-ւ-ր-ւ։			՝	՝
2	19	Բշ. բկ. Պահք։ Սրբոցն Մամասայ, Փիլիկտիմոնի և Միմէոնի			՝	՝
		Սիւնակեցւոյն։ Լ-. Պ-հ-ւ-ն հրէլ-ւ-ւ-ց։ Հր. Շ-մ լ-ն			՝	՝
		-պ-ն-ւ-ն Գ-ւ-ւ-ղէ-ց ւ-ր-ւ-ց Ա-է-ւ-մ-ց։			՝	՝
3	20	Գշ. զձ. Պահք։ Սրբոց կուսանացն Փերբրոնեայ և Մարիան-			՝	՝
		-եայ, և վկայուհւոյն Շուշանայ դստեր մեծին Վարդանայ։			՝	՝
		Յն Ե-ա-ւ-ւ-է-ւ-ւ ն-ր-ր-ր-ւ-ն։			՝	՝
4	21	Դշ. զկ. Պահք։ Լ-. Փբ-ն-է-ւ-ւ Ա-է-ւ-ց-ւ-ն։			՝	՝
5	22	Եշ. դձ. Պահք։ Սրբոց հայրապետացն Բարսղամու, Անթի-			՝	՝
		մոսի և Երանոսի։			՝	՝
6	23	ՈՒԲ. ղկ. Պահք։ Յն* Յ-ր-ւ-է-ւ Յ-վ-ն-ն-ւ-ւ Կ-ր-ւ-ւ-ր-ւ-ն։			՝	՝
		☽ Առաջին Բառոդ ժամ 2, rոպկ 37				
		Զուարճալի աւուրք				
7	24	Շբ. ամ. Սրբոցն Դէորգայ զօրավարին և Ադոկտոսի և Ռո-			՝	՝
		մանոսի երգեցողին։ Յն. Գէ-ր պ-ր-ւէրէ Ս. Ա-ր-ւ-ծ-ծ-ն։			՝	՝
8	25	✠ ԿԻԲ. ակ. Գ. զկնի Խաչի։ Տ-ն Վարագայ սրբոյ Խաչի։			՝	՝
		Ա-ջ-ն է-ր-ւ-է Եօ՚ն լ-ր-ւ-ց։ Հ-ր-ւ-ն է։ Լ-. Պ-ր-ճէ-			՝	՝
		-ւ-յ է-ւ-ւ։			՝	՝
9	26	Բշ. բձ. Սրբոցն Դ-ւ-ի Դ-ն-ց-ւ-ն և վկայից Ղամբէոսի և			՝	՝
		Ղամբէուհւոյն։ Յն. Ն-ղ-ն Յ-վ-ն-ն-ւ-ւ Ա-է-ր-ւ-ն-ւ։			՝	՝
		Հր. Ի-է-ւ-ւ, գ-ն է-ւ-ւ-ւ-ի-ւ, ր-ւ է Զ-ր-ւ պ-յ-ւ-ր, և			՝	՝
		է Ն-ոց- դ-մ ա-ն։			՝	՝
10	27	Գշ. քկ. Սրբոցն Եւստաքէոսի, և կնոջն Թէոփիստեայ, և եր-			՝	՝
		կուց որդւոցն. և կուսանացն՝ Երմոնեայ և Նեկտարիոնեայ։			՝	՝
11	28	Դշ. զձ. Պահք։			՝	՝
12	29	Եշ. գկ. Սրբոց իշխանացն Սահակայ և Համազասպայ։			՝	՝
13	30	ՈՒԲ. դձ. Պահք։ Յն. Մ-ր-ոյ Գ-է-ֆ-ր-է Լ-ւ-ւ-ւ-ր-ւ-ն ա-ր-ոյ։			՝	՝
		Լ-. Եգ-ւ-ր-ր-ոյ Բ-ֆ-ւ-ր-ն։ Տճ. Գ-ւ-լ Յ-ւ-ւ-ի ֆ-ւ-ր-ւ-			՝	՝
		-ւ-ը։			՝	՝
		☪ Հրուէլ Հռւսլի ժամ 19, rոպկ 52				
		Պարզ եւ պայծառ.				

Լաս.	Օր	ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ — ԹՇՐԻՆԻԷՎՎԷԼ ՕՐ 31 — ՌԱՄԱԶԱՆ ՕՐ 30	Տաճկ.	Գրգ.
		բ—ց, Հ—բ—ն—է, Յն. Ղ—ւ—է—ն—ո—ւ հ—ւ—է—բ—ա—պ—ե—պ—ւ—ն, Տ֊ն. Ի—մ—ա—ղ—ն (30 օր)։		
30	17	ԹԵ. դկ. Սրբոցն Ղուկիանոսի հարիւրապետին, և Յովսեփայ Առաւաձաձորն, և Յով. եփայ ԱրեմաԹացւոյն, և բարեկամին Քրիստոսի Ղազարու, և թերց Նոյա ՄարԹայի և Մարիամու։ Ա. Դ—մ—ա (30 օր)։ Հր. Խ—ա—ա (30 օր)։	՛	՛
31	18	ԳԵ. ուձ. Սրբոց Թէոդիտոսի քահանային, և Զենոնի զինաւորին, և Մակարայ, և Եւագրեայ, և Ռաժելայ, Յն. Ղ—ւ—է—ա—ա—ա—ւ—բ—ւ—ղ—ւ—է Տ֊ն. Դ—ւ—ն—ք—ւ—ր—ը։	՛	՛
1	19	ԳԵ. ոկ. Պահք. Յն. Յ—վ—ե—ւ—է—ա—յ մ—ր—ք—ւ—ր—ք—ւ—ն։ Լր. Նոյեմբեր, է ՚ի՚ ամենայն սրբոց։	է	՛
2	20	ՍԵ. բձ. Սրբոց ԽարԹաԹանց, և վկայից Արտեմեայ և Բրիստափորի. և կանանցն Կալինիկեայ և Ակիւլինեայ Յն՚ Մ—ա—ր—ա—յ է—ա—ւ—ն։ ՚ի՚ Ս—ե—ղ—ց—ա—յ։ Լր. Յ—ե—ղ—ա—ւ հ—մ—ր—ե—ն ՆՂԵՅԵԼՅ։	ո	՛
3	21	ՈՒԲ. բկ. Պահք։	՚	՛
		Տար. Գահ Նիքողա Բ. Կայսեր Ռուսիոյ. 1894		
4	22	ՇԲ. զձ. Սրբոց երկոտասան վարդապետացն Ռեհէոսի, Դիոնեսիոսի, Սեղբեստրոսի, Ա֊ձանասի, Կիւրղի Երուսաղիմացւոյն, Եփրեմի Խուրին Ասորւոյ, Բարսղի Կեսարացւոյն, Գրիգորի Նիւսացւոյն, Գրիգորի Աստուածաբանին, Եպիփանու Կիպրացւոյն, Յովհաննու Ոսկեբերանին և Կիւրղի Աղեքսանդրացւոյն։	՛	՛
		Առաջին Քառորդ ժամ 16, րոպէ 26		
		Նոր Լուսնակ օդ		
5	23	ՔԿԻԲ. զկ. Է. զինի Խաչի. Հինգշաբաթ կ՚ուխտէ ԵօԹն լ֊բ—բ—ց, Հ—բ—ն—է+	ո	՛
6	24	ԹԵ. դձ. Սրբ֊ն Անաստասայ քննչին, և Վարոսի, և Թէոդոբիտեայ, և որդւոց Նորա, և որոց ընդ նմա կատարեցան։	՛	՛
7	25	ԳԵ. դկ. Սրբոց Հիպերիքեանց որք ի Սամոսատ կատարեցան։	՛	՛
8	26	ԳԵ. ուձ. Պահք։ Յն՚ Դեկեմբեր֊յ Վ֊ն։ Տ֊ն. Դ—ա—ր՚ Դ—ա—ր՚ ֆ—ր—ւ—ա—ր—ը։	՛	՛
9	27	ՍԵ. ոկ. Սրբոցն Մեւերիանոսի Սեբաստացւոյն, և Բաբելայ Ծերոյն և ուՍունն և չորից աշակերտաց Նորին։	՛	՛
		Տր. Ծն. Էտուարտ Է. Թգ. Անգղ. և կայս. Հնդկս. 1841		
10	28	ՈՒԲ. բձ. Պահք։	՛	՛
11	29	ՇԲ. բկ. Սրբոյն Յովհաննու Ոսկեբերանին։	՛	՛
		Տր. Ծն. Վիքթորիոյ Էմմանուէլէ Գ Թգ. Իտալիոյ. 1869		
12	30	ՔԿԻԲ. զձ. Ը. զինի Խաչի. Վեցշաբաթ կ՚ուխտէ ԵօԹն լ֊բ—բ—ց, Հ—բ—ն—է+	՛	՛
		Լրումն Լուսնի ժամ 14, րոպէ 41		
		Աննշմարելի հոդմանք		
13	31	ԹԵ. զկ. Սրբոցն Ստեփաննոսի Հռոմայ հայրապետին, և բահանայից, և սարկաւագաց, և ժողովրդոց որք ընդ նմա։	՛	՛

Լաս.	Օր	ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ — ԹՇՐԻՆԻԷՎՎԷԼ ՕՐ 31 — ՌԱՄԱԶԱՆ ՕՐ 30	Տաճկ.	Գրգ.
14	1	ՇԲ. դկ. Սրբոց եօԹանասուն երկու ա֊կերտաց Քրիստոսի. Յն. Ա—ն—է—յ ս—ո—է—ւ—ց։ Տ֊ն. Պ—ր—ւ Լ—է—ն—է։ Հր. Ս—ո—է—օ, ոՍՆ ոՍ—ա—ր—ո—ր—ց, որ է Խ—ր—ւ պ—ա—ր—ը, 9 օր	՚	՚
15	2	ՔԿԻԲ. աձ. Դ. զինի Խաչի. Երէքշաբաթ կ՚ուխտէ ԵօԹն լ֊բ—բ—ց, Հ—բ—ն—է+ Լր. Թ—ր—ւ—ղ—ա—յ ֆ—ա—ւ—ն։	՚	՚
		Տարեդարձ Ծննդեան Օգոստափառ Սուլթան ԱՊՏԻՒԼ ՀԱՄԻՏ Բ. ԽԱՆ Կայսեր Թուրքիոյ (1258 Շ—պ—ա—ն 16 = 1842 Սեպտեմբեր 10)		
16	3	ԲԵ. ակ. Սրբոցն Փոկասու հայրապետին, և Երանոսի հետեւողին առաքելոց.	՚	՚
17	4	ԳԵ. բձ. Սրց. կանցն. Թեկղեայ, Վաւվաւեայ և Պեղագեայ։	՚	՚
18	5	ԳԵ. բկ. Պահք։ Լր. Ղ—ւ—ա—ա—ա—ա—ւ—բ—ւ—ղ—ւ—է։	՚	՚
19	6	ՍԵ. զձ. Սրբոցն Պանդալէոնի բժշկին, Երմողեայ քահանային, և Եւպրաքսեայ կուսին. Տ֊մ. Ս—հմ (30 օր)։ Յն. Թ—վ—յ է—ա—ւ—ն։	՚	՚
		Տար. Գահ Քարլոս Ա. Թագ. Փորթուկալի. 1888		
20	7	ՈՒԲ. զկ. Պահք։	՚	՚
21	8	ՇԲ. դձ. Սրբոց Զարգմանչաց վարդապետացն մերոց Մեսրոպայ. Եղիշէի, Մովսէսի քերԹողին, ԴաւԹի անյաղԹ փիլիսոփային, Գրիգորի Նարեկացւոյն, և Ներսէսի Կլայեցւոյն։ Լր. Ո—ր—ո—ղ—յ ֆ—ա—ւ—ն։	՚	՚
		Վերջին Քառորդ ժամ 16, րոպէ 50		
		Հոգմայիճ պարզ երկ		
22	9	ՔԿԻԲ. դկ. Ե զինի Խաչի. Երեքշաբաթ կ՚ուխտէ ԵօԹն լ֊բ—բ—ց, Հ—բ—ն—է+ Յն. Յ—ե—ր—յ Տ—ա—ն—է—ր—ը։	՚	՚
23	10	ԲԵ. ւձ. Սրբոյն Գրիգորի Աղուանից կաԹողիկոսին (Յիշատակ գիւտի նշխարաց). և սրբոց հարցն ԹաԹղոյ, Վարոսի, Թովմասու, Անտոնի և Կիւրիղեայ, և եօԹն Խոտաճարակացն՝ որք յիննականեան վանն կատարեցան Յ֊մ. Ս—հմ (30 օր)։	՚	՚
24	11	ԳԵ. ակ. Սրբոց առաքելոցն Անանիայ, ՄատաԹեայ, Բարնաբայ, Փիլիպպոսի, Յովհաննու, Շիղայի և Սիղուանոսի, Լր. Ռ—փ—յ—է Հբելր—ի—պ—է։	՚	՚
		Ի Կարճմ 11. րոպէ 27		
		Տճ. Պուրճի Ագրէպ		
25	12	ԳԵ. բձ. Պահք։	՚	՚
26	13	ՍԵ. բկ. Սրբոցն Դիոնեսիոսի Արիսպագացւոյն, և առաքելոցն՝ ՏիմոԹէոսի և Տիտոսի։	՚	՚
27	14	ՈՒԲ. զձ. Պահք։	՚	՚
28	15	ՇԲ. զկ. Սրբոց աւետարանչացն ՄատԹէոսի, Մարկոսի, Ղուկասու և Յովհաննու։ Լր. Ա—ա—ե—ւ—ղ—ն Սէմանէ Ե Յ—ա—ր—յ։	՚	՚
		Մինուդ Լուսնի ժամ 16, րոպէ 19		
		Հոգմայիճ եւ սաձարեւ		
29	16	ՔԿԻԲ. դձ. Զ. զինի Խաչի. Չորեքշաբաթ կ՚ուխտէ ԵօԹն լ֊բ—բ—ց, Հ—բ—ն—է+	՚	՚

Լատ.	Օր	ՓԵՏՐՎԱՐԻ ՍԱՆԻ ՕՐ 30	ՆՈՅԵՄԲԵՐ	ՀԱՄԱՋԱՆ ՕՐ 30	Տառեվ.	Ցուցակ
14	1	ԴՇ. գն. *Սրբոյն Անիփսիմեայ եպիսկոպոսին, ծովսեփակ քահանային, Այլ Ձալայ սարկաւագին և Պատտոնի վկային։*			՚Ի	՚Է
15	2	ԴՇ. դկ. Պահք։			՚Ժ	՚Ը
		Տար. Գահ. Քրիսքիան Թ. Թագ. Տանիմարգայի. 1863				
16	3	ԵՇ. ան. *Սրբոց հայրապետացն Մեսրոպեանոսի, Ազեքսանդրոսի, և Պօղոսի խոստովանողին. և Նօտարայն Մարկիանոսի և Մարտիրոսի։*			՚ԺԹ	Ց
17	4	ՈՒԲ. ակ Պահք։			Ձ.	՚Ժ
18	5	ՇԲ. բն. *Սրբոց հրեշտակապետացն Գաբրիէլի և Միքայէլի և ամենայն երկնային զօրաց։ Տ֊մ. Տքե (30 օր)։*			ՁԱ	՚ԺԱ
19	6	✠ԿԻԲ. բկ. *Թ. զկնի Խաչի։ Եօթնէրորդ կիրակէ եօթն լուսաբանութ։ Հաբանէտ։*			ՁԲ	՚ԺԲ
20	7	ԲՇ. գն. *Սրբոյն Մելիտոնի Անտիոքայ հայրապետին, և Միանասայ եպիսկոպոսին, և միւս Մելիտոնի եպիսկոպոսին, Բուրայ քահանային, և Շինու սարկաւագին։*			ՁԳ	՚ԺԳ
		☾ Վերջին Քառորդ ժամ 6, րոպէ 28				
		Փոփոխական եղանակ				
21	8	ԴՇ. կկ. *Սրբոյն Դեմետրեայ վկային, և Բասիլիսկոսի քահանային։* ՅՆ* *Մէ֊յէլէ հրեշտակէն, և ամենայն երկնային զօրաց։ Լ֊Ն֊Յ֊Ն Ս. Աստուածածնէ։*			ՁԴ	՚ԺԴ
22	9	ԴՇ. դն. Պահք։ *Տ֊մ. Տքե (30 օր)* Լ֊Ր. Զէկէլէ֊յ կոչին։			Ձ֊	՚Ի
23	10	ԵՇ. դկ. *Սրբոյն Խուրիասայ, Սամոնասայ, Արիբայ սարկաւագին. Ռոմանոսի միայնակեցին, Մանկանն խոստովանողին և Հիւսիրոսի զինուորին։*			ՁԶ	՚ԺԶ
		Տար. Գահ. Վիլհելմինա Թագուհւոյն Հոլանտայի. 1889				
		○ Ց՚Ադիդնաւորի ժամ 8, րոպէ 46				
		Տճ. Պուրճի Դավս				
24	11	ՈՒԲ. ան. Պահք։ *Տճ. Դ֊ՊԸՐ կիճէ֊։*			ՁԷ	՚ԺԷ
25	12	ՇԲ. սկ. *Սրբոց առաքելոյն Անդրէի և Փիլիպպոսի։* ՅՆ. *Յ֊վհաննես ազբրաձին. գօն ի Հ֊ալ֊ո֊փ֊ր֊ց։* Լ֊Ր. Կ֊ո֊ԲԸԼ֊ա֊յ կոչին։			ՁԸ	՚ԺԸ
26	13	✠ԿԻԲ. բն. *Ժ. զկնի Խաչի։ Ց֊ա֊ր֊ւ֊ծ֊ք կիւրիւն եօթն լուսաբանութ։ Հաբանէտ։* ՅՆ* *Յ֊վհաննես Ոսկեբերան։*			ՁԹ	՚ԺԹ
27	14	ԲՇ. բկ. *Սրբոյն Անդրէի զօրավարին, և բանակի նորին, և Կալինիկոսի և Դիոմեդեայ վկայիցն։* ՅՆ. *Փեդրոս ա֊ա֊ս֊տ֊ե֊ղ֊ն, և քրիստիանքան խոստովանողաց պահոց Ծննդեանն Քրիստոսի։ Տճ. Աբէֆ։*			Ճ֊	Ի֊
		☽ Ծնունդ Լուսնի ժամ 2, րոպէ 29				
		Հոգմանիք եւ ամձրեւ				

Լատ.	Օր	ՓԵՏՐՎԱՐԻ ՍԱՆԻ ՕՐ 30	ՆՈՅԵՄԲԵՐ	ՇԷՎՎԱԼ ՕՐ 29	Տառեվ.	Ցուցակ
28	15	ԳՇ. գն. *Սրբոցն Ագրիանոսի, և կնոջն Անատոլայ, և Թէոդորոսի, և Ելեւթերոսի վկայիցն։* ՅՆ. *Ա֊ի֊ր֊է֊ն ա֊ա֊ա֊ն֊օ֊ր֊է֊ա֊յ պահոց Ծննդեանն Քրիստոսի։ Տճ. Շեվվալ (29 օր), և պայրամ ա֊ա֊ա֊բ Երէ֊։*	՚Ա	ՃԱ	՚Ի	՚Ի
29	16	ԴՇ. կկ. Պահք։ *Ա. Հ֊ա֊ր֊ց֊ա֊յ (30 օր)։* ՅՆ. *Մ֊ա֊ր֊Ք֊ե֊ա֊ք ա֊ե֊ա֊ո֊ա֊ղ֊Ք֊ե֊ն։ Հր. Բ֊ա֊ղ֊Ք֊ա֊ (30 օր)։*	Ձ	ՃԲ	՚Ի֊	՚Ի֊
30	17	ԵՇ. դն. *Սրբոց քահանայիցն Աբրահամու և Խորենայ. և անարծաք բժշկացն Կոզմայի և Դամիանոսի. և Աստուածատոյ վկային։* Լ֊Ր. *Ա֊ն֊ք֊ր֊է֊ք ա֊ա֊ա֊ե֊լ֊ց֊ի֊ն։*	Ձ֊	ՃԳ	՚Ի֊	՚Ի֊
1	18	ՈՒԲ. դկ. Պահք։ Լ֊Ր. *Դ֊է֊կ֊ե֊մ֊Ք֊ե֊ր։*	՚Ա	ՃԴ	՚Ի֊	՚Ի֊
2	19	ՇԲ. ան. *Ամենայն սրբոց հնոց և նորոց, յայտից և անյայտից։*	՚Ա֊	ՃԵ	՚Ի֊	՚Ի֊
		Տար. Գահ. Ֆրանց֊Եօզէֆ Ա. Կայսեր Աւստրիոյ. 1815				
3	20	✠ԿԻԲ. սկ. *ԺԱ. զկնի Խաչի։ Բարեկենդան պահոց Յիսնակաց։* Լ֊Ր* *Ա֊ա֊ղ֊Ք֊ե֊ն կիւրիւն գ֊ա֊ր֊ա֊Ք֊ե֊ն, ու ի ա֊կ֊ղ֊Ք֊ե֊ն յ֊մ֊ա֊ա֊ր պահոց Ծննդեանն Քրիստոսի։*	՚Ա֊	ՃԶ	՚Ի֊	՚Ի֊
4	21	✠ԲՇ. բն. *Ա. օր պահոց Յիսնակաց։ Ընծայումն Ս. Աստուածածնի։* ՅՆ* *Ընդ֊յ֊ա֊ռ֊ն Ս. Ա֊ա֊ա֊ա֊ծ֊ն֊ի֊։*	՚Ա֊	ՃԷ	՚Ի֊	՚Ի֊
		☽ Առաջին Քառորդ ժամ 6, րոպէ 31				
		Պարզ եւ մերթ ամձրեւ				
5	22	ԳՇ. բկ. *Բ. օր պահոց Յիսնակաց։*	Ա	ՃԸ	՚Ի֊	՚Ի֊
6	23	ԴՇ. գն. *Դ. օր պահոց Յիսնակաց։ Ըմբռնեալ Լ֊ր֊ա֊յ հայրապետին պետրոսեան նահատ֊ի֊ր֊ո֊ս։ Տճ. Եակտէք ֆ֊ր֊ի֊ե֊։*	Ձ֊	ՃԹ	՚Ի֊	՚Ի֊
7	24	ԵՇ. գկ. *Դ. օր պահոց Յիսնակաց։* Լ֊Ր. *Ա֊ր֊Ք֊ր֊ա֊ե֊ա֊ք Եպէ֊ի֊պ֊ո֊ս֊ի֊։*	՚Ա	Ռ	՚Ի֊	՚Ի֊
8	25	ՈՒԲ. դն *Ե. օր պահոց Յիսնակաց։* ՅՆ. *Նեկ֊ր֊Ք֊ի֊ե֊ա֊յ կոչին։* Լ֊Ր* *Ց֊ղ֊ն֊Ք֊ա֊ն Ս Ա֊ա֊ա֊ա֊ծ֊ն֊ի֊ յ֊Ա֊ն֊ա֊յ֊Ք֊։*	՚Ա	ՌԱ	՚Ի֊	՚Ի֊
9	26	ՇԲ. դկ. *Սրբոցն Գրիգորի սքանչելագործին, Նիկողայոսի հայրապետին և Միւռոնայ եպիսկոպոսին։*	՚Ա֊	ՌԲ	՚Ի֊	՚Ի֊
10	27	✠ԿԻԲ. ան. *Ա. Յիսնակաց։*	՚Ա֊	ՌԳ	՚Ի֊	՚Ի֊
		Տար. Գահ. Լէօբօլտ Բ. Թագ. Պելճիգայի. 1865				
11	28	ԲՇ. սկ. *Սրբոց կուսանացն Ցուլիանեայ և Վասիլուհւոյ։*	Ձ	ՌԴ	՚Ի֊	՚Ի֊
12	29	ԳՇ. բն. *Սրբոցն Ղուկիանոսի քահանային. Տարագոսի, Պրոբոսի, և Անդրոնիկոսի վկայից. և Մնեսիմայ և այլոց աշակերտացն առաքելոյն Պօղոսի։*	՚Ա֊	ՌԵ	՚Ի֊	՚Ի֊
		☾ Լրումն Լուսնի ժամ 9, րոպէ 4				
		Հոգմային ցուրտիւն				
13	30	ԴՇ. բկ. Պահք։ ՅՆ* *Անդրէ ա֊ա֊ա֊ե֊լ֊ց֊ի֊ն։* Լ֊Ր. *Լ֊ա֊վ֊Ք֊ա֊յ կոչին։*	՚Ա֊	ՌԶ	՚Ի֊	՚Ի֊

Լատ.	Սր	ՔԵԱՆ. ԷՎՎԷԼ ՕՐ 31	ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ	ՇԷՎՎԱԼ ՕՐ 29	Տառիկ.	Գասպրմ
14	1	ԵԵ. գձ. Սրբոյն Կղեմայ հայրապետին, և Բագարատայ Տ-ուռմենայ եպիսկոպոսին։ Ց. Ն-որ-ոմ մ-ր-ք-ր-ի-ն։			ԺԷ	ՄՎ
15	2	ՈՒԲ. կկ. Պահք։ Ցն Ամբ-ի-ա-մ մ-ր-ք-ր-ի-ն։			ԺԸ	ՄՀ
16	3	✠ ՇԲ. դձ. Սրբոց առաքելոց և առաջին յուսաւորչացն մե-ծոց ԹԱԴԷՈՍԻ և ԲԱՐԹՈՒՂԻՄԷՈՍԻ, Ցն Ա-փ-ի-մ մ-ր-ք-ր-ի-ն։			ԺԹ	ՄԹ
17	4	✠ ԿԻԲ. ղկ. Բ. Յիսնակաց։ Ցն. Վ-ո-վ-ի-մ ի-ո-ի-ն։			Ի.	Լ.
18	5	ԲԶ. ուձ. Սրբոյն Դիոնարիոսի եպիսկոպոսին, և Մերկերիոսի գինաւորին. և Յակովկայ և Իրաւափառայ վկայից։ Տ-ո-ն. Բ-ա-ղ-ց (30 օր) Ցն. Հ-ո-ր-ն Ա-ք-ա-յ-է։			ԻԱ	ԼԱ
19	6	ԳԶ. ակ. Նախավկայ և ի Քրիստոս հաւատացեալ անդրա-նիկ Քաղաւորին սրբոյն Արգարու։ Ցն* Նիկ-ո-ղ-ա-ո-ս հա-յ-ր-ա-ք-ա-ն պ-ա-ղ-պ-ա-ն-ի-ն Ն-ո-ո-վ-ր-ց։			ԻԲ	ԼԲ
		Տօն անուան Նիքողա Բ. Կայսեր Ռուսիոյ				
		☾ Վերջին Քառորդ ժամ 18, րոպէ 17				
		Խաչվաճ օդ				
20	7	ԴԶ. բձ. Պահք։			ԻԳ	ԼԳ
21	8	ԵԶ. բկ. Սրբոց հարցն Եգիպտացւոց Պօղոսի, Պօղայ, Մա-կարայ, Եւագրի, Յովհաննու գրչացոյն Յովհաննու կար-ճահասակին, Նեղոսի, Արսենի, Իսխանու, Դանիէլի, Սրապիոնի. Մակարիոսի, Պիմէնի և այլոց սրբոց հարց։ Լ-ր. Թ-վ-ի-ն ---ի-ե-ն։			ԻԴ	ԼԴ
22	9	✠ ՈՒԲ. գձ. Պահք։ Յղումիսն Ս. Աստուածածնի յԱննայէ։ Ց-ա-ր. Բ-ա-ղ-ց (30 օր)։ Ցն* Յ-ա-ր-ի-ն Ս. Ա-ա-ա-ա-ծ-ա-ծ-ն-ի։ Զ-ի-ո-ն-ա-ա-ա-ր և ա-բ-ե-ա-ր-ա-յ ա-յ-ե-ն-ի-ի-ր։ ե-ե-բ-ե-ն ա-ի-ա-ն-ի-ր ե-ր-ե-ի-ր և ֆ-ե-լ-ե-ր-ն ի-ա-ց-ա-ն-ա-լ։ Տ-ճ. Ի-վ-վ-ե-լ ա-ր-ա-ի-ն, ա-ր ե ա-ի-ե-ի-ն ի-ա-ա-ա-ա-ն ---ր-ց ա---ա-ի-ա-յ մ-ա-ի-ն յ-ե-ր-ն, ա-ր ի-ա-լ Գ-ա-ր ֆ-ը-լ, Զ-ի-մ-ի-ե-ր-ի-ր։ Կ-ի-ն գ-ե-ո-ի-գ-ի-ա ֆ-ա-ր-ի-ա-ն-ա-ր։			ԻԵ	ԼԵ
		☉ Ս'Այծեղջիւրն ժամ 21, րոպէ 24				
		Տճ. Պաւրճի Ձէօի				
23	10	ՇԲ. գկ. Սրբոյն Նիկողայոսի Զմիւռնիացւոյ սքանչելագործ հայրապետին։ Հր. Խ-ա-ն-ի-յ, ա-ր ե Գ-ն-ի-ր-ի պ-ա-յ-ր-մ-ր։			ԻԶ	ԼԶ
24	11	✠ ԿԻԲ. դձ. Բ. Յիսնակաց, Բարեկենդան պահոց սրբոյն Յակորայ։			ԻԷ	ԼԷ
25	12	ԲԶ. ղկ. Պահք։ Սրբոյն Մինասայ, Երմոգինեայ, Դրաբոսի, և կամաւոր աղքատացն Յովհաննու և Ալեքսիանոսի։ Ցն* Ս-ա-ե-ր-ե-ի-ի-ի-ն ե-ա-ի-ա-ի-ի-ն։ Լ-ր* Ծ-ն-ն-ե-ի-ի-ի-ի։			ԻԸ	ԼԸ
26	13	ԳԶ. ուձ. Պահք։ Սրբոյն Կոստանդինոսի հարիւրապետին և Շմաւոնի ազգականին Քրիստոսի. և Պողիկարպոսի հայ-րապետին Զմիւռնիոյ. և վկայիցն՝ որք ընդ նմա կատա-րեցան։ Լ-ր. Ա-ր-ե-ա-ն-ի-ր Ն-ա-ի-ա-վ-ա-յ-ե-ն։			ԻԹ	ԼԹ
		Տար. Ծննդ. Տ-ր-կ-ի-ս Ա. Թագ. Ց-ո-ւ-ա-ս-տ-ա-ն-ի. 1845				

Լատ.	Սր	ՔԵԱՆ. ԷՎՎԷԼ ՕՐ 31	ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ	ՋԻՒԼԳԱՏԷ ՕՐ 30	Տառիկ	Գասպրմ
		☽ Ծնունդ Լուսնի ժամ 13, րոպէ 25				
		Ցոտաբեր հաղմուկ				
27	14	ԴԶ. ակ. Պահք, Լ-ր* Յ-ա-ղ-ի-ն-ա-ա ---ե-ա-ր-ն-ի։ Տճ. Զե-ը-փ-ա-ե (30 օր)։			Ա	Ա
28	15	ԵԶ. բձ. Պահք։ Սրբոց վկայից Եւստաւատիոսի, Օքսենտիո-սի, Եւգինէոսի, Ովբեստեսի և Մարդարիոսի։ Լ-ր. Մ-ա-ն-ի-ն Բ-ե-ր-լ-ե-հ-ե-մ։			Բ	Ա
29	16	ՈՒԲ. բկ. Պահք։ Ա. Ա-ր-մ (30 օր)։ Հր. Թ-ե-ր-ե-ր (29 օր)։			Գ	Ա
30	17	ՇԲ. գձ. Սրբոյն Յակոբայ Մծբնայ հայրապետին, Մարուգէի ծգնաւորին և Մելիտոսի եպս.ին։ Ցն. Դ-ա-ն-ի-ե-լ մ-ր-ք-ր-ի-ն։			Դ	Ա
31	18	✠ ԿԻԲ. գկ. Դ. Յիսնակաց։ Հ-ո-ո-ն-ի-ա Լ-ր. Ս-ե-ղ-ք-ո-ր-ո-ւ-ի Հ-ո-վ-մ-ա-յ հ-ա-յ-ր-ա-պ-ե-տ-ի-ն։			Ե	Ա
1	19	ԲԶ. դձ. Սրբոց հայրապետացն Իգնատիոսի և Ադդէի և Մա-րուքայի եպիսկոպոսին։ Լ-ր. Յ-ա-ն-ո-ւ-ա-ր Ե ա-ր-ե-ւ-մ-ո-ւ 1906 Ն-ո-ր-ն-ի Ն-ո-ր ա-ր-մ-ր-ի Ե ա-ն* ա-ն-ո-ր-ե-ն-ի-ի-ն Տ-ե-ո-ւ-ն։			Զ	Ա
2	20	ԳԶ. կկ. Սրբոյն Թէոդոտայ եպիսկոպոսին, և Թէոդիմայ վկային. և չորից վկնուորացն Բասոսի, Եւսեբի, Եւտիբի և Բասիլիդեայ։			Է	Ա
3	21	ԴԶ. ուձ. Պահք։			Ը	Ա
		☽ Առաջին Քառորդ ժամ 2, րոպէ 28				
		Բ-ա-բեր հաղմուկի եւ ա-ն-ձ-ր-ե-ւ-ի				
4	22	ԵԶ. ակ. Սրբոց կուսանացն Ինդոսի և Դումայի, և Դղեր-կոսի քահանային. և երկուց բիւրուցն։			Թ	Ա
5	23	ՈՒԲ. բձ. Պահք։			Ժ.	Ա
6	24	ՇԲ. բկ. Սրբոցն Դաւթի մարգարէին և Յակոբայ առաքելոյն։ Ցն. Ձ-ր-փ-ե-ո-ս Ծ-ն-դ-ե-ա-ն։ Լ-ր. Ց-ա-ի-ն-ա-ի-ի-ն Տ-ե-ո-ւ-ն։			ԺԱ	Ա
7	25	✠ ԿԻԲ. գձ. Ե Յիսնակաց։ Ցն* Ծ-ն-ն-դ-ե-ա-ն Տ-ե-ա-ն ֆ-ե-ր-ա, և ա-ա-ր-է ե ն-ա-յ ֆ-ն-լ-ե-ա ե ի ց-ա-ն-ա-ա-ր-է։ Հր. Ծ-ա-ի վ-ա-ն պ-ա-ր-ա-ն-ի Ց-ր-ա-ա-ա-ի-ի ե Ն-ե-ր-ա-ֆ-ի-ի-ն-ա-ր-ա-յ։			ԺԲ	Ա
8	26	ԲԶ. կկ Սրբոյն Ստեփանոսի նախասարկաւագին և առաջին մարտիրոսին։ Ցն* Բ. ը-ր Ծ-ն-ն-դ ա-ա ի-ա-ն Ա ա-ա-ա-ա-ն-ի-ն։			ԺԳ	Ա
9	27	ԳԶ. դձ. Սրբոց առաքելոյն Պետրոսի և Պօղոսի։ Ցն* Դ. ը-ր Ծ-ն-ն-դ-ե-ա-ն ա Ա-ի-ե-ա-ն-ա-ի Ն-ե-ի-վ-ի-յ-ե-ն։			ԺԴ	Ա
10	28	ԴԶ. ղկ. Պահք։			ԺԵ	Ա
11	29	ԵԶ. ուձ Սրբոց որդւոցն Որոտման Յակոբայ առաքելոյն, և Յովհաննու աւետարանչին։ Բարեկենդան պահոց Ծ-ն-ն-դ-ե-ա-ն։			ԺԶ	Ա
		☾ Լրումն Լուսնի ժամ 1, րոպէ 50				
		Զ-ի-ւ-մ-ա-բ-ե-ր աւ-ո-ւ-ր-ե				
12	30	ՈՒԲ. ակ. Ա. օր պահոց Ծ-ն-ն-դ-ե-ա-ն։			ԺԷ	Ա
13	31	ՇԲ. բձ. Բ. օր պահոց Ծ-ն-ն-դ-ե-ա-ն։ Սրբոյն Բարսղի հայրա-պետին, և եղբօրն Գրիգորի Նիւսացոյ ոյն, Մեգրեւտրոսի Հռոմայ հայրապետին, և Աբբա Եփրեմի Խուրի Ասորւոյ։			ԺԸ	Ա

ԱՆՈՒԱՆՑ ՏՕՆԱԽՄԲՈՒԹԻՒՆՔ

ԱՅԲՈՒԲԵՆԱԿԱՆ ԿԱՐԳԱԻ

ԱՐԱԿԱՆ ԱՆՈՒՆՆԵՐ

Աբգար	Դեկտեմբեր	6	
Աբգիա	Փետրուար	1	
Աբգիմեհ	Փետրուար	21	
Աբեդնագով	Յուլիս	5	
Աբել	Օգոստոս	4	
Աբելա	Նոյեմբեր	10	
Աբիսողոմ	Յունուար	17	
Աբրահամ (ՆՀ.)	Օգոստոս	4	
Աբրահամ (ՔՀ.)	Նոյեմբեր	17	
Ադամենգեղոս	Դեկտեմբեր	1	
Ադապիոս	Սեպտեմբեր	27	
Ադամ	Օգոստոս	4	
Ադդէ	Դեկտեմբեր	19	
Ադոկոս	Սեպտեմբեր	24	
Ադրիանոս	Նոյեմբեր	15	
Ազարիա	Յուլիս	5	
Ամանագինէ	Յունիս	16	
Ամանաս	Յունուար	22	
Ալեքսիանոս	Դեկտեմբեր	12	
Ակակիոս	Յունիս	20	
Ակեփսիմա	Նոյեմբեր	1	
Ակիւղաս	Յունուար	27	
Հարան	Օգոստոս	4	
Աղան	Հոկտեմբեր	8	
Աղեքսանդր	Նոյեմբեր	3	
Ամիւակում	Փետրուար	1	
Ամենատագ	Յ. Մարտ	10	
Ամոս	Փետրուար	1	
Ամիհալաս	Նոյեմբեր	1	
Անանիա	Հոկտեմբեր	11	
Անաստաս	Հոկտեմբեր	24	
Անտիմէ	Նոյեմբեր	17	
Անգէոս	Փետրուար	1	
Անդրանիկ	Դեկտեմբեր	6	
Անդրէաս	Նոյեմբեր	12	
Անդրոնիկոս	Նոյեմբեր	29	
Անիմիոս	Սեպտեմբեր	22	
Անիկատոս	Յուլիս	4	
Անտոն	Յունուար	18	
Անտոնինոս	Յուլիս	4	
Աշոտ	Յ. Մայիս	20	
Ապիտան	Յունուար	25	
Առաքել	Յուլիս	16	
Առաւաւտաւր	Նոյեմբեր	17	
Աստմ	Փետրուար	15	
Արամ	Փետրուար	24	
Արայ	Փետրուար	24	
Արմաւն	Յուլիս	2	
Արխատակէս	Փետրուար	5	
Արմենակ	Փետրուար	24	
Արշակ	Փետրուար	24	
Արշէն	Փետրուար	22	
Արսէն (ՃԳ.)	Դեկտեմբեր	8	
Արսէն (ՎԿ.)	Փետրուար	24	
Արտակ	Փետրուար	24	
Արտաւազդ	Փետրուար	24	
Արտեմիոս	Հոկտեմբեր	20	
Աւագ	Յ. Փետրուար	23	
Աւետիս	Յունուար	6	
Բարգէն	Հոկտեմբեր	8	
Բասելաս	Յունիս	27	
Բագրատ	Դեկտեմբեր	1	
Բագոս	Յունիս	23	
Բառնաբաս	Հոկտեմբեր	11	
Բասիլիդէս	Դեկտեմբեր	20	
Բասիլիսկոս	Նոյեմբեր	8	
Բասոս	Դեկտեմբեր	20	
Բարակ	Օգոստոս	4	
Բարաղամ	Սեպտեմբեր	22	
Բարիղիմէոս	Դեկտեմբեր	3	
Բարուխ	Նոյեմբեր	10	
Բարեղ	Դեկտեմբեր	31	
Բենիամին	Փետրուար	21	
Բուրա	Նոյեմբեր	7	
Գաբրիէլ	Նոյեմբեր	5	
Գալատա	Յունիս	5	
Գառնիկ	Յուլիս	2	
Գասպար	Յունուար	6	

Գարեգին	Փետրուար	24	
Գէդէոն	Օգոստոս	4	
Գենադիոս	Դեկտեմբեր	5	
Գէորգ	Սեպտեմբեր	24	
Գիւտ	Հոկտեմբեր	8	
Գլակ	Յունիս	16	
Գղերիկոս	Դեկտեմբեր	22	
Գնել	Փետրուար	24	
Գոհարինոս	Օգոստոս	29	
Գորգիոս	Յունուար	24	
Գուրգէն	Յ. Մայիս	27	
Գուբիոս	Նոյեմբեր	10	
Գրաբոս	Դեկտեմբեր	12	
Գրիգոր	Յուլիս	2	
Գրիգորիս	Փետրուար	5	
Դամիանոս	Նոյեմբեր	17	
Դանան	Հոկտեմբեր	8	
Դանիէլ	Յուլիս	5	
Դոսիոս	Յ. Մայիս	11	
Դաւիթ	Դեկտեմբեր	24	
Դեմետր	Նոյեմբեր	8	
Դիոնեսիոս	Հոկտեմբեր	13	
Դոմետ	Նոյեմբեր	14	
Եղեկիէլ	Օգոստոս	30	
Եզնիկ	Հոկտեմբեր	8	
Եղբ	Օգոստոս	30	
Ելեւթերոս	Նոյեմբեր	15	
Եղբայր	Դեկտեմբեր	24	
Եղիա	Յունիս	12	
Եղիազար	Յունուար	31	
Եղիշէ	Հոկտեմբեր	8	
Եղիսէ	Յուլիս	14	
Ենովս	Օգոստոս	4	
Ենովք	Օգոստոս	4	
Եպիփան	Յունիս	27	
Եսայի	Յուլիս	28	
Երանոս	Սեպտեմբեր	22	
Երեմիա	Օգոստոս	25	
Երեւում	Մայիս	15	
Երմոգինէս	Դեկտեմբեր	12	
Երմոնէս	Հոկտեմբեր	6	
Երուանդ	Փետրուար	24	
Երջանիկ	Նոյեմբեր	5	
Եւագր	Դեկտեմբեր	8	
Եւգինէոս	Յունուար	27	
Եւդոքսիոս	Հոկտեմբեր	18	
Եւսեբիոս	Դեկտեմբեր	20	
Եւստաքէոս	Սեպտեմբեր	27	
Եւստաթիոս	Դեկտեմբեր	15	
Եւտիքիոս	Դեկտեմբեր	20	
Եփրեմ	Դեկտեմբեր	31	
Զարեհ	Փետրուար	24	
Զատիկ	Ապրիլ	17	
Զաւէն	Փետրուար	24	
Զաքարիա	Յուլիս	12	
Զգօն	Դեկտեմբեր	17	
Զեմինդոս	Դեկտեմբեր	3	
Զենոբ	Նոյեմբեր	18	
Զենոն	Հոկտեմբեր	18	
Զուիմա	Յ. Փետրուար	2	
Իմմանուէլ	Յունուար	6	
Իջմիածին	Յունիս	19	
Ընձակ	Փետրուար	24	
Թագաւոր	Դեկտեմբեր	6	
Թադէոս	Յուլիս	30	
Թաթիկ	Փետրուար	22	
Թաթուլ	Հոկտեմբեր	10	
Թալիկոս	Յունիս	30	
Թէոդիտոն	Յունիս	30	
Թէոդոս	Յունուար	20	
Թէոդորոս	Մարտ	5	
Թէոդոտոս	Դեկտեմբեր	20	
Թէոնաս	Դեկտեմբեր	20	
Թէոփիլոս	Յուլիս	4	
Թէոփիստոս	Սեպտեմբեր	27	
Թոդիկ	Սեպտեմբեր	25	
Թոռնիկ	Փետրուար	5	
Թովմաս	Օգոստոս	27	
Թորգոմ	Փետրուար	24	
Թորոս	Մարտ	5	
Իգնատիոս	Դեկտեմբեր	19	
Իմաստասէր	Մարտ	19	
Իսահակ	Օգոստոս	4	
Իսրայէլ	Օգոստոս	4	
Իրաւափառ	Դեկտեմբեր	5	
Խադ	Յունիս	25	
Խաչանուն	Սեպտեմբեր	11	
Խաչատուր	Սեպտեմբեր	11	
Խաչերես	Սեպտեմբեր	11	
Խարեհմատ	Հոկտեմբեր	20	
Խոսրով	Յ. Ապրիլ	21	
Խորէն (ՎԿ.)	Փետրուար	24	
Խորէն (ԲՀ.)	Նոյեմբեր	17	
Ծամիկոս	Օգոստոս	29	
Ծնունդ	Յունուար	6	
Կալինիկոս	Նոյեմբեր	14	

Կալեսարատաս	Յուլիս	11
Կանդիդոս	Յունուար	27
Կասյանոս	Յունուար	15
Կեփաս	Դեկտեմբեր	27
Կիպրիանոս	Օգոստոս	1
Կիրակոս	Յունուար	24
Կիւրեղ	Յունուար	22
Կղեմէս	Դեկտեմբեր	1
Կոդրատոս	Յունիս	20
Կոզմաս	Նոյեմբեր	17
Կոմիտաս	Հոկտեմբեր	8
Կոստանդիանոս	Յունիս	28
Կորիւն	Հոկտեմբեր	8
Կոմմոդ	Դեկտեմբեր	3
Կուդնելիոս	Դեկտեմբեր	13
Կրօնիդէս	Հոկտեմբեր	10
Համազասպ	Սեպտեմբեր	29
Համբարձում	Մայիս	26
Հայրապետ	Փետրուար	26
Հիպոլիտոս	Հոկտեմբեր	25
Հիւսիքոս	Նոյեմբեր	10
Հմայեակ	Փետրուար	24
Հրանտ	Փետրուար	24
Ղազարոս	Հոկտեմբեր	17
Ղամբէոս	Սեպտեմբեր	26
Ղեւոնդ	Փետրուար	22
Ղուկաս	Հոկտեմբեր	15
Ղուկիանոս	Հոկտեմբեր	17
Մաթաւսաղա	Օգոստոս	4
Մակաբէ	Յունուար	31
Մակար	Դեկտեմբեր	8
Մաղաքիա	Փետրուար	1
Մամաս	Սեպտեմբեր	19
Մամբրէ	Հոկտեմբեր	8
Մանասհիէ	Փետրուար	15
Մանուկ	Մարտ	26
Մաշթոց	Յուլիս	7
Մատաթիա	Հոկտեմբեր	11
Մատթէոս	Հոկտեմբեր	15
Մարգար	Յունուար	15
Մարգարէոս	Դեկտեմբեր	15
Մարկիանոս	Նոյեմբեր	3
Մարկոս	Հոկտեմբեր	15
Մարութա	Դեկտեմբեր	19
Մարուգէ	Դեկտեմբեր	17
Մարտիրոս	Նոյեմբեր	3
Մարտիրոս	Փետրուար	12
Մէլէս	Նոյեմբեր	7
Մելիտոս	Դեկտեմբեր	17
Մելքիսեդեկ	Օգոստոս	4
Մելքոն	Յունուար	6
Մեղրիկ	Յ. Յուլիս	30
Մեսրոպ	Յուլիս	7
Մեսրոպհանոս	Նոյեմբեր	3
Մերկերիոս	Դեկտեմբեր	5
Միանդակ	Հոկտեմբեր	8
Միհրան	Փետրուար	24
Մինաս	Դեկտեմբեր	12
Միսաք	Յուլիս	5
Միւռան	Նոյեմբեր	26
Մխիթար	Նոյեմբեր	5
Մխիթար	Փետրուար	1
Մխիթար	Յունիս	5
Մկրտիչ	Յունուար	15
Մովկիմաս	Յունիս	20
Մովսէս	Օգոստոս	4
Մուշեղ	Փետրուար	22
Յակինթոս	Յունուար	25
Յակոբ (Մծբ.)	Դեկտեմբեր	17
Յակոբ (Ա.)	Դեկտեմբեր	24
Յակոբոս	Դեկտեմբեր	29
Յակովիկ	Դեկտեմբեր	5
Յարութիւն	Ապրիլ	17
Յեսու	Օգոստոս	4
Յեփթայէ	Օգոստոս	4
Յեղոքբուղդ	Նոյեմբեր	17
Յոբ	Սեպտեմբեր	1
Յովակիմ	Օգոստոս	23
Յովել	Փետրուար	1
Յովհան (Ոսկ.)	Հոկտեմբեր	29
Յովհաննէս (Ա.)	Դեկտեմբեր	29
Յովհաննէս (Մկ.)	Յունուար	15
Յովնան	Փետրուար	1
Յովսէփ	Հոկտեմբեր	17
Յորդանան	Յունուար	6
Յուսիկ	Փետրուար	5
Նաղարէթ	Յունուար	6
Նաթանայէլ	Դեկտեմբեր	3
Նահապետ	Օգոստոս	4
Նարեկ	Հոկտեմբեր	8
Նաւում	Փետրուար	1
Նեղոս	Դեկտեմբեր	8
Ներսէհ	Փետրուար	24
Ներսէս (Մեծ.)	Յունիս	25
Ներսէս (Շնորհ.)	Հոկտեմբեր	8
Նիկողայոս	Դեկտեմբեր	10

Նշան	Սեպտեմբեր	25
Նոյ	Օգոստոս	4
Շահապ	Յ. Յուլիս	22
Շահէն	Փետրուար	24
Շաղիտա	Յ. Փետրուար	2
Շաւարշ	Փետրուար	24
Շէն	Նոյեմբեր	7
Շիղա	Հոկտեմբեր	11
Շմաւոն	Օգոստոս	27
Շնորհալի	Հոկտեմբեր	8
Ռեհելիմ	Նոյեմբեր	29
Ռոճիքոս	Յունուար	18
Ռոկան	Փետրուար	17
Ռոկերեան	Հոկտեմբեր	29
Ռոկի	Փետրուար	17
Ռոսանիկ	Փետրուար	15
Ովսէ	Փետրուար	1
Ովրեաէս	Դեկտեմբեր	15
Որդիկ	Փետրուար	5
Որոգան	Փետրուար	21
Պաղտասար	Յունուար	6
Պանդալէոն	Հոկտեմբեր	6
Պասուսական	Հոկտեմբեր	23
Պատրիկ	Յ. Մարտ	19
Պարթև	Փետրուար	19
Պարսամ	Յունուար	18
Պետրոս	Դեկտեմբեր	27
Պերճ	Փետրուար	24
Պիմէն	Դեկտեմբեր	8
Պիտն	Փետրուար	21
Պլակիդոս	Սեպտեմբեր	27
Պղատոն	Նոյեմբեր	1
Պսակ	Դեկտեմբեր	26
Պրոքոս	Նոյեմբեր	29
Պրոտոս	Յունուար	25
Պօղ	Դեկտեմբեր	8
Պօղիկարպոս	Դեկտեմբեր	13
Պօղիքսոս	Յունուար	24
Պօղոս	Դեկտեմբեր	27
Ռոմանէոս	Հոկտեմբեր	18
Ռոմանիկոս	Օգոստոս	29
Ռոփսիէլ	Նոյեմբեր	5
Ռէհէլ էոս	Հոկտեմբեր	22
Ռոմանոս	Սեպտեմբեր	24
Ռուբինոս	Յ. Ապրիլ	5
Ռուբէն	Օգոստոս	4
Սահակ	Փետրուար	19
Սամոնաս	Նոյեմբեր	10
Սամուէլ	Օգոստոս	4
Սամփսոն	Օգոստոս	4
Սայէն	Փետրուար	21
Սարգիս	Փետրուար	12
Սեդրաք	Յուլիս	5
Սեթ	Օգոստոս	4
Սեղբեստրոս	Դեկտեմբեր	31
Սեպուհ	Յուլիս	2
Սերգիոս	Յունուար	25
Սերովբէ	Նոյեմբեր	5
Սեւերիանոս	Հոկտեմբեր	27
Սիղոնիոս	Հոկտեմբեր	11
Սիմէոն	Փետրուար	14
Սիոն	Ապրիլ	10
Սիսինոս	Դեկտեմբեր	8
Սիրական	Յունիս	5
Սիրուն	Յ. Օգոստոս	5
Սիքստ	Օգոստոս	29
Սուքիաս	Փետրուար	15
Սոփոնիա	Փետրուար	1
Սոտերիանոս	Դեկտեմբեր	26
Սրապիոն	Դեկտեմբեր	8
Վահան	Յունուար	25
Վահրամ	Փետրուար	24
Վահրիճ	Հոկտեմբեր	8
Վաղերիոս	Յունուար	27
Վարագ	Սեպտեմբեր	25
Վարդ	Փետրուար	24
Վարդան	Փետրուար	24
Վարդավառ	Յուլիս	24
Վարդերես	Փետրուար	24
Վարձաւոր	Փետրուար	15
Վարոս	Հոկտեմբեր	10
Վարս	Փետրուար	15
Վյաս	Յունուար	17
Վրթանէս	Փետրուար	5
Տաթէ	Մարտ	19
Տաճատ	Փետրուար	24
Տարագոս	Նոյեմբեր	29
Տիգրան	Փետրուար	24
Տիմոթէոս	Հոկտեմբեր	13
Տիտոս	Հոկտեմբեր	13
Տիրայր	Հոկտեմբեր	8
Տիրան	Փետրուար	24
Տիրատուր	Յունուար	13
Տուքիկոս	Օգոստոս	29
Տրդատ	Յուլիս	9
Տրիփոն	Յունուար	18

Տօնապետ	Ապրիլ	17
Ընծաեաս	Օգոստոս	4
Փիլիկոմիան	Սեպտեմբեր	19
Փիլիպպոս	Նոյեմբեր	12
Փոկաս	Հոկտեմբեր	3
Փոտինա	Յուլիս	4
Քաջաջ	Փետրուար	22
Քերովբէ	Նոյեմբեր	5
Քրիստափոր	Հոկտեմբեր	20
Քրիստոսուսէր	Յունուար	13
Օքսենտիոս	Դեկտեմբեր	15

ԻԳԱԿԱՆ ԱՆՈՒՆՆԵՐ

Ագապէ		Փետրուար	3
Աղնիւ		Օգոստոս	14
Ակիւլինէ		Հոկտեմբեր	20
Աղաւնի		Յունուար	6
Աղէքսանդրա		Յունիս	30
Աղուիթա	Յ.	Մայիս	11
Անաստաս		Նոյեմբեր	15
Անի առամ		Օգոստոս	14
Աննա		Օգոստոս	23
Աչեն		Յուլիս	9
Արմաւենի		Ապրիլ	10
Արուսեակ		Օգոստոս	14
Արտեմիս		Հոկտեմբեր	20
Բեթղեհէմ		Յունուար	6
Բերկրուհի		Օգոստոս	14
Գայլանէ		Յունիս	14
Գերանդուխտ	Յ.	Յուլիս	22
Գոհար		Օգոստոս	29
Դչխոյ		Յունիս	28
Դոմնա		Դեկտեմբեր	22
Ելպիս		Փետրուար	3
Եղիսաբէթ		Օգոստոս	23
Երանեակ		Օգոստոս	14
Երանուհի		Օգոստոս	14
Երմինէ		Սեպտեմբեր	27
Եւա		Օգոստոս	4
Եգինէ		Յունուար	25
Եղդոքսիա		Հոկտեմբեր	18
Եզրաքսէ		Հոկտեմբեր	6
Եփիմէ		Օգոստոս	1
Եփրոսիա		Յունիս	30
Զապել	Յ.	Յունուար	22
Զարմանդուխտ		Յուլիս	30
Զուարթ		Նոյեմբեր	5
Ընծայ		Նոյեմբեր	21
Թագուհի		Օգոստոս	14
Թամար	Յ.	Ապրիլ	24
Թեկղի		Հոկտեմբեր	4
Թէոդիտէ		Հոկտեմբեր	24
Թէոփիտէ		Սեպտեմբեր	27
Խմայեակ		Մարտ	19
Ինգա		Դեկտեմբեր	22
Խաչուհի		Օգոստոս	14
Խաղաղ		Օգոստոս	23
Լուսաբեր		Օգոստոս	14
Լուսածին		Օգոստոս	14
Լուսարփի		Օգոստոս	14
Լուսինէ		Օգոստոս	23
Նունկաբեր		Օգոստոս	23
Նոսրովիդուխտ		Յուլիս	9
Մաղիկ		Ապրիլ	10
Կալինիկէ		Հոկտեմբեր	20
Կատարինէ		Սեպտեմբեր	27
Կղզիա		Յունուար	15
Կուսինէ		Օգոստոս	14
Հեղինէ		Յունիս	28
Հռիփսիմէ		Յունիս	13
Ղամբէուհի		Սեպտեմբեր	26
Մարգարիտէ		Օգոստոս	23
Մանէ		Յունիս	21
Մարգարիտ		Սեպտեմբեր	20
Մարթա		Հոկտեմբեր	17
Մարիամ		Օգոստոս	14
Մարիանէ		Սեպտեմբեր	20
Մարդուհի		Օգոստոս	14
Մխիթար	Յ.	Մայիս	14
Յովհաննա		Օգոստոս	23
Յուլիանէ		Նոյեմբեր	28
Յուդիտա		Յունուար	24
Յուսինէ		Փետրուար	3
Յուստինէ		Օգոստոս	1
Նեկտարինէ		Սեպտեմբեր	27

Նունէ	Յունիս	21
Շամունէ	Յունուար	31
Շնորհիկ	Հոկտեմբեր	8
Շողակաթ	Օգոստոս	13
Շուշան	Սեպտեմբեր	20
Ոգուհի	Դեկտեմբեր	3
Ովանէս	Ապրիլ	10
Պայծառ	Յուլիս	24
Պեղագիա	Հոկտեմբեր	4
Պերճուհի	Օգոստոս	14
Պիտոս	Փետրուար	3
Ռոմանէ	Հոկտեմբեր	18
Ռաքել	Օգոստոս	4
Ռեբեկա	Օգոստոս	4
Ռեհան	Սեպտեմբեր	11
Սանդուխտ	Յուլիս	30
Սառա	Օգոստոս	4
Սաղմէ	Օգոստոս	23
Սոփիա	Փետրուար	3
Սահականիա	Դեկտեմբեր	26
Սրբուհի	Օգոստոս	14
Վառվառէ	Հոկտեմբեր	4
Վասիլուհի	Նոյեմբեր	28
Վարդանայշ	Սեպտեմբեր	20
Վերոնիկէ	Օգոստոս	23
Վերգինէ	Օգոստոս	14
Տեկուսա	Յունիս	30
Տեոդէլի	Օգոստոս	14
Տիրուհի	Օգոստոս	14
Փերբոնէ	Սեպտեմբեր	20
Փիննա	Յունիս	30
Փոտինէ	Օգոստոս	23
Քրիստինէ	Օգոստոս	1

ՓՈԽՈՒԱԾ ԱՆՈՒՆՆԵՐ

ԱՐԱԿԱՆ ԱՆՈՒՆՆԵՐ

Աբեդիկ	=	Աբեդնագով
Աբիկ	=	Աբիսողոմ
Աբրիկ	=	Աբրահամ
Ագաթան	=	Ագաթանգեղոս
Ամիկ	=	Ամենուս
Ալիբան	=	Ալեքսանդրոս
Աղեք	=	Աղեքսանդր
Ապրոյ	=	Աբրահամ
Առուբ	=	Առուեսծատուր
Արթին	=	Յարութիւն
Արիս	=	Արիստակէս
Աւետ	=	Աւետիս
Աքսենտ	=	Օքսենտիոս
Բաբել	=	Բաբելաս
Բառնիկ	=	Բառնաբաս
Բասիլ	=	Բարսեղ
Բարթամ	=	Բարթողիմէոս
Բարթիկ	=	Բարթողիմէոս
Բարթոս	=	Բարթողիմէոս
Բենիկ	=	Բենիամին
Դիան	=	Դիանէսիոս
Երամ	=	Երեմիա
Երիմ	=	Երեմիա
Երմոգ	=	Երմոգինէս
Եփրիկ	=	Եփրեմ
Զուսան	=	Զուբիա
Թխրատ	=	Եզեքիա Իւրատ
Թորոս	=	Թէոդորոս
Թուման	=	Թոմման
Իրքանոս	=	Կիպրիանոս
Իւանէ	=	Յովհաննէս
Խաչիկ	=	Խաչատուր
Խաչեր	=	Խաչերես
Խաչոյ	=	Խաչատուր
Խաչուկ	=	Խաչատուր
Խաչնկիանոս	=	Ղուկիանոս
Ծատուր	=	Աստուածատուր
Կակոս	=	Կիրակոս
Կարապիա	=	Կարապետ
Կոստան	=	Կոստանդիանոս
Կոստանդին	=	Կոստանդիանոս
Կրօն	=	Կրօնիդէս

Համբար = Համբարձում
Հայրիկ = Հայրապետ
Հանէս = Յովհաննէս
Հերմիուղ = Որմիդան
Ճիվան = Յովհաննէս
Մամոս = Մոսէ էոս
Մամուռա = Մամուռատա
Մանուէլ = Իմմանուէլ
Մասեհ = Աբդլմսեհ
Մելիք = Մելքիսեդեկ
Մելքիսէթ = Մելքիսեդեկ
Մելքում = Մելքոն
Մեսիա = Աբդլմսեհ
Մեսիհ = Աբդլմսեհ
Մխիճան = Մխիթան
Մկրտում = Մկրտիչ
Ցարդ = Ցարութիւն
Ցովիկ = Յովակիմ
Նազար = Նազարէթ
Նաթան = Նաթանայէլ
Նապիկ = Նահապետ
Շնորհ.ք = Շնորհալի

Ոսկհան = Ոսկան
Պաղտիկ = Պաղտասար
Ռաստակէս = Աբիւտակէս
Սամիկ = Սամուէլ
Սեբէոս = Եւսեբիոս
Սեղբոս = Սեղբեստրոս
Սեփան = Սոփանիա
Սիմոն = Սիմէոն
Ստեփան = Ստեփանոս
Սրապ = Սրապիոն
Վասիլ = Բարսեղ
Վարդեւան = Վարդան
Տատ = Աստուածատուր
Տատուր = Աստուածատուր
Տիոն = Դիոնեսիոս
Տուհկի = Տուքիկոս
Տօնիկ = Տօնապետ
Փանոս = Ստեփանոս
Փիլիպպէ = Փիլիպպոս
Օննիկ = Յովհաննէս
Զքէնա = Զքեհնոիոս

ԻԳԱԿԱՆ ԱՆՈՒՆՆԵՐ

Աբուս = Աբուսեակ
Գամէնկոյ = Կատարինէ
Գալինիկ = Կալինիկէ
Ելիզա = Եղիսաբեթ
Եղսա = Եղիսաբեթ
Երան = Երանուհի
Եփրոս = Եւփրոսիա
Զապլուն = Զապել
Զարման = Զարմանդուխտ
Էլիզ = Եղիսաբեթ
Էլմեն = Եղմենէ
Էսաո = Եղիսաբեթ
Էֆթիկ = Եւփիմէ
Էֆթիկ = Եւգինէ
Թեփան = Ստեփանէ
Թոփիկ = Թէոփիստէ
Իզապել = Զապել
Լիմենիա = Եղմենէ
Կատաբ = Կատարինէ
Կաբինէ = Փայլիանէ
Կիւլիկ = Ակիւլինէ
Հռոփ = Հռիփսիմէ

Մանան = Մանէ
Մաննիկ = Մարիաննէ
Մաղէն = Մագդալինէ
Մարի = Մարիամ
Մարինոս = Մարիանէ
Մարիոնքա = Մարիամ
Մէօրիւպէ = Մխիթարոպէ
Նադալիա = Անաստասիա
Նիկասար = Նիկասարինէ
Պեղիք = Պեղագիա
Սանդիկ = Սանդուխտ
Սիմոն = Հռիփսիմէ
Սուրբիկ = Սրբուհի
Սրմա = Հռիփսիմէ
Վարդիկ = Վարվառէ
Տիրուն = Տիրուհի
Փաւրուլ = Փեքրոնէ
Ֆանի = Ստեփանէ
Ֆիմի = Եւփիմէ
Ֆլոր = Ծաղիկ
Ֆաւլիկ = Յուլիանէ

ՏՈՄԱՐՆԵՐ

ՀԻՆ ԿԱՄ ՅՈՒԼԵԱՆ ՏՈՄԱՐ

Այս տոմարը մեզի համար գործածական ըլլալով և հատորիս պլուխը տարեկան օրացոյցն ամբողջապէս դրուած ըլլալով՝ աւելորդ կը դառնայ ուրիշ մանրամասնութիւններ աւելցնել հոս տարեկան ծաներուն վրայ։ Իսկ ասոր տեղ ստորեւ կը դնենք հինգ անցած ու հինգ գալիք տարիներու օրացոյցներու համառօտութիւնները՝ մերձաւոր տարիներու գործածութեան ու ծանօթութեան մասին դիւրութիւն ընծայելու համար։

Յոյն եկեղեցւոյ գործածած տոմարը միեւնոյն ըլլալով՝ չարժական տօներն ալ միեւնոյն օրերը կը հանդիպին, սակայն Ծնունդ և ուրիշ տէրունիներ և սուրբեր հաստատուն օրերով կատարուելուն՝ յունադաւան եկեղեցիներուն մէջ տարբեր օրերով կատարուած տօներէն քանի մը հատը կը քաղենք հետեւեալ կերպով.

Ցունուար	1.	*Ութօրէք Ծննդեան Տեառն։*
»	6.	*Յայտնութիւն և Մկրտութիւն Տեառն։*
»	7.	*Ս. Յովհ. Կարապետ։*
Փետրուար	2.	*Տեառնընդառաջ։*
Mars	25.	*Աւետումն Ս. Աստուածածնի։*
Ցունիս	24.	*Ծնունդ Ս. Յովհ. Կարապետի։*
Օգոստոս	6.	*Այլակերպութիւն Տեառն։*
»	15.	*Վերափոխումն Ս. Աստուածածնի։*
»	23.	*Իննօրէք Վերափոխման Ս. Աստծնի.։*
Սեպտեմբեր	14.	*Խաչվերայ։*
»	30.	*Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ։*
Դեկտեմբեր	25.	*Ծնունդ Տեառն։*

ՀԻՆԳ ԱՆՑԱԾ ՏԱՐԻՆԵՐ

	1900	1901	1902	1903	1904
Օր Կաղանդաց	շԲ.	ԲՇ.	ԳՇ.	ԳՇ.	ՆՇ.
Օր Մննդեան	ՆՇ.	շԲ.	ԿԻՐ.	ԲՇ.	ԳՇ.
Ս. Յովհ. Կարապետ	Յունր. 15	Յունր. 15	Յունր. 14	Յունր 14	Յունր. 15
Առաջաւորաց բարեկենդան	» 30	» 21	Փետր. 3	» 26	» 18
Բուն բարեկենդան	Փետր. 20	Փետր. 11	» 24	Փետր. 16	Փետր. 8
Մուտն ի վիրապ Ս. Գր. Լս.	Մարտ 25	Մարտ 18	Մարտ 30	» 22	Մարտ 13
Զատիկ Յարութեան	Ապրիլ 9	Ապրիլ 1	Ապրիլ 14	Ապրիլ 6	» 23
Երեւման խաչ	Մայիս 7	» 29	Մայիս 12	Մայիս 4	Ապրիլ 25
Համբարձում	» 18	Մայիս 10	» 23	» 15	Մայիս 6
Հոգեգալուստ	» 28	» 20	Յունիս 2	» 25	» 16
Դիւտ Նշխարաց Ս. Գր. Լս.	Յունիս 24	Յունիս 16	» 29	Յունիս 21	Յունիս 12
Ս. Սահակ և Ս. Մեսրոպ	» 29	» 21	Յուլիս 4	» 26	» 17
Վարդավառ	Յուլիս 16	Յուլիս 8	» 21	Յուլիս 13	Յուլիս 4
Վերափոխում	Օգոստ. 13	Օգոստ. 12	Օգոստ. 18	Օգոստոս 17	Օգոստ. 15
Խաչվերաց	Սեպտ. 17	Սեպտ. 16	Սեպտ 15	Սեպտ. 14	Սեպտ. 12
Վարագայ խաչ	Հոկտ 1	» 30	» 29	» 28	» 26
Դիւտ խաչ	» 29	Հոկտ. 28	Հոկտ. 27	Հոկտ. 26	Հոկտ. 24
Յիսնակաց բարեկենդան	Նոյեմբ. 19	Նոյեմբ. 18	Նոյեմբ. 17	Նոյեմբ. 16	Նոյեմբ. 21
Ս. Յակոբ Մծբնայ	Դեկտ. 16	Դեկտ. 15	Դեկտ. 14	Դեկտ. 13	Դեկտ. 18
Ս.Ստեփանոս Նախավկայ	» 25	» 25	» 24	» 25	» 25
Ս. Որդիք Որոտման	» 28	» 29	» 28	» 29	» 28

ՀԻՆԳ ԳԱԼԻՔ ՏԱՐԻՆԵՐ

	1906	1907	1908	1909	1910
Օր Կաղանդաց	ԿԻՐ.	ԲՇ.	ԳՇ.	ԵՇ.	ՈՒՐ.
Օր Մննդեան	ՈՒՐ.	շԲ.	ԿԻՐ.	ԳՇ.	ԳՇ.
Ս. Յովհ. Կարապետ	Յունր. 14	Յունր. 15	Յունր. 14	Յունր. 15	Յունր. 14
Առաջաւորաց բարեկենդան	» 22	Փետր. 11	Փետր. 3	» 18	Փետր. 7
Բուն բարեկենդան	Փետր. 12	Մարտ 4	» 24	Փետր. 8	» 28
Մուտն ի վիրապ Ս. Գր. Լս.	Մարտ 18	» 24	Մարտ 29	Մարտ 14	Ապրիլ 3
Զատիկ Յարութեան	Ապրիլ 2	Ապրիլ 22	Ապրիլ 13	» 29	» 18
Երեւման խաչ	» 30	Մայիս 20	Մայիս 11	Ապրիլ 26	Մայիս 16
Համբարձում	Մայիս 11	» 31	» 22	Մայիս 7	» 27
Հոգեգալուստ	» 21	Յունիս 10	Յունիս 1	» 17	Յունիս 6
Դիւտ Նշխարաց Ս. Գր. Լս.	Յունիս 17	Յուլիս 7	» 28	Յունիս 13	Յուլիս 3
Ս. Սահակ և Ս. Մեսրոպ	» 22	» 12	Յուլիս 3	» 18	» 8
Վարդավառ	Յուլիս 9	» 29	» 20	Յուլիս 5	Յուլիս 25
Վերափոխում	Օգոստ. 13	Օգոստ. 12	Օգոստ. 17	Օգոստ. 16	Օգոստ. 15
Խաչվերաց	Սեպտ. 17	Սեպտ. 16	Սեպտ. 14	Սեպտ. 13	Սեպտ. 12
Վարագայ խաչ	Հոկտ. 1	» 30	» 28	» 27	» 26
Դիւտ խաչ	» 29	Հոկտ 28	Հոկտ. 26	Հոկտ. 25	Հոկտ. 24
Յիսնակաց բարեկենդան	Նոյեմբ. 19	Նոյեմբ. 18	Նոյեմբ 16	Նոյեմբ. 15	Նոյեմբ. 21
Ս. Յակոբ Մծբնայ	Դեկտ. 16	Դեկտ. 13	Դեկտ. 13	Դեկտ. 12	Դեկտ. 18
Ս. Ստեփանոս Նախավկայ	» 25	» 25	» 25	» 25	» 25
Ս. Որդիք Որոտման	» 28	» 28	» 29	» 29	» 28

ՆՈՐ ԿԱՄ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ ՏՈՄԱՐ

Նոր տոմարին թէ՛ Թուականն և թէ ամիսները հաւասար են Հին տոմարի Թուականին և ամիսներուն, միայն 13 օրուան տարբերութեամբ 1905ի ամառամուտները մեր տոմարին հետեւեալ օրերուն կ՚իյնան.

Յունր.	1	մեր	Դեկտ.	19	Յուլիս	1	մեր Յունիս 18
Փետր.	1	»	Յունր.	19	Օգոստ.	1	» Յուլիս 19
Մարտ	1	»	Փետր.	17	Սեպտ.	1	» Օգոստ. 19
Ապրիլ	1	»	Մարտ	19	Հոկտ.	1	» Սեպտ. 18
Մայիս	1	»	Ապրիլ	18	Նոյեմբ.	1	» Հոկտ. 19
Յունիս	1	»	Մայիս	19	Դեկտ.	1	» Նոյեմբ. 18

Իսկ պէսպէս տօները կը հանդիպին հետեւեալ օրերուն.

Յունր.	1.	*Ութօրէք Ծննդեան և Անուանակոչութեան Տեառն*	մեր Դեկտ.	19
»	6.	*Յայտ. և Մկրտ. Տեառն*	» »	24
Փետր.	2.	*Ընծայումն Տեառն (Տեառնընդառաջ)*	» Յունր.	20
»	19.	*Եօթանասնակրօրեայ կիւրակէ (Առաջաւորաց երկրորդ)*	» Փետր.	6
Մարս	5.	*Ցիսնակրօրեայ կիւրակէ (Բուն բարեկենդան)*	» »	20
»	8.	*Օր մսոյրոց (սկիզբն պահոց)*	» »	23
»	19.	*Ս. Յովսէփ Աստուածահայր*	» Մարտ	6
»	25.	*Աւետումն Ս. Աստուածածնի*	» »	12
Ապրիլ	23.	*Զատիկ Յարութեան*	» Ապրիլ	10
Յունիս	1.	*Համբարձումն Տեառն*	» Մայիս	19
»	7.	*Տօն մարմնոյ Տեառն*	» »	25

Յունիս	11.	*Հոգեգալստեան*	մեր Մայիս	29
»	18.	*Ամենասուրբ Երրորդութիւն*	» Յունիս	5
»	24.	*Ծնունդ Ս. Յովհ. Մկրտչի*	» »	11
»	29.	*Ս. Պետրոս և Պօղոս*	» »	16
Օգոստ.	6.	*Այլակերպութիւն Տեառն*	» Յուլիս	24
»	15.	*Վերափոխումն Ս. Աստուածնի*	» Օգոստ.	2
Սեպտ.	8.	*Ծնունդ Ս. Աստուածածնի*	» »	29
»	14.	*Վերացումն Ս. Խաչի*	» Սեպտ.	1
Նոյեմբ.	21.	*Ընծայումն Ս. Աստուածածնի*	» Նոյեմբ.	8
Դեկտ.	3.	*Գալստեան Ս. կիւրակէ*	» »	21
»	8.	*Յղութիւն Ս. Աստուածածնի*	» »	25
»	25.	*Ծնունդ Տեառն*	» Դեկտ.	12

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԿԱՄ ՀԻՃՐԷԹԻ ՏՈՄԱՐ

Արաբական տոմարի ամառամուտները ներկայ 1905 տարուան ընթացքին մէջ հետեւեալ կերպով ցիւրաքանչիւր հանդիպին.

1322	*Զիլհիճէ*	1	մեր	*Յունուար*	23
1323	*Մուհարրէմ*	1	»	*Փետրուար*	22
	Սէֆէր	1	»	*Մարտ*	24
	Րէպիւլ էվվէլ	1	»	*Ապրիլ*	22
	Րէպիւլ ախըր	1	»	*Մայիս*	22
	Ճէմազիւլ էվվէլ	1	»	*Յունիս*	20
	Ճէմազիւլ ախըր	1	»	*Յուլիս*	20
	Րէճէպ	1	»	*Օգոստոս*	18
	Շաբան	1	»	*Սեպտեմբեր*	17
	Րամազան	1	»	*Հոկտեմբեր*	16
	Շէվվալ	1	»	*Նոյեմբեր*	15
	Զիլգաէ	1	»	*Դեկտեմբեր*	14

195 — Ընդ. Օր-ցոյց, 1905 10 Յուլ. 1904 — 4

Արաբական տոմարի կրօնական տօներն ու օրերն ալ հետեւեալներն են .

Զիլհիճճէ	10	Գուրպան պայրամը	մեր	Փետր.	1
Մուհարրէմ	10	Աշուրէ կիւնիւ	»	Մարտ	3
Րէպիւլ էվվէլ	12	Մեվլուդը Նեպեվի	»	Մայիս	3
Րէճէպ	2	Գանտիլ կիճեսի	»	Օգոստ.	19
Րէճէպ	27	Միրաճ կիճեսի	»	Սեպտ.	13
Շաբան	15	Պերաթ կիճեսի	»	Հոկտ.	1
Բամազան	27	Գատըր կիճեսի	»	Նոյեմ.	11
Շէվվալ	1	Բաւհազան պայրամը	»	Նոյեմ.	15

Ելեւմտական տոմարին մէջ ամիսները նոյն պահուած անուններն միայն ժառանգի փոփոխութիւն կրած են , և հետեւեալ կերպով կը կոչուին .

Մարտ	= Մարթ	Սեպտ.	= Իլլուլ
Ապրիլ	= Նիսան	Հոկտ.	= Թշրինի էվվէլ
Մայիս	= Մայըս	Նոյեմբ.	= Թշրինի սանի
Յունիս	= Հազիրան	Դեկտ.	= Քեանունի էվվէլ
Յուլիս	= Թեմուզ	Յունուար.	= Քեանունի սանի
Օգոստոս	= Աղուստոս	Փետր.	= Շուպաթ

ՀԲԷԱԿԱՆ ՏՈՄԱՐ

Հբէական տոմարի ամիսներն ու ամսամուտները ներկայ 1905 տարւոյն համար հետեւեալներն են .

5665	Ադար	1	մեր	Յունուար	24	ունի	30 օր
	Վէ ադար	1	»	Փետրուար	23	»	29 »
	Նիսան	1	»	Մարտ	24	»	30 »

	Եար	1	մեր	Ապրիլ	23	ունի	29 օր
	Սիվան	1	»	Մայիս	22	»	30 »
	Թաւուզ	1	»	Յունիս	21	»	29 »
	Աբ	1	»	Յուլիս	20	»	30 »
	Իլուլ	1	»	Օգոստոս	19	»	29 »
5666	Թշրի	1	»	Սեպտեմբեր	17	»	30 »
	Խեսու	1	»	Հոկտեմբեր	17	»	30 »
	Քասղեւ	1	»	Նոյեմբեր	16	»	29 »
	Թեբէթ	1	»	Դեկտեմբեր	16	»	29 »

Նահանջ տարիներուն Քեւքեսաւաներորդ ամիսը կը կոչուի Վէադար և կը հետեւի անմիջապէս Ադար ամսուն :

Հբէական տոմարի տօներն ու յիշատակները հետեւեալներն են այս տարւոյ համար .

5665	Շեբաթ	15.	Տօն պտղոց	մեր	Յունր.	8
	Ադար	7.	Մահ Մովսէսի (ծոմ)	»	»	30
	»	13.	Ջչակ. Եսթերի (ծոմ)	»	Փետր.	5
	»	14.	Փուրիմ (Շէքլը պայրամը) երկու օր	»	»	6
	Նիսան	1.	Կրօն. տարեգլուխ	»	Մարտ	24
	»	15.	Պասէք (Բաղարջակերք) ութ օր	»	Ապրիլ	7
	»	26.	Մահ Յեսուայ (ծոմ)	»	»	18
	Եար	14.	Երկրորդ Բաղրջկերք.	»	Մայիս	6
	Սիվան	6.	Սաւվոդ (Պենտեկոստէ) երկու օր	»	»	25
	Թաւուզ	17.	Աւերումն առաջին տաճարին (ծոմ)	»	Յուլիս	7
	Աբ	9.	Աւերումն երկրորդ տաճարին (ծոմ)	»	»	28
5666	Թշրի	1.	Տարեմուտ (տօն)	»	Սեպտ.	17
	»	2.	Բ. օր տարեմտի (տօն)	»	»	18

Թշրի	3.	Ման Գոթիոլիայ (ծոմ)	մեր Սեպ.	19
»	10.	Քիփուր (ամն Քաւու- թեան (լինը օր)	» »	26
»	15.	Սուքքոթ (ամն Տա- պաւարահարաց)	» Հոկտ.	1
»	21.	Է. օր (ամն Սրմաւենեայ)	» »	7
»	23.	Թ. օր (օր Ուրախութեան)	» »	9
Քասլեւ	25.	Խանուկա (Նաւակա- տիք տաճարին) 8 օր	» Դեկտ.	10
Թեբեթ	10.	Փոխոխութիւն եղա- նակաց (ծոմ)	» »	25

ԲՈՒՆ ԿԱՄ ՇԱՐԺԱԿԱՆ ՏՈՄԱՐ

Ցառաջիկայ տարուան մէջ բուն տոմարին ամիսնե- րու անուններն և ամսամուտները հետեւեալ կերպով պիտի հանդիպին .

4396	Առաց	1	մեր	Ցունուար	5	ուն	30 օր
	Մեհեկան	1	»	Փետրուար	4	»	30 »
	Առեգ	1	»	Մարտ	5	»	30 »
	Ահեկան	1	»	Ապրիլ	4	»	30 »
	Մաւերի	1	»	Մայիս	4	»	30 »
	Մարգաց	1	»	Ցունիս	3	»	30 »
	Հրոտից	1	»	Ցուլիս	3	»	30 »
	Աւելեաց	1	»	Օգոստոս	5	»	5 »
4397	Նաւասարդ	1	»	Օգոստոս	7	»	30 »
	Հոռի	1	»	Սեպտեմբ.	6	»	30 »
	Սահմի	1	»	Հոկտեմբեր	6	»	30 »
	Տրէ	1	»	Նոյեմբեր	5	»	30 »
	Քաղոց	1	»	Դեկտեմբեր	5	»	30 »

Այս տոմարին համեմատ ամներ հայտնել բոլորովին աւելորդ է , քանի որ մեր տոմարն ալ ու ամնայոյցն ալ Ցուլեան տոմարին վրայ ձեւուած են , և բան այնմ կը գործադրուին :

ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ ԿԱՄ ԱՆՇԱՐԺ ՏՈՄԱՐ

Սովորական կամ անշարժ տոմարը կը կոչուի նաեւ Սարկաւագապիր կամ Ցայտնաւորաց տոմար :

Ըստ այնմ ամսամուտները Ցուլեան տոմարին հետ հաստատուն ձեւ մը առին հետեւեալ կերպով և փոխա- դարձ հաշուով .

Նաւասարդ	1=Օգոստոս	11	Ցունր.	1=Քաղոց	24		
Հոռի	1=Սեպտ.	10	Փետր.	1=Առաց	25		
Սահմի	1=Հոկտ.	10	Մարտ	1=Մեհեկ.	23 կամ	24	
Տրէ	1=Նոյեմբեր	9	Ապրիլ	1=Առեգ	24 »	25	
Քաղոց	1=Դեկտ.	9	Մայիս	1=Ահեկ.	24 »	25	
Առաց	1=Ցունուար	8	Ցունիս	1=Մաւ.	25 »	26	
Մեհեկան	1=Փետր.	7	Ցուլիս	1=Մրգց.	25 »	26	
Առեգ	1=Մրտ.9կամ	8	Օգոստ.	1=Հրտց.	26 »	27	
Ահեկան	1=Ապր. 8	» 7	Սեպտ.	1=Նւսդ.		22	
Մաւերի	1=Մյս. 8	» 7	Հոկտ.	1=Հոռի		22	
Մարգաց	1=Ցնս. 7	» 6	Նոյեմբ.	1=Սահմի		23	
Հրոտից	1=Ցլս. 7	» 6	Դեկտ.	1=Տրէ		23	
Աւելեաց	1=Օգս. 6	» 5					

«կամ»ով գրուած ամսաթիւերը նահանջ տարինե- րու համար են :

ԱԶԱՐԻԱՑԻ ԿԱՄ ԶՈՒՂԱՑԵՑԻՈՑ ՏՈՄԱՐ

Ազարիայի թուոյն ամսամուտները, և մեր ամիսներուն հետ համեմատութիւնները հետեւեալներն են.

Շամս	1 =	*Մարտ*	21	*Յունր.*	1 =	Առամ	17
Ադամ	1 =	*Ապրիլ*	20	*Փետր.*	1 =	Ովդաճ	18
Շբաթ	1 =	*Մայիս*	20	*Մարտ*	1 =	Նրհճ.	16-17
Նախայ	1 =	*Յունիս*	19	*Ապրիլ*	1 =	Շամս	12
Ղամար	1 =	*Յուլիս*	19	*Մայիս*	1 =	Ադամ	12
Նաթար	1 =	*Օգոստոս*	18	*Յունիս*	1 =	Շբաթ	13
Թիրայ	1 =	*Սեպտեմ.*	17	*Յուլիս*	1 =	Նախայ	13
Դամայ	1 =	*Հոկտեմ.*	17	*Օգոստոս*	1 =	Ղամար	14
Համիրայ	1 =	*Նոյեմբեր*	16	*Սեպտեմ.*	1 =	Նաթար	15
Առամ	1 =	*Դեկտեմ.*	16	*Հոկտեմ.*	1 =	Թիրայ	15
Ովդաճ	1 =	*Յունվ.*	15	*Նոյեմբեր*	1 =	Դամայ	16
Նիրհաճ	1 =	*Փետր.*	14	*Դեկտեմ.*	1 =	Համիրայ	16
Աւելեաց	1 =	*Մարտ*	16				

Ազարիայի տոմարը միեւնոյն Հայոց եկեղեցւոյ տօնացոյցն ունենալուն և հաչիւներն ալ Յուլեան տոմարի հաչիւներուն հաւասար ըլլալուն՝ նոր ծանօթութեան կամ բացատրութեան տեղի չի մնար։ Ազարիայի տոմարը միայն Զուղայեցւոց յատուկ եղած է ժամանակ մը, և հիմայ անոնք ալ լոկ իբր յիշատակ կը պահեն իրենց անունով նորագեալ տոմարը։

ՆՇԱՆԱՒՈՐ ԹՈՒԱԿԱՆՆԵՐ

ՏԻԵԶԵՐԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵՆԷ

ՔՐԻՍՏՈՍԷ ԱՌԱՋ

5508· Աստղաբաշխութիւն առաջին մարդոյն ըստ Եղիանանցից, իսկ ըստ Վուլկատիոսի 4004։
3846· Նոյի ծնունդը։
3246· Ջրհեղեղ։
2492· Բաբելոնի աշտարակաշինութիւնը։— Սկզբնաւորութիւն Հայոց թուականին։
2400· Մենէս կը հիմնէ Եգիպտոսի Ա. Հարստութիւնը. եգիպտացւոց հաշուով աւելի կանուխ կը գրուի։
2205· Զինական Ա. Հարստութեան (Հիա) սկիզբը։
2210· Աստր կը հիմնէ Նինուէ քաղաքը։
2000· Փիւնիկեցիք կը հնարեն այբուբենը։
1996· Աբրահամ Նահապետի ծնունդը։
1921· Աբրահամ Նահապետի կոչումը։
1821· Աբրահամ Նահապետի մահը։
1800· Սոդոմ ու Գոմոր կը կործանուին։
1763· Զինական Բ. Հարստութեան սկիզբը։
1746· Յակոբ Նահապետի ծնունդը, ուրկէ յառաջ եկած են Եբրայեցւոց տասներկու ցեղերը։
1716· Յակոբ ու իր ընտանիքն Եգիպտոս կը գաղթեն Յովսէփին քով, որ Փարաւոնի առաջին պաշտօնեաներն եղած էր։
1689· Յակոբ Նահապետի մահը։
1650· Բազդեաստանի ինքնակալ Համուրաբի մեծ ջրանցք մը բանալ կուտայ որ աշխարհիս վրայ առաջին ջրանցքը կը նկատուի։
1600· Փիւնիկեցիք կը հաստատուին Աստրկի ծովափը, կը հիմնեն Սիդոն և Բիբլոս քաղաքները։
1530· Մովսէս մարգարէին ծնունդը։
1491· Եբրայեցիք եգիպտոսէն կ'ելնեն և կարմիր ծովը կ'անցնին։

1489· Աստուած Սինա լերան վրայ Տաճարաձեւով պատուիրանները կուտայ Մովսէսի։
1450· Հռոմէա Բ. Փարաւոն կը տիրէ Եգիպտոսի։
1426· Յեսու դատաւորին մահը։
1300· Լինոս կը հնարէ քնարերգութիւն և կը պատրաստէ առաջին աղբերաղիւ երաժշտական գործիքը։
1209· Վեդեհան դատաւորին մահը։
1182· Յեփթայէ դատաւորին մահը։
1117· Ուանկ չինացի ինքնակալը կը կառուցանէ ստորգետնեայ դիտարան, — Չինացիք կը գտնեն կողմնացոյցը։
1086· Դաւիթ մարգարէին ծնունդը։
1059· Սաւուղի մահը։
1033· Սողոմոն իմաստուն կը ծնի։
1016· Դաւիթ մարգարէին մահը։
1012· Երուսաղէմի տաճարին շինութեան սկիզբը։
1005· Երուսաղէմի տաճարին նաւակատիքը։
980· Սողոմոն իմաստունի մահը։
896· Եղիա մարգարէին վերանալը։
888· Տիբրոսի ինքնակալ Պիգմալիոնի քոյր Դիդոն կը հիմնէ Կարքեդոն քաղաքը։
885· Լիկուրգոսի օրէնքները կը հրատարակուին։
870· Կորնթացի Կէօփանէս կը հնարէ մրոգոյն ներկը։
838· Եղիսէ մարգարէին մահը։
800· Հնդիկ գիրը կը գտնուի։
776· Ոլիմպիական խաղերը կը հաստատուին Յունաստանի մէջ և կ'սկսի Ոլիմպիական թուականը։
754· Հռոմ քաղաքը կը հիմնարկուի և կ'սկսի Հռոմայ թուականը։
709· Սարգոն կը տիրէ Բազդեստանի։
700· Դիովկ Մարատաստի Ա. թագաւոր կ'ըլլայ։
692· Բաբելոն կ'աւերուի Ասորիներէն։
677· Եսայի մարգարէի մահը։
670· Արգոսցի Բիւզանդ կը հիմնէ Բիւզանդիոն քաղաքը։
625· Կիաքսար Մարաց թագաւոր, իսկ Նաբուպողոսար Բաբելոնի թագաւոր կ'ըլլան։
624· Դրակոն Աթենացւոց օրէնքները կը խմբագրէ։
620· Մելիտացի Թազէս իմաստունը Մեմֆիսի քահանաներէն սորվելով Յունաստան կը բերէ Փիւթագորի թեորեմը։
598· Բաբելացիք Երուսաղէմը կ'առնեն ու կը կործանեն։

584· Երեմիա մարգարէի մահը։
575· Եղեկիել մարգարէի մահը։
559· Մեծն Կիւրոս Մարաց և Պարսից թագաւոր կը հաստատուի։
538· Մեծն Կիւրոս կը տիրէ Տիբրոսի ու Բազդեստանի։
536· Հրեաները Բաբելոնէն Պաղեստին կը դառնան։
535· Երուսաղէմի Բ. տաճարին հիմնարկութիւնը։
523· Կամբիւս Պարսից թագաւորը կը տիրէ Եգիպտոսի։
521· Դարեհ Վշտասպեայ կ'ըլլայ Պարսից թագաւոր։
516· Երուսաղէմի Բ. տաճարին նաւակատիքը։
490· Մարաթոնի ճակատամարտ։
479· Թեբեքսեի զբօսպետ Մարտոնիոս կը յաղթուի Յոյներէն Պլատէի մէջ։
449· Հռոմէական Տասն տախտակաց օրէնքը կը հրատարակուի որ է Հռոմէական օրէնսգիտութեան առաջին յիշատակարանը։
429· Դարպղէս Ասորեստան գեղեցիկ-դպրութեանց ու գեղարուեստից ակադեմուն։
400· Քսենոփոնի «Նահանջ բիւրուց»ը։
356· Մեծն Աղեքսանդրի ծնունդը. Նոյն օրը Եփեսոսոս կ'այրէ Տիանայի տաճարը։
336· Մեծն Աղեքսանդր քառամեայ կը յաջորդէ իր Փիլիպպոս հօրը։
334· Մեծն Աղեքսանդր Ասիոյ վրայ կը յարձակի. կը շահի Կրանիկէի յաղթութիւնն և կը լուծէ Գորգեան հանգոյցը։
332· Իսոսի ճակատամարտ։
331· Աղեքսանդր Նեղոսի գետաբերանին եղերքը կը հիմնէ Աղեքսանդրիա քաղաքը։ — Արբելայի ճակատամարտ ուր Աղեքսանդր կը յաղթէ Դարեհի։
323· Աղեքսանդր յաղթանակաւ կը մտնէ Բաբելոն ուր և կը մեռնի։ — Աղեքսանդրի զբօսպետները կը հիմնեն Եգիպտական, Ասորական ու Մակեդոնական պետութիւնները։
321· Կարքեդոնացիք կը տիրեն Սիկիլիոյ։
315· Չինաստանի պարսպին շինութիւնը կ'սկսի։
300· Չենն յայն իմաստասէրը կը հիմնէ Աստրկեան դպրոցը։
280· Պաղտէոս Եգիպտոսի թագաւորը կը հիմնէ Աղեքսանդրիոյ մատենադարանը, կը շինէ Փարոսը, և եղեալաբ քահանայապետին տեսչութեան տակ Յունարէնի թարգմանել կուտայ Ս. Գիրքն, որ է Եօթանասնից թարգմանութիւնը։
264· Հռոմայեցւոց ու Կարքեդոնացւոց միջև Պունիկեան Ա. պատերազմը կ'սկսի որ տեւեց 23 տարի։

149· Ոնիա Եգիպտոսի մէջ կը կանգնէ տաճար մը յոյն և նման երեսաղէմի տաճարին։
146· Ակիպեան կը կործանէ Կարքեդոնն եռամեայ պաշարումէ ետք։
120· Միհրդատ Եւպատոր կը գահակալէ Պոնտոսի մէջ։
88· Հռոմի ծերակոյտը կը ղրկէ Սիլլան Միհրդատ Եւպատորի վրայ։
80· Կեսար, Պոմպէոս ու Կրասոս Ա. Եռապետութիւնը կը կազմեն։
47· Աղեքսանդրիոյ հռչակաւոր մատենադարանը կ'այրի։
45· Յուլիոս Կեսար կը բարեկարգէ Հռոմէական տումարը։
43· Ոկտաւիոս, Անտոնիոս ու Լեպիտոս Բ. Եռապետութիւնը կը կազմեն։
40· Հերովդէս Հրէաստանի իշխան կը կարգուի։
31· Ակտիոնի ճակատամարտ. Ոկտաւիոս կայսր կը հռչակուի։
5· Ծնունդ Յովհաննու Կարապետի։
4· Ծնունդ Տեառն՝ նոր ժամանակագրութեան սկսումնասիրութեան համար համեմատ ճշդուած։

ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԹՈՒԱԿԱՆ

1· Յիսուսի Բեթլեհեմի ծննդեան թուականը կ'սկսի սովորական հաշուոյն համեմատ։
26· Պիղատոս Հրէաստանի կուսակալ կը կարգուի։
34· Թագէոս առաքեալ կը քարոզէ Հայոց։
40· Անտիոքի մէջ Բրիստոսի հետեւողները Քրիստոնեայ կոչուիլ կ'սկսին։
43· Ս. Թագէոս առաքեալ ու Ս. Անդրեաս կոյս կը նահատակուին։
60· Ս. Բարթողիմէոս առաքեալ ու Ս. Ոգոնի կոյս կը նահատակուին։
61· Ս. Յակոբոս Տեառնեղբայր կը նահատակուի։
67· Ս. Պետրոս ու Ս. Պօղոս առաքեալները կը նահատակուին։
70· Տիտոս Երուսաղէմը կ'առնէ և կը կործանէ։
100· Հանգիստ Յովհաննու Աւետարանչի։
239· Ծնունդ Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի։
301· Նահատակութիւն Ս. Հռիփսիմեանց, — եղն ի վիրապէն Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի (Նոյ. 20)։
302· Տեսիլ իջման Մխիթարին՝ երեւեալ Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի (Յունուար 25)։
303· Նահատակութիւն Մեծի Տաճարին Ս. Էջմիածնի (Օգոստոս 15)։

325· Նիկիոյ Ս. ժողովը կը դատապարտէ Կաստանդիանոս կայսեր հրամանաւ։
326· Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ կը վախճանի։
328· Կաստանդիանոս Բիւզանդիոնի տեղ Կաստանդնուպոլիսը կը հիմնէ։
330· Նահատակութիւն Կ. Պոլիս նոր քաղաքի (Մայիս 11)։
347· Ս. Յովհան Ոսկեբերանի ծնունդը։
374· Ս. Ներսէս Մեծն կը վախճանի (Յուլիս 25)։
381· Կ. Պոլսոյ Ս. ժողովը կը դատապարտէ Թէոդոս կայսեր հրամանաւ։
395· Թէոդոսի մահուամբ Հռոմէական կայսրութիւնն երկուքի կը բաժնուի։
404· Հայ գիրը կը գտնուի Ս. Սահակի ու Ս. Մեսրոպի ձեռքով։
431· Եփեսոսի Ս. ժողովը կը դատապարտէ։
434· Ս. Դատց Հայերէն թարգմանութիւնը կը լրանայ և կը կատարելագործուի։
439· Ս. Սահակ Պարթև կը վախճանի (Սեպտ. 7)։
440· Ս. Մեսրոպ Մաշտոց կը վախճանի (Փետր. 17)։
450· Անգլօ-սաքսոնք կը հաստատուին Մեծն Բրիտանիա։
481· Գերմանական Փրանկ ցեղը կլովիսի առաջնորդութեամբ կը տիրէ Գաղղիոյ։
484· Կաթողիկոսական ամոռը հաստատապէս կը փոխադրուի Դուին։
505· Սաքսոնցի ելլը կը տիրէ Մեծն Բրիտանիոյ և հոն կը հիմնէ Սուսքսի և Քենդի թագաւորութիւնները։ Կլովիս քրիստոնեայ կը լինի։
529· Մեծն Յուստինոսի օրով Տրիբոնիոս իրաւագէտը կը հրատարակէ Հռովմէական օրէնքները։
530· Շերամը Սերեկներէն=Չինաստանէն Եւրոպա կը փոխադրուի։ — Թուղթը կը յայտնուի պապիրոսին։
552· Սկիղբն Նոր Թուականին Հայոց (Նահատարգ 1=Յուլիս 11)։
596· Վարդան կը բաժնուի Հայ. Եկեղեցիէն։
622· Իսլամութիւնը կը հաստատուի, Հիճրէթի թուականին սկիզբը (Յուլիս 16)։
628· Հերակլ կայսր կը յաղթէ Պարսից և եա կ'առնէ Երուսաղէմը զոր Պարսիկները գերեւաճ էին։
640· Արաբացիք կ'սկսին գրծածել կողմնացոյցը։
672· Արաբացիք Կ. Պոլիսը կը պաշարեն։
680· Արաբացիք կը հիմնեն Փոքր Ասիոյ։
700· Թատրոն ու երաժշտութիւն կ'սկսին Չինաստան։

711· Ալթաղբէք Թէրէսի (Սպանիա) ճակատամարտը կը շահին և կը հիմնեն Կրանատայի թագաւորութեան իշխանութիւնը

756· Պեպինոս Կարճահասակ Փրանկաց թագաւորը Հռոմի Հայրապետին աւատական իշխանութեան իւն կուտայ։

769· Մեծն Կարոլոս կայսր կը պսակուի։

779· Սկզբնաւորութեան Ռուս ազգութեան։

807· Թուղթի գործածութեան իւնը կ'սկսի Եւրոպիոյ մէջ։

809· Հարունէլ-Ռաշիտ Մեծն Կարոլոսի նաւերը կը դրկէ Տոդոսիայի եկեղեցւոյն բանալիները։

827· Մեծն Եկբերդ կը հիմնէ Անգղիոյ թագաւորութեան իւնը։

843· Մեծն Կարոլոսի կայսրութեան իւնը կը բաժնուի, և Իտալիոյ, Գերմանիոյ ու Դաղղիոյ թագաւորութեան իւնները կը կազմուին։

850· Շաբաթը դիւան Աբասեաններու ձեռքով։

871· Մեծն Ալկերդ Լոնտոնի կ'ընէ մայրաքաղաք Անգղիոյ։

1000· Հունգարական թագաւորութեան իւնը կ'սկսի։

1022· Ռուխոյ ա'Արեցցոյ կը հնարէ Եւրոպական նոտան։

1066· Հաստինքսի ճակատամարտ։

1143· Բորդու կալի կոմսութեան իւնը թագաւորութեան կը բարձրանայ։

1147· Հայ. Կաթողիկոսական աթոռը Հռոմկլայ կը փոխադրուի։

1175· Սալահէտտին Երուսաղէմը կ'առնէ (Յուլիս 5)։

1200· Ֆրանսայի մէջ կ'սկսի կողմնացոյցի գործածութեան իւնը։

1205· Անգղիոյ թագաւորը կ'ստորագրէ «Մեծ օրինագիրքը»ն, որ է Անգղիոյ օրէնքներու հիմնագիծը։

1206· Դեմուճին=Ձինկիզ խան կը նուաճէ Եւրոպական Ռուսաստանի մեծ մասը. և Ասիոյ մէջ կը հիմնէ Մոնկոլական ընդարձակ կայսրութեան իւնը։

1248· Առաջին թղթադրամի երեւումը Միլանի մէջ։

1250· Ռոպէր Սորպոն կը հիմնէ Բարիզի մէջ իր անունով կոչուած Սորպոնի համալսարանը։ — Մեմլուքները կը տիրեն Եգիպտոսի։

1257· Թամերլանց արշաւանքներու սկիզբը։

1267· Դիւանակի գիւղը։

1290· Ֆիլիպենցացի Մալվինդ ասլլի-Ալմանդի կը հնարէ ակնոցը։

1294· Անգլիացի վանական Ռոճէր Պագըն վառօդը կը գտնէ։

1299· Սուլթան Օսման Ա. Օսմանեան կայսրութեան իւնը կը հիմնէ։

1304· Իտալացի Ֆլավիոյ Ճիոյա կը կատարելագործէ կողմնացոյցն որ արդէն դարեր առաջ Չինացիներու ծանօթ էր։

1308· Հելուետիա=Զուիցերի իշխանութեան կ'ըլլայ։

1311· Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարքութեան իւնը ֆերմանով կը հաստատուի։

1361· Իմիրնէ Օսմանեան կայսրութեան մայրաքաղաք կ'ըլլայ։

1370· Լենկթիմուր կը հիմնէ Ամրղանաի մէջ ինքնակալութեան մը։

1380· Թնդանօթի գիւտը։

1440· Կաթեդրալ Մայանցի մէջ կը հնարէ տպագրութեան իւնը։

1441· Հայոց Ընդ. Կաթ. Աթոռը Ս. Էջմիածին կը վերահաստատուի։

1442· Օսմանցիք առաջին անգամ՝ կը պաշարեն Կ.Պոլիսը։

1453· Ֆաթիհ Սուլթան Մեհմետ երկամեայ պաշարումով կը տիրէ Կ. Պոլսոյ (Մայիս 29)։

1454· Ս. Գիրքն առաջին անգամ՝ կը տպագրուի։

1461· Սկզբնաւորութեան Կ. Պոլսոյ Պատրիարքութեան Հայոց։

1477· Իվան կը հիմնէ Ռուսական կայսրութեան իւնը։

1483· Մարտինա Լութերի ծնունդը։

1492· Ֆերտինանտ ու Իզապելլա կը տիրեն Կրանատային։ — Քրիստափոր Գոլոմպոս կը գտնէ Սան Սալվատոր, Գուպա և Սան Տոմինկոյ կղզիները։

1502· Անհաւատք ժամացոյցի գիւտը։

1512· Յուլիոս Բ. պապը կ'սկսի շինել Վատիկանի Ս. Պետրոս եկեղեցւոյն կամարները։

1517· Լութեր կ'սկսի քարոզել Բողոքականութեան իւնը։

1520· Լութեր Վիտենպերկի հրապարակին վրայ կ'այրէ Լեւոն Ժ. պապին բանադրանքի կոնդակը։ — Ֆերտինանտ Գորտեզ սպանիացին կը տիրէ Մեքսիկայի, և բոլոր կայցի Մակելլանն նաւարգն առաջին անգամ՝ աշխարհի շրջանը կ'ընէ։

1524· Առաջին ձեռագիր լրագիրն Եւրոպայ։

1529· Սուլթան Սիւլէյման Գանունի կը պաշարէ Վիեննան։

1530· Լութերականները Աւկսպուրկի մէջ կը գծեն իրենց «Հանգանակ Հաւատոյ»ն որուն խմբագրութեան կը կատարէ Մելանքթոն։ Լութերականները «Բողոքական» անունը կ'առնեն։

1535· Կալուին կ'սկսի իր անունով կոչուած բողոքական յարանուանութեան մը քարոզել։

1549· Գերմանի Կոպեռնիկոս աստղաբաշխը կը ճշդէ արեւային դրութեան իւնը։

1561 Բորգունկալի Փրանսական գեսպան Նիկոլէ Ֆրանսա կը ներմուծէ ծխախոտն որ գտնուած էր Ամերիկայի Թապաքոյ կղզին։

1565· Աբգար դպիր Թոգաթցին առաջին անգամ՝ Վիեննայի մէջ կը տպագրէ Սաղմոս։

1582. Տամնյոը կը նորոգուի և Դրիգոբեան տունը կ'սկսի (Հոկ. 15)։
1609. Կալիլէոս կը գտնէ «Մանրամասն օրէնք»ը։
1615. Ֆրանքֆորթի մէջ առաջին անգամ լրագիր կը հրատարակուի։
1618. Տրիպիլ կը հնարէ ջերմաչափը զոր կը կատարելագործէ Ռէոմիւր։
1636. Ռիշլիէոյ կը հիմնէ ֆրանսական Ակադեմիան։
1643. Թոռիչէլլի կը փորձէ օդին ծանրութիւնը և կը հնարէ օդաչափը։
1648. Վեսթֆալիոյ խաղաղութիւն։
1663. Շոգեշարժ մեքենան կը հնարուի։
1703. Ռուսիոյ Զար Մեծն Պետրոս կը շինէ Ս. Բեզբուրգ քաղաքը (Մայիս 29 Ն. Տ.)։
1769. Նաբոլէոն Պոնապարդ կը ծնի Աճյաչիոյ մէջ (Օգոստոս 15)։
1776. Ֆրանքլին, Ադամս ու ընկերք Ամերիկեան օրէնադրութիւնը կը խմբագրեն։
1780. Դիւա օդապարիկ։
1781. Հերշէլ աստղագէտը կը գտնէ Ուրանոս մոլորակը։
1799. Ռուսք Վրաստան կը յարձակին։
1801. Մարմնոյ պատուաստը կը գտնուի։
1802. Պոնապարդ ցկեանս հիւպատոս կ'ընտրուի (Օգոստոս 2)։ — Դիւա վիմագրութիւն հանի։
1804. Նաբոլէոն Ա. կայսր կը հռչակուի (Դեկտ. 2)։ — Քաղաքական օրինագիրքի հրատարակութիւն։ — Աղագրութիւնը կ'սկսի Ֆրանսայի մէջ։ — Շոգենաւը կը հնարուի։
1812. Ադամսոյ մեքենան կը հնարուի։
1815. Վադերլոյի ճակատամարտ (Յունիս 18)։
1820. Նաբոլէոն Պոնապարդ կը մեռնի Ս. Հեղինէ կղզին (Մայիս 5)։
1828. Թիւրքմէնչայի դաշնագիր Ռուսիոյ ու Պարսից միջև (Փետ. 10)։
1829. Ադեփսը կը հնարէ շոգենաւը։
1832. Ֆրանսայի մէջ Լիոնէն մինչև Սէնթ-Էդիէն երկաթուղայ փորձ կը կատարուի։
1836. Պալաճենիան կը հատատուի։
1839. Լուսանկարը կը գտնուի։
1840. Ակռաի գիւղը կը կործանի գետաշարժէ։
1849. Հեռագիրը կը հնարուի։
1852. Նաբոլէոն Գ. Ֆրանսայի կայսր կ'ընտրուի (Դեկտ. 2)։

1854. Ֆրանսա և Անգլիա կը մտանակցին Օսմանցւոց Ռուսիոյ դէմ մղած պատերազմին։ — Սեւաստապոլի պաշարումը (Հոկտ. 9)։ — Ինքերմանի գրաւումը (Նոյ. 5)։
1855. Բարիզի Ա. ցուցահանդէսը (Մայիս 15—Նոյ. 15)։ — Սեւաստապոլի առումը (Սեպտ. 8)։ — Գանլըճայի դաշնագիրը (Մայիս 27)։
1859. Սոլֆերինոյի ճակատամարտ (Յունիս 24)։ — Վիլաֆրանքայի խաղաղութիւնը կը կնքուի (Յուլիս 12)։ — Նաբոլէոն Լամպարտեան կը յանձնէ Բիւմոնդի թագաւորին։ — Ֆրանսացիք ու Անգլիացիք Զինաստան կ'արշաւեն։
1860. Անգլօ-ֆրանսական բանակը կը յաղթէ Զինաստանի (Օգոստոս 28)։ — Բեքին կը մտնեն Սեպտեմբեր։ — Զինաստանի ու Եւրոպայի միջև դաշնագիրը կը կնքուի (Հոկտ. 25)։ — Կ. Պոլսոյ Հայոց Պատրիարքութեան ընդհանրական կը յօրինուի։
1861. Իտալիոյ թագաւորութիւնը կ'սկսի։ — Ռուսիոյ Աղէքսանդր Բ. կայսրը Ուքազով մը կը ջնջէ ռուս ճորտութիւնը (19 Փետր.)։
1864. Բրուսիոյ, Աւստրիոյ և Տանիմարքայի միջև խաղաղութեան դաշնագիր կը կնքուի (Հոկտ. 30)։
1866. Սաատովայի ճակատամարտին մէջ Բրուսացիք կը յաղթեն Աւստրիոյ (Յուլիս 3)։ — Աւստրիոյ կայսրը Ֆրանսայի կը թողու Վենետիկը (Յուլիս 5)։ — Հանովր կը կցուի Բրուսիոյ (Օգոստոս 17)։ — Կերմանական դաշնակցութիւնը կը ջնջուի և կը հիմնուի Հիւսիսային դաշնակցութիւնը (Օգոստ. 23)։ — Վենետիկ կը կցուի Իտալիոյ (Հոկտ. 14)։
1867. Կարիպալտի կ'արշաւէ Պապի երկիրները։ — Աւստրիա և Հունգարիա կը կազմեն երկակ պետութիւն։
1869. Սուէզի ջրանցքը կը բացուի։
1870. Ֆրանքօ-բրուս պատերազմը կ'սկսի (Յուլիս 30)։
1871. Ֆրանքֆորդի դաշնագիր Ֆրանսայի ու Կերմանիոյ միջև (Մայիս 18)։
1872. Ֆրանսա կը վճարէ հինգ միլիառ ֆրանգ պատերազմական տուգանքը։
1873. Պուկարը կը մերժեն ճանչնալ Օրթոդոքս Պատրիարքին իրաւասութիւնը։ — Նաբոլէոն Գ. կը մեռնի Անգլիոյ մէջ (Յունուար 9)։ — Թիէր նախագահ կը մեռնի Ֆրանսայի մէջ (Մայիս 24)։
1879. Ելեքտրական լապտերներու գիւտը։

1880· Հեռաթօսի գիւտը։
1881· Զայնապրի գիւտը։
1889· Բարիզի համաշխարհային արուեստահանդէս։
1893· Զիքագոյի համաշխարհային արուեստահանդէս։
1897· Թուրքահելլենական պատերազմ։ — Լահէյի դեսպանախոյտ (Սեպտ. 1)։
1898· Անգեթ Հեռագրի գիւտը։ — Սպանեւսերիկեան պատերազմ։ — Սպանիա Փերմանիոյ կը թողու Ովկիանիոյ կղզիները (Յունիս 1)։
1899· Անգլօ-պուէր պատերազմ (Հոկտ. 11)։
1900· Եւրոպացիք Զինաստան կ'արշաւեն։
1902· Անդիլեանց Մարգինիք կղզւոյն Բրլէ հրաբուխը կը բորբոքի և կը կործանէ Սէն-Բիէր քաղաքը (Մայիս 8 ը. ե.)։ — Վերջ անգլօ-պուէր պատերազմին (Մայիս 31)։ Թրանսվալ ու Օրանժ անգլիական գաղթականութիւն կ'ըլլան։
1904· Ռուսահճարոն պատերազմ կ'սկսի (Փետր. 8)։

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ, ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ, ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԻՏԱԿԱՆ

ԹՈՒԱԿԱՆՆԵՐ

ՎԵՐՋԻՆ ԴԱՐԵՐՈՒ ՀԱՅ ՏԱՐԵԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԷՆ ՔԱՂՈՒԱԾ

ԳՈՒՆԱՒՈՐ

1· — 1839 Յունիսի մէջ կ'սկսի հրատարակուիլ Շուխրաբեան հանդէսը, Դադրած է 1854ին։ — 1851· Բանասէր հանդէսը կը սկսի հրատարակուիլ Յովհաննէս Հիսարլեանի ձեռքով։ Դադրած է 1852ին։ —1851· Սամանթիոյ Ս. Սահակեան վարժարանի սաները կը սկսին հրատարակել Բարեսէր հանդէսը։ Դադրած է 1852ին։ — 1857· Յովհաննէս Տէրոյենց կը սկսի հրատարակել Եէօհ հանդէսը Կ. Պոլսոյ մէջ։ Դադրած է 1866ին։ — 1858· Սահակեան Նալբանդեանց կը սկսի հրատարակել Հէյկազեան հանդէսը՝ Մոսկուայի մէջ։ Դադրած է 1862ին։ — 1860· Մարկոս Ազարեգեան կը սկսի Կոռնէ հանդէսը հրատարակել Թիֆլիսի մէջ։ Դադրած է 1863ին վերջը։ —1866· Մէկ հանդէսը կը սկսի հրատարակուիլ Կ. Պոլիս՝ խմբագրութեամբ Մարկոս Ազարեգեանի։ Դադրած է 1867ին։ — 1866· Սէօ ամսագիրը կը սկսի հրատարակուիլ Երուսաղէմի վարժանութեան ձեռքով։ Դադրած է 1878ին։ — 1871· Ազէ-Ելէան Մամուլ հանդէսը կը սկսի հրատարակուիլ Իզմիրի մէջ՝ Մատթէոս Մամուրեանի ձեռքով։ — 1883· Եէրփեօնդ նորէն կը հրատարակուի իբր ամսօրեայ հանդէս գրասէր խմբի մը կողմէ, անօրէնութեամբ Յակոբ Պարոնեանի սրտին յաջորդած է իբր անօրէն-խմբագրապետ Եղիա Տէմիրճիպաշեան 1884ին։ Դադրած է 1888ին վերջը։ — 1883· Եղիա Տէմիրճիպաշեան կը սկսի հրատարակել Գրական և Իմաստասիրական հանդէսը, ամբողջապէս իր խմբագրութեամբ։ Դադրած է 1888ին։ — 1886· Մատթէոս Գալուստեան ու Յ. Գուրգէն կը սկսին հրատարակել Ճշմարիտ Ուղեղն Դպրութեան հանդէսը։ Դադրած է 1888 Յունիսի վերջերը։

2· — 1777· Ներսէսեանցի Սիմէոն Կամենցիկոս կը հրամայէ գործադրութեան դնել իր պատրաստած Նոր Տօնացոյցը։ — 1868· Սահակեան

Փափաղեան կը սկսի հրատարակել Կ. Պոլսոյ մէջ ժամանակ հանդէսը։ Ծնած է 1869ին։ — 1868· Մահ Արիստակէս Ալթուն Տիւրքեի, նախկին պաշտօնատար Եգիպտոսի, լեզուագէտ, խմբագիր Եգիպտոսի պաշտօնաթերթին, յետոյ Պոլսոյ մէջ Պատրիարքարանի Գերագոյն և ուրիշ ժողովներու գործօն անդամ։ Ծնած է 1804 մայիս 18ին։ — 1884· Աբէ-Եփ օրաթերթը կը սկսի հրատարակել Կ. Պոլսոյ մէջ։ — 1899· Նաւապետ փաշա կը մեռնի Բարիզի մէջ։ Ծնած էր 1825ին։ — 1901· Մատթէոս Մամուրեան, Իզմիրցի գրագէտ ու հրապարակագիր, կը մեռնի Իզմիր։ Ծնած էր 1837ին։

3· — 1834· Եկաւ Դուլէի Հիւանդանոցի հիմնադիր Յարութիւն ամիրա Պէզճեան կը մեռնի Կ Պոլսոյ մէջ և կը թաղուի Գուա՛ Գաբուի Մայր Եկեղեցին։ Ծնած էր 1771 սպրիլ 10ին։ — 1855· Ա-Բ-Բ-Բէ կը սկսի հրատարակել Կ. Պոլսոյ մէջ Ամերիկացի միսիոնարներու ձեռքով։ — 1870· Շահնազարեան վարժարանի աշակերտները Թաքէզլի մէջ կը սկսին հրատարակել Եէնի-Ֆ-Ն-Ր Հանդէսը։ Դադրած է 1871ին։ — 1894· Թաքէզլի աւագերէց Տ Գէորգ քահանայ Արծրունի, անդամ՝ 1847ի Հոգեւոր ժողովին, կը վախճանի Կ. Պոլիս, 107 տարեկան։ — 1901· Վ.Թոփճեանուհի Տիկին Սրբուհի Տիւսապ կը մեռնի։ Ծնած էր 1842ին։ — 1901· Համբարձում Զերչեան «կրասէր պապա Համբարձում» կոչուած, քաջ երաժշտագէտ ու հեղինակ՝ կը մեռնի Արմաշ։ Ծնած էր Կ. Պոլիս 1828 սեպտ 19ին։

6· — 1758· Գէորգ վարդապետ Մխլեցի՛, հմուտ հայ, յոյն, լատին լեզուներու, և հեղինակ կրօնական գրուածքներու, կը վախճանի Կ. Պոլիս 77 տարեկան։ — 1830· Հայ հնաւանդական յառաջ հասարակութիւն մը կը կազմի «Բահոլիկ մխլէթի» անունով։

9· — 1858· Մահ Մանուէլ բժիշկ Շաշեանի որ 1775 դեկտ. 26ին ծնած և ժթ. դարուն սկիզբները Բառուտայի բժշկական Համալսարանին վկայուած է։ Նախապատճառ եղած է 1836ին Բանկալթիի Ս. Յակոբայ անկեղծացին հիմնարկութեան։

13· — 1629· Մովսէս Տարեւացի որ վերանորոգած է Էջմիածինը՝ Աստուածային Հայոց Կաթողիկոս կ'օծուի Էջմիածնի մէջ։ 1832· Կ. Պոլսոյ առաջին հայ թերթը՝ Լ-ր Գ-Ր Մ-Ե-Ի Տ-Ր-Ր-Ն Օ-Ր-Ն-Ե-Ն =Թ-Ի-Ֆ-Ի-Ս Վ.-Ֆ-Ե կը սկսի հրատարակուիլ։ Դադրած է 1833ին։ — 1888· Գրիգոր Մարկոսեան, 1852ին հրատարակուող Նչ-Ե Ա-Ր-Ե-Ի հանդէսին խմբագիրներէն, և 1861ի առաջին Բաղ. ժողովին ասեներ, լեզուագէտ և ուսումնական, կը վախճանի Կ. Պոլսոյ մէջ։ — 1893· Մահ Սարգիս Կիւլպէնկեանի որ իր եղբօրը՝ Աւետիք Կիւլպէնկեանի հետ աստղած է Ս. Փ. Հիւանդանոցի վերաշինութեան,

և հիմնած Զմմխլըի եկեղեցին, ինչպէս նաև Կեսարիոյ Թալաս գիւղի աղջկանց վարժարանը։ Ծնած էր 1836 յունուար 23ին։ — 1902· (Ն. Տ. յունուար 27)· Օգիւստ Գարիէր, Ֆրանսացի հայագէտ, ուսուցիչ Բարիզի Արեւելեան լեզուներու վարժարանին, կը մեռնի Բարիզ։ Ծնած էր 1838 յուլիս 31ին։

14· — 1897· Մահ Վ.ենետիկի Մխիթարեան միաբանութեան անդամ բանասէր Հ. Ղեւոնդ Վ. Յովհաննեանի. իր ամէնէն կարեւոր երկն եղած է ուսումնասիրութիւն մը «Նախնեաց ոսկեղօրէն»ի վրայ։ Ծնած էր Կ. Պոլիս 1817 հոկտ. 28ին։

17· — 1824· Մահ Սահակ ալքեպիսկոպոս, մատենագիր, սրբազան Վ.ենետիկի Մխիթարեանց։ Ծնած էր 1740 դեկտ 20ին։ — 1869· Կ.Պոլսոյ Թագուհեան Պօղոս ալքեպիսկոպոսի հրաժարականը կ'ընդունուի և Ադրիանուպոլսոյ առաջնորդ Արիստակէս ալքեպիսկոպոս Ոսկիյէլեան Կ. Պոլսոյ Պատրիարքական տեղապահ կը կարգուի։

20· — 1838· Մահ Տ. Անտոն Նուրիճան ալքեպիսկոպոսի որ 1830էն ի վեր կը վարէր Հռոմէական Հայոց նախագահ եպիսկոպոսի պաշտօնը։

21· — 1872· Պետրոս Դուրեան, բանաստեղծ ու թատերագիր, կը մեռնի 21 տարեկան և կը թաղուի Սկիւտար։ Ծնած էր 1851 մայիս 20ին։

22·—1885· Մերենցի աղջիկը, Տիկին Թագուհի Մելիք-Ադամեանց (Օրիորդ Մելիկ), նորահաս գրագիտուհի, կը վախճանի 25 տարեկան։

24· — 1826· Մահ Յովակիմ Լազարեանցի որ իր եղբօրը՝ Յովհաննէս Լազարեանցի կտակը գործադրելով՝ կառուցած է Մոսկուայի Լազարեան Ճեմարանը 1815ին։ Ծնած էր Նոր Ջուղա, 1843 սեպտ. 5ին։

25· — 1855· Կ. Պոլսոյ Պատրիարքարանը պաշտօնական յայտարարելով եամլէ կ'արգիլէ Ռուսերէնի Ո-Ւ-Ր-Ի-Ն և Տ-Ր-Ե-Ր-Ի-Ն գիրքերուն գործածութիւնը վարժարաններու մէջ, դատապարտելով անոնց նոսրելուկ ոճն և պատուիրելով հայ գրողներուն՝ աշխարհաբարը մաքրացնել «Նախնեաց բուն լեզուին»։ — 1885· Էրզրումի նախկին առաջնորդ Տ. Յարութիւն արքեպիսկոպոս Վ.ԵՀապեանեան (Հիմա Պատրիարք Երուսաղէմի) Կ. Պոլսոյ Պատրիարք կ'ընտրուի.

27· — 1870 Ռոփսկէ սիրացու, նկարիչ, կը մեռնի Կ. Պոլիս։

28· — 1837· Կ. Պոլսոյ Խաքէյի եկեղեցւոյն մէջ կը մկրտուի Նորածին Պօղոս Վարժապետեան որ յետոյ եղաւ Ներսէս Պատրիարք Կ. Պոլսոյ։

29. —1846. Սուքիաս արքեպիսկոպոս Սամալ, արբանհայր վ֊ենետիկի Մխիթարեան միաբանութեան, կը վախճանի։ Ծնած էր 1780 յունուար 21ին։

31. — 1858. Միսաք ամիրա Միսաքեան՝ սեղանաւոր որ մինչ ց մը գ֊Բիւզէնթ եղած է Հիւանդանոցի և ապրելիկ դեր ունեցած է Պատրիարքարանի գործերուն մէջ՝ կը մեռնի և կը թաղուի Պերաճը գիւղի իր կառուցած եկեղեցւոյն շրջափակին մէջ։ Ծնած էր 1790ին։

— 1901. Մխիթարեան միաբանութեան անդամ՝ Հ. Գաբրիէլ Զաբբհանէլեան՝ բանասէր, կը վախճանի Վենետիկ։ Ծնած էր Կ. Պոլիս, 1827 նոյեմբեր 22ին։

ՓԵՏՐՈՒԹ Ը

1. — 1882. Բացում Ա֊ղթոպալ Վարդանեան վարժապետին։

2. — 1852. Կարապետ Իւթիւճեան կը սկսի հրատարակել Կ. Պոլսոյ մէջ Մ֊ոլ֊ լրագիրը իբր շաբաթաթերթի, աջակցութեամբ Նիկողայոս Զօրայեանի։

3. — 1840. Մահ Տ. Յովհան Միրզա Վանանդեցի քահանային, հմուտ հայկաբան և բանասաեղծ, որ գրած է գրաբար ընդարձակ քերթուածներ։ Ծնած էր Վան 1772ին։

4. — 1900. Մահ Յովհաննէս Նուբեանի որ Պատրիարքարանի ժողովներուն մէջ գործօն դեր ունեցած է և վարած քաղաքական ժողովի տեղապահութեան պաշտօնը։ Ծնած էր 1839ին։

5. — 1754. Մահ Ա֊կնցի Սեդրաս ամիրային որ իր ժամանակին ազդեցիկ դեր ունեցած է Պատրիարքարանի գործերուն մէջ և նշանաւոր գործած իր բարեգործութիւններով։

6. — 1858. Կոմս Յովհաննէս Լազարեանց, որդի Յովակիմ Լազարեանցի, կը վախճանի։ Պետական խորհրդական և տաճճանապետ Ռուսիոյ, իր հօր և հօրեղբօր հիմնած Լազարեան ճեմարանին հոգաբարձու կարգուած է 1815 մայիս 3ին, և այդ պաշտօնը վարած մինչև իր մահը։ Ծնած էր 1786 փետրուար 1ին։

7. — 1771. Վալտեխոյ Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցին որ հիմնուած էր 1391ին և 1733ին վերստին շինուած հիմնն, կ'ապրի։

8. — 1886. Օծում Սամաթիոյ Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ որ վաղեմի Յունական եկեղեցի մըն է, քանիցս այրած և վերաշինուած է։

9. — 1841. Սամաթիոյ Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ՝ նախկին Պատ-

րիարքարանը կ'ապրի։ Ա֊յատեղ կը նահէին Կ. Պոլսոյ Պատրիարքները Գում Գալու փոխադրուելէ առաջ, այսինքն մինչև 1641։ — 1855։ Բացում Բարիզի Աբեղեան վարժարանին։

10. — 1828. Հիմնարկութիւն Կ. Պոլսոյ Մայր եկեղեցւոյն որ այրած էր 1826ին և որ նորէն կառուցուեցաւ Պէշիկեան Յարութիւնի ամիրային ջանքով և նպաստով։ — 1886. Մահ Աբրամիւ Կիւլկէնկեանի հոգաբարձու Հիւանդանոցին, առենապետ Սովելոց Յանձնաժողովին։ Իր եղբօր Սարգիս Կիւլկէնկեանի հետ աստարած է Հիւանդանոցի վերաշինութիւնն և հիմնած Զամնխլըի եկեղեցին, ինչպէս նաև Կեսարիոյ Թալաս գիւղի աղջկանց վարժարանը։ Ծնած էր 1833ին։ — 1900. Մահ Երուսաղէմի միաբան Աստուածատուր եպիսկոպոս Յովհաննէսեանի, պատմագիր Երուսաղէմի Հայ Պատրիարքութեան։

11. — 1841 Կ. Պոլսոյ Պատրիարք Ամեն Տ. Մաղաքիա Օրմանեան կը ծնի Կ. Պոլիս, Բերա։ — 1874. Կ Պոլսոյ Պատրիարքական տեղապահ Նիկողոս եպիսկոպոս Ադաեան կը վախճանի 48 տարեկան և կը թաղուի Տուրու Զէշմէի եկեղեցւոյն բակը։

12. — 1721. Գրիգոր Շղթայակիր որ 1715ին Պատրիարք կարգուած էր Երուսաղէմի, վանքին մեծաքանակ պարքը վճարելու համար՝ վիզէն շղթայ անցուցած տարիներով նպաստ հաւաքելէ ետքը կը հասնի Երուսաղէմ, և կը բռնի Պատրիարքական ամառոց։ Միաբանութեան պարքը վճարած, նոր շինութիւններ ըրած և բարեկարգութիւններ մուցուցած է Ս. Յակոբայ վանքին մէջ։ Վախճանած է 1749ին։

13. — 1741 Կ Պոլսոյ Պատրիարք Յովհաննէս Կոլոս կը վախճանի և կը թաղուի Վալտեխոյ Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցին։ Պատրիարք ընտրուած էր 1715ին։ — 1857. Մահ Ներսէս Ե. Աշտարակեցի Կաթողիկոսին որ ծնած էր Երեւանայ մօտ, Աշտարակ գիւղի մէջ, 1771 օգոստոս 13ին։ — 1873. Դիշերօթիկ վարժարան հաստատուելով Ա֊զմուշու վանքին մէջ, բացման հանդէսը տեղի կ'ունենայ։

14. — 1706. Աւետիք Պատրիարք Եւդոկիացի կը հրաժարեցուցուի Պոլսոյ Պատրիարքական ամառոցէն։

15. — 1741. Յակոբ վարդապետ Նալեան Կ. Պոլսոյ Պատրիարք կ'ընտրուի։ — 1830. Հռոմէական Հայերը ժողով կը գումարեն և Կ. Պոլսոյ արքեպիսկոպոս կ'ընտրեն Նուբիճան Անտոն վարդապետը։

16 — 1884. Մահ Տ. Անտոն կարդինալ Հասունեանի, նախկին Պատրիարք Հռոմէական Հայոց։ Ծնած էր Կ. Պոլիս 1809 յունիս 1ին։

17. — 1888. Մահ Մերենցի (Տոքթ. Յովսէփ Շիշմանեան)

Թիֆլիսի մէջ, վիպասան և հրապարակագիր, ուշադրաւ տեղ մը գրաւած է Հայ գրականութեան մէջ։ Ծնած էր Կ. Պոլիս 1822 սեպտեմբեր 16ին։ — 1887 (Նոր Տոմար մարտ 2), Մահ Հերման Կոստաշմիդ գերմանի գիտնականին, որ վաղուց է Հայ հնախօսութեամբ, Ծնած էր 1831ին։

19· — 1854· Մահ Մխիթարեան միաբան Հ. Մկրտիչ Ալգերեանի որ Հայկազեան Բառարանին երեք հեղինակներէն մէկն է և թողած է ուրիշ կարեւոր աշխատասիրութիւններ ալ։ Ծնած էր 1762ին։ — 1889· Սահակեան Պալասանեան, ուսուցիչ, բանասէր, պատմագէտ և քննադատ, կը մեռնի Էջմիածնի մէջ։ Ծնած էր Պոդուլեան (Խուսմանիա) 1837ին։

21· — 1851· Կ. Պոլսոյ Պատրիարքարանին մէջ եկեղեցականներ, ամիրաներէ և ուսումնականներ ժողով կը գումարեն քննելու համար թէ Շահնազարեան Կարապետ վարդապետ որ 1850ին Պոլիս եկած էր, իրապէս Հայ Եկեղեցւոյ դաւանութեան հակառակ կարծիքներ յայտնած է, ինչպէս կը պնդէին գլխաւորաբար Տէրոյենց պատուելին և Յովհաննէս եպիսկոպոս Սեթեան։ Ժողովը Շահնազարեան վարդապետին նպաստաւոր որոշում կուտայ։ — 1902· Ալէքսանդր Երէցեան, ուսուցիչ բանասէր, կը մեռնի Թիֆլիս։ Ծնած էր 1841 Հոկտ. 4ին։

22· — 1837· Հանդիսաւոր բացում Էջմիածնի Սինոդին, Պոլոժենիայի հաստատութեան եռեքը։

23·—1631·Հայերը օրինական կալուածագրով կը տիրանան Պալատու Ս. Հրեշտակապետ եկեղեցւոյն որ յունական աւերմտուքն էր։ — 1861· Տ. Մարգար քահանայ Միրզա Վանանդեցի, հայագէտ ուսուցիչ, որդի Վանանդեցի Տ. Յովհան Միրզա քահանայի, կը վախճանի Իզմիրի մէջ։ — 1872· Տաճեան Յովհաննէս պէյի որդի Ներսէս պէյ, որ ունի քանի մը գրուածներ, կը մեռնի։ — 1901· Սահակեան Ոսկան, գրագէտ, հրապարակագիր, կը մեռնի Իզմիրի մէջ։ Ծնած էր Իզմիր 1825։

24· — 1853· Կարապետ ամիրա Ալճաուրեան, սեղանաւոր, կը վախճանի 108 տարեկան։ Ժ֊ի· դարու առաջին կէսին տղեցիկ դեր ունեցած է Պատրիարքարանի գործերուն մէջ Հայ հասարակութեան կարեւոր ծառայութիւններ մատուցանելով։

25· — 1584· Աղաբիա եպիսկոպոս Ջուղայեցի կաթողիկոս կ'ընտրուի· 1591ին Պատրիարք եղած է Կ. Պոլսոյ։ — 1886· Գրիգոր վարդապետ Ինճիճեան, Հակահատուածական կռուակցութեան վարիչներէն, հրապարակագիր և քարոզիչ, կը վախճանի Կ. պոլսոյ մէջ։

— 1799· (Ն. Տ. մարտ 9) Մահ Ֆրանսացի հայագէտ Միմոն Լաբաւէի որ 1785-86ին մեկուկէս տարի վենետիկ Ս. Ղազարու վանքը բնակած և ուսումնասիրած է Հայ լեզուն։ Ծնած էր 1729ին։

26· — 1899· Յարութիւն Մերեմ֊Դուզի Պատրիարքարանի ժողովներուն գործօն և խօսուն անդամ և քանիցս ատենապետ, կը վախճանի Կ.Պոլսոյ մէջ։ —1900· Յովհաննէս ուսուցիչ Սեդրաք Մանդինեանի քահանայհինգամեայ մանկավարժական գործունէութեան։

27· — 1726 Ուլնեցի Կարապետ եպիսկոպոս Էջմիածնի Կաթողիկոս կ'օծուի Կ. Պոլսոյ մէջ, և հետեւեալ օրը եպիսկոպոս կը ձեռնադրէ Յովհաննէս Կոլոտ վարդապետ որ տասնըմէկ տարի ի վեր Կ. Պոլսոյ Հայոց Պատրիարք էր արդէն։ — 1858· Մահ Նիկողոս Պալեանի, արքունի Ճարտարապետ, տաղանդաւոր արուեստագէտ, հմուտ էր հայ և օտար դպրութեանց։ Ծնած էր 1826 Նոյեմբեր 19ին։

28·— 1847 Աբխազոմ Իւթիւճեան, առաջին երէց Հայ Բողոքականաց, կը մեռնի. ձեռնադրուած էր 1846 յունիսին։ — 1852· Սահակ Ապրօ և Գրիգոր Մարկոսեան կը սկսին հրատարակել Կ. Պոլսոյ մէջ Նայեռ Ադոռէ հանդէսը։ Դադրած է 1853ին։ — 1902· Տիկին Մագդալինէ Բեհրուզեան (ծնեալ Պողոս պէյ Տաճեան), բարեգործ ու տիպար կին, կը վախճանի. ծնած էր 1843 ապրիլ 27ին։

Մ Ա Յ Ս

4·— 1832· Աբքուհի վառօդապետ Միմոն ամիրա Տաճեան, հայր Տաճեան Պողոս պէյի ու եղբայր Տաճեան Յովհաննէս պէյի, կը վախճանի Կ.Պոլսոյ մէջ։ Շինած է Ա.յ֊Սոֆեանոյ Ս.Սահակեան եկեղեցին։ — 1870· (Ն. Տ. մարտ 17) Մահ Ֆրիտրիխ Նպյման գերման հայագէտին որ ծնած էր 1790ին։ Անգլերէնի և գերմաներէնի վերածած է հին հայ մատենագիրներու քանի մը երկերը։

6· — 1857· Մահ Ռուբէն Անդրէաս Փափազեանի, հայկաբան ու լեզուագէտ. ժ֊ի· դարուն սկիզբները Իտալիա կրթուած, Իզմիրի Ս. Մեսրոպեան վարժարանին արդիւնաւոր ուսուցիչն եղած է 26 տարի։ Ծնած էր 1806· ապրիլ 11ին։

8· — 1892· Սրապիոն Հէքիմեան, բանաստեղծ ու լեզուագէտ, կը մեռնի Կ. Պոլսոյ մէջ։ Գրած է տաղեր ու թատերգութիւններ։ Ծնած էր 1832ին։ — 1899· Սուլթան Համիտ օրմի երիտ կը սկսի հրատարակութիւն։ — 1900· Գէորգ պէյ Ելմաեան, նախկին սեղանաւոր Եգիպ֊

տոսի խոխվին, անդամ Գերագոյն ժողովին և ապա Բազմաբական ժողովին, կը վախճանի Բարիզի մէջ, Ծնած էր 1816ին։

9. — 1889. Մահ ռուսահայ ուսուցիչ և կրօնական գիրքերու հեղինակ Պետրոս Շանշեանցի, Ծնած էր 1819 օգոստոս 13ին։

10. — 1801. Յովհէփ արքեպիսկոպոս Արղութեանց որ կաթողիկոս ընտրուած էր, Էջմիածին գացած պահուն Թիֆլիզի մէջ կը վախճանի՝ դեռ չօծուած։ — 1898. Տիգրան Զուխաճեան, Հայ երաժշտական հասուածները, կը մեռնի Իզմիրի մէջ։

11. — 1709. Ափ-Ռ-ՆէԼ- կը սկսի ապագրուիլ առաջին անգամ Կ. Պոլիս, Իրիգոր դպրի տպարանին մէջ, Աստուածատուր վարդապետի ջանքով։ — 1799. Մահ Կ. Պոլսոյ Պատրիարքը Կազմընացի Զաքարիա Փոգուչեան արքեպիսկոպոսին, Ծնած էր 1719ին։ — 1836. Ռուս կառավարութիւնը կը հաստատէ Պոլոժենիան որ օրէնքն է Ռուսիոյ մէջ Հայ. եկեղեցւոյ վարչական գործերուն։

13. — 1839. Աստիանոս Ազաւնի Պատրիարք Կ Պոլսոյ, որուն օրով շինուած են Եէնի Փոլէլի Հիւանդանոցն և Կ. Պոլսոյ եկեղեցիներէն ոմանք, կը քաշուի իր առաջին Պատրիարքութենէն և իրեն կը յաջորդէ Ամասիոյ առաջնորդ Յակոբոս Սերոբեան եպիսկոպոս։ — 1891. Պետրոս Մաղաքեան, Ճարտար գերասանապետ, կը վախճանի Կ. Պոլսոյ մէջ։

15. — 1891. Խաչատուր Միսաքեան, Նշանաւոր գրագէտ, կը վախճանի Սկիւտար, 80 տարեկան։

16. — 1831. Յովհաննէս Կարբեցի Կաթողիկոս կ'ընտրուի Էջմիածնի մէջ, Իր օրով հաստատուած է Պոլոժենիան։ — 1888. Սահակ Փափազեան, Ծանօթ ուսուցիչ և հեղինակ, խմբագիր Ժ-Ռ-Նի, կը վախճանի Կ. Պոլիս. գործած դեր մը ունեցած է Պատրիարքարանի ժողովներուն մէջ։

17. — 1799. Դանիէլ եպիսկոպոս Սեբաստեցի Պատրիարք կ'ընտրուի Կ. Պոլսոյ։

18. — 1849. Մահ Մկրտիչ ամիրա Փէշմիշեանի, ազգանուէր, առաջին Գ-Ր-Վ-Ե-Լ-Ի Հիւանդանոցին, Նորոգած է Սկիւտարի Ս. Խաչ եկեղեցին, Ծնած էր Ակնայ Ապուչէխ գիւղը, 1788ին։

20. — 1200. Երուսաղէմի Պատրիարք Մինաս արքեպիսկոպոս Նըբէկը տպագրել կուտայ Կ. Պոլիս, Աստուածատուրի տպարանին մէջ. Նըբէկի ամբողջական առաջին տպագրութիւնն է այս։ — 1784. Մահ Արմաշու և Նիկոմիդիոյ առաջնորդ Վարդանցի Պետրոս եպիսկոպոսը, բանաստեղծ և ռամկական երգիչ։

21. — 1615. Ալաբիայի փոքր թուականը կը սկսի։ — 1714. Յովհաննէս վարդապետ Դանձակեցի Կ. Պոլսոյ Պատրիարք կ'ընտրուի։ — 1763. Մահ Շամախեցի Յակոբ ե. Կաթողիկոսին որ 1759ին բազմած էր Էջմիածնի աթոռը։

22. — 1793. Ղ-ր-ր փ-ր-դ-ե-ի առաջին անգամ կը սկսի տպագրուիլ Վենետիկի մէջ։ — 1878. Թորոս Նալպատեան, Հայագէտ, բազմամրցիւն ուսուցիչ, կը վախճանի Կ Պոլիս 47 տարեկան։

23 — 1777. (Ն. S. ապրիլ 4) Մահ Կիւեոմ Վիլֆրուա Ֆրանսացի Հայագէտին որ կարեւոր ուսումնասիրութիւններ հրատարակած է հին Հայ ձեռագիրներու վրայ, Ծնած էր 1690ին։

25. — 1655 Փիլիպպոս Կաթողիկոս Աղբակեցի կը վախճանի Էջմիածին, Ընտրուած էր 1633 յունուար 13ին։ — 1809. Մահ Արմաշու և Նիկոմիդիոյ առաջնորդ Բարթուղիմէոս արքեպիսկոպոս Կապուտիկեանի որ Նորէն շինած է Արմաշու վանքը՝ կանոնաւոր միաբանութիւն և ուսումնարան հաստատելով Ֆոն, Ծնած էր 1749ին և առաջնորդ եղած 1786ին։

26. — 1750. Աստիանոս Մելգոնեան կ'ընտրուի Աբբահայր Վենետիկի Մխիթարեանց. յաջորդելով Մխիթար Աբբային, և այդ պաշտօնը կը վարէ մինչեւ 1800։ Իր օրով 1773ին, մաս մը միաբաններ զաւուեցան Վենետիկի Մխիթարեաններէն և Թրիէսթէ հաստատեցին անջատ միաբանութիւն մը որ 1811ին վիեննա փոխադրուեցաւ։ — 1842 Յովհաննէս Ը. Կարբեցի Կաթողիկոս կը վախճանի Էջմիածնի մէջ։ Ծնած էր 1761 մայիս 23ին։

27. — 1902. Բրիտանիոյ կարա Մուրզա, ռուսահայ երաժիշտ, կը մեռնի Թիֆլիս։

28. — 1879. Նշանաւոր հրապարակագիր Վարդան բաշա (Յովհէփ Վարդանեան) կը վախճանի, Ծնած էր Կ. Պոլիս 1816 սեպտ. 26ին։

30. — 1751. Ղազար Ջահկեցի Կաթողիկոսը կը վախճանի. ընտրուած էր 1737ին։

31. — 1782 Զաքարիա Կաղզուանցի երկրորդ անգամ կ'իյլայ Պատրիարք Կ. Պոլսոյ։ — 1863. Առաջին պատարագը կը մատուցուի Մանէլեմբրի նորահաստատ Հայ մատուռին մէջ, Կարապետ վարդապետ Շահնազարեանի կողմէ։ — 1902. Իզմիրի Հիւանդանոցի հիմնադրութեան հարիւրամեայ յոբելեանը կը տօնուի։

Ա Պ Ր Ի Լ

1· — 1861· Մկրտիչ ամիրա Ճէղայիրլեան, սեղանաւոր, հիմնադիր Խասքէօյի Ներսէսեան վարժարանին, կը վախճանի և կը թաղուի Խասքէօյ· Ծնած էր 1805ին·

2· — 1860· Սարգիս Միրզա Վանանդեցի կը սկսի հրատարակել Իշմիրի մէջ կիսամսեայ հանդէս մը· Դադրած է քիչ ժամանակէն· — 1889· Բրոֆէսէօր Բերովէ, ռուսահայ հմուտ բանասէր ու հնագէտ որ 1858էն ի վեր հայ լեզուի ուսուցիչ էր Բեմի երպուրկի համալսարանին մէջ, կը վախճանի· Գրած է հնախօսական ուշագրաւ երկեր· Ծնած էր 1833 մայիս 4ին, Նոր Նախիջեւանի մէջ·

3· — 1845· Անտոն Հասունեան Հռոմէականի Հայոց նախագահ արքեպիսկոպոս կ'ըլլայ·

4· — 1820· Ն· Ս· Օծուճիւն Տ· Տ· Մկրտիչ Ա· Կաթողիկոս ամենայն Հայոց կը ծնի Վանայ մէջ·

5· — 1628· Գառնեցի Մելքիսեդեկ Կաթողիկոս կը վախճանի Կամենից· — 1880· Մկրտչէ Միանասեանց, որ ունի ռուսերէն ու հայերէն զանազան գրուածներ, կը վախճանի 51 տարեկան·

6· —1853· Սահակեան ալբեպիսկոպոս Աղասին, առաջնորդ Աբգարեան և Նիկոմիդիոյ, որ երկիցս Կ· Պոլսոյ Պատրիարքութ եղած և վերջին անգամ՝ 1851ին հրաժարած էր, 80 տարեկան կը վախճանի Նիկոմիդիոյ մէջ· Թաղուած է Նիկոմիդիոյ Մայր-եկեղեցւոյն գաւիթը· — 1888 Սկզբնաւորութիւն Ս· Էջմիածնի Մայր Տաճարին նորոգութեան, և հիմնարկութիւն նոր ապարանին·

7· — 1845· Հրամայուեցաւ Թուրքիոյ Հայ եպիսկոպոսներուն և վարդապետներուն կրել սեւ ու մանիշակագոյն թաւիշէ փակեղ և Հայ քահանաներուն՝ սեւ չուխայ· — 1864· Մահ Կարապետ Գալուստեանի, Վանեցի վաճառական, որ կառուցած է Գահիրէի թաղային վարժարանը 1848ին, և ընդարձակ հողեր կտակած է անոր իբր կալուած·

8· — 1655· Յակոբ Ս· Ջուղայեցի ամենայն Հայոց Կաթողիկոս կ'օծուի Ս· Էջմիածին· — 1880· Գաբրիէլ արքեպիսկոպոս Ա. Յովաղովսքի, հմուտ պատմագէտ և լեզուագէտ, կը վախճանի Թիֆլիսի մէջ, ունի բազմաթիւ կարեւոր երկեր· Ծնած էր 1812 մայիս 10ին Թէոդոսիոյ մէջ·

9· — 1812· Տիւզեան Յովհաննէս Զէլէպի, տեսուչ արքունի փողերանոցին, կը վախճանի· Նիւթապէս աստուած է Հայ դպրու-

թեան· Ծնած էր 1749 ապրիլ 24ին· — 1845· Տատեան Պողոս պէյի մատուցած խնդրանքով Երջանկայիշատակ Սուլթան Աբտիւլ Մէճիտ Կայսրը Իշմիոի չուխայի նորահաստատ գործարանը գտնուած միջոցին, կը բարեհաճի հրամայել որ օրական 37 ու կէս օխա հացի պետական պարէն յատկանայ Հիւանդանոցին· — 1892· Յոհաննէս Սմբատ Շահագիզեանի մանկավարժական և գրական երեսնամեայ գործունէութեան· — 1893· Տիկին Եղբու Երամեան Գարաբէկեան որ գլխաւոր գործիչն էր Հիւանդանոցի Տիկնանց 1860ին կազմուած առաջին Ժամանակագրութեան, կը մեռնի Բարիզ· — 1812· (Ն· Տ· ապրիլ 22) Սաղմոն Մալան, անգլիացի Հայագէտ, կը ծնի, Կարեւոր ուսումնասիրութիւններ հրատարակած է Հայ· եկեղեցւոյ պատմութեան, դաւանութեան և ծէսերու մասին·

10· — 1764· Եղիէ առաջին անգամ կը սկսի տպագրել Կ· Պոլիս, Աստուածաշունչի տպարանին մէջ, Էջմիածնի միաբան և հանրակ Աբրահամ վարդապետի ծախքով·

11· — 1876· Մահ Գէորգ արքեպիսկոպոս Հիւրմիւզեանի, Աբգարեան Վենետիկի Մխիթարեանց, Թարգմանած է կարեւոր երկեր, Ծնած էր Կ· Պոլիս 1797 Նոյ· 11ին·

12· — 1900· Օսեասյի մէջ կը վախճանի Շամախեցի Ենովք Բուդաղեան, Ռուսահայ վաճառական, որ 655,000 րուպլի կտակած և 90,000րուպլի ի կենդանութեան նուիրած է (ընդամէնը 82,000 սմ: ոսկի) զանազան բարեգործական հաստատութեանց·

13· — 1878· Մահ տիրացու Աբրահամ Յովհաննէսեանի, Նշանաւոր երաժիշտ, որ գրեթէ 40 տարի դասախօսած է Կ·Պոլիս, բազմաթիւ երաժիշտ աշակերտներ հասցնելով· Ծնած էր 1812ին· — 1884· Յովսէփ Իշմիրեանց կը կտակէ 20,000 րուպլի որուն կէսին տոկոսը յատկացած է Իշմիրեանց գրական մրցանակին, և միւս կէսին տոկոսը սահմանուած է Էրզրումի կամ Մշոյ ազգկանց վարժարանին·

14· — 1891· Վահան Էֆէնտի (Յովհաննէս Վահանեան), օրէնագէտ, երկար տարիներ դատական նախարարութեան խորհրդական, կը վախճանի Կ· Պոլսոյ մէջ·

16· — 1749· Մահ Մխիթար Աբբայ Ակռաւաւոցւոյ, հիմնագիր Մխիթարեան միաբանութեան, որ թողած է աստուածաբանական և ուսումնական գրուածներ· Ծնած էր 1676 փետր· 7ին· — 1848· Բիթապճի Մարգար, Կ· Պոլսոյ գրավաճառներուն հնադոյնը, կը մեռնի Ծնած էր 1792 մարտ 7ին· — 1891· Մահ Մակար Կաթողիկոսի, Էջմիածնի մէջ· Ծնած էր 1813 ապրիլ 6ին Պուլանըխի Թեղուտ գիւղը·

17· 1843· — Ներսէս Ե· Աշտարակեցի կ'ընտրուի կաթողիկոս Ամենայն Հայոց։

18· — 1737· Մահ Կրետացի Աբրահամ Բ· կաթողիկոսին, որ օծուած էր 1734 Նոյեմբեր 24ին։ — 1843· (Ն· Տ· մնյոս 1) Վենետիկի Մխիթարեան միաբանութիւնը կը սկսի հրատարակել Բ—ՀԵՂ Հանդէսը։ — 1869· Տատեան Յովհաննէս պէյ, որբուհի վաստակաւոր, բարերար Հիւանդանոցին, կը վախճանի Կ· Պոլսոյ մէջ։ Ծնած էր 1798 փետրուար 14ին։ — 1899· Ռուսահայ ծանօթ վիպագիր Պերճ Պռոշեանցի քառասնամեայ գրական գործունէութեան յոբելեանը կը տօնուի Թիֆլիսի մէջ։

19· — 1880· Տ· Երեմիա ուսուց. քահանայ, տոմսրագէտ, կը վախճանի Խասքէօյի մէջ։ — 1899· Մահ Տ· Սահակ Ալպարեան Պատրիարքարանի Հաշուակալ Հայոց։ Ծնած էր 1826 դեկտեմբեր 19ին և ընտրուած 1881 յունիս 24ին։

20· — 1816· Մահ Հնդկահայ Յովհաննէս Մուրատ որուն կատարած գումարով Մխիթարեանք հիմնած են Մուրատեան վարժարանը, հիմնայ միացած Ռափայելեան վարժարանին՝ Մուրատ-Ռափայելեան անունով։ Ծնած էր Թոքատ, 1760 օգոստոս 6ին։ — 1900· Խրիմի մէջ կը մեռնի Ծովանկարիչ Յովհաննէս Այվազովսքի։ Ծնած էր Թէոդոսիա 1817 յունիս 17ին։

21· — 1860· Կ· Պոլսոյ Պատրիարք Գէորգ արքեպիսկոպոս կը հրաժարի։ — 1878· Զաքէն Խոճասարեան, հրատարակագիր Օ—ԷԷՒ, կը վախճանի Սամսոնի մէջ, 45 տարեկան։ — 1878 Մահ Փրանսացի Հայագէտ Լեժէն Պորէի որ ծնած էր 1809ին, Փրանսերէնի թարգմնած է հին Հայ մատենագրութենէն հատուածներ։ — 1902։ Զայհան Էլիա, պաշտօնեայ Բ· Պրան և Պատրիարքարանի ժողովական, կը մեռնի։ Ծնած էր Բերա 1840 մայիս 21ին։

22· — 1704· Ներսէս եպիսկոպոս Պալամցի կ'ընտրուի Պատրիարք Կ· Պոլսոյ։ — 1868· Գրիգոր Աղամեան, տաղանդաւոր անտեսագէտ, լրագրագէտ, պաշտօնեայ Օսմ· Պետութեան, կը վախճանի Բարիզի մէջ, Թուրքիոյ Հանրային շինութեանց նախարար ընտրուելէ քիչ առաջ· անոր փրանսերէն գիտական գրուածները· մնանակցած է Պատրիարքարանի ժողովներուն։ Ծնած էր 1823 յունիս 4ին։ — 1874· Յարութիւն Սվաճեան, երգիծաբան, խմբագիր Մեղու ծաղրաթերթին, կը վախճանի 43 տարեկան։

23· — 1858· Վարպետ Շուշի քաղաքին մեծ գանուղ Ամենասուրբ Վանքին նորոգութեան պատուն, Ս· Երիգոր Լուսաւորչի Թոռ Ս· Գրիգորիս Աղուանից կաթողիկոսի գերեզմանն և նշխարները կը

գտնուին։ — 1890· Վիեննայի Էմինեանուհիք, Թագաժառանգ, այժմ Թագաւոր Խաչիկ, Ս· Էջմիածին կ'այցելէ։

24· — 1871· Մահ Յարութիւն Պալիկեանի, հիմնադիր Թէոդոսիոյ Պալիկեան ուսումնարանին։

25· — 1861· Զաքրատաճեան Գէորգ պատուելի, Հայկազեան ուսուցիչ, կը վախճանի Հիւանդանոցին մէջ։ — 1888· Բեզերեանց-կի և Մոսկուայի Հայ եկեղեցիներու Հոգաբարձու Սիմէոն Աբամելիք Լազարեանց կը վախճանի։

26· — 1798· Յովհան քահանայ Միրզա Վանանդեցի ուսուցիչ կը կարգուի Իզմիրի Հայ վարժարանին։ — 1871· Մահ Իզմիրցի հրատարակագիր Սարգիս Միրզա Վանանդեցւոյ։ — 1874· Ներսէս եպիսկոպոս Վարժապետեան կ Պոլսոյ Պատրիարք կ'ընտրուի։

27· — 1879· Բրաֆէսէօր Սահակեան Նազարեանց, ռուսահայ մտաւորագիր, խմբագիր Հէ—է—ֆէ—յ Հանդէսին և արարերէնի ու պարսկերէնի ուսուցիչ Լազարեան Ճեմարանին մէջ, կը վախճանի Մոսկուա։ Ծնած էր 1810ին։

28· — 1801· Դաւիթ եպիսկոպոս Ղորղանեան բռնութեամբ Ինքզինքը կաթողիկոս օծել կուտայ Էջմիածնի մէջ։ — 1869· Ռուսոյ կայսեր եղբայր Կոստանդին մեծ դուքսը կ'այցելէ Երուսաղէմի Ս· Յակոբեանց վանքը։

29· — 1878· Պարսից Նասրէտտին Շահը կ'այցելէ Ս· Էջմիածին։ — 1888· Մահ Յովհաննէս Սահակեան Յովսեանեանցի, հիմնադիր Թիֆլիսի Յովսեանեան աղջկանց վարժարանին։

Մ Ա Յ Ի Ս

1· — 1705· Բերա, Պետրոսի տպարանին մէջ, երկրորդ անգամ կը սկսի տպագրուիլ Ա—Բ Գէ—էԼ (Հին և Նոր Կտակարան), որուն առաջին տպագրութիւնը կատարած էր Ոսկան վարդապետ 1668ին Ամստերտամ։ — 1788· Ներսէս Շնորհալեան Ընդհանուր-ին առաջին անգամ կը սկսի հրատարակուիլ Բեզերեանց-կի, Գրիգոր Խոջամալեանի տպարանին մէջ։—1868· Էջմիածնի Աբ—բ—ո կրօնական երկը կը սկսի հրատարակուիլ։ — 1872· Ռուսահայ բանաստեղծ Պետրոս Մադաթեանց (Սէյրեադ) կը վախճանի Կ· Պոլսոյ մէջ։ Ծնած էր 1810ին։

2· — 1767· Կ· Պոլսոյ Պատրիարք Գրիգոր վարդապետ արտոնութիւն խնդրած ըլլալով Երեւանցի Սիմէոն կաթողիկոսէն՝ Կ·Պոլիս

գանուղ եպիսկոպոսներու ձեռամբ եպիսկոպոս ձեռնադրուելու, կաթողիկոսը կը գրէ անոր որ Հայ. եկեղեցւոյ օրէնքները չէն ներեր տալ խնդրուած արտօնութիւնը։ — 1860. Ադրիանապոլսեցի Սարգիս եպիսկոպոս Գուլումճեան կ'ընտրուի Պատրիարք Կ. Պոլսոյ։ — 1869. (Ն. S մայիս 14) Մահ Նշանաւոր հայագէտ Վիքթոր Լանկլուայի որ Տիէբի մէջ ծնած էր 1829 մայիս 8ին. հրատարակած է հին հայ մատենագիրներու թարգմանութիւններ և կարեւոր ծառայութիւններ մատուցած հայ բանասիրութեան։

3. — 1887. Բերայի արուեստանոցին բացման հանդէսը տեղի կ'ունենայ։

4. — 1853. Ադրիանապոլսեցի Պօղոս արքեպիսկոպոս Գրիգորեան որ 1815էն 1824 Պատրիարք եղած էր Կ Պոլսոյ եւ 1823ին երուսաղէմի Պատրիարքութեան «ծայրագոյն կառավարիչ» կարճուած, կը վախճանի 90 տարեկան։ Ունի կրօնական երկասիրութիւններ։ Մեծ ծառայութիւններ մատուցած է երուսաղէմի վանքին որուն պարտքերը վճարել յաջողած է։

5. — 1815. Մոսկուայի Լազարեան ճեմարանին բացումը տեղի կ'ունենայ։ — 1892. Ն Ս. Օծութիւն Տ. Տ. Մկրտիչ Ա. կ'ընտրուի Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց։

7. — 1715. Ասուածածասուր Համամատնցի Կաթողիկոս կ'ընտրուի Էջմիածնի մէջ։

8. — 1829. Վ.Լերապոլի մէջ կը մեռնի Յովհաննէս վարդապետ Զոհրապեան՝ Վենետիկի Մխիթարեան, որուն գլխաւոր աշխատութիւնն է Ասուածաշունչին նախնեաց թարգմանութիւն եան ճշդութիւն համեմատ հրատարակութիւնը 1805։ Ծնած էր 1765ին։ — 1858. Աւետիս Բիւրեան, բարերար Թիֆլիսի Ներսիսեան վարժարանի, կը մեռնի։

9. — 1847. Կայսերական հրովարտակով կը հաստատուին, Մխիթարեան Պատրիարքի օրոք, Կ. Պոլսոյ Հոգեւոր եւ Գերագոյն ժողովները։ — 1884. Կ. Պոլսոյ Պատրիարք Ներսէս Վարժապետեան Էջմիածնի Կաթողիկոս կ'ընտրուի եւ յետոյ կը հրաժարի։

11. — 1878. Հնագէտ Հ. Կղեմէս Սկիլէեան, միաբան Վենետկի Մխիթարեանց, կը մեռնի Սեւերեկ, Տիարպէքիրի մօտ։ Ծնած էր Կ. Պոլիս 1824 յունուար 26ին։

12. — 1753. Ակնցի Մինաս Կաթողիկոս կը վախճանի Էջմիածին։ Ընտրուած էր 1751ին։ — 1898. (Ն. S. մայիս 25) Մահ գերմանի հայագէտ Ֆրիտրիհ Միւլլէրի, որ ծնած էր 1834 փետր. 21ին Պոհեմիոյ մէջ։ Գրած է լեզուաբանական ուշագրաւ ուսումնասիրութիւններ հայերէնի վրայ։

13. — 1764. Գրիգոր վարդապետ Պասմաճեան Կ. Պոլսոյ Պատրիարք կ'ընտրուի։ — 1869. Մահ Տոքթ. Յովհէփ Թորոսեանի, հիմնադիր Լեմպերկի Թորոսեան հաստատութեան՝ ուր կը կրթուին Հայազգի մանուկներ։ Ծնած էր 1785 ապրիլ 9ին։ — 1899. Զմմիայր Մաերեանց, ռուսահայ խմբագիր, որդի Մաեր Մաերեանցի, կը վախճանի Մոսկուայի մէջ։

14. — 1448. Թովմաս Մեծոփեցի պատմագիրը կը վախճանի Մեծոփայ վանքը։ — 1632. Մովսէս Կաթողիկոս Տաճեցացի կը վախճանի Երեւան։ — 1844. Յովհէփ Թաւուզճեան, եւրոպական լեզուներու հմուտ ուսուցիչ, որ Պոլսոյ աշխարհաբարը մշակող անդրանիկ գրողներէն ու կն եղած է, կը մեռնի Կ. Պոլսոյ մէջ։ Ծնած էր 1808ին։

15. — 1813. Զամպակճեան Բաբերդցի Յովհաննէս Պատրիարք որ 13 տարիէ ի վեր կը պաշտօնավարէր, ծերացած՝ կը հրաժարի Կ. Պոլսոյ Պատրիարքական ամբոխէն, և ի՛նք յաջորդ կը կարգէ Աբրահամ եպիսկոպոս Գալեանը որ կ'ընդունուի։

18. — 1800. Բաբերդցի Յովհաննէս եպիսկոպոս կ'ընտրուի Պատրիարք Կ. Պոլսոյ։ — 1856. Մխիթարեան միաբանութենէն Հ. Սարգիս վարդապետ Թէոդոսեան, Հ Գաբրիէլ վարդապետ Ակվազովքի եւ Հ. Ամբոսիոս վարդապետ Գալֆեան կ'ընդունին Հայ. եկեղեցւոյ դաւանութիւնը։ — 1858. Մամիկոս արքեպիսկոպոս, նախկին Պատրիարք Կ. Պոլսոյ, Էջմիածնի Կաթողիկոս կ'ընտրուի։

19. — 1890. Մկրտիչ աղա Սանասարեան, հիմնադիր Սանասարեան վարժարանին, կը վախճանի Բարիզի մէջ։ Ծնած էր 1818 ապրիլ 10ին։

20. — 1562. Աբգար դպիր Թոզադցի Հռոմ կը զրկուի Մկրտչէ Կաթողիկոսի կողմէ Հայ տպագրութիւնը ծաղկեցնելու համար։ — 1737. Յ-ճ-խ-պ-ռ-մի առաջին տպագրութիւնը կ'աւարտի Կ Պոլիս, Ասուածածասուր տպարանին մէջ։ — 1799. Ծնունդ Յովհաննէս եպիսկ. Շահխաթունեանի որ գրած է Էջմիածնի և շրջակայ գաւառներուն տեղագրութիւնը։ — 1867. Կ Պոլսեցի Գէորգ արքեպիսկոպոս Գերեասէճեան նախկին Պատրիարք՝ Էջմիածնի Կաթողիկոս կ'օծուի։

22. — 1891. Գրիգոր Բագրատեանեան, Հանգուարտհայ երեւելի բժիշկ, կը վախճանի։ Ծնած էր 1830ին, Եղիսաբեթ ուպոլսոյ մէջ։

24. — 1834. Յարութիւն վարդապետ Ալամդարեան, ռուսահայ բանասէրը, ուսուցիչ և տեսուչ Ներսէսեան վարժարանին, կը վախճանի Նոր Նախիջեւան։ Ծնած էր 1796ին։ — 1870. Մեծ հրդեհ Բերայի մէջ՝ ուր կ'այրի Հայոց Ս. Երրորդութիւն եկեղեցւոյն կալուածները մեծ մասը։

25. — 1659. Բեֆիէցի Մարտիրոս վարդապետ Կ. Պոլսոյ Պատրիարք կ'ընտրուի. — 1763. Մահ Դաղլար ամիրայի, սեղանաւորներու պետ, որ իր ժամանակին ազդեցիկ դեր ունեցած է Պատրիարքարանի գործերուն մէջ. — 1802. Դանիէլ Կաթողիկոս կ'օծուի Ալաշկերտի Ի.ը Բիլնէ վանքին մէջ, Ազթամարայ Կաթողիկոսէն. 15 եպիսկոպոս, 28 վարդապետ, 28 քահանայ կը մնանակցին օծման արարողութեան։

26. — 1859. Մարզուանի Ս. Յակոբեան վարժարանին հիմնարկութիւնը տեղի կ'ունենայ. — 1886. Առաքել Ալթունեան Տիւրքի որ Խասքէոյի Հայ Թատրոնը հիմնած է 1859ին քանի մը ընկերներով ու յետոյ Բերայի Աբեդեկեան Թատրոնը, կը վախճանի Կ. Պոլսոյ մէջ, Ծնած էր Եգիպտոս 1840ին։

27. — 1891. Յակոբ Պարոնեան, տաղանդաւոր երգիծաբան-գրագէտ, կը վախճանի Կ. Պոլիս՝ Օրթաքէօյ։ Ծնած էր 1842ին։

28.—1878. Իզմիրի Ազգ-Լոյսին խմբագիր Ղուկաս Պալդազարեան կը վախճանի. 38 տարի իր թերթը յաջողակ կերպով հրատարակած է։

29. — 1859. Մաքսուտ ամիրա Սարխեան, սեղանաւոր, կը վախճանի Կ. Պոլիս՝ Գասըքէօյի մէջ։

30. — 1837. Աբրահամ ամիրա Թէրզեանց, Հօրեղբայրը Պարաքէհեա Գէորգ և կարապետ պէյերու, որ տպարան հաստատած է Կ. Պոլիս 1824ին և մեծապէս նպաստած է Խասքէոյի Ս. Սահակեան եկեղեցւոյն շինութեան, կը վախճանի։

31. — 1816 (Ն Տ. յունիս 13) Պելճիգպայի Ֆելիքս Նեւ կը ծնի Պելճիգպայի մէջ։ Մեռած է 1893 մայիսին։ Ուսումնասիրած է հայ եկեղեցական գրականութիւնն ու շարականները։

ՅՈՒՆԻՍ

1. — 1855. Աբծէ- ամսաթերթը կը սկսի հրատարակուիլ և յետոյ կը փոխադրուի Վարագ։ Դադրած է 1863ին։— 1874. Լ.ը կը հրատարակուի խմբագրութեամբ Հմայեակ վարդապետ, այժմ եպիսկոպոս Դիմաքսեանի։—1885. ձէբէեէ-Շուքեայ կը հրատարակուի Կ. Պոլսոյ մէջ։

2. — 1601. Ազարիա Ջուղայեցի Կաթողիկոս Կիլիկիոյ կը վախճանի Սիս։ — 1781. Յովհաննէս Համամատեցի Կ. Պոլսոյ Պատրիարք կ'ընտրուի։ — 1891. Մահ Նշանաւոր դերասան և բանաստեղծ Պետրոս Ադամեանի որ 1849ին ծնած էր Կ. Պոլիս։

3. — 1837. Պերճ Պռօշեանց, ռուսահայ վիպագիր, կը ծնի Երեւանայ մօտ, Աշտարակ գիւղը։ — 1854. Երկրագործական դասախօսութիւն կը հաստատուի Հիւանդանոցի ճեմարանին մէջ, ուսուցչութեամբ Կրիմեանի հողագործական վարժարանէն վկայուած Յակոբ Ամիռեանի։ — 1877. Սարգիս վարդապետ Թէոդորեան որ գրած է Մուրատեան վարժարանի պատմութիւնը՝ կը վախճանի Բարիզ և կը թաղուի Քէր Լաշէզի գերեզմանատունը։ Ծնած էր 1783ին, Բաղէշի մէջ։

4. — 1889. Երեւանի թեմական հոգեւոր դպրոցին յիսնամեայ յոբելեանը կը տօնուի։ — 1894. Խորէն արքեպիսկոպոս Աշըգեան կը հրաժարի Կ. Պոլսոյ Պատրիարքութենէն։

5. — 1889. Պատրիարքական կանդակով Արմաշու Գպրեվանքին խնամակալութիւնը կը հաստատուի և Մաղաքիա եպիսկոպոս Օրմանեան վերատեսուչ կը նշանակուի։

6. — 1820. Արմաշու վանքին վերաշինութիւնը կ'աւարտի Արմաշու և Նիկոմիդիոյ առաջնորդ Գարագօշեան Պօղոս արքեպիսկոպոսի ջանքով։

7. — 1886. Նիկողոս Թիւլպէնտճեան, աշխատակից Օբսէրվէր և յետոյ խմբագիր Լէ-Փէրի, կը մեռնի Կ. Պոլսոյ մէջ։ Ծնած էր Կ. Պոլիս 1841 դեկտ. 16ին։

8. — 1752. Զաքարիա Սարաֆի Ծերոն ամիրա կը վախճանի Կ. Պոլիս։

9. — 1706. Մկրտիչ Երէց Խրբերդցի Կ. Պոլսոյ Պատրիարք կ'ընտրուի։ — 1847. Ներսէս Ե. Աշտարակեցի Կաթողիկոս կ'օծուի. — 1855. Կ. Պոլսոյ մէջ կը մեռնի Փիլիքս Պօղոս Պատուելի, իր ժամանակին բնագէտ և բնազանցագէտ փիլիսոփայի համբաւ ունեցած է։ Ծնած էր 1788ին, Դըրգ-Ադաճի մէջ։

10. — 1858. Մեսրոպ Թաղիադեան, հեղինակ և խմբագիր, կը մեռնի Պարսկաստանի Շիրազ քաղաքը։ Ծնած էր 1803ին։

11. — 1733. Մահ Հաննա վարդապետի (Յովհաննէս եպիսկոպոս Երուսաղէմացի), ժամանակագիր և նկարիչ։ Գրած է իր ժամանակին անցքերն և նկարած կրօնական պատկերներ։ — 1846. Մուրատեան վարժարանը Բատուսյէն կը փոխադրուի Բարիզ։ — 1856. Մահտեսի Ճանիկ ամիրա Փափազեան, սեղանաւորներու արհեստապետ, 80 տարեկան կը վախճանի և կը թաղուի Կ. Պոլիս Օրթաքէօյի մէջ։

12. — 1705. Մահ Նահապետ Եզեսացի Կաթողիկոսին որ ընտրուած էր 1691 օգոստոս 10ին։

14. — 1791. Ռափայէլեան վարժարանի հիմնադիր եղուարդ Ռափայէլ Վարամեան, կը վախճանի առագաստանաւի մը մէջ, Հնդկաստանէն Լոնտոն եկած ատեն։ Ծնած էր Նոր Ջուղա 1734ին։ — 1848. Մատրասի մէջ կը սկսի հրատարակուիլ վիմատիպ Բառարէր Հանդէսը, խմբագրութեամբ Ս. Պ. Յովհաննէսի։ Դադրած է 1849 յունիսին։

15. — 1751. Գէորգ վարդապետ Ղափանցի կ'ընտրուի Պատրիարք Կ. Պոլսոյ։

17. — 1847. Ե–ր–ե–ւ Հանդէսը կը սկսի հրատարակուիլ Վէնետկի Մխիթարեանց ձեռքով։ Դադրած է 1863ին։ — 1869. Բացուեր Թիֆլիզի Ս. Գայիանեանց վարժարանին։

18. — 1881. Մալէզեան Յովսէփ պատուելի, Հայկազեան և ուսուցիչ, կը վախճանի 80 տարեկան։ — 1847. (Ն. Տ. յուլիս 6) Հայրիհ Գելցէր, գերման Հայագէտ, կը ծնի Պերլինի մէջ։ Գրուածքներ ունի Հայ Մխիթարեանների համ և Հայ. եկեղեցւոյ վրայ։ — 1848. (Ն. Տ. յուլիս 6) Հ. Հիւպշմանն, գերման Հայագէտ, կը ծնի Բրուսիոյ մէջ։ — Լեզուաբանօրէն քննած է Հայ լեզուն։ — 1855. (Ն. Տ. յուլիս 6) Սաեփան Ոսկան Բարիզի մէջ կը սկսի հրատարակել Աբէ–ել–ի Հանդէսը։

19. — 1839. Պապա Համբարձում (Համբարձում Լիմոնճեան) քաջ երաժշտագէտ ու հեղինակ Հայ ձայնագրութեան, կը վախճանի։ Ծնած էր Կ. Պոլիս 1763ին։ — 1853. Հովսեփեան Նիկողոս ազգ. բանաստէր, երկար տարիներ Խասքէօյի Ներսէսեան վարժարանին հոգաբարձու, կը մեռնի 62 տարեկան և կը թաղուի Խասքէօյ։

20. — 1833. Մահ Հ. Ղուկաս Ինճիճեան վարդապետի, աշխատասիրութիւնները։ Ծնած էր Կ. Պոլիս 1757ին։

21. — 1817. Մխիթարեան Մանուկ պէյ կը վախճանի։

22. — 1888. Յովհաննէս Տէրոյենց պատուելին, կրօնագէտ, լեզուագէտ, բազմաթիւ երկասիրութեանց հեղինակ, խմբագիր, կը վախճանի Սկիւտար, ուր և կը թաղուի։ Ծնած էր 1801 օգոստոս 8ին։

23. — 1627. Մովսէս վարդապետ Տաթեւացի, ապա Կաթողիկոս, կը սկսի նորոգել Էջմիածնի Տաճարը։ — 1876. Պուքրէշի Հայ հասարակութեան բարերար Կարապետ Անդրէեան կը վախճանի։

24. — 1858. Սերվէրեան Յովհաննէս ամիրա, արքունի ճարտարապետ, ուսումնասէր և բարեգործ, կը վախճանի Կ. Պոլսոյ մէջ 72 տարեկան։ Պալեան Կարապետ ամիրայի հետ պատճառ եղած է Սկիւտարի ձեմարանին հիմնարկութեան 1839ին, և վիջոց մը հոգացած անոր մնատակարարութեան ծախքերը։ Շինած է Գուզկունճուգի եկեղեցին ու դպրոցը։

25. — 1848. Մուրատ վարժապետ Բերիացի, բազմարդիւն ուսուցիչ Արմաշու, որ քաջ հմուտ էր հայերէնի, արաբերէնի և լատիներէնի, կը վախճանի։ Ծնած էր 1801ին։ — 1884. Մեծ–ա–յէ Ախոթերիը կը սկսի հրատարակուիլ Կ. Պոլսոյ մէջ։ — 1901. Արշակ Տէր Մկրտչեան, կրօնագէտ, մնատնագիր, կը վախճանի Շուշի։ Ծնած էր 1864 փետր. 1ին։

26. — 1844. Ամասեածատուր Պատրիարք հրաժարած ըլլալով Մատթէոս եպիսկոպոս Զուխաճեան կ'ընտրուի Պատրիարք Կ. Պոլսոյ։

27. — 1865. Բարիզի Նորահաստատ առժամեայ մնատուներն մէջ առաջին պատարագը կը մնատուցի Տ. Յովհաննէս ամագ քահանայ Հիւնքեարպէլէնեանի կողմէ։

29. — 1845. Պաղտասար արքեպիսկոպոս Հասան Ջալալեան (Աղուանից մեռրապոլիտ) կը վախճանի։

30. — 1873. Յովհաննէս եպիսկոպոս Սեթեան որ ձեմարանի վէճերուն ատեն Ե–ֆ–ֆերու ջերմ կուսակիցն եղած է, քանիցս անդամ Հոգեւոր և Կրօնական ժողովներուն, կը վախճանի և կը թաղուի Գուզկունճուգի Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյն մէջ։

ՅՈՒԼԻՍ

1. — 1849. Ո–ս–կ–ա–ն էրգիները, վիմատիպ, կը սկսի հրատարակուիլ Սիւնկարեաբի մէջ, խմբագրութեամբ Գ. Դ. Գալաստանեանի։ Դադրած է 1853ին։ — 1855. Զ–հ–լ Հանդէսը կը սկսի հրատարակուիլ Կ. Պոլիս՝ խմբագրութեամբ Տէրոյենցի։ — 1861. Երիտոր Զիլինկիրեան կը սկսի հրատարակել Ծ–ղ–կը Իզմիրի մէջ։ Դադրած է 1867ին։ — 1882. Բէ–ր–Ն Հանդէսը կը սկսի հրատարակուիլ Կ Պոլսոյ մէջ։

3. — 1839. Կ. Պոլսեցի Երիտոր վարդապետ, գրչագիր Աւետարանի մը յիշատակարանը կարգալով, Խարբերդի Ղուլէ վանքին մէջ կը դտնէ Ս. Գէորգի և ուրիշ տաբերու մնատուկներ և Ս. Մեսրոպ պարունակող շիշ մը՝ Ներսէս Շնորհալի Կաթողիկոսէն գրուած։ —

4. — 1832. (Ն. Տ. յուլիս 17) Մահ Սէն Մարթէն Ֆրանսացի Հայագէտին, որ ծնած էր 1791ին։ Ֆրանսերէնի թարգմանած է քանի մը հին Հայ մնատնագրական երկեր։ — 1762. Կը սկսի առաջի

անգամ տպագրուիլ եղնիկ Կողբացւոյ եղեւ Ալեքսոյը՝ Իզմիր, Մարկոսի տպարանին մէջ, Յակոբ Նալեան Պատրիարքի արքագրութեամբ, և Իզմիրի առաջնորդ Աբրահամ վարդապետի խնամքով։ — 1847։ Յակոբ Զէլէպի Տիւզեան, արքունի ոսկերչապետ, ապա փողերանոցի տեսուչ, կը վախճանի Իր յորդորանքով և ձեռնտուութեամբ հրատարակուած է ե-բոպ- հանգէսը։ Ծնած էր 1793 յունուար 3ին։

5։ — 1781։ Ծնունդ Միւհէնտիս Դէորգի, չափագէտ ու տոմարագէտ, որ Ադրիանուպոլսեցի Պօղոս Պատրիարքի օրով, ժԹ. դարուն սկիզբները, Յունաց Պատրիարքարանին տոմարագէտներուն հետ համաձայնած և վերջ տուած է Զատկամիկի անպատեհութեան։ Մեռած է 1830ին։ — 1846։ Յովհաննէս Տէրոյենցի և Մկրտիչ Աղամեանի խմբագրած շաբաթաթերթը կը սկսի հրատարակուիլ Կ. Պոլսոյ մէջ։ — 1889։ Սրբուհի մայրապետ Գալֆեան որ 1865ին հիմնած է Խասքէօյի Որբանոցը՝ կը վախճանի Ծնած էր 1822ին Կ. Պոլիս, Պարթամ գիւղը։

6։ — 1900։ Գարակէօմրիւկի Ս. Յովհան Ոսկեբերան եկեղեցին, ուխտատեղի, որ ծանօթ է «Փոքրիկ Ախմաշ» անունով, կ'այցրի։

8։ — 1756։ (Ն. Տ. յուլիս 21) Մահ գերմանի հայագէտ Եոհան Շրէօտրի։ Ծնած էր 1680ին։ Հրատարակած է հայ լեզուի վրայ ուսումնասիրութիւն մը՝ քերականութեամբ, Թողած է նաեւ բառարան մը հայ լեզուի որ կը մնայ ձեռագիր Դասէլի (Գերմանիա) մատենադարանին մէջ։ — 1902։ Մահ Հ. Աբրէն վարդապետ Այընեանի, արքեպիսկոպոս Վենիամին Մխիթարեանց, հմուտ քերական, բանասէր և արուեստագէտ։ Ծնած էր Կ. Պոլիս 1824 յունուար 8ին։

9։ — 1752։ Մահ Նաղաշ ամիրային, Ակնցի սեղանաւոր, որ իր ժամանակին ամենէն ազդեցիկ Հայն եղած է Պոլսոյ Պատրիարքարանի գործերուն մէջ։

10։ — 1711։ Տաղերգու Աւետիք Պատրիարք Եւդոկիացի կը վախճանի Բարիզի մէջ և կը թաղուի Սէն-Միւլբլիս եկեղեցւոյ գամբարանը։ Ծնած էր Թոգատ, 1657 ապրիլ 7ին։

11։ — 1706։ Յոյժ առաջին անգամ կը սկսի տպուիլ Բրիգոր Մարզուանցւոյ տպարանին մէջ, Կ. Պոլիս։

13։ — 1903։ Մեքսիմեդիկ արքեպիսկոպոս Մուրատեան, կրօնագէտ ու մատենագիր, կը վախճանի Իզմիր։ Ծնած էր Գարապաղի Տաուշ գիւղը, 1836 նոյեմբեր 24ին։

14։ — 1660։ Մեծ հրդեհ Կ. Պոլսոյ մէջ ուր կ'այրին Զինոլի Համամի Ս. Սարգիս և Հիսար-Տիպիի Ս Նիկողայոս Հայ եկեղեցիները։

15։ — 1860։ Մ. Մ. Տէրվիշեանեան կը սկսի Պոլսոյ մէջ հրատարակել Աբէ-Լէօն Դ-ր երկշաբաթաթերթը Դադրած է 1862ին։

16։ — 1835։ Եփրեմ Կաթողիկոս Զօրագեղցի, հրաժարեալ, կը վախճանի Էջմիածնի մէջ։ — 1887։ Եւրոպացի արեւելագէտ Յովհաննէս Հանուշ, որ հրատարակած է ուսումնասիրութիւն մը Լեհահայոց լեզուին վրայ, երիտասարդ հասակին մէջ կը մեռնի Բարիզ, կաթուածէ։

17։ — 1841։ Մեհ հրդեհ Իզմիրի մէջ ուր կ'այրին Ս. Սահեփանոս եկեղեցին և վարժարանը։ — 1884։ Մահ տիկին Նազլը Վահանի, գործօն խնամակալուհի Օրթագիւղի Հաւխախմեանց վարժարանին։ — 1900։ Երիցդր Զաքէեանց, ուսուցիչ գրագէտ, որ ունի ուսումնական գրուածք կարեւոր հեղինակութիւններ և ծանօթ է Թուրքիոյ Հայոց իր ազգասիրական արդիւնաւոր գործունէութեամբ, կը վախճանի Մոսկուայի մէջ։

18։ — 1838։ Բերայի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցին կ'օծուի։ — 1863։ Եէնի-Քէօյ կը սկսի հրատարակուիլ Մանէլեմ երի մէջ, կարապետ վարդապետ Շահնազարեանէ խմբագրուած։ Դադրած է 1864ին։

19։ — 1764։ Յակոբ արքեպիսկոպոս Նալեան որ 20 տարի Կ. Պոլսոյ Պատրիարքութիւն ըրած է, կը վախճանի և կը թաղուի Բանկալթիի գերեզմանատունը։ Ունի կրօնական երկասիրութիւններ։

20։ — 1856։ Խաչատուր Պարտիզպանեան, ուսուցիչ, լեզուագէտ, չափագէտ, կը վախճանի Կ. Պոլիս։ Ծնած էր 1809 նոյ. 24ին։ — 1900։ Աւետիք Ղուկասեան, ուսուցիչ գրասէր, տարեկան 500 րուպլի կը կտակէ Գրական մրցանակի մը համար։

21։ — 1891։ Երիտասարդ Ղազարոսեան, հիմնագիր և երկար տարիներ անձնուէր ուսուցիչ Ղալաթիոյ կիրակնօրեայ վարժարանին, պահ մը հոգաբարձու Հիւանդանոցին, շարունակ անդամ Պատրիարքարանի ժողովներուն, կը վախճանի Կ. Պոլսոյ մէջ։ Ծնած էր 1816 յունիս 27ին։

23։ — 1699։ Մխիթար վարդապետ Բիւրտիհատանցի կ'ընտրուի Պատրիարք Կ. Պոլսոյ։

24։ — 1842։ Տատեան Յովհաննէս պէյի խնդրութեամբ, երջանկայիշատակ Սուլթան Ապտիւլ-Մէճիտ Կայսրը կը բարեհաճի հրամայել որ օրական 15 օխա միսի պետական պարէն յատկանայ Հիւանդանոցին։ — 1858։ Պետրոս եպիսկոպոս Պիւլկիւլ Աղթամարայ Կաթողիկոս կ'օծուի։

25։—1792։ Յովսէփ արքեպս. Արղութեանց, որ 1800ին Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս ընտրուած է, կը հիմնէ Երիցդրեայիս քաղաքը։

26. — 1780. Երեւանցի Միմէոն Կաթողիկոս, նորոգիչ Տաճարցոյցին և մատենագիրը, կը վախճանի։ Ընտրուած էր 1763ին։ — 1817. Զամուշըճեան Յովհաննէս Պատրիարք կը վախճանի Սկիւտար։ — 1882. Հ. Ադոէն Միւքրեան երիտասարդ վարդապետը, միսեան Վեհարկի Մխիթարեանց, հմուտ հայկաբան, լեզուագէտ, պատմագէտ, կը վախճանի։ Ծնած էր Կ. Պոլիս 1851 սեպտ. 6ին։

27. — 1900. Յովհաննէս Իսահեան որ իր եղբօրը Իսահեան Մկրտիչ էֆէնտիի հետ նպաստած է Կեսարիոյ Ս. Կարապետի ժառանգաւորաց դպրոցին, շինած է Իսահեան վարժարանն ու վերաշինած է Բերայի Ս. Յարութիւն եկեղեցին, կը մեռնի Ֆրանսա, Պուլոնը-Սիւր-Մէու։ Ծնած էր Կեսարիա 1841ին։

29. — 1846. Պետրոս ամիրա Եուսուֆ, սեղանաւոր և Եգիպտոսի փոխարքային Թրէնտէլէ գործակալ, բարերար ու մեկենաս, կը մեռնի Կորիճոյի մէջ և կը թաղուի Իզմիր ուր ծնած էր 1780ին։

30. — 1844 Ասորւոց եղիա կաթողիկոսը կը պատարագէ Բերայի Հայոց եկեղեցւոյն մէջ, և Մատթէոս Պատրիարք այդ եկեղեցւոյն կից մատուռը կը յատկացնէ Ասորւոց որոնք այն ատեն եկեղեցի չունէին գեռ Կ. Պոլիս։

31. — 1801. (Ն. Տ. օգոստոս 13) Ծնունդ գերմանի Հայագէտ Բեդրոսեանի, որ մեռած է 1876ին։ Ունի բանասիրական գրուածներ հայ լեզուի և ժամանակագրութեան վրայ։ — 1850. Մահ Կ. Պոլսոյ հրաժարեալ Պատրիարք՝ Պալաթցի կարապետ արքեպիսկոպոսի որ թաղուած է Սկիւտար։

Օ Գ Ո Ս Տ Ո Ս

1. — 1658. Թովմաս Բերիացի Կ. Պոլսոյ Պատրիարքը կը վախճանի։ — 1812. Դէօ֊Բէ֊Ընդէեան կը սկսի հրատարակուիլ ձեռամբ Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութեան։ Դադրած է 1816ին։ — 1850. Աբրահամ Մուրատեան տաճկահռչակ պատանի, Իզմիրի մէջ կը սկսի հրատարակել շաբաթաթերթ մը զոր իրը կը խմբագրէր, կը շարէր և կը տպէր առանց մամուլի։ — 1862. Օրիորդ Ե. Կ. Տ. Հայկուհի կը սկսի հրատարակել կէնաթ հանդէսն որ դադրած է քանի մը ամիսէն։ — 1864. Ամիրեան Միաբանութիւնը կը սկսի հրատարակել Յոյս հանդէսն որ դադրած է 1870ին։

2. — 1860. Յակոբ Դ. Զուղայեցի կը վախճանի Կ. Պոլիս և կը թաղուի Բերայի գերեզմանատունը։ — 1873. Մաքր Մագիստրոս

Մաքրեանց, հմուտ աստուածաբան, որ 25 տարի կրօնագիտութիւն դասախօսած է Լազարեան ճեմարանին մէջ, հեղինակած է շատ մը կարեւոր երկեր և խմբագրած ճոխ հանդէսը, կը մեռնի Մոսկուայի մէջ։ Ծնած էր 1808 մայիս 16ին Իզմիր։ — 1887. Հրդեհ Սկիւտարի մէջ ուր կ'այրին Ս. Կարապետ եկեղեցին ու ճեմարանը։

6. — 1825. Ամիրշու վանքին վանահայր և նորոգիչ Պօղոս Արքեպիսկոպոս Գարագաշեան կը վախճանի։ Ծնած էր 1751ին։

7. — 1890. Գալաթիոյ մատենադարանին հիմնադիր Յակոբ Արշակ կը վախճանի։ — 1893. Տիգրան Կիւլիւկեան, գործօն հոգաբարձու Հիւանդանոցին, կը վախճանի Բարիզի մէջ։

8. — 1691. Եղիազար Ախթամարցի Կաթողիկոս կը վախճանի Էջմիածին։

10. — 1782. Մեծ հրդեհ Կ. Պոլսոյ մէջ՝ ուր կ'այրի Սամաթիոյ Ս. Գէորգ եկեղեցին։—1840. Գաւկաս Պալդաճեան կը սկսի հրատարակել Իզմիրի Արեւելեան լրագիրը։ Վերջնապէս գադրած է 1886ին։

11. — 1871 Մատթէոս Ախվաճեան կը սկսի Կ. Պոլսոյ մէջ հրատարակել Արծուի լրագիրը։

12. — 1869. Մահ Կ. Պոլսոյ նորընտիր Պատրիարք Իգնատիոս արքեպիսկոպոս Գադմանճեանի որ 12 օր առաջ ընտրուած էր։

14. — 1834. Մուրատեան վարժարանը կը հիմնուի Բատումայի մէջ ուրկէ Բարիզ փոխադրուեցաւ 1846ին։ — 1864. Եսայի վարդապետ Կարապետեան կ'ընտրուի Երուսաղէմի Պատրիարք։ Ամենաքիչ քուէ տարիէ ի վեր իսկական մնացած էր «Ներսէն դուբսէն»ի վէճերուն հետեւանքով։ — 1878. Սիմոն Մխայէլեան, քանակագէտ, ուսուցիչ ու հեղինակ, կը վախճանի 52 տարեկան։ — 1898. Գալուստ Կոստանդեան, դրագէտ և իմաստասէր, կը վախճանի Իզմիրի մէջ։

15. — 1864. Եփրեմ վարդապետ Ղափանցի Կ. Պոլսոյ Պատրիարք կ'ընտրուի։ — 1773. Յակոբ Շահվիրանեան Մատրասի մէջ կը հաստատէ Հնդկաստանի առաջին հայ տպարանը։ — 1859. Զաքարեան Տ. Մատթէոս արքեպիսկոպոս ամենայն Հայոց Կաթողիկոս կ'օծուի Էջմիածնի մէջ։ — 1899. Գրիգորիս արքեպիսկոպոս Ալէմշեան կը վախճանի Սկիւտար։ Ծնած էր 1840ին։ — 1903. Կիրակոս եպիսկոպոս Բէքմէզեան, Կիլիկիոյ Կաթողիկոսական Տեղապահ (1894—1903) կը վախճանի։ Ծնած էր 1822ին։

16. — 1845. Մեսրոպ Թաղիադեանց կը սկսի հրատարակել քաղաքական և անտեսական շաբաթաթերթ մը որ դադրած է 1852ին։

18. — 1826. Մեծ հրդեհ Կ. Պոլսոյ մէջ՝ ուր այրեցան Գաւմ Գաբուի Մայր եկեղեցին ու Պատրիարքարանը, իր հին արձանագրու-

թիւններն և ուրիշ հին թուականքին ձեռագիրներու։ — 1888· Եկաւ Գուլէի Հիւանդանոցի նոր շէնքին հիմնարկէքը տեղի կ'ունենայ հանդիսաւոր կերպով։

19· — 1851· Մինչեւ արքեպիսկոպոս Սալլանեան, երբեմն անդամ Ազգային մխիթարեան միաբանութեան, տեսուչ Մոսկուայի Լազարեան ճեմարանին, աստուածաբանութեան ուսուցիչ և տաղանդաւոր հեղինակ, կը վախճանի։

20· — 1898· Դրեանց, Հայոց առաջին կաթողիկոսական դերասանը, կը վախճանի Կովկասի մէջ։ Ծնած էր Կ. Պոլիս 1842ին։

21· — 1898· Ն. Կ. Վ. Հափտառութիւն ՈՒԼԹԱՆ ԱՊՏԻԼ-ՀԱՄԻՏ ԹԱՆ Բ. Իր բարձրագոյն հրամանով, Աւետ. Տ. Մաղաքիա Պատրիարքի խնդրանաց վրայ, Հիւանդանոցի մինչ պարէնը ֆօրական 51 օխայէն կը բարձրացնէ 150 օխայի և հացի պարէնն ալ օրական 340էն600 օխայի։—1880· (Ն. Տ. տեսա. 3) Մահ Ֆրանսացի նշանաւոր Հայագէտ Պրոսէի, որ ունի բազմաթիւ ֆրանսերէն գրուածներ Հայ լեզուի ու հնախօսութեան վրայ։ Ծնած էր 1802 յունուար 24ին։

22· — 1865· Մահ Մատթէոս Ա. Կամոզլիկոսի, աստուածաբան ու մատենագիր, որ ծնած էր 1802ին կ. Պոլսոյ մէջ։ Բարեկարգեց Էջմիածնի մատենադարանը։

23· — 1830· Ֆրանսացի նշանաւոր Հայագէտ Լը Վայեան որ Ֆլորիվալ Հայ լեզուի ուսուցիչ կը կարգուի Բարիզի Արեւելեան լեզուներու վարժարանին։

24· — 1862· Մահ Յովսէփ Էֆէնտեհեանցի՝ որ 60·000 բուպլի կտակած է Թիֆլիսի Ներսէսեան վարժարանին։ — 1865· Մաղաքեան Տ. Սահակեան արքեպիսկոպոս, առաջնորդ Նիկոմիդիոյ և վանահայր Աբմոնլու վանքին՝ ուր տարան հաստատած է, և Պատրիարքական Տեղապահ եղած 1861էն մինչեւ 1863, կը վախճանի Պատրիզակի մէջ։ Ծնած էր 1801ին։

25· — 1795· Նախկին Պատրիարք Յովհաննէս Համամատեցի կը վախճանի Մարզուանի մէջ։ — 1860· Առաջին կրօնական և առաջին Բաղաքական ժողովները կ'ընտրուին Պատրիարքարանի մէջ։

26· — 1836· Կ. Պոլսոյ ամիրաներէն ոմանք հաւաքուելով Պատրիարքարան, ժողով կը գումարեն Աստիանոս Աղաւնի Պատրիարքի նախագահութեամբ և կ'որոշեն հիմնել Սկիւտարի ճեմարանը։ — 1901· (Ն. Տ. տեսա. 8) Վենետիկի Մխիթարեան միաբանութեան երկերեսփականը կը ծննդի։

27· — 1717· Վենետիկի Մերակոյսը Մխիթարեան միաբանութեան կը նուիրէ Վենետիկի մօտ գտնուող Ս. Ղազար կղզեակը։ —

1870· Մահ Յակոբիկ Մանուելեանի, 1838 դեկտեմբերին բացուած ճեմարանին առաջին, որ կարեւոր դեր ունեցած է 1840—41 ճեմարանի վէճերուն մէջ։ Ծնած էր 1802 դեկտեմբեր 14ին։

29· — 1865· Կարապետ վարդապետ Շահնազարեան, պատմագէտ, հեղինակ ու հրատարակիչ, հիմնադիր Շահնազարեան վարժարանին, կը վախճանի Խաբէթ և կը թաղուի գիւղին գերեզմանատունը։ Ծնած էր Պարկատեանի Համամատ քաղաքը 1810 մայիս 14ին։ — 1885· Մահ Երուսաղէմի Պատրիարք Եսայի արքեպիսկոպոսի որուն յաջորդ եղաւ Տ. Յարութիւն Պատրիարք Վեհապետեան։

31· — 1812· Մահտեսի Առաքել Տատեան բարեգործ ամիրան, առաջին վաճառապետ, կը վախճանի Կ. Պոլսոյ մէջ։ Ծնած էր 1753 դեկտեմբեր 20ին։

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

1· — 1861· Գաբրիել Յ. Երանեան և Նիկողոս Ս. Թաշճեան երաժիշտները կը սկսին հրատարակել Կ. Պոլսոյ մէջ «Ե-ոբ երաժշտական երկշաբաթաթերթը»։ Դադրած է 1863ին։ — 1875· Լ-ֆէր կը սկսի հրատարակութիւն Նիկողոս Թիւլպենտճեանի խմբագրութեամբ։— 1886· Ղալաթիոյ Կեդրոնական վարժարանին դասախօսութիւնները կը սկսին։ — 1902· Մատթէոս Պալէօզեան կը վախճանի Իզմիրի մէջ։

2·—1837· Բացում Երեւանի Հայոց Հոգեւոր թեմական դպրոցին։

4· — 1831· Կարապետ Պատրիարք Կ. Պոլսոյ հրաժարած ըլլալով Երեն կը յաջորդէ Սահակեան Աղաւնի Պատրիարք։ — 1869· Մկրտիչ արքեպիսկոպոս Խրիմեան, այժմ՝ Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց, Կ. Պոլսոյ Պատրիարք կ'ընտրուի։

6· — 1784· Թէոդորոս եպիսկոպոս Կ. Պոլսոյ մէջ Կիլիկիոյ Կաթողիկոս կ'օծուի Կաղզուանցի Ջաքարիա Պատրիարքէն։ — 1869· Օ-ֆէր որուն խմբագիրն էր Աբէլ Խաճատուրեան՝ կը սկսի հրատարակուիլ Կ. Պոլսոյ մէջ։ — 1903· Տաքիոս վարդապետ Պարոնեան, հմուտ բանասէր, կը վախճանի Լանսան։ Ծնած էր Պրուսա, դեկտ. 6ին։

7· — 1835· Օծում Պալտիու Ս. Հրեշտակապետ եկեղեցւոյն որ 1631ին Հայոց յանձնուած և քանիցս վերաշինուած է։ — 1857· Ա-մենակ Հայկունի կը սկսի հրատարակել Մ-ոյ թատերական շաբաթաթերթը Կ. Պոլսոյ մէջ։ — 1891· Յակոբ փաշա Գազազեան,

ելմոագէտ, նախապար Կայս. Ազձնական Դանձուն, կը վախճանի 60 տարեկան։

8. — 1701. Մխիթար աբբայ կ. Պոլսոյ մէջ կը հիմնէ Մխիթարեան միաբանութիւնը զոր վերահաստատեց 1717ին, Վենետիկ Ս. Ղազարու կղզւոյն մէջ։ — 1703. Գալուստ կայծակ բանաստեղծ եպիսկոպոսը կ. Պոլսոյ Պատրիարք կ'ընտրուի։ — 1860. Անտոն ձէվահիրճեան կը սկսի հրատարակել կ. Պոլսոյ մէջ Սեր երկշաբաթաթերթը։ — 1902. Գէորգ Յակոբեան, ռուսահայ բարերար, կը վախճանի։

9. — 1715. Յովհաննէս Կոլոտ կ'ընտրուի կ. Պոլսոյ Պատրիարք։ — 1872. կ. Պոլսոյ նախկին Պատրիարք Պօղոս արքեպիսկոպոս Թագաթագեան կը վախճանի Իզմիրի մէջ 78 տարեկան։ — 1885. Նիկողոս Թաշճեան, երաժշտագէտ, կը վախճանի։ Ծնած է կ. Պոլիս 1836ին։

10. — 1898. Մահ Բրոֆէսէօր Անդրէաս Ալթունեան, ռուսահայ գիտուն, որ հանքաբանութիւն դասախօսած է գերման համալսարաններու մէջ և ունի 50է աւելի գիտական աշխատասիրութիւններ, գլխաւորաբար գերմաներէն։ Ծնած էր 1847 Նոյեմբեր 15ին, Մոսկուայի մէջ։

11. — 1836. Բացում Վենետիկի Ոսկեայեան վարժարանին։ — 1848. Մահ Վենետիկի Մխիթարեան միաբան Հ. Ղեւոնդ Թովմաճանի, հայկաբան, հելլենագէտ ու թարգմանիչ։ Ծնած էր 1777ին։

14. — 1844. կ. Պոլսոյ Պատրիարքական ժողովը կ'որոշէ Պատարագի առեն յիշել Էջմիածնի Ներսէս Աշտարակեցի կաթողիկոսին անունը Թուրքիոյ հայ եկեղեցիներու մէջ, ու թ 1828էն ի վեր Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին անունը չէր յիշատակուեր։

15. — 1781. Մինաս Ակնցի կ. Պոլսոյ Պատրիարքն Էջմիածնի կաթողիկոս կ'օծուի։ — 1840. կ. Պոլսոյ Յակոբոս Պատրիարքը կը հրաժարի և Սահակեան Աղաւնի վերահաս Պատրիարք կ'ընտրուի։ — 1855. Յարութիւն Ալաճեան կը սկսի հրատարակել Մեղուն որ Հայոց առաջին պատկերազարդ ծաղրաթերթն եղած և մեծ յաջողութիւն գտած է։ Դադրած է 1874ի սկիզբը։ — 1883. Ընդհանէ հանդէսը կը սկսի հրատարակուիլ կ. Պոլսոյ մէջ։ — 1903. Բժշկապետ Մկրտիչ Խորասանճեան, բժշկական ուսուցիչ և արուեստի հեղինակութիւն ճանչցուած, կը մեռնի կ. Պոլիս։ Ծնած էր 1835ին։

17. — 1659. Եղիազար եպիսկոպոս Ակնթապցի ետ կ'առնէ Յունաց ձեռքէն Երուսաղէմի Ս. Յակոբեանց վանքը։ — 1858. Տոքթ. Անդրէաս Փոխոլիչ, Հմուտ բժիշկ, հեղինակ առաղջապահական հրատարակութեան մը, կը վախճանի Խարբերդ։ Ծնած էր Սուչավա,

1803ին։ — 1866. Գէորգ արքեպիսկոպոս, նախկին Պատրիարք կ. Պոլսոյ, կ'օծուի Կաթողիկոս Էջմիածնի մէջ։

18. — 1799. Աբրահամ Տիրացու Պօղոս կը սկսի հրատարակել Ճռաւոյ գիրքն որ կ'աւարտի 1801 օգոստոսի վերջերը։ — 1889. Բացում Արմաշու դպրեվանքին Մաղաքիա եպիսկոպոս Օրմանեանի վերատեսչութեամբ։

19. — 1841. Սահակեան Աղաւնի, որ երկրորդ անգամ կ. Պոլսոյ Պատրիարք եղած էր, հրաժարած ըլլալով, իրեն կը յաջորդէ Ամասիացի Պատրիարք։

20. — 1638. Փիլիպպոս Կաթողիկոս Պարսկաստանէն Էջմիածին կը բերէ Ս. Լուսաւորչի Աջը։ — 1893. Յովհաննէս և Մկրտիչ Էսայեան եղբայրներուն Բերայի մէջ կատարած վարժարանին հիմնարկէքը կը կատարուի կրօնական հանդէսով։

25. — 1864. Աղթամարայ միաբանութիւնն ու թեմականները Թաչատուր եպիսկոպոս Շիրուանեան Աղթամարայ Կաթողիկոս կ'օծեն իր նախորդին կենդանութեան։ — 1899. Թաճադհինգամեայ յոբելեան Էջմիածնայ Գէորգեան Ճեմարանին հիմնադրութեան։

26. — 1893. Ն. Ս. Օծութիւն Տ. Մկրտիչ Ա., Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց, կ'օծուի Էջմիածնի մէջ։ — 1902. Մարսիլիոյ մէջ կը մեռնի Յովհաննէս Կիւմշեան, Պատրիարքարանի ժողովներուն անդամ, և բարերար Կեսարիոյ Սարգիս-Կիւմշեան դպրոցին և ուրիշ հաստատութեան։

27. — 1888. Արմաշու վանքին հին վարժարանը, հիւանդոցը և ուրիշ շինութիւնները կ'այրին։

28. — 1672. Մեծ հրդեհ կ. Պոլսոյ մէջ ուր կ'այրի Պալաթու Ս. Հրեշտակապետ եկեղեցին։ — 1864. Մահ Աղթամարայ Կաթողիկոս Պետրոս Պիւզիւճեան։

29. — 1888. Խորէն արքեպիսկոպոս Աշըգեան, վանահայր Արմաշու, կ. Պոլսոյ Պատրիարք կ'ընտրուի։

30. — 1889. Յովհաննէս քահանայ Մաւեան, Արմաշեցի, հայկաբան, արդիւնաւոր ուսուցիչ, կը վախճանի Արմաշի մէջ։ Թողած է երկասիրութիւններ, ձեռագիր և տպագիր։ Ծնած էր 1813ին։

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

1· — 1846· Վ. Երաբացում՝ Սկիւտարի Ձեմարանին որ փակուած էր 1841 Հոկտ. 3ին։ — 1848· Մատթէոս Պատրիարք կը հրաժարի Կ. Պոլսոյ Պատրիարքական ամբոխէն։ — 1865· Բացում՝ Մեզպուբեան ազգկանց վարժարանին՝ Հիսար Տիպի ուրիկ 1879ին փոխադրուած է Սկիւտար։ փակուած է 1896ին։ — 1866· Մէյոն կը սկսի հրատարակուիլ խմբագրութեամբ Կարապետ Զաքարեանի։ — 1876· Բացում՝ Պէրպէրեան վարժարանին Գատըգիւղի մէջ ուրիկ փոխադրուած է Սկիւտար 1878ին։ — 1881· Բացում՝ Էրզրումի Ամառասրեան վարժարանին։— 1886· Տիգէ Հանդէսը կը սկսի հրատարակուիլ Կ. Պոլիս։

2· — 1729· Ուլնեցի Կարապետ Կամոպղիկոս կը վախճանի։ — 1827· Էջմիածնի Պարսկիներէն Ռուս իշխանութեան տակ կ'անցնի։

3· — 1897· Մահ Տոքթ. Աբովիչէնի որ երկար տարի տեղապահութիւն ըրած և ազդեցիկ ձայն ունեցած է Պատրիարքարանի ժողովներուն մէջ։ Ունի բժշկական աշխատութիւններ։ Ծնած էր 1815ին Կ. Պոլսոյ մէջ։

5· — 1868· Մահ Տոքթ. Բարունակ պէյ Ֆերուհանի, բժիշկ, գրագէտ, անդամ՝ և քանիցս տարեգրաց Պատրիարքարանի ժողովներուն։ Ծնած էր 1824 Հոկտեմբեր 18ին։

6· — 1838· Վ. Իննոյսի Մխիթարեանց վանքին նոր շէնքին հիմնարկութիւնը տեղի կ'ունենայ։

7· — 1848· Յակոբ արքեպիսկոպոս Աբրոեան, առաջնորդ Սմիւռնոյ ու Մարզուանի, կը վերընտրուի Պատրիարք Կ. Պոլսոյ։ —1901· Տատեան Յարութիւն լուսոյ, դիւանագէտ ու տարեգրաց Բազաքական ժողովոյ, կը վախճանի Բերա։ Ծնած էր 1830 ապրիլ 4ին։

8· — 1830· Եփրեմ Կամոպղիկոս Զօրագեղցի որ 1809ին ընտրուած էր և յաջորդած Դանիէլի՝ վերջապէս կը հրաժարի։

9· — 1808· Դանիէլ Կամոպղիկոս Սուրմաւեցի կը վախճանի Էջմիածնի մէջ։ — 1873· Կ. Պոլսոյ Պատրիարք Մկրտիչ արքեպիսկոպոս Խրիմեան, հինգերորդ Կամոպղիկոս Ամենայն Հայոց, կը հրաժարի իր Պատրիարքական պաշտօնէն։

10· — 1725· Աստուածատուր Կամոպղիկոս Համատանցի կը վախճանի Օշական գիւղին մէջ՝ լուսնին խաւարումի դիտած պահուն տանիքէ մը վար իյնալով։ Ընտրուած էր 1715ին։

12· — 1858· Բացում՝ Խալիպեան Ուսումնարանին Թէոդոսիոյ մէջ հայազգի վաճառական Պ. Յարութիւն Խալիպեանի նպաստով։

— 1899· Միհէն Գուլամիրեանց, ռուսահայ հրատարակիչ վերջամեայ գեղարուեստական պատկերազարդ հանդէսի մը, կը վախճանի Երեւանի մէջ։

13· — 1668· Ոսկան վարդապետ կ'աւարտէ Ս. Գիրքի առաջին տպագրութիւնն Ամստերտամի մէջ։ — 1862· Գաբրիէլ Երանեան, հմուտ երաժիշտ, որ Նիկողոս Թաշճեանի հետ հրատարակած է Քոռ երաժշտական հանդէսը, կը վախճանի 35 տարեկան։

14· — 1828· Օծում՝ Գում՝ Գաբուի Մայր Եկեղեցւոյն։ — 1865· Մահ Յակոբ Կրճիկեանի որ ծնած էր 1806ին։ 1847ին ընտրուած էր ԼՂՐՆԲ = առեւտրական Գերագոյն ժողովին. քաղաքագէտ, լեզուագէտ, իր ժամանակին կարեւոր գործերէն մէկն եղած է։ — 1876· Վենետիկի Մխիթարեան միաբան Հ. Եդուարդ արքեպիսկոպոս Հիւրմուզ կը վախճանի։ Ծնած էր 1799 յունուար 10ին։

15· — 1863· Իզմիրի առաջնորդ Թագմագեան Պօղոս արքեպիսկոպոս կ'ընտրուի Կ. Պոլսոյ Պատրիարք։

16· — 1794· Հայերէն առաջին թերթը, Ամստերտամ, կը սկսի հրատարակուիլ Մատթէոս մէջ խմբագրութեամբ Յարութիւն Շմաւոնեան Շիրազեցի աւագ քահանայի որ 1789ին տպարան մը հաստատած էր հոն։ Դադրած է 1796ին։ — 1874· Էջմիածնի նորաշէն Ձեմարանին շէնքը մասամբ կ'այրի։ — 1879· Մահ Սարգիս արքեպիսկոպոս Ջալալեանցի որ հայ ուսումնարաններու կտակած է 25,600 րուպլի, պայման դնելով որ այդ գումարը իր նպատակին յատկացնելէ առաջ 125 տարի շահեցուցած դրամատան մը մէջ։

17· — 1858· Գէորգ արքեպիսկոպոս Քերեստէճեան, առաջնորդ Պրուսայի, կ'ընտրուի Պատրիարք Կ. Պոլսոյ։ — 1884· Յովհաննէս Զամիչ, տնտեսագէտ ու ելմտագէտ, որ Թուրքիոյ հանրային շինութեանց նախարար եղած է, կը վախճանի։ — 1899· Մատթէոս Մամուրեանի յիսնամեայ գործունէութեան յոբելեանը կը տօնուի Իզմիրի մէջ։

18· — 1823· Ադրիանուպոլսեցի Պօղոս Պատրիարք Գրիգորեան կը հրաժարի Կ. Պոլսոյ Պատրիարքական ամբոխէն։

19· — 1652· Յովհաննէս Աբեղայ կը գտնէ Ս. Գայիանեանց նշխարները։ — 1892· Վենետիկի միաբաններէն Հ. Աբրահամ Վ. Ձարեան որ բազմաթիւ գործեր թարգմանած է գրաբարի՝ կը վախճանի Վենետիկ։ Ծնած էր 1819 սեպտ. 1ին։

20· — 1886· Ձանիկ Նազարեան, երիտասարդ բանաստեղծ, որ գրած է ֆրանսերէն քերթուածներ, կը վախճանի Կ. Պոլսոյ մէջ 27 տարեկան։ — 1873· Մահ Թադէոս Մխիթարեանցի, բանասէր, որ առաջին անգամ Կ. Պոլսոյ մէջ հրատարակած է Սեբէոսը 1851ին։

և ուշի շատ մը տպուած ուղղանախոյ գրուածներ իր ժամանակին յուզուած կրօնական խնդիրներուն վրայ։ Մնաց էր 1816 մայիս 29ին, — 1827։ (Ն. Տ. Նոյեմբեր 2) Մնուանդ գերման Հայոց Բ. Տրէակարան որ մեռած է 1894ին։ Բանասիրական ու լեզուաբանական ուսումնասիրութիւններ հրատարակած է Հայ լեզուի վրայ։

21։ — 1879։ Օշականի Ս. Մեսրոպայ նորաշէն եկեղեցին, ուր կը գտնուի Ս. Մեսրոպայ գերեզմանը, կ'օծուի։ — 1882։ Մահ Տաքթ. Յ. Քեամիւկեանի, բարեգործ և հմուտ բժիշկ, վկայեալ Բարիզի բժշկական համալսարանէն։

22։ — 1853։ Պատրիարքարանի Գերագոյն ժողովը կ'ընտրէ առաջին Ուսումնական Խորհուրդն որուն անդամակցած են Օտեան, Ռուսինեան, Նիկողոս Պալեան, Խաչատուր Պալթիլզեանեան, եւայլն։

23։ — 1896։ Հ–Ն–Ը–Է–Ա–Յ հանդէսը կը սկսի հրատարակուիլ Կ. Պոլսոյ մէջ։

24։ — 1801։ Մահ Յովհաննէս Լազարեանցի որ շինած է Բեզերպուրկի մէջ երկու հայ եկեղեցի և կատակած է 200,000 բուպլի Մոսկուայի մէջ ձեմարան մը հիմնելու համար։ Մնաց էր Նոր Ջուղա 1735 նոյեմբեր 23ին։ — 1862։ Օտեան Պօղոս աղա, ուսումնասէր ու բարեգործ մարդ, որ 75,000 ղրուշ կատակած է Գալաթիոմիւլկի եկեղեցւոյն, կը վախճանի 70 տարեկան։

25։ — 1866։ Ալմանակ Հայկունի = Համբարձում Ճիզմէճեան, ծանօթ հեղինակ ու խմբագիր, կը վախճանի Կ. Պոլսոյ մէջ։

26։ — 1707։ Կամիտաս քահանայ Բէօմիւրճեան կը վախճանի Կ. Պոլիս։ — 1823։ Կարապետ եպիսկոպոս Պալեմեան կ'ընտրուի Կ. Պոլսոյ Պատրիարք։ — 1861։ Սարգիս արքեպիսկոպոս Դուզմէճեան կը հրաժարի Կ. Պոլսոյ Պատրիարքութենէն։ — 1884։ Մահ Ներսէս Պատրիարք Վարժապետեանի որ ծնած էր 1837 յունուարին։ — 1899։ Խորէն Աշըգեան, նախկին Պատրիարք Կ. Պոլսոյ, կը վախճանի Մագրիքէօյ։ Մնաց էր 1842 նոյեմբեր 4, Բերեմէտ։

27։ — 1871։ Մարաշցի Մկրտիչ եպիսկոպոս Բէֆիլէեան Կիլիկիոյ Կաթողիկոս կ'ընտրուի Աթանասի մէջ։ — 1875։ Գաբրիէլ Աճէմեան, բարերար Պուքրէշի Հայ Հասարակութեան, կը վախճանի։ — 1901 Մկրտիչ Պէշնաէրեան, ճարտար փորագրիչ, կը մեռնի Կ. Պոլիս։ Մնաց էր Գուրմ Գարու 1835ին։

28։ — 1900։ Տիկին Գայիանէ Մատակեան, մանկավարժուհի, որ հիմնած է Կ. Պոլսոյ առաջին մանկապարտէզները, կը մեռնի Կ. Պոլիս։ — 1901։ Պէրպէրեան վարժարանի հաստատութեան քսանըհինգամեայ յոբելեանը կը տօնուի։

30։ — 1840։ Խաչատուր Ալանեան կը սկսի հրատարակել Կ. Պոլսոյ մէջ Ազբար Բէ–ը–նդէ–ն–ը։ Դադրած է 1841ին։ — 1875։ Յակոբ Պալեան, ճարտարապետ, արուեստագէտ և մեկենաս Հայ Թատրոնին, կը վախճանի Բարիզի մէջ։

31։ — 1801։ Գրիգոր Խամեցի եպիսկոպոսը Կ. Պոլսոյ Պատրիարք կ'ընտրուի։ — 1880։ Տաքթ. Ներսէս Մեղրօպեան, նախ ուսուցիչ, յետոյ բժիշկ, կը վախճանի։ Մնաց էր 1842ին։

ԾՈՑԵՄԱՐՑ

1։ — 1869։ Եէրոպ լրագիրը կը սկսի հրատարակուիլ Կ. Պոլսոյ մէջ։ Դադրած է 1872ին։

2։ — 1704։ (Ն. Տ. Նոյեմբեր 15) Մահ Անդրէաս ԱկոլուԹ նշանաւոր արեւելագէտին որ Հայ լեզուն ուսումնասիրող առաջին Եւրոպացին եղած է։

3։ — 1847։ Կայսերական Իրատով Հայ-Բողոքականները կը ճանչցուին իբր անջատ հասարակութիւն։ — 1862։ Մինէճճի Անդրանիկ, Սամուէլ յոյ Սահակեան և Նուռնեան վարժարաններուն անխոնջ հոգաբարձուն, որուն ջանքով Լոյս ելած է Բ–ը–ռ–ո–պ–ոն հանդէսը, կը վախճանի 58 տարեկան։

4։ — 1892։ Խորէն արքեպիսկոպոս Նար Պէյ, լեզուագէտ, բանաստեղծ ու մատենագիր, կը վախճանի։ Մնաց էր Կ. Պոլիս 1831 սեպտ 6ին։ — 1895։ Լոյս շաբաթաթերթը կը վերսկսի հրատարակուիլ Կ. Պոլսոյ մէջ։ — 1896։ Բ–ը–ն–դ–ե–ա–ն օրաթերթը կը սկսի հրատարակուիլ Կ. Պոլսոյ մէջ Բիւզանդ Բէշեանի ձեռամբ։

6։ — 1810։ Եփրեմ Զորագեղցի Կաթողիկոս կ'օծուի Էջմիածնի մէջ։ — 1862։ Կ. Պոլսոյ Պատրիարք Աբրահամ Յակոբ արքեպիսկոպոս որ հրաժարած և ուխտի գացած էր Երուսաղէմ՝ հոն կը վախճանի 82 տարեկան։ — 1896։ Ամեն. Տ. Մաղաքիա արքեպիսկոպոս Օրմանեան Կ. Պոլսոյ Պատրիարք կ'ընտրուի։ — 1897։ Մահ Փորթուգալ Մկրտիչ փաշայի, կայս. Ազգանական Գանձուն նախարար, հմուտ եւմուգէտ, անտեսագէտ ու բանաստէղ։ Մնաց էր Կ. Պոլիս 1842ին։

7։ — 1899։ Սարգիս պէյ Պալեան, արքունի ճարտարապետ, կը վախճանի Գուրուչէշմէ, իր կղզեակին մէջ։

8։ — 1831։ Յովհաննէս Կարբեցի Կաթողիկոս կ'օծուի Էջմիածնի մէջ։ — 1877։ Մարիամեան-Յովնանեան աղջկանց վարժարանը կը բացուի Թիֆլիս, Յովհաննէս Յովնանեանի ծախքով։

9. — 1830. Հիմնարկութիւն Ս. Սահակեան եկեղեցւոյ Խասքէօյի։ — 1901. Հ. Ղեւոնդ Ալիշան, Վենետիկի Մխիթարեան միաբան, բանաստեղծ, բանասէր ու պատմագէտ, կը վախճանի Վենետիկ։ Ծնած էր 1820 յունիս 6ին։

11. — 1734. Աբրահամ Բ. Կաթողիկոս Խոշաբեցի որ նորոգած է էջմիածնի վանքը՝ կը վախճանի։ — 1880. Տիկին Կատարինէ Լազարեան որ 70,000 րուբլի նուիրած է Լազարեան ճեմարանին և Բեսգերսպուրկի ու Մոսկուայի հայ եկեղեցիներուն՝ կը վախճանի Բեսգերսպուրկի մէջ։ Ծնած էր 1809ին։

12. — 1854. Վենետիկի Մխիթարեան միաբանութենէն Հ. Յարութիւն Ալգերեան, լեզուագէտ, կը վախճանի։ Ծնած էր 1774ին։

13. — 1842. Բանալեսիը Խոֆֆներու ժողովը կը հրաժարի վերջնապէս և ամիրաներու ձեռքը կ'անցնի նորէն Պատրիարքարանի վարչութիւնը։

14. — 1704. Երուսաղէմի Պատրիարք Մինաս վարդապետ Համդեցի որ գրած է ժամանակագրութիւն մը Երուսաղէմի (անտիպ), կը վախճանի։ Իրմէ եաքը 14 տարի, մինչև Գրիգոր Շղթայակիր, Կ. Պոլսոյ Պատրիարքները վարեցին Երուսաղէմի Պատրիարքութիւնն ալ։—1900. Խորէն եպիսկոպոս Սահակեան, ռուսահայ գրագէտ, կը վախճանի։

15. — 1775. Իզմիրի Մեսրոպեան վարժարանը կը հաստատուի։—1851. Մխիթարեան միաբաններէն Հ. Մինաս վարդապետ Բժշկեան որ ունի պատմական ու բանասիրական աշխատասիրութիւններ, կը վախճանի։ Ծնած էր 1777ին։ — 1866. Աբգունի Ճարտարապետ Կարապետ ամիրա Պալեան Հիւանդանոցի բարերար, և նշանաւոր բարեգործ, կը վախճանի։ — 1883. Յովսէփ Իզմիրեանց որ հաստատած է Սահակ-Մեսրոպեան մրցանակը, կը վախճանի։

17. — 1861. Մահ ռուսահայ հրատարակիչ Գէորգ Ալվերտեանցի։ — 1892. Գարեգին եպիսկոպոս Սրուանձտեանց, գրագէտ, կը վախճանի Կ. Պոլսոյ Հիւանդանոցի մէջ։ Ծնած էր Վան, 1840 դեկտեմբեր 12ին։ — 1901. Սահակ բարձ Ալանեան, գինուորական բժիշկ ու առենապետ Պատրիարքարանի ժողովներուն, կը մեռնի։ Ծնած էր Կ. Պոլիս 1822 դեկտ. 25ին։

18.—1823. Մահ Վենետիկի Մխիթարեան միաբանութեան անդամ, հնախօս ու լեզուագէտ Հ. Միքայէլ Վ. Զամէեանի որ ծնած էր 1738ին։ — 1881. Իէրփեան Պօղոս՝ Գերմանիա կրթուած, Սանասարեան ազն, կը վախճանի Էջմիածին։ Ծնած էր 1851ին Ախալքալաքի Վաղշէն գիւղը։ — 1891. Մահ հայ փորագրիչ և տպագրիչ, ճարտար արուեստագէտ Յովհաննէս Մի-Հէնախաճեանի։ Ծնած էր 1810 փար. 21ին։

19. — 1847. Կ. Պոլիս, Օրթագիւղի մէջ կը հաստատուի Վերածնութեան թատերատունը։ — 1863. Տատեան Պօղոս պէյ, արքունի վաւրագապետ, բարերար Հիւանդանոցի, կը ժեռնի Բարիզի մէջ և Կ. Պոլիս բերուելով՝ կը թաղուի Գում Գափուի Մայր Եկեղեցւոյ գաւիթը։ Ծնած էր 1801ին։

20. — 1883. Սկիւտարի վերաշինուած Ս. Կարապետ եկեղեցին կ'օծուի։

21. — 1821. Թիֆլիզի մէջ կը հիմնուի Ներսիսեան վարժարանը որ այսօր հնագոյնն է երկրորդական կրթութիւն տուող Հայ վարժարաններուն մէջ։

22. — 1714. Մահ Աղէքսանդր Ա. Զուղայեցի Կաթողիկոսին որ ընտրուած էր 1706ին։

23. — 1890. Աղաթոն Մկրտիչ, լեզուագէտ, խմբագիր, Պատրիարքարանի գործակ ժողովական, կը վախճանի Մխիթարի մէջ, 70 տարեկան։

27. — 1858. Հ. Ռափայէլ Վ. Թրեանց, լեզուագէտ ու մատենագիր Վենետիկի Մխիթարեան, կը վախճանի Բարիզի մէջ։

28. — 1773. Կաղզուանցի Զաքարիա արքեպիսկոպոս Փորուզեան կ'ընտրուի Պատրիարք Կ. Պոլսոյ։

29. — 1868. Մահ Մկրտիչ Պէշիկթաշլեանի, բանաստեղծ ու թատերագիր։ Ծնած էր 1827ին։ — 1880. Մահ Տաքթ. Նահապետ Ռուսինեանի, լեզուագէտ, գրագէտ ու ինքնատիպ հեղինակ։ Գործակ անդամներէն եղած է Պատրիարքարանի ժողովներուն։ Ծնած էր 1819 սեպտեմբեր 28ին։

30. — 1859. Նիկողայոս Զօրայեան, մատենագիր, տնտեսագէտ, գրագէտ և ուսուցիչ, կը վախճանի։ Ծնած էր 1821ին։ — 1881. Մահ Բասմաճեան Վարդապետին, ռուսահայ օրիենագէտ, բանասէր, որ լուրջ ուսումնասիրութիւններ ըրած է Հայ եկեղեցւոյ օրէնքներուն վրայ և հրատարակած է Կոչոյ մանկավարժական թերթը։

ԴՏՆՏՄՐՆԵՐ

1. — 1815. Աղրիանուպոլսեցի Պօղոս Պատրիարք Գրիգորեան կը յաջորդէ Աբրահամ Պատրիարքին։

3. — 1892. (Ն. Տ. 16 դեկտ.) Ֆրանսացի հայագէտ Գ. Շրումբէք

կը վախճանի։ Ծնած էր 1844 յունուար 25ին։ Գրած է պատմութիւն ազն ուսումնասիրութեանց որոնք եղած են արեւմտեան մէջ Հայ լեզուի և մնատենագրութեան վրայ։ — 1883· Համբարձում Իփէքճեան, ռուսահայ ուսուցիչ, որ ունի մանկավարժական գրուածներ, կը վախճանի Կ. Պոլսոյ մէջ, 45 տարեկան։ — 1889· Տոքթ. Վիչէն Օրմանեան, եղբայր Կ. Պոլսոյ Պատրիարք Ամին. Օրմանեան Սրբազանի, հմուտ, խղճամիտ բժշկապետ Հիւանդանոցին, որուն բժշկական ճիւղը բարեկարգած է, կը վախճանի։ Ծնած էր Կ. Պոլիս 1844 փետր 20ին։ — 1894· Տոքթ. Տիգրան փաշա Փէչտիմալճեան, հմուտ բժիշկ, որ թողած է բժշկական գրուածներ, կը մեռնի 57 տարեկան։

4· — 1870· Թէոդոսիոյ Խալիպեան վարժարանը կը փակուի։

5· — 1826· Հմուտ հայագէտ Շահան Զրպետ, Ներսէս Աշտարակեցի արքեպիսկոպոսի հրաւէրով, Բարիզէն Թիֆլիզ կ'երթայ իբր ուսուցիչ Ներսէսեան վարժարանին։

6· — 1882· Գէորգ Դ. Կոստանդնուպոլսեցի Կաթողիկոս կը վախճանի Իջմիածնի մէջ։

7· — 1885· Ամենապատիւ Տ. Յարութիւն արքեպիսկոպոս Վահագեանեան, Պատրիարք Կ. Պոլսոյ, երբ ազէտի Պատրիարք կ'ընտրուի, երկու պաշտօնները չվիճացնելու պայմանաւ։ — 1888· Տիգրան Մանուկեան, Հայերէնի ուսուցիչ ու գրող, կը վախճանի Կ. Պոլսոյ մէջ 47 տարեկան։ — 1898· Յարութիւն Թիւլեան (Մխսիս Բասգալ), քանակագէտ և ուսուցիչ, կը վախճանի Կ. Պոլսոյ մէջ։ Ծնած էր 1832 ապրիլ 22ին։ — 1902· Աւետիք Ղուկասեան, ռուսահայ բարերար, կը վախճանի։ Ծնած էր 1837ին։

8· — 1496· Ամիրտովլաթի բժշկապետ, որ արաբերէնի, թուրքերէնի, պարսկերէնի, յունարէնի ու լատիներէնի հմուտ էր և ունի բժշկական անտիպ աշխատութիւններ, կը վախճանի Կ. Պոլիս։ — 1881· (Ն. Տ. 21 դեկտ.) Մահ Ֆրանսացի հայագէտ Էմուսար Տիւլորիէի։ Հայերէնի ուսուցիչ էր Բարիզի Արեւելեան կենդանի լեզուներու վարժարանին մէջ։ Հրատարակած է կարեւոր ուսումնասիրութիւններ Հայ գրականութեան վրայ։ Ծնած էր 1807ին։

9· — 1838· Հանդիսաւոր բացում Սկիւտարի Ձեմարանին որ հիմնուած է նախաձեռնութեամբ Կարապետ Պալեան և Սերվիերեան Ցովհաննէս Ճարտարապետ ամիրաներուն։ — 1871· Խաչատուր Լազարեանց, Ռուսիոյ պետական խորհրդական, բարեգործ հայազգին, որ մեծ գումարներ նուիրած է իր հօր և հօրեղբօր հիմնած Լազարեան Ձեմարանին, կը վախճանի Բեսերապոլիս։ Ծնած էր 1789 յունիս 1ին։

10· — 1860· Պետրոս ամիրա Թորամանեան որ քաջալերող եղած է Հայ լրագրութեան, Պատրիարքարանի ժողովներու անդամ և հմուտ տաճկագէտ, կը վախճանի 51 տարեկան։

11· — 1798· Շահան Զրպետ Հայ լեզուի դասախօսութեան կը սկսի Բարիզի Արեւելեան լեզուներու վարժարանին մէջ։ — 1830· Փիրղալէմեան Ղեւոնդ վարդապետ, բանահաւաք, կը ծնի Վանայ մէջ։ Մեռած է 1892ին։

12· — 1827· Հ. Գաբրիէլ Աւետիքեան, Վենետիկի Մխիթարեան, բազմավրդիւն մատենագիր, կը վախճանի Վենետիկ։ Ծնած էր Կ. Պոլիս 1751 դեկտ. 8ին։ — 1841· Պաշտօնապէս կը հաստատուի 27 Խոջա-ֆներու ժողովը որ կոչուած էր վարել Պատրիարքարանի գործերը։ — 1866· Վենետիկի Մխիթարեան միաբանութեան անդամ Հ. Ալբէն Վ. Բագրատունի, մեծ քերթող ու քերական, կը վախճանի։ Ծնած էր Կ. Պոլիս 1790 օգոստոս 21ին։

13· — 1876· Մատթէոս Ակլատեան, խմբագիր, կը վախճանի Կ. Պոլսոյ մէջ և կը թաղուի Պալաթիոյ եկեղեցւոյն շրջափակին մէջ։ — 1890· Մահ ռուսահայ Բրոշիւսեօր Մկրտիչ Էմինի, պատմագէտ, բանասէր։ Ունի կարեւոր երկասիրութիւններ՝ հայերէն և ռուսերէն։ Ծնած էր 1835 նոյեմբեր 25ին Նոր Զուղայի մէջ։

14· — 1876· Մահ Ալբէլ արքեպիսկոպոս Մխիթարեանի որ ունի կրօնական երկասիրութիւններ։

15· — 1894· Մկրտիչ Բէֆխիլեան, Կաթողիկոս Կիլիկիոյ, կը վախճանի Հալէպ։ Ծնած էր Մարաշ 1815ին։

17· — 1876· Աբրահամ Սագաեան, նշանաւոր նկարիչ, կը վախճանի Սկիւտար, ուր և թաղուած է։

18· — 1879· Մահ արեւելագէտ Մորիմանի։

19· — 1772· Յակոբ Շահան Զրպետ, ուսուցիչ և բանասէր, կը ծնի Ուրֆայի մէջ։ — 1878· Մանուկ Մնակեան որ Հայ վարժարանի մը հիմնարկութեան համար կարեւոր գումար մը կտակած է՝ կը վախճանի և կը թաղուի Սամաթիոյ Ս. Գէորգ եկեղեցին, որուն շինութեան համար ալ 500 ոսկի կտակած էր։ — 1886· (Ն. Տ. 1 յունուար 1887) Վիեննայի Մխիթարեան միաբանութիւնը կը սկսի հրատարակել Հանդէս Ամսօրեայ պարբերականը։

20· — 1858· Սահակ Ոսկան կը սկսի Բարիզի մէջ հրատարակել Աբեմարգ հանդէսը որ կը դադրի 1859ի վերջերը։ — 1891· Հ. Ալեքսանդր Վ. Տէրվիշեան, Վիեննայի Մխիթարեան, հմուտ բանասէր ու լեզուաբան, կը մեռնի Կ. Պոլսոյ մէջ։ Ծնած էր 1846 յունուար 10ին։

22· — 1835· Հ. Մանուէլ Վ. Զախզախեան, Վենետիկի Մխի-

Թաբեան Մխաբան, մատենագիր, բանաստեղծ ու լեզուագէտ, կը վախճանի։ Ծնած էր Կիւմիւշխանէ 1770 մարտ 13ին։ — 1887։ Իզմիրցի Հայ բարերար Յովհաննէս Սպարթալեան որ իր եղբօր՝ Յակոբ Սպարթալեանի հետ նորէն կառուցած է Իզմիրի Հիւանդանոցը՝ կը վախճանի։ Ծնած էր 1831 յունուար 10ին։

23։ — 1860։ *Հիւանդանոցի Տիկնանց առաջին ժողովականուհին որուն դլխաւոր գործիչն էր Տիկին Էպրու Երամեան՝ կը կաղմուի։ — 1860։ Մահ Երուսաղէմի Յովհաննէս Պատրիարքին որուն յաջորդին ընտրուեան առիթ ծագեցաւ «Ներբէն դուրսէն»ի վէճը։ — 1886։ Տե՛ս կը սկսի հրատարակուիլ Կ. Պոլսոյ մէջ։*

24։ — 1837։ *Մահ Փեշտիմալճեան Գրիգոր վարժապետի, հայկազան, կրօնագէտ ու մատենագիր։ Ծնած էր 1773ին։*

27։ — 1799։ *Մահ Ղուկաս Կարնեցի Կաթողիկոսին որ ընտրուած էր 1780ին։ — 1868։ Յարութիւն Տէտէեան, Իզմիրցի տպարանապետ, խմբագիր ու թարգմանիչ, կը մեռնի։ Ծնած էր 1832 մարտ 10ին։*

28։ — 1881։ *Հ. Յովսէփ Վ. Գաթրճեան, միաբան Վենետկի Մխիթարեանց, հմուտ մատենագիր, կը վախճանի։*

29։ — 1843։ *Մահ Պօղոս պէյ Նուպարի որ վարած է պետական կարեւոր պաշտօններ Եգիպտոսի մէջ։ Ծնած էր 1768ին։ — 1894։ Յովհաննէս ուադ քահանայ Հիւնքեարպէյլէնեան, ուսուցիչ ու լեզուագէտ, որ զբաղած է Հայ բառերու ստուգաբանութեամբ, կը վախճանի։ Ծնած էր 1818 Նոյեմբեր 25ին։*

31։ — 1779։ *Եդուարդ Խափայէլ Ղարամեան, Հնդկահայ վաճառական, կարեւոր գումար մը կը կտակէ որով կը հիմնուի Ռափայէլեան վարժարանը։ — 1882։ Իզմիրցի Հայ բարերար Յակոբ Սպարթալեան կը վախճանի։ Ծնած էր 1824 Հոկտեմբեր 25։*

ԱՅԲՈՒԲԵՆԱԿԱՆ ՑԱՆԿ

«ԹՈՒԱԿԱՆՆԵՐ» ԳԼԽՈՒՆ ՄԷՋ ՅԻՇՈՒԱԾ ԱՆՈՒՆՆԵՐՈՒՆ

Ծանօթ. — *Իրարքանչիւր անուան քով դրուած Թուականները մահուան Թուականներ են. իսկ ծննդեան Թուականները նշանակուած են Ծ. տառով։*

Ա.

Ագոնց Գրիվեր Աբրայ	Յուն.	17
Ադամեան Պետրոս	Յունիս	2
Ադրիանուպ. Պօղոս Պ. Կ	Մայիս	4
Ազարեան Ստեփ. Պատր.	Ապրիլ	19
Ազարիա Ջուղայեցի Կթ.	Փետր.	25
Ազնաւուրեան Կարապետ	»	25
Ալամդար Յարութիւն վր.	Մայիս	24
ԱլէաՁեան Գրիգ. արք.	Օգոստ.	15
ԱլՁուն Տիրրի Առաքել	Մայիս	26
» » Արիստակ.	Յուն	2
Ալիշան Հ. Ղեւոնդ	Նոյեմ.	9
Ախվերտեանց Գէորգ	»	17
Ակնեցի Մինաս ԿաՁ.	Մայիս	12
ԱկոլուՁ Անդրէաս	Նոյեմ	1
ԱղաՁոն Գրիգոր	Ապրիլ	22
» Մկրտիչ	Նոյեմ.	23
Աղաւնի Ստեփանոս Պ. Կ.	Ապրիլ	6
Աճէմեան Դաւրիէլ	Հոկտ.	27
ԱմիրտովլաՁ բժիշկ	Դեկտ.	8
ԱյնՁապցի Եղիազար կՁ.	Օգոստ.	8
Այվազովսքի Դաւր. Արք.	Ապրիլ	8
» Յովհաննէս	»	20
Այվատեան ՄատՁէոս	Դեկտ.	13
Այտընեան Արսէն Արք.	Յուլիս	8
Անոյշեան Կարապետ	»	23
Աշըգեան Խորէն Պ. Կ.	Սեպտ.	29
Աշտարակեցի Ներսէս կՁ.	Փետր.	13
Ասլանեան Ստեփան	Նոյեմ.	17
Արծրունի Բրոֆ. Անդրէաս	Սեպտ.	10
» Տ. Գէորգ	Յուն.	5
ԱրղուՁեանց Յովսէփ կՁ.	Մարտ	10
Արշակ Յակոբ	Օգոստ.	7
Աւգերեան Հ. Մկրտիչ	Փետր.	19
» Հ. Յարութիւն	Նոյեմ.	12
Աւետիք Պատրիարք	Յուլիս	10
Աւետիքեան Հ. Գաբր.	Դեկտ.	12

Բ.

Բագրատունի Հ. Արսէն	Դեկտ.	12
Բաղրամեան Գրիգոր	Մայիս	22
Բասմաճեան Վահան վր.	Նոյեմ.	30
Բեդրոսեան Տ.	Յուլիս	30
Բեհրուզեան Մագդաղինէ	Փետր.	28
Բեքմեզեան Կիրակոս եպ.	Օգոստ.	15
Բերիացի Մուրատ վրժ.	Յունիս	25
Բժշկեան Հ. Մինաս	Նոյեմ.	15
Բուղդայեան Ենովք	Ապրիլ	12

Գ.

Գազմաճեան Իգնատ. Պ.Կ.	Օգոստ.	12
Գազազեան Յակոբ բշ.	Սեպտ.	7
ԳաՁրճեան Հ. Յովսէփ	Դեկտ.	28

Գալուստեան Կարապետ Ապրիլ 7
Գալֆեսեան Սրբուհի Ալբ. Յուլիս 5
Գառնեցի Մելքիսեդեկ ԿԹ. Ապրիլ 5
Գարագոչեան Պօղոս Արք. Օգոստ. 6
Գելցէր Հանրիհ Դր. Յունիս 18
Գէորգ Դ. Կաթողիկոս Դեկտ. 6
Գուլամիրեանց Սիմէոն Հոկտ. 12

Դ.

Դելիբեան Պօղոս Նոյեմ. 18
Դուրեան Պետրոս Յուն. 21
Դրեանց Դաւիթ Օգոստ. 20

Ե.

Եազըճեան Ճանիկ Հոկտ. 20
Եաղուպ ամիրա Յուլիս 9
Եդեսացի Նահապետ ԿԹ. Յունիս 13
Եուսուֆ Պետրոս ամիրա Յուլիս 29
» Պօղոս պէյ Դեկտ. 29
Եսայի Պ. Երուս. Օգոստ 29
Երամեան Գէորգ պէյ Մարտ 8
» Եպրուհի Դր. Ապրիլ 9
Երանեան Գաբրիէլ Հոկտ. 13
Երեմիա աւագ քհնյ. Ապրիլ 19
Երէցեան Ազեքսանդր Փետր. 21
Երեւանցի Սիմոն ԿԹ. Յուլիս 26

Զ.

Զաբրանէլեան Հ. Դար. Յուն. 31
Զարբհանէ սարաֆը Որն. Յունիս 8
Զորայեան Նիկողոս Նոյեմ. 30
Զոհրապեան Հ. Յովհ. Մայիս 8

Է.

Էմին Մկրտիչ Դեկտ. 13
Էնֆիէճեան Հ. Գրիգոր Փետր. 25
Էսաեան Յովհաննէս Յուլիս 27
Էֆէնտիեանց Յովսէփ Օգոստ. 24

Թ.

Թադիադեան Մեսրոպ Յունիս 10
Թաշճեան Նիկողոս Սեպտ. 9
Թաւուգճեան Յովսէփ Մայիս 14
Թագաւագեան Պօղոս Պ. Կ. Սեպտ. 9
Թերզեանց Արք. ամիրա Մայիս 30
Թէոդորեան Հ. Մարգիս Յունիս 3
Թէոդորոս ԿԹ. Կղկ. Սեպտ. 6
Թիւրեան Յարութիւն Դեկտ. 7
Թիւլպէնտճեան Նիկողոս Յունիս 7
Թովմասեան Հ. Եղիա Սեպտ 11
Թորոսեան Տօքթ. Յովսէփ Մայիս 12
Թրեանց Հ. Ռափայէլ Նոյեմ 27

Ի.

Իզմիրեանց Յովսէփ Նոյեմ. 15
Ինճիճեան Հ. Ղուկաս Յունիս 20
Իւթիւճեան Աբիսողոմ Փետր. 28
Իփէքճեան Համբարձում Դեկտ. 3

Լ.

Լազարեանց Խաչատուր Դեկտ. 9
» Յովհ. կոմս Փետր. 6
» Յովակիմ Յուն. 24
» Յովհաննէս Հոկտ. 24
» Մ. Աբիմելիք Ապրիլ 25
» Գատարինէ Նոյեմ. 11
Լանկլուա Վիքթոր Մայիս 1

Լիմոնճեան Համբարձում Յունիս 19
Լուրտէ Սիմոն Փետր. 25

Խ.

Խալիպեան Յարութիւն Ապրիլ 24
Խամսեցի Դրիգոր Պ. Կ. Հոկտ. 31
Խարբերդցի Միքայէլ Պ. Կ. Յունիս 9
Խոշաբեցի Աբրահամ ԿԹ. Նոյեմ. 11
Խրիմեան Մկրտիչ ԿԹ. Դր. Ապրիլ 4
Խոճասարեան Օքսէն » 21
Խորասանճեան Տքթ. Միք. Սեպտ. 15
» Պետրոս Դեկտ. 10

Մ.

Մերենց (Տքթ. Շիշմանեան) Փետր. 17

Կ.

Կաղզուանցի Զաք. Պ. Կ. Մարտ 11
Կասպուտիկեան Բ. Արք. » 25
Կարբեցի Յովհ. Կաթ. » 26
Կարնեցի Ղուկաս Կաթ. Դեկտ. 27
Կիւլպէնկեան Մարգիս Յուն. 13
» Սերովբէ Փետր. 10
Կիւմիւշկերտան Տիգրան Օգոստ. 7
Կիւմշեան Յովհաննէս Սեպտ. 26
Կոլոտ Յովհաննէս Պ. Կ. Փետր. 13
Կոստանդեան Դալուստ Օգոստ. 14
Կ. Պոլսեցի Գէորգ ԿԹ. Մայիս 20
Կ. Պոլսեցի Կրպտ. Պ. Կ. Յուլիս 31
Կուշիդ Հերման Փետր. 18
Կրետացի Աբրահամ ԿԹ. Ապրիլ 18
Կրճիկեան Յակոբ Հոկտ. 14

Հ.

Համատանցի Աստծտր ԿԹ. Հոկտ. 10
Համատանցի Մինաս ԿԹ. Նոյեմ. 14
» Յովհաննէս Յունիս 2
Հայկունի Արմենակ Հոկտ. 25
Հաննա վարդապետ Յունիս 11
Հանուշ Յովհաննէս Յուլիս 16
Հասունեան Անտոն Պտր. Փետր. 16
Հէքիմեան Սրապիոն Մարտ 8
Հինքեաւրպէյէնտի Յվ. Ք. Դեկտ. 29
Հիւպշման Դր. Յունիս 18
Հիւրմիւզ Գէորգ Արք. Ապրիլ 11
Հիւրմիւզ Եդուարդ » Հոկտ. 14
Հովսեան Նիկողոս Յունիս 19

Ծ.

Ծորագեղցի Եփրեմ ԿԹ. Յուլիս 16

Ղ.

Ղազար ամիրա Մայիս 25
Ղազարոսեան Բրիստոստ. Յուլիս 21
Ղարամեան Ռափայէլ Յունիս 14
Ղափանցի Գէորգ Պ. Կ. Յունիս 15
» Պետրոս Եպս. Մարտ 20
Ղուկասեան Աւետիք Դեկտ. 7

Ճ.

Ճարեան Հ. Աբրահամ Հոկտ 19
Ճէզայիրլեան Մկրտիչ Ապրիլ 1

Մ.

Մատաթեանց Պետրոս Մայիս 1
Մալան Սողոմոն Դր. Ապրիլ 9
Մալէզեան Յովսէփ Յունիս 18
Մակար Կաթողիկոս Ապրիլ 16
Մաղաքեան Պետրոս Մարտ 13
» Ստեփանոս Արք. Օգոստ. 24
Մամուրեան Մատթէոս Յուն. 2

Մանաւեան Տիգրան Դեկտ. 7
Մանուէլեան Յակոբիկ Օգոստ. 27
Մաւեան Յովհաննէս քհ. Սեպտ. 30
Մատակեան Գայիանէ Հոկտ. 28
ՄատՔէոս Ա. Կաթ. Օգոստ. 22
Մարաշցի Մկր. Կթ. Կլկ. Նոյեմ. 15
Մարկոսեան Դրիգոր Յունր. 13
Մելիք Ազարեանց Թգին. » 22
Մերեէմգուլի Յարութիւն Փետր. 26
Մեզպուրեան Տ. Ներսէս Հոկտ. 31
Միանոարեանց Միքայէլ Ապրիլ 5
Միհրդատեանց Թադէոս Հոկտ. 20
Մինէճի Անդրանիկ Նոյեմ. 3
Միսաքեան Խաչատուր Մարտ 15
» Միսակ ամիրա Յունր. 31
Միրզաեան Մանուկ պէյ Յունիս 21
» Տէր Մարգար Փետր. 23
Մխիթար Աբբայ Ապրիլ 16
Մխիթարեան Արէլ Արք. Դեկտ. 14
Մխլայիմ Գէորգ Յունր. 6
Մնակեան Մանուկ Դեկտ. 19
ՄորՔման » 17
Մուրատեանց Մելք. արք. Յուլիս 13
Մուրատ Սամուէլ Ապրիլ 20
Մսերեանց Զարմայր Մայիս 13
» Մսեր Մագիստրոս Օգոստ. 2
Միւլլէր Ֆրիտրիհ Մայիս 12
Միւհէնտիսեան Գէորգ Ծ. Յուլիս 5
» Յովհաննէս Նոյեմ. 18
Միքայէլեան Սիմոն Օգոստ. 14

Ց.

Յակոբեան Գէորգ Սեպտ. 8
Յովհաննէս Գանձակեցի Մարտ 21
» Պ. Երուս. Դեկտ. 13
Յովհաննէսեան Ածտ.եպ. Փետր. 10
Յովհաննէսեան տր. Աբս. Ապրիլ 13
Յովնանեան Հ. Ղեւոնդ Յունր. 13
Յովնանեանց Յովհ. Ստփ. Ապրիլ 29

Ն.

Նազարեան Թորոս Մարտ 22
Նազարեանց Ստեփան Ապրիլ 27
Նալեան Յակոբ Պ. Կ. Յուլիս 19
Նայեան Ֆրիտրիհ Մարտ 4
Նար պէյ Խորէն Արք. Նոյեմ. 4
Նեւ Ֆելիքս Ծ. Մայիս 31
Նիկողոս Արք. Փետր. 11
Նուպար բաշա Յունր 2
Նուրեան Յովհաննէս Փետր. 4
Նուրիճան Անտոն Արք. Յունր. 20

Շ.

Շահան Ջրպետ Յակոբ Ծ. Դեկտ. 19
Շահխաթունեան Յ.եպ.Ծ. Մայիս 20
Շահնազար Կրպտ. Վրդ. Օգոստ. 29
Շամախեցի Յակոբ Կթ. Մարտ 21
Շանշեանց Պետրոս » 9
Շաշիեան Տքթ. Մանուէլ Յունր. 9
Շղթայակիր Գրիգոր Պ.Ե. Փետր. 12
Շրէօտըր Եոհան Յուլիս 7
Շրուէրդ Դեկտ. 1

Ո.

Ոսկիան Սեֆէրեան Փետր. 23
Ուլնեցի Կարապետ Կթ. Հոկտ. 2

Զ.

Զամաշրճեան Յովհ. Պ.Կ. Յուլիս 26
Զամիչ Յովհաննէս Հոկտ. 17
Զամչեան Հ. Միքայէլ Նոյեմ. 18
Զայեան Էլիաս Ապրիլ 21
Զերչեան Համբարձում Յունր. 5
Զուխաճեան Մատթ. Կթ. Օգոստ. 15
» Տիգրան Մարտ 10

Պ.

Պալաթցի Կարապետ Պ.Կ. Հոկտ. 26
Պալասանեան Ստեփան Փետր. 19
Պալդազարեան Ղուկաս Մայիս 28
Պալեան Կրպտ. ամիրա Նոյեմ 15
» Նիկողոս Փետր. 27
» Յակոբ Հոկտ. 30
» Սարգիս Նոյեմ. 7
Պարոնեան Սուքիաս Սեպտ 6
» Յակոբ Մայիս 27
Պարտիզպանեան Խչտր. Յուլիս 20
Պեզճեան ՅրՔն. ամիրա Յունր. 3
Պենտէրեան Մկրտիչ Հոկտ. 27
Պէշիկթաշլեան Մկրտիչ Նոյեմ. 29
Պիւլպիւլ Պետրոս Կթ. Սեպտ. 28
Պուշեանց Պերճ Ծ. Յունիս 3
Պրոսէ Օգոստ. 21
Պորէ Էօժէն Ապրիլ 20

Ջ.

Ջահկեցի Ղազար Կթ. Մարտ 30
Ջանշեանց Գրիգոր Յուլիս 17
Ջալալեանց Սարգիս եպ. Հոկտ. 16
Ջախջախեան Հ. Մանուէլ Դեկտ. 22
Ջուղայեցի Աղեքս. Կթ. Նոյեմ. 22
» Ազարիա » Յունիս 2
» Յովհան. » Օգոստ. 2

Ր.

Ռափայէլ տիրացու Յունր. 27
Ռուսինեան Տքթ. Նիկտ. Նոյեմ. 29

Ս.

Սագաեան Աբրահամ Դեկտ. 17
ՍալլանՔեան Միք. Արք. Օգոստ. 19
Սանասարեան Մկրտիչ Մայիս 19
Սարիմեան Մքստ. ամիրա » 29
ՍեՔեան Յովհ. Եպս. Յունիս 30
Սեղրոս Ամիրա Փետր. 5
Սերոբեան Յակոբ Պ. Կ. Նոյեմբ. 6
Սերվերեան Յովհ. Ամիրա Յունիս 24
Սերվիչէն Տքթ. Հոկտ. 3
Սէն ՄարՔէն Յուլիս 3
Սիպիլեան Հ. Կեմէս Մայիս 11
Սիւքրեան Հ. Արսէն Յուլիս 26
Սուրմահեցի Դանիէլ Կթ. Հոկտ. 9
Սուքիաս Սոմալ Արք. Յունր. 29
ՍպարՔալեան Յակոբ Դեկտ. 22
» Յովհաննէս » 29
Սվաճեան Յարութիւն Ապրիլ 22
Սրուանձտեան Դար.Եպս. Նոյեմ. 17

Վ.

Վահան Յովհաննէս Ապրիլ 14
Վահան Նազլը Յուլիս 17
Վանանդեցի Յով. Միրզա Փետր. 3
» Սարգիս » Ապրիլ 26
Վարդան բաշա Յովսէփ Մարտ 28
Վեհապետեան Յար. Պ. Կ. Յունր. 25
Վրթպետեան.Ներսէս Պ. Կ. Հոկտ. 26
Վիլֆրուա Կիյեոմ Մարտ 23

Տ.

ՏաՔեւացի Մովսէս Կթ. Յունր. 13
Տատեան Առաքել ամիրա Օգոստ. 31
» Յարութիւն բաշա Հոկտ. 7
» Յովհաննէս պէյ Ապրիլ 12

Տատեան Ներսէս պէյ Փետր. 23
» Պօղոս պէյ Նոյեմ. 18
» Սիմոն ամիրա Մարտ 4
Տէր Միքէլեան Արշակ Յունիս 25
Տէրոյենց Յովհաննէս » 22
Տէտէեան Յարութիւն Դեկտ. 27
Տէրվիշեան Հ. Սերովբէ » 20
Տըլակարտ Բ. Ծ. Հոկտ. 20
Տիւլորիէ Էտուարտ Դեկտ. 8
Տիւզեան Յակոբ Զելէպի Յուլիս 4
» Յովհան Զելէպի Ապրիլ 9

Փ.

Փափազեան Ճանիկ ամր. Յունիս 11
» Ռբ. Անդր. Մարտ 6
» Վտեփան » 16
Փեշտիմալճեան Գրիգոր Դեկտ. 24
» Տք. Տիգ. բաշա » 3
Փիշմիշեան Մք. ամիրա Մարտ 18
Փիլիպպոս Կ Պ. Աղբակեցի » 25
Փիրղալէմեան Ղեւոնդ վ. Դեկտ. 11
Փիրոյեան Աւետիս Մայիս 8

Փորթուգալ Միքայէլ բշ. Նոյեմ. 6
Փոխովիչ Տքթ. Անդրէաս Սեպտ. 17

Ք.

Քեաթիպեան Տքթ. Յ. Հոկտ. 21
Քերովբէ (բրոֆէսօր) Ապրիլ 2
Քեֆէցի Մարտիրոս Մայիս 25
Քէօմիւրճեան Կմիտաս քհ. Հոկտ. 25
Քէֆսիզեան Մկրտիչ Կ Պ. Դեկտ. 15
Քիծապճի Մարգար Ապրիլ 16
Քիւրտիստանցի Մխիթար Յուլիս 23

Օ.

Օկիւսդ Գարիէլ Յունր. 13
Օտեան Պօղոս Հոկտ. 24
Օրմանեան Մաղ. Գ. Կ. Ծ. Փետր. 11
» Տքթ. Վիչէն Դեկտ. 3

Ֆ.

Ֆերուհեան Տքթ. Բրնկ. Հոկտ. 5
Ֆիզիքա Պօղոս Պատուելի Յունիս 9

ՎԻՃԱԿԱԳՐԱԿԱՆ

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԿԱՅՍՐՈՒԹԻՒՆ

Տե՛ս աւելի եսէր, առաւնիին եւ ընդարձակ կերպով բացատրուած

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ = Ելլադա

Ծանօթ. — Ծննդեան, Գահակալութեան եւայլն թուականները ըստ Եւրոպականին նշանակուած են։

Թգրթ. — *Ժառանգական* 1832։
Թագ. — *Գէորգ Ա. Ծն.* 1845 *Դեկտ.* 24, *Շլեզուիկ-Հոլշդայն ցեղէ։ Գհկլ.* 1863 *Հոկտ.* 31։ *Ամուսն.* 1867 *Հոկտ.* 15 *ընդ Օլկա Կոստանդինովա մեծ դքսուհւոյն Ռուսիոյ, Ծն.* 1851 *Օգոստոս* 22։ — *Գիժդգ. Կոստանդին՝ Սպարտայի դուքս, Ծն.* 1868 *Յուլիս* 21։ *Ամուսն.* 1889 *Հոկտ.* 15 *ընդ Սոֆիա իշխանուհւոյն Բրուսիոյ, Ծն.* 1870 *Յունիս* 14։
Կրօնք. — *Յունադաւան, Իսլամ ու Կաթոլիկ*։
Մ. Ֆղ. — *Աթէնք* 130,000
Գլ. քաղաքներ. — *Իրիէ* 42,000, *Բադրաս* 38,000, *Գորֆու* 30,500, *Շիրա* 30,000, *Թրհալա* 21,000։

ՉԵՌՆԱԿՈՐԱ = Գարաւաղ կամ Մոնթենեկրոյ

Իշխ. — *Ժառանգական* 1882։
Իշխանապետ. — *Նիքոլա Ա. Ծն.* 1841 *Մեպտ.* 25, *Իեթրովիչ-Նիէկոչ ցեղէ։ Գհկլ.* 1860 *Օգոստ.* 1։ *Ամուսն.*

1860 Հոկտ. 27 ընդ Մելինայի Վուքոթիչ, Ծն. 1847 Ապրիլ 22։— Գիժռնգ. Տանիլոյ Ալեքսանտր, Ծն. 1871 Յունիս 17։ Ամուսն. 1899 Յուլիս 15 ընդ Մելիձա դքսուհւոյն Մեքլեմպուրկի, Ծն. 1880 Յունուար 24։

Կրօնի.—Յունադաւան և մասամբ կաթոլիկ։

Մ. ֆղ. — Զեթինեէ 3,000։

Գլ. քաղաքներ. — Բոտկորիձա 7,000, Նիքչիչ 4,000, Տուչչինոյ 5,000, Անդիվարի 2,200։

ՍԵՐՎԻՍ.

Թգրք. — 1882 Մարտ 6։

Թագ.—Բեդեր Գարաեորկիվիչ (անդրանիկ որդի Սերվիոյ Ալեքսանտր Վոյվոտային) Ծն. 1844 Յունիս 29։ Ամուսն. 1883 Օգոստ. 11, ընդ Զորքա իշխանուհւոյն Մոնթենեկրոյի, մեռած 1880ին։ Դհկլ. 1903 Յունիս 10ին։ — Գիժռնգ. Եորկի Ծն. 1887ին։

Կրօնի. — Յունադաւան։

Մ. ֆղ.—Պելկրատ 71,000։

Գլ. քաղաքներ. — Նիչ 25,000, Պրակուեվաձ 16,000, Լեսքովաձ 14,000, Բոժարեվաձ 13,000։

ՌՈՒՄԱՆԻԱ.

Թգրք.—1881 Մարտ 14։

Թագ.—Կարոլ Ա. Ծն. 1839 Ապրիլ 20, Հոհենձոլեռն ցեղէն։ Դհկլ. 1866 Մարտ 26։ Ամուս. 1869 Նոյ. 15 ընդ Եղիսաբէթ իշխանուհւոյն Վեռի. Ծն. 1843 Դեկտ. 29։—Գիժռգ. Եղբօրորդին Ֆերտինանտ Վիքտոր, իշխան Ռումանիոյ։ Ծն. 1865 Օգոստոս 24։ Ամուս. 1893 Յունուար 10 ընդ Մարի իշխանուհւոյն Սաքս-Քոպուրկ Կոթայի. Ծն. 1875 Հոկտ. 29։

Կրօնի. — Գլխաւորապէս Յունադաւան, նաև Իսլամ, Հայ, Կաթոլիկ, Բողոքական ու Հրեայ։

Մ. ֆղ. — Պուքրէչ 290.000։

Գլ. քաղաքներ. — Եաշ 78,600, Կալաց 65,000, Պրայլա 58,000, Գրոյովա 46,000։

ՌՈՒՍԻԱ.

Մեծ դքսութիւն 850. — Կայսրութիւն 1554, բացարձակ ու ժառանգական նոյն իսկ իգական ճիւղին մէջ։

Ձար կամ թագաւոր կայսր. — Նիքոլա Բ. Ալեքսանտրովիչ Ծն. 1868 Մայիս 6, Ռոմանով ցեղէ։ Գհկլ. 1894 Նոյ. 1։ Ամուսն. 1894 Նոյ. 14 ընդ Ալիա կամ Ալեքսանտրա Ֆէոտորովնա իշխանուհւոյն Հէս-Հեռնոսի, Ծն. 1872 Մայիս 25։—Գիժռնգ. եղբայրը Միքայէլ Ալեքսանտրովիչ մեծ դուքս Ռուսիոյ, Ծն. 1878 Նոյ. 22։

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ.—Մ.ֆղ.—Բեդրապուրկ 1,270,000։

Կրօնի. — Յունադաւան, Մահմետական, Կաթոլիկ, Հայ, Հրեայ, Բողոքական։

Գլ. քաղաքներ.—Մոսկուա 1,040,000, Վարշաւիա 640,000, Օտեսա 410,000, Լոձ 320,000։

ԱՍԻԱԿԱՆ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ.— Քաղաքներ. — Սիպերիա. Թոմսք 52,430, Իրքութսք 51,434. —Կովկասիա. Թիֆլիզ 160,645, Պագու 112,253. — Կեդր. Ասիա. Թաշքենդ 156,414, Խոքանտ 82,054։

ԳԵՐԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ ՅԵՐԵՔ ԵՐԿԻՐՆԵՐ. — 1. ՓՈՒՆԱՐԱՑԻ ԽԱՆՈՒԹԻՒՆ.— Էմիր. Սէյիտ-Ապտ-իւլ-Ահատ խան, Ծն. 1859 Մարտ 26, Մանքի ցեղէն։ Գհկլ. 1885

Նոյ. 12։ — Գիժռնգ. *Սայիտ-Միր-Ալիմ խան՝ Բարչիի պէյ*, Ծն. 1880 Յունուար 3։ — Մ. քղ. Պուխարա 70,000 ։ *Կրօնք՝ Իսլամ*։

Ջ. ԽԻՒԱՑԻ ԽԱՆՈՒԹԻՒՆ.— Խան. *Մէյիտ-Մէհմէտ-Բահիմ-Պահատուր*, Ծն. 1845, Գանկրատ ընտանիքէն։ Գհկլ. 1865։ — Գիժռնգ. *Ասկար Մահմուտ*։ — Մ. քղ. Խիվա 30,000 ։ *Կրօնք՝ Իսլամ*։

ՇՈՒԷՏ—ՆՈՐՎԷԳԻԱ

Միացեալ թագաւորութիւն. — 1814 Նոյ. 4 ։

Թագ. — *Ասկար Բ.* Ծն. 1829 Յունուար 21, Պետերսպուրգ ցեղէն ։ Ամուսն. 1857 Յունիս 6 ընդ *Սոֆիա Իշխանուհւոյն Նասաւի*, Ծն. 1836 Յուլիս 9 ։ — Գհկլ. 1872 Սեպտ. 18 ։ — Գիժռնգ. *Ասկար-Կուստաւ-Ադոլֆ՝ դուքս Վերմիլանտի*, Ծն. 1858 Յունիս 16 ։ Ամուսն. 1881 Սեպտ. 20 ընդ *Վիկտորիա Իշխանուհւոյն Պատի*, Ծն. 1862 Օգոստոս 7 ։

ՇՈՒԷՏ. — Մ. Ֆղ. — *Սթոքհոլմ* 305,000 ։

Կրօնք. — *Մեծ մասամբ Լութերական*։

Գլ. Քաղաքներ. — *Կէօտէպուրկ* 140,000, *Մալմէօ* 60,000, *Նորքէօբինգ* 40,000, *Կէֆլէ* 28,000 ։

ՆՈՐՎԷԳԻԱ. — Մ. Ֆղ. — *Քրիստիանիա* 230,000 ։

Գլ. Քաղաքներ. — *Պերկէն* 72,200, *Տրոնդհայմ* 38,000, *Սդավանկէր* 30,000, *Տրաւֆէն* 23,000 ։

ՏԱՆԻՄԱՐԿԱ

Թգրք. — 770ին ։ *Թառանգական*։

Թագ. — *Քրիստիան Թ.* Ծն. 1818 Ապրիլ 8, Սոնտերպուրգ Կլուքսպուրգ *Հոլշթայն* ցեղէն ։ Ամուսն. 1842 *Մայիս 26 ընդ Լուիզ Պրուհւոյն Հէս-Գասէլի*, Ծն. 1817 Սեպտ. 7, վխճ. 1898 Սեպտ. 29 ։ Գհկլ. 1863 Նոյ. 15 ։ — Գիժռնգ. *Քրիստիան-Ֆրետերիհ-Վիլհէլմ-Գարլ* Ծն. 1843 Յունիս 3 ։ Ամուսն. 1869 Յուլիս 28 ընդ Լուիզ Իշխանուհւոյն Շուէյտ-Նորտումպերլանտի Ծն. 1851 Հոկտ. 31 ։

Կրօնք. — *Լութերական*։

Մ. Ֆղ. — Կոպենհակ 480,000 ։

Գլ. Քաղաքներ. — *Արհուս* 52,000, *Օտենսէ* 40,000, *Ալպորգ* 31,000, *Հորսէնս* 22,000 ։

ԳԵՐՄ. ԿԱՅՍԵՐՈՒԹԻՒՆ

Դաշնակցային կայսրութիւն. — 1871 Յունուար 18 ։

Կայսր. — *Վիլհէլմ Բ.* Ծն. 1859 Յունուար 27, Հոհենցոլլեռն ցեղէն ։ Ամուսն. 1881 Փետր. 27 ընդ *Աւգուստա Վիկտորիա Իշխանուհւոյն Հոլշթայնի*, Ծն. 1858 Հոկտ. 22 ։ Գհկլ. 1888 Յունիս 15 ։ — Գիժռնգ. *Ֆրետերիկ-Վիլհէլմ*, Ծն. 1882 Մայիս 6 ։

1. ԲՐՈՒՍԻԱ

Մարկրաւ եւ դքսութիւն 1415. — Թգրթ. 1701 ։

Թագ. — *Վիլհէլմ Բ. կայսր Գերմանիոյ*։

Կրօնք. — *Բողոքական*

Մ. Ֆղ. — *Պերլին* 1,890,000 ։

Գլ. Քաղաքներ. — *Պրեսլաւ* 425,000, *Գէօլն=Գոլոնիա* 372,200, *Մակտեպուրգ* 230,000, *Շլեզիէն* 211,000 ։

2. ՊԱՒԵՐԻԱ

Թգրք. — 1805 Դեկտ. 26 ։

Թագ. — *Ոթտո Ա. Վիլհէլմ-Լուիտպոլտ* Ծն. 1848 Ապրիլ

27, *Վիթելսպախ յեղէն* : Գ·կլ. 1886 *Յունիս* 13 : *Ամուրի* : — *Խնամակալ՝ հօրևղբօրորդին Լուի Լուի-բոլտ, Ծն.* 1845 *Յունր.* 7 : *Ամուսն.* 1868 *Փետր.* 20 *ընդ Մարիա Թերեզա արքիդքսուհւոյն Աւստրիոյ, Ծն.* 1849 *Յուլիս* 2 :

Կրօնք. — *Կաթոլիկ* :

Մ. ֆղ. — *Միւնխէն* 499,900 :

Գլ. քաղաքներ.—*Նիւրնմպերկ* 261,000, *Աւկսպուրկ* 89,000, *Վուրձպուրկ* 75,500, *Լուդվիկսհաֆէն* 61,900 :

3· ՍԱՔՍՈՆԻԱ

Թգրք. — 1805 *Դեկտ.* 11 :

Թագ. — *Կէորկ, Ծն.* 1832 *Օգոստոս* 8, *Ալպրեխտին յեղէն* : *Ամուսն.* 1859 *Մայիս* 11 *ընդ Մարիա Իշխանուհւոյն Բորդուկալի* : *Ծն.* 1843 *Յուլիս* 21. *վճ.* 1884 *Փետր.* 5 : Գ·կլ 1902 *Յունիս* 20 : —*Գիմռնգ. Ֆրետերիհ Աւկուստ, Ծն.* 1865 *Մայիս* 25 : *Ամուսն.* 1891 *Նոյ.* 21 *ընդ Լուիզ Անդուանէդ Մարի արքիդքսուհւոյն Աւստրիոյ* : *Ծն.* 1870 *Սեպտ.* 2. *լուծուած* 1903 *Փետր.* 11ին :

Կրօնք. — *Կաթոլիկ և Բողոքական* :

Մ. ֆղ. — *Տրեզտէն* 395,349 :

Գլ. քաղաքներ. — *Լայբցիկ* 445,000, *Շեմնից* 206,000, *Բլաուէն* 73,800, *Զուիկաու* 55,800 :

4· ՎԻՒՐԹԵՄՊՈՒՐԿ

Թգրք. — 1806 :

Թագ. — *Վիլհելմ Բ. Ծն.* 1848 *Փետր.* 25, *կոնտաւ յեղէն* : Գ·կլ. 1891 *Հոկտ.* 6 : *Բ. Ամուսն.* 1886 *Ապրիլ* 8 *ընդ Գարլոթ իշխանուհւոյն Շաւմպուրկ-Լիպբէի Ծն.* 1864, *Հոկտ* 10 : — *Գիմռնգ. փեսային Ֆրիտրիհ Իշ-*

խան Վիտի. Ծն. 1872 *Յուլիս* 14 : *Ամուսն.* 1898 *Հոկտ.* 29. *ընդ Բաուլին Օլկայի Ծն.* 1877 *Դեկտ.* 19 :

Կրօնք. — *Բողոքական* :

Մ. ֆղ. — *Շտուդկարդ* 176,700 :

Գլ. ֆղք. — *Ուլմ* 43,000, *Հայլպրոն* 38,000, *Էսլինկէն* 27,300, *Գանշդատ* 27,000 :

5· ՊԱՏԷՆ

Մեծ դքսութիւն. — *Ժ. դար* :

Մեծ դուս.—*Ֆրետերիհ-Վիլհելմ-Լուի. Ծն.* 1826 *Սեպտ.* 9, *Զահրինկէն յեղէն* : Գ·կլ. 1856 *Սեպտ.* 5. *Ամուսն.* 1856 *Սեպտ.* 20 *ընդ Լուիզ իշխանուհւոյն Բրուսիոյ. Ծն.* 1838 *Դեկտ.* 3 : — *Գիմռնգ. Ֆրետերիհ-Վիլհելմ, Ծն.* 1857 *Յուլիս* 9 : *Ամուսն.* 1885 *Սեպտ.* 20 *ընդ Հիլտա իշխանուհւոյն Նասաւի. Ծն.* 1864 *Նոյ.* 5 :

Կրօնք. — *Բողոքական ու կաթոլիկ* :

Մ. ֆղ. — *Գարլսրուհէ* 97,164 :

Գլ. ֆղք. — *Մանհայմ* 140,300, *Ֆրայպուրկ* 61,500, *Բֆորձհայմ* 43 300, *Հայտելպերկ* 40,000 :

6· ՀԷՍ

Մեծ դքս. — 1596 :

Մեծ դուս. — *Լուդվիգ-Լուտովիկ, Ծն.* 1868 *Նոյ.* 25 *Պրեսլանդ յեղէն* : Գ·կլ. 1892 *Մարտ* 13 : *Ամուսն.* 1894 *Ապրիլ* 19 *ընդ Վիկտորիա իշխանուհւոյն Սաքս-Գոպուրկ-Կոթայի. Ծն.* 1876 *Նոյ.* 25, *լուծուած* 1901 *Դեկտ.* 21 :

Կրօնք. — *Բողոքական* :

Մ. ֆղ. — *Տարմշդատ* 72,380 :

Գլ. ֆղք. — *Մայանց* 84,200, *Օֆենպախ* 50,400, *Վորմս* 40,705, *Կիսէն* 25,490 :

7· ՄԵՔԼԵՄՊՈՒՐԿ-ՇՈՒԵՐԻՆ

Մեծ. դfար. — 1756 ։

Մեծ դուfս. — *Ֆրետերիհ–Ֆրանձ Դ. Միքայէլ Ծն.* 1882 *Ապրիլ* 9 ։ *Գ·կլ.* 1897, *Ապրիլ* 10 ։ *Ամուրի* ։

Կroճf. — *Բողոքական* ։

Մ. fղ. — *Շուերին* 38,600 ։

Գլ. fղf. — *Ռոսթոք* 54,600 , *Վիզմար* 20.000 , *Կից-տրով* 16,000 , *Բարխիմ* 10,000 ։

8· ՍԱՔՍ-ՎԱՅՄԱՐ-ԱՅԶԵՆԱԽ

Մեծ դfար . — *Ժ.Զ. դարուն վիրչերր* ։

Մեծ դուfս . — *Վիլհելմ–Էռնէստ. Ծն.* 1876 *Յունիս* 10 ։ *Գ·կլ.* 1901, *Յունուար* 5։ *Ամուսն.* 1903 *Ապրիլ* 30, *ընդ Գարոլին իշխանուհւոյն Հայս-Կրայցի* ։

Կroճf. — *Բողոքական ու Կաթոլիկ* ։

Մ. fղ. — *Վայմար* 28,300 ։

Գլ. fղf. *Այզենախ* 31,500 , *Ենա* , 21,000 , *Ալտենպուրկ* 20,300 , *Լիմենաու* 10,500 ։

9· ՄԵՔԼԵՄՊՈՒՐԿ-ՇԲՐԵԼԻՑ

Մեծ դfար· ։

Մեծ դուfս . — *Ֆրետերիհ–Վիլհելմ Ծն.* 1819 *Հոկտ.* 17։ *Ամուսն.* 1843 *Յունիս* 28 *ընդ Ալեքսանդրա Գարոլին իշխանուհւոյն Մեծն Բրիտանիոյ. Ծն.* 1822 *Յուլ.* 19 ։ *Գ·կլ.* 1880 , *Դեկտ.* 30 ։ — *Գիժռնգ. Կէորկ-Ատոլֆ, Ծն.* 1848 *Յուլիս* 22 *Ամուսն.* 1877 *Ապրիլ* 17 , *ընդ Եղիսաբեթ իշխանուհւոյն Անհալդի . Ծն.* 1857 *Սեպտ.* 7 ։

Կroճf . — *Բողոքական* ։

Մ. fղ. — *Նայ-Շթրելից* 11,300 ։

Գլ. fղ — *Նայ–Գրանտենպուրկ* 10,500 ։

10· ՕԼՏԵՆՊՈՒՐԿ

Մեծ դfար . — 1088 ։

Մեծ դուfս . — *Ֆրետերիհ–Ալեքսանդ . Ծն.* 1852 *Նոյ.* 16 ։ *Ամուսն.* 1878 *Փետր.* 18 *ընդ Եղիսաբեթ իշխանուհւոյն Բրունսիոյ. Ծն.* 1857 *Փետր* 8 *վիսճ.* 1895 *Օգոստ.* 28 ։ *Բ. ամուն.* 1896 *Հոկտ* 24 *ընդ Եղիսաբեթ դքսուհւոյն Մեքլեմպուրկի . Ծն.* 1869 *Օգոստ.* 10 ։ — *Գիժռնգ. Նիքոլաուս–Ֆրետերիհ իշխան . Ծն.* 1897 *Օգոստ* 10 ։

Կroճf . — *Բողոքական* ։

Մ. fղ. — *Օլտենպուրկ* 26,600 ։

Գլ. fղ. — *Տելմենհորսթ* 16,000 ։

11· ՊՐՈՒՆՍՈՒԻՔ

Դfար. — *Պրունսուիք-Լյունեպուրկ, կելֆեան ընտանիքէն Ժ. Դար* ։

Դուfս.—*Էռնէստ-Ավկուստ Ծն.* 1845 *Սեպտ.* 21։ *Ամուսն.* 1878 *Դեկտ.* 21 , *ընդ Թիրա իշխանուհւոյն Տանիմարքայի Ծն.* 1853 *Սեպտ.* 29 ։ — *Գաճաժառանգ Կէորկ-Վիլհելմ. Ծն.* 1880 *Հոկտ.* 28 ։

Կroճf —*Բողոքական* ։

Մ. fղ. — *Պրունսուիք* 128,000 ։

Գլ. fղf. — *Վոլֆընպիւթթել* 17,800 , *Հելմշտէդ* 14, 200 ։

12· ՍԱՔՍ-ՄԱՅՆԻՆԿԷՆ

Դfար — 1649 *Սեպտեմբեր* 10 ։

Դուfս . — *Կէորկ Բ. Ծն.* 1826 *Ապրիլ* 2 . *Գ. ամուսն.* 1873 *Մարտ* 18 *ընդ Հելենէ Ֆրանձի . Ծն.* 1839 *Մայիս* 30 ։ — *Գիժռնգ. (Ա. ամուսնութենէն) Գեռնարտ , Ծն.* 1851 *Ապրիլ* 1 ։ *Ամուսն.* 1878 *Փետր.* 18 *ընդ Գարոթի իշխանուհւոյն Բրունսիոյ . Ծն.* 1860 *Յուլիս* 20 ։

Կroնf . — *Բողոքական* ։
Մ. Ֆղ.— *Մայնինկէն* 14,500 ։
Գլ. fղf. — *Սոննեպերկ* 13,300 , *Քէօղնէք* 12,200 ։

13. ՍԱՔՍ-ԱԼԲԵՆՊՈՒՐԿ

Դfuբ. — 1655 *Յուլիս* 12 ։
Դուfս.—*Լոնդոն-Փրեսբիհ Ծն.* 1826 *Սեպտ.* 16։ *Ամուսն.* 1853 *Ապրիլ* 28 *ընդ Ագնէս իշխանուհւոյն Անհալդի.* *Ծն.* 1824 *Յունիս* 24 . *վխճ.* 1897 *Հոկտ.* 23 *անդաւակ* ։ — *Գիժոնգ. իր եղբայր Մորիձ-Ֆրանձ, Ծն.* 1829 *Հոկտ.* 24 ։ *Ամուսն.* 1862 *Հոկտ.* 15 *ընդ Ալեքսանդրա իշխանուհւոյն Սաքս-Մայնինկէնի. Ծն.* 1843 *Օգոստ.* 6 ։
Կroնf . — *Բողոքական* ։
Մ. fղ. — *Ալբենպուրկ* 37,000 ։
Գլ. fղ. — *Շմէօլին* 10,000 ։

14. ՍԱՔՍ-ԳՈՊՈՒՐԿ-ԿՈԲԱ

Դfuբ. — *Համանուն ընտանիք* ։
Դուfս . — *Լէօբոլտ-Գարլ-Եդուարդ . Ծն.* 1884 *Յուլիս* 19 ։ *Գհկլ.* 1900 *Յուլիս* 31*ին* ։ *Ամուսն* ։
Կroնf . — *Բողոքական* ։
Մ. fղfնեr. — *Կոթա* 37,600 , *Գոպուրկ* 20,000 ։

15. ԱՆՀԱԼԴ

Դfuբ. — *Ասկանեան ճիւղ* 1020 ։
Դուfս. *Լէօբոլտ-Ֆրեսբիհ . Ծն.* 1831 *Ապրիլ* 29 ։ *Գհկլ.* 1850 *Յունր.* 1 ։ *Ամուսն.* 1854 *Ապրիլ* 22 *ընդ Անդռեանէզ իշխանուհւոյն Սաքս-Ալթենպուրկի . Ծն.* 1838 *Ապրիլ* 17։ — *Գիժոնգ. Լէօբոլտ-Ֆրեսբիհ . Ծն.* 1856 *Օգոստ.* 19 ։ *Ամուսն.* 1889 *Յուլիս* 2 *ընդ Մարի իշխանուհւոյն Պաոի . Ծն.* 1865 *Յուլիս* 26 ։

Կroնf . — *Բողոքական* ։
Մ. fղ. — *Տեսաւ* 50,800 ։
Գլ. fղf. — *Պեռնպուրկ* 34,400 , *Կէօթէն* 22,000 ։

16. ՇՈՒԱՐՑՊՈՒՐԿ-ՍՈՆՏԵՐՇԱՈՒԶԸՆ

Իշխնբ. — 1584 *Փետր.* 25 ։
Իշխաց.— *Գարոլ-Կիւնթէր. Ծն.* 1830 *Օգոստ.* 7։ *Ամուս.* 1869 *Յունիս* 12 *ընդ Մարի իշխանուհւոյն Սաքս-Ալթենպուրկի . Ծն.* 1845 *Յունիս* 18 ։ *Անպատակ* ։
Կroնf . — *Բողոքական* ։
Մ. fղ. — *Սոնտերսհաուզէն* 7000 ։
Գլ. fղ. — *Առնշտատ* 14,000 ։

17. ՇՈՒԱՐՑՊՈՒՐԿ-ՌՈՒՏՈԼՇՏԱՏ

Իշխնբ. — *Ժ.Զ. դարուն վերջերը* ։
Իշխաց.—*Կիւնթէր . Ծն.* 1852 *Օգոստ.* 21։ *Ամուսն.* 1891 *Դեկտ.* 9 *ընդ Աննա-Լուիզ իշխանուհւոյն Շէօնէպուրկ-Վալտենպուրկի . Ծն.* 1871 *Փետր.* 19 ։
Կroնf . — *Բողոքական* ։
Գլ. fղ. *Ռուտոլշտատ* 12,400 ։

18. ՎԱԼՏԷՔ

Իշխնբ. — *Ժ.Գ. դարուն վերջերը* ։
Իշխաց . — *Ֆրեսերիհ-Ատոլֆ-Հերման. Ծն.* 1865 *Յունր.* 20 ։ *Գհկլ.* 1893 *Մայիս* 12 ։ — *Ամուսն.* 1895 *Օգոստ.* 9 *ընդ Պաթիլտիս իշխանուհւոյն Շաումպուրկ-Լիպէի . Ծն.* 1873 *Մայիս* 21 ։ — *Գիժոնգ. Եոզիաս-Վիլհելմ. Ծն.* 1896 *Մայիս* 13 ։
Կroնf . — *Բողոքական* ։
Գլ. fղ. — *Արոլսէն* 2700 ։

19. ՌԱՅՍ-ԿՐԱՅՑ

Իշխ՝ն՝ք. — *ԺԶ. դարուն վերջերը։*
Իշխաց. — *Հայնրիհ ԻԴ. Ծն. 1878 Մարտ 20։ — Գհկ. 1891 Սեպտ. 28։*
Կրօնք. — *Բողոքական։*
Գլ. Քլ. — *Կրայց 22,300։*

20. ՌԱՅՍ-ՇԼԱՅՑ

Իշխ՝ն՝ք. — *ԺԷ դարուն վերջերը։*
Իշխաց. — *Հայնրիհ ԺԴ. Ծն. 1832 Մայիս 28։ Բ. Ամուս. ընդ Ֆրեսերիհ Սաալպուրկ Կերասանուհւոյն։ — Գիժռնգ. Ա. Ամուս. Հայնրիհ. Ծն. 1893 Յուլիս 25։*
Կրօնք. — *Բողոքական։*
Գլ. Էլ. — *Կերա 45,600։*

21. ՇԱՈՒՄՊՈՒՐԿ-ԼԻՔՔԷ

Իշխ՝ն՝ք. — *ԺԷ. դարուն սկիզբը։*
Իշխաց. — *Սպենքան-Ալպրեխտ. Ծն. 1846 Հոկտ. 10։ Գհկ. 1893 Մայիս 8։ Ամուսն. 1882 Ապրիլ 16 ընդ Մարի Աննա Իշխանուհւոյն Սաքս-Ալթենպուրկի. Ծն. 1864 Մարտ 14։ — Գիժռնգ. Աուլիք-Պետնարտ. Ծն. 1883 Փետր. 23։*
Կրօնք. — *Բողոքական։*
Գլ. Էլ. — *Պիւքեպուրկ 5,600։*

22. ԼԻՔՔԷ

Իշխ՝ն՝ք. — *ԺԸ. դարուն սկիզբը։*
Իշխաց. — *Լեոնհատ-Թազիմիր, Ծն. 1842 Յունիս 9։ Գհկ. 1897. Ամուսն. 1869, Սեպտ. 16 ընդ Գարո-*

լին կոմսուհւոյն Վարդենպերկի. Ծն. 1844, Ապրիլ 6։ — Գիժռնգ. Լէոպոլտ. Ծն. 1871, Մայիս 30։ Ամուսն. 1901 Օգոստ. 16 ընդ Պերթի Իշխանուհւոյն Հէսի. Ծն. 1874 Հոկտ. 25։
Կրօնք. — *Բողոքական։*
Գլ. Էլ. — *Տեգմոլդ 11,900։*

23. ԼԻՊՊԷ

Իշխ՝ն՝ք Էլ՝ա՝ղ՝ա՝ք։ Բն. 40,000։

24. ՊՐԵՄԱ

Իշխ՝ն՝ք Էլ՝ա՝ղ՝ա՝ք։ Բն. 50,000։

25. ՀԱՄՊՈՒՐԿ

Իշխ՝ն՝ք Էլ՝ա՝ղ՝ա՝ք։ Բն. 720,000։

26. ԱԼԶԱՍ-ԼՈՐԷՆ=ԷԼԶԱՍ-ԼՈԹՐԻՆԿԸՆ

Կայս. գաւառ։
Կրօնք. — *Կաթոլիկ ու Բողոքական։*
Գլ. Էլ. — *Շթրասպուրկ 150,000։*

ԼԻԽԹԵՆՇԹԱՅՆ

Իշխ՝ն՝ք. — *Ժառանգական 1719։*
Իշխաց ապես. — *Յովհան Բ. Ծն. 1840 Հոկտ. 5։ Ամուսն. Գհկ. 1881 Դեկտ. 5։*
Կրօնք. — *Կաթոլիկ։*
Գլ. Էլ. — *Վատուց 1,200։*

ԱՒՍՏՐԻԱ ԵՒ ՀՈՒՆԳԱՐԻԱ.

Միապետ պետութիւն. — 1867 Դեկտ. 8։ *Վեհապետը կը կոչուի Կայսր Աւստրիոյ եւ Թագաւոր Հունգարիոյ։*

Թագաւոր-Կայսր . — *Ֆրանձ-Եոզէֆ Ա. Ծն.* 1830 *Օգոստ.* 18 , *Հապսպուրկ ցեղէն* : *Գահ.* 1848 *Դեկտ* 2 : *Ամուսն.* 1854 *Ապրիլ* 24 *ընդ Եղիսաբէթ իշխանուհւոյն Պաւէրիոյ* . *Ծն.* 1837 *Դեկտ.* 24 . *վհճ.* 1898 *Սեպտ.* 10 : *Գիժռնգ. Ֆրանձ Ֆերտինանտ Արխիդուքս Աւստրիոյ* . *Ծն.* 1863 *Դեկտ.* 10 : *Ամուսն.* 1900 *Յուլիս* 1 *ընդ Սոֆիա իշխանուհւոյն Հոհենպերկի* . *Ծն.* 1868 *Մարտ* 1 :

Աւստրիոյ-Հունգարիոյ *բնակիչներէն* 10,569,157 *Գերման*, 7.434,861 *Հունգարացի* , 7,313,150 *Չեհ ու Մորաւ ու Սլովաք* , 3,711,223 *Լեհ* , 3,348,613 *Ռութէն* , 3,249,166 *Խրուադ ու Սերվ* , 1,271,351 *Սլովէն* , 2,801,015 *Ռումէն* , 697,166 *Իտալացի և Լատին* :

Կրօնք . — 27,754,935 *Կաթոլիկ* , 4,487,365 *Յունադէս Կաթոլիկ* , 3,177.071 *Յունադաւան* , 3,865,518 *Բողոքական* , 1,868,527 *Հրեայ* , *և այլն* :

Մ. *Ֆղ.* — *Վիեննա* 1,680,000 :

Գլ. *Ֆղք.* — *Պուտա-Բեշդ* 720,000 , *Բրակա* 410,000 , *Թրիէսդ* 180,000 , *Լեմպերկ* 160,000 , *Կրաց* 138,000 :

ՋՈՒԻՑԵՐԻ

Դաշնակցային հասարակապետութիւն . — *Ժ.Ը. դարուն վերջերը* . *վերակազմութիւն* 1874 *Մայիս* 16 :

Նախագահ. — *Տքդ. Ժ. Զեմբ* : *Ընտրուած* 1903—1904 :

Կրօնք . — *Բողոքական ու Կաթոլիկ* :

Մ. *Ֆղ.* — *Պեռն* 64,800 :

Գլ. *Ֆղք.* — *Յուրիխ* 170.000 , *Պազէլ* 110,000 , *Ժընեւբրա* 106,000 , *Լոզան* 46,000 :

ԻՏԱԼԻԱ

Թգրք. — *Վերակազմութիւն* 1861 *Մարտ* 4 :

Թագ. — *Վիքթորիոյ Էմմանուէլէ Գ. Ծն.* 1869 *Նոյ.* 11 *Սալոյայի ցեղէն* : *Ամուսն.* 1896 *Հոկտ.* 24 *ընդ Էլէնա իշխանուհւոյն Զեռնակորայի* . *Ծն.* 1873 *Յունուար* 8 : *Գնկ.* 1900 *Յուլիս* 29 :

Կրօնք . — *Կաթոլիկ* :

Մ. *Ֆղ.* — *Հռոմ* 510,000 :

Գլ. *Ֆղք.* — *Նաբոլի* 570,000 , *Միլան* 500,000 , *Թուրինոյ* 360,000 , *Բալերմոյ* 310,000 , *Ձենովա* 240,000 :

ՍԱՆ ՄԱՐԻՆՈՅ

Հիւպատոսներ . — *Ա. Պէլուձձի և Բ. Գուպինեանի* :

ՄՈՆԱԳՈՅ

Իշխանապետութիւն . — 1200 :

Իշխան . — *Ալպեր Բ. Ծն.* 1848 *Նոյ.* 13 : *Գնկ.* 1860 *Դեկտ.* 10 : *Ա. ամուսն.* 1869 *Սեպտ.* 21 *ընդ Մարի Տիւգլաս Համիլդընի* . *Ծն.* 1850 *Դեկտ.* 11 . *Լուծուած* 1880 *Յունր.* 3 . *Բ. ամուսն.* 1889 *Հոկտ.* 30 *ընդ Ալիսի* . *Ծն.* 1858 *Փետր.* 10 : — *Գիժռնգ. Ա. ամուսնութենէն Լուի Ռնորէ* . *Ծն.* 1870 *Յուլիս* 12 :

ՍՊԱՆԻԱ

Թգրք. — 1506*ին* : *Կզմկ.* 1876 *Յունիս* 30 :

Թագ. — *Ալֆոնսոյ ԺԳ. Ծն.* 1886 *Մայիս* 17 , *Պուրպոն Անժու ցեղէն* : *Իր ծնած օրը թագաւոր հռչակուած իր Քրիստինէ մօր խնամակալութեամբ* : *Ինքնիշխան թագաւոր* 1902 *Մայիս* 17 :

Կրօնք . — *Կաթոլիկ* ։
Մ. Ֆղ. — *Մատրիտ* 510,000 ։
Գլ. Ֆղք. — *Պարչելոնա* 510,000 , *Վալենչիա* 205,000 , *Սեւիլա* 146,000 , *Մալակա* 135,000 ։

ՔՈՐԴՈՒԱԼ

Կոմսութիւն 1095 , Թագաւորութիւն 1139 . *կզմկ.* 1826 *ու* 1884 ։
Թագ. — *Գարլոս Ա. Ծն.* 1863 *Սեպտ.* 28 *Մաքս-Գոպուրկ-Կոթա-Պրականձա ցեղէն* ։ *Ամուսն.* 1886 *Մայիս* 22 *ընդ Մարի-Ամելիա իշխանուհւոյն Ծրանսայի . Ծն.* 1865 *Սեպտ.* 28 ։ — *Գիժռնգ. Լուի-Ֆիլիբ , դուքս Պրականձայի . Ծն.* 1887 *Մարտ* 21 ։
Կրօնք . — *Կաթոլիկ* ։
Մ. Ֆղ. — *Լիզպոնա* 310,000 ։
Գլ. Ֆղք. — *Բորդոյ* 140,000 , *Պրակա* 23,000 , *Սեդուսալ* 21,000 , *Գոյիմպրա* 18,400 ։

ԱՆՏՈՐԷ

Հասարակապետութիւն Ծրանսայի պաշտպանութեան ու Սպանիոյ Ուրկէլի եպիսկոպոսին հովուութեան տակ ։
Հիւպատոս . — Եոզէֆ Գալուա ։

ՃՐԱՆՍԱ

Հասարակապետութիւն (Գ. անգամ) 1870 *Օգոստ.* 22 , *կզմկ.* 1875 *Փետր.* 11) ։
Նախգ. — Էմիլ Լուպէ ։ Ընտրուած 1899 *Փետր.* 18 ։ *Օթթնաամեայ պաշտօնավարութիւն* ։

Կրօնք . — *Կաթոլիկ , և մաս մը Բողոքական* ։
Մ. Ֆղ. — *Բարիզ* 2,720,000 ։
Գլ. Ֆղք. — *Մարսիլիա* 500,000 , *Լիոն* 460,000 , *Պորտոյ* 260,000 , *Լիլ* 211,000 ։

ՊԵԼՃԻԳԱ

Թգրք. — 1831 *Մայիս* 21 , *կազմակերպութիւն* 1831 *Յունր.* 25 , *ժառանգական* ։
Թագ. — *Լէոպոլտ Բ. Ծն.* 1835 *Ապրիլ* 9 , *Մաքս-Գոպուրկ-Կոթա ցեղէն* ։ *Ամուսն.* 1853 *Օգոստ.* 22 *ընդ Մարի Հանրիէդ արհիդքսուհւոյն Աւստրիոյ . Ծն.* 1836 *Օգոստ.* 23 . *Վխճ.* 1902 *Սեպտ.* 19 ։ *Գհկլ.* 1865 *Հոկտ.* 11 ։ — *Գիժռնգ. եղբայրը Ֆիլիպ, Ծն.* 1837 *Մարտ* 24 . *Ամուսն.* 1867 *Ապրիլ* 25 *ընդ Մարի իշխանուհւոյն Հոհենձոլեռնի . Ծն.* 1845 *Նոյեմբեր* 17ին ։
Կրօնք . — *Կաթոլիկ* ։
Մ. Ֆղ. — *Պրուսէլ* 570,000 ։
Գլ. Ֆղք. — *Անվերս* 290,000 , *Լիէժ* 170,000 , *Կանդ* 165,000 , *Մալին* 56,000 ։

ՀՈԼԱՆԴԱ

Կոմսութ. — 1494, *տեղակալութիւն* 1559 , *Թագ.* 1806, *կազմակերպութիւն* 1814 ։
Թագուհի . — *Վիլհելմինա , Ծն.* 1880 *Օգոստ.* 31 , *Օրանժ Նասաւ ցեղէն* ։ *Գհկլ. իր էմմա մօր խնամակալութեամբ մինչեւ* 1898 *Օգոստոս* 31 , *այնուհետեւ ինքնին* ։ *Ամուսն.* 1901 *Փետր.* 7 *ընդ Հայնրիհ դքսին Մեքլեմպուրկի* ։

Կրօնք . — *Բողոքական* ։
Մ. Ֆղ. — *Լա-Հէյ* 210,000 ։
Գլ. Ֆղհ. — *Ամստերտամ* 530,000 , *Րոտերտամ* 330,000 , *Ուտրեխտ* 100,000 , *Կրոնինկ* 67,000 ։

ԼՈՒՔՍԵՄՊՈՒՐԿ

Մեծ դքսութիւն . — *Ժառանգական* 1848 ։
Մեծ դուքս . — *Ատոլֆ-Վիլհէլմ* . *Ծն.* 1817 *Յուլիս* 24 , *Լուքսեմպուրկ ցեղէն* ։ *Ա. ամուսն* 1844 *Յունր.* 31 *ընդ Էլիզապէթ Միքայելովնա իշխանուհւոյն Ռուսիոյ* . *Ծն.* 1826 *Մայիս* 26 , *վխճ.* 1845 *Յունր.* 28 ։ *Բ. ամուսն.* 1851 *Ապրիլ* 23 *ընդ Ադելայիա իշխանուհւոյն Անհալթի* . *Ծն.* 1833 *Դեկտ.* 25 ։ *Գինժռնգ.* (*Բ. ամուսն*) *Վիլհէլմ-Ալեքսանդր* . *Ծն.* 1852 *Ապրիլ* 22 ։ *Ամուսն.* 1893 *Յունիս* 21 *ընդ Մարի Աննա իշխանուհւոյն Բորդուկալի* ։ *Ծն.* 1861 *Յուլիս* 13 ։
Կրօնք . — *Մեծ մասամբ կաթոլիկ* ։
Մ. Ֆղ. — *Լուքսեմպուրկ* 21,000 ։

ՄԵԾՆ ԲՐԻՏԱՆԻԱ

Թգրք. — 827 ։
Թագ. — *Էդուարդ Է. Ծն.* 1841 *Նոյեմբեր* 9 , *Սաքս-Գոպուրկ-Կոթա-Պրունսուիկ ցեղէն* ։ *Ամուսն* 1863 *Մարտ* 10 *ընդ Ալեքսանդրա իշխանուհւոյն Տանիմարքայի* . *Ծն.* 1844 *Դեկտ.* 1 ։ *Գհկլ.* 1901 *Յունր.* 22 ։ — *Գինժռնգ. Ճորճ-Ֆրեդերիկ իշխան կալլէսի* . *Ծն.* 1865 *Յունիս* 3 ։ *Ամուսն.* 1893 *Յուլիս* 6 *ընդ Վիքթորիա Մարի իշխանուհւոյն Դէքի* . *Ծն.* 1867 *Մայիս* 26 ։

Բճ.— *Անգլիա-կալլէս* 32,600,000 , *Սկովտիա* 4,480,000 , *Իրլանտա* 4,460,000 . *համագումար* 41,840,000 ։
Կրօնք . — *Բողոքական* , *իսկ* 3,310,028*ը կաթոլիկ* ։
Մ. Ֆղ. — *Լոնտոն* 6,550,000 ։
Գլ. Ֆղհ. — *Կլասկոյ* 860,000 , *Լիվըրբուլ* 690,000 , *Մանչեսդր* 550,000 , *Պիրմինկհէմ* 530,000 ։

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՔ ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ

Անգլ. գաղութ. — *Ժ.Զ. դարուն վերջերը կը հաստատուի հասարակապետութիւն* 1776 *Յունիս* 21 ։ *կազմ.* 1787 *Սեպտ.* 4 ։
Նախագահ . — *Թէոդոր Ռուզվէլդ* , *ընտրուած* 1901 *Սեպտ.* 14 , *իբր փոխ-նախագահ և յաջորդած իբր Ղ. նախագահ* , *քառամեայ շրջանով մինչեւ* 1905 *Մարտ* 4 ։
Մ. Ֆղ. — *Ուաշինկդըն* 300,000 ։
Գլ. Ֆղհ. — *Նիւ-Եորք* 3,500,000 , *Չիքակոյ* 1,700,000 , *Ֆիլատելֆիա* 1,300,000 , *Պոսդըն* 600,000 , *Սէն Լուի* 580,000 ։

ՄԵՔՍԻԿԱ=ՄԵՀԻԿԱ

Սպան. գաղութ . — *Փոխարքայութիւն Ժ.Է. դարուն վերջերը . Հասարակապետութիւն դաշնակցային* 1821 . *կազմ.* 1857 *Փետր.* 5 *ու* 1900 *Դեկտ.* ։
Նախագահ . — *Բորֆիրոյ Տիաղ* , *ընտ.* 1900 *Յուլիս* 9 ։
Կրօնք . — *կաթոլիկ* ։
Մ. Ֆղ. — *Մեքսիկոյ* 340,000 ։
Գլ. Ֆղհ. — *Բուհպլա* 95,000 , *Լէոն* 90,000 , *Վերակրուզ* 90,000 , *Կուատալախարա* 85,000 , *Սէն Լուի Բոդոզի* 70,000 ։

ԳՈՒՊԱ.

Սպաց. գաղութ . — (*ԺՋ. դար*) . *Մ. Նահանգաց վարչութեան տակ* 1899 *Յունր* 1 : *Առանձին հասարակապետութիւն* 1902 *Մայիս* 20 :
Կրօնք . — *Կաթոլիկ* :
Մ. Ֆր. — *Հաւանա* 240,000 :
Գլ. Ֆրք. — *Սանդիակոյ* 43,000 , *Մատանչաս* 36,300 , *Զիենֆրեկաս* 30,000 , *Բուևրդոյ Բրինչիբէ* 25,000 :

ՀԱՅԴՈՒ

Հասարակապետութիւն . — *Կազմ.* 1889 *Հոկտ.* 9 :
Նախգ. առժ. — *Պօաթօն Գանալ* :
Կրօնք . — *Կաթոլիկ* :
Մ. Ֆր. — *Բորդ-օ-Բրենս* 65,000 :

ՏՕՄԻՆԻՊԱՆՆ.

Հասարակապետութիւն . — *Կազմ.* 1844 *Նոյ.* 6 *և* 1896 *Յունիս* 12 :
Նախգ. — *Վոզի Կիլ* , 1903 —1907 :
Կրօնք . — *Կաթոլիկ* :
Մ. Ֆր. — *Սանդոյ-Տոմինիկոյ* 15,000 :

ՀՕՆՏՈՒՐԱՍ

Հասարակապետութիւն . — 1840 : *Կազմ.* 1895 :
Նախգ. — *Դերենչոյ Սիերա* , *ընտ.* 1899 *Փետր.* 1 :

Կրօնք . — *Կաթոլիկ* :
Մ. Ֆր. — *Գեկուզիկալբա* 18,000 :
Գլ. Ֆր. — *Գոմարակուա* 10,000 :

ՀՈՒԱ.ԳԵՄԱԼԱ

Հասարակապետութիւն . — 1821 *Սեպտ* 15 . *կազմ.* 1879 *Փետր* 8 :
Նախգ. — *Էսդրադա Քապրեա* , *ընտ.* 1899 —1905 :
Կրօնք . — *Կաթոլիկ* :
Մ. Ֆր. — *Կուաշնմալա* 75,000 :
Գլ. Ֆր — *Գոպան* 30,000 :

ՍԱԼՎԱՏՕՐ

Հասարակապետութիւն . — 1842 . *կազմ.* 1864 *ու* 1886 *Յուլիս* 13 :
Նախգ.—*Բնդրոյ Եոզէ Եոպալն* , 1 *Մարտ* 1903—1907 :
Կրօնք . — *Կաթոլիկ* :
Մ. Ֆր. — *Սան Սալվատոր* 50,000 :
Գլ. Ֆր. — *Սանդ Աննա* 30,000 :

ԴԻՊԱՐԱԿՈՒՍ.

Հասարակապետութիւն.—1840 . *կազմ.* 1894 *Յուլիս* 11 :
Նախգ. — *Մանդաս Զելայա* , 1902 *Փետր.* 1906 :
Կրօնք . — *Կաթոլիկ* :
Մ. Ֆր. — *Լէոն* 54,000 :
Գլ. Ֆր. — *Մանագուա* 30,000 :

ԳՕՍԳԱՐԻԿԱՍ

Հասարակապետութիւն.— 1840 . *կազմ.* 1859 *Դեկտ.* 22, 1871 *և* 1882 *Ապրիլ* 26 :
Նախգհ. — *Ասչենսիոն Եսքինալ* , 8 *Մայիս* 1902—1906 :
Կրօնք . — *Կաթոլիկ* :
Մ. ֆղ. — *Սան Ճոզէ* 25,000 :
Գլ. ֆղ. — *Գարտակոյ* 15,000 :

ԾԱՆՕԹ. — *Կուադեմալա , Հոնտուրաս , Սալվատոր ու Գոսդարիգա միացեալ՝ կը կազմեն Կեդր. Ամերիկայի դաշնակցային հասարակապետութիւնը* :

ԲԱՆԱՄԱ

Հասարակապետութիւն . — 1903 *Նոյեմբեր* :
Կրօնք . — *Կաթոլիկ* :
Մ. ֆղ. — *Բանամա* 30,000 :

ԳՕԼՕՄՊԻԱ

Սպաց. գաղութ . — *Նոր Կրենատա անունով հասարակապետութիւն* 1822 . *կազմ.* 1886 *Օգոստ.* 5 :
Նախգհ. — *Ժ. Մ. Մարոքին* , 1900 *Յուլիս* 31 — 1904 :
Կրօնք . — *Կաթոլիկ* :
Մ. ֆղ. — *Պոկոթա* 102,000 :
Գլ. ֆղք. — *Մերկելին* 40,000 , *Սոքորորոյ* 20,000 , *Պուէրտայամանկա* 20,000 :

ՎԵՆԵՑՈՒԵԼԱ = ՓՈՔՐ ՎԵՆԵՏԻԿ

Սպաց. գաղութ . — *Դաշնակցային հասարակապետութիւն* 1901 *Մարտ* 29 :
Նախգհ. — *Զիրրիանոյ Գասդրոյ* :
Կրօնք . — *Կաթոլիկ* :
Մ. ֆղ. — *Գարագաս* 75,000 :
Գլ. ֆղք. — *Վալենչիա* 40,000 , *Պարքիսիմետոյ* 32,000 , *Մերիտա* 12,000 :

ԷՔՈՒԱԴՕՐ

Սպաց. գաղութ. — *Հասարակապետութիւն* 1830*ին՝ Գոլոմպիայէն բաժնուելով . կազմ.* 1830 *ու* 1897 :
Նախգհ. — *Լէոնիդաս Բլաձա* , 1901 *Սեպտ.* 1 — 1905 :
Կրօնք . — *Կաթոլիկ* .
Մ. ֆղ. — *Գուիդոյ* 80,000 :
Գլ. ֆղք. — *Կուայաքուիլ* 51,000 , *Գուենքա* 30,000 , *Րիոպամպա* 18,000 , *Լադաքունկա* 15,000 :

ՊՐԱԶԻԼԻԱ

Բոդուգալեաց գաղութ . — *Կայսրութիւն* 1808 . *հասարակ. դաշնակցութիւն* 1899 *Նոյ.* 5 . *կազմ.* 1891 *Փետր.* 24 :
Նախգհ. — *Ֆրանչիսքոյ Ռոտրիկէզ Ալուէս = Ֆրանչիսքոյ ամէ Բոլա* 15 *Նոյ.* 1902—1906 :
Կրօնք . — *Կաթոլիկ* :
Մ. ֆղ. — *Բիոյ Եանէրոյ* 830,000 :
Գլ. ֆղք. — *Պահիա* 200,000 , *Ռեչիֆէ* 190,000 , *Սան Բաւլոյ* 100,000 , *Պելէմ* 58,000 :

ԲԵՐՈՒ

Հասարակապետութիւն.— 1821 *Յուլիս* 28 . *կազմ.* 1856 *Հոկտ.* 18 *ու* 1860 *Նոյ.* 25 :
Նախգի. — *Եոզէ Բարտոյ* , 13 *Օգոստ.* 1904 :
Կրօնի . — *Կաթոլիկ* :
Մ. Ֆղ. — *Լիմա* 110,0000 :
Գլ. Ֆղք.— *Գալլաոյ* 48,000 , *Արեքուիբա* 35,000 , *Գուզքոյ* 30,000 , *Գագաոս* 25,000 :

ՊՈԼԻՎԻԱ.

Հասարակապետութիւն. — 1826 *Օգոստ.* 6 , *կազմ.* 1899 *Հոկտ.* 29 :
Նախգի. — *Ճոզէ-Մանուէլ Բանտոյ*, 6 *Օգստ.* 1899—1904:
Կրօնի . — *Կաթոլիկ* :
Մ. Ֆղ. — *Լաբազ* 63,000 :
Գլ. Ֆղք. — *Գոխապամպա* 30,000 , *Սուքրէ* 28,000 , *Բոտոգի* 16,000 :

ՉԻԼԻ

Հասարակապետութիւն.—1810 *Սեպտ.* 18 . *կազմ.* 1833 :
Նախգի. — *Եէրմոն Ռիէսքոյ* , *ընտ.* 1901 *Սեպտ.* 18 :
Կրօնի . — *Կաթոլիկ* :
Մ. Ֆղ. — *Սանդիակոյ* 300,000 :
Գլ. Ֆղք. — *Վալբարիզոյ* 150,000 , *Գոնչեբչիոն* 55,400 , *Չիլան* 35,000 , *Իքուիքուէ* 34,000 :

ԱՐՃԵՆԳԻՆԱ.

Դաշնակցային հասարակապետութիւն.—1853 *Մայիս* 25 :
Նախգի. — *Ջօրճավար Ա. Բոքա* , 1898 *Հոկտ.* 12 — 1904 :
Կրօնի . — *Կաթոլիկ* :
Մ. Ֆղ. — *Պուենոս-Այրէս* 840,000 :
Գլ. Ֆղք.—*Բոզարիոյ* 94,025 , *Գոյտոպա* 48,000 , *Լաբլատա* 45,410 , *Գուքուման* 35,000 , *Մենտոզա* 29,000:

ԲԱՐԱԿՈՒԱՅ.

Հասարակապետութիւն . — 1841 . *կազմ.* 1870 *Նոյ.* 18 :
Նախգի. — *Եուան Էսքարրա* 1902—1906 :
Կրօնի . — *Կաթոլիկ* :
Մ. Ֆղ. — *Ասունչիոն* 45,000 :
Գլ. Ֆղք. — *Գարաբեկուա* 15,000 , *Գոնչեբչիոն* 12,000 , *Սան Բեդրոյ* 12,000 :

ՈՒՐՈՒԿՈՒԱՅ.

Հասարակապետութիւն . — 1825 *Օգոստ.* 25 . *կազմ.* 1829 *Սեպտ.* 10 :
Նախգի. — *Եոսէ Պարլէ ի Օրդոնէզ* , 1 *Մարտ* 1903—1907 :
Կրօնի . — *Կաթոլիկ* :
Մ. Ֆղ. — *Մոնդեվիտէօ* 260,000 :
Գլ. Ֆղք. — *Սալտոյ* 5,000 , *Բայսանտու* 5,000 :

ՄԱՐՈՔ=ՄԱՂՐԷՊ—ԷԼ—ԱՍՍԱ.

Էմիր . — *Մկուլաի Ասպ իպէլ Ազիզ . Մն.* 1878 *Փետր.* 24: *Գհկլ.* 1894 *Յունիս* 6: Գիժռնգ.*Հասան.Մն.* 1899:

Կրօնք . — *Իսլամ* ։
Մ. Ֆղ. — *Ֆէս* 150,000 ։
Գլ. Ֆղք. — *Մարոք* 50,000 , *Մաքինէզ* 25,000 , *Թանճէր* 20,000 , *Մոկատոր* 20,000 , *Տէքուան* 20,000 ։

ԼԻՊԵՐԻԱ

Ամերիկեան սեւամորթ գաղութ . — *Հաստատուած* . 1822 . *կազմ.* 1847 *Յուլիս* 26 ։
Նկագ. — *Կ. Վ. Կիպսըն* , 1900 *Դեկտ.* 21 ։
Կրօնք . — *Բողոքական* ։
Մ. Ֆղ. — *Մոնրովա* 5,000 ։

ԳՈՆԿՈՑ

Գոնկոյի անկախ իշխանութիւնը Պելճիգայի թագաւորին վերապահութեամբ չեզոք իշխանութիւն մըն է 1885 *Փետր.* 26*ին իւր* ։
Կրօնք . — *Կռապաշտ ու Մահմետական* ։
Մ. Ֆղ. — *Պոմա* ։

ԶԱՆԶԻՊԱՐ

Էմիրութիւն . — 1861 . *Անգլիոյ պաշտպանութեան տակ* 1896 *Օգոստ.* 31 ։
Էմիր . — *Սէյիտ Ալի պին Համուտ* . *Ծն.* 1884 ։ *Գահ.* 1902 *Յուլիս* 20 ։
Կրօնք . — *Իսլամ* ։
Մ. Ֆղ. — *Զանզիպար* 30,000 ։

ԹՈՒՊՈՒԱ = ՀԱՊԱՒԱՅԻ

Իշխանութիւն ։
Նեկուս Նեկուսային. — *Մահմետիք Բ. Ծն.* 1844 *Օգոստ.* 17. *Ամուսն* 1883 *Ապրիլ* , *ընդ Ուիլհերոյ Դայկուի՝ Պուտոլի դուստր Ուսիէ կնոջն* . *Ծն.* 1854 ։ *Գահ.* 1889 ։ *Գիտնգ. կը սեպուի Թաս Մաքոնէն* ։
Կրօնք. — *Քրիստոնեայ–Միաբնակ* ։
Մ. Ֆղ. — *Ատոխա Ապապա* ։
Գլ. Ֆղ. — *Տեպրա Թապոր* 35,000 , *Անքոպէր* 7,000 , *Թոնտար* 5,000 , *Անկոլալա* 4,000 ։

ՕՄԱՆ = ՄԱՍՔԱՓ

Էմիրութիւն . — 1741 ։
Էմիր . — *Սէյիտ Ֆէղլալ* , *Անմէտ պին Սահիտ Պանչու կնոջէն* ։ *Գահ.* 1888 *Յունիս* 4։ — *Գիտնգ. Սէյիտ Թայմուր* ։
Կրօնք . — *Իսլամ* ։
Մ. Ֆղ. — *Մաչկատ* 20,000 ։
Գլ. Ֆղք. — *Սահար* 25,000 , *Մատրահ* 10,000 ։

ԱՓՂԱՆՍՏԱՆ

Էմիրութիւն . — *Ժառանգական* 1862 ։
Էմիր. — *Հապիպ-Ուլլահ Խան* , *Տոստ Մահեմմէտ կնոջէ* ։ *Գահ.* 1901 *Հոկտ.* 1 ։
Կրօնք . — *Իսլամ* ։
Մ. Ֆղ. — *Գապուլ* 60,000 ։
Գլ. Ֆղք. — *Մէնմէն* 60,000 , *Գանտահար* 30,000 , *Հերաթ* 30,000 ։

ՍԻԱՄ

Կայսրութիւն . — *Թառանգական* 1782 :
Կայսր. — *Բարամինտր Մահա Շուլանկքոռն . Ծն.* 1853 *Սեպտ.* 20 , *Շախրի հարստութենէ : Ամուսն* 1864 *Օգոստ.* 1 *ընդ Սուվարա Բռնկի իշխանուհւոյն : Գհկլ.* 1868 *Հոկտ.* 1 : — *Գիժռնգ. Մահա Վաժիրաւուտ . Ծն.* 1881 *Յունր.* 1 :
Կրօնք . — *Պուտտայական* :
Մ. ֆր. — *Պանկքոռ* 200,000 :

ՀԱՐՈՆ = ՆԻՖՈՆ

Կայսրութիւն . — *Թառանգական* 1868 :
Կայսր=Միքատոյ . — *Մուձուհիդոյ . Ծն.* 1852 *Նոյ.* 3 , *Օրոմէի Թենոյ յաղէն : Գհկլ.* 1867 *Փետր.* 13 : *Ամուսն.* 1869 *Փետր.* 9 *ընդ Հարուքոյի , Ֆուճիւարա Իչիճոյ յաղէն . Ծն.* 1850 *Մայիս* 29 : *Գիռնգժ. Եոչիհիտոյ Հարունոմիա . Ծն.* 1879 *Օգոստ.* 31 : *Ամուսն.* 1900 *Մայիս* 10 *ընդ Սատաքոյ Ֆուճիսաբայի իշխանուհւոյն . Ծն.* 1884 *Յունիս* 25 :
Կրօնք . — *Պուտտայական , Կոմբուկեան* :
Մ. ֆր. — *Դոքիոյ=Եէտոյ* 1,440,000 :
Գլ. ֆրք. — *Օսաքա* 820,000 , *Քիոդոյ* 350,000 , *Նակոյա* 250,000 , *Դայուան* 240,000 :

ԳՈՐԷԱ = ԹԱՑ—ՀԱՆ

Թագ. — *Թառանգական* 1391 : *Անկախ Զինաստանէն* 1876 *Փետր.* 27 *և* 1895*ին* :

Թագաւոր . — *Եու-Հիէոնկ , Լի-Հսի-Հան յաղէն . Ծն.* 1852 *Սեպտ.* 8 : *Գհկլ.* 1864 *Յունուար* 21 , *և Հոանկ-Թոյի=Վէնապետ կը կոչուի* 1897 *Հոկտ.* 12 : *Ամուսն.* 1866 *ընդ Մինի . Ծն.* 1851 *Սեպտ.* 17 , *մեռած* 1895 *Հոկտ.* 8 : — *Գիժռնգ. Եի-Սիէք . Ծն.* 1874 *Մարտ* 25 :
Կրօնք . — *Պուտտայական* :
Մ. ֆր. — *Սէուլ* 210,000 :
Գլ. ֆրք. — *Ֆուզան* 60,000 , *Կենսան* 15,000 :

ՁԻՆԱՍՏԱՆ = ՁՈՒՆԿ—ՔՈՒՕ

Կայս. *Թառանգական* 1644 :
Կայսր . — *Զայ-Թիէն-Ֆուանկ-Սու , Մանչու Զինկ յաղէն . Ծն.* 1872 *Օգոստոս* 2 , *որ իր մօր խնամակալութեամբ կը յաջորդէ հօրեղբօր Զայ-Զունի* 1875 : *Բացարձակ իշխան* 1889 *Մարտ* 4—1898 *Սեպտ.* 22 : *Ամուսն.* 1889 *Փետր.* 26 *ընդ Եէ-Հօ-Նա-Լայի* :
Կրօնք . — *Պուտտայական ու Կոմբիւկեան* :
Մ. ֆր — *Բեքին* 1,000,000 :
Գլ. ֆրք. — *Դանգոն* 2,000,000 , *Միանկդուն* 1,000,000 , *Դիէնձին* 950,000 , *Հանքէու* 800,000 , *Հանկ-Զէու* 800,000 , *Ֆու-Զէու* 650,000 :

ՊՈՒԴԱՆ

Հոգեւոր իշխանապետ. — *Հիմալայայի հարաւային զառիթափին վրայ : Ունի երկու իշխան . Տարմա Բաճա որ Պուտտայի մարմնացումը կը համարուի և է թառանգական , և Տէպ Բաճա որ կ'ընտրուի*

և Բամ-Սանկայ Տաճի ։ Իսկ Տարմա Բաճան է Նկա-Վանկ-Ժիկմատ-Շոկիալ ։

Կրօնք . — Պուտտայական ։

Մ. Ֆղ. — Բանաքա ։

Գլ. Ֆլք. — Դասխաուդան , Դաւանակ ։

ՆՈՐԱԿ.

Թագաւորութիւն . 1767ին , 1791—1816 Հարկատու Չինաստանի ։ 1816ին անկախ ։

Թագաւոր . — Մահարաճա Տհիրաճ Բրխթիվի-Պի-Պիհ-բամ , Խաս=Կուրխաս ցեղէն . Ծն. 1875 Օգոստոս 18 ։ Գահ. 1881 Մայիս 17 ։

Կրօնք . — Պուտտայական ։

Մ. Ֆղ — Գադմանատու 50,000 ։

Գլ. Ֆղք. — Պագոնկ 50,000 , Բիրոնկ , Բաղաղ ։

ՊԱՐԱՍՏԱՆ.

Կայսրութիւն . — Ժառանգական 1794 ։

Շահ . Մուզաֆֆէրէտտին . Ծն. 1853 Օգոստոս 15 ։ Գահ. 1896 Մայիս 1 , ե. Շահ Խաճար Հարատուբնան ։ — Գիժռնգ. Մհէմմէտ-Ալի-Միրզա Վալիահատ . Ծն 1872 Յունիս 21 ։

Կրօնք . — Իսլամ Շիի ։

Մ. Ֆղ. — Թեհրան 250,000 ։

Գլ Ֆղք. — Դաւրէժ 200,000 , Սպահան 90,000 , Մեշէտ 70,000 , Պալֆրուշ 70,000 , Քերման 70,000 ։

ԱՆԱՍՆԱԲՈՒԾՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԿԻՐ	Ձի	ԱՐՁԱՒ	ՈՉԽԱՐ	ԽՈՉ	ԷՇ	ԱՅԾ	ՋՈՐԻ	ԵՂՆԻԿ
Անգլիա . .	2,002,861	11,437,217	30,755,950	3,499,010	—	—	—	—
Ա.ստ. Հունգ.	3,993,105	17,294,783	10,783,707	12,012,825	46,317	1,324,542	20,320	—
Գերմանիա .	4,195,365	18,939,963	9,692,501	16,807,014	7,199	3,266,977	649	—
Զուիցերի .	124,296	1,340,375	219,438	555,261	1,789	354,686	3,077	—
Իտալիա . .	773,326	5,000,000	7,000,000	1,800,000	1,000,000	1,800,000	328,161	—
Հոլանտա .	295,009	1,665,663	770,744	746,605	1,467	179,459	800	—
Ճապան. .	1,541,979	1,091,369	2,400	181,176	—	59,914	—	—
Միաց. Նահ.	18,280,007	67,822,336	61,605,811	62,876,108	—	—	3,271,121	—
Նորուեկիա .	172,999	950,201	998,819	165,348	—	212,594	—	93,576
Շուէտ . .	533,050	2,582,555	1,261,493	805,805	—	79,826	—	231,960
Ռուսկուա .	561,408	6,827,428	18,608,617	93,913	—	20,428	23,992	—
Պելճիքա .	241,553	1,556,494	—	1,005,501	—	—	—	—
Րումանիա .	864,324	2,588,526	5,655,444	1,709,205	7,186	232,515	515	—
Ռուսիա(Եւր.)	25,961,706	43,586,897	70,647,322	13,944,454	—	—	—	—
Սերվիա . .	180,871	942,087	3,013,644	940,699	1,571	425,565	56	—
Սպանիա . .	338,788	2,243,916	14,169,640	2,064,513	684,893	2,146,064	787,550	—
Տանիմարկա	449,329	2,744,797	1,074,413	1,168,493	139	31,802	—	—
Ֆրանսա . .	2,296,382	14,673,810	19,669,682	6,758,198	354,642	1,529,642	200,000	—

ՄՇԱԿԵԱԼ ԲԵՐՔԵՐ

ԵՐԿԻՐՆԵՐ	ՄՇԱԿԵԱԼ ԳԵՏԻՆ	ՑՈՐԵՆԻ	ԳԱՐԻ	ՎԱՐՍԱԿ	ՀԱՃԱՐ	ԳԵՏՆԱ-ԽՆՁՈՐ	ԲՈՒԱՍ-ՋԱՐԱԿ	ՋԱԿՆԴԵՂ
	Հեկտար	Հեկտոլիտր	Հեկտոլիտր	Հեկտոլիտր	Հեկտոլիտր	Կեդրիճար	Կեդրիճար	Կեդրիճար
Անգլիա . .	19,292,820	19,413,900	24,351,546	58,122,830	–	71,560,000	93,731,000	–
Աւստրիա .	16,965,758	15,812,000	22,427,748	36,961,000	27,106,400	118,961,900	28,427,500	65,464,300
Գերմանիա .	26,392,523	31,000,000	48,200,000	140,000,000	120,000,000	260,000,000	–	–
Իտալիա . .	15,419,000	52,000,000	308,000	–	–	–	93,731,000	–
Հոլանտա .	2,115,560	1,645,640	1,615,424	6,000,000	4,808,031	71,800,000	–	15,061,680
Հունգարիա .	13,510,974	45,896,000	16,000,000	15,000,000	17,000,000	48,500,760	–	19,332,923
Ճապան . .	–	7,626,330	15,000,000	–	13,500,000	2,655,690	–	–
Մեքսիկա . .	–	4,000,000	3,710,293	–	10,620,000	73,290	–	–
Միաց. Նահ.	–	261,961,706	38,476,523	257,882,000	–	–	–	–
Շուէյց .	5,018,046	1,849,000	5,210,700	24,610,000	9,665,000	–	–	8,190,000
Նորուեկիա .	920,000	109,000	1,061,000	3,147,000	323,000	8,264,000	–	–
Ռուսիա . .	–	1,300,000	5,000	8,000	–	–	–	–
Պելճիգա .	1,692,772	4,700,000	1,600,000	11,300,000	7,508,000	23,926,100	20,802,670	23,926,100
Ռումանիա .	7,668,004	25,508,840	8,535,925	5,428,550	3,373,680	1,039,000	–	2,547,830
Ռուսիա . .	106,666,453	143,676,500	74,862,528	178,805,830	257,215,830	132,000,000	–	–
Սերվիա . .	1,501,874	2,600,000	750,000	800,000	2,500,000	284,894	–	–
Սպանիա .	22,016,738	27,406,790	18,348,432	4,600,600	6,000,000	–	–	–
Տանիմարգա	2,583,942	1,268,900	7,852,343	13,182,946	5,851,500	7,753,000	–	4,486,428
Ֆրանսա . .	36,977,000	109,573,800	13,693,140	79,389,300	20,509,000	120,165,980	124,275,223	90,174,617

ԱՅԼԵՒԱՅԼ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Երկիրներ	Հաճարածու խ	Խամ երկաթ	Եգպս.ցորեն	Գարեջուր
	Տակառաչափ	Կեդրիճար	Կեդրիճար	Հեկտոլիտր
Անգլիա . .	225,170,000	96,000,000	–	600,000,000
Աւստ. Հունգ.	36,500,000	14,000,000	39,000	21,600,000
Բարգուկալ .	–	–	4,000,000	–
Գերմանիա .	149,551,000	82,000,000	–	70,000,000
Զուիցերի .	–	40,000	–	2,000,000
Իտալիա . .	400,000	200,000	–	150,000
Լուքսեմպուրկ.	–	6,800,000	–	200,000
Հոլանտա .	–	–	–	1,000,000
Ճապան . .	6,700,000	–	–	–
Միաց. Նահ.	306,891,000	140,000,000	535,000,000	68,000,000
Յունաստան	–	–	1,000,000	90,000
Նորուեկիա .	–	} 5,400,000	–	} 3,500,000
Շուէտ . .	200,000		–	
Պելճիգա .	2'200,000	10,500,000	–	14,200,000
Ռումանիա .	–	–	7,000,000	100,000
Ռուսիա . .	16,300,000	27,000,000	9,000'000	5,200,000
Սերվիա . .	60,000	–	8,000,600	80,000
Սպանիա . .	2,500,000	1,500,000	6,400,000	100,000
Տանիմարգա	–	–	–	2,500,000
Ֆրանսա . .	32,800,000	26,000,000	6,500,000	9,600,000
Չիլի . . .	10,000,020	–	–	–
Չինաստան .	6,000,000	–	–	–
Դանիա . .	5,300,000	–	–	–

Ա Սիա

Անուն	Երկրական			Տնտեսական										Ցամաքային Զօրութիւն					Ծով. Զօրութիւն			
														Ի խաղաղութեան				Պատրաստ.				
	Տարածութիւն	Բնակիչ	Մէկ մի	Ներածում	Արտածում	Մուտ	Ելք	Առագաստաց.	Շոգենաւ	Տնտեսական	Երկաթուղի	Հեռագիր	Հեռաձայն	Զինեալ				Զինեալ	Մարտնաւ	Տնտեսական		
														Զինեալ	Թնդանօթ	Ձի						
	քմ.	միլ.	քճ.								քմ.	քմ.	քմ.									
Աֆղանստան .	558,000	5	8	10	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	45,000	360	7,000	—	—	—	—	—
Գորէա . . .	218,650	5.5	25	40	21	19	3	1,168	42	—	200		—	—	17,000	—	—	—	—	—	—	—
Ճապան . . .	417,412	46.4	110	756	605	839	3,850	220,872	1,321	543,258	8,164	27,418	1,741	11,611	620,000	700	—	1,000,000	74	252,118	1.188	16,046
Նեբալ . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,500,000	—	—	—	—
Չինաստան . .	11,140,000	330	32	1,005	620	320	87	20,548	517	18,215	1,516	23,000	—	—	400,000	—	—	140,000	18	59,400	237	4,150
Պարսկաստան .	1,640,000	9	5	127	72	37	1	601	1	579	13	7,700	—	2,000	22,000	600	—	—	2	1,200	—	—
Պաւղան . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3,000	—	—	—	—	—	—	—
Սիամ . . .	630,000	6.3	10	43	69	54	13	697	13	4,155	562	3,789	—	—	—	—	—	10,000	9	6,290	60	4,500
Օման . . .	192,200	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
										Ա. Փ Ր Ի Կ Է												
Գոնկոյ . . .	2,252,780	20	6	23	50	31	—	—	—	—	450	—	—	—	12,000	—	—	—	37	—	—	—
Եմ ովկիա . .	540,000	4	8	16	10	—	—	—	—	—	30	—	—	29	1,500	40	—	—	—	—	—	—
Մարոկ . . .	439,300	8	18	4	3	14	—	—	—	—	—	—	—	300	55,000	100	7,068	7,068	6	3,200	12	200
Լիպերիա . .	85,350	2	23	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2,000	—	—	—	2	150	5	300

ԱՄԵՐԻԿԱ

ԱՆՈՒՆ	Երկրական				Տնտեսական											Ցամաք. Զօրութիւն					Ծով. Զօրութիւն			
																Ի խաղաղութ.				Ի պտրմ.				
	Տարածութիւն	Բնակիչ	Մէկ մի	Գաղութ	Ներածում	Արտածում	Մուտք	Ելք	Աւազանացաւ	Տակառաչափ	Շոգենաւ	Տակառաչափ	Երկաթուղի	Հեռագիր	Հեռաձայն	Սպայ	Զինուոր	Թեղրաֆօր	Զի	Զինուոր	Մարտանաւ	Տակառաչափ	Թեղրաֆօր	Զինուոր
	քլմ.	վիլ.	քն.	քլմ.									քլմ.	քլմ.	քլմ.									
Աբծնեթինա	2,885,620	5	2	—	576	849	491	370	155	39,798	110	40,582	16,582	45,202	—	1,340	95,000	—	—	300,000	48	87,731	406	5,180
Բահամա	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Բարպատոս	253,100	0.6	2	—	12	14	1	5	—	—	—	—	247	780	—	10	550	25	—	20,00	2	350	44	2,000
Բերու	1,764,804	4.5	2	—	67	107	37	37	55	23.129	5	4,253	12,234	4,209	—	300	8,000	32	—	10:00	3	4,200	—	—
Գոլոմպիա	1,203,900	4	3	—	56	95	12	25	5	1,148	1	418	605	13,340	—	—	1,000	—	—	200,000	3	—	6	40
Գոստարիքա	55,000	0.3	6	—	25	30	12	13	2	581	3	686	211	1,400	—	—	12.500	—	—	—	—	—	—	—
Գուպա	198,833	1.7	—	—	42	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
Էքուադոր	1,204,200	1.4	4	—	—	15	33	32	—	—	—	—	96	1,838	—	221	3,120	—	—	95,000	3	1,150	15	120
Կոստադեմալա	125,000	1.5	10	—	20	40	46	45	16	4,728	—	—	640	5,474	—	3,000	55,000	—	—	86,000	—	—	—	—
Հայիտի	28,680	1.2		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Հոնտուրաս	129,820	0.6	5	—	20	31	13	13	2	199	3	1,185	92	3,000	—	—	560	—	—	35,000	2	800	8	300
Մեքսիկա	1,770,000	14	7	—	159	377	169	169	48	8,761	24	7,957	16,672	69,864	—	3,313	30,000	100	7,068	150,000	5	3,000	22	800
Միաց Նահ.	9,383,029	76	8	306,341	4,280	7,593	3,640	3,299	16,280	2,507,042	7,053	2,657,791	312,724	311,546	315,770	3,821	100,000	—	—	800,000	137	324,345	900	22,800
Նիգարագուա	123,400	0.5	4	—	11	9	12	12	18	10,032	2	420	146	392	—	—	2,000	—	—	25,000	8	—	18	—
Ուրուկուա	187,000	0.9	4	—	126	148	98	88	62	19,983	25	10,037	1,944	5,709	—	300	32,000	—	1,500	—	4	800	—	184
Չիլի	776,000	3.1	4	—	278	343	194	191	93	43,654	50	39,213	4,643	19.135	—	920	19,000	120	5,000	150,000	31	41,770	324	4,200
Պոլիվիա	1,334,200	2	2	—	39	86	24	28	—	—	—	—	—	—	—	200	2,975	—	—	20,000	—	—	—	—
Պրազիլիա	8,311,350	14	2	—	—	—	170	166	343	76,970	228	91,465	14,030	23,686	—	2,000	38,160	120	6,600	350,000	42	46,897	421	10,000
Սալվատոր	21,070	0.9	43	—	35	45	30	36	4	1,453	—	—	117	297	1,207	—	21,000	—	—	30,000	8	—	—	—
Վենեցուելա	1,027.030	2.4	1	—	43	74	37	37	67	2,590	10	2,043	852	5,679	—	250	9,000	—	—	250,000	8	—	20	700
Տոմինիքա	48.000	0.5	9	—	14	24	6	6	—	—	—	—	—	—	—	—	4,000	180	—	—	3	1,250	18	—

ԵՒՐՈՊԱ

ԱՆՈՒՆ	Երկրական					Մետեսական							Տախտակամած	Երկաթուղի	Հեռագիր	Հեռաձայն	Ցամաքային Ջօրութիւն Ի խաղաղութեան Սպասք	Ցամաքային Ջօրութիւն Ի խաղաղութեան Ջիւղար	Ցամաքային Ջօրութիւն Ի պատրմ. թնդանօթ	Ցամաքային Ջօրութիւն Ի պատրմ. Զի	Ցամաքային Ջօրութիւն Ի պատրմ. Ջիւղար	Ծով. Ջօրութիւն Մարդաման	Ծով. Ջօրութիւն Տախտակամած	Ծով. Ջօրութիւն Թնդանօթ	Ծով. Ջօրութիւն Ջիւղար
	Տարածութիւն	Բնակիչ	Մէկ մի հլմ.	Գործած	Բնակիչ	Նէրուծում	Աւտծում	Մուտ	Ելք	Առագաստանաւ	Տախտակամած	Շոգենաւ												
	հլմ.	միլ.	քն.	հլմ.	միլ.	միլ. Ֆր.	միլ. Ֆր.	միլ. Ֆր.	միլ. Ֆր.					հլմ.	հլմ.	հլմ.								
Անգլիա	316,340	41.6	132	27,786,000	347	16.780	7,333	3,276	4,611	10,382	1,970,927	9,452	7,610,507	35,530	73,694	15,557	19,978	493,115	1,200	92,180	950,000	733	1,700,000	3,900	155,000
Աւստ Հունգար.	625,518	47	72	—	—	1.577	1,536	1,180	1,073	43	24,396	154	234,024	36,371	62,439	146,556	26,119	338,808	1,048	63,464	2,000,000	133	124,404	942	14,134
Բուդուկալ	90,000	5.4	61	2,147,000	—	270	135	245	245	238	56,588	44	29,443	2,351	8,349	—	1,570	30,000	144	4,412	150,000	42	29,995	248	1,900
Գարատաղ	9,080	0.2	25	—	—	3	4	2	2	16	3,647	1	30	—	552	—	—	6,000	—	—	37,000	—	—	—	—
Գերմանիա	540,000	56	104																						
Ալզաս-Լոռէն.	14,524	1.7	118																						
Ալթենպուրկ	1,324	0.1	147																						
Անհալդ	2,294	0.3	138																						
Լիպբէ	1,215	0.1	114																						
Համպուրկ.	415	7	114																						
Հէս	7,681	1.1	146																						
Շաումպուրկ-Լիպբ.	340	0.4	107																						
Շթերլից	2,930	0.1	25																						
Շուերին	13,127	0.6	46																						
Պատէն	15,263	1.8	124																						
Պաւերա	75,870	6.1	81																						
Պրեմա	256	0.2	877	2,602,500	12	6.776	5,539	2,936	2,936	2,493	593,770	1,390	1,347,875	52,984	131,011	58,900	24,267	494,351	3,600	105,140	4,300,000	110	408,276	1,705	33,408
Պրունսուիֆ	3,672	4	126																						
Տայս Կայց	313	0.06	216																						
Տայս Շլայց	827	0.01	165																						
Տուտլոդակս	941	09	99																						
Սազս Կոթա	1,977	0.2	166																						
ՍաքսՄայնինկէն	2,465	0.2	102																						
Սաքս Վայմար.	3,617	0.3	100																						
Սաքսոնիա	14,993	4.2	280																						
Սոնտէրհաւզէն	862	0.8	94																						
Վայտէք	1,121	0.5	52																						
Վիւրթեմպերկ	19,544	2.1	111																						
Օլեմպուրկ	6,427	3	62																						
Զուիցերի	41,346	3.2	80	—	—	1.050	836	101	105	—	—	—	—	4,010	6,596	14,791	1,125	—	384	—	520,000	—	—	—	—
Իտալիա	286,682	32.4	123	650,000	1.8	1.718	1,374	1,814	1,773	5,561	568,164	446	376,844	15,884	46,957	449	13,400	244,000	—	47,192	3,200,000	346	402,707	2,121	25,411
Լուքսեմպուրկ	2,586	0.2	91	—	—	—	—	13	12	—	—	—	—	479	1,029	409	8	300	—	—	—	—	—	—	—
Հոլանտա	33,000	5.1	156	2,045,700	35	4.648	3,648	323	250	425	78,493	219	268,630	2,833	6,243	—	1,181	27,600	150	5,755	150,000	93	90,533	362	7,764
Մոնագոյ	21	0.03	690	—	—	—	—	3	2	—	—	—	—	—	—	—	5	70	—	—	—	—	—	—	—
Յունաստան	64,670	2.4	37	—	—	131	102	123	121	925	181,473	125	139,147	1,035	8,379	908	1,912	20,000	180	3,919	100,000	12	22,809	157	1,907
Նորուեկիա	345,429	2.2	7	—	—	401	231	149	149	5,642	1,002,675	1,171	505,443	2,057	9,381	8,000	900	30,000	70	—	80,000	49	28,848	222	2,638
Շուէտ	450,574	5.1	11	—	—	747	547	290	220	2,076	288,687	911	325,105	11,573	9,202	31,933	1,955	34,000	300	6,900	490,000	68	61,261	325	3,200
Պելճիգա	29,456	7	231	—	—	2.221	1,828	542	574	6	1,121	66	109,336	4,579	6,030	16,000	3,474	47,745	204	10,869	150,000	—	—	—	—
Ռումանիա	131,020	6	45	—	—	292	353	218	218	319	59,294	72	16,146	3,171	6,995	539	3,475	118,000	384	31,300	150,000	328	3,089	72	2,000
Ռուսիա	22,476,000	129	6	—	—	1.665	1,904	176	5,176	1,904	269,466	745	364,361	56,601	165,148	7,620	27,500	1,270,000	3,500	330,000	5,000,000	25	526,753	2,500	45,000
Սերվիա	48,303	2.4	52	—	—	43	65	70	72	—	—	—	—	—	—	—	1,248	21,200	102	4,846	353,000	—	—	—	—
Սպանիա	504,512	18	36	216,200	3	970	571	986	836	549	95,183	502	679,342	13,391	32,494	10,700	11,690	108,883	390	15,000	250,000	36	73,813	401	—
Տանիմարգա	33,665	2.5	62	192,195	0.1	411	404	119	119	3,305	157,188	536	259,360	2,914	3,846	18,104	824	9,000	128	—	62,000	62	41,502	346	1,420
Ֆրանսա	536,408	38.6	72	8,853,000	41	4.697	4,108	3,602	3,602	14,313	510,173	1,272	527,551	38,502	140,713	17,263	28,958	589,400	3,500	123,465	4,000,000	344	781,754	3,739	60,000

ԱՒԵՏՐԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄ

ԵՐԿԻՐՆԵՐ	ՑՈՐԵՆ		ԳԻՆԻ		ՇԱՔԱՐ		ՀՈՂԱԳՈՐԾ. ՄԵՔԵՆ.	
	Ներածում	Արտածում	Ներած.	Արտած.	Ներածում	Արտածում	Ներած.	Արտած.
	Ֆրանկ	Ֆրանկ	Ֆրանկ	Ֆրանկ	Ֆրանկ	Ֆրանկ	Ֆրանկ	Ֆրանկ
Անգլիա . .	574,315,800	492,725	—	—	480,065,775	8,769,025	4,755,200	33,847,900
Աւստ.-Հունգ.	3,967,000	3,769,000	19,001,000	7,769,000	—	162,680,000	2,051,000	1,005,000
Գերմանիա .	353,377,500	15,693,750	50,448,750	27,368,750	—	254,000,000	—	—
Զուլֆերկ .	69,701,809	18,018,554	29,742,600	753,389	21,700,000	—	2,615,948	347,724
Իտալիա . .	198,130,500	77,077,950	5,992,266	41,549,995	—	—	4,321,500	211,700
Հոլանտա .	357,711,774	278,077,697	—	—	—	—	42,982,890	27,154,453
Ճապան . .	1,834,706	11,425	—	—	85,000,000	—	—	—
Միաց. Նահ.	2,091,635	483,858,715	41,096,180	2,522,865	468,000,000	—	—	81,567,170
Նորուեկիա .	1,258,367	—	—	—	—	—	1,198,736	1,362,061
Շուէտ . .	26,338,972	6,200	—	—	—	—	2,158,658	8,934,404
Պելճիգա .	243,698,275	384,134,848	20,082,050	2,154,897	—	54,000,000	—	—
Ռուսաստան .	694,190	79,593,178	90,000	—	—	—	14,871,000	340,950
Ռումանիա .	400,000	315,102,000	19,775,950	—	—	66,500,000	—	—
Սերբիա . .	—	11,403,825	513,721	—	—	—	—	—
Սպանիա . .	50,090,643	19,137	112,309	—	—	—	615,208	792,252
Տանիմարկա .	14,970,000	630,000	—	—	10,029,900	—	—	—
Փրուսիա . .	32,575,062	127,320	84,658,545	—	19,028	105,792,302	20,344,539	6,480,126

ԱՇԽԱՐՀԻ ՎԵՀԱՊԵՏՔ

ԾՆՆԴԵԱՆ ԹՈՒԱԿԱՆԻ ԿԱՐԳԱԻ

Նոր Տօմար

ԱՊՏԻԼ-ՀԱՄԻԴ Բ. Վեհ. Սուլթան, Կայսր Թուրքիոյ (16 Շաբան 1258)	22 Սեպտեմբ.	1842
Աստղ, Մեծ դուքս Լիւքսեմպուրգի	24 Յուլիս	1817
Բրունսվիկ., Թագաւոր Տանիմարքայի	8 Ապրիլ	1818
Ֆրեդերիկ, Մեծ դուքս Պատէնի	9 Սեպտեմբ.	1826
Ոսկար Բ., Թագաւոր Շուէտ-Նորվէգիոյ	21 Յունուար	1829
Ֆրանց-Յոզէֆ Ա., Կայսր Աւստրիոյ եւ Թգ. Հնգ.	18 Օգոստոս	1830
Պէօրկ, Թագաւոր Սաքսոնիոյ	8 Օգոստոս	1832
Լէոբոլդ Բ., Թագաւոր Պելճիքայի	9 Ապրիլ	1835
Կարոլ Բ., Թագաւոր Ռումանիոյ	21 Ապրիլ	1839
Յովհաննէս Բ, Իշխան Լիխտենշթայնի	5 Հոկտեմբ.	1840
Նիկոլա, Իշխան Զեհնակորայի	7 Հոկտեմբ.	1841
Եդուարդ Է., Թագաւոր Մեծն Բրիտանիոյ	9 Նոյեմբեր	1841
Բեռներ Ա., Թագաւոր Սերվիոյ	29 Յունիս	1844
Մենելիկ Բ., Թագաւոր Հապէշստանի	17 Օգոստոս	1844
Գէորգ Ա., Թագաւոր Յունաստանի	26 Դեկտ.	1845
Վիլհելմ Բ., Թագաւոր Վիւրթեմպերկի	25 Փետրուար	1848
Ութն Ա., Թագաւոր Պաւարիոյ	27 Ապրիլ	1848
Աւլպեր, Իշխան Մոնաքոյի	13 Նոյեմբեր	1848
Հոհ-Հիէհոնկ Լի-Հսի, Թագաւորք Գորէայի	8 Սեպտեմբ	1851
Մուձիհիդոճ, Կայսր Ճաբոնի	3 Նոյեմբեր	1852
Մուձաֆֆերէտտին, Շահ Պարսկաստանի	15 Օգոստոս	1853
Շուլալաւնկոռն, Թագաւոր Սիամի	22 Սեպտեմբ	1853
Վիլհելմ Բ., Կայսր Գերմանիոյ	27 Յունուար	1859
Գաբրիոս Ա., Թագաւոր Բորթուկալի	28 Սեպտեմբ	1863
Նիկոլա Բ., Կայսր Ռուսիոյ	18 Մայիս	1868
Վիքթորիոճ Էմմանուէլէ Գ., Թագ. Իտալիոյ	11 Նոյեմբեր	1869
Ջաճ-Թիէն-Գուանկ-Սուի, Կայսր Չինաստանի	2 Օգոստոս	1872
Վիլհելմինա, Թագուհի Հոլանտայի	31 Օգոստոս	1880
Ալֆոնսոճ ԺԳ., Թագաւոր Սպանիոյ	17 Մայիս	1886

ԳԱՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ ԹՈՒԱԿԱՆԻ ԿԱՐԳԱԻ

	Նոր Տ-ր	
ԱՊՏԻԼ-ՀԱՄԻՏ Բ. Վեհ. Սուլթան, Կայսր Թուրքիոյ (11 Շաբան 1293)	31 Օգոստոս	1876
ՖՐԱՆՋ-ՅՈԶԷՖ Ա., Կայսր Աւստրիոյ և Թգ. Հնգ.	2 Դեկտեմբ.	1846
ՖՐԻՏՐԻՒ, Մեծ դուքս Պատէնի	24 Ապրիլ	1852
ԳՈՎՏԱՆՆԻՍ Բ., Իշխան Լիխտենշթայնի	12 Նոյեմբեր	1858
ՆԻԿՈԼԱՒ, Իշխան Չեռնակորայի	14 Օգոստոս	1860
ԳԷՕՐԳ Ա., Թագաւոր Յունաստանի	6 Յունիս	1863
ՓՐԻՍԴԻԱՆ Թ., Թագաւոր Տանիմարքայի	15 Նոյեմբեր	1863
ՅՈՒՀԱՆՆԷՍ-ԼԻ-ՀՍԻ, Թագաւոր Գորէայի	21 Յունուար	1864
ԼԷՕՊՕԼԴ Բ., Թագաւոր Պելճիքայի	10 Դեկտեմբ.	1865
ԿԱՐՈԼ Բ., Թագաւոր Ռումանիոյ	23 Մայիս	1866
ՄՈՒՋԱՖԵՖՈՑ, Կայսր Ճաբանի	13 Փետրուար	1867
ՇՈՒԼԱԼՈՆԿՈՐՆ, Թագաւոր Սիամի	1 Օգոստոս	1868
ՈՍԿԱՐ Բ., Թագաւոր Շուէտ-Նորվէկիոյ	18 Սեպտեմբ.	1872
ՋԱՑ-ԹԻԷՆ-ՓՈՒԱՆՆ-ՍՈՒ, Կայսր Չինաստանի	12 Յունուար	1875
ԱԼՖՈՆՍՈՑ ԺԲ., Թագաւոր Սպանիոյ	17 Մայիս	1886
ՈԹՈՆ Ա., Թագաւոր Պաւարիոյ	14 Յունիս	1886
ՎԻԼՀԵԼՄ Բ., Կայսր Գերմանիոյ	15 Յունիս	1888
ԳԱԲՐԻՈՍ Ա., Թագաւոր Բոլթաւկալի	19 Հոկտեմբ.	1888
ՄԵՆԵԼԻՔ Բ., Թագաւոր Հապէշստանի	. . . .	1889
ԱԼՊԻՒ, Իշխան Մոնաքոյի	10 Սեպտեմբ.	1889
ՎԻԼՀԵԼՄԻՆԱ, Թագուհի Հոլանտայի	23 Նոյեմբեր	1889
ԱՏՈԼՖ, Մեծ դուքս Լիւքսեմպուրգի	23 Նոյեմբեր	1890
ՎԻԼՀԵԼՄ Բ., Թագաւոր Վիւրթեմպերգի	6 Հոկտեմբ.	1891
ՆԻԿՈԼԱՍ Բ., Կայսր Ռուսիոյ	3 Նոյեմբեր	1894
ՄՈՒՋԱՖՖԵՐԻՏՏԻՆ, Շահ Պարսկաստանի	1 Մայիս	1896
ՎԻԹՈՐԻՈՑ ԷՄՄԱՆՈՒԻԼ Գ., Թագ. Իտալիոյ	30 Յուլիս	1900
ԵԴՈՒԱՐԴ Է., Թագաւոր Մեծն Բրիտանիոյ	23 Յունուար	1901
ՊԷՕՐԿ, Թագաւոր Սաքսոնիոյ	20 Յունիս	1902
ԲԵԴՐՈ Ա. Թագաւոր Սերվիոյ	10 Յունիս	1903

ՕՍՄԱՆԵԱՆ
ԿԱՅՍՐՈՒԹԻՒՆ

ԻՆՔՆԱԿԱԼՔ

ԾԱՆՕԹ. — Երջանկայիշատակ Սուլթաններու ծննդեան, գահակալութեան եւ վախճանման թուականները իբ՛ Հիճրէի եւ իբ՛ Քրիստոսի թուականներով ճշտակուած են։

ՍՈՒԼԹԱՆ ՕՍՄԱՆ Ա. ՂԱԶԻ. Ծն. 656=1256 ։ Գահ. 699=1299. *Սիրեց Մարմարայի ասիական եզերքին* 708=1308 *ու Պրուսա քաղքին* 724=1324 ։ Վախճ. 726=1325 ։

ՍՈՒԼԹԱՆ ՕՐԽԱՆ ՂԱԶԻ. Ծն. 680=1281 ։ Գահ. 726=1325. *Սերեց Մարմարայի եւրոպական եզերքին* 759=1357 ։ Վախճ. 761=1359 ։

ՍՈՒԼԹԱՆ ՄՈՒՐԱՏ Ա. ԽԻՏԱՎԵՆՏԻԿԵԱՐ ՂԱԶԻ. Ծն. 726=1325 ։ Գահ. 761=1359. *Սիրեց Էմիրնէյի, Սելանիկի ու Իսթիմանի* 764=1362, *Տոնուվայի ու Շումլայի* 766=1364 ։ Վախճ. 791=1388 ։

ՍՈՒԼԹԱՆ ՊԱՅԱԶԻՏ Ա. ԵԼԼՏՐՐՄ. Ծն. 761=1359 Գահ. 791=1388. *Նիկոպոլի յաղթութիւն* 793=1390 ։

ՍՈՒԼԹԱՆ ՄԵՀԷՄԷՏ Ա. ՋԼԼԷՊԻ . Ծն . 781=1379 : Գհգլ. 816=1613 : Վխճ. 824=1421 :

ՍՈՒԼԹԱՆ ՄՈՒՐԱՏ Բ ՂԱԶԻ . Ծն . 806=1403 : Գհգլ. 824=1421 . Հունգարացւոց հետ տասնամեայ զինադադար 848=1444 . Թոսովայի ճակատամարտ 852=1448 : Վխճ 855=1451 .

ՍՈՒԼԹԱՆ ՄԷՀԷՄԷՏ Բ. ՖԱԹԻՀ . Ծն. 833=1429 : Գհգլ. 855=1451 . կը տիրէ Կ. Պոլսոյ 857=1453 , Սերվիոյ 858=1454 , Տրապզոնի կայսրութեան 869=1461 , Մորայի 867=1462 , Վալաքիոյ 867=1462 , Գարամանի 877=1472 , Ալպանիոյ 883=1479 : Վխճ. 886=1481 :

ՍՈՒԼԹԱՆ ՊԱՅԱԶԻՏ Բ ՂԱԶԻ . Ծն. 851=1447 : Գհգլ. 886=1481 . Հաշտութիւն Հունգարացւոց 901=1495 : Վխճ. 918=1512 :

ՍՈՒԼԹԱՆ ՍԷԼԻՄ Ա. ԵԱՎՈՒԶ . Ծն. 875=1470 : Գհգլ. 918=1512 . Զալտրանի ճակատամարտ 920=1514 , կը տիրէ Մարտինի ու Մուսուլի 921=1515 . կը հռչակուի « Պաշտպան Մէքքէի ու Մետինէի » 922=1516 . կը տիրէ Եգիպտոսի 925=1519 : Վխճ. 926=1520 :

ՍՈՒԼԹԱՆ ՍԻՒԼԷՅՄԱՆ Ա. ԳԱՆՈՒՆԻ . Ծն. 900=1494 : Գհգլ. 926=1520 . կը տիրէ Պելկրատի , Պուտա-Բեչդի , կը պաշարէ Վիէննան , կը տիրէ Թաւրէժի 956=1549 . Հաշտութիւն Պարսից հետ 963=1555 : Վխճ. 974=1566 :

ՍՈՒԼԹԱՆ ՍԷԼԻՄ Բ. ՂԱԶԻ . Ծն. 930=1523 : Գհգլ. 974=1566 . Հունգարացւոց հաշտութիւն 976=1568 . կը տիրէ Կիպրոսի 979=1571 . Վենետկեցւոց հաշտութիւն 950=1572 : Վխճ. 983=1575 :

ՍՈՒԼԹԱՆ ՄՈՒՐԱՏ Գ. ՂԱԶԻ . Ծն. 953=1546, Գհգլ. 983=1574 : Վխճ. 1003=1594 :

ՍՈՒԼԹԱՆ ՄԷՀԷՄԷՏ Գ. ՂԱԶԻ . Ծն. 974=1566 : Գհգլ. 1003=1594 : Վխճ. 1012=1603 :

ՍՈՒԼԹԱՆ ԱՀՄԷՏ Ա. ՂԱԶԻ . Ծն. 998=1589 : Գհգլ. 1012—1608 : Վխճ. 1026=1617 :

ՍՈՒԼԹԱՆ ՄՈՒՍԱԹՖԱ Ա. Ծն. 1001=1512 : Գհգլ. 1026=1617 : Վխճ. 1028=1618 :

ՍՈՒԼԹԱՆ ՕՍՄԱՆ Բ. Ծն. 1013=1604 : Գհգլ. 1028=1618 : Վխճ. 1031=1621 :

ՍՈՒԼԹԱՆ ՄՈՒՐԱՏ Դ. ՂԱԶԻ . Ծն. 1018=1609 : Գհգլ. 1032=1622 : Վխճ. 1049=1639 :

ՍՈՒԼԹԱՆ ԻՊՐԱՀԻՄ Ա. Ծն. 1024=1615 : Գհգլ. 1049=1639. կը տիրէ Կրէտէի 1056=1646 : Վխճ. 1058=1648 :

ՍՈՒԼԹԱՆ ՄԷՀԷՄԷՏ Դ. ՂԱԶԻ . Ծն. 1051=1641 : Գհգլ. 1058=1648 : Վխճ. 1104=1692 :

ՍՈՒԼԹԱՆ ՍԻՒԼԷՅՄԱՆ Բ. Ծն. 1052=1642 : Գհգլ. 1099=1687 : Վխճ. 1102=1690 :

ՍՈՒԼԹԱՆ ԱՀՄԷՏ Բ. Ծն. 1052=1642 : Գհգլ. 1102=1690 : Վխճ. 1106=1694 :

ՍՈՒԼԹԱՆ ՄՈՒՍԹԱՖԱ Բ. Ծն. 1074=1663 : Գհգլ. 1106=1694 : Կարլովիցի հաշտութիւն 1111=1699 : Վխճ . 1115=1703 :

ՍՈՒԼԹԱՆ ԱՀՄԷՏ Գ. ՂԱԶԻ . Ծն. 1084=1673 : Գհգլ. 1115=1703 : Վխճ. 1149=1736 :

ՍՈՒԼԹԱՆ ՄԱՀՄՈՒԴ Ա. ՂԱԶԻ . Ծն. 1108=1696 : Գհգլ. 1143=1730 : Վխճ. 1168=1754 :

ՍՈՒԼԹԱՆ ՕՍՄԱՆ Գ. Ծն. 1110=1698 : Գհգլ. 1168=1754 : Վխճ. 1171=1757 :

ՍՈՒԼԹԱՆ ՄՈՒՍԹԱՖԱ Գ. ՂԱԶԻ . Ծն. 1129=1716 : Գհգլ. 1172=1758 : Վխճ. 1187=1773 :

ՍՈՒԼԹԱՆ ԱՊՏ-ԻԽ-ՀԱՄԻԴ Ա. ՂԱԶԻ. Ծն. 1137=1724 , Գհգլ. 1187=1773 . Յաչիարճգի հաշտութիւն 1188=1774 : Վխճ. 1203=1788 :

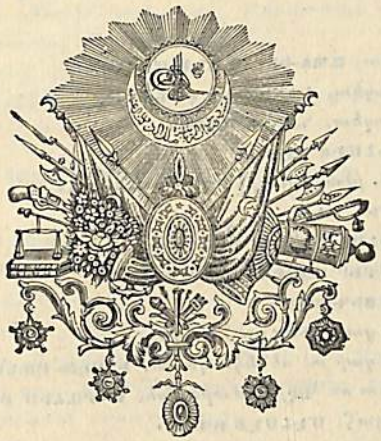
ՍՈՒԼԹԱՆ ՍԵԼԻՄ Գ. ՂԱԶԻ. Ծն. 1175=1761 ։ Գահ. 1203=1788. *Զինքովի հաչտութիւն* 1205=1790 *Օգոստ. 4. Եաչի հաչտութիւն* ։ Վախճ. 1223=1808 ։

ՍՈՒԼԹԱՆ ՄՈՒՍԹԱՖԱ Դ. Ծն. 1193=1799 ։ Գահ. 1222=1807 ։ Վախճ. 1223=1808 ։

ՍՈՒԼԹԱՆ ՄԱՀՄՈՒԴ Բ. ԱՏԻԼ. Ծն. 1199=1784 ։ Գահ. 1223=1808. *Պուքրէշի հաչտութիւն* 1217=1812. *Էմիրնէի դաշնագիր* 1245=1829 ։ Վախճ. 1255=1839 ։

ՍՈՒԼԹԱՆ ԱՊՏ-ԻԼ-ՄԷՃԻՏ Ա. ՂԱԶԻ. Ծն 1237=1821 ։ Գահ. 1255=1839. *Լոնտոնի դաշնագրութիւն* 1257=1841. *Թանզիմաթի հաստատութիւն* 1255=1839. *Ղրիմի պատերազմ* 1271=1854. *Բարիզի դաշնագիր* 1273=1856 ։ Վախճ. 1277=1861 ։

ՍՈՒԼԹԱՆ-ԱՊՏ-ԻԼ-ԱԶԻԶ. Ծն. 1245=1829 ։ Գահ. 1277=1861 ։ Վախճ. 1293=1876 ։

ՎԵՀԱՓԱՌ

ՍՈՒԼԹԱՆ ԱՊՏ-ԻԼ-ՀԱՄԻՏ Բ.

ԹԱՆԶԱԶԻ

ՕԳՈՍՏԱՓԱՌ ԻՆՔՆԱԿԱԼ ԿԱՅՍՐ

Լ.Դ. Կայսր Օսմանեան Հարստութեան եւ Իր. Կայսր յառմանէ Կ. Պոլսոյ. Ծնեալ 16 Շապան 1258 (10/22 Սեպտեմբեր 1842), Գահակալութիւն 11 Շապան 1293 (19/31 Օգոստոս 1876).

ՀԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ԱՐՔՈՒՆԻՔ

Մեծ ներքինապետ, ԱԳՏ-ԻԻԼ-ԴԱՆԻ ԱԳԱ։
Առաջին սենեկապետ, ՀԱՋԻ ԱԼԻ ԲԱՇԱ։
Երկրորդ սենեկապետ, ՆՈՒՐԻ ԲԱՇԱ։
Սենեկապետ, ՄԻՀՄԻՆ ՊԻՑ։
Սենեկապետ և Բ. թարգմանիչ, ԲԱԳՐՊ ԲԱՇԱ։
Սենեկապետ, ԷՄԻՆ ՊԻՑ։
Սենեկապետ, ՄԻՀՄԻՆ ԱՐԻՖ ՊԻՑ։
Սենեկապետ, ՊԻՐԻՒ ՍԱՏՂԴ ՊԻՑ։
Սենեկապետ, ՖԱՑԻՓ ՊԻՑ։
Առաջին քարտուղար, ԹԱՀՍԻՆ ԲԱՇԱ։
Երկրորդ քարտուղար ու սենեկապետ, ԻԶՉԷԹ ԲԱՇԱ։
Մեծ արարողապետ ու կայս. թարգման, ԻՄՐԱՀԻՄ ԲԱՇԱ։
Առաջին թիկնապահ, ՄԻՀՄԻՆ ԲԱՇԱ։
Երկրորդ թիկնապահ, ՇԱԳԻՐ ԲԱՇԱ։
Առաջին թարգմանիչ, ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ԲԱՇԱ ԳԱԲԱԹԻՈՑՈՐԻ։
Երկրորդ թարգմանիչ, ՆԵԱՆ ԷՖԵՆԴԻ ՍԻՖԻԲԵԱՆ։
Առաջին իմամ, ԲԱՇԻՑ ԷՖԵՆԴԻ։
Առաջին Մևլահիյ, ՃԻՎԱՀԻՐ ԱԳԱ։
Նախարար կայս. Անձնական Դանձուն, ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԷՖԵՆԴԻ ՍԱԳԴՂ։
Վերատեսուչ ծախուց կայս. կանանոցին, ՀԱՋԻ ԱԳԻՖ ԲԱՇԱ։
Հրամանատար ապատարկուաց և նուագածուաց, ՍԻՒԼԻՑՄԱՆ ԲԱՇԱ։
Առաջին բժշկապետ, ՍԱՑԻՑ ԲԱՇԱ։

Ն Ա Խ Ա Ր Ն Ե Ր

Մեծ եպարքոս, ՄԻՀՄԻՑ ՖԵՐԻՑ ԲԱՇԱ։
Շէյխ-իւլ Իսլամ, ՄԻՀՄԻՑ ՀԵՄԱԼԻՑՏԻՆ ԷՖԵՆԴԻ։
Դատական ու կրօնական նախարար, ԱԳՏԻՒՐՐԱՀՄԱՆ ԲԱՇԱ։
Սպարապետ, ՄԻՀՄԻՑ ԲՈՉԱ ԲԱՇԱ։
Ծովային նախարար, ՃԵԼԱԼ ԲԱՇԱ։
Պետական խորհրդոյ նախագահ, ՄԻՀՄԻՑ ՍԱՑԻՑ ԲԱՇԱ։
Արտաքին գործոց նախարար, ԱՀՄԻՑ ԹԻՎՖԻՓ ԲԱՇԱ։
Ներքին գործոց նախարար, ՄԻՀՄԻՑ ՄԻՄՏՈՒՀ ԲԱՇԱ։

Թնդանօթի արանի մխիչիր, ՄՈՒՍԹԱՖԱ ՋԵՒՒԻ ԲԱՇԱ։
Իվդաքի նախարար, ԹԻՒՐԽԱՆ ԲԱՇԱ։
Առեւտ. ու Հանր. Շինութ. նախարար, ՄՈՒՍԹԱՖԱ ՋԻՀՆԻ ԲԱՇԱ։
Ելեւմտական նախարար, ՐԻՇԱՏ ԲԱՇԱ։
Կրթական նախարար, ՀԱՇԻՄ ԲԱՇԱ։
Եպարքոսական խորհրդական, ՄԻՀՄԻՑ ԹԻՎՖԻՓ ԲԱՇԱ։

ՄԵԾ ՊԱՇՏՕՆԱՏԱՐՆԵՐ

Նախագահ Հաշուեակալութեան Ահմանին, ՀԻԼՄԻ ԷՖԵՆԴԻ։
Վերատեսուչ Հանգստեան Թագակի Ախուելին, ՆՈՒՐԻ ՊԻՑ։
Վերատեսուչ Տէֆթէրխանէի, ՋԻՑԱ ԲԱՇԱ։
Մաքսային վերատեսուչ, ՆԱՋԻՖ ԲԱՇԱ։
Նախարար Ներսս. Հանր. և Երկրագործ. ՍԵԼԻՄ ՄԵԼՀԱՄԻ ԲԱՇԱ։
Վերատեսուչ Հեռագր. ու Թղթատար. ՀԻՒՍԵՑԻՆ ՀԱՍԻՊ ՊԻՑ։
Ֆաղաքապետ, ԻՍՄԱՑԻԼ ԲՐՏՎԱՆ ԲԱՇԱ։
Ոստիկանութեան նախարար, ՇԵՑԻՓ ԲԱՇԱ։
Նաւահանգիստի վերատեսուչ, ՍԱՄԻ ԲԱՇԱ։
Ոստիկանապետ Պեշիքթաշի, ՀԱՋԻ ՀԱՍԱՆ ԲԱՇԱ։
Ոստիկանապետ Ստամպոլի, ՄԱՋՀԱՐ ՊԻՑ։
Կառավարիչ Բերայի, ՀԱՄԻՏ ՊԻՑ։
Կառավարիչ Սկիւտարի, ՀԱՄԻՏ ՊԻՑ։
Հրամանատար ջրհանկիր զօրքերու, ՋԵՋՆԻ ԲԱՇԱ։

ՕՏԱՐ ՏԷՐՈՒԹԵԱՆՑ ԿՈՂՄ ԳՏՆՈՒՈՂ ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԴԵՍՊԱՆՆԵՐ

Անգլիա. — Մեծ դեսպան՝ ՍՊԵՆՑԱՆ ՄԻՒՍԻՒՐԻՒՍ ԲԱՇԱ։
Աւստրիա. — Մեծ դեսպան՝ ՄԱՀՄՈՒԴ ՆԱՏԻՄ ՊԻՑ։
Պարսկաստան. — Դեսպան՝ ԱՀՄԵՑ ՅԱՒՎԶԻ ԲԱՇԱ։
Գերմանիա. — Մեծ դեսպան՝ ԹԻՎՖԻՓ ԲԱՇԱ։
Զուիցերիա. — Դեսպան՝ ՍԱԼԻՀ ՄԻՀՆԻԻ ԲԱՇԱ։
Իտալիա. — Մեծ դեսպան՝ ՄՈՒՍԹԱՖԱ ՐԻՇԱՏ ՊԻՑ։
Հոլանտա. — Դեսպան՝ ՅՈՎՍԷՓ ՄԻՍԱԿ ԷՖԵՆԴԻ։
Միացեալ-Նահանգներ. — Դեսպան՝ ՄՈՒՍԹԱՖԱ ՇԵՐԻՓ ՊԻՑ։
Ռուսաստան. — Դեսպան՝ ՐԻՖԱԹ ՊԻՑ։
Շուէյց-Նորվեկիա. — Դեսպան՝ ՇԵՐԻՖ ԲԱՇԱ։

Պարսկաստան. — *Մեծ դեսպան՝* ՇԵՄՍԻԷՏՅԻՆ ՊԷՑ։
Պելճիքա. — *Դեսպան՝* ՍԱԼԻՒ ՄԻՒՆԻՐ ԲԱՇԱ։
Ռումանիա. — *Դեսպան՝* ՀԻՒՍԷՅԻՆ ՔՕԱՋԻՄ ՊԷՑ։
Ռուսիա. — *Մեծ դեսպան՝* ՀԻՒՍԷՅԻՆ ՀԻՒՍՆԻ ԲԱՇԱ։
Սերվիա. — *Դեսպան՝* ԻՊՐԱՀԻՄ ՅՈՒՍՈՒՖԻ ԲԱՇԱ։
Սպանիա. — *Դեսպան՝* ԻԶԶԷԹ ԲԱՇԱ։
Ֆրանսա. — *Մեծ դեսպան՝* ՍԱԼԻՒ ՄԻՒՆԻՐ ԲԱՇԱ։

Կ Ո Ն Ս Ա Կ Ա Լ Ք

Այտըն. — ՔՕԱՄԻԼ ԲԱՇԱ ։
Ատանա. — ՊԱՀԻՒ ԲԱՇԱ ։
Դամասկոսի. — ԷՆԻՍ ԲԱՇԱ ։
Դոնիա. — ՅԱԶԻՒԳ ՊԷՑ ։
Դոստվա. — ՄԵՀՄԷՏ ՇԱՖԻՒ ԲԱՇԱ ։
Դարապլուս-Ղարաբ. ՆԱԶԸՄ ԲԱՇԱ ։
Դրապզոն. — ՌՕՇԱՏ ՊԷՑ ։
Եանիա. — ՕՍՄԱՆ ԲԱՇԱ ։
Եմէն. — ԹԻՎՖԻՔ ՊԷՑ ։
Էրզրում. — ՆԱԶԻՄ ՊԷՑ ։
Էնկիւրի. — ՁԷՎԱՏ ՊԷՑ ։
Էսիրնէ. — ՄԷՀՄԷՏ ԱՐԻՖ ԲԱՇԱ ։
Խութավէնտիկեար. — ՌՈՇԻՏ ԲԱՇԱ ։
Հալէպ. — ՔՕԱՋԻՄ ՊԷՑ ։
Հիճազ. — ԱՀՄԷՏ ԲԱՂԻՓ ԲԱՇԱ ։
Ճեզայիրի Պահրի Սեճիս. — ԱՊՕՏԻՆ ԲԱՇԱ ։
Մամուրէթ-իլ-Ազիզ. — ՀԱՍԱՆ ՊԷՑ ։
Մանաստր. — ՀԱՋԻՄ ՊԷՑ ։
Մուսուլ. — ՆՈՒՐԻ ԲԱՇԱ ։
Ճզոտրա. — ՀԱՑՈՒՐ ԲԱՇԱ ։
Պաղտատ. — ՆԱՄՐՂ ԲԱՇԱ ։
Պիթլիս. — ՅԱՀՐԻՏ ՊԷՑ ։
Պէյրութ. — ԻՊՐԱՀԻՄ ԽԱԼԻԼ ԲԱՇԱ ։
Սելանիկ. — ՐՇՈՒԾ ԲԱՇԱ ։
Սվաս. — ՌՈՇԻՏ ԱՀԻՒ ՊԷՑ ։
Սուրիա. — ՆԱԶԸՄ ԲԱՇԱ ։
Վան. — ԴԱՀԻՒ ԲԱՇԱ ։
Տիարպեքիր. — ՆԱԶԸՄ ԲԱՇԱ ։

Ո Ի Ր Ո Ց Ն Ա Ն Ձ Ն Ա Գ Ն Ե Ր

Մ Ի Ւ Թ Է Ա Տ Ր Ք Ե Ր

Գալայի Սուլթանիէ. — ՀԸՆԴՈՒՆԻ ԲԱՇԱ ։
Դուսար-Շերիճ. — ՌՈՇԻՏ ՊԷՑ ։
Զոր. — ԱՀՄԷՏ ՌՈՇԻՏ ԲԱՇԱ ։
Իզմիտ. — ՔՕԱՋԻՄ ՊԷՑ ։
Զաղալեան. — ՁԷՎԱՏ ՊԷՑ ։
Պենկազի. — ԱՀՄԷՏ ԴԱՀԻՒ ԲԱՇԱ ։
Լիպլեան. — ՄՈՒՍԱՖԻՐ ԲԱՇԱ ։
Սամսո. — ԵԱՆԿՈՑ ՎԱՐԹԻՆՈՍ ԷՖ., ԻՇԽԱՆ ։

Թ Ո Ւ Ր Ք Ի Ա Կ Գ Ի Ն Ո Ւ Ն Ք
Օ Տ Ա Ր Տ Է Ր Ո Ւ Թ Ե Ա Ն Ց Դ Ե Ս Պ Ա Ն Ն Ե Ր Ը

Անգլիա.— *Բերա, Թերեմ պաշը փողոց.* — Սըր Նիքոլաս Օ'Քոնըր (O'Conor) *մեծ դեսպան, անուանուած 1898ին.* — Պ. Թաունլի (Tawnley) Ա. *քարտուղար.* — Պ. Լէմ (Lamb) Ա. *թարգման.*

Աւստրիա-Հունգարիա. — *Բերա, Թոմթոմ փողոց.* — Պառոն Հայնրիխ Ֆոն Քալիչէ (von Calice) *մեծ դեսպան, անուանուած 1880ին.* — Պառոն Ռիմէն (Rimen) *խորհրդական.* — Պ. Էտուարդ Օթթոյ (E. Otto) Ա. *թարգման.*

Բորքուգալ. — *Գործերը կը վարէ Իտալիոյ դեսպանատունը.*

Գարաստաղ. — *Էմիրկէն.*—Պ. Մաթանովիչ (Matanovich) *դեսպան, անուանուած 1903ին.*

Գերմանիա. — *Ակյա-քաշա, Թագսիմ.* — Պառոն Մարշալ Ֆոն Պիպերշթայն (Marschall von Biberstein) *մեծ դեսպան, անուանուած 1897ին.* — Պ. Պոտման (Bodmann) Ա. *քարտուղար.* — Պ. Հէրման կիս (Gies) Ա. *թարգման.*

Իտալիա. — *Բերա, Մեզարլըք փողոց.* — Մարքէզ Էմբէրիալի (Imperiali) *մեծ դեսպան, անուանուած 1904ին.* — Մարքէզ Քարլոտտի (Carlotti) Ա. *քարտուղար.* — Պ. Գանճիա (Cangià) Ա. *թարգման.*

Հոլանտա. — *Բերա, Մեծ փողոց.* — Տոքթ. Կոմն վ՚ան Պիլանտա (van Byland) *դեսպան, 1903ին.* — Պ. Մկրտիչ Կարապետեան (Garabedian) Ա. *թարգման.*

Միացեալ-Նահանգներ. — Բերա, Դաղթատան փողոց. — Պ. Լայշմէն (Leishman) դեսպան, անուանուած 1901ին. — Պ. Սբինճէր (Spencer) Ա. քարտուղար. — Պ. Ալէքսանար Կարճիուլոյ (Gargiulo) Ա. Թարգման։

Ցունաստան. — Բերա, Աղա Համամ փողոց. — Պ. Կրիբարիս (Griparis) դեսպան, անուանուած 1903ին. — Պ. Բոթէն (Potin) Ա. քարտուղար. — Պ. Ա. Նաում (Naoum) Ա. Թարգման։

Շուէց-Նորվեկիա. — Բերա, Մեծ փողոց. — Պարոն Պէք Ֆրիս (Beck Frice) դեսպան, անուանուած 1903ին։

Պարսկաստան. — Սթամպուլ, Պայը Ալի Ճատաէսի. — Միրզա Ռիզա խան՝ Ակֆա իւլ Տէօվլէ, մեծ դեսպան, անուանուած 1901ին.— Միրզա Մուսդաֆա խան՝ Սէֆա իւլ Մէմալիք, Ա. խորհրդական. — Յովհաննէս խան՝ Մէհի իւլ Սալթանա, Ա. Թարգման։

Պելճիգա. — Բերա, Սբրա Սէվլի փողոց. — Կոմս Էհրենպոլ տը Տիւաղէլէ (Ehrembault de Dndzeele) դեսպան, անուանուած 1899ին. — Կոմս Ֆրից վան տէն Շթէէն տը ժէհէ (van den Steen de Jehay) խորհրդական. — Պարոն Կիւպէթալ տը Հիւպշ (de Hubsh) Ա. Թարգման։

Ռումանիա. — Բերա, Սբրա Սէվլի փողոց. — Պ. Ա. Լահովարի (A. Lahovory) դեսպան, անուանուած 1902ին. — Պ. Տէրուսսի (Derussi) Ա. քարտուղար. — Լա Հայ (La haille) Ա. Թարգման։

Ռուսիա. — Բերա, Մեծ փողոց. — Պ. Զինովիեվ (Zinoview) մեծ դեսպան, անուանուած 1898ին. — Պ. Սվեչին (Svetchine) խորհրդական. — Պ. Վլասիմիր Մայքոֆ (Maykoff) Ա. Թարգման։

Սերվիա. — Բերա, Սուլթէրազի փողոց. — Պ. Սիմիչ դեսպան, անուանուած 1903ին. — Պ. Զոհայիչ (Tchohatchitch) խորհրդական։

Սպանիա. — Բերա. — Մարքէզ տէ Բամբա Սակրատոյ (de Campo Sagrado) դեսպան, անուանուած 1898ին. — Պ. Բապլոյ Սոլէր (Pablo Soler) Ա. քարտուղար. — Պ. Բէտրոյ Սիկալլոյ (Pedro Cigallo) Ա. Թարգման։

Տանիմարգա. — Գործերը կը վարէ Շուէտ-Նորվեկիոյ դեսպատնատունը։

Ֆրանսա. — Բերա, Մեծ փողոց. — Պ. Էմիլ Գոնսթանն (E. Constans) մեծ դեսպան, անուանուած 1899ին. — Պ. Էմանն Պապթի (E. Bapst) խորհրդական. — Պ. Էտուար Ռուէ (E. Rouet) Ա. Թարգման։

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԵՐԿԻՐՆԵՐ

Օսմանեան կայսրութեան սահմանները կը տարածուին Եւրոպա, Ասիա ու Ափրիկէ։

Ասիական գաւառներ	Տր.	1,777,700	Ֆն.	15,430,000
Եւրոպական »	»	177,151	»	5,907,000
Ափրիկեան »	»	779,040	»	8,000,000
Եգիպտոս	»	994,300	»	6,848,000
Պուղարիա եւ Ս.Ռումելի	»	96,660	»	3,390,000
Հերսէֆ եւ Պոսնա	»	58,460	»	1,489,000
Կիպրոս	»	9,282	»	227,900
Սամոս	»	468	»	54,830
		3,579,408		41,259,799

Կը պարունակէ 30 վիլայէթ=կուսակալութիւն, 94 սանճաք=նահանգ, 560 գազա=գաւառ, 1,282 նահիյէ=գաւառակ, 60,317 գըրէյէ=գիւղ։ *Ասոնցմէ գուրս են իշխանապետութիւնք և իրենց պարունակութիւնները։*

Ջօրաբանակներ. — 1. Կոստանդնուպոլիս, 2. Էսքիշէհ, 3. Մանասդըր, 4. Երզնկա, 5. Շամ, 6. Պազտատ, 7. Եէմէն։ Իսկ Ղարպ-Թարապլուս ունի յատուկ զօրաբաժին։ Իւրաքանչիւր զօրաբանակ ունի 1 Նէզիրէ, 2 Բէոյիճ և 1 Մուշիրլիք բանակներ։

Ծով. զօրութիւն. — 250 նաւ, 13,600 ձիաուժ։

Մուտ 18,511,322 օսմ. ոսկի. — Ելք 18,429,411 ոսկի։

Ներածում. — 585,667,556 ֆր. Արտածում 315,000,000 ֆր.
Առեւտր. շարժում. — *Մտած* 40,870 նաւ , 31,798,405 *տոկչփ.* 147,164 *առագաստանաւ*, 2,534,472 *տոկչփ.* *գումար* 188,034 նաւ , 34,382,877 *տակառաչափ* ։
Թղթատար . — 1,094 *կայարան* ։
Հեռագիր . — 188,034 *քլմ.* ։

ԹՈՒՐՔԻՈՑ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆԵՐԸ

Ա. Եւրոպական Թուրքիա 1994 քլմ.

Եւրոպական Թուրքիոյ մէջ երկաթուղւոյ հինգ գիծեր կան .

1. *Կ. Պոլիս–Էտիրնե–Մուսթաֆա բաշա . — Կ. Պոլիս-Էսիրնէի գիծը Թուրքիոյ առաջին երկաթուղւոյ գիծն է որ ապա երկարած է մինչև Մուսթաֆա բաշա ։ Այս գիծն Աւստրիական ընկերութեան մը կը վերաբերի որ արտօնուած է 1869 ին և որ 1886 ին կցուեցաւ Բարլիզ-Վիեննա մեծ գծին ։*

Կ. Պոլիս-Էսիրնէ-Մուսթաֆա բաշա գծին երկայնութիւնն է 356 քլմ. որուն գլխաւոր կայարաններն են , իրենց հեռաւորութեամբ , Կ. Պոլսէ սկսելով .

Եէսիլ-Գուլէ (8 *քլմ.*)	*Լիւլէ-Պուրկազ* (214 *քլմ.*)
Մագրիքէօյ (13 *քլմ.*)	*Ուզուն Քէօբրիւ* (272 *քլմ.*)
Սան-Սթեֆանոյ (18 *քլմ.*)	*Գուլէլի-Պուրկազ* (283 *քլմ.*)
Քիւչիւք-Զեքմէճէ (22 *քլմ.*)	*Էսիրնէ* (319 *քլմ.*)
Զաթալճա (72 *քլմ.*)	*Հաարմ քէօյ* (337 *քլմ.*)
Զերքէս-քէօյ (130 *քլմ.*)	*Մուսթաֆա բաշա* (356 *քլմ.*)
Զորլու (155 *քլմ.*)	

Այս գիծով Կ. Պոլիս կը կցուի Բարիզի հետ որուն հեռաւորութիւնն է 3045 քլմ. և գլխաւոր տեղերն են .

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԹՈՒՐՔԻԱ

Գ. ԽԱՉԱԿՈՆՑ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԵՆԷ ԱՐՏԱՏՊՈՒԱԾ

Մ Ա Ր Մ Ա Ր Ա
Ծ Ո Վ
Ա Ն Տ Ա Ռ
Ա Ղ Ա Ծ Ա Ն
Տ Ե Ր Ի Զ Կ
Գ Ո Ղ Ա Վ
Ա Լ Ի Ա Ղ Ա
Գ Ա Մ Ա Ր Կ Ա Ծ
Խ Ա Ր Ա Տ Ե Ղ
Ա Ղ Ա Տ Ա Ղ
Ա Ղ Ա Տ Ա Ղ
Ա Ն Տ Ի Պ Ա Տ Ր Ա Կ
Ա Ն Տ Ի Ո Ք Ի Ա
Ա Ն Տ Ի Ո Ք Ի Ա
Ա Ն Տ Ի Ո Ք Ի Ա

Հեպիպչեվոյ (357 քլմ.)
Համանլը (383 քլմ.)
Ֆիլիպէ (499 քլմ.)
Սոֆիա (654 քլմ.)
Նիշ (815 քլմ.)
Պելկրատ (1,059 քլմ.)
Պուտապեշթ (1,418 քլմ.)
Վիեննա (1,696 քլմ.)
Միւնիխ (2,024 քլմ.)
Շթութկարտ (2,366 քլմ.)
Շթրազպուրկ (2,542 քլմ.)

Արեւելեան ճեպընթացն այս 3,045 քլոմեթրը կը կարէ 65 ժամէն որուն 2 ժամը դադարի յատկացուած է։

2. Տեհեռաճ–Տիւոթեգա գիծը նոյն Աւստրիական ընկերութեան կը վերաբերի և 99 քլմ. երկայնութիւն ունի։ Տիւոթեգա կցուած է Գուլէ-Պուրկազի հետ որ կ. Պոլիս-Էտիրնէ գծին վրայ կը գտնուի որով Տէհէ աղաճի նաւահանգիստը կցուած կ'ըլլայ կ. Պոլիս-Բարիզ մեծ գծին հետ։

3. Սելանիկ-Ութկիւպ-Մեթրովիցա գիծն որ 327 քլմ. երկայնութիւն ունի՝ միեւնոյն Աւստրիական ընկերութեան կը վերաբերի։ Այս գիծը ճիւղ մը ունի Սկիւպ-Զիպեֆճէ որուն երկայնութիւնն է 86 քլմ.։

4. Սելանիկ–Տեհեռաճի գիծը Ֆրանսական ընկերութեան մը կը վերաբերի և 1892էն իվեր սկսած է չահագործուիլ։ Այս գծին երկայնութիւնն է 444 քլմ.։ Սելանիկ-Տէհէռաճ գիծն ոչ միայն Սելանիկը Տէհէաղաճ-Տիմոթեգա գծին միջոցաւ կ. Պոլսոյ կը կցէ, այլ և Սելանիկ–Սկիւպի գիծն ու անոր ճիւղերը։

5. Սելանիկ-Մանաստր գիծն որ Գերման ընկերութեան մը կը վերաբերի՝ 219 քլմ. երկայնութիւն ունի։

Բ. Ասիական Թուրքիա 3,524 քլմ.

Ասիական Թուրքիոյ մէջ երկաթուղւոյ ինը գիծեր կան.

1. Հայտար քաշա-Իզմիտ-Էնկիւրիւ. Այս գիծն որ

Գերման ընկերութեան մը կը վերաբերի՝ նախ մինչև Իզմիտ կ'երկարէր. յետոյ 1888 Սեպտ. ին աւտոնուեցաւ երթալ մինչև Էնկիւրիւ։

Այս գծին մինչև Իզմիտ կայարաններն են.

Ֆենէր-Հօլու (5 քլմ.)
Էրէն.քէօյ (7 քլմ.)
Պոստանճըգ (10 քլմ.)
Մալթեփէ (15 քլմ.)
Գարթալ (21 քլմ.)
Բեհնիւք (25 քլմ.)
Թուզլա (35 քլմ.)
Կեպզէ (45 քլմ.)
Տիլ Իսկէլէսի (56 քլմ.)
Թավշանճըգ (60 քլմ.)
Հերէքէ (64 քլմ.)
Եարըմճա (74 քլմ.)
Թիւթիւն Զիֆթլիկ (81 քլմ.)
Տերինճէ (84 քլմ.)
Իզմիտ (92 քլմ.)

Իզմիտ-Էսկիշէհիրի կայարաններն են.

Պէօյիւք Տերպէնտ (111 քմ.)
Սապանճա (125 քլմ.)
Համիտիէ (142 քլմ.)
Համիտիէ Աւտաբազար մասնաւոր ճիւղ
Մեքեճէ (183 քլմ.)
Լեֆքէ (197 քլմ.)
Պիլէճիք (233 քլմ.)
Գարաքէօյ (250 քլմ.)
Ինէօնիւ (281 քլմ.)
Զուգուր Չիսար (296 քլմ.)
Էսկիշէհիր (315 քլմ.)

Էսկիշէհիր-Էնկիւրիւի կայարաններն են.

Ափիքէօյ (354 քլմ.)
Պէյլիկ ախըր (376 քլմ.)
Սարըքէօյ (407 քլմ.)
Պիչէր (434 քլմ.)
Սազլար (454 քլմ.)
Պէյլիկ քէօփրիւ (468 քլմ.)
Բոլաթլը (488 քլմ.)
Մալիքէօյ (523 քլմ.)
Սինճանքէօյ (553 քլմ.)
Էնկիւրիւ (578 քլմ.)

2. *Էսկիշէհիր-Գոնիա.* — Այս գիծն աւտոնուած է 1893ի Մայիսին և նոյն Գերման ընկերութեան կը վերաբերի, երկայնութիւնն է 435 քլմ.։ *կայարաններն են.*

Ալայուտ (382 քլմ.)
Քեօթահիա մասնաւոր գիծով (393 քլմ.)
Զեքիւրէր (402 քլմ.)
Իհսանիէ (443 քլմ.)
Աֆ. Գարահիսար (477 քլմ.)
Պէօյիւք Զօպանլար (496 քմ.)
Ափկէնիր (575 քլմ.)
Մէլտան (700 քլմ.)
Քուճարլպաչի (727 քլմ.)
Գոնիա (750 քլմ.)
Էրէյլի (950 քլմ.)

3. *Իզմիր-Մանիսա-Աֆ. Գարահիսար գիծը* 420 քլմ. երկայնութիւն ունի և որ կը վերաբերի Ֆրանսական ընկերութեան մը, գլ. կայարաններն են Իզմիր, Մանիսա, Գասապա, Սարդիկէ, Ալաչէհիր, Թոփմագ և Աֆ. Գարահիսար, որով կը միանայ վերի գծին և անով Հայտար բաշայի։

Այս գիծն ունի Մաղնիսա-Սոմա ճիւղ մը 92 քլմ. և Իզմիրէն Պուռնովա երկարող փոքր գիծ մը $7\frac{1}{2}$ քլմ. երկայնութեամբ։

4. *Իզմիր-Մանիսա-Ագհիսար-Սոմա Ֆրանսական ընկերութեան գիծը* 158 քլմ. երկայնութիւն ունի։

5. *Իզմիր-Այտըն-Տինէր-Զիվրիլ* 512 քլմ. երկայնութեամբ Անգլիական ընկերութեան գիծ մըն է։ Ասոր երկայնքը գանուող Թուրպալուէն (48 քլմ.) կ'երկարի ճիւղ մը դէպի Թիրէ (47 քլմ.)։ Գծին 36 քլմ. Զաթալ Գարաղաճ կայարանէն կը զատուի Իօռէմիչ գիծը 25 քլմ.։

6. *Մուտանիա-Պուռսա* 42 քլմ. երկայն. 1891 Փետ. հիմնուած։ Ունի երկու ճիւղեր, մին՝ դէպի Եէնի-Շէհիր և միւսը՝ Իյնիկէօլ։ Այս գիծը Պելճիական ընկերութեան մը կը վերաբերի։

7. *Մերսին-Ադանայի գիծն որ* 69 քլմ. երկայնութիւն ունի՝ Ֆրանսական ընկերութեան կը վերաբերի։

8. *Եաֆա-Երուսաղէմի գիծը Ֆրանսական ընկերութեան մըն է*, 100 քլմ. երկայնութիւն ունի և 1888 Սեպտ. ին աւտոնուած է։

9. *Պեյրութ-Շամ-Պա'ալպէք-Համա* 405 քլմ. երկայնութեամբ Ֆրանսական ընկերութեան գիծ մըն է որ աւտոնուած է 1891 Յունուարին, յետոյ գնուեցաւ Օսմ. Կայս. կառավարութենէն։

10. *Շամէն Մէքքէ երկարող Համիտիէ-Հիճազ երկաթուղւոյն առաջին մասը մինչև Մա'ան* 497 քլմ., *բացուեցաւ* 1904 Օգոստ. 19ին Վհ. Սուլթանին Գահակալութեան տարեդարձին օրը։

ԿՈՒՍԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՔ

Անուն	Տարածութիւն	Բնակիչ	Մէն մի քլ.
Կ. Պոլիս	3,900	1,250,000	310
Այասն	55,900	1,396,000	25
Աւանա	39,900	425,000	11
Գաստամունի	50,700	961,000	18
Գոնիա	102,100	1,069,000	10
Գոսովա	32,900	1,038,000	31
Տարապլուս-Ղարպ	1,033,400	1,261,000	1
Տրապիզոն	32,400	948,500	29
Եանիա	17,900	527,000	30
Եմէն	191,100	750,000	4
Էրզրում	49,700	645,700	13
Էնգարէ	70,900	932,000	13
Էսիրնէ	38,400	1,028,000	27
Խիւտավէնտիկեար	65,800	1,636,800	25
Հալէպ	86,600	995,000	11
Հիճազ	250,000	300,000	1
Ճէզայիրը-Պահրը-Սեֆիա	6,900	323,200	47
Մամուրէդ-իւլ-Ազիզ	32,900	575,200	29
Մանաստր	28,500	338,000	29
Մուսուլ	91,000	351,200	4
Շգոտրա	10,800	294,000	28
Պաղտատ	141,000	614 000	5
Պասրա	138,800	433,000	3
Պիթլիս	27,100	398,000	15
Պէյրութ	16,000	533,000	33
Սելանիկ	35,000	1,130,800	33
Սվաս	62,100	1,057,000	17
Սուրիա	95,900	719,500	20
Վան	39,300	379,800	9
Տիարպէքիր	37,500	471,500	13

ՈՒՐՈՑ. ՍԱՆՃԱԿՆԵՐ

Անուն	Տարածութիւն	Բնակիչ	Մէն մի քլ.
Գուտսը Շերիֆ	17,800	341,000	20
Զոր	78,800	100,000	1
Իզմիտ	8,100	229,000	27
Զաթալճա	1,900	60,000	32
Գալաի Սուլթանի	6,600	129,000	20
Գենկաղի (Տե'ս Տարապլուս-Ղարպ)			
Ճէպէլ Լիպնան	3,100	200,000	65
Սամոս	468	54,840	117

ԳԱՋԱՆԵՐ ՈՒ ՔԱՂԱՔՆԵՐ

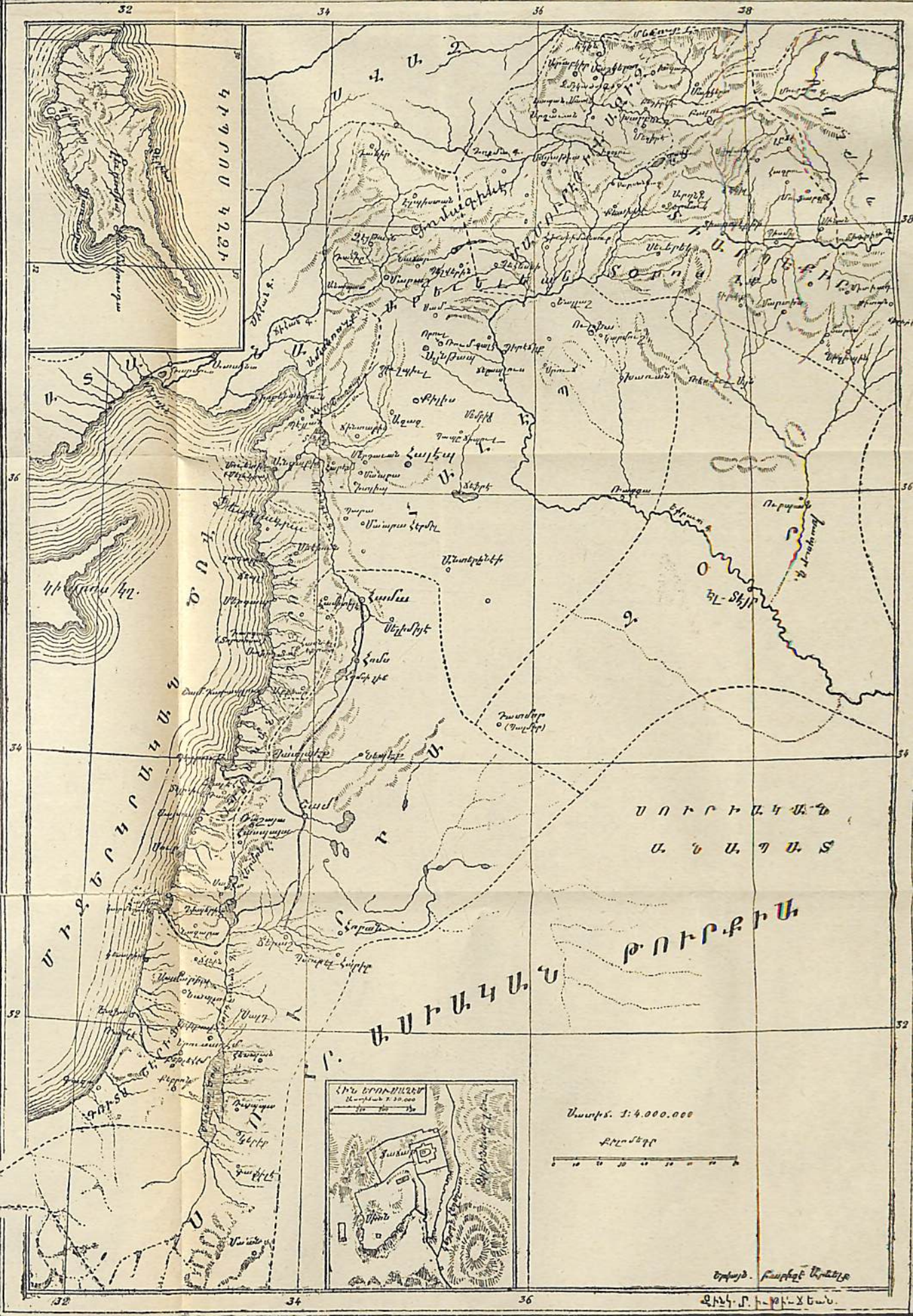
(Այրուբենական կարգաւ)

Գազա	Թիւ գիւղերու	Ո՞ր Սանճագին մէջ է	Ո՞ր վիլայէթին մէջ է
Ագ Հիսար	60	Սարուխան	Այտըն
Ագճէ Հիսար	63	Շգոտրա	Շգոտրա
Ագճէ Ապատ	82	Դրապզոն	Դրապզոն
Ագճէ Տաղ	122	Մալաթիա	Մ.-իւլ-Ազիզ
Ագ Շէհիր	90	Գոնիա	Գոնիա
Ագ Օվա	137	Սեոիչ	Գոսովա
Ագ Սերայ	160	Նիյտէ	Գոնիա
Ագտաղ Մաւէն	165	Եոզկադ	Էնկիւրիւ
Ագրա	132	Մուսուլ	Մուսուլ
Ադինա	102	Լազիստան	Տրապզոն
Ատրանոզ=Էսքիշէհիր	159	Պրուսա	Խիւտավէնտիկ.
Ազիզիէ	71	Ափիոն Գարահս.	Խիւտավէնտիկ.
»	22	Պաղտատ	Պաղտատ
»	295	Սվազ	Սվազ
Ալաշեհիր	66	Սարուխան	Այտըն

Գազա	Թիւ գիւղերու	Ո՞ր սանճագին մէջ է	Ո՞ր վիլայէթին մէջ է
Ալաչկերա = Թոքրագգալէ	111	Պայազիտ	Էրզրում
Ալասոնիա	75	Սերքիչէ	Մանասգր
Ալըճորա	66	Շապին Գարհար.	Սվաս
Ալուճէ	—	Մեհինէ	Հիճազ
Ախը Զելեպի	47	Կիւմիւլճինա	Էմիրնէ
Ախլադ	33	Պիթլիս	Պիթլիս
Ակն=Էկին	83	Մ.-իւլ-Ազիզ	Մ.-իւլ-Ազիզ
Ահտապոլու	5	Գըրգ-Քիլիսէ	Էմիրնէ
Ահէապատ = Մայիտոս	16	Կէլիպոլու	Էմիրնէ
Ահճլադ	—	Ղ. Դարապլուս	Ղ. Դարապլուս
Ամասիա	128	Ամասիա	Սվաս
Ամասիէ	185	Մուսուլ	Մուսուլ
Ամարա	15	Ամարա	Պասրա
Այանճըգ	131	Սինոպ	Գասդեմունի
Այաչ	41	Էնկիւրիւ	Էնկիւրիւ
Այնթապ	202	Հալէպ	Հալէպ
Այնթ.=Թուխաք	96	Պայազիտ	Էրզրում
Այնորոզ	—	Սելանիկ	Սելանիկ
Այվալըգ	1	Պալըքեսիր	Խիւտավէնտկեր.
Այտըն	148	Այտըն	Այտըն
Այտունադ	62	Եանիա	Եանեա
Անա	—	Պաղտատ	Պաղտատ
Անամուր	77	Իչ Եէլ	Ատանա
Անթաքիա	175	Հալէպ	Հալէպ
Անտէրոն	81	Մուսուլ	Հալէպ
Աչարա	36	Զոր	—
Ատալիա=Թէքէ	—	Թեքէ	Գոնիա
Ապուղրիզ	8	Հոտէյտա	Եմէն
Ասիր	109	Ասիր	Եմէն

Գազա	Թիւ գիւղերու	Ո՞ր սանճագին մէջ է	Ո՞ր վիլայէթին մէջ է
Ատա Բազար	229	Իզմիտ	
Ատալար	4	—	Կ. Պոլիս
Ատանա	449	Ատանա	Ատանա
Ատելճիվազ	44	Վան	Վան
Ատէն	780	Թա'ազ	Եմէն
Արաբկիր	61	Մ.-իւլ-Ազիզ	Մ.-իւլ-Ազիզ
Արաճ	170	Գասդեմունի	Գասդեմունի
Արապսոն	14	Նիյսէ	Գոնիա
Արլանա-Մաոեն	258	Արլանա	Տիարպէքիր
Արմենակ = Էրմէնեկ	57	Իչ-Եէլ	Ատանա
Արճէչ = Էրճիչ	122	Վան	Վան
Արպա'ա	—	Ղ. Դարապլուս	Ղ. Դարապլուս
»	145	Թոգադ	Սվաս
Աւանոս	50	Գըրչէհիր	Էնկիւրիւ
Աւլոնա	71	Պերադ	Եանեա
Աւնիէ	114	Մարաին	Տիարպէքիր
Աւրէա Հիսար	143	Սելանիկ	Սելանիկ
Ազքեա	58	Ազքեա	Պէյրուդ
Ազեար	174	Շամ Դրպլուս.	Պէյրուդ
Ազսեքի	60	Թեքէ	Գոնիա
Ազրա	132	Մուսուլ	Մուսուլ
Ազիոն-Գարա-Հիսար	156	Ա. Գարահիսար	Խիւտավէնտկեր.
Բազարճըգ	88	Մարաչ	Հալէպ
Բազարքէօյ	18	Քէօթահիա	Խիւտավէնտկեր.
Բալանգա	46	Սկիւպ	Գոսովա
Բալու	321	Արղնի	Տիարպէքիր
Բայաս	46	Ճէպէլ-Պէրէքէթ	Ատանա
Բասէնլէր=Հասան-Գալէ	236	Էրզրում	Էրզրում

Գազա	Թիւ գիւղերու	Ո՞ր սանճագին մէջ է	Ո՞ր վիլայէթին մէջ է
Բեդրիչ	70	Սիրոզ	Սելանիկ
Բերբերոլ	30	Դաչըճա	Գոսովա
Բերեմիդի = Այ-տոնատ			
Բերեչովա	134	Բրիչտինէ	Գոսովա
Բերլերէ	132	Մանաստըր	Մանաստըր
Բեքլին	53	Էլպասան	Մանաստըր
Բիւդիւրկէ	105	Մ.-իւլ-Ազիզ	Մ.-իւլ-Ազիզ
Բրաւիչտէ	1	Տրամա	Սելանիկ
Բրեզրէն	191	Բրեզրէն	Գոսովա
Բրիչտինէ	241	Բրիչտինէ	Գոսովա
Բրեւեզա	36	Բրեւեզա	Եանինա
Բոգա	46	Շգոտրա	Շգոտրա
Գադապա	570	Թա'ազ	Եմէն
Գադերլին	74	Սելանիկ	Սելանիկ
Գազա	75	Գուռաս-Շերիֆ	
Գալ	65	Թէքէ	Գոնիա
Գալգանտելէն	161	Բրեզրէն	Գոսովա
Գալայճըգ	134	Էնկիւրիւ	Էնկիւրիւ
Գալայի-Սուլթան	40	Գալայի-Սուլթան	
Գայաերի	102	Գայաերի	Էնկիւրիւ
Գանկալ	112	Սվաս	Սվաս
Գանտրա	523	Խոճա-Եէլի	
Գասանտրիա	87	Սելանիկ	Սելանիկ
Գասապա	33	Սարուխան	Այտընը
Գասդեմոունի	272	Գասդեմոունի	Գասդեմոունի
Գատր	19	Նիճեա	Պասրա
Գատիֆ	15	»	»
Գարա-Աղաճ-Ղարպի	87	Տենիզլի	Այտընը

Գազա	Թիւ գիւղերու	Ո՞ր սանճագին մէջ է	Ո՞ր վիլայէթին մէջ է
Գարա-Աղաճ-Բունար	33	Գոնիա	Գոնիա
Գարաճասու	19	Այտըն	Այտըն
Գարուտավա	69	Սկիւտ	Գոսովա
Գարաեասը	88	Աւանա	Աւանա
Գարա Հիսար Ա-ֆիոն		Աֆիոն Գարա Հիսար	Խիւտավէնտակ.
Գարա Հիսար Շապին		Շապին Գարա Հիսար	Սըվազ
Գարամանլա. րենտէ	84	Գոնիա	Գոնիա
Գարամուսալ	71	Իզմիտ	—
Գարապուրուն	22	Իզմիր	Այտըն
Գարա Քիլիսէ	155	Պայազիտ	Էրզրում
Գարա-Մերիէ	46	Սելանիկ	Սելանիկ
Գարդալ	34	—	Կ. Պոլիս
Գարիտ	—	Սագըզ	Ճ. Պահրը-Սեֆիտ
Գաւալա	21	Տրամա	Սելանիկ
Գաւայա	57	Տրազ	Շկոտրա
Գաւառ	184	Հէքեարի	Վան
Գելկիտ	85	Կիւմիւշխանէ	Տրապզոն
Գըզըլ-Քիլիսէ	33	Տերսիմ	Մ.-իւլ-Ազիզ
Գըրգ-Աղաճ	23	Սարուխան	Այտըն
Գըրգ-Քիլիսէ	70	Գըրգ-Քիլիսէ	Էսքիշէհիր
Գըրճա-Սալի	102	Էսքիշէհիր	Էսքիշէհիր
Գըր-Շէհիր	158	Գըր-Շէհիր	Ենգիւրիւ
Գոլոնիէ	54	Կէօրիճէ	Մանասդր
Գոյուլ Հիսար	69	Շ. Գարահիսար	Սվաս
Գոնիա	86	Գոնիա	Գոնիա
Գոնիճա	34	Եանիա	Եանիա

Գազա	Թիւ գիւղերու	Ո՞ր սանճագին մէջ է	Ո՞ր վիլայէթին մէջ է
Գոնիձա = Կէօ-			
րիճէ	162	Կէօրիճէ	Մանասդըր
Գուզիլճան =			
Բլօմիր	60	Էրզինկեան	Էրզրում
Գոչկիրի=Ջարա	238	Սվաս	Սվաս
Գուլա	98	Սարուխան	Սյսրն
Գուլալինզիր	35	Սենիչէ	Գոնեա
Գուլբ = Խուլբ	—	Կինճ	Պիթլիս
Գումանովա	108	Սկիւպ	Գոսովա
Գուչատա	28	Իզմիր	Սյսրն
Գուռնա =			
Խուռնա			
Գուտս-Շերիֆ	126	Երուսաղէմ	
Գուրուչայ	57	Էրզինկեան	Էրզրում
Գրչովա	113	Մանասդր	Մանասդր
Գաֆիլէ	—	Կերեք	Սուրիա
Դերջան =			
Մամախաթուն	231	Էրզրում	Էրզրում
Դեքուէչ	94	Սեվանիկ	Սեվանիկ
Դեֆիրիւ	23	Պուրտուր	Գոնիա
Դիմուրճէ	128	Սարուխան	Սյսրն
Դիմուր-Հիսար	78	Սերեզ	Սեվանիկ
Դիրան	101	Տրաչ	Շգոտրա
Դաշլըճա	44	Դաշլըճա	Գոսովա
Դաշ Քէօփրիւ	163	Գասդեմունի	Գասդեմունի
Դատա	157	»	»
Դարապլուզ		Ղարպ Դարա-	
Ղարպ		պլուս	
Դարապլուզ			
Շամ		Շամ Դարապլուս	
Դերհունա		Ղ. Դարապլուս	

Գազա	Թիւ գիւղերու	Ո՞ր սանճագին մէջ է	Ո՞ր վիլայէթին մէջ է
Դոսեա	62	Գասդեմունի	Գասդեմունի
Թիլքերիա=Տի-			
լերիա	30	Ս.քեա	Պէյրութ
Դորուլ	94	Կիւմիւչխանէ	Դրապզոն
Եագովա	149	Իքէք	Գոսովա
Եալովաչ	36	Համիտապատ	Գոնիա
Եանեա	225	Եանիա	Եանեա
Եապանապատ	175	Էնկիւրիւ	Էնկիւրիւ
Եապան Հա-			
ման=Զորպա	1001		Եմէն
Եանպոյ	—	Մեհմէտ	Հիճազ
Եաֆա	127	Գուտս-Շերիֆ	—
Եէնի Բազար	324	Բրիչթինա	Գոսովա
Եէնի Խան	124	Սրվաս	Սրվաս
Եէնի Շէհիր	113	Էրթողրուլ	Խիւտավէնտակար
Եէնի Վարոչ	19	Սենիչէ	Գոսովա
Եէրիմ	109	Եմէն	Եմէն
Ելպասան	155	Ելպասան	Մանասդր
Եոզկադ	298	Եոզկադ	Էնկիւրիւ
Երզինկեան	184	Երզինկեան	Էրզրում
Երուսաղէմ =			
Գուտս-Շէրիֆ	127	Գուտս-Շէրիֆ	
Զալդին	—	Խումուս	Ղ. Դարապլուս
Զահլէ	109	Մուսուլ	Մուսուլ
Զարա	238	Սվաս	Սվաս
Զաւիէ	—	Ղ. Դարապլուս	Ղ. Դարապլուս
Զաֆրանպոլու	243	Գասդեմունի	Գասդեմունի
Զեմար	339	Եմէն	Եմէն
Զէյթուն	28	Մարաչ	Հալէպ
Զիյիաէ	—	Հոռէյտա	Եմէն
Զեպիր	394	Հոռէյտա	Վասրա

Գազա	Թիւ գիւղերու	Ո՞ր սանճագին մէջ է	Ո՞ր վիլայէթին մէջ է
Զեպիր	—	Ամարա	Եմէն
Զիլէ	183	Թոգադ	Սվաս
Զիհնէ	47	Սիրոզ	Սելանիկ
Զեպար	—	Մուսուլ	Մուսուլ
Զիր = Սդանոս	82	Ինկիւրիւ	Ինկիւրիւ
Էզինէ	—	Պիզա	—
Էլմալը	75	Թեքէ	Գոնեա
Էլպիսդան	141	Մարաշ	Հալէպ
Էլպուէլման	19	Զոր	
Էկին = Ակն	45	Մ.-Իւլ-Ազիզ	Մ.-Իւլ-Ազիզ
Էնկիւրիւ	43	Էնկիւրիւ	Էնկիւրիւ
Էյրի-Տերէ	72	Կիւմիւլճինա	Էսկիշէհիր
Էնէզ = Ենոս	19	Տէմէ Ազաճ	Էսկիշէհիր
Էչմէ	36	Սարուխան	Այտըն
Էպ	561	Թա'ազ	Եէմէն
Էսկի Շեհիր	170	Քէօթահիա	Խիւտավէնտկեր.
Էսկիճէ = Քսանդի	107	Կիւմիւլճինա	Էսկիշէհիր
Էսկիշէհիր	106	Էսկիշէհիր	Էսկիշէհիր
Էսքեմիա	116	Պալըքէսիր	Խիւտավէնտկեր.
Էրզուրում = Պիլեճիկ			
Էրզրում	169	Էրզրում	Էրզրում
Էրէյլի	62	Գոնիա	Գոնիա
Էրէյլի	148	Պոլու	Քաստամունի
Էրկիրի Քասդրոյ	64	Էրկիրի	Եանիա
Էրուն	205	Սկրդ	Պիթլիս
Էրպիլ = Արբելա	230	Քերքիւք	Մուսուլ
Էրտէք	42	Պալըքեսիր	Խիւտավէնտկեր.
	141	Իզմիր	Այտըն

Գազա	Թիւ գիւղերու	Ո՞ր սանճագին մէջ է	Ո՞ր վիլայէթին մէջ է
Ըլկըն	63	Գոնիա	Գոնիա
Ըսլահիէ	67	Ճեպէլ-Պերքդ.	Ատանա
Թա'ազ	202	Թա'ազ	Եմէն
Թարսուս	181	Մերսին	Ատանա
Թաքինոզ	94	Սելանիկ	Սելանիկ
Թերէքեվէյն	63	Էրկէլի	Եանեա
Թենեքոս = Պողճա Ատա		Լեմնոս	Ճ. Պահրը-Սեֆիտ
Թերկաւիչտէ	62	Իբէք	Գոսովա
Թէնոզ=Թինոս	132	Սվաս	Սվաս
Թիվարէք		Ֆիզան	Ղ. Դարաալըս
Թևքէ=Ստալիա			
Թևքֆուրտաղ	60	Թևքֆուր Տաղ	Էսկիշէհիր
Թերէք	76	Իզմիր	Այտըն
Թիւրէ Պոլու	114	Տրապզոն	Տրապզոն
Թոգադ	236	Թոքատ	Սվաս
Թուզ	94	Շգոտրա	Շգոտրա
Իբէք=Իւչ	190	Իբէք	Գոսովա
Իզմիր	87	Իզմիր	Այտըն
Իզմիտ	83	Իզմիտ	
Իլանիէ	176	Թևքէ	Գոնիա
Իմպրոզ	6	Սագըզ	Ճ. Պահրը-Սեֆիտ
Ինէկէօլ	125	Էրթողրուլ	Խիւտավէնտկեր.
Ինէպոլու	268	Գաստեմունի	Գաստեմունի
Ինճէսու	22	Գայսերի	Ինկիւրիւ
Իչ-եէլ	61	Իչ-եէլ	Ատանա
Իսքենտերուն	24	Հալէպ	Հալէպ
Իսլիհ	105	Հալէպ	Հալէպ
Իսմիտ	256	Եմէն	Եմէն
Իսնիէ	117	Սամսուն	Տրապզոն
Իզնա	519	Եմէն	Եմէն

Գազա	Թիւ գիւղերու	Ո՞ր սանճագին մէջ է	Ո՞ր վիլայէթին մէջ է
Իւրքիւպ	28	Նիյտէ	Գոնիա
Լաբաաքի		Պիլա	
Լադաքիա	181	Լադաքիա	Պէյրութ
Լահիէ	61	Հոտէյտա	Եմէն
Լանգազա	96	Սելանիկ	Սելանիկ
Լարենտէ=Գարաման			
Լեմնոս	35	Լեմնոս	Ճ. Պահրը-Սեֆիտ
Լեպովիձ	43	Եանեա	Եանեա
Լէչ	46	Շգոտրա	Շգոտրա
Լըճէ	133	Տիարպէքիր	Տիարպէքիր
Լիւլէ Պուրկաս	60	Գըրգ-Քիլիսէ	Էտիրնէ
Լոմա	49	Բրեզրէն	Գոսովա
Լոչնա	216	Պերադ	Եանեա
Լորոս	69	Բրեւեզա	Եանեա
Խալիլ Բանման	52	Գուսս Շերիֆ	
Խանէքին	—	Պաղտատ	Պաղտատ
Խայրապոլու	86	Թէքֆուր տաղ	Էտիրնէ
Խառան	248	Ուրֆա	Հալէպ
Խասսա	38	Ճեպել Պէրէքէդ	Ատանա
Խարզան	183	Սղերդ	Պիթլիս
Խիզան	168	Պիթլիս	Պիթլիս
Խիմարա	14	Էրկերի	Եանեա
Խնուս	236	Էրզրում	Էրզրում
Խոբա	144	Լազատան	Դրապզոն
Խոզադ	106	Տէրսիմ	Մ.-իւլ-Ազիզ
Խորասան	—	Պաղտատ	Պաղտատ
Խուլը = Գուլպ	113	Կինճ	Պիթլիս
Խումուս		Ղ. Դարապլուս	Ղ. Դարապլուս
Խուռնա = Գուռնա	22	Պասրա	Պասրա
Կամէդ	—	Ասեդ	Եմէն

Գազա	Թիւ գիւղերու	Ո՞ր սանճագին մէջ է	Ո՞ր վիլայէթին մէջ է
Կասդեւար	161	Բրեզրէն	Գոսովա
Կարսը-Ջիւլ-Գաւերիէ	50	Գոզան	Ատանա
Կաւաչ	181	Վան	Վան
Կելիպոլու	25	Կելիպոլու	Էտիրնէ
Կեմլէյկ	32	Պրուսա	Խուտավէնտկեր.
Կեյվէ	110	Իզմիտ	
Կեպզէ	43		Կ. Պոլիս
Կեսկիմ	68	Էրզրում	Էրզրում
Կեսիզ	88	Քէօթահիա	Խուտավէնտկեր.
Կերճանիս	148	Էրզինկեան	Էրզրում
Կերտէ	173	Պոլու	Գաստեմունի
Կեվկիլի	57	Սելանիկ	Սելանիկ
Կէօնէն	76	Պալըքեսիր	Խուտավէնտկեր.
Կէօնիւկ	78	Պոլու	Գաստեմունի
Կէօրիւճէ	162	Կէօրիւճէ	Մանաստըր
Կէօրտէզ	136	Սարուխան	Այտըն
Կինճ	219	Կինճ	Պիթլիս
Կիրասոն	138	Դրապզոն	Դրապզոն
Կիւլամպեր	373	Սիւլէյմանիէ	Մուսուլ
Կիւլնար	53	Իչ Եէլ	Ատանա
Կիւմիւլճինա	288	Կիւմիւլճինա	Էտիրնէ
Կիւմիւշխանէ	99	Կիւմիւշխանէ	Դրապզոն
Կիւմիւշ Հաճի-Քէօյ	45	Ամասիա	Սըվաս
Կիւրին	30	Սվաս	Սվաս
Կոսինէ	8	Իզէք	Գոսովա
Կրամէշ	66	Ելպասան	Մանաստըր
Հալէպ		Հալէպ	Հալէպ
Հաճէ	42	Եմէն	Եմէն
Հաճերիէ	453	Թա'ազ	Եմէն

Գազա	Թիւ գիւղերու	Ո՞ր սանճագին մէջ է	Ո՞ր վիլայէթին մէջ է
Հաճին	66	Գոզան	Ատանա
Հաճար		Հոտէյտա	Եմէն
Համա	42	Համա	Սուրիա
Համիտապատ	453	Սպարթա	Գոնիա
Համիտիէ = Մատէն	66	Նիյտէ	Գոնիա
Համիտիէ	268	Ատանա	Ատանա
»	95	Պոլու	Գաստեմունի
»	163	Շ. Գարա Հիսար	Սվազ
» = Մամուրիէդ-իւլ-Համիտ	43	Հեքեարի	Վան
Համիտիէ	62	Համա	Սուրիա
Հայ	172	Միւնդէֆիք	Պասրա
Հայմանա	140	Էնկիւրիւ	Էնկիւրիւ
Հայֆա	34	Ակքա	Պէյրութ
Հան-էլ-Էքրատ	61	Շամ Դարպզուս	Պէյրութ
Հասան Գալէ = Բասէնք			
Հասպայա = Հելիոպոլիս	18	Շամ	Սուրիա
Հասբմ=Հատրմ	18	Գոնիա	Գոնիա
Հարալ	807	Եմէն	Եմէն
Հարէմ	131	Հալէպ	Հալէպ
Հաւզա	36	Էսիրնէ	Էսիրնէ
Հաւզա	86	Ամասիա	Սվաս
Հաֆիք	147	Սվազ	Սվաս
Հեքեարի	144	Հեքեարի	Վան
Հիլէ	—	Տիվանիէ	Պաղտատ
Հինտիէ		Քերպելա	Պաղտատ
Հիւանի-Մանս.	174	Մալաթիա	Մ.-Իւլ-Ազիզ

Գ. ԽԱՉԿՈՆՑ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԵՆԻՆ ԱՐՏԱՏՊՈՒԱԾ

Գազա	Թիւ գիւղերու	Ո՞ր սանճագին մէջ է	Ո՞ր վիլայէթին մէջ է
Հոռէյտա	20	Հոռէյտա	Եմէն
Հորան	53	Հորան	Սուրիա
Հոդոս	45	Ռհոտոս	Ճ.-Պահրը-Սէֆիտ
Հոմկլայ	171	Ուրֆա	Հալէպ
Ճապաղճուր	91	Կինճ	Պիթլիս
Ճիզին	109	Ճ. Լիպնան	
Ճեզրէ	219	Մարտին	Տիարպէքիր
Ճեզիրէ	11	Պազատա	Պազատա
Ճենին	90	Նապլուս	Պէյրութ
Ճէպէլ Ղարպ		Ղ. Թարապլուս	Ղ. Թարապլուս
Ճեպէլ-Պերեքէդ=			
կեռուբատաղ	8	Ճեպէլ Պերեքէդ	Ատանա
Ճեպէլ-Տիւրզ		Ճ. Լիպնան	
Ճեպել-Րիւմէ	720	Հոռէյտա	Եմէն
Ճեպլէ	256	Լաղաքիա	Պէյրութ
Ճեսրի-Շուղր	101	Հալէպ	Հալէպ
Ճիտէ	163	Գասդեմունի	Գասդեմունի
Ճիտտէ	11	Ճիտտէ	Հիճազ
Ճուլամերկ	196	Հեքեարի	Վան
Ճումա'ա-			
Գայալար	56	Սերֆիչէ	Մանասդր
Ճումայի Պալա	52	Սիրդ	Սէլանիկ
Մա'ան		կերիք	Սիւրիա
Մա'ուրա	127	Հալէպ	Հալէպ
Մադրի	81	Մենթեչէ	Այտըն
Մադրիքէօյ	35	կ. Պոլիս	
Մազկերա	201	Տերսիմ	Մ.-Իւլ-Ազիզ
Մաթ	32	Տիպրէ	Մանասդր
Մալաթիա	66	Մալաթիա	Մ.-Իւլ-Ազիզ
Մալկարա	87	Թևքֆուր Տաղ	Էսքիշէհիր
Մահմուտի	83	Վան	Վան

Գազա	Թիւ գիւղերու	Ո՞ր սանճագին մէջ է	Ո՞ր վիլայէթին մէջ է
Մաղնիսա	196	Սարուխան	Սյոլն
Մամախաթուն = Գևրչան			
Մ.-Իւլ-Ազիզ = Մեզիրէ	289	Մ.-Իւլ-Ազիզ	Մ.-Իւլ-Ազիզ
Մամուրիէդ-Իւլ-Համիա	4	Ճիտաէ	Հիճազ
Մամուրիէդ-Իւլ-Համիա	34	Հէքեարի	Վան
Մամուրիէդ-Իւլ-Համիա	176	Սիւլէյմանիէ	Մուսուլ
Մանաստըր	245	Մանաստըր	Մանաստըր
Մարզուան	47	Ամասիա	Սվաս
Մարաշ	110	Մարաշ	Հալէպ
Մարկարիդա = Մարկելիճ	73	Բրեւեզա	Եանինա
Մարտին	230	Մարտին	Տիարպէքիր
Մեթին	183	Ճ. Լիպնան	
Մելազկերտ	126	Մուշ	Պիթլիս
Մենճիրէ	70	Գըր Շեհիր	Էնկիւրիւ
Մեռճիա	139	Ամասիա	Սվաս
Մեձոլա	3	Եանինա	Եանինա
Մեմբիճ	224	Հալէպ	Հալէպ
Մենեմէն	45	Իզմիր	Սյոլն
Մենտեշէ	55	Մենտեշէ	»
Մենլիք	50	Սիրոզ	Սելանիկ
Մենաելի		Պազատաո	Պազատաո
Մեսինէ		Մեսինէ	Հիճազ
Մերճիւն	59	Պէյրութ	Պէյրութ
Մերմերիա	23	Մենտեշէ	Սյոլն
Մերսին	88	Մերսին	Ատանա

Գազա	Թիւ գիւղերու	Ո՞ր սանճագին մէջ է	Ո՞ր վիլայէթին մէջ է
Մերտիդ	5	Շ.քոտրա	Շ.քոտրա
Մերգապ	569	Շամ-Թարապլս.	Պէյրութ
Մեքքէ		Մեքքէ	Հիճազ
Միզրաիմ	170	Բրիչինէ	Գոսովա
Միլաս	95	Մենտեշէ	Սյոլն
Միխալըճ	13	Պուրսա	Խիւտավենտակար.
Միխալըճըդ	85	Էնկիւրիւ	Էնկիւրիւ
Միս		Ռատոս	Ճ. Պահրը-Սէֆիտ
Միտիա	8	Գըրդ Քիլիսէ	Էսկիշէ
Միտեաղ	226	Մարտին	Տիարպէքիր
Միտիլի	3	Միտիլի	Ճ. Պահրը-Սէֆիտ
Միւրեֆդէ	14	Կելիպոլու	Էսկիշէ
Մութ	65	Իչ-ել	Ատանա
Մոլիւոյ	25	Միտիլլի	Ճ. Պահրը-Սէֆիտ
Մոդկան	52	Պիթլիս	Պիթլիս
Մուշ	191	Մուշ	Պիթլիս
Մուսուլ	806	Մուսուլ	Մուսուլ
Մուսդաֆա-Բաշա	55	Էսկիշէ	Էսկիշէ
Մուտանիա	19	Պուրսա	Խիւտավենտակար.
Մուտուրնու	142	Պոլու	Գասդամունի
Մոքքա	12	Թա'ազ	Եէմէն
Նազարա = Նազարէթ	27	Ազեա	Պէյրութ
Նազիլի	74	Սյոլն	Սյոլն
Նալը խան	58	Էնկիւրիւ	Էնկիւրիւ
Նալոդ		ձէպէլի Գրամէս	Ղ. Դարապլուս
Նամրուն	123	Էրզրում	Էրզրում
Նապլուս	46	Նապլուս	Պէյրութ
Նասլիճ	95	Սերֆիչէ	Մանաստըր
Նեճիա		Նեճիա	Պասրա
Նեճէֆը Էշրէֆ		Քերպելա	Պաղտատ

Գազա	Թիւ գիւղերու	Ո՞ր սանճագին մէջ է	Ո՞ր վիլայէթին մէջ է
Նեւ Շեհիր	34	Նիյաէ	Գոնիա
Նեւբոզոպ	120	Սիրոզ	Սելանիկ
Նիզիպին = Մծբին	243	Մերտին	Տիարպէքիր
Նիկսար	83	Թոգադ	Սվաս
Նիյաէ	31	Նիյաէ	Գոնիա
Նիպէք	30	Շամ	Սուրիա
Շոդի		Ֆիզան	Ղ. Դարապլուս
Շապրա	5	Միւնդեֆիք	Պասրա
Շադրէա-Իւլ-Ամարա		Ամարա	Պասրա
Շամ		Շամ	Սուրիա
Շամ-Դարապլս.	91	Շամ Դարապլս.	Պէյրութ
Շամիէ		Տիւանիէ	Պաղտատ
Շայազ	56	Տրաչ	Շգոտրա
Շատաղ	162	Վան	Վան
Շարքէօյ	36	Կելիսլոլու	Էսքիշէհիր
Շգոտրա	93	Շգոտրա	Շգոտրա
Շեհրիզոր = Քերքիւք	348	Քերքիւք	Մոսուլ
Շեհրի Պազար	125	Սիւլէյմանիէ	Մոսուլ
Շեմխինան	131	Հեքեարի	Վան
Շէյրան	72	Կիւմիւչխանէ	Դրապզոն
Շիլէ	18		Կ. Պոլիս
Շիրուան	160	Սղերդ	Պիթլիս
Շաֆ	222	Ճ. Լիպնան	
Ուզուն Քէօփրիւ		Էսքիշէհիր	Էսքիշէհիր
Ուչագ	155	Քէօդահնա	Խիւտավենտակար.
Ուսուի-էլ Ամէմ	35	Շամ	Սուրիա
Ուրլա	21	Իզմիր	Այտըն

Գազա	Թիւ գիւղերու	Ո՞ր սանճագին մէջ է	Ո՞ր վիլայէթին մէջ է
Ուբպան		Զոր	
Ուրֆա	404	Ուրֆա	Հալէպ
Զալ	63	Տէնիզլի	Այտըն
Զանապ Գալէ = Գալէի Սուլթանիէ		Գէլիբ. Սուլթանիէ	
Զանդըրը	208	Զանդըրը	Գաստեմունի
Զարչամպա	261	Սամսոն	Տրապզոն
Զարսանճագ	110	Տերսիմ	Մ.-Իւլ-Ազիզ
Զէնէ	92	Այտըն	Այտըն
Զէյմէ	13	Իզմիր	»
Զերմիք = Զերմուկ	128	Արզանա	Տիարպէքիր
Զերքէզ	288	Զանդըրը	Գաստեմունի
Զմշկածագ	95	Տերսիմ	Մ.-Իւլ-Ազիզ
Զորլու	41	Թեքֆուրտաղ	Էսքիշէհիր
Զորում	81	Էնգիւրիւ	Էնգիւրիւ
Զպուգապատ	273	Զորում	Էնգիւրիւ
Պա'ալպէք	76	Շամ	Սուրիա
Պազարճըգ		Մարաչ	Հալէպ
Պազման	158	Սիւլէյմանիէ	Մոսուլ
Պալիա	81	Էնգիւրիւ	Էնգիւրիւ
Պալըքեսիր	342	Պալըքեսիր	Խիւտավենտակար.
Պանչէ=Պուլանըգ		Ճ. Պեյնեքէզ	Ատանա
Պաղատատ	1	Պաղտատ	Պաղտատ
Պաճէլ	141	Հոտէյտա	Եմէն
Պայազիտ	110	Պայազիտ	Էրզրում
Պայանսիր	44	Իզմիր	Այտըն
Պայպուրդ = Բաբէրդ	169	Էրզրում	Էրզրում
Պանտրմա	104	Պալըքեսիր	Խիւտավենտակար.

Գագա	Թիւ գիւղերու	Ո՞ր սանճագին մէջ է	Ո՞ր վիլայէթին մէջ է
Պապա Էսքի	34	Գըրդ Քիլիսէ	Էսքիշէհիր
Պապը Ճիպուլ	182	Հալէպ	Հալէպ
Պասրա	99	Պասրա	Պասրա
Պասր-էլ-Հարիր	53	Հորան	Սուրիա
Պարդըն	159	Պոլու	Գաստամոնի
Պեդրոն	215	Ճ. Լիպնան	
Պեհեանի	115	Մալաթիա	Մ.-իւլ-Ազիզ
Պենկազի		Պենկազի	
Պենի Շեհիր		Ասիր	Եմէն
Պենի Սա՛ապ	43	Նապլուս	Պէյրութ
Պեշիրի	173	Տիարպէքիր	Տիարպէքիր
Պեսրի		Պաղտատ	Պաղտատ
Պերազ	219	Պերազ	Ճանեա
Պերանա	24	Իբէք	Գոսովա
Պերկամա	183	Իզմիր	Այտըն
Պերուաբի	61	Սղերդ	Պիթլիս
Պեքա-իւլ-Ազիզ	60	Շամ	Սուրիա
Պէյ Բազար	46	Էնգիւրիւ	Էնգիւրիւ
Պէյգոզ	18		Կ. Պոլիս
Պէյ Շեհիր	76	Գոնիա	Գոնեա
Պէյթ-իւլ-Ֆըգիլ	30	Հոռէյտա	Եմէն
Պէյլան	48	Հալէպ	Հալէպ
Պէյրութ		Պէյրութ	Պէյրութ
Պէօյիւք Ջէքմէճէ	21	Զաթալճա	—
Պիթլիս	188	Պիթլիս	Պիթլիս
Պիլեճիկ	193	Էրդողրուլ	Խիւտաւենտակեր.
Պիղա		Գլ.ի Սուլթանիէ	—
Պիղաճճ	52	Պալըքեսիր	Խիւտաւենտակեր.
Պիրեճիկ	135	Ուրֆա	Հալէպ
Պիւնիանը Համիա	155	Սվաս	Սվաս

Գագա	Թիւ գիւղերու	Ո՞ր սանճագին մէջ է	Ո՞ր վիլայէթին մէջ է
Պիւրնանիէ	10	Պալըքեսիր	Խինտավէնտակեր.
Պոզգըր	76	Գոնիա	Գոնիա
Պոզաողան	53	Այտըն	Այտըն
Պոլադ	76	Պալըքեսիր	Խիւտաւենտակեր.
Պոլովատին	38	Ա. Գարահիսար	Խիւտաւենտակեր.
Պոլու	120	Պոլու	Գաստամոնի
Պոհճա-Ատա		Լեմնոս	Ճ. Պարը-Սէֆիտ
Պողազլայան	118	Եոզկատ	Էնգիւրիւ
Պոյապատ	211	Սինոպ	Գաստամոնի
Պոտրում=Հալի-կառնէս	29	Մենտէղ	Այտըն
Պոր	122	Նիյատ	Գոնիա
Պուլատան	42	Տենիզլի	Այտըն
Պուլանըգ = Պահչէ	40	Ճ. Պերեքէդ	Ատանա
Պուլանըգ	63	Մուշ	Պիթլիս
Պուրտուր	88	Պուրտուր	Գոնիա
Պրուսա	155	Պրուսա	Խիւտաւենտակեր.
Ջերմուկ = Ջերմիք	128	Արզանա	Տիարպէքիր
Ռագա	148	Հալէպ	Հալէպ
Ռաղըզ	12	Սիրոզ	Սէլանիկ
Ռանիէ	90	Քեր-քուք	Մոսուլ
Ռաչայա	21	Շամ	Սուրիա
Ռատովիչէ	54	Սկիւպ	Գոսովա
Ռեվանտուզ	283	Քեր-քուք	Մոսուլ
Ռիզէ	216	Լազիստան	Տրապիզոն
Ռոպճուլ	39	Տրամա	Սէլանիկ
Սագըզ = Քիոս	58	Սագըզ	Ճ. Պարի Սէֆիտ
Սալահիէ	91	Քեր-քուք	Մոսուլ
Սալհիլի	86	Սարուխան	Այտըն

Գազա	Թիւ գիւղերու	Ո՞ր սանճագին մէջ է	Ո՞ր վիլայէթին մէջ է
Սալդ	24	Կերիք	Սուրիա
Սամսոն	215	Ճանիկ	Դրապզոն
Սանա՛ա		Սանա՛ա	Եմէն
Սայաա=Սիդոն	149	Պէյրութ	Պէյրութ
Սապիա		Ասիր	Եմէն
Սասուն	118	Մուշ	Պիթլիս
Սարայքէօյ	38	Տենիզլի	Այտըն
Սարըչապան	62	Տրամա	Սեվանիկ
Սաֆէդ	78	Ակքա	Պէյրութ
Սաֆիդա	301	Շամ-Դարաալա.	«
Սեվանիկ	104	Սեվանիկ	Սեվանիկ
Սեհիւն	434	Լաոդաքիա	Պէյրութ
Սելիմիէ	51	Համա	Սուրիա
Սենիչէ	138	Սենիչէ	Գոսովա
Սերդ		Խուսուս	Ղ. Դարաալուս
Սերֆիչէ	30	Սերֆիչէ	Մանասդր
Սեֆքինէ		Ֆիզան	Ղ. Դարաալուս
Սէյտի Շէհիր	43	Գոնիա	Գոնիա
Սէֆիլի Հիսար	13	Իզմիր	Այտըն
Սէֆք-իւլ-Շուլեխա		Մինթեֆիք	Պասրա
Սէօյիւտ	88	Էրդողրուլ	Խիւտավենտակար.
Սէօքէ	54	Այտըն	Այտըն
Սթանքէօյ	7	Հոոդոս	Ճ. Պահրը-Սէֆիտ
Սիլիվրի	19	Զադալճա	—
Սիլուան	223	Տիարպեքիր	Տիարպեքիր
Սիմաւ	124	Քէօյահեա	Խիւտավենտակար.
Սիմաւէ		Տիվանիէ	Պաղտատ
Սինճար	132	Մուսուլ	Մուսուլ
Սինոպ	144	Սինոպ	Գաստամունի
Սիս	94	Գոզան	Ատանա

Գազա	Թիւ գիւղերու	Ո՞ր սանճագին մէջ է	Ո՞ր վիլայէթին մէջ է
Սիվրի Հիսար	74	Էնգիւրիւ	Էնգիւրիւ
Սիրոզ = Սերէզ	163	Սերէզ	Սվանիկ
Սիւլէյմանիյէ	139	Սիւլէյմանիյէ	Մուսուլ
Սիւմպէքի		Հոոդոս	Ճ. Պահրը Սէֆիտ
Սիւրմենէ	69	Դրապզոն	Դրապզոն
Սղերդ	70	Սղերդ	Պիթլիս
Սկիւպ	141	Սկիւպ	Գոսովա
Սոմա	72	Սարուխան	Այտըն
Սուլթաների	150	Կիւմիւլճինա	Էսիրնէ
Սունկուրլու	104	Զորում	Էնգիւրիւ
Սունտուրլու	71	Պալըքեսիր	Խիւտավենտակար.
Սուչևրի	170	Շ. Գարահիսար	Սվաս
Սուր=Տիւրոս	145	Պէյրութ	Պէյրութ
Սոֆուլու	104	Տևակ-Ալաճ	Էսիրնէ
Սպեր	134	Էրզրում	Էրզրում
Սվաս	210	Սվաս	Սվաս
Սդանոս=Զիր	92	Էնգիւրիւ	Էնգիւրիւ
Ստուրմձա	659	Սեվանիկ	Սեվանիկ
Սրուճ	360	Ուրֆա	Հալէպ
Սքրապատ	101	Պերադ	Եանեա
Վագֆը Քէպիր	55	Դրապզոն	Դրապզոն
Վան	293	Վան	Վան
Վարդոյ	69	Մուշ	Պիթլիս
Վէզիր Քէօբրիւ	160	Ամասիա	Սվաս
Վիլճէտրին	125	Բրեչդինա	Գոսովա
Վիզէ	50	Թըրգ Քիլիսէ	Էսիրնէ
Վոսինա	82	Սեվանիկ	Սեվանիկ
Տաւաս	2	Տենիզլի	Այտըն
Տարհնաէ	14	Սվաս	Սվաս
Տարըաերէ	22	Կիւմիւլճինա	Էսիրնէ

Գազա	Թիւ գիւղերու	Ո՞ր սանճագին մէջ է	Ո՞ր վիլայէթին մէջ է
Տէլու Ինոյ	93	Էրկերի	Եանիա
Տէլիմ	5	Պաղտատ	Պաղտատ
Տէնէք Մաաէն=			
Քէսկին	189	Գըրչէհիր	Էնկիւրիւ
Տէնիզլի	129	Տէնիզլի	Այտըն
Տէօէ-Ազաճ	48	Տէօէ ազաճ	Էսքիշէհիր
Տէյր	72	Զոր	—
Տէյր-էլ-Գամէր	7	Ճ. Լիպնան	—
Տէհոք	115	Մուսուլ	Մուսուլ
Տէվելի	75	Գայսէրի	Էնկիւրիւ
Տիպրէ	111	Տիպրէ	Մանիսադր
Տիպրէ Զիր	37	»	»
Տիրէք	78	Տիարպէքիր	Տիարպէքիր
Տիարպէքիր	297	Տիարպէքիր	Տիարպէքիր
Տիպէին	78	Պայազիտ	Էրզրում
Տիբերիա =			
Տիպերիա		Ակքա	Պէյրութ
Տիմոթէոս	46	Էսքիշէհիր	Էսքիշէհիր
Տիրնէ		Պէնկազի	—
Տիւանիկ		Տիւանիկ	Պաղտատ
Տիվրիկ	124	Սվաս	Սվաս
Տիւզճէ	167	Պոլու	Քաստամունի
Տոյերան	85	Սելանիկ	Սելանիկ
Տումա	66	Շամ	Սուրիա
Տուպրիճ		Ամասիա	Պասրա
Տրաւա	133	Տրամա	Սելանիկ
Տրաչ-Տուրացոյ	5	Տրաչ	Շգոտրա
Տրապիզոն =			
Դրապզոն	172	Դրապզոն	Դրապզոն
Քաչոտա		Հուդոս	Ճ. Պահրը-Սէֆիա
Քարխէ		Սապըզ	»

Գոզա	Թիւ գիւղերու	Ո՞ր սանճագին մէջ է	Ո՞ր վիլայէթին մէջ է
Քեազեմիէ	5	Պաղտատ	Պաղտատ
Քեախթա	146	Մալաթիա	Մ.-Իւլ-Ազիզ
Քեանղըրը =			
Զանղըրը			—
Քեապան Մաաէն	61	Մ.-Իւլ-Ազիզ	Մ.-Իւլ-Ազիզ
Քեմախ	89	Երզինկիան	Էրզրում
Քեչան	44	Կելիպոլու	Էսքիշէհիր
Քեսեհնտրիէ =		Սելանիկ	Սելանիկ
Քասանտրա			
Քեսրուան	236	Ճ. Լիպնան	—
Քեսրիէ	123	Կէօրեմէ	Մանիսադր
Քերքէ	9	Հուդոս	Ճ. Պահրը-Սէֆիա
Քերպելա		Քերպելա	Պաղտատ
Քերեպինա	78	Սերֆիչէ	Մանիսադր
Քիւչիւք-Զամճ.=			
Մագրիբէօյ			
Քէօյճէ	66		Այտըն
Քէօյսանճաղ	121	Քեր-քուք	Մուսուլ
Քէօդահիա	381	Քիւտահէա	Խիւտավենտակեր.
Քէօբրիւլիւ	93	Սկիւպ	Գոսովա
Քիլիս	460	Հալէպ	Հալէպ
Քիւտէլ Ամարա		Պաղտատ	Պաղտատ
Քիւվէյիա		Պասրա	Պասրա
Քիւրէ	53	Ճ. Լիպնան	—
Քիրմասդի	140	Պրուսա	Խիւտավենտակեր.
Քղի	206	Էրզրում	Էրզրում
Օլուպոլու	11	Սպարդա	Գոնիա
Օխրիտա	105	Մանիսադր	Մանիսադր
Օսմանիէ	13	Սկիւպ	Գոսովա
»	23	Ճ. Պերեքէդ	Ատանա
Օսմանճըգ	95	Զորում	Էնկիւրիւ

Գազա	Թիւ գիւղերու	Ո՞ր սանճագին մէջ է	Ո՞ր վիլայէթին մէջ է
Օվաճըգ	83	Տերսիմ	Մ.-Իւլ-Ազիզ
Օրթաքէօյ	80	Էսիրնէ	Էսիրնէ
Օրխանիէ	19	Սկիւտ	Գոսովա
Օրտու	237	Դրապզոն	Դրապզոն
Օֆ	122	Դրապզոն	»
Ֆադըա	84	Սամսոն	»
Ֆեղիազ	68	Եանեա	Եանեա
Ֆեսադա		Ճէպէլի Ղարպ	Ղ. Դարապլուա
Ֆևքէ =			
Բալանքէօյ	91	Գոչան	Ատանա
Ֆլորինա	78	Մանաստըր	Մանաստըր
Ֆոչիա=Փոկիա	8	Իզմիր	Այդըն

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՏԷՐՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՅ ԱՍՏԻՃԱՆԱՒՈՐՆԵՐԸ

(Այբուբենական կարգով)

Վ.եզիր

(Ամենաարթր աստիճան)

Աբրահամ բաբա Երամեան, *Անդամ Քաղաքական ճիւղի Գեւական Խորհրդոյ, Օսմ. Ականակուռ, Մճ. 1։*

Պալա

(Բարձրագոյն աստիճան)

Աբիկ Եփ. Ուլնեան, *Առաջնակարգ վաճառական, Օսմ. 1, Մճ. 2։*

Արամ Եփ. (Յովակիմ Երամեան), *Նախագահ Երկրագործական Մասնագիտական Ժող., Օսմ. 2, Մճ. 1։*

Գաբրիէլ Եփ. Նորաուցկեան, *Իրաւագէտ Խորհրդական Բ. Դրան, Օսմ. 1, Մճ. Ականակուռ։*

Գրիգոր Եփ. Խարեան, *Անդամ Հայոցակաթողիկեան Ատենի Օսմ. 2, Մճ. 1։*

Զարեհ Եփ. Տիլպէր, *Անդամ Քաղաքային պաշտօնէից յանձնաժողովոյ, Օսմ. 2, Մճ. 1։*

Միհրան Եփ. Նագաշեան, *Արտօնատէր Սապահ լրագրոյ, Օսմ. 2, Մճ. 1։*

Մկրտիչ ՀՓ. Սիճապեան, *Օգնական Առեւտր. և Հանր. Շին. Նախարարութեան, Օսմ. 1, Մ. 1։*

Յովհաննէս ՀՓ. Սագըզ, *Նախարար Կայս. Անձնական Գանձուն, Օսմ. Ականակուռ, Մ. Ականակուռ։*

Նշան ՀՓ. Սէֆէրեան, *Երկրորդ Թարգմ. Կայս. Պալատան և Տես. Օտար Մամլոյ Դիւ., Օսմ. 1, Մ. Ականակուռ։*

Ռուբէր ՀՓ. Նազըճեան, *Տնօրէն Ընդհ. Վիճակագր. Դիւանին Առեւտր. ու Հանր. Շին. Նախ., Օսմ. 1, Մ. 1։*

Ֆերիգ

(Զօրաթաժնի զօրապետութեան աստիճան)

Անտոն բաշա Նաֆիլեան, *Առաջին Վիրահատ Հայտար Բաշայի Հիւանդանոցին, Օսմ. 2, Մ. 1։*

Ուլա Էվվէլի

(Առաջին աստիճանի առաջին դաս)

Աբրահամ ՀՓ. Ֆրենկեան, *Անդամ Յանձնաժողովոյ անցագրոց, Օսմ. 2, Մ. 2։*

Գեորգ ՀՓ. Թորգոմեան, *Երկր. Խորհրդ. Հանր. Պարտ. Վարչ. և Տն. Պրուսայի Շերամ. Վարժր. Օսմ. 2, Մ. 2։*

Գրիգոր ՀՓ. Շապանեան, *Տնօրէն Վարչութեան Հանր. Պարտուց Տրապիզոնի, Օսմ. 4. Մ. 2։*

Համբարձում ՀՓ. Նագաճեան, *Բժիշկ Կայս. Պալատան և Կիւմիւշսուլու Հիւանդանոցին, Օսմ. 4, Մ. 4։*

Մանուկ ՀՓ. Ազարեան, *Օսմանեան Ընդհանուր Հիւպատոս Կալայի, Օսմ. 2, Մ. 2։*

Միհրան ՀՓ. Դավաճեան, *Խորհրդական Գրիւքսէլի դեսպանատան, Օսմ. 2, Մ. 2։*

Միսաք ՀՓ. (Յովսէփ Միսաքեան), *Օսմ. Դեսպան Լահէյի, Օսմ. 2, Մ. 1։*

Միքայէլ ՀՓ. Մամիկոնեան, *Տնօրէն Թարգմ. Սենեկին Սպարապետութեան, Օսմ. 2, Մ. 1։*

Միհէյ ՀՓ. (Միքայէլ ՀՓ. Մըսըրլեան), *Խորհր. Ընդհ. Տնօրէնի և Տնօրէն Պաշտ. Դիւ. Հանր. Պարտ. Վարչութեան, Օսմ. 2, Մ. 3։*

Մկրտիչ ՀՓ. Հեքիմեան, *Տեսուչ Անտառաց և Հանքաց Կայս. Անձն. Գանձուն Նախր., Օսմ. 2, Մ. 2։*

Յակոբ ՀՓ. Իսկենճեր, *Շիրքէթի Խայրիէի Ընդհանուր Քննիչ, Մ. 3։*

Յարութիւն ՀՓ. Չեմի, *Անդամ Մաքսային Ժողովոյ, Օսմ. 4, Մ. 2։*

Յովհաննէս ՀՓ, Ալլահվերտեան, *Նախկին անդամ Հաշուակալութեան առենի, Մ. 3։*

Սեպուհ պէյ Մախսուս, *Առաջնակարգ սեղանաւոր, Օսմ. 3, Մ. 2։*

Սերվիչեն ՀՓ. (Գաբրիել Սերվիչեն), *Նախագահ Մասն. Ժողովոյ Հանր. Շինութեանց Նախր., Մ. 3։*

Սէֆէր ՀՓ. (Հմայեակ Սէֆէրեան), *Տնօրէն օտար թղթ. Դիւ. Արտ. գործոց Նախր., Օսմ. 2, Մ. 1։*

Տիգրան ՀՓ. Նուսուճեան, *Անդամ Վճռաբեկ Առենի, Օսմ. 2, Մ. 4։*

Տիգրան ՀՓ. Տէր Ներսէսեան, *Անդամ Քաղաքապետական Ժողովոյ, Օսմ. 2, Մ. 2։*

Տիրան ՀՓ. Աճեանեան, *Անդամ Նախադատ Առենի Բեռայի, Մ. 5։*

Պէյլէրպէյի

(Բդեշխութեան աստիճան)

Նալբէր բաշա (Անտոն Թրնկրեան), *Անդամ Ժողովոյ Ելեւմ. Նախր., Մ. 1։*

Միրիլիվա

(Զօրապետութեան աստիճան)

Գաբրիել բաբա Սեւեան, *Նախկին անդամ Առողջապահական ժողովոյ Ծովային Նախ.*, *Օամ.* 3, *Մճ.* 3։
Իսկենճեր բաբա (Կարապետ Իսկենճեռեան), *Բժիշկ Սեւլանիկի Զօրաբանակին*, *Մճ.* 4։

Միրիմիրաճ

(Հրամանատարութեան աստիճան)

Տիգրան բաբա Պապայեան, *Քաղաքին. բժիշկ*, *Օամ.* 3։

Ուլա սանիսի

(Առաջին աստիճանի երկրորդ դաս)

Աղասի Եփ. Աղասեան, *Տնօրէն Առեւտր. գործոց Օամ. երկաթ. Անատոլուի*, *Մճ.* 4։
Անտոն Եփ. Ազնաւուրեան, *Անդամ Քաղաքապետութեան ժողովոյ*, *Օամ.* 2, *Մճ.* 2։
Անտոն Վահան Կեօչեան, *Անդամ ժողովոյ Մաքսային Վերահսկչութեան*։
Ասատուր Եփ. Գուշտապեան, *Անդամ ժողովոյ Մաքսային Վերահսկչութեան*, *Օամ.* 3, *Մճ.* 2։
Ասլան Եփ. (Գէորգ Ասլանեան), *Օգն. Տեսուչ խմուղեաց և Գոմիսէր Հայտար-Փաչայի*, *Օամ.* 3, *Մճ.* 3։
Արամ Եփ. Մարկոսեան, *Օգն. երկաթ. Տեսչութեան և Գոմիսէր Արեւ. երկաթ. Ընկերութեան*, *Մճ.* 3։
Արամ Ասիլ պէյ, *Օգն. Բ. Դրան Իրաւագէտ Մորհրդականաց Սենեկին*։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԱՍԻԱԿԱՆ ԹՈՒՐՔԻԱ

Գ. ԽԱՉԿՈՆՑ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԵՆԻ ԱՐՏԱՏՊՈՒԱԾ

Աւետեան Եփ. Կոստանեան, *Օգն. Իրաւագէտ Խորհրդականի Բ. Դրան, Օամ. 4, Մճ. 3։*

Աւետեան Եփ. Սագըզ, *Օգն. Խորհրդական Ելեւմտից Նախարարութեան, Օամ. 3, Մճ. 2։*

Աւետաւես Եփ. Սիւրմելեան, *Տնօրէն Անտառաց Հանքաց Երկրագործական Նախար., Օամ. 4, Մճ. 5։*

Գեորգ Եփ. Գոռեան, *Անդամ Էմիրնէի Կայս. կալուածոց Յանձնաժողովոյ, Օամ. 4, Մճ. 3։*

Թագւոր Եփ. Համամեեան, *Անդամ Վերաքննիչ Ատենի։*

Լեւոն պէյ Բաբազեան, *Քննիչ Մաքս. Վերատեսչ.։*

Խաչիկ Եփ. Բաբազեան, *Դիւանապետ Հաչուա. Դիւանի Արտ. Գործոց Նախարարութեան, Օամ. 2, Մճ. 2։*

Խաչիկ Եփ. Օսեան, *Նախկին պաշտօնեայ Իրաւագէտ Խորհրդականաց Սենեկին Բ. Դրան, Մճ. 3։*

Կարապետ պէյ Երամեան, *Նախկին Սեղանաւոր Խուիլին Եգիպտոսի, Մճ. 3։*

Կարապետ Եփ. Թագւորեան, *Նախկին Ընդհ. Քարտուղար Արեւել. Րումէլիի Կուսակալութեան, Մճ. 3։*

Կարապետ Եփ Քեհեսքեեան, *Տնօրէն Անտառաց և Հանքաց գործառնութեան։*

Կովիտաս Եփ. Օրմանեան, *Անդամ Ընդհ. Առողջ. Ժող. Բաղ. և բժիշկ Կայս. Պալատան, Օամ. 3, Մճ. 2։*

Հրանդ պէյ Ապրոյ, *Առաջին Դիւանապետ Խորհրդականաց Սենեկին Բ. Դրան, Օամ. 4, Մճ. 2։*

Միհրդատ Եփ. Պապաեան, *Օգն. Տն. արձան. Սենեկին Օտար Թղթակց. Արտ. գործոց Նախար., Օամ. 3, Մճ. 3։*

Միհրան Եփ. Գարագաշեան, *Տնօրէն Երկրագործական Դրամատան Հաչուակ. Դիւանի, Մճ. 3։*

Միհրան Եփ. Երազեան, *Թարգման և Մանաւոր քարտուղար Հանր. Պարտուց Վարչութեան։*

Միհրան Եփ. Միսաք, *Նխ. Առաջին Թարգման Փարուսներու Վարչութեան Կ. Պոլսոյ, Մճ. 4։*

Միքեաս Էֆ. Կամսար, *Գրաքննիչ հայ օրաթերթերու. Մ. 4։*

Միխայէլ Էֆ. Կիւլպէնկեան, *Տնօրէն Արձանագրութեանց Դիւանի Խորհրդ. Սենեկին Բ. Դրան, Օսմ. 2, Մ. 2։*

Յակոբ Էֆ. Ճիճեեան, *Տնօրէն կալուածոց Դիւանին կայս. Դանձուն Նախար., Մ. 3։*

Յակոբ Էֆ. Պոյաճեան, *Ազգապետ Բողոքական Հասարակութեան, Օսմ. 3, Մ. 3։*

Յակոբ Էֆ. Ֆրենկեան, *Նախկին Տնօրէն Ապահովութեան Արկղ. Կ. Պոլսոյ։*

Յարութիւն Էֆ. Ասլանեան, *Նախկ. Արկղակալ Իտարէի Մախսուսէի Շոգենաւային Վարչ., Օսմ. 3։*

Յարութիւն Էֆ. Քարամանեան, *Առաջնակարգ Վաճառական, Մ. 3։*

Յարութիւն Էֆ. Խաճատրեան, *Տնօրէն Արտաստանման անցագիրներու Դիւանին, Մ. 4։*

Յարութիւն Էֆ. Սարաճեան, *Նախկին անդամ Ժողովոյ Հանրային Կրթութեան Նախարարութեան։*

Յովհաննէս պէյ Գույումճեան, *Ս. Քարտուղար Օսմ. Դեսպանատան Հռոմի, Օսմ. 3, Մ. 2։*

Յովհաննէս Ֆէրիս Էֆ. (Պոյաճեան), *Օգնական Կուսակալութեան Վանայ, Մ. 2։*

Յովսէփ Էֆ. Թագուոեան, *Ճարտարապետ Կայս. Պալատան, Օսմ. 3, Մ. 3։*

Նազար Էֆ. (Ղազարոս Նուամեան), *Տնօրէն Թղթակցութեանց Դիւանի Հանր. Պարտուց, Օսմ. 3, Մ. 3։*

Նշան Էֆ. Այվազեան, *Բժիշկ Բերայի Թաղապետական Հիւանդանոցին, Օսմ. 3, Մ. 3։*

Նշան Էֆ. Գազազեան, *Անդամ Ժողովոյ Մաքսային Վարչութեան, Մ. 3։*

Նշան Էֆ. Ճիվանեան, *Օգնական Բ. Դրան Իրաւագէտ Խորհրդականի, Օսմ. 3, Մ. 3։*

Պատրիկ Էֆ. Կիւլպէնկեան, *Անդամ Առեւտրական Սենեկին Կ. Պոլսոյ, Մ. 2։*

Պետրոս Էֆ. Ազարեան, *Նախագահ Առեւ. Սենեկի Կ. Պոլսոյ։*

Պետրոս Էֆ. Քերեստեճեան, *Տնօրէն Թարգմանութեան Սենեկի Ելմտական Նախար., Օսմ. 3, Մ. 3։*

Պօղոս Էֆ. Քերեստեճեան, *Օգնական Իրաւագէտ Խորհրդական Բ. Դրան, Օսմ. 4, Մ. 3։*

Ռուբէն Էֆ. Գարագաշ, *Ա. Օգն. Դիւանապետ Օտար Թղթակ. Դիւանի Արտ. գործոց Նախ., Օսմ. 2, Մ. 2։*

Սարգիս Էֆ. Թաճեեան, *Սեղանաւոր և Նախկին արհեստապետ սեղանաւորներու պատուն, Մ. 3։*

Սերվիչեն Էֆ. Զագըրեան, *Տէր և Վարիչ Տպարանական գործարանի, Մ. 3։*

Սիսակ Էֆ. Ֆերիս (Պոյաճեան), *Տպարաններու Ընդհ. Քննիչ, Օսմ. 4, Մ. 2։*

Ստեփան Էֆ. Գարաեան, *Անդամ Պոլսոյ Առեւտրական Սենեկի Ա. Ատեանի, Մ. 5։*

Վահան Էֆ. Սուրենեան, *Տնօրէն Երկրագործական Դիւանի Անտ. և Հանք. Նախար.։*

Տիրան պէյ Տատեան, *Անդամ Պետական Խորհրդոյ, Օսմ. 3, Մ. 2։*

Միրալայ

(Գնդապետութեան աստիճան)

Աղեքսանդր պէյ Աբապեան, *Անդամ Առողջապահական Քննիչ Ցանձն. Սպարապետ., Օսմ. 4, Մ. 2։*

Գաբրիէլ պէյ Թաճեեան, *Անդամ Զինուորական Բժշկական Ժողովոյ Սպարապետ., Օսմ. 2, Մ. 2։*

Ճիվան պէյ Անտեեան, *Ռւսուցիչ Կայս. Բժշկական Վարժարանի, Մ. 2։*

Մանուէլ պէյ Իւթիւճեան, *Բժիշկ կիւմիւշ սուլու Հիւանդանոցին, Օսմ. 4, Մճ. 4։*

Յովհաննէս պէյ Գրգճեան, *Բժիշկ Հայոտար-Բաչայի Հիւանդ. և Քննիչ Ե. Բանակի, Օսմ. 2, Մճ. 3.*

Տիգրան պէյ Անէմեան, *Ուսուցիչ Ակնաբուժութեան կայս. Բժշկական Վարժարանի, Օսմ. 3, Մճ. 3։*

Տիրան պէյ Փափազեան, *Բժիշկ գործարանին Հէրէքէի։*

Միւքէմայիզ

(Երկրորդ աստիճանի վերին դաս)

Ալիխան էֆ. Սագայեան, *Նախկին գործակատար Պատրիարքարանի, Մճ. 4։*

Անտոն էֆ. Քէօսէեան, *Անդամ Պետական Խորհրդոյ դատական ճիւղին։*

Ասատուր էֆ. Համամճեան, *Վաճառական և գործակատար սակարանի, Օսմ. 3։*

Արիս էֆ. Ֆէսճեան, *Ա. Գործակատար Պատրիարքարանի, Օսմ. 4։*

Բարթող էֆ. Թելեան, *Վարչ. Դիւանապետ Պատրիարքարանի, Մճ. 3։*

Բարսեղ էֆ. Հալաճեան, *Վաճառական և Հանքագ. Արտօնատէր, Մճ. 3։*

Գաբրիէլ էֆ. Գաբրիէլեան, *Անդամ Վերաքննիչ Ատենի, Մճ. 3։*

Գառնիկ էֆ. Ճիւմպիւշեան, *Հանր. Պարտուց Բէժիի Գոմիսէրի քարտուղար, Օսմ. 4, Մճ. 4։*

Գրիգոր Նաճիս էֆ. Սեթիանեան, *Քարտուղար Էմիրնէի Իտարէ Ժողովոյ։*

Եդուարդ պէյ Մարկեան, *Օգնական Իրաւ. Խորհրդոյ Ք. Դրան, Մճ. 4։*

Զգօն էֆ. Սիրաճեան, *Ընդհ. Գործակալ Հերսէքալի (Պեզճիկա) գինագործարանին։*

Թադէոս էֆ. Բեճճի, *Ընդհ. Դատախազ Նախադատ Ատենի Բերայի։*

Կարապետ էֆ. Քէճիճեան, *Դրամատան գինուորական ու Քաղ. Վարժարանաց։*

Կարապետ էֆ. Խաչատուրեան, *Ճարտ. Դիւանապետ Պատրիարքարանի, Մճ. 3։*

Կարապետ էֆ. Կոստիկեան, *Նախ. Անդամ Ժող. Կառվր. Պալըքէսիրի։*

Ճիվան էֆ. Թիւրապեան, *Անդամ Ժողովոյ Կառվր. Իզնիմիտի։*

Մարգար էֆ. Ուճճեան, *Անդամ Առեւտ. Դատարանի Բերայի։*

Մարկոս էֆ. Ալաբեկեան, *Նախկին Օգնական Կուս. Վանայ։*

Մելքոն էֆ. Միլոեան, *Քարտուղար Կայս. Անձնական Գանձուն։*

Մելքոն էֆ. Նազիկեան, *Անդամ Թարգման Դիւանի Սպարապետութեան։*

Մելքոն էֆ. Պարոնիկեան, *Նախկին Դատ. Քննիչ Էմիրնէի ու Սկլանիկի կուսակալութեանց։*

Միհրան էֆ., *Գոմիսէր Սկլանիկի երկաթուղւոյն։*

Միհրան էֆ Աբիկեան, *Անդամ Թարգմ. Դիւանի Սպարապետութեան, Օսմ. 4, Մճ. 3։*

Միհրան էֆ. Շիրինեան, *Վաճառական, Մճ. 3։*

Միհրան էֆ. Սեթեան, *Վաճառական, Մճ. 3։*

Մկրտիչ էֆ. Ասատեան, *Փաստաբան, Մճ. 3։*

Մկրտիչ (Բասմալ) էֆ. Գազանճեան, *Օգնական Տնօրէնի և Գանձապետ Հեռագրատան Բերայի։*

Յակոբ էֆ. Տատուրեան, *Պատուակալ բժիշկ Կիւմիւշսուլի հիւանդանոցին։*

Ցարուբիւն ԽՓ. Մոսիչեան, *Դատական քննիչ Էսիրնէի ու Սելանիկի*։

Յովհաննէս ԽՓ. Թորոսեան, *Անդամ Վերաքննիչ Ատենի, Մճ.* 3։

Յովհաննէս ԽՓ. Գարատաշեան, *Իրաւագէտ Մօրիդ. Հանր. Շին. և Ընդհ. Տնօրէն, Մճ.* 3։

Նշան ԽՓ. Ղուկասեան, *Ուսուցիչ Բժշկ. Քաղ. Վարժարանի ու Միւլքիէի, Օսմ.* 4, *Մճ.* 4,

Պետրոս Զեքի ԽՓ. Կարապետեան, *Օգն. Պետ Մօրիդ. Դատական ճիւղին*։

Պետրոս ԽՓ. Պերպերեան, *Արձանագր. Սրտ. Գործոց Նախար. Օտար Թղթակ. Դիւանի, Մճ.* 3։

Սեպուհ ԽՓ. Տէմիրճիպաշեան, *Վաճառական, Մճ.* 3։

Սերգոյ պէյ Պալեոզեան, *Վաճառական Իզմիր*։

Սմբատ ԽՓ. Տէր Ներսէսեան, *Անդամ Վարչ. Մաքսային Ժողովոյ*։

Ստեփան ԽՓ. Սպարդալեան, *Վաճառական, Օսմ.* 3, *Մճ.* 2։

Տիգրան ԽՓ. Ճիվելեկեան, *Արտօնատէր Սուրհանդակ և Ճերիտեի Շարգիչ Լրագիրներու, Օսմ.* 4, *Մճ.* 4։

Տիրան ԽՓ. Սագաեան, *Ա. Քարտուղար Թարգման Սենեկին Ելմտական Վարչութեան, Մճ.* 3։

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՏԷՐՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՅ ՊԱՇՏՕՆԵԱՆԵՐ

ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՅՍՐ. ԱՆՋՆԱԿԱՆ ԳԱՆՁՈՒՆ. — Նախարար՝ *Ցովհաննէս ԽՓ. Սապըղ*։ — Արհուրի կալուածոց տեսուչ՝ *Յակոբ ԽՓ. Ճիւճեան*։ — Անցառաց տեսուչ՝ *Մկրտիչ ԽՓ. Հէքիմեան*։ — Երկրագործական մասնագէտ խորհրդական՝ *Գէորգ ԽՓ. Թորգոմեան*։ — Հերեթիի գործարանին հաշուակալ՝ *Կարապետ ԽՓ.*։ — Գծագրիչ՝ *Թոմաս ԽՓ.*։

ՊՕՏԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ. — Քաղաքային ճիւղի անդամ՝ *Աբրահամ բաչա Երամեան*։ — Օրենսդիր ճիւղի անդամ՝ *Տիրան պէյ Տատեան*։ — Դատական ճիւղի անդամ՝ *Անտոն ԽՓ. Քէօսէեան*։ — Նախադաս Ատենի օգնական՝ *Պետրոս Զէքի ԽՓ. Կարապետեան*։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՊԱՇՏՕՆԷՈՑ ՑԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ. — Անդամ՝ *Զարեհ ԽՓ. Տիլպէր*։

ՀԱՇՈՒԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ ԱՏԵԱՆ. — Անդամ՝ *Գրիգոր ԽՓ. Խարեան*։

ՆԵՐՔԻՆ ԳՈՐԾՈՑ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ. — Հայ թերթերու գրաճնիչ՝ *Մինաս ԽՓ. Կամսար*, Օգնական գրաճնիչներ՝ *Լեւոն ԽՓ. Սուրէնեան, Երուանդ ԽՓ. Եուսուֆեան*։ — Տպարաններու ընդհ. ճնիչ՝ *Սիսակ ԽՓ. Ճէրիա*։ — Մարդահամարի տեսչութեան արտասահմանի անցագիրներու դիւանապետ՝ *Յարութիւն ԽՓ. Խանտանեան*։ — Կուսակալի օգնականներ, վանայ՝ *Ցովհաննէս Ճէրիա ԽՓ.*։ Մամուրեդ իւլ-Ազիզի՝ *Ցովհաննէս ԽՓ. Աասեան*։ —

Կառավարիչի օգնականներ, Ամասիոյ՝ *Նազարէթ էֆ.*։ Գայսերիի՝ *Ղազարոս էֆ. Մայէպաղլեան*։ Մօսլ՝ *Նչան էֆ. Ալիքսանեան*։ Բրեւեզայի՝ *Յակոբ էֆ.*։ — Փոխ կառավարիչներ, Միւրէֆթէի՝ *Մինաս էֆ. Պոյաճեան*։ Գարիոթի՝ *Լեւոն էֆ.*։ — Փոխ կառավարիչի օգնականներ, Զարսանճագի՝ *Մինաս էֆ. Զուգասըզեան*։ Էրեկլիի՝ *Նազարէթ էֆ.*։ Տիմեթոգայի՝ *Արմենակ էֆ.*։ Սիլիվրիի՝ *Թիքրի Արսլանեան էֆ.*։ Սոֆուլուի՝ *Մանուէլ էֆ.*։ Մալկարայի՝ *Կարապետ էֆ. Իսթայէլեան*. Փիլորինայի՝ *Պետրոս էֆ.*։ Մատեճի՝ *Նչան էֆ.*։ Կիւրինի՝ *Բաղտալ էֆ.*։ Առաբկիրի՝ *Սարիմ էֆ. Զուղասլեան*։ Բալուի՝ *Տիգրան էֆ. Քիրիչճեան*։ Գարամուսալի՝ *Յակոբ էֆ. Թերիա*։ Տեվելուի՝ *Կարապետ էֆ. Թորոսեան*։ Բազար էօյի՝ *Յակոբ էֆ. Եավէր*։ Ագտաղ Մատեճի՝ *Դրիկոր էֆ. Բարաղեան*։ Վիզէի՝ *Նչան Ակեան էֆ.*։ Կաւաճի՝ *Արմենակ էֆ. Պոյաճեան*։ — Նահանգի բարգմաններ, Խիւսավեճիկեաւի՝ *Գէորգ էֆ.*։ Ասանայի՝ *Աւետիս էֆ. Միսկեան*։ Էրզրումի՝ *Միքայէլ էֆ. Հէքիմեան*։ Տրապիզոնի՝ *Անտոն էֆ.*։

ՈՍՏԻԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ. — Բեռայի ոստիկանութեան բժիշկ՝ *Տիգրան էֆ.*։ — Երկրորդ գումիսեր եւ բարգմանիչ Քննիչ Յանձնաժողովոյն՝ *Պետրոս Սեզայի էֆ.*։ — Ա. Դեղագործ Կեդր. բանտին՝ *Խաչիկ էֆ.*։ — Բեռայի Գ. գումիսեր՝ *Կարապետ էֆ. Հավլուճեան*։

ՓԱՂԱՔԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ. — Անդամներ՝ Բաղտասպետական խորհուրդին՝ *Տիգրան էֆ. Տէր Ներսէսեան*։ *Անտոն էֆ. Աշնաւորեան*։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԳՈՐԾՈՑ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ. — Osmar բղթակցութեանց դիւանի տեսուչ՝ *Սեֆէր էֆ.* (*Հմայեակ Սեֆէրեան*)։ Առաջին օգնական՝ *Ռուբէն էֆ. Գարագաշ*։ — Քարտուղարներ՝ *Տիգրան էֆ. Տէմիրճեան*։ Օգնական քարտուղարներ՝ *Անդրէաս էֆ. Հասուն, Ներսէս պէյ Ալ-*

լահվերտի, Տիգրան պէյ Զայեան։ — Առձանագրութեանց Սենեկի դեր-տնօրէն՝ *Մինրպատ էֆ. Պապաեան*։ Քարտուղար՝ *Լեւոն էֆ. Սուրէնեան*։ Առաջին Առձանագրիչ՝ *Պետրոս էֆ. Պէրպէրեան*։ Երկրորդ Առձանագրիչ՝ *Յակոբ էֆ. Բարսեղեան*։ — Հաշուակալութեան դիւանի Ա. քարտուղար՝ *Խաչիկ էֆ. Փափազեան*։ Osmar մամլոյ դիւանի տեսուչ՝ *Նչան էֆ. Սէֆէրեան*։ Անդամ՝ *Խաչիկ էֆ. Մուրատեան*։ — Իրաւագէտ խորհրդական՝ *Գաբրիէլ էֆ. Նորատունկեան*։ Իրաւագէտ խորհրդականի օգնականներ՝ *Հրանդ պէյ Ասլոյ, Նչան էֆ. Ճիվանեան, Արմենակ էֆ, Կոստանեան, Պօղոս էֆ. Քերեստեճեան, Լուսար պէյ Մըսըրլեան, Սրսո էֆ. Ասիլ, Տիրան պէյ Նորատունկեան*։ — Տնօրէն Առձանագրութեանց դիւանի՝ *Միքայէլ էֆ. Կիւլլապեան*։ — Դեսպան Լա Հէի՝ *Յովսէփ էֆ. Միսաք*։ — Խորհրդական դեսպանատան Պրիւսէլի՝ *Մինրան էֆ. Գալաֆեան*։ — Դեսպանատան Ա. քարտուղար Հռոմի՝ *Յովհաննէս պէյ Գուշմեճեան*։ — Քարտուղար Բարիզի *Լեւոն պէյ Երմոնեան*։ — Ընդհանուր հիւպատոսներ. Կալացի՝ *Մանուկ էֆ. Ազարեան*։ Նաբոլիի՝ *Մինաս Երամ էֆ.*։ — Հիւպատոսներ. Մեսինայի՝ *Հրանտ պէյ Տիւզ*։ Սանքտամաւրայի՝ *Յովհաննէս էֆ. Մաժակեան*։ Պարի՝ *Սարգիս էֆ. Պալեան*։ — Փոխ-Հիւպատոսներ. Զանբալի՝ *Մկրտիչ էֆ. Էնրամճեան*։ Թիֆլիզի՝ *Յովհաննէս էֆ. Նաֆիլեան*։ Կալացի՝ *Հրանտ պէյ Նորատունկեան*։

ՍՊԱՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԴՈՒՌ. — Թարգմանութեանց Սենեակի տնօրէն՝ *Միքայէլ էֆ. Մամիկոնեան*։ Օգնականներ՝ *Մելքոն էֆ. Նազիկեան* եւ *Մինրան էֆ. Աբիկեան*։ — Առողջապահական Բ. ճիւղի տնօրէնի օգնական՝ *Գնդապետ Գաբրիէլ պէյ Թաչճեան*։ — Առողջապահական Քննիչ Յանձնաժողովոյ անդամ՝ *Գնդապետ Աղեքսանդր պէյ Արապեան*։ — Գուլիլի զինուորական նա-

խակրթարանին Ֆրանսերէնի ուսուցիչներ՝ *Սրապիոն էֆ. Թղլեան և Պօղոս էֆ. Քերնատէճեան*։

ԴԱՏԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ. — Վճռաբեկ Ատեանի անդամ՝ *Տիգրան էֆ. Եուսուֆեան*։ — Վերաքննիչ Ատեանի անդամներ՝ *Յովհաննէս Զիրաք էֆ. Թորոսեան*, *Վիչէն էֆ. Հոդոգեան*, *Թաւոր էֆ. Համամճեան*, *Գաբրիէլ էֆ. Գաբրիէլեան*։ — Առեւտրական Ա. դատարանի անդամ՝ *Սահիան էֆ. Գարաեան*։ — Առեւտրական Ծովային դատարանի անդամ՝ *Մարգար էֆ. Ուզնճեան*։ Բեռայի դատարանի անդամ՝ *Տիրան էֆ. Աչնանեան*, *Գաբրիէլ էֆ. Նեչպերճեան*։ — Բեռայի ընդհ. Դատախազ՝ *Թադէոս Րէֆքի էֆ.*։ — Դատական ննջիչներ. Էյիրճեի եւ Սելանիկի՝ *Յարութիւն էֆ. Մոսոիչեան*։ Այդընի եւ Ձեզայիրը Պահրը Սէֆիսի՝ *Միսակ էֆ. Մակարեան*։ Պէյրութի ու Սուրիոյ՝ *Արթուր էֆ. Մազաքեան*։ — Նախագահներ. Այդընի Առեւտրական դատարանին՝ *Եղիազար էֆ.*։ Ձեզայիրի Պահրը Սէֆիսի Պատժական Նախադաս Ատեանին՝ *Յովակիմ էֆ. Րէյիզեան*։ Բիլմար գաւառակի Նախադաս Ատեանի՝ *Հայրապետ էֆ.*։ Ձիարը-Էրկինճե գաւառակի Նախադաս Ատեանի՝ *Գրիգոր էֆ.*։ — Բրեւեզայի Առեւտրական դատարանի՝ *Սարգիս էֆ. Դարագօչ*։ — Անդամներ. Սերեզի Նախնական դատարանի՝ *Յարութիւն էֆ. Թէմիրեան*, *Տիգրան էֆ. և Գրիգոր Քեմալ էֆ*։ — Նաճեայի Վերաքննիչ Ատեանի՝ *Ստեփան էֆ. Ստամուլի*, *Գրիգոր էֆ.*։ — Էյիրճեի Նախնական դատարանի *Գրիգոր էֆ. Ամմարճեան*։ — Մանիսայի Վերաքննիչ դատարանի՝ *Համբարձում էֆ. Քօմիւրճեան և Պօղոս էֆ. Նեճաթի*։ — Սելանիկի Վերաքննիչ դատարանի՝ *Հրաչեայ էֆ. Աբրահամեան*։ — Դոսովայի Վերաքննիչ դատարանի՝ *Համբարձում էֆ. Քեմպեճեան և Միքայէլ էֆ. Անտոնեան*։

ՔԼԵՒՄՏԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ. — Ժողովոյ անդամ՝

Եավէր բէյ Թոկըր։ — Խորհրդականի օգնական՝ *Արմենակ էֆ. Սարըզ*։ — Osmr բրքակցութեան եւ բարգմանութեանց Դիւանին տնօրէն՝ *Պետրոս էֆ. Քերեստէճեան*, և Բարտուղար՝ *Տիրան էֆ. Ազգայեան*, Բարտուղարի օգնական՝ *Յակոբ Մելիք էֆ.*։ — Տոց վարչութեան դրոշմաթղթի պատասխանատու՝ *Խոսրով էֆ. Տէմիրճիպաշեան*։ — Փողերահաւոցի ձուլարանի պատասխանատու՝ *Սիմոն էֆ.*, Մեբեհանաերու պատասխանատու՝ *Յովսէփ էֆ. Պենլեմեան*, Օգնական՝ *Ստեփան էֆ. Շահեան*։

ՀԱՆՐԱՑԻՆ ՊԱՐՏՈՒԹ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ. — Ընդհ. Տեսչութիւն եւ պատասխանատու դիւանի տնօրէն խորհրդական՝ *Միչէլ էֆ. Մարլը*։ — Տնօրէն Թղթակ. Դիւանի Ընդհ. Տեսչութեան՝ *Նազար էֆ. Երամեան*, Ա. Բարտուղարներ՝ *Պօղոս էֆ. Համիպեար*, *Էմիլէն էֆ. Տիրացուեան*, Բարտուղար-թարգման՝ *Միհրան էֆ. Երազեան*, Բարտուղարներ՝ *Էլի էֆ. Դուլումճեան*, *Պետրոս էֆ. Քիւրքճիանլեան*։ — Երկրագործութեան ճիւղ. Մասնագէտ խորհրդական՝ *Գէորգ էֆ. Թորգոմեան որ է նաև* Տնօրէն Շերամաբուծական վարժարանի։ — Պատասխանատուներու ճիւղի Դեր-տնօրէն՝ *Արայ էֆ. Արապեան*, Արձանագրիչ՝ *Յովհաննէս էֆ. Ալան*։ — Համարակալութեան ճիւղի Դեր-տնօրէն Օսմանեերէնի՝ *Լեւոն էֆ. Տէմիրճիպաշեան*, և Ֆրանսերէնի՝ *Պօղոս էֆ. Համեան*, Մայր Տօմարի Դիւանի օգնական՝ *Գրիգոր էֆ. Հիւրմիւզեան*, Բարտուղարներ՝ *Յակոբ էֆ. Ինճէեան*, *Պետրոս էֆ. Մարգարեան*, *Պետրոս էֆ. Մինասեան*։ Ոգելից ըմպելիքներու, Մեսափի, Զկնորսութեան ճիւղի Դեր-տնօրէն՝ *Թովմաս էֆ. Թովմասեան*։ — Ադի ճիւղի Դեր-տնօրէն՝ *Սերովբէ էֆ. Նիկողիմոսեան*, Բարտուղար՝ *Երուանդ էֆ. Մերճէկեան*։ — Վիճակագրութեան ճիւղի Դեր-տնօրէն՝ *Անտոն էֆ Բաբազեան*, Բարտուղար՝ *Կոմիտաս էֆ. Եասպալեան*, Հաշուակալ՝ *Մարգար էֆ. Պեզազ-*

եան ։ — Իրաւագիտութեան ճիւղի տնօրէն՝ *Տիրան էֆ. Պետրոսեան*, Օգնական խորհրդականներ՝ *Շարլ պէյ Սարգիս* (*կարապետ Համամճեան*), *Պետրոս էֆ. Հալաճեան*, Քարտուղար՝ *Մեհլա էֆ. Պրունսուզեան*, Թարգմանիչ՝ *Աւտո էֆ. Տէրոյենց*, Ֆրանս. քարտուղար՝ *Յարութիւն էֆ Ունճեան* (*Արթաքի էֆ.*) և *Էմմանուէլ էֆ. Պէչիրեան* ։ — Բժիշկ գումխուրի քարտուղար՝ *Գառնիկ էֆ. Ճիւմպիւշեան* ։ Քարտուղարներ՝ *Արթուր էֆ. Արդարեան* և *Լեւոն էֆ. Գրիճճեան* ։ Ընդօրինակիչ՝ *Երուանդ էֆ. Ազաթոն* ։ — Տրապզոնի Վարչութեան տնօրէն՝ *Գրիգոր էֆ. Շապանեան* ։ — Դաւառական ճնշիչներ. Էնկիւրիւ՝ *Գրիգոր էֆ. Մարգարեան* (*ընդհ.*), և *Յոսրով էֆ. Պէյլիքճեան* (*օգնական*)։ Տուրացոյ՝ *Արայ էֆ. Յանճեան* (*օգնական*)։ Մանասգըր՝ *Յարէն էֆ. Ճամճեան* (*օգնական*)։ Պրուսա՝ *Պօղոս էֆ. Ալան* ։ Իզմիր՝ *Պօղոս էֆ. Մարլը* (*օգնական*)։ Սեվաճիկ՝ *Սեպուհ էֆ. Թապիլեան* (*օգնական*)։ — Դաւառական Վարչութիւններ՝. Էսքիշէհ, Քանճապազ՝ *Աւետիս էֆ.* և Օգնական հաշուակալ՝ *Յակոբ էֆ. Զէքի* ։ Քոնեա, Հաշուակալ՝ *Գրիգոր էֆ.* ։ Էնկիւրիւ, Արձանագրիչ՝ *Յովսէփ էֆ. Զիննի* ։ Հաշուակալ՝ *Յովսէփ էֆ. Ֆիքրի*, և Օգնական գանձապետ՝ *Պօղոս էֆ.* ։ — Իզմիր, Ըմպելիքի քարտուղար՝ *Անտոն էֆ.*, և Տասանորդի քարտուղար՝ *Միքայէլ էֆ. Ալեմշահ* ։ Էրզրում, Քարտուղար՝ *Մկրտիչ էֆ.* ։ Մխիթլի, Հաշուակալ՝ *Գառնիկ էֆ. Ազարեան*, և Քարտուղար՝ *Զենոբ էֆ.* ։ Պենկազի, Հաշուակալ՝ *Յակոբ էֆ. Պալենց* ։ Պրուսա, Դանձապետ՝ *Գրիգորիս էֆ.* ։ Սեվաճիկ, Արձանագրիչ՝ *Գրիգոր էֆ. Զէքի* ։ Սվաս, Քարտուղարներ՝ *Գարեգին էֆ. ու Միքայէլ էֆ.* ։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԵՒ ՀԱՆՐՕԳՈՒՏ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ.

— Նախարարութեան օգնական՝ *Մկրտիչ էֆ. Սիմապեան* ։ — Մասնագէտ խորհրդական եւ Կ. Պոլսոյ քա-

րափներուն գումխուր՝ *Գաբրիէլ էֆ. Սերվիչէն* ։ — Ընդհ. Վիճակագրութեանց տնօրէն՝ *Թոպէր էֆ. Եազըճեան* ։ — Երկաթուղիներու Տեսչութեան օգնական եւ Արեւել. երկաթուղիներու կեդր. գումխուր՝ *Արամ էֆ. Մարկոսեան* ։ — Խճուղիներու եւ կամուրջներու Տեսչութեան օգնական եւ Հայսար-Բաշայի ճանապհագնացին գումխուր՝ *Գէորգ էֆ. Ալանեան* ։ — Իրաւագէտ խորհրդականի օգնականներ՝ *Պետրոս էֆ. Յորսանճեան* և *Յովհաննէս էֆ. Գարագաշեան* ։ — Առաջին գծագրիչներ՝ *Տաճատ էֆ.* և *Գրիգոր էֆ.* ։ — Մասնագիտական Դիւանին Ա. քարտուղար՝ *Յարութիւն էֆ.* ։ — Գծագրիչ՝ *Ստեփան էֆ. Բաբազեան* ։ — Արձանագրութեաց Դիւանին օsար ճիւղին պետ՝ *Տիրան էֆ. Մելիքեան* ։ — Թարգմանութեանց Դիւանի քարտուղարներ՝ *Պօղոս էֆ. Խազեան*, *Գարեգին էֆ. Ղազարոսեան*, և *Արիկեան էֆ.* ։ — Էսկիշեհիր–Քոնիա երկաթուղւոյն գումխուր՝ *Մինրան էֆ. Մամիկոնեան* ։ — Պասրայի ճանապհին երկրաչափ՝ *Միսաք էֆ.* ։ — Երուսաղէմի երկրաչափ՝ *Խնտամ էֆ. Խնտամեան*։ — Ապահովութեան սնուկի արկղակալ՝ *Լեւոն էֆ. Շնորհքեան* ։ Իրաւագէտ խորհրդական՝ *Յովհաննէս էֆ. Գարագաշեան* ։ Թղթապահ՝ *Պետրոս էֆ. Բաբազեան* ։ — Շիրեթի խայրիյեի հաշուակալ ու արկղակալ՝ *Յովսէփ էֆ. Եուսուֆեան*, Ընդհ. հնձիչ՝ *Յակոբ էֆ. Իսկենտէր*, Արկղակալի օգնական՝ *Յարութիւն էֆ. Բիչմիչեան*, Հաշուակալի օգնականներ՝ *Էմմանուէլ էֆ. Եսայեան*, և *Պետրոս էֆ. Վասիլեան* ։ — Կ. Պոլսոյ Առեւտրական Սենեկի նախագահ՝ *Պետրոս էֆ. Ազարեան*, Առաջին խորհրդական՝ *Մինէքերիմ էֆ. Մանուկեան*, Անդամներ՝ *Պաարիկ էֆ. Կիւլպէնկեան*, *Գրիգոր էֆ. Գարակէօզեան*, *Տիգրան էֆ. Մանուկեան*, *Զարմայր էֆ. Ճչմարտախօսեան* ։ — Երկրագործական Դրամատան հաշուակալութեան Դիւանին Ա. քարտուղար՝ *Մինրան էֆ. Գա-*

բագաչեան, Քարտուղար՝ *Հրանտ էֆ. Ծերունեան*, Քննիչ՝ *Սերովբէ էֆ. Պէրպէրեան*։ — Գրագ-Քիլիսէի երկրագործական Դրամատան պատասխանատու՝ *Գրիգոր էֆ. Հեքիմեան*։

ԿՐԹԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ. — Գրաքննիչ՝ *Միքայէլ էֆ. Աչճեան*։ — Կայս. Համալսարանի ուսողութեան ուսուցիչ՝ *Յովսէփ էֆ. Նուսուհեան*։ — Միլլիէի ուսուցիչներ, Հայերէնի՝ *Յովհաննէս էֆ. Հիսարլեան*, Ֆրանսերէնի՝ *Թովմաս էֆ. Թերզեան*, Տարրաբանութեան՝ *Նշան էֆ. Ղուկասեան*, Գծագրութեան՝ *Դաւիթ էֆ. Զրաճեան*, Ընդհ. հսկող՝ *Մատթէոս էֆ. Եէկէնեան*, Դաստիարակ՝ *Բեթրի էֆ.*։ — Գեղարուեստից վարժարանին ներքին տնօրէն եւ ուսուցիչ քանդակագործութեան՝ *Երուանդ էֆ. Ոսկան*։ — Կայս. Լիսէի ուսուցիչներ, Հայերէնի եւ Ֆրանսերէնի՝ *Թովմաս էֆ Թերզեան*, Ֆրանսերէնի՝ *Սեպուհ էֆ. Թապիպեան*, Պատմութեան՝ *Յարութիւն էֆ. Յովհաննէսեան*, Երկրորդ հսկող՝ *Սարեան էֆ.*։

ԲԱՐԵԿԱՆԱՆ, ՀԻՒԱՆԴԱՆԱՆ ԵՒ ԳԱՂԱՓԱՐԱՑԻՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐ. — Ակնաբուժութեան ուսուցիչ՝ *Տօքթ. Տիգրան պէյ Ահէմեան*։ — Սկանջի, բիբի եւ կոկորդի հիւանդութեանց ուսուցիչ՝ *Տօքթ. Ճիվան պէյ Անանեան*։ — Տարրաբանութեան ուսուցիչներ՝ *Նշան էֆ. Ղուկասեան* և *Յովսէփ էֆ. Ճելալեան*։ — Ֆրանսերէնի ուսուցիչ՝ *Մուդիր էֆ. Սիմոնեան*։

ՄԱՐՍԱՑԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ. — Վարչական խորհուրդին անդամներ՝ *Յարութիւն Զէքի էֆ. Նշան էֆ. Գազազեան*, *Սաատաւր էֆ. Թուչաուալեան*, *Սմբատ էֆ. Տէր Ներսէսեան* և *Անտոն Վահան պէյ Կէօչէկեան*։ — Քննիչ ժողովի անդամներ՝ *Լեւոն պէյ Բաբազեան*, *Լեւոն էֆ. Միսլեան*։ — Թարգմ. դիւանի անդամներ՝ *Հասուն էֆ.*, *Սրթին էֆ.*, *Սրսէն էֆ.*, *Ազնիւ էֆ. Տէր*

Ահարոնեան։ — Իրաւագիտական տեսչի օգնական՝ *Գաւրիկ Ասիլ էֆ. Գասպարեան*։

ԱՆՏԱՌԱՑ, ՀԱՆՔԱՑ ԵՒ ԾԵՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ. — Երկրագործութեան մասնագիտական խորհրդին նախագահ եւ առաջին ներկայացուցիչ եւ երկրագործական Դրամատան վարչութեան խորհուրդին անդամ՝ *Արամ էֆ (Յովակիմ Երամեան)*, Երկրորդ եւ Չորրորդ ներկայացուցիչ՝ *Վահան էֆ. Սուքիասեան*։ — Թարգման նախարարութեան՝ *Աթանասիոս էֆ. Արապեան*։ — Տնօրէն վիճակագրութեան՝ *Ստեփան էֆ. Սիւրմելեան*։ — Իրաւագէտ խորհրդական՝ *Գրիգոր էֆ. Սիմոպեան*։ — Տնօրէն անտառաց եւ հանքից գործառնութեանց՝ *Կարապետ էֆ. Քելեստէճեան*։ — Դիւանապետ Արձանագրութեանց Սենեկին՝ *Յարութիւն էֆ. Քէօմիւրճեան*։ — Դիւանապետ Պատասխանից վիճակագրութեան՝ *Աբրահամ էֆ. Ճաֆֆաֆեան*։ — Առաջին քննիչ անտառաց եւ հանքից՝ *Մկրտիչ էֆ. Թէվէքէլեան*։ — Երկրաչափ տնօրէն Արհեստից վարժարանի մեքենայից ներքին՝ *Յովսէփ էֆ. Սիմոնեան*։ — Մեքենավար Արհեստից վարժարանին՝ *Կարապետ էֆ. Գուլումճեան*։ — Հալգալըի երկրագործական վարժարանին անտառաբանութեան ուսուցիչ՝ *Մկրտիչ էֆ. Հեքիմեան*, Երկրագործական ուսուցիչ՝ *Հայկազն էֆ. Պէկեան*։ — Բաղաքային անասնաբուժական վարժարանին ներքին ախտաբանութեան ուսուցիչ՝ *Տեր-Գնդասեան Տօքթ. Մինաս պէյ Պինկեան*։ — Անտառաց ճանապհական քննիչներ, Հալէպի՝ *Մադտուս էֆ.*։ Այդրնի՝ *Յակոբ էֆ. Զաքրեան*։ Էնկիւրիի՝ *Մայասեր էֆ.*։ — Գաւառական քննիչներ, Կիւմիւլճինեի՝ *Յակոբ էֆ. Հաճըմեան*։ Իզմիթի՝ *Յովսէփ էֆ.*։ Տուչի՝ *Արթին էֆ. Զաքարեան*։ — Երկրագործական քննիչներ, Պէյրութի՝ *Յակոբ էֆ. Աւետեան*, Գաւաքեմուճիի՝ *Աւետիս էֆ. Սալանեան*։ Սիւսապի՝ *Մխիթար էֆ. Ամպարձեան*։ Էզինէ (Պի-

ղա)՝ *Աբրահամ էֆ. Խակինեան* : — Հանճային երկրաչափներ, Պրուսայի՝ *Յովհաննէս էֆ. Տէվլէթեան* : Աղբիւրի մատենի՝ *Պարգեւ էֆ. Մարկոսեան* . Սուրիայի՝ *Մելքոն էֆ. Սուքիասեան* : Ենկիւրիւի՝ *Մանուկ էֆ. Շիրինեան* : Այտընի՝ *Յակոբ էֆ. Զաքարեան* : Էսիրնեի՝ *Ռուբէն էֆ. Քեամիլեան* :

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԹՂԹԱՏԱՐԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ — Osmr բդեակցութեանց դիւանին տնօրէն՝ *Մելքոն էֆ. Եիւզպաշեան* : — Ճարտարագիտնեաց դիւանին տնօրէն՝ *Մկրտիչ էֆ. Ամէյեան* : — Osmr հաշուակալութեանց դիւանին տնօրէն՝ *Միքայէլ էֆ. Ինգարէլեան* : — Տնօրէն իրաւագիտական դիւանին՝ *Գարեգին էֆ. Զէրքէզեան* : —Բեռայի Հեռագրատան Դեր-տնօրէն՝ *Մկրտիչ Բասքալ էֆ. Գազանճեան* : — Թղթատարական եւ հեռագրական բարեկարգման գործադիր դիւանի քարտուղարներ՝ *Տիգրան էֆ. Մարտիրոսեան* և *Գարեգին էֆ. Տէմիրճիպաշեան* : — Հեռագրատան osmr բդեակցութեանց առաջին պաշտօնեաներ՝ *Մելքոն էֆ. Պերխուսար* , *Կրօն էֆ. Մուֆֆալեան* : — Գալաթիոյ ճամակատան՝ Osmr երկիրներ ղրկուած ճամակներու սենեակին պետ՝ *Տիգրան էֆ. Ասլաքեան* , Ընդունուած ճամակներու սենեակին պետ՝ *Բարունակ էֆ.* :

ՀԱՅ. ԵԿԵՂԵՑԻ

ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԱԹՈՌ

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԵԱՆ ԱՄԵՆԱՑՆ ՀԱՑՈՑ

Աթոռակալեց		Վախճանեցաւ
35	Ս. ԹԱԴԷՈՍ ԱՌԱՔԵԼ	43
44	Ս. ԲԱՐԹՈՒՂԻՄԷՈՍ ԱՌԱՔԵԼ	60
60	Ս. ՋԱՔԱՐԻԱ	76
77	Ս. ՅԵՄԵՆՏՈՍ	81
82	Ս. ԱՏՐՆԵՐՍԷՍ	97
98	ՄՈՒՇԷ	128
129	ՇԱՒԷՆ	154
155	ՇԱՒԱՐՇ	175
176	Ս. ՂԵՒՈՆԴԻՈՍ	193
230	Ս. ՄԵՍՐՈՒԲԱՆ	260
302	Ս ԳՐԻԳՈՐ Ա. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ	325
325	Ս. ԱՐԻՍՏԱԿԷՍ Ա. ՊԱՐԹԵՒ	333
333	Ս. ՎՐԹԱՆԷՍ Ա. ՊԱՐԹԵՒ	341
341	Ս. ՅՈՒՍԻԿ Ա. ՊԱՐԹԵՒ	347
348	ՓԱՒՍԷՆ Ա	352
353	Ս. ՆԵՐՍԷՍ Ա. ՊԱՐԹԵՒ ՄԵԾՆ	373
373	ՇԱՀԱԿ Ա. ՄԱՆԱԶԿԵՐՏԱՑԻ	377
377	ՋԱՒԷՆ Ա. ՄԱՆԱԶԿԵՐՏԱՑԻ	381
381	ԱՍՊՈՒՐԱԿԷՍ Ա. ՄԱՆԱԶԿԵՐՏԱՑԻ	386
387	Ս. ՍԱՀԱԿ Ա. ՊԱՐԹԵՒ ՄԵԾՆ	439
440	Ս. ՅՈՎՍԷՓ Ա. ՀՈՂՈՑՄԵՑԻ	Հրաժ. 452
452	ՄԵԼԻՏԷ Ա. ՄԱՆԱԶԿԵՐՏԱՑԻ	456
456	ՄՈՎՍԷՍ Ա. ՄԱՆԱԶԿԵՐՏԱՑԻ	461
461	Ս. ԳՒՒՏ Ա. ԱՐԱՀԵԶԱՑԻ	478

478	Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ա. ՄԱՆԴԱԿՈՒՆԻ	490
490	ԲԱՐԳԷՆ Ա. ՈՔՄՍԵՑԻ	515
516	ՍԱՄՈՒԷԼ Ա. ԱՐՄԿՍԵՑԻ	526
526	ՄՈՒՇԷ Ա. ԱՑԱԲԵՐԴՍԵՑԻ	534
534	ՍԱՀԱԿ Բ. ՈՒՂԿՍԵՑԻ	539
539	ՓՐԻՍՑԱՓՈՐ Ա. ՏԻՐԱՒՈՒՉԵՑԻ	545
545	ՊԵՒՈՆԴ Ա. ԵՌԱՍՏԵՑԻ	548
548	ՆԵՐՍԷՍ Բ. ԲԱԳՐԵՒԱՆԴԱՑԻ	557
557	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Բ. ԳԱԲԵՂԵԱՆ	574
574	ՄՈՎՍԷՍ Բ. ԵՂԻՎԱՐԴԵՑԻ	604
607	ԱԲՐԱՀԱՄ Ա. ԱՂԲԱԹԱՆԵՑԻ	615
615	ԿՈՄԻՏԱՍ Ա. ԱՂՑԵՑԻ	628
628	ՓՐԻՍՑԱՓՈՐ Բ. ԱՊԱՀՈՒՆԻ *Հրաժ.*	630
630	ԵԶՐ Ա. ՓԱՌԱԺԱՄԱԿԵՐՏԱՑԻ	641
641	ՆԵՐՍԷՍ Գ. ԻՇԽԱՆՑԻ ՇԻՆՈՂ	661
661	ԱՆԱՍՏԱՍ Ա. ԱԿՈՌԵՑԻ	667
667	ԻՍՐԱՑԷԼ Ա. ՈՔՄՍԵՑԻ	677
677	ՍԱՀԱԿ Գ. ՋՈՐԱՓՈՐԵՑԻ	703
703	ԵՂԻԱ Ա. ԱՐՃԻՇԵՑԻ	717
717	Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Գ ՕՋՆԵՑԻ ԻՄԱՍՏԱՍԷՐ	728
728	ԳԱՒԻԹ Ա. ԱՐԱՄՈՆԱՑԻ	741
741	ՏՐԴԱՏ Ա. ՈՔՄՍԵՑԻ	764
764	ՏՐԴԱՏ Բ. ԳԱՍՆԱԻՈՐԵՑԻ	767
767	ՍԻՈՆ Ա. ԲԱՒՈՆԵՑԻ	775
775	ԲՍԱՑԻ Ա. ԵՂԻՊԱՏՐՈՒՇԵՑԻ	788
788	ՍՏԵՓԱՆՈՍ Ա. ԴԲԻՆԵՑԻ	790
790	ՅՈՎԱՓ Ա. ԴԲԻՆԵՑԻ	791
791	ՍՈՂՈՄՈՆ Ա. ԳԱՈՆԵՑԻ	792
792	ԳԷՈՐԳ Ա. ՕՇԱԿԱՆՑԻ ՀՈՑԼՕՐԲՈՒԿ	795
795	ՅՈՎՍԷՓ Բ. ՓԱՐՊԵՑԻ ԿԱԲԻՃ	806
806	ԳԱՒԻԹ Բ. ԿԱԿԱՊԵՑԻ	833
833	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Գ. ՕՎԱՑԵՑԻ	855
855	ՋԱՔԱՐԻԱ Ա. ՁԱԴԵՑԻ	877
878	ԳԷՈՐԳ Բ. ԳԱՈՆԵՑԻ	898
898	Ս. ՄԱՇՏՈՑ Ա. ԵՂԻՎԱՐԴԵՑԻ	899
899	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ե. ԴՐԱՄԱԽԱՆԱԿԵՐՏԱՑԻ ՊԱՏՄԱԲԱՆ	931
931	ՍՏԵՓԱՆՈՍ Բ. ՌՇՏՈՒՆԻ	932
932	ԹԷՈԴՈՐՈՍ Ա. ՌՇՏՈՒՆԻ	938

938	ԵՂԻՇԷ Ա. ՌՇՏՈՒՆԻ		943
943	ԱՆԱՆԻԱ Ա. ՄՈԿԱՑԻ		967
968	ՎԱՀԱՆ Ա. ՍԻՒՆԻ	*Հրաժ.*	969
969	ՍՏԵՓԱՆՈՍ Գ. ՍԵՒԱՆՑԻ		971
972	ԽԱՉԻԿ Ա. ԱՐՇԱՐՈՒՆԻ		992
992	ՍԱՐԳԻՍ Ա. ՍԵՒԱՆՑԻ	*Հրաժ.*	1019
1019	ՊԵՏՐՈՍ Ա. ԳԵՏԱԴԱՐՁ		1054
1054	ԽԱՉԻԿ Բ. ԱՆԵՑԻ		1060
1065	ԳՐԻԳՈՐ Բ. ՎԿԱՑԱՍԻՐ		1105
1105	ԲԱՐՍԵՂ Ա. ԱՆԵՑԻ		1113
1113	ԳՐԻԳՈՐ Գ. ՊԱՀԼԱՒՈՒՆԻ		1166
1166	Ս. ՆԵՐՍԷՍ Գ. ԿԼԱՑԵՑԻ ՇՆՈՐՀԱԼԻ		1173
1173	ԳՐԻԳՈՐ Գ. ՏՂԱՑ		1193
1193	ԳՐԻԳՈՐ Ե. ՓԱՐԱՎԱԺ		1194
1194	ԳՐԻԳՈՐ Զ. ԱՊԻՐԱՏ		1203
1203	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Զ. ՄԵՆԱԲԱՐՑԻ		1221
1221	ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ Ա. ԲԱՐՁՐԲԵՐԴԻ		1267
1267	ՅԱԿՈԲ Ա. ԿԼԱՑԵՑԻ ԳԻՏՆԱԿԱՆ		1286
1286	ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ Բ. ԿԱՏՈՒԿԵՑԻ ՊՐՕՆԱԳՈՐԾ	*Հրաժ.*	1289
1290	ՍՏԵՓԱՆՈՍ Գ. ՀՌՈՄԿԼԱՑԵՑԻ		1293
1293	ԳՐԻԳՈՐ Ի. ԱՆԱՒԱՐԶԵՑԻ ՏՈՒՐՔԵՐԻՑԱՆՑ		1307
1307	ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ Գ. ԿԵՍԱՐԱՑԻ		1322
1322	ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ Գ. ԼԱՄԲՐՈՆԱՑԻ		1326
1327	ՅԱԿՈԲ Բ. ՏԱԼԲՈՆԱՑԻ	*Հրաժ.*	1341
1341	ՄԽԻԹԱՐ Ա. ԳՈՆԵՐՑԻ		1355
1355	ՅԱԿՈԲ Բ. ՏԱԼԲՈՆԱՑԻ (ԴԱՐՁԵԱԼ)		1359
1359	ՄԵՍՐՈՊ Ա. ԱՐՏԱՁԵՑԻ		1372
1372	ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ Ե. ՍՍԵՑԻ		1374
1374	ՊՕՂՈՍ Ա. ՍՍԵՑԻ		1377
1377	ԹԷՈԴՈՐՈՍ Բ. ԿԻԼԻԿԵՑԻ		1392
1393	ԿԱՐԱՊԵՏ Բ. ԿՆՂԵՑԻ ԲԳՈՒԿ		1408
1408	ՅԱԿՈԲ Գ. ՍՍԵՑԻ		1411
1411	ԳՐԻԳՈՐ Ը. ԽԱՉՁՈՂԱՑ	*Հրաժ.*	1416
1416	ՊՕՂՈՍ Բ. ԳԱՈՆԵՑԻ		1429
1429	ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ Զ. ՎԱՀԿԱՑԻ		1439
1439	ԳՐԻԳՈՐ Թ. ՄԱԽՍԱԼԻԳԵԱՆ	*Հրաժ.*	1441
1441	ԿԻՐԱԿՈՍ Ա. ՎԻՐԱՊՑԻ	*Հրաժ.*	1443
1443	ԳՐԻԳՈՐ Ժ. ՄԱԿՈՒԵՑԻ ՋԱԼԱԼԵԼԻԳԵԱՆ		1466

1466	ԱՐԻՍՏԱԿԷՍ Բ. ԱԹՈՌԱԿԱԼ		1470
1470	ՍԱՐԳԻՍ Բ. ԱՋԱՏԱՐ		1474
1474	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Է. ԱՋԱԿԻՐ	Հրաժ.	1484
1484	ՍԱՐԳԻՍ Գ. ՄԻՒՍԱՑԻ		1415
1515	ՋԱՔԱՐԻԱ Բ.		1520
1520	ՍԱՐԳԻՍ Դ. ՎՐԱՍՏԱՆՑԻ		1537
1537	ԳՐԻԳՈՐ ԺԱ. ԲԻՒԶԱՆԴԱՑԻ		1542
1542	ՍՏԵՓԱՆՈՍ Ե. ՕԱԼՄԱՍՏԵՑԻ		1564
1564	ՄԻՔԱՑԻՒ Ա. ՍԵԲԱՍՏԱՑԻ		1570
1570	ԳՐԻԳՈՐ ԺԲ.		1587
1587	ԴԱՒԻԹ Գ.	Հրաժ.	1628
1629	ՄՈՎՍԷՍ Գ. ՏԱԹԵՒԱՑԻ		1632
1633	ՓԻԼԻՊՊՈՍ Ա. ԱՂԲԱԿԵՑԻ		1655
1655	ՅԱԿՈԲ Դ. ՋՈՒՂԱՑԵՑԻ		1680
1682	ԵՂԻԱԶԱՐ Ա. ԱՃՆԹԱՊՑԻ		1691
1691	ՆԱՀԱՊԵՏ Ա. ԴԴԵՍԱՑԻ		1705
1706	ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ Ա. ՋՈՒՂԱՑԵՑԻ		1714
1715	ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ Ա. ՀԱՄԱՏԱՑԻ		1725
1726	ԿԱԲԱՊԵՏ Բ. ՈՒԼՆԵՑԻ		172
1730	ԱԲՐԱՀԱՄ Բ. ԽՈՇԱԲԵՑԻ		1734
1734	ԱԲՐԱՀԱՄ Գ. ԿՐՆՏԱՑԻ		1737
1737	ՂԱԶԱՐ Ա. ՋԱՀԿԵՑԻ		1751
1751	ՄԻՆԱՍ Ա. ԱԿՆԵՑԻ		1753
1753	ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ Բ. ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼՍԵՑԻ		1755
1759	ՅԱԿՈԲ Ե. ՇԱՄԱԽԵՑԻ		1763
1763	ՍԻՄՈՆ Ա. ԵՐԵՒԱՆՑԻ		1780
1780	ՂՈՒԿԱՍ Ա. ԿԱՐՆԵՑԻ		1799
1801	ԴԱՒԻԹ Ե. ՆՆԵՎԷՑԻ	Հրաժ.	1804
1804	ԴԱՆԻԷԼ Ա. ՍՈՒՐՄԱՒՆԵՑԻ		1808
1809	ՆՓԵՐՄ Ա. ՋՈՐԱԳՆԴՑԻ	Հրաժ.	1831
1831	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ը. ԿԱՐԵՑԻ		1842
1843	ՆԵՐՍԷՍ Ե. ԱՇՑԱՐԱԿԵՑԻ		1857
1858	ՄԱՏԹԷՈՍ Ա. ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼՍԵՑԻ		1865
1866	ԳԷՈՐԳ Դ. ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼՍԵՑԻ		1882
1885	ՄԱԿԱՐ Ա. ԹԵՂՈՒՏԵՑԻ		1891
1892	ՄԿՐՏԻՉ Ա. ՎԱՆԵՑԻ		

ԱՔՈՌ ԿԻԼԻԿԻՈՅ

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՆԵՐ

Աթոռակալեց			Վախճանեցաւ
1447	ԿԱԲԱՊԵՏ ԵՒԴՈԿԻԱՑԻ		1477
1478	ՍՏԵՓԱՆՈՍ ՍԱՐԱԶՈՐԵՑԻ		1488
1488	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԱՆՏՈՒՓԱՑԻ		1515
1515	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԹԼԿՈՒՐԱՑԻ		1525
1525	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՓԻԼԻՊՊՈՍԻ ԿԱԹՈՒԿՈՍ	Հրաժ.	1539
1539	ՍԻՄՈՆ ՈՒԼՆԵՑԻ	Հրաժ.	1545
1545	ՂԱԶԱՐ ՈՒԼՆԵՑԻ	Հրաժ.	1547
1548	ԹՈՐՈՍ ՍՍԵՑԻ ՄԱՏՍԵՆՑ	Հրաժ.	1558
1558	ԽԱՉԱՏՈՒՐ ՋՈՐԻԿ	Հրաժ.	1560
1560	ԽԱՉԻԿ ՈՒԼՆԵՑԻ ԵՐԱՇԻՇՏ	Հրաժ.	1584
1584	ԱՋԱՐԻԱ ՋՈՒՂԱՑԵՑԻ	Հրաժ.	1602
1602	ՊԵՏՐՈՍ ԿԱՐԿԱՌՆԵՑԻ	Հրաժ.	1609
1609	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԱՃՆԹԱՊՑԻ ԲԱՐԵԲԱՐՈՑ		1622
1622	ՄԻՆԱՍ ԿԱՐՆԵՑԻ		1636
1636	ՆԵՐՍԷՍ ՍԵԲԱՍՏԱՑԻ կամ ԱՐԵՒԵԼՑԻ		1643
1643	ԹՈՐՈՍ ՍՍԵՑԻ		1658
1658	ԽԱՉԱՏՈՒՐ ՍԵԲԱՍՏԱՑԻ		1663
1663	ԳՐԻԳՈՐ ԱՏԱՆԱՑԻ ՊԻՇԱԿՆ		1669
1669	ԴԱՒԻԹ ԲԵՐԻԱՑԻ կամ ԿԱՐԿԱՌՆԵՑԻ		1673
1673	ՍԱՀԱԿ ՄԵԽԱՆԷԱՅ		1683
1691	ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ ՍԱՍՈՒՆՑԻ ՆԱՐԻՆ		1694
1694	ՄԱՏԹԷՈՍ ԿԵՍԱՐԱՑԻ ՍԱՐԸ	Հրաժ.	1701
1701	ՊԵՏՐՈՍ ԲԵՐԻԱՑԻ		1705
1705	ՅՈՎՀԱՆ ՀԱՃՆՑԻ	Հրաժ.	1721
1721	ԳՐԻԳՈՐ ԿԵՍԱՐԱՑԻ ՈՒՂՈՒՐԼՈՒ		1726
1726	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՀԱՃՆՑԻ ՏԷՐ ԱԴԱՄ		1730
1730	ՂՈՒԿԱՍ ԱՋԱՊԱՀԵԱՆՑ		1734
1734	ՄԻՔԱՑԻՒ ԱՋԱՊԱՀԵԱՆՑ		1758
1758	ԳԱԲՐԻԷԼ ԱՋԱՊԱՀԵԱՆՑ		1770
1771	ՆՓԵՐՄ ԱՋԱՊԱՀԵԱՆՑ		1785
1785	ԹՈՐՈՍ ԱՋԱՊԱՀԵԱՆՑ		1796
1796	ԿԻՐԱԿՈՍ ԱՋԱՊԱՀԵԱՆՑ ՄԵԾ		1815

1825	ԵՓՐԵՄ ԱՋԱՊԱՀԵԱՆՑ	1833
1833	ՄԻՔԱՅԷԼ ՍՍԵՑԻ	1853
1853	ԿԻՐԱԿՈՍ ԱՋԱՊԱՀԵԱՆՑ	1866
1871	ՄԿՐՏԻՉ ՄԱՐԱՑԻ ՓԼԵՖՄԻՉԵԱՆ	1894
1902	ՍԱՀԱԿ ԵՂԵԳՅԱՑԻ ԽԱՊԱՅԵԱՆ	

ԱՔՈՌ ԱՂՔԱՄԱՐԱՅ

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՆԵՐ

Ծանօթ. — Միևնոյն առոյգ թուականները հաւաքուած են այս ցուցակին մէջ։

Աթոռակալեց		Վախճանեցաւ
1113	ԴԱՒԻԹ ԹՈՌՆԻԿԵԱՆ	——
——	ՍՏԵՓԱՆՈՍ ՆԿԱՐԵՆՑԻ	1272
1275	ՍՏԵՓԱՆՈՍ ՏՂԱՑ ՍԻՖԷՏԻՆԵԱՆ	1296
1296	ՋԱՔԱՐԻԱ ՍԻՖԷՏԻՆԵԱՆ	1343
1343	ՍՏԵՓԱՆՈՍ ՍԻՖԷՏԻՆԵԱՆ	1346
1346	ԴԱՒԻԹ ՍԻՖԷՏԻՆԵԱՆ	1368
1369	ՆԵՐՍԷՍ ԲԱԼԱՏ	1377
——	ՋԱՔԱՐԻԱ ՆԱՀԱՏԱԿ	1393
1394	ԴԱՒԻԹ ԱՂԹԱՄԱՐՑԻ	——
1436	ՋԱՔԱՐԻԱ ԱՂԹԱՄԱՐՑԻ	1464
1464	ՍՏԵՓԱՆՈՍ ԿՈՒՌՃԻԲԷԳԵԱՆ	1489
1489	ՆԵՐՍԷՍ ԿՈՒՌՃԻԲԷԳԵԱՆ	1491
1491	ՋԱՔԱՐԻԱ	——
1496	ԱՏՈՄ	1510
——	ՍՏԵՓԱՆՈՍ	——
1520	ԳՐԻԳՈՐԻՍ ԱՂԹԱՄԱՐՑԻ	——
1542	ԳՐԻԳՈՐԻՍ ՓՈՓՐ	1612
1612	ՍՏԵՓԱՆՈՍ	——
——	ԿԱԲԱՊԵՏ ՓՈՒՋԱՆ ՇԱՂԿԱԿԻՒՐ	——
1652	ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՄՈԿԱՑԻ ԳՈՒՌՃԻ	1663
1679	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԹՈՒԹՈՒՆՃԻ	1681
1681	ԹՈՎՄԱ ՑԵՐԻՃԻ ՏՈՂԼԱՆԲԷԳԵԱՆ	1698
1698	ՍԱՀԱԿ ԱՐՇԿՑԻ ՊԱՐՈՆ ՏԷՐ	1698
1698	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԿՆՏՈՒԿ	1704
1705	ՀԱՑՐԱՊԵՏ ՓԱԿՀՑԻ ՎԱՐԴԱՆԷՍԵԱՆ	1707
1707	ԳՐԻԳՈՐԻՍ ԳԱՒԱՇԻ	1711
1720	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՀԱՅՈՑՁՈՐԵՑԻ	——
——	ԹՈՎՄԱ ԱՄԿՑԻ	——
——	ՂԱԶԱՐ ՄՈԿԱՑԻ ԱՌԱՔԻՆ	——
——	ԳՐԻԳՈՐ ԽԻԶԱՆՑԻ ՊԱՑԱՂԱՏ	——
1735	ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԲԱՂԻՇՑԻ	1736
——	ՍԱՀԱԿ ԱՂԲԱԿՑԻ	——
——	ՅԱԿՈԲ ՀԱՄԹՑԻ	——
1738	ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ՍՊԱՐԿԵՐՑԻ ՍԵԻՈՆՑ	1751
1751	ԳՐԻԳՈՐ	1762
1762	ԹՈՎՄԱ ԱՂԹԱՄԱՐՑԻ	1781
1782	ԿԱՐԱՊԵՏ ՎԱՆԵՑԻ ԳՐԻՄՓԷՄԵՆՑ	1787
1788	ՄԱՐԿՈՍ ՇԱՏԱԽՑԻ	1791
——	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՍՊԱՐԿԵՐՑԻ	——
1792	ԹԷՈԴՈՐՈՍ	1794
1796	ՄԻՔԱՅԷԼ ՎԱՆԵՑԻ	——
——	ԿԱԲԱՊԵՏ ՇԱՏԱԽՑԻ (Հրաժ.)	1803
1803	ԽԱՉԱՏՈՒՐ ՀՐԱՇԱԳՈՐԾ	1814
1814	ԿԱԲԱՊԵՏ ՇԱՏԱԽՑԻ (ԴԱՐՁԵԱԼ)	1816
1816	ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՏԱՐՕՆՑԻ ԿԱԹՈՒՂԻԿՈՍ	1823
1825	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՇԱՏԱԽՑԻ	1843
1844	ԽԱՉԱՏՈՒՐ ՄՈԿԱՑԻ	1851
1852	ՊԵՏՐՈՍ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆ	1864
1864	ԽԱՉԱՏՈՒՐ ՊՕՂՈՍԻՑԻ ՇԻՐՈՑԵԱՆ	1895

ԱՔՈՌ Ս. ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ

ՊԱՏՐԻԱՐՔՆԵՐ

Աթոռակալեց		Վախճանեցաւ
637	ԱԲՐԱՀԱՄ	669
669	ԳՐԻԳՈՐ ԵԶԿԻԷԼԵԱՆ	696
696	ԳԷՈՐԳ	708
708	ՄԿՐՏԻՉ	730

730 ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ 758
758 ՍՏԵՓԱՆՈՍ 774
774 ԵՂԻԱ 797
797 ԱՆՑԱՑՑ ԱԹՈՌԱԿԱԼՆԵՐ 885
885 ԱԲԲԱՀԱՄ 916
916 ԱՆՑԱՑՑ ԱԹՈՌԱԿԱԼՆԵՐ 981
981 ԳՐԻԳՈՐ 1006
1006 ԱՐՍԷՆ 1038
1038 ԱՆՑԱՑՑ ԱԹՈՌԱԿԱԼՆԵՐ 1090
1090 ՍԻՄԷՈՆ 1109
1109 ՄՈՎՍԷՍ Հրաժ. 1133
1133 ԵՍԱՑԻ 1152
1152 ՍԱՀԱԿ 1180
1180 ԱԲԲԱՀԱՄ ԵՐՈՒՍԱՂԵՄԱՑԻ 1191
1191 ՄԻՆԱՍ 1205
1205 ԱԲԲԱՀԱՄ ——
1218 ԱՌԱՔԵԼ 1230
1230 ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԿԱՐՆԵՑԻ 1238
1238 ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՐՈՒՍԱՂԵՄԱՑԻ 1254
1254 ՅԱԿՈԲ 1281
1281 ՍԱՐԳԻՍ 1313
1313 ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ 1317
1317 ԴԱՒԻԹ 1321
1321 ՊՕՂՈՍ 1331
1331 ՎԱՐԴԱՆ ԱՐԵՒԵԼՑԻ 1341
1341 ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ 1353
1353 ԲԱՐՍԵՂ 1358
1358 ԳՐԻԳՈՐ 1366
1366 ՄԿՐՏՒՉ 1381
1381 ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԼԵՀԱՑԻ 1385
1385 ԳՐԻԳՈՐ ԵԳԻՊՏԱՑԻ 1390
1390 ԵՍԱՑԻ 1393
1395 ՍԱՐԳԻՍ 1417
1417 ՊՕՂՈՍ ԳԱՌՆԵՑԻ *կաթողիկոս ընտրեւեցաւ* 1419
1419 ՄԱՐՏԻՐՈՍ ԵԳԻՊՏԱՑԻ Հրաժ. 1430
1430 ԵՍԱՑԻ ԱԹՈՌԱԿԱԼ 1439
1441 ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ 1445
1445 ԱԲԲԱՀԱՄ 1454

1454 ՄԵՍՐՈՊ 1461
1461 ՊԵՏՐՈՍ 1476
1476 ՄԿՐՏՒՉ 1479
1479 ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԹԱԽԻՃ կամ ԵՐԿԱՑՀԱՍԱԿ 1491
1491 ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՊՐՈՒՍԱՑԻ 1501
1501 ՊԵՏՐՈՍ 1507
1507 ՍԱՐԳԻՍ 1523
1523 ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ ՄԵՐՏԻՆՑԻ Հրաժ. 1544
1544 ՓԻԼԻՊՊՈՍ 1546
1564 ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ ՄԵՐՏԻՆՑԻ (ԴԱՐՁԵԱԼ) 1566
1566 ԱՆԴՐԷԱՍ ՄԵՐՏԻՆՑԻ 1595
1595 ԴԱՒԻԹ ՄԵՐՏԻՆՑԻ 1615
1615 ԳՐԻԳՈՐ ՄԱՐԴԱՐԵԱՆ ԳԱՆՁԱԿԵՑԻ ՊԱՐՈՆ ՏԷՐ 1647
1647 ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ ՏԱՐՕՆԵՑԻ Հրաժ. 1666
1666 ԵՂԻԱԶԱՐ ԱՑՆԹԱՊԻ Հրաժ. 1667
1667 ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ ՏԱՐՕՆԵՑԻ (ԴԱՐՁԵԱԼ) Հրաժ. 1668
1668 ԵՂԻԱԶԱՐ ԱՑՆԹԱՊԻ (ԴԱՐՁԵԱԼ) Հրաժ. 1669
1669 ՄԱՐՏԻՐՈՍ ԿԱՖԱՑԻ Հրաժ. 1670
1670 ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ ՏԱՐՕՆԵՑԻ (ԴԱՐՁԵԱԼ) 1672
1672 ԵՂԻԱԶԱՐ ԱՑՆԹԱՊԻ (ԴԱՐՁԵԱԼ) *կաթողիկոս* 1682
1682 ՄԱՐՏԻՐՈՍ ԿԱՖԱՑԻ (ԴԱՐՁԵԱԼ) 1684
1684 ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼՍԵՑԻ Հրաժ. 1691
1691 ՄԻՆԱՍ ՀԱՄԱԳԵՑԻ 1703
1703 ՏԵՂԱԿԱԼՆԵՐ 1715
1715 ԳՐԻԳՈՐ ՇՂԹԱՅԱԿԻՐ ՇԻՐՎԱՆՑԻ 1749
1749 ՅԱԿՈԲ ՆԱԼԵԱՆ ՋՄԱԲԱՑԻ Հրաժ. 1752
1752 ԹԷՈԴՈՐՈՍ ԽՈՐԵՆԱՑԻ 1761
1761 ԿԱՐԱՊԵՏ ԳԱՆՁԱԿԵՑԻ 1768
1768 ՊՕՂՈՍ ՎԱՆԵՑԻ 1775
1775 ՅՈՎԱԿԻՄ ՔԱՆԱՔԵՌՑԻ 1793
1793 ՊԵՏՐՈՍ ԹՈԳԱՑԻ 1800
1800 ԹԷՈԴՈՐՈՍ ՎԱՆԵՑԻ 1819
1819 ԳԱԲՐԻԷԼ ՆԻԿՈՄԻԴԱՑԻ 1840
1840 ՋԱՔԱՐԻԱ ՏԷՐ-ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ ԿՈՓԵՑԻ 1846
1846 ԿԻՐԱԿՈՍ ՄՆԱՑԱԿԱՆԵԱՆ ԵՐՈՒՍԱՂԵՄԱՑԻ 1850
1850 ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ ԻԶՄԻՐՑԻ 1860
1864 ԵՍԱՑԻ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ ԹԱԼԱՍՑԻ 1885
1885 ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՎԵՀԱՊԵՏԵԱՆ

ԱՔՈՌ ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼՍՈՑ

ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ

Աթոռակալեց			Դադրեցաւ
1461	ՅՈՎԱՆՆԷՍ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՊՐՈՒՍԱՑԻ	Վխճ.	1478
1478	ՆԻԿՈՂԱՈՍ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ	Վխճ.	1489
1489	ԿԱԲԱՊԵՏ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ	Վխճ.	1509
1509	ՄԱՐՏԻՐՈՍ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ	Վխճ.	1526
1526	ԳՐԻԳՈՐ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ	Վխճ.	1537
1537	ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ ՎԱՐԴԱՊԵՏ	Վխճ.	1550
1550	ՍՏԵՓԱՆՈՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ	Վխճ.	1561
1561	ՏԻՐԱՏՈՒՐ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ՍՍԵՑԻ		1563
1563	ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ	Վխճ.	1573
1573	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՏԻՒՐՊԻՓԻՒՐԻ	Վխճ.	1581
1581	ԹՈՎՄԱՍ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԳԱՂԱՏԻՈՑ	Վխճ.	1587
1587	ՍԱՐԳԻՍ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՈՒԼՆԻՈՑ	Վխճ.	1590
1590	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ		1591
1591	ԱԶԱՐԻԱ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ՋՈՒՂԱՑԵՑԻ		1592
1592	ՍԱՐԳԻՍ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ	Վխճ.	1596
1596	ՏԻՐԱՏՈՒՐ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ՍՍԵՑԻ (ԴԱՐՁԵԱԼ)		1599
1599	ՄԵԼՔԻՍԵԴԵԿ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԳԱՌՆԵՑԻ		1600
1600	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԽՈՒԼ Կ· ՊՕԼՍԵՑԻ		1601
1601	ԳՐԻԳՈՐ ԿԵՍԱՐԱՑԻ		1608
1610	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԽՈՒԼ Կ· ՊՕԼՍԵՑԻ (ԴԱՐՁԵԱԼ)		1611
1611	ԳՐԻԳՈՐ ԿԵՍԱՐԱՑԻ (ԴԱՐՁԵԱԼ)		1621
1621	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԽՈՒԼ Կ· ՊՕԼՍԵՑԻ (ԴԱՐՁԵԱԼ)		1623
1623	ԳՐԻԳՈՐ ԿԵՍԱՐԱՑԻ (ԴԱՐՁԵԱԼ)		1626
1626	ՋԱՔԱՐԻԱ ՎԱՆԵՑԻ		1631
1631	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԽՈՒԼ Կ· ՊՕԼՍ· (ԴԱՐՁԵԱԼ)	Վխճ.	1636
1636	ՋԱՔԱՐԻԱ ՎԱՆԵՑԻ (ԴԱՐՁԵԱԼ)		1639
1639	ԴԱՒԻԹ ԱՐԾԻՒԼԵՑԻ		1641
1641	ԿԻՐԱԿՈՍ ԱՐԾԻՒԼԵՑԻ	Վխճ.	1642
1642	ԽԱՉԱՏՈՒՐ ՍԵԲԱՍՏԱՑԻ ՄԻՆՏՐՃԻ		1643
1643	ԴԱՒԻԹ ԱՐԾԻՒԼԵՑԻ (ԴԱՐՁԵԱԼ)		1644
1644	ԹՈՎՄԱՍ ԲԵՐԻԱՑԻ		1644

1644	ԴԱՒԻԹ ԱՐԾԻՒԼԵՑԻ (ԴԱՐՁԵԱԼ)		1649
1650	ԴԱՒԻԹ ԱՐԾԻՒԼԵՑԻ (ԴԱՐՁԵԱԼ)		1651
1651	ԵՂԻԱԶԱՐ ԱՑՆԹԱՊԵՑԻ		1652
1652	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՄՈՒՂՆԵՑԻ		1655
1657	ԹՈՎՄԱՍ ԲԵՐԻԱՑԻ (ԴԱՐՁԵԱԼ)		1659
1659	ՄԱՐՏԻՐՈՍ ԿԱՖԱՑԻ		1660
1660	ՂԱԶԱՐ ՍԵԲԱՍՏԱՑԻ		1663
1663	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԹԻՒԹԻՒՆՃԻ		1664
1664	ՍԱՐԳԻՍ ԹԵՌԻՐՏԱՂԵՑԻ		1665
1665	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԹԻՒԹԻՒՆՃԻ (ԴԱՐՁԵԱԼ)	Վխճ.	1667
1667	ՍԱՐԳԻՍ ԹԵՌԻՐՏԱՂԵՑԻ (ԴԱՐՁԵԱԼ)	Վխճ.	1670
1670	ՍՏԵՓԱՆՈՍ ՄԵՂՐԵՑԻ	Վխճ.	1674
1674	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԱՄԱՍԻԱՑԻ ԹՈՓԱԼ		1675
1675	ԱՆԴՐԻԱՍ ՍՏԱՄՊՈԼԵՑԻ ՀԵՂԻՆՆԷՍ ՎԵՐՏԻՎԻՆԻ		1676
1676	ԿԱԲԱՊԵՏ ԿԵՍԱՐԱՑԻ ՏԷՐ ԿՐՊՕ		1779
1679	ՍԱՐԳԻՍ Ի·ԲՄԻՐՃԻ		1680
1680	ԿԱԲԱՊԵՏ ԿԵՍԱՐԱՑԻ (ԴԱՐՁԵԱԼ)		1681
1681	ԹՈՐՈՍ ՍՏԱՄՊՈԼԵՑԻ		1681
1681	ԿԱԲԱՊԵՏ ԿԵՍԱՐԱՑԻ (ԴԱՐՁԵԱԼ)		1684
1684	ԵՓՐԵՄ ՂԱՓԱՆՑԻ		1686
1686	ԿԱԲԱՊԵՏ ԿԵՍԱՐԱՑԻ (ԴԱՐՁԵԱԼ)		1687
1687	ԹՈՐՈՍ ՍՏԱՄՊՈԼԵՑԻ (ԴԱՐՁԵԱԼ)		1688
1688	ԽԱՉԱՏՈՒՐ ՁԼԵՑԻ		1688
1688	ԿԱԲԱՊԵՏ ԿԵՍԱՐԱՑԻ (ԴԱՐՁԵԱԼ)	Վխճ.	1689
1692	ՄԱՏԹԷՈՍ ԿԵՍԱՐԱՑԻ ՍԱՐԲ		1694
1694	ԵՓՐԵՄ ՂԱՓԱՆՑԻ (ԴԱՐՁԵԱԼ)		1698
1698	ՄԵԼՔԻՍԵԴԵԿ ՍԱՒՊՃԻ		1699
1699	ՄԽԻԹԱՐ ՓԻՒՐՏԻՍՏԱՆՑԻ		1700
1700	ՄԵԼՔԻՍԵԴԵԿ ՍԱՒՊՃԻ (ԴԱՐՁԵԱԼ)		1701
1701	ԵՓՐԵՄ ՂԱՓԱՆՑԻ (ԴԱՐՁԵԱԼ)		1702
1702	ԱԻԵՏԻՔ ՆԻԿՈՂԻՍԱՑԻ		1703
1703	ԳԱԼՈՒՍՏ ԱՄԱՍԻԱՑԻ ԿԱՑՄԱԿՆ		1704
1704	ՆԵՐՍԷՍ ՊԱՂԱՏԱՑԻ		1704
1704	ԱԻԵՏԻՔ ՆԻԿՈՂԻՍԱՑԻ (ԴԱՐՁԵԱԼ)		1706
1706	ՄԱՐՏԻՐՈՍ ԵՐԶՆԿԱՑԻ, ՓԻԼՃԱՆՃԻ		1706
1706	ՄԻՔԱՅԷԼ ԽԱՐԲԵՐԴՑԻ		1707
1707	ՍԱՀԱԿ ԱՊԱՒԱՋԵՑԻ		1707
1707	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԻԶՄԻՐՑԻ		1708

1708	ՍԱՀԱԿ ԱՊԱՒՋԵԽԻՑ (ԴԱՐՁԵԱԼ)		1714
1714	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԳԱՆՁԱԿԵՑԻ		1715
1715	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԿՈԼՈՏ ԲԱՂԻՇԵՑԻ	վ֊ք֊	1741
1741	ՅԱԿՈԲ ՆԱԼԵԱՆ ՋՄԱՐԱՑԻ		1749
1749	ՊՐՈԽՈՐՈՆ ՍԻԼԻՍՏՐԻՑԻ		1749
1749	ՄԻՆԱՍ ԱԿՆՑԻ	*կաթողիկոս*	1751
1751	ԳԷՈՐԳ ՂԱՓԱՆՑԻ		1752
1752	ՅԱԿՈԲ ՆԱԼԵԱՆ (ԴԱՐՁԵԱԼ)		1764
1764	ԳՐԻԳՈՐ ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ Կ. ՊՈԼՍԵՑԻ		1773
1773	ՋԱՔԱՐԻԱ ՓՈՓՈՒՉԵԱՆ ԿԱՂՋՈՒԱՆՑԻ		1781
1781	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՀԱՄԱՍՏԱՆՑԻ կամ ՊԱՂՏԱՑԻ		1782
1782	ՋԱՔԱՐԻԱ ՓՈՓՈՒՉԵԱՆ (ԴԱՐՁԵԱԼ)	վ֊ք֊	1799
1799	ԴԱՆԻԷԼ ՍՈՒՐՄԱՌԵՑԻ		1800
1800	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՋԱՄԱՇՐՃԵԱՆ ԲԱՐԵՐԴՑԻ		1801
1801	ԳՐԻԳՈՐ ԽԱՄՍԵՑԻ		1802
1802	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՋԱՄԱՇՐՃԵԱՆ ԲԱՐԵՐԴՑԻ (ԴՐՋ֊)		1813
1813	ԱԲՐԱՀԱՄ ԳԱԼԵԱՆ ՏԱՔՆԻԱՑԻ		1815
1815	ՊՕՂՈՍ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ ԱԴՐԻԱՆՈՒՊՈԼՍԵՑԻ		1823
1823	ԿԱՐԱՊԵՏ ՊԱԼԱԹՑԻ		1831
1831	ՍՏԵՓԱՆՈՍ ԱՂԱՒՆԻ ՋԱՔԱՐԵԱՆ		1839
1839	ՅԱԿՈԲՈՍ ՍԵՐՈՐԵԱՆ		1840
1840	ՍՏԵՓԱՆՈՍ ԱՂԱՒՆԻ (ԴԱՐՁԵԱԼ)		1841
1841	ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ Կ. ՊՈԼՍԵՑԻ		1844
1844	ՄԱՏԹԷՈՍ ՋՈՒԽԱՃԵԱՆ. Կ. ՊՈԼՍԵՑԻ		1848
1848	ՅԱԿՈԲՈՍ ՍԵՐՈՐԵԱՆ (ԴԱՐՁԵԱԼ)		1856
1856	ԳԷՈՐԳ ՖԵՐԵՍՏԵՃԵԱՆ Կ. ՊՈԼՍԵՑԻ		1860
1860	ՍԱՐԳԻՍ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ ԱԴՐԻԱՆՈՒՊՈԼՍԵՑԻ		1861
1861	ՍՏԵՓԱՆՈՍ ՄԱՂԱԽԵԱՆ ԱՏԱՐԱՁԱՐՑԻ Տեղապահ		1863
1863	ՊՕՂՈՍ ԹԱԳԹԱԳԵԱՆ ՊՐՈՒՍԱՑԻ		1869
1869	ԻԳՆԱՏԻՈՍ ԳԱԳՄԱՃԵԱՆ Կ. ՊՈԼՍԵՑԻ		1869
1869	ՄԿՐՏԻՉ ԽՐԻՄԵԱՆ ՎԱՆԵՑԻ		1873
1874	ՆԵՐՍԷՍ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ Կ. ՊՈԼՍԵՑԻ		1884
1885	ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՎԻՆԱՊԵՏԵԱՆ		1888
1888	ԽՈՐԻՆ ԱՇՐԳԵԱՆ ՖԵՐԵՄԻՓԹԻ		1894
1894	ՄԱՏԹԷՈՍ ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ Կ. ՊՈԼՍԵՑԻ		1896
1896	ՄԱՂԱԽԻԱ ՕՐՄԱՆԵԱՆ Կ ՊՈԼՍԵՑԻ		

ՀԱՅՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ

Տ. Տ. ՄԿՐՏԻՉ Ա.

ԾԱՅՐԱԳՈՅՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔ

ԵՒ

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՑՆ ՀԱՅՈՑ

Ծնեալ ի Վան 4 Ապրիլ 1820. Ձեռնադրեալ եպիսկոպոս 18 Հոկտեմբեր 1868. Ընտրեալ կաթողիկոս 5 Մայիս 1892. Օծեալ 26 Սեպտեմբեր 1893։

Տ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ, *Պատրիարք Ս. Երուսաղեմի։ Ծնեալ Եպիսկոպոս* 1819։ *Ձեռնադրեալ Եպիսկոպոս* 1860։ *Պատրիարք* 1888։

Տ. ՄԱՂԱԽԻԱ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ, *Պատրիարք Կ. Պոլսոյ։ Ծնեալ Կ. Պոլիս* 1841։ *Ձեռնադրեալ Եպիսկոպոս* 1886։ *Պատրիարք* 1896։

Տ. ՄԱՏԹԷՈՍ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ, *Նախորդ Պատրիարք։ Ծնեալ Կ. Պոլիս* 1845։ *Ձեռնադրեալ Եպիսկոպոս* 1876։ *Պատրիարք* 1894։ *Հրաժարեալ* 1896։

Տ. ՄԵՍՐՈՊ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՍՈՒՔԻԱՍԵԱՆ, *Նախորդ Ս. Ռաչնորդ Էմիրնէի։ Ծնեալ Էմիրնէ* 1834։ *Ձեռն* 1864։

Տ. ՍՏԵՓԱՆՈՍ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՍԱՆՏԱԼՃԵԱՆ, *Նկ. Պար. Փոխ. Պաղտատի։ Ծնեալ Պրուսա* 1837։ *Ձեռնադրեալ* 1868։

Տ. ԲԱՐԹՈՂԻՄԷՈՍ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՋԱՄՋԵԱՆ, *Նախորդ Առաջ. Պրուսայի։ Ծնեալ Կ. Պոլիս* 1838։ *Ձեռն.* 1868։

Տ. ՄԵՍՐՈՊ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՍՄԲԱՏԵԱՆ , *Վանահայր Երևանայ* : *Ծնեալ Երեւան* 1837 : *Ձեռն.* 1872 :

Տ. ԳՐԻԳՈՐԻՍ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ , *Առեղնապետ կրօն. ժողովոյ* : *Ծնեալ Ֆիլիպէ* 1837 : *Ձեռն.* 1872:

Տ. ՍՈՒՔԻԱՍ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՊԱՐՋԵԱՆ , *Նախ. Փոխ. Լեւմակալ Երեւանայ* : *Ծն. Աստապատ* 1838 : *Ձեռն.* 1875 :

Տ. ՎԱՀՐԱՄ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՄԱՆՆՈՒՆԻ , *Դեր – Աւետնապետ կրօն. ժողովոյ* : *Ծնեալ Պրուսա* 1846 : *Ձեռն.* 1875:

Տ. ՆԵՐՍԷՍ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԳԷՈՐԳԵԱՆ , *Պատր. Փոխանորդ Երուսաղէմի* : *Ծնեալ Ռուսոսթոյ* 1829: *Ձեռն.* 1876:

Տ. ՏԻՄՈԹԷՈՍ ԵՊԻՍԿ. ՍԱՓՐԻԷԼԵԱՆ , *Նախկին Առաջնորդ Պալըքէսիրի* : *Ծնեալ Կ. Պոլիս* 1821 : *Ձեռն.* 1878:

Տ. ՊՕՏՐՈՍ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԹԱՒՄԻԶԵԱՆ , *Առաջնորդ Սըվասի* : *Ծնեալ Սվազ* 1816 : *Ձեռն.* 1879 :

Տ. ՆԵՐՍԷՍ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԽՈՒՐԱՒԱԼԻՐԴԵԱՆ , *Առաջնորդ Պեսարապոլոյ* : *Ծնեալ Վաղարշապատ* 1844: *Ձեռն.* 1879:

Տ. ԵՂՆԻԿ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԱՊԱՒՈՒՆԻ , *Բարոզիչ Գումգաբուի դուրսի* : *Ծնեալ Կ. Պոլիս* 1843 : *Ձեռն.* 1879:

Տ. ՀՄԱՅԵԱԿ ԵՊԻՍԿ. ԴԻՄԱՔՍԵԱՆ , *Բարոզիչ Բերայի* , *Ծնեալ Կ. Պոլիս* 1839 : *Ձեռն.* 1880 :

Տ. ՊԵՒՈՆԴ ԵՊԻՍԿ. ՇԻՇՄԱՆԵԱՆ , *Նախկին Առաջնորդ Իզմրուսի* : *Ծնեալ Կ. Պոլիս* 1846 : *Ձեռն.* 1880 :

Տ. ԱՐԻՍՏԱԿԷՍ ԱՐՔԻՊԻՍԿ. ՍԵԴՐԱՔԵԱՆ, *Առաջնորդ Աժտերխանի* : *Ծնեալ Ղալֆալու* 1843 : *Ձեռն.* 1882 :

Տ. ԳԷՈՐԳ ԱՐՔԵՊԻՍԿ. ՍՈՒՐԷՆԵԱՆ , *Նախ. Առաջնորդ Տփղիսոյ* : *Ծնեալ Տփղիս* 1846 : *Ձեռն.* 1882 :

Տ. ՄԱՄԲՐԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ , *Տնօրէն ժողովական Երուսաղէմի* : *Ծնեալ Ադրաբկիր* 1835 : *Ձեռն.* 1885 :

Տ. ԱՐԻՍՏԱԿԷՍ ԱՐՔԵՊԻՍԿ. ԳԱԻԹԵԱՆ , *Նախանդամ Սինոդի էջմիածնի* : *Ծնեալ Լոռի* 1838 : *Ձեռն.* 1886:

Տ. ՍՏԵՓԱՆՈՍ ԱՐՔԵՊԻՍԿ. ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ , *Առաջնորդ Իզմիթի* , *Ծնեալ Իզմիթ* 1846 : *Ձեռն.* 1886 :

Տ. ԳՐԻԳՈՐ ԵՊԻՍԿ. ԳԱՌՆԱԿԵՐԵԱՆ , *Առաջնորդ Ղարապաղու* : *Ծնեալ Էջմիածին* 1836 : *Ձեռն.* 1890 :

Տ. ՄԱԿԱՐ ԵՊԻՍԿ. ԲԱԲԽՈՒԴԱՐԵԱՆ , *Սինոդական Էջմիածնի* : *Ծնեալ Շուշի* 1836 : *Ձեռն.* 1894 :

Տ. ԱՆԱՆԻԱ ԵՊԻՍԿ. ՀԱՄԱՋԱՄՊԵԱՆ , *Առաջնորդ Շամախոյ* : *Ծնեալ Տաթեւ* 1838 : *Ձեռն.* 1894 :

Տ. ԳԷՈՐԳ ԵՊԻՍԿ. ԵՐԻՑԵԱՆ , *Պատր. Փոխ. Երուսաղէմի ի Կ. Պոլիս* : *Ծն. Իսմիլ* 1852 : *Ձեռն.* 1898 :

Տ. ՄԱՂԱԿԻԱ ԵՊԻՍԿ. ՏԷՐՈՒՆԵԱՆ , *Նախ. Առաջնորդ Պարսկաստանի* : *Ծնեալ Տիարպէքիր* 1848 : *Ձեռն.* 1898:

Տ. ՅՈՎՍԷՓ ԵՊԻՍԿ. ՍԱՐԱՖԵԱՆ , *Առաջնորդ Ամերիկայի, Ծնեալ Կ. Պոլիս* 1849 : *Ձեռն.* 1898 :

Տ. ՍԱՀԱԿ ԱՐՔԵՊԻՍԿ. ԱՅՎԱՏԵԱՆ , *Առաջնորդ Ասպահանոյ* : *Ծնեալ Կ. Պոլիս* 1853: *Ձեռն.* 1898:

Տ ՆԵՐՍԷՍ ԵՊԻՍԿ. ԱՍԼԱՆԵԱՆ , *Նախ. Առաջնորդ Ռոստովոյ* : *Ծնեալ Կ. Պոլիս* 1842 : *Ձեռն.* 1898 :

Տ. ԳԱԲՐԻԷԼ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՀԷՎԱՒԵՐԵԱՆ , *Պատրիարքին Փոխ. Կ. Պոլսոյ* : *Ծնեալ Կ. Պոլիս* 1850 : *Ձեռն.* 1898 :

Տ. ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ. ԱՇՈՏ ՓԱՓԱԶԵԱՆ , *Առաջն. Ճանիկի* : *Ծնեալ Կ. Պոլիս* 1847 : *Ձեռն.* 1898 :

Տ. ԳԷՈՐԳ ԵՊԻՍԿ. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ , *Առաջնորդ Եւրոպայի Ծնեալ Կ. Պոլիս* 1852 : *Ձեռն.* 1898:

Տ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԵՊԻՍԿ. ՇԻՐԱԿՈՒՆԻ , *Միաբան Էջմիածնի* : *Ծնեալ Ախլցխա* 1857 : *Ձեռն.* 1898 :

Տ. ԵՂԻՇԷ ԵՊԻՍԿ. ԴՈՒՐԵԱՆ , *Առաջնորդ Իզմիրի* : *Ծնեալ Կ. Պոլիս* 1860 : *Ձեռն.* 1898 :

Տ. ՄՈՎՍԷՍ ԵՊԻՍԿ. ԿԻՕՄՒՐՒՃԵԱՆ , *Առաջնորդ Պլէճիկի* : *Ծնեալ Կ. Պոլիս* 1840 : *Ձեռն.* 1899 :

Տ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԵՊԻՍԿ. ԱՐՇԱԲՈՒՆԻ , *Առաջնորդ Պրուսայի* : *Ծնեալ Կ. Պոլիս* 1854 : *Ձեռն.* 1899 :

Տ. ՏՐԴԱՏ ԵՊԻՍԿ. ՊԱԼԵԱՆ , *Առաջնորդ Գայսերիի* : *Ծնեալ Թալաս* 1850 : *Ձեռն.* 1899 :

Տ. ԲԱՐԹՈՂԻՄԷՈՍ ԵՊԻՍԿ. ԳԷՈՐԳԵԱՆ , *Միաբան Էջմիածնի ։ Մնեալ Էջմիածին* 1849։ *Ձեռն.* 1901 ։

Տ. ՂԵՒՈՆԴ ԵՊԻՍԿ. ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ , *Լուսարարապետ Էջմիածնի ։ Մնեալ Էջմիածին* 1852 ։ *Ձեռն.* 1901 ։

Տ. ՅՈՒՍԻԿ ԵՊԻՍԿ. ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ , *Միաբան Էջմիածնի ։ Մնեալ Մարգարա* 1853 ։ *Ձեռն.* 1901 ։

Տ. ԳԱԲՐԻԷԼ ԵՊԻՍԿ. ՍԱԹՈՒՆԵԱՆ , *Առաջն. Տփղիսու ։ Մնեալ Աչտարակ* 1853 ։ *Ձեռն.* 1901 ։

Տ. ՍԱՐԳԻՍ ԵՊԻՍԿ. ՓԻԼՈՅԵԱՆ , *Վանահայր Սեւանայ ։ Մնեալ Նոր Նախիջեւան* 1844 ։ *Ձեռն.* 1901 ։

Տ. ԱՐԻՍՏԱԿԷՍ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՆՑԵԱՆ , *Առաջնորդ Ամասիոյ Մնեալ Պրուսա* 1847 ։ *Ձեռն.* 1902 ։

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԻՒՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ

Տ. ՍԱՀԱԿ Ս. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԽԱՊԱԵԱՆ . *Մնեալ 1849 եղեգի (Խարբերդ) ։ Ձեռնադրեալ եպիսկոպոս 1885 Մակար Ս. Սրբազան Կաթողիկոսէ ։ Ընտրեալ Կաթողիկոս 1902 Հոկտ. 12 ։ Օծեալ 1903 Ապրիլ 20 ։*

Տ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԵՊԻՍԿ. ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ , *Անպաշտօն։ Մընեալ Կ. Պոլիս* 1826։ *Ձեռն.* 1883 ։

Տ. ՄԿՐՏԻՉ ԱՐՔԵՊ. ՎԵՀԱՊԵՏԵԱՆ , *Քարոզիչ Սկիւտարու Ս. Խաչի ։ Մնեալ Էնկիւրիւ* 1842 ։ *Ձեռն.* 1883 ։

Տ. ԱԲՐԱՀԱՄ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ , *Կաթ. Տեղ. Կիւրինի ։ Մնեալ Մալկարա* 1835 ։ *Ձեռն.* 1864 ։

ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ Ա.ՂԹԱՄԱՐԱՑ

Տ. ՅՈՎՍԷՓ ԵՊԻՍԿ. ԽՈՍՏԵՂԵԱՆ , *Ի վանս Աղթամարայ։ Մնեալ Նարեկ* , 1834 ։ *Ձեռն.* 1864 ։

ՎԱՐԴԱՊԵՏՔ ՀԱՑԵ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ

ԲԱԺԱՆԵԱԼՔ ԸՍՏ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆՑ

(Այբուբենական կարգաւ)

—

ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ԱՐՄԱՇՈՒ

ԱՂԱՆ Ե. Վ. ՀԱՄԱՄԵԱՆ , *Մնաց* 1871, *Ձեռնադրեաց* 1895, *Փոխ. Էնկլուբիւի ։*

ԱՐՍԷՆ Վ. ԵՂԻԿԵԱՆ , *Մն.* 1853 , *Ձեռ.* 1886 , *Քարոզիչ Խասկալի ։*

ԱՐՏԱՒԱԶԴ Վ. ԳԱԼԷՆՏԻՐԵԱՆ , *Մն.* 1876 , *Ձեռ.* 1901, *Առաջն. Փոխ. Երզնկայի ։*

ԲԱԲԳԷՆ Ե. Վ. ԿԻՒԼԷՍԵՐԵԱՆ , *Մն.* 1868 , *Ձեռ.* 1895, *Քարոզիչ Ղալաթիոյ ։*

ԳԱԲՐԻԷԼ Վ. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ , *Մն.* 1880 , *Ձեռ.* 1901 , *Ի վանս Ամրմաշու ։*

ԳՆԷԼ Ե. Վ. ԳԱԼԷՄԵՐԵԱՐԵԱՆ , *Մն.* 1871 , *Ձեռ.* 1897, *Նախ. Պատ. Փոխ. Մչոյ ։*

ԳՐԻԳՈՐԻՍ Վ. ՊԱԼԱԳԵԱՆ , *Մն.* 1875 , *Ձեռ.* 1901 ։ *Պատ. Փոխ. Դաստիարմանիի ։*

ԵԶՆԻԿ Ե. Վ. ԳԱԼԲԱԳՃԵԱՆ , *Մն.* 1860 , *Ձեռ.* 1886 , *Առաջնորդ Պիթլիսի ։*

ԵՂԻՇԷ Վ. ԽԱՉԵՐԵԱՆ , *Մն.* 1880 , *Ձեռ.* 1901 , *Ի վանս Ամրմաշու ։*

ԵՐՈՒԱՆԴ Վ. ՓԷՐՏԱՀՃԵԱՆ , *Մն.* 1874 , *Ձեռ.* 1901 , *Փոխ. Առաջ. Կեղւոյ ։*

ՁԱՒԷՆ Ե. Վ. ՏԷՐ ԵՂԻԱԶԵԱՆ , *Մն.* 1869, *Ձեռ.* 1895 , *Առաջն. Կարնոյ ։*

ԹԱԹՈՒԼ Ծ. Վ. ԳՈՒՐԵԱՆ , Ծն. 1871 , Ձեռ. 1896 , Տեղ. Պանտրմայի ու Պալըքէսիրի ։

ԹՈՐԳՈՄ Ծ. Վ. ՊԻԼԻՃԵԱՆ , Ծն. 1874 , Ձեռ. 1896 , Փոխ տեսուչ Դպրեվանուց ։

ԽՈՍՐՈՎ Ծ. Վ. ՊԼՃՐԻԿԵԱՆ , Ծն. 1869 , Ձեռն. 1895 , Առաջն. Խարբերդի ։

ԿԱՐԻՆ Վ. ԵՍԱՑԵԱՆ , Ծն. 1877, Ձեռն. 1901, Առաջն. Փոխ. Բալուայ ։

ՂԵՒՈՆԴ Վ. ԳՈՒՐԵԱՆ , Ծն. 1881 , Ձեռն. 1901 , Քահ. Բոզպիչ Գաստըքէօյի ։

ՄԱՄԲՐԷ Ծ. Վ. ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆ , Ծն. 1852 , Ձեռ. 1872, Ի վանս Ս. Յակոբայ ։

ՄԱՇԹՈՑ Վ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ , Ծն. 1871 , Ձեռ. 1895 , Փ. Առաջն. Սալմաստու ։

ՄԵՀՐՈՒՃԱՆ Վ. ԱՇԽԱՐՈՒՆԻ , Ծն. 1873 , Ձեռ. 1901 , Փ. Առաջ. Խնուսայ ։

ՄԵՍՐՈՊ Վ. ՆԱՐՈՑԵԱՆ , Ծն. 1875 , Ձեռ. 1901, Ուսուցիչ Դպրեվանուց ։

ՄԿՐՏԻՉ Ծ. Վ. ԱՂԱՒՆՈՒՆԻ , Ծն. 1863 , Ձեռ. 1890 , Տեղ. Քէօթահիոյ և Աֆիոն Գարահիսարի ։

ՄՈՒՇԵՂ Ծ. Վ. ՍԵՐՈՎԲԵԱՆ , Ծն. 1869 , Ձեռ. 1895 , Առաջն. Ատանայի ։

ՅԱԿՈԲ Ծ. Վ. ՍՏԵՓԱՆՆԵԱՆ , Ծն. 1842 , Ձեռն. 1870 , Քահ. Ակաբազարի ։

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Վ. ՄԱՎԵԱՆ , Ծն. 1855 , Ձեռն. 1892 , Ի վանս Ս. Յակոբայ ։

ՅՈՒՍԻԿ Ծ. Վ. ԷՄԻՐԵԱՆ , Ծն. 1853 , Ձեռն. 1872 , Անպ. Ակաբազար ։

ՆԵՐՍԷՍ Ծ. Վ. ՏԷՐ-ԲԱՐԹՈՂԻՄԷՈՍԵԱՆ, Ծն. 1845, Ձեռն. 1870 , Անպ. Ի Մէճիտիէ ։

ՊՕՂՈՍ Ծ. Վ. ԽՕՒՏԱՄԵԱՆ , Ծն. 1840 , Ձեռն. 1863 , Անպ. Ի Կ/պոլիս ։

ՍԱՀԱԿ Վ. ՕՏԱՊԱՇԵԱՆ , Ծն. 1875 , Ձեռն. 1901 , Առաջն. Փոխ. Սեբաստիոյ ։

ՍՄԲԱՏ Ծ. Վ. ՍԱԱՏՔԵԱՆ , Ծն. 1871 , Ձեռն. 1895, Առաջն. Շապին Գարահիսարի ։

ՎԱՀՐԻՃ Ծ. Վ. ՇԱՀԼԱՄԵԱՆ , Ծն. 1874 , Ձեռն. 1896։ Պատ. փոխ. Գոնիայի ։

ՏԱՃԱՏ Ծ. Վ. ՈՍԿԱՆԵԱՆ , Ծն. 1854 , Ձեռն. 1872 , Քարոզիչ Նարլը Գարուի ։

ՏԻՐԱՑՈՒ Վ. ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ , Ծն. 1875 , Ձեռն. 1897 , Քարոզիչ Խասքէօյի ։

ՓԱՌՆԵՆ Վ. ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ , Ծն. 1873 , Ձեռն. 1896 , Առաջն. Սզևրդի ։

ԱՌԱՆՑ ՈՐՈՇ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ

ԷՄՄԱՆՈՒԷԼ Վ. ՊԱԼԵԱՆ , Ծն. 1863 , Ձեռ. 1890 , Տեղ. Պայազիտի ։

ԿԱՐԱՊԵՏ Ծ. Վ. ՄԱՂԼԸՄԵԱՆ , Ծն. 1866 , Ձեռ. 1894, Առաջն. Փոխ. Նիկոմիդիոյ ։

ՀԱՄԱՋԱՍՊ Վ. ՇՈՒՇԵՆԱՑԻ , Ծն. 1821 , Ձեռն. 1865 , Անպ. Ի Շուշիոյ ։

ՂԵՒՈՆԴ Վ. ՄԱՐԳՈՒՍԿԵՍԵԱՆ , Ծն. 1867 , Ձեռն. 1899, Քարոզիչ Նիւ Եօրքի ։

ՄԱՏԹԷՈՍ Վ. ԱՃԻՄԵԱՆ , Ծն. 1875 , Ձեռն. 1899 , Անպ. Պարսկաստան ։

ՍԱՀԱԿ Վ. ՆԱՋԱՐԵԹԵԱՆ , Ծն. 1861 , Ձեռն. 1888 , Քարոզիչ Ֆրէզնոյի ։

ՄԻԱԲԱՆՔ ՎԱՆՕՐԷԻՑ ԿԵՍԱՐԻՈՑ

ԳՐԻԳՈՐ Վ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ , Ծն. 1835 , Ձեռ. 1855 , Անպ. Ի Պևռվէս ։

ԳԱՆԻԼԻ ԱՔ. ԲԱԶՈՒՄԵԱՆ , Ծն. 1856 , Ձեռ. 1885 , ի վանս կեսարիոյ :

ԿԱՐԱՊԵՏ ԱՔ. ՀԱԶԱՐԵԱՆ , Ծն. 1869 , Ձեռ. 1899 , ի վանս Թոմարզայ :

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՎՐԴ. ՎԱՀՐԱՑԵԱՆ , Ծն. 1844, Ձեռն. 1880 Փոխ. Թոմարզայ :

ՍԱՐԳԻՍ Վ. ՄԻՔԱՑԷԼԵԱՆ , Ծն. 1858 , Ձեռ. 1885 , Փոխ. Տէրէվէնքի :

ՍՄԲԱՏ ԱՔ. ՏԻՐԱՑՈՒԵԱՆ , Ծն. 1874 , Ձեռն. 1900 , ի վանս կեսարիոյ :

ՏՐԴԱՏ ԱՔ. ՁԱՐԴԱՐԵԱՆ , Ծն. 1874 , Ձեռ. 1900 , ի վանս կեսարիոյ :

ՄԻԱԲԱՆՔ ՎԱՆՕՐԷԻՑ ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ԵՒ ԽԱՐԲԵՐԴԻ

ԳԷՈՐԳ Վ. ԻՐԱՆՈՍԵԱՆ , Ծն. 1870 , Ձեռ. 1898 , Տեղապահ Խարբերդի :

ԵԶՐԱՍ Վ. ՍԱԶԼԵԱՆ , Ծն. 1864 , Ձեռն. 1885 , ժամ. օրհնող Մայր հկեղեցւոյ :

ԵՂԻԱ Վ. ՂԱԶԱՆՃԵԱՆ , Ծն. 1844 , Ձեռ. 1888 , Անպ. ի Տերիք :

ՄԻՆԱՍ Ե. Վ. ԱՄԲԻԿԵԱՆ , Ծն. 1828 , Ձեռ. 1856 , Անպ. յԵրուսաղէմ :

ՅԱԿՈԲ Ե. Վ. ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ , Ծն. 1830 , Ձեռ. 1865 : ի վանս Արզնու :

ՅՈՎՀԱՆ Վ. ՓԷՇՏԻՄԱԼՃԵԱՆ , Ծն. 1858 , Ձեռն. 1893, ի վանս Եւդոկիոյ :

ՆԵՐՍԷՍ Վ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ , Ծն. 1850 , Ձեռն. 1894 , Փոխ. Եւդոկիոյ :

ՊԵՏՐՈՍ Ե. Վ. ԲԱԳՐԱՏՈՒՆԻ , Ծն. 1819 , Ձեռն. 1854 , Անպ. ի Խարբերդ :

ՎԱՂԻՆԱԿ Վ. ԹՈՐԻԿԵԱՆ , Ծն. 1870 , Ձեռ. 1901 , Վան. Ա.ծպատերի :

ՏՐԻՓՈՆ Վ. ՊՇԵԿԵԱՆ , Ծն. 1867 , Ձեռ. 1885 , Վնհ. Վան. Դարալամբի :

ՄԻԱԲԱՆՔ ՎԱՆՕՐԷԻՑ ԿԱՐՆՈՅ

ԱՌԱՔԵԼ Վ. ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ , Ծն. 1832 , Ձեռ. 1858 , ի վանս Ալաչկերտի :

ԳՐԻԳՈՐ Վ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ , Ծն. 1840 , Ձեռ. 1872 , ի վանս Ալաչկերտի :

ԿԱՐԱՊԵՏ Վ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ , Ծն. 1848 , Ձեռ. 1898 , Անպ. ի Կ. Պոլիս :

ԿՈՐԻՒՆ Վ. ԷԼԼԻՏՐԷՄԵԱՆ , Ծն. 1848 , Ձեռն. 1892 , Առաջ. Զարսանճակի :

ՆԵՐՍԷՍ Վ. ՏԷՐ ՍԱՐԳՍԵԱՆ , Ծն. 1837 , Ձեռն. 1868 , Վան. Կարմիր վանուց :

ՎԱՐԴԱՆ Ե. Վ. ԲՐՈՒՀՈՐՈՆԵԱՆ , Ծն. 1826 , Ձեռ. 1853, Պաշտօնեայ Հիւանդանոցի :

ՄԻԱԲԱՆՔ ՎԱՆՕՐԷԻՑ ՄՇՈՅ

Ս. Կարապետ

ԵՂԻՇԷ Վ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ , Ծն. 1848 , Ձեռն. 1881 , ի վանս Ս. Կարապետի :

ԵՂԻՇԷ Ե. Վ. ՊԱԼՈՒՆԻ , Ծն. 1840 , Ձեռն. 1865 , Անպ. ի Ս. Կարապետ :

ԵՍԱՑԻ Ե. Վ. ՂԵՒՈՆԴԵԱՆ , Ծն. 1837 , Ձեռն. 1863 , Անպ. ի Լիզ :

ԿԱՐԱՊԵՏ Ե. Վ. ԵՍԱՑԵԱՆ , Ծն. 1836 , Ձեռն. 1865 , Անպ. յԱ.բան :

ԿԱՐԱՊԵՏ ԱՔ. ԼՈՒՍԱՐԱՐԵԱՆ , Ծն. 1863 , Ձեռն. 1902, ի վանս Ս. Կարապետի :

ԿՈՄԻՏԱՍ ԱՔ. ԱՐՔՐՈՒՆԻ , Ծն. 1842 , Ձեռն. 1902 , ի վանս Ս. Կարապետի :

ԿՈՐԻՒՆ ԱՐ. ԽՐԱՊԵԱՆ , Ծն. 1847 , Ձեռն. 1874 , Առաջ. Փոխ. Սպերի ։

ՆԵՐՍԷՍ Ծ. Վ. ԽԱՐԱԽԱՆԵԱՆ , Ծն. 1847 , Ձեռ. 1874 , Անպ. յերուսաղէմ ։

ՕՏԵՓԱՆ Վ. ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ , Ծն. 1852 , Ձեռն. 1885 , ի վանս Ս. Կարապետի ։

ՎԱՀԱՆ ԱՐ. ԵՐԻՑԵԱՆ , Ծն. 1860 , Ձեռն. 1899 , Փ. Վան. Մատենադարանի ։

ՎԱՀԱՆ Ծ. Վ. ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆ , Ծն. 1850, Ձեռն. 1874, Քարոզիչ Պալաթու ։

ՎԱՐԴԱՆ Վ. ՅԱԿՈԲԵԱՆ , Ծն. 1846 , Ձեռն. 1880 , Փ. Վան. Ս. Կարապետի ։

Ս. Առաքելոց

ԱԲՐԱՀԱՄ Վ. ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ , Ծն. 1840 , Ձեռն. 1875, Անպ. ի Բազդերվան ։

ՂՈՒԿԱՍ Վ. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ , Ծն. 1819 , Ձեռն. 1854 , ի վանս Ս. Առաքելոց ։

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ծ. Վ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ , Ծն. 1833 , Ձեռն. 1857 , Վանի. Ս. Առաքելոց ։

Ս. Յովհաննէս

ԱԹԱՓԵԼ Վ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ , Ծն. 1854 , Ձեռն. 1882 , Փ. Վան. Ս. Յովհաննու ։

ՄԿՐՏԻՉ Վ. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ , Ծն. 1845 , Ձեռն. 1884 , ի վանս Ս. Յովհաննու ։

Ս. Դաւիթ

ՂՈՒԿԱՍ Վ. ԱՊԱՀՈՒՆԻ , Ծն. 1819 , Ձեռն. 1857 , Լուս. Ս. Դանիէլի ։

ՊԵՏՐՈՍ Ծ. Վ. ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐԵԱՆ , Ծն. 1839 , Ձեռն. 1894 , ի վանս Ս. Դանիէլի ։

ՍԻՄԷՈՆ Ծ. Վ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ , Ծն. 1846 , Ձեռն. 1870 , Փ. Վան. Ս. Դանիէլի ։

Ս. Աղբերիկ

ՋԱՔԱՐԻԱ Վ. ԱՒՏԱԼԵԱՆ , Ծն. 1855 , Ձեռն. 1882 , ի Վան Ս. Աղբերիկի ։

ՊԱՂՏԱՍԱՐ Վ. ՏԷՐ ՊՕՂՈՍԵԱՆ , Ծն. 1822 , Ձեռն. 1875 , ի վանս Ս. Աղբերիկի ։

ՊԵՏՐՈՍ Վ. ՏԷՐ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ , Ծն. 1815 , Ձեռն. 1844, Փ. Վան. Ս. Աղբերիկի ։

Ս. Մատթէոս Առաքեալ

ՊԵՏՐՈՍ Վ. ՏԷՐ ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐԵԱՆ , Ծն. 1835 , Ձեռն. 1868 , Փ. Վնհ. Մատթէոս Առաք. ։

ՄԻԱԲԱՆՔ ՎԱՆՕՐԷՑ ՎԱՆԱՑ

Վարագ

ԱՐԻՍՏԱԿԷՍ ԱՐ. ԿԱՏԻՓՃԵԱՆ , Ծն. 1868 , Ձեռն. 1902, ի վանս Վարագայ ։

ՆԵՐՍԷՍ Վ. ԲԶՆՈՒՆԻ , Ծն. 1839 , Ձեռն. 1863 , Անպ. ի Ղզլ ։

ՎՐԹԱՆԷՍ Ծ. Վ. ՏԷՎԿԱՆՑ , Ծն. 1835 , Ձեռն. 1862 , Փ. Վնհ. Վարագայ ։

ՏԻՄՈԹԷՈՍ Վ. ԽԼՂԱԹԵԱՆ , Ծն. 1834 , Ձեռն. 1868 , Փ. Վան. Հոգւոց ։

Լիմ

ԱՃԱՌՈՆ Վ. ՍԱՃԻՐՑԵԱՆ , Ծն. 1830 , Ձեռն. 1871 , Անպ. ի Ֆրեզնոյ ։

ԱՆՏՈՆ Վ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ, Ծն. 1837, Ձեռն. 1869, վնհ. Գոռայ։

ԱՒԵՏԻՍ ԱՔ. ՍԵԴՐԱՔԵԱՆ, Ծն. 1859, Ձեռն. 1895, վանհ. Սորիայ։

ԳԱԲՐԻԷԼ Ծ. Վ. ԳՈՒԼՕՂԼՈՒԵԱՆ, Ծն. 1833, Ձեռն. 1858, ի վանս Լիմայ։

ԳԷՈՐԳ Վ. ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ, Ծն. 1836, Ձեռն. 1870, ի վանս Լիմայ։

ԳՐԻԳՈՐ Վ. ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ, Ծն. 1838, Ձեռն. 1869, վան. Գուրուպայու։

ԴԱՆԻԷԼ ԱՔ. ԽԱՐԵԹԵԱՆ, Ծն. 1865, Ձեռն. 1900, ի վանս Լիմայ։

ԹԱԴԷՈՍ Ծ. Վ. ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐԵԱՆ, Ծն. 1817, Ձեռն. 1851, ի վանս Լիմայ։

ՄԱԿԱՐ Վ. ՏԷՐ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ, Ծն. 1857, Ձեռն. 1896, վնհ. Ալճավազու։

ՄԵՍՐՈՊ Վ. ՃԵՆԱԶԵԱՆ, Ծն. 1857, Ձեռն. 1895, վնհ. Երևրնայ։

ՄՈՎՍԷՍ Ծ. Վ. ՄԱՏՈՑԵԱՆ, Ծն. 1834, Ձեռ. 1868, վանհ. Զարայի։

ՅԱԿՈԲ Վ. ՅԱԿՈԲԵԱՆ, Ծն. 1849, Ձեռն. 1881, ի վանս Լիմայ։

ՊԵՏՐՈՍ Վ. ՍՈՎԻԿԵԱՆ, Ծն. 1849, Ձեռն. 1883, ի վանս Կոփայ։

ՊՕՂՈՍ Վ. ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ, Ծն. 1825, Ձեռն. 1894, Անպ. ի Սոխորդ։

ՍՏԵՓԱՆ Ծ. Վ. ԲԶՆՈՒՆԻ, Ծն. 1845, Ձեռն. 1885, վանհ. Ախլաթու։

Կաթուղ

ԳՐԻԳՈՐ Ծ. Վ. ԽԱՉԿԱՆԶՈՂԵԱՆ, Ծն. 1840, Ձեռն. 1867, ի վանս Կաթուղայ։

ԵՂԻԱԶԱՐ Ծ. Վ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ, Ծն. 1832, Ձեռն. 1863, Լուս. Կաթուղայ։

ՀԱՄԱԶԱՍՊ Վ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ, Ծն. 1868, Ձեռն. 1898, Փ. Առաջ. Դերջանու։

ՂԵՒՈՆԴ Վ. ԲԱԲՍԵՂԵԱՆ, Ծն. 1863, Ձեռն. 1897, վնհ. Նախավկայի։

ՅԱԿՈԲ Վ. ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ, Ծն. 1825, Ձեռն. 1860, վնհ. Խնձկոնից։

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ Վ. ՇԱՀԻՆԵԱՆ, Ծն. 1825, Ձեռն. 1863, ի վանս Խնձկոնից։

ՆԵՐՍԷՍ Վ. ԳԷՈՐԳԵԱՆ, Ծն. 1862, Ձեռն. 1899, Փ. Վան. Սալնապատու։

ՊԵՏՐՈՍ Վ. ՇԱՀԻՆԵԱՆ, Ծն. 1849, Ձեռն. 1876, ի վանս Վարագայ։

ՍԱՀԱԿ ԱՔ. ԱՏՈՄԵԱՆ, Ծն. 1874, Ձեռն. 1903, ի վանս Կաթուղայ։

ՍՏԵՓԱՆ Ծ. Վ. ԱՂԱԶԱՏԵԱՆ, Ծն. 1852, Ձեռն. 1876, վնհ. Կաթուղայ։

ՎԱՀՐԱՄ ԱՔ. ԿԱՆԱԶԵԱՆ, Ծն. 1870, Ձեռն. 1903, ի վանս Կաթուղայ։

ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔՈՒԹԵԱՆ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ

ԱԹԱՆԱՍ Վ. ԱՍԼԱՆԵԱՆ, Ծն. 1862, Ձեռ. 1892, ի վանս Երուսաղէմի։

ԱՄԲԱԿՈՒՄ Վ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ, Ծն. 1845, Ձեռն. 1871, Անպ. ի Բուբտպէլէն (Հրժ.)։

ԱՆԱՆԻԱ Վ. ՀԱԶԱՐԱՊԵՏԵԱՆ, Ծն. 1864, Ձեռն. 1892, Առաջ. Եգևսիոյ։

ԱՐԻՍՏԱԿԷՍ Վ. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ, Ծն. 1852, Ձեռն. 1879, Առաջն. Տեղ. Դրապզոնի։

ԱՐՍԷՆ Վ. ԳԷՈՐԳԵԱՆ, Ծն. 1865, Ձեռն. 1889, Անպ. ի վան (Հրժ.):

ԱՒԵՏԻՍ Վ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ, Ծն. 1842, Ձեռն. 1870, ի վանս երուսաղէմի:

ԲԱՐԹՈՂԻՄԷՈՍ Վ. ՍԱՑԱՂԵԱՆ, Ծն. 1826, Ձեռն. 1865, Տեսուչ Ռամլէի:

ԳԱԲԵԳԻՆ Վ. ՍԱԳԱՑԵԱՆ, Ծն. 1843, Ձեռն. 1877, Մոսա. երուսաղէմի:

ԳԷՈՐԳ ԱՐ. ՃԱՆՍՈՒՉԵԱՆ, Ծն. 1870, Ձեռն. 1902, ի վանս երուսաղէմի:

ԳԷՈՐԳ ԱՐ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ, Ծն. 1855, Ձեռն. 1902, ի վանս երուսաղէմի:

ԳՐԻԳՈՐ Վ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ, Ծն. 1838, Ձեռ. 1872, ի վանս երուսաղէմի:

ԳՐԻԳՈՐ ԱՐ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ, Ծն. 1870, Ձեռ. 1902, ի վանս երուսաղէմի:

ԳՐԻԳՈՐԻՍ Վ. ՊՕՅԱՃԵԱՆ, Ծն. 1851, Ձեռն. 1881, ժամօրհնող երուսաղէմի:

ԳԱՆԻԷԼ Վ. ԱՇՂԳԵԱՆ, Ծն. 1848, Ձեռն. 1871, անպ. յԱվգքանպրիա (Հրժ.):

ԳԱՆԻԷԼ Ե. Վ. ՅԱԿՈԲԵԱՆ, Ծն. 1867, Ձեռն. 1889, Պատր. Փախ. Զմիւռնիոյ:

ԳԱԻԻԹ Վ. ՏԻՐՏԻՐԵԱՆ, Ծն. 1872, Ձեռն. 1898, ի վանս երուսաղէմի:

ԵԶԵԿԻԷԼ Ե. Վ. ԱՐՇԱԿՈՒՆԻ, Ծն. 1864, Ձեռն. 1892, Առաջ. Տիարպէքիր:

ԵԶՆԻԿ Վ. ՊԱՊԱՑԵԱՆ, Ծն. 1862, Ձեռն. 1889, Անպ. կ. Պոլիս:

ԵՂԻԱ Վ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ, Ծն. 1826, Ձեռն. 1868, Անդամ Տնօրէն ժող. յերուսաղէմ:

ԵՂԻՇԷ Վ. ՉԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆ, Ծն. 1861, Ձեռն. 1886, Տեսուչ ժառանգաւորաց վարժարանի:

ԵՍԱՑԻ Վ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ, Ծն. 1862, Ձեռն. 1886, Անպ. ի Սըվազ:

ԵՐԵՄԻԱ ԱՐ. ԼԱՖՕՐԵԱՆ, Ծն. 1875, Ձեռն. 1902, ի վանս երուսաղէմի:

ԵՓՐԵՄ Վ. ՊԷՋԻՐՃԵԱՆ, Ծն. 1858, Ձեռն. 1892, ի վանս երուսաղէմի:

ԹԱԴԷՈՍ Վ. ԵԿԱՒԵԱՆ, Ծն. 1831, Ձեռն. 1865, Տեսչ. Լաւոդիկիոյ:

ԹՈՎՄԱՍ ԱՐ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ, Ծն. 1854, Ձեռն. 1886, ի վանս երուսաղէմի:

ԻԳՆԱՏԻՈՍ Վ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ, Ծն. 1853, Ձեռն. 1889, Քարոզիչ Գուզկունճուգի:

ԿԱՐԱՊԵՏ Վ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ, Ծն. 1870, Ձեռն. 1902, ի վանս երուսաղէմի:

ԿԱՐԱՊԵՏ Ե. Վ. ՏԻՐ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ, Ծն. 1866, Ձեռն. 1889, Առաջ. Հալէպի:

ԿԻՐԱԿՈՍ Վ. ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ, Ծն. 1861, Ձեռն. 1889, ի վանս երուսաղէմի:

ՀԱՄԱԶԱՍՊ Վ. ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ Ծն. 1866, Ձեռն. 1892, ի վանս երուսաղէմի:

ՀՄԱՑԵԱԿ Վ. ԵՐԻՑԵԱՆ, Ծն. 1862, Ձեռն. 1889, ի վանս երուսաղէմի:

ՂԵՒՈՆԴ Վ. ՄԱՔՍՈՒԻՏԵԱՆ, Ծն. 1852, Ձեռն. 1877, Տես. եկեւմ. ի վանս երուսաղէմի:

ՂՈՒԿԱՍ Վ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ, Ծն. 1844, Ձեռն. 1898, ի վանս երուսաղէմի:

ՄԱՏԹԷՈՍ Վ. ԳԱՑՐԳԱՃԵԱՆ, Ծն. 1861, Ձեռն. 1886, Տես. Ցոպպէի:

ՄԱՐԿՈՍ Վ. ԳԱԲԱԳԱՃԵԱՆ, Ծն. 1864, Ձեռն. 1892, անպ. ի կ. Պոլիս:

ՄՆՏՐՈՊ Վ. ՆՇԱՆԵԱՆ, Ծն. 1872, Ձեռն. 1898, ի վանս երուսաղէմի:

ՄԻՔԱՅԵԼ Վ. ԴԱՒԹԵԱՆ, Ծն. 1860, Ձեռն. 1889, *Անպ. ի Ռուսիա։*

ՄԿՐՏԻՉ Վ. ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ, Ծն. 1861, Ձեռն. 1889, *ի վանս Երուսաղէմի։*

ՄՈՎՍԷՍ Վ. ՈՍԿԵՐՉԵԱՆ, Ծն. 1866, Ձեռն. 1892, *Տեսուչ Բեթզնհէմի։*

ՅԱԿՈԲ Վ. ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆ, Ծն. 1849, Ձեռն. 1877, *Մաատակարար Երուսաղէմի։*

ՅԱԿՈԲՈՍ Ե. Վ. ՇԱՀՊԱԶԼԵԱՆ, Ծն. 1840, Ձեռն. 1868, *Քարոզիչ եկեղի քէօյի (Հրժ.)։*

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ Վ. ՊԱՐՈՆԵԱՆ, Ծն. 1862, Ձեռն. 1892, *ի վանս Երուսաղէմի։*

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Վ. ԻՐԻՔԵԱՆ, Ծն. 1832, Ձեռն. 1871, *ի վանս Երուսաղէմի։*

ՅՈՎՍԷՓ Վ. ՍՈՂՈՄՈՆԵԱՆ, Ծն. 1860, Ձեռն. 1886, *ի վանս Երուսաղէմի։*

ՆԵՐՍԷՍ Վ. ԽԱՊԱՅԵԱՆ, Ծն. 1870, Ձեռն. 1898, *Անպ. ի Կ. Պոլիս։*

ՆԻԿՈՂԱՈՍ Վ. ՖՐԱՆԿԻԼԵԱՆ, Ծն. 1860, Ձեռն. 1892, *ի վանս Երուսաղէմի։*

ՊԵՏՐՈՍ Վ. ՍԱՐԱՃԵԱՆ, Ծն. 1869, Ձեռն. 1898, *Տես. կիպրոսի։*

ՊՕՂՈՍ Վ. ՇԱՀՆԱԶԱՐԵԱՆ, Ծն. 1866, Ձեռն. 1892, *ի վանս Երուսաղէմի։*

ՍԱՄՈՒԷԼ Վ. ԿԻՐԱԿՈՍԵԱՆ, Ծն. 1852, Ձեռն. 1884, *Տես. Ս. Հրեչտակապետի։*

ՍԱՐԳԻՍ Վ. ԱՃԷՄԵԱՆ, Ծն. 1867, Ձեռն. 1898, *Աւագ թարգման Երուսաղէմի։*

ՍԱՐԳԻՍ Վ. ՏԷՄԻՐՃԵԱՆ, Ծն. 1831, Ձեռն. 1871, *ի վանս Երուսաղէմի։*

ՍԱՐԳԻՍ ԱԲ. ՏԷՐ ՍԱՐԳՍԵԱՆ, Ծն. 1872, Ձեռն. 1902, *ի վանս Երուսաղէմի։*

ՍԵՐՈՎԲԷ Վ. ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ, Ծն. 1871, Ձեռն. 1898, *ի վանս Երուսաղէմի։*

ՍԻՄԷՈՆ Վ. ԹԷԼԵԱՆ, Ծն. 1870, Ձեռն. 1898, *ի վանս Երուսաղէմի։*

ՍՄԲԱՏ ԱԲ. ԳԱԶԱԶԵԱՆ, Ծն. 1873, Ձեռն. 1902, *Տես. Պէյրութի։*

ՎԱՀԱՆ Ե. Վ. ՅԱԿՈԲԵԱՆ, Ծն. 1849, Ձեռն. 1877, *Քարոզիչ եկեղի Գաբուի (Հրժ.)։*

ՎԱՀԱՆ Վ. ՓԻՇԻՇԵԱՆ, Ծն. 1863, Ձեռն. 1889, *Տես. Դամասկոսի։*

ՎԱՀՐԱՄ Վ. ԱԶԱՐԵԱՆ, Ծն. 1855, Ձեռն. 1879, *ընտր. լուսարարապետ։*

ՎԱՂԱՐՇԱԿ Վ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ, Ծն. 1877, Ձեռն. 1902, *Քարտ. կթղ. կիլիկիոյ։*

ՎԱՐԴԱՆ Վ. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ, Ծն. 1871, Ձեռն. 1898, *Առաջն. Փոխ. Պրուսայի։*

ՎՐԹԱՆԷՍ Վ. ԳԱԼԷՊՃԵԱՆ, Ծն. 1859, Ձեռն. 1885, *Պաշտ. Համ. Անկեղանոցի։*

ՎՐԹԱՆԷՍ ԱԲ. ԳԱՍԱՊԵԱՆ, Ծն. 1869, Ձեռն. 1898, *ի վանս Ցոպպէի։*

ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԵԱՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ

ԱԶԱՐԻԱ Վ. ԹՕԶՃԵԱՆ, Ծն. 1830, Ձեռ. 1865, *Անպ. ի Հաճըն։*

ԲԱՐԹՈՂԻՄԷՈՍ Վ. ԹՈՒՆԱՃԵԱՆ, Ծն. 1856, Ձեռն. 1886, *Անպ. յԱղեքսանդրիա։*

ԲԱՐՍԵՂ Ե. Վ. ՄԱՆԿՈՒՆԵԱՆ, Ծն. 1850, Ձեռն. 1885, *ի վանս Սսոյ։*

ԳԻՈՐԳ Վ. ԱՍԼԱՆԵԱՆ, Ծն. 1860, Ձեռն. 1900, *Առաջն. Մալաթիոյ։*

ԳԷՈՐԳ Վ. ՊՕՅԱՃԵԱՆ , Ծն. 1840 , Ձեռն. 1884 , Անպօ. ի Գոնիա

ԳՐԻԳՈՐ Ծ. Վ. ԱՐԱՐԴԵԱՆ , Ծն. 1835 , Ձեռն. 1861 , Քարոզիչ Ճէրիքէօյի ։

ԴԱՒԻԹ Վ. ՍԱԼՊԱԶԱՐԵԱՆ , Ծն. 1822 , Ձեռ. 1868 , Անպ. ի Տէնէք Մաաէն ։

ԵՂԻԱ Վ. ԴԵՐՁԱԿԵԱՆ , Ծն. 1845 , Ձեռն. 1874 , Անպ. ի Մարսուան ։

ԵՂԻՇԷ Ծ. Վ. ԳԱԼՖԱՑԵԱՆ , Ծն. 1851 , Ձեռն. 1886 , Առաջն. Գաղատիոյ ։

ԽԱՉԱՏՈՒՐ Վ. ՏԻՐ ՂԱԶԱՐԵԱՆ . Ծն. 1854 , Ձեռն. 1868, ի վանս Սսոյ ։

ԽՈՐԷՆ Ծ. Վ. ԴԻՄԱՔՍԵԱՆ , Ծն. 1864 , Ձեռն. 1892 , Տեղապահ Եոզղատու ։

ՀՐԱՆՏ Վ. ԿԱՐՈՑԵԱՆ , Ծն. 1870 , Ձեռն. 1899 , ի վանս Սսոյ ։

ՂԵՒՈՆԴ Ծ. Վ. ԹՈՒՐ ՍԱՐԳՍԵԱՆ , Ծն. 1867 , Ձեռն. 1892 , ի վանս Սսոյ ։

ՄԵՍՐՈՊ ԱՐ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ , Ծն. 1850 , Ձեռն. 1901 , ի վանս Սսոյ ։

ՄԻՔԱՑԷԼ Վ. ԱԶԱՊԱՀԵԱՆ , Ծն. 1870 , Ձեռն. 1901 , ի վանս Սսոյ ։

ՄԿՐՏԻՉ Վ. ԹԱՊԱՔԵԱՆ , Ծն. 1867 , Ձեռն. 1895 , ի վանս Սսոյ ։

ՅԱԿՈԲ Վ. ԿԷՕՆԻԼԵԱՆ , Ծն. 1826 , Ձեռն. 1852 , ի վանս Սսոյ ։

ՆԵՐՍԷՍ Վ. ԳԱՆԻԼԵԱՆ , Ծն. 1867 , Ձեռն. 1890 , Քարոզիչ Եէնկի մահալլէի Սկիւտարու ։

ՆԵՐՍԷՍ Վ. ՊԻՐՊԻՐԵԱՆ , Ծն. 1851 , Ձեռն. 1883 , Անպ. ի կ. Պոլիս։

ՍԱՀԱԿ Ծ. Վ. ՉՕԼԱՔԵԱՆ , Ծն. 1840 , Ձեռն. 1863 , Կաթող. Փոխ. Սսոյ ։

ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԵԱՆ ԱՂԲԱՄԱՐԱՑ

ԱԲՐԱՀԱՄ Վ. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ , Ծն. 1870 , Ձեռն. 1898 , Անպ. ի Կովկաս ։

ԱՐՍԷՆ Ծ. Վ. ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ , Ծն. 1857 , Ձեռն. 1890 , Տեղապ. Աղթամարայ ։

ԳԷՈՐԳ Ծ. Վ. ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆ , Ծն. 1857 , Ձեռն 1887 , Վնհ. Մակուայ ։

ԴԱՆԻԷԼ Վ. ՁԱՏՈՑԵԱՆ , Ծն. 1868 , Ձեռն. 1893 , ի վանս Աղթամարայ ։

ԵԶՆԻԿ Վ. ՆԵՐԿԱՐԱՐԵԱՆ , Ծն. 1870 , Ձեռն. 1888 , ի վանս Աղթամարայ ։

ԵՐԵՄԻԱ Վ. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ , Ծն. 1872 , Ձեռն. 1893 , Վանհ. Նարեկայ ։

ՂԵՒՈՆԴ ԱՐ. ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ , Ծն. 1874, Ձեռ. 1900; ի վանս Խիզանու ։

ՄԱՏԹԷՈՍ Ծ. Վ. ԿԱՏԱՆԵԱՆ , Ծն. 1850 , Ձեռն. 1885, Վնհ. Ուրանիոյ ։

ՄԽԻԹԱՐ Ծ. Վ. ՊԱՏԱՆԵԱՆ , Ծն. 1828 , Ձեռն. 1860, Վան. Խլբայ ։

ՅԱԿՈԲ Վ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ , Ծն. 1831 , Ձեռն. 1855 , ի վանս Խուձկունիոյ ։

ՅՈՎՀԱՆՆԻՍ Վ. ՅԱԿՈԲԵԱՆ , Ծն. 1850 , Ձեռն. 1885 , ի վանս Աղթամարայ ։

ՅՈՎՀԱՆՆԻՍ Վ. ՏԻՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆ , Ծն. 1851 , Ձեռն. 1883 , Փ. Առաջն. Արշնոյ ։

ՅՈՎՍԷՓ Վ. ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ , Ծն. 1861 , Ձեռն. 1888 , ի վանս Աղթամարայ ։

ՆԵՐՍԷՍ Վ. ԿԱՓԱՒԵԱՆ , Ծն. 1852 , Ձեռն. 1876 , ի վանս Աղթամարայ ։

ՊՕՏՐՈՍ Վ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ , Ծն. 1865 , Ձեռն. 1888 , Վնհ. Խիզանու ։

ՊՕՂՈՍ Վ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ, Ծն. 1848, Ձեռն. 1869, ի վանս Ալթամարայ։

ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ԱԲՈՒՌՈՑՆ Ս. ԷՋՄԻԱԾՆԻ

ԱԲՐԱՀԱՄ Վ. ՌՇՏՈՒՆԻ, Ծն. 1868, Ձեռն. 1888, ի վանս Խորվիրապին։

ԱԴԱՄ Վ. ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆ, Ծն. 1861, Ձեռն. 1890, վնհ. Արկեազու։

ԱՆՏՈՆ Վ. ՎԱՐԴԱԶԱՐԵԱՆ, Ծն. 1845, Ձեռն. 1876, վնհ. Գանձասարայ։

ԱՂԱՒՆ Վ. ՇԱԽԵԱՆ, Ծն. 1864, Ձեռն. 1890, Սինոդական էջմիածնի։

ԱՐԻՍՏԱԿԷՍ Վ. ՁՈՒԼՈՑԵԱՆ, Ծն. 1872, Ձեռն. 1899, ի վանս Սեւանայ։

ԱՐՍԷՆ Վ. ՂԱԶԱՆԵԱՆ, Ծն. 1864, Ձեռն. 1893, Անպ. ի Ռուսիա։

ԱՐՍԷՆ Վ. ՎԵՀՈՒՆԻ, Ծն. 1865, Ձեռն. 1895, Բաբոզիչ Բրովիտէնսի։

ԱՐՏԱԿ Վ. ՍՄԲԱՏԵԱՆ, Ծն. 1876, Ձեռն. 1902, ի վանս Էջմիածնի։

ԲԱՐԳԷՆ Վ. ԱՂԱԻՒԼԵԱՆ, Ծն. 1868, Ձեռն. 1897, ի վանս Էջմիածնի։

ԲԱԳԱՐԱՏ Վ. ՎԱՐԴԱԶԱՐԵԱՆ, Ծն. 1869, Ձեռն. 1896, Առաջն. Փոխ. Սպահանի։

ԲԱՂԴԱՍԱՐ ԱԲ. ՏԷՐ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ, Ծն. 1858, Ձեռն. 1904, վնհ. Ս. Գայիանէի։

ԲԵՆԻԿ Վ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ, Ծն. 1867, Ձեռն. 1894, Անպ. ի Ռուսիա։

ԳԵՂԱՄ Վ. ԲԱԲԱԶԱՆԵԱՆ, Ծն. 1851, Ձեռն. 1875, վնհ. Բջնոյ։

ԳԱՐԵԳԻՆ Վ. ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ, Ծն. 1867, Ձեռն. 1897, Տես. Դպր. Երեւանի։

ԳԷՈՐԳ Վ. ՌՇՏՈՒՆԻ, Ծն. 1856, Ձեռն. 1887, վնհ. Խոր Վիրապի։

ԳՐԻԳՈՐ Վ. ՏԷՐ ՕՍԵՓԱՆԵԱՆ, Ծն. 1837, Ձեռն. 1860, ի վանս Էջմիածնի։

ԳՐԻԳՈՐԻՍ Վ. ՏԷՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆ, Ծն. 1843, Ձեռն. 1867, վնհ. Շողակաթի։

ԳԻՒՆԵՍԻՈՍ Վ. ՂԱՄԱԶԵԱՆ, Ծն. 1840, Ձեռն. 1895, վնհ. Թէլէթի։

ԵԶՆԻԿ Վ. ԳԵԱՆՋԵՑԵԱՆ, Ծն. 1869, Ձեռն. 1894, Անպ. յԵւրոպա։

ԵԶՆԻԿ Վ. ԵՐԿԱԲԱԿԵՑԵԱՆ, Ծն. 1869, Ձեռն. 1899, Փոխ. վնհ. Նոր Ջուղայի։

ԵՂԻԱ Վ. ՀԱՍԱՆ ՋԱԼԱԼԵԱՆ, Ծն. 1836, Ձեռն. 1868, ի վանս Էջմիածնի։

ԵՂԻՇԷ Վ. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ, Ծն. 1867, Ձեռն. 1898, ի վանս Էջմիածնի։

ԵՂԻՇԷ Ե. Վ. ՄՈՒՐԱՑԵԱՆ, Ծն. 1864, Ձեռն. 1893, ի վանս Էջմիածնի։

ԵՍԱՑԻ Վ. ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ, Ծն. 1833, Ձեռն. 1862, ի վանս Էջմիածնի։

ԵՓՐԵՄ ԱԲ. ԱՂԱՑԵԱՆ, Ծն. 1834, Ձեռն. 1875, ի վանս Էջմիածնի։

ԵՓՐԵՄ Վ. ՍՈՒՓՒԱՍՏԵԱՆ, Ծն. 1854, Ձեռն. 1887, Նախնդ. Շամախու։

ՁԱՔԱՐԻԱ ԱԲ. ԼԱԼԱՑԵԱՆ, Ծն. 1863, Ձեռն. 1899, ի վանս Սանահնի։

ՁԱՒԷՆ Վ. ՊԱՊՊԱՑԵԱՆ, Ծն. 1876, Ձեռն. 1902, ի վանս Էջմիածնի։

ԸՆՁԱԿ Վ. ԵԱՂՃԵԱՆ, Ծն. 1876, Ձեռն. 1901, Անպ. ի Ռուսիա։

ԹԱԳԷՈՍ Վ. ԱՒԻՒՆԵԱՆ, Ծն. 1853, Ձեռն. 1889, ի վանս Էջմիածնի։

ԹԱԴԷՈՍ Վ. ՌՇՏՈՒՆԻ , Ծն. 1856 , Ձեռն, 1886 , վնհ. Ջալեթու ։

ԹԷՈԴՈՐՈՍ Վ. ՇԻՐԱԿՈՒՆԻ , Ծն. 1825 , Ձեռն. 1864 , վնհ. Խաչակապի ։

ԹՈՎՄԱՍ Վ. ԲԱԳԴԱՍԱՐԵԱՆ , Ծն. 1870 , Ձեռն. 1894, Անպ. ի Բուրթայիս ։

ԻՍԱՀԱԿ Վ. ՏԷՐ ՄԻՔԱՑԷԼԵԱՆ , Ծն. 1867, Ձեռն. 1897, Փոխ Առաջն. Հին Նախիջեւանի ։

ԼԵՒՈՆ ԱՔ. ՓՍԻՐԵԱՆ , Ծն. 1876 , Ձեռն. 1904 , ի վանս Էջմիածնի ։

ԽԱՉԻԿ Վ. ԴԱՏԵԱՆ , Ծն. 1864 , Ձեռն. 1894, ի վանս Էջմիածնի ։

ԽՈՐՈՎ Վ. ՓԻԼԻԱԳԵԱՆ , Ծն. 1845 , Ձեռն. 1876 , Տեսուչ Ագարակի ։

ԽՈՐԷՆ ԱՔ. ԼԱԶԱՐԵԱՆ , Ծն. 1870 , Ձեռն. 1901 , վնհ Մուղնու ։

ԽՈՐԷՆ ԱՔ. ՄՈՒՐԱՏԲԷԳԵԱՆ , Ծն. 1867 , Ձեռն. 1902 , Անպ. ի Ռուսիա ։

ԽՈՐԷՆ Վ. ՏԷՐ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ , Ծն. 1872 , Ձեռն. 1899, Քարոզիչ Համատանու ։

ԿԱՐԱՊԵՏ Վ. ՏԷՐ ՄԿՐՏՉԵԱՆ , Ծն. 1866 , Ձեռն. 1894, փոխ Թեմական Երեւանի ։

ԿԻՒՐԵՂ Վ. ԿԻՒՐԵՂԵԱՆ , Ծն. 1859 , Ձեռն. 1890 , Փոխ Առ. Կարսի ։

ԿՈՄԻՏԱՍ Վ. ՍՈՂՈՄՈՆԵԱՆ , Ծն. 1867 , Ձեռն. 1894 , ի վանս Էջմիածնի .

ԿՈՒՐՈՒՆ Վ. ՍԱՀԱԿԵԱՆ , Ծն. 1867 , Ձեռն. 1896 , Դիւանապետ Կաթողիկոսարանի ։

ՀԱՄԱՉԱՍՊ Վ. ՀԱՄԱՉԱՍՊԵԱՆ , Ծն. 1842 , Ձեռն. 1864 , ի վանս Էջմիածնի ։

ՀՄԱՑԵԱԿ Վ. ԱՐՇԱՐՈՒՆԻ , Ծն. 1830 , Ձեռն. 1868 , ի վանս Էջմիածնի ։

ՀՄԱՑԵԱԿ Վ. ՏԷՐ ՍԱՐԳՍԵԱՆ , Ծն. 1851 , Ձեռն. 1870, ի վանս Էջմիածնի ։

ՂՈՒԿԱՍ Վ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ , Ծն. 1830 , Ձեռն. 1887 , ի վանս Էջմիածնի ։

ՄԱՄԲՐԷ Վ. ՄԵԼԻՔԱԴԱՄԵԱՆ . Ծն. 1869, Ձեռն. 1896, ի վանս Էջմիածնի ։

ՄԱՏԹԷՈՍ ԱՔ. ԱԼՈՑԵԱՆ , Ծն. 1835 , Ձեռն. 1896 , վնհ. կարմիր վանուց ։

ՄԱՏԹԷՈՍ Վ. ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ , Ծն. 1865 , Ձեռն. 1897 , Գործակալ Բագուայ ։

ՄԵՍՐՈՊ Վ. ՄԱԳՈՒՐԵԱՆ , Ծն. 1877 , Ձեռն. 1902 , Առաջն. փ. Ատրպատականի ։

ՄԵՍՐՈՊ Վ. ՏԷՐ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ , Ծն. 1865 , Ձեռն. 1893, ի վանս Էջմիածնի ։

ՄԻՔԱՑԷԼ Վ. ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆ , Ծն. 1851 , Ձեռն. 1889, վնհ. Անւոյ

ՄԽԻԹԱՐ Վ. ՏԷՐ ՄԿՐՏՉԵԱՆ , Ծն. 1864 . Ձեռն. 1893, ի վանս Էջմիածնի ։

ՄԿՐՏԻՉ Վ. ԹԱԴԷՈՍԵԱՆ , Ծն. 1829 , Ձեռն. 1862 , վնհ. կէչառիսու ։

ՄՈՒՇԵՂ Վ. ԵՂԱԶԵԱՆ , Ծն. 1863 , Ձեռն. 1896 , Անպ. ի Ռուսիա ։

ՅԱԿՈԲ Վ. ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ . Ծն. 1830 , Ձեռն. 1868 , ի վանս Խնձկոնից ։

ՅԱԿՈԲ Վ. ՋԱԼԱԼԵԱՆ . Ծն. 1825 , Ձեռն. 1883 , Անպաչատն ։

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ Վ. ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ . Ծն. 1838, Ձեռն. 1864, վնհ. Խնձկոնից ։

ՅՈՎԻԼ Վ. ԽԱՐԱԶԵԱՆ , Ծն. 1840 , Ձեռն. 1896 , վնհ. Քիչի ։

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Վ. ՏԷՐ ԳԷՈՐԳԵԱՆ , Ծն. 1841 , Ձեռն 1897 , վնհ. Շաւնաբադայ ։

ՅՈՒՍԻԿ Վ. ՋՕՀՐԱՊԵԱՆ, Մն. 1869, Ձեռն. 1894, Նախնդմ. Քիշնեւի։

ՆԱՀԱՊԵՏ Վ. ՆԱՀԱՊԵՏԵԱՆ, Մն. 1848, Ձեռն. 1889. Վնհ. Ղրիմու։

ՆԵՐՍԷՍ Վ. ԹՈՎՄԱՍԱՂԱՑԵԱՆ, Մն. 1878, Ձեռն. 1902, Ուսանող ի Գերմանիա։

ՆԵՐՍԷՍ Վ. ՄԵԼԻՔԹԱՆԳԵԱՆ, Մն. 1864, Ձեռն. 1901, Փ. Առաջն. Տաթեւու։

ՆԻԿՈՂԱՈՍՈՍ Վ. ՏԷՐ ԱԻԵՏԻՔԵԱՆ, Մն. 1859, Ձեռն. 1897, ի վանս Ամարասու։

ՈՒԽՏԱՆԷՍ Վ. ՏԷՐ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ, Մն. 1875, Ձեռն. 1904, ի վանս Էջմիածնի։

ՊԱՂՏԱՍԱՐ Վ. ԲԱՑԲԱԽՏԱՐԵԱՆ, Մն. 1834, Ձեռն. 1891, Վնհ. Զանջրլուայ։

ՍԱՀԱԿ Վ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ, Մն. 1856, Ձեռն 1887, ի վանս Էջմիածնի։

ՍԱՀԱԿ ԱՐ. ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՐԵԱՆ, Մն. 1869, Ձեռն. 1903 ի վանս Ս. Հռիփսիմէի։

ՍԱՀԱԿ Վ. ԲԱՂԴԱՍԱՐԵԱՆ, Մն. 1849, Ձեռն. 1872, Անպ. ի Ռուսիա։

ՍԻՄԷՈՆ Վ. ՏԷՐ ՍԱՐԳՍԵԱՆ, Մն. 1825, Ձեռն. 1896, ի վանս Տաթեւու։

ՍԻՈՆ Վ. ՏԷՐ ՄԱՆՈՒԷԼԵԱՆ, Մն. 1359, Ձեռն. 1896, Փ. Առ. Նուխաւայ։

ՍՏԵՓԱՆ Վ. ՇԻՐԱԿՈՒՆԻ, Մն. 1841, Ձեռն. 1876, Վնհ. Հռոմոսի։

ՍՏԵՓԱՆ ԱՐ. ՓՕԼԵԱՆ, Մն. 1850, Ձեռն. 1883, ի ի վանս Տաթեւու։

ՎԱՀԱՆ Վ. ՏԷՐ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ, Մն. 1845, Ձեռն. 1887, Վնհ. Նոր Նախիչեւանի։

ՎԱՀՐԱՄ Վ. ՕԼԿՈՒՆԻ, Մն. 1850, Ձեռն. 1887, Վնհ. Այրիվանուց։

ՏԻՐԱՑՐ Վ. ՏԷՐ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ, Մն. 1867, Ձեռն. 1894, Նխնդմ. Տփղիսու։

ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ՎԱՆՈՒՑ ՍԵՒԱՆԱՑ

ԳԱԼՈՒՍՏ Վ. ԱՑՎԱԶԵԱՆ, Մն. 1850, Ձեռն. 1876, ի վանս Սեւանայ։

ԳՐԻԳՈՐ Վ. ՏԷՐ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ, Մն. 1836, Ձեռն. 1870, ի վանս Սեւանայ։

ԵՂԻՇԷ ԱՐ. ՇԱՀՈՒՄԵԱՆ, Մն. 1872, Ձեռն. 1903, ի վանս Հաղարծնի։

ԽՈՐԻՆ ԱՐ. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ, Մն. 1856, Ձեռն. 1889, ի վանս Սեւանայ։

ՀՄԱՑԵԱԿ Վ. ՏԷՐ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ, Մն. 1838, Ձեռն. 1880, ի վանս Հաղարծնի։

ՄԱՄԲՐԷ ԱՐ. ՌՇՏՈՒՆԻ, Մն. 1855, Ձեռն. 1890, Վնհ. Գնդեվազու։

ՄԵՍՐՈՊ ԱՐ. ՂԱՀՐԱՄԱՆԵԱՆ, Մն. 1860, Ձեռն. 1903, ի վանս Հաղարծնի։

ՎԱՀԱՆ Վ. ԳԷՈՐԳԵԱՆ, Մն. 1855, Ձեռն. 1884, ի վանս Սեւանայ։

ՎՐԹԱՆԷՍ ԱՐ. ՅԱԿՈԲԵԱՆ, Մն. 1835. Ձեռն. 1898, ի վանս Հաղարծնի։

ՊԱՏՐԻԱՐՔՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ ԲՈՒՐԲԻՈՑ

Տ. ՄԱՂԱԲԻԱ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՕՐՄԱՆԵԱՆ, *Patriarf Կոստանդնուպոլսոյ, Ծնեալ Կոստանդնուպոլիս, Բերա 1841 փետրուար 11, ձեռնադրեալ Եպիսկոպոս 1886 յունիս 8, Մակար Ս. Սրբազան Կաթողիկոսէ, և ընտրեալ Պատրիարք 1896 նոյեմբեր 6։*

Գաբրիէլ Եպիսկոպոս Ճեվահիրեան, *Պատրիարքական Փոխանորդ։*

ՀԱՅՈՑ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ.

1.	Մաղաքիա Արքեպ. Օրմանեան, Պ. Կ. Պ.,		Նախագահ
2.	Գրիգորիս Արքեպիսկոպոս Յովհաննիսեան,		Ա. Ատենապետ
3.	Վահրամ Արքեպիսկոպոս Մանկունի,		Բ. Ատենապետ
4.	Գաբրիէլ Եպիսկոպոս Ճեվահիրեան		
5.	Գէորգ Եպիսկոպոս Խէթիճեան, (Եւրոպա)		
6.	Եղիշէ Եպիսկոպոս Դուրեան, (Իզմիր),		Ա. Ատենադպիր
7.	Կարապետ Աւագ-Քահանայ Սէթեան,		Բ. Ատենադպիր
8.	Յովհաննէս Աւագ-Քահանայ Շահպազեան		
9.	Կարապետ Աւագ-Քահանայ Սանասարեան		
10.	Մելքիսեդեկ Արքեպիսկոպոս Մուրատեան,		(Վախճանեալ)
11.	Յովսէփ Եպիսկոպոս Աւետեան		»
12.	Գաբրիէլ Ս. Վարդապետ Թոմասեան		»
13.	Գաբրիէլ Աւագ-Քահանայ Խանճեան		»
14.	Խաչատուր Քահանայ Տէր Գաբրիէլեան		»

ԲԱՂԱԲԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ.

1.	Տիգրան Էֆէնտի	Եուսուֆեան,	Ատենապետ
2.	Մինաս »	Սէթեան,	Ատենադպիր
3.	Գաբրիէլ »	Նորատունկեան	
4.	Գրիգոր »	Խաչերեան	
5.	Զաքէոս »	Տիլպէր	

6.	Տիգրան Էֆէնտի	Տէր-Ներսէսեան	
7.	Գրիգոր »	Գարակէօզեան	
8.	Սեդուհ »	Տէմիրճիպաշեան	
9.	Մկրտիչ »	Ասատեան	
10.	Մինէքերիմ »	Մանուկեան	
11.	Կարապետ »	Գաբամճեան	
12.	Յարութիւն բաշա Տատեան,		(Վախճանեալ)
13.	Սահակ »	Ալանեան	»
14.	Էլիաս Էֆէնտի	Զայեան	»

ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

1.	Գաբրիէլ Եպ. Ճեվահիրճեան,	Նախագահ
2.	Յովհաննէս Ա. Քահ. Մելիքեան	
3.	Ներսէս Քահ. Նազիկեան	
4.	Արիստակէս Քահ. Հիսարլեան	
5.	Հմայեակ Քահ. Էքսէրճեան,	Ատենադպիր
6.	Տօքթ. Տիգրան Էֆէնտի Ալէհվէրտեան,	Ատենապետ
7.	Յովհաննէս Էֆէնտի Մարգարեան	
8.	Մկրտիչ Էֆ. Ուզունեան	
9.	Բարսեղ Էֆէնտի Վասլարեան	

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

1.	Տօքթ. Վահրամ Էֆ. Թորգոմեան,		Ատենապետ
2.	Պօղոս Էֆէնտի Քէլէստէճեան,		Ատենադպիր
3.	Բարսեղ »	Աւետեան	
4.	Հրանտ »	Ասատուր	
5.	Յակոբ »	Գուրգէն	
6.	Պետրոս »	Կարապետեան	
7.	Սահակ »	Կուրտիկեան	

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

1.	Գէորգ Էֆէնտի	Ալանեան,	Ատենապետ
2.	Կարապետ »	Մալխասեան,	Ատենադպիր
3.	Խոսրով »	Տէմիրճիպաշեան	
4.	Կարապետ »	Քիւրքճիխանլեան	
5.	Մինաս »	Շիրինեան	
6.	Սարգիս »	Տանձիկեան	
7.	Վահան »	Սուբէնեան	

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԵՐԳԵՑՈՂՈՒԹԵԱՆ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ

1.	Վահան Քհնյ.	Դրիգորեան,	Ատենապետ
2.	Արիստակէս »	Հիսարլեան	
3.	Դրիգոր »	Ճէպէճեան	
4.	Դրիգոր Էֆ.	Մէհտէրեան,	Ատենադպիր
5.	Արամ »	Բժշկեան	

ՈՒՍՈՒՑՉԱՑ ՀԱՆԴՍՏԵԱՆ ՄՆՏՈՒԿԻ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ

1.	Ռեվէնս Էֆէնտի	Պէրպէրեան,	Ատենապետ
2.	Արամ »	Դարամանեան,	Ատենադպիր
3.	Սարգիս »	Դընեաճեան,	Գանձապետ
4.	Կարապետ »	Խորասանճեան	
5.	Տքթ. Մինաս »	Վարդազարեան	

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԻ ՊԱՇՏՕՆԵԱՑՔ

Ա.ՃՃական Դիւան. — Տիրայր Վարդապետ Մարգարեան և Ղեւոնդ Վարդապետ Դուրեան՝ *Քարտուղարք*։

Գործակատար Բ. Դրան. — Աբիս էֆ. Ֆեսճեան՝ *Ա. Գործակատար*։ Ցարութիւն էֆ. Գասպարեան՝ *Բ. Գործակատար*։ Շահէն էֆ. Գասպարեան՝ *օգնական*։

Կրօնական Դիւան. — Խորէն Ա. Քհ. Փէհլիվանեան՝ *Տեսուչ*։ Տիրայր Վրդ. Մարգարեան՝ *Օգնական*։ Համայեակ Քհ. Էքսէրճեան՝ *Ամուսնութեանց Դիւանադպիր*։ Եփրեմ էֆ. Փափազեան՝ *Փոխանորդապետի Դիւանադպիր*։

Վարչական Դիւան. — Ղարթող էֆ. Թէլեան՝ *Դիւանապետ*։ Նշան էֆ. Փափազեան՝ *Դիւանադպիր*։ Գառնիկ էֆ. Հայկեան՝ *Դիւանադպիր*։ Միհրան էֆ. Զուխաճեան՝ *Դիւանադպիր*։ Հրանտ էֆ. Մարգարեան՝ *Դիւանադպիր*։ Յակոբ էֆ Նորհատեան՝ *Դրագիր*։ Գամեր էֆ. Շիրինեան՝ *Դրագիր*։

Ծառաբերական Դիւան. — Կարապետ էֆ. Խաչատուրեան՝ *Դիւանապետ*։ Միւռոն էֆ. Զաքարեան՝ *Դիւանադպիր*։ Գէորգ էֆ. Իւթիւճեան՝ *Դրագիր*։

Արձանագրութեան Դիւան. — Մկրտիչ էֆ. Մելիքեան՝ *Տեսուչ*։ Նշան էֆ. Կիւրճեան՝ *Դիւանադպիր*։ Արմենակ էֆ. Թէլալեան՝ *Դրագիր*։

Ազգահամարի Դիւան. — Սեպուհ էֆ. Բլատեան՝ *Տեսուչ*։ Տիգրան էֆ. Նշաստաճեան՝ *Դիւանադպիր*։

Գլեմթից Դիւան. — Միհրան էֆ. Զօլաճեան՝ *Տեսուչ*։ Լեւոն էֆ. Քիւրքճեան՝ *Դիւանադպիր*։ Խաչիկ էֆ. Մարգարեան՝ *Արկղակալ*։ Յարեթ էֆ. Հայրապետեան՝ *Համարակալ*։

Բարապանաց. — Մարտիրոս աղա Խաչատուրեան՝ *Բարապա, Նապետ*, կարապետ աղա Սրապեան, Մելքոն աղա Օտապաշեան՝ Թադէոս աղա Էրզրումլեան, Պօղոս աղա Սրապեան՝ *Բարապանք*։

Սենեկապանաց. — Ատոմ աղա Ատոմեան՝ *Դռնապան*, Պօղոս աղա Պտկեան, Մեղրաք աղա Օտապաշեան, Մելքոն աղա Պէճեան, Գրիգոր աղա Սուրեան, Սարգիս աղա Օտապաշեան՝ *Սենեկապանք*։

ՆՊԱՍՏԻՑ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ

Ամեն.	Պատրիարք	Սրբազան	*Նախագահ*
Բարձր	էֆ.	Թէլեան	
Գառնիկ	»	Կիւլպէնկեան	
Եդուարդ	»	Գաբակէօզեան	
Սիմոն	»	Գայսէրլեան	
Տիրան	»	Կիւմիւշկեռեան	

ՅՈՎՍԷՓ ԻԶՄԻՐԵԱՆՑ ԳՐԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ

Ամեն.	Պատրիարք	Սրբազան	*Նախագահ*
Գաբրիէլ	էֆէնտի	Նորատուզկեան	*Ատենապետ*
Յովհաննէս	Ա. Քհ.	Մկրեան	*Ատենադպիր*
Վահան	էֆէնտի	Խաչեան	*Գանձապետ*
Գեորգ	Եպիսկոպոս	Սրճեան	
Նիւճէ	»	Դուրեան	
Տոքթ.	Վահրամ	էֆ.	Թորգոմեան

ԽՆԱՄԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ ԴՊՐԵՎԱՆՈՒՑ

Ամեն.	Պատրիարք	Սրբազան	*Նախագահ*
Տիգրան	էֆ.	Նուսուճեան	*Ատենապետ*

Գաբրիել	»	Գաբրիելեան	*Ստեփաղպիր*
Գեորգ	Եպիսկ.	Երեցեան	
Աբիկ	ԷՖ.	Ուցճեան	
Տիգրան	»	Բարաղամեան	

ԽՆԱՄԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Յակոբ	ԷՖ.	Էսաեան	*Ստեփապեհ*
Յովհաննէս	»	Մուրատեան	*Ստեփաղպիր*
Մագսուս	ԷՖ.	Հարեցց	*Գանձապետ*
Հրաչ	»	Ասատուր	
Մկրտիչ	»	Ասատեան	
Յակոբ	»	Յակոբեան	
Յովսեփ	»	Եուսուֆեան	

ԽՆԱՄԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Ամեն. Պատրիարք		Սրբազան	*Նախագահ*
Գաբրիել	ԷՖ.	Նորատուրկեան	*Նախագահ*
Պատրիկ	»	Կիւլպէնկեան	*Գանձապետ*
Աբիկ	»	Ուցճեան	
Գեորգ	»	Ասլանեան	
Գրիգոր	»	Կիւմիւշկեռեան	
Վահան	»	Էսաեան	
Արշակ	»	Գարակէօզեան	*Օժանդակ*
Հրաչ	»	Ասատուր	»

ԱՐՀԵՍՏԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ

Ամեն. Պատրիարք		Սրբազան	*Նախագահ*
Սահակ	ԷՖ.	Ղազարոսեան	*Ստեփապետ*
Մկրտիչ	»	Մանուկեան	*Ստեփաղպիր*
Աբիկ	»	Ուցճեան	
Գառնիկ	»	Յովակիմեան	
Պատրիկ	»	Կիւլպէնկեան	

ԽՆԱՄԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ ԳԱԼՓԱՅԵԱՆ ՈՐԲԱՆՈՑԻ

Ամեն. Պատրիարք	Սրբազան	*Նախագահ*
Տիկին	Սրբուհի Գարակէօզեան	*Ստեփապետ*
»	Ելիզա Տէր Ցարութիւնեան	*Ստեփաղպիր*
»	Վասիլուհի Գարակէօզեան	*Գանձապետ*
»	Անիա Գ. Եսայեան	
»	Բրաբ Ա. Աղասեան	
»	Իսկուհի Բաբազեան	
»	Երանուհի Նեվրուզ	
»	Սոֆի Եազըճեան	
Փրիսցիճէ մայրապետ	Բաբազեան	*Տեսուչ Մայր*

Ս. ՓՐԿՉԵԱՆ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ ՀԱՅՈՑ

ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ. — *Ս. Փրկչեան Հիւանդանոցի արդի Հոգաբարձութեան, որ կազմուած է 1898 Օգոստոս 4ին՝ անդամներն են*

Պատրիկ	Եփ. Կիւլպենկեան,	*Ատենապետ*
Տիգրան	» Մանուկեան	*Դեր-Ատենապետ*
Գրիգոր	» Ալեանագեան	*Ատենադպիր*
Տոքթ. Աբրահամ պէյ	Նազարեան	
Գրիգոր	Եփ. Եվրենեան	
Գրիգոր	» Կիւմիւշկեռեան	
Յարութիւն	» Ասլանեան	
Յակոբ	» Սթամպուլեան	

ԽՆԱՄԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ. — *Հոգաբարձութիւնը յատուկ խնամակալութեան մը միջոցաւ կը վարէ մանչերու Որբանոցի ուսումնական և արհեստական վարչութիւնը։ Այս խնամակալութիւնը կազմուած է հետեւեալ կերպով.*

Գրիգոր	Եփ. Ալեանագեան	*Ատենապետ*
Զարմայր	» Ճըմարտախօսեան	
Լեւոն	» Բանիկեան	
Յակոբ	» Գորեան	
Պօղոս	» Քեռեստեճեան	

Իսկ աղջկանց Որբանոցի հոգածութիւնն և հանդերձատան հսկողութիւնը ստանձնած է Տիկնայց Խնամակալութիւն մը, որուն անդամներն են.

Տիկին Ծուսթիանէ Զ. Տիլպէր	*Ատենապետ*
Օրիորդ Մարիամ Յ. Միւհենտիսեան	*Ատենադպիր*
Տիկին Առեմ Յ. Գարամանեան	
» Բրլանքի Ն. Սեֆերեան	
» Եպրահամ Մ. Յակոբեան	
» Մահրունի Ի. Իբրահոսեան	
» Նեվրիկ Ա. Մանուկեան	
» Սօֆի Յ. Մարգարեան	

ՊԱՇՏՕՆԵԱՑՔ. — **Դրասենեակի պաշտօնեաներ.** — *Մահտես Եփ. Խիւտավէրտեան՝ Տեսուչ դրասենեակի, Համբարձում Եփ. Ամէնեան՝ Արկղակալ, Յովակիմ Եփ. Մանուկեան՝ քարտուղար-Համարակալ։*

Հիւանդանոցի պաշտօնեայք. — *Վարդան Վրդ. Բրոխորոնեան՝ Հոգեւոր պաշտօնեայ, Յակոբ Եփ. Համամճեան՝ Տնօրէն, Իսայեկ Եփ. Հայկազն՝ Դեր-Տնօրէն, Գարեգին Եփ. Մերկերեան՝ Դիւանապետ, Տոքթ. Նազարէթ Եփ. Տաղաւարեան՝ Բժիշկ ներքին հիւանդութեանց, Տոքթ Միհրան Եփ. Զարդարեան՝ Վիրաբոյժ-բժիշկ, Տոքթ. Լուիճի Մոնճերի՝ Ծիմարաբոյժ-բժիշկ, Տոքթ. Կարապետ Եփ. Իրիմեան, Տոքթ. Առշակ Եփ. Գազազեան, Տոքթ. Մաչիկ Եփ. Պօղոսեան՝ ներքին բժիշկներ, Յարութիւն Եփ. Ֆերհատեան՝ դեղագործ։*

Որբանոցի պաշտօնեայք. — *Միհայէլ Եփ. Նալպանտեան՝ Առաջ. Տեսուչ, Տիկին Սզնիւ Զօհրապ՝ Փոխ-Տեսուչուհի Աղջկանց Որբանոցին, Տոքթ. Գաբրիէլ Եփ. Նահապետեան՝ Այցելու բժիշկ։*

Հիւանդանոցն ունի 3 հսկող մայրապետներ (մին էրիկ մարդոց և 2ը կիներուն կողմը), 3 վիրադարման (2ր էրիկ մարդոց և միւսը կիներու), 15 հիւանդապահ (10ը էրիկ մարդոց և 5ը կիներու կողմը) և 10 ուրիշ պաշ-

տօնեայներ, որք են գիշերապահ, մատակարար, սնունդներու բաշխող, լոգանքի պաշտօնեայ, սափրիչ, դռնապան, հանդերձապահ։

Ցիմարանոցն ունի 20 յիմարապահ (14 արանց և 6 կիներու կողմը)։

Դեղարանը ունի 1 օգնական և 4 աշակերտ։

Ծերանոց եւ Անկեղանոց ունի 6 յատուկ սպասաւորներ։

Որբանոցներն ունին 12 մնայուն և 7 այցելու ուսուցիչներ և 8 տնտես։

Հանդերձատուն ունի 1 պաշտօնեայ և լուացարանը 5 լուացարարուհիներ և 2 բաղնիքի ծառայողներ։

Մառանն ունի 1 գլխաւոր և 1 օգնական պաշտօնեայ. և խոհանոցը 1 վարպետ և 3 օգնական։

Սնաանոց համար 3 ծառայողներ և պարտէզին 1 պահապան։

Մատուռին ալ լուսարար մը։

Վերև յանուննէ յիշուած 19 պաշտօնակալներուն հետ, Հիւանդանոցի ամբողջ պաշտօնէութիւնը կը բովանդակէ 125 հոգի։

Ա. ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ՋԱՆԱԶԱՆ ՄԱՍԵՐԸ

Այս Հաստատութիւնն՝ որ ընդհանրապէս Ս. ՓՐԿՉԵԱՆ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ անուամբ ծանօթ է հասարակութեան՝ զանազան անջատ ճիւղեր ունի, որք են Հիւանդանոց, Ծերանոց, Անկեղանոց, Որբանոց, Ուսանողներու յարկ և Մոմարան։

Ա. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ. — *Հիւանդանոցն երկու ճիւղի բաժնուած է, Բժշկական և Վիրաբուժական՝ առաջինը 140 (100ը այր և 40ը կին) և երկրորդը 85 (60ը այր և*

25ը կին) անկողին ունի։ Ուռականութեամբ վարակուածները (Tuberculeux), յիմար հիւանդները, թարախաւորները, և տղաք՝ թէ՛ արանց և թէ՛ կանանց կողմը՝ յատուկ սրահներ ունին, կան և մանուածորներու համար մէկ երկու անկողիննոց սենեակներ։

Հիւանդանոցի երկու ճիւղերն ունին իրենց գլխաւոր բժիշկը և իւրաքանչիւրն իր օժանդակ բժիշկը։ Առաջիններն չաւարթն երեք անգամ՝ իսկ վերջիններն ամէն օր կ'այցելեն ու կարգաւ պիչերները կը մնան Հիւանդանոցին մէջ։

Հիւանդանոցը ունի Վիրաբուժական ընտիր սրահ մը, Վիրապարմանի երկու խուցեր, Ջրաբուժական կրկին լոգարաններ (մին արանց և միւսը կանանց կողմը), բժշկական եւ հիւանդներու ընթերցանութեան կրկին մատենադարաններ եւ երկու հիւրանոց, մէկը արանց եւ միւսը կանանց կողմը։

Տարեկան չուրջ 2000 հիւանդներ կը դարմանուին հոն, որոնց $^3/_4$ը այր եւ $^1/_4$ը կիներ են։ Այս հիւանդներուն 1300 - 1400ը ներքին հիւանդութեանց ճիւղին կը վերաբերին, 600—700ը վիրաբուժական բաժնին։

Ամէն կարգի հիւանդներ կ'ընդունուին։ Ափրոդիտեան հիւանդութեամբ վարակուածներ չէին ընդունուիր մինչեւ վերջին տասնեակ, այժմ անոնցմէ միայն անոնք կ'ընդունուին որոնց ոտքի վրայ դարմանումը հնար չէ։

Աչքի, ականջի եւ կոկորդի հիւանդութեանց յատուկ ճիւղեր կային երբեմն, հիմա ջնջուած են. երբ անոնցմէ ընդունիլ հարկ ըլլայ, քաղաքիս հայ մասնագէտներու կը դիմուին դարմանելու համար։

Ցեսադայ կրկին ցուցակները, քաղուած 1903 տարւոյ բժշկական կրկին ճիւղերու տեղեկագրէն, յատակ գաղափար մը կուտան Հիւանդանոցի գործունէութեան վրայ։

Ա. Ներիին հիւանդութեանց բաժին

						Գումար
Պատրաստ 1903 Յունր. 1		Այր	62	կին	15	77
Մուտք	Դրսէն	»	814	»	250	1064
	Որբանոցէն	»	87	»	56	143
	Պաշտօնեայներէն	»	19	»	10	29
	Ներանոցէն	»	64	»	30	94
	Ուսանողներէն	»	12	»	. .	12
						1419
Ելք	Բժշկուած	»	506	»	178	684
	Բարւոքուած	»	279	»	57	336
	Արձակուած	»	73	»	49	122
	Մեռած	»	148	»	55	203
						1345
Պատրաստ 31 Դեկտ. 1903		»	52	»	22	74
						1419

Բ. Վիրաբուժական բաժին

		Գումար
Պատրաստ 1903 Յունր. 1		61
Մուտք		583
		644
Ելք	Բժշկուած	393
	Բարւոքուած	37
	Արձակուած	104
	Մեռած	37
		571
Պատրաստ 31 Դեկտ. 1903		73
		644

Գ. Ծիմարաց բաժին

Այս տարւոյ ընթացքին մէջ Ծիմարանոցի կրկին բաժնի հիւանդները Ծիմարանոցի բժշկաց կողմանէ դարմանուեցան, որք ունեցան ընդամէնն 141 հիւանդնեբու համար 36 մահ, ինչպէս իւր մասնաւոր ցուցակին մէջ կը տեսնուի։

Այս ցուցակներէն կը տեսնուի որ ներքին հիւանդոբեանց 1345 հիւանդները 203 մահ և վիրաբուժական բաժնի 571 հիւանդները 37 մահ տուած են, այսինքն 1916 հիւանդներու 240ը մեռած են, որով Հիւանդանոցիս մահականութիւնն է 1903 տարւոյ համար 0/0 12,53։ Եթէ ի հաշիւ չառնենք և 10 հոգեւարք վիճակաւ Հիւանդանոցս եկողները՝ ունեցած կ'ըլլանք 1906 հիւանդի վրայ 230 մահ կամ 12,06։ Բաղդատութեան դնենք այս տարուան միջինը նախորդ քանի մը տարիներուն միջինին հետ։

1897ին 0/0 16,51
1898ին 0/0 19,37
1899ին 0/0 16,97
1900ին 0/0 15,10
1901ին 0/0 15,12
1902ին 0/0 13,40
1903ին 0/0 12,53

Բ. ՑԻՄԱՐԱՆՈՑ. — *Ծիմարանոցը պրեթէ 300 պատսպարեալներ ունի որոնց 200ը այր եւ 100ը կիներ են։ Առանց թիւը դժբաղդաբար աւելնալու վրայ է, որով և վերջին տարիներս Ծիմարանոցի արանց և կանանց բաժիններուն յատկացուածական չէնքերն արդէն լեցուած են ու յիմարները սկսած են նեղուիլ։*

Ծիմարանոցն ունի յիմարաբոյժ մը և օգնական բժիշկ մը. առաջինը չաբաթն երկու անգամ կ'այցելէ։

իսկ իր օժանդակը ամէն օր։ Արանց և կանանց բաժիններն ունին իրենց ընդհանուր հսկող պետերէ զատ 20 յիմարապահ (14 արանց և 6ը կիներու բաժնին մէջ)։

Ցիմարները երեք դասի բաժնուած են.

Ա. Տեւական, անդարմանելի և հանդարտ յիմարներ որոնք աշխատաւոր կ'անուանուին և Հաստատութեանս աշխատութեանց կը գործածուին։ Բ. Ցուզման ենթականեր։ Գ. Շռաններըը, ապուշները և տղայք։ Այս երեք կարգն ալ արանց կողմն ունին իրենց յատուկ յարկերը. կանանց կողմը այս բաժանումները ամբողջացած չեն տեղւոյ անձկութեան պատճառաւ։

Ցուզեալ յիմարները մանաւոր խուցերու մէջ կը դրուին կամ բռնազգեստ հագցընել կուտան (camisole de force). գանակոծումն իսպառ արգիլուած է։

Ցուցակ Ցիմարանոցի 1903 տարւոյ

				Գումար
Պատրաստ 1903 Ցունր. 1 .	Այր	204	կին 100	304
Մուտք	»	71	» 51	122
				426
Ելք Բժշկուած	»	27	» 7	34
Բարւոքուած	»	18	» 22	40
Արձակուած . . .	»	3	» 4	7
Մեռած	»	23	» 13	36
				117
Պատրաստ 1903 Դեկտ. 1 .	»	204	» 105	309

Գ. ՑԵՐԱՆՈՑ եւ ԱՆԿԵԼԱՆՈՑ. — Ցերանոցը անոք և ծեր հայերու յատկացուած յարկ մըն է. իսկ Անկեղանոցը անկարող և անտէր անձերու, փորձանաւոր աղջկանց ու լքեալ կիներու յատուկ է։

Այս յարկերու մէջ պատապարեալներն առօրեայ 3

ժամ անունդէ զատ կ'ընդունին ծխախոտ, և սուրճ պատրաստելու համար աղացած սուրճ ու չաքար։

Ցերուներն ու անկեաններն իրենց արամադրութեան տակ ունին մատենադարան մը, և կրնան Հաստատութեան մատուռին ժամերգութիւններուն ներկայ գտնուիլ և պարտէզներու մէջ ժուռ գալ։

1903 Դեկտ. 31ին ունէինք 131 ծեր և անկեալ որոնց 78ը արու են և 53ը կին կամ աղջիկ։

Գ. ՈՐԲԱՆՈՑ. — Որբանոցն ունի Հոգաբարձութենէն ընտրուած մանաւոր Ենամակալութիւն մը որուն ատենապետն է Հոգաբարձութեան անդամներէն մէկը, և Տեսուչի մը ձեռքով կը վարէ Որբանոցը։ Հաստատութեանս Որբանոցի սաներուն թիւն էր 1903 Դեկտ. 31ին 277 որոնց 172ը մանչ և 105ը աղջիկ են։ Աղջիկներուն հետ են մինչեւ 7 տարեկան 26 պզտիկ մանչերը և Հաստատութեանս մէկ յարկին մէջ կը գտնուին, իսկ 7 տարեկանէն վեր մանչերը ժողովակայ Ս. Ցակոբայ վանուց մէջ կը մնան։

Սանուց չորք $^3/_4$ը գաւառացի և $^1/_4$ը պոլսեցի են կամ աւելի ճիշդը ըսելու համար 69ը պոլսեցի են և 208ը գաւառացի։ Կ. Պոլսեցիներուն 10ը յորեկեայ են, Գազլը չէչմէ թաղին մէջ բնակող հայերու զաւակներ, ամէնն ալ մանչ, 7ը մեծ և 3ը եօթ տարեկանէն վար։

Որբանոցի ծրագիրն հիմնուած է Ուսումնական Խորհրդոյ կազմական Նախակրթարանի ծրագրին վրայ, Արհեստանոցի պահանջած փոփոխութիւններով։

Նախապատրաստական և տարրական չորքանները աշակերտներու օրը 4 ժամ դաս ունին։

Հինգ տարիէ ի վեր հաստատուած են կօշկակարութեան, դերձակութեան, աթոռագործութեան, կահագործութեան և թիթեղագործութեան արհեստանոցներ որոնց կը հետեւին միջին և բարձր չորքաններու աշա-

կերտները, օրուան կէսը ուսման և միւս կէսը արհեստի պարապելով։

Որբանոցը տեսուչէն զատ ունի 12 մնայուն դաստիարակ որոնց 7ը մանչերու եւ 5ն աղջիկներու կողմը. կան նաեւ 7 այցելու ուսուցիչներ, վեց արհեստի ուսուցիչներ. մէկ ձեռագործի ուսուցչուհի եւ մէկ այցելու բժիշկ։

Որբանոցի պաշտօնէից եւ դպրոցական պիտոյից տարեկան ծախքն է դրեթէ 850 ոսկի, 1903 տարւոյն ծախուց գումարն եղած է 90119¼ ղրուշ։

Ե. ՈՒՍԱՆՈՂՔ. — Այս դասակարգը չփոթելու չէ Որբանոցի սաներուն հետ։ «Ուսանող» կ'անուանենք այն ամէն արական սեռէ որք եւ անպաշտպան պատանիներն որոնք կա'մ մայրաքաղաքիս մէջ բարձրագոյն վարժարան մը կը յաճախեն եւ կամ արհեստի մը կը հետեւին քաղաքիս կամ Հաստատութեանս մէջ։

Այս պատանիներն ընդհանրապէս որբանոցիս չրջանաւարտներ են, երբեմն ալ արհեստաւոր եղած որբեր եւ կամ դրսէն եկողներ։

Վարժարաններ յաճախող ուսանողներն երբ չրջանաւարտ ելլեն, եւ արհեստաւորներն երբ գաղթական ատենին հասնին՝ կը հետեւանան Հաստատութենէն։ 1903 Դեկտ. 31ին կային 42 ուսանող որոնց 4ը բժշկական, 7ը դեղագործական, 7ը դեղարանէստից, 6ը կեդրոնական վարժարանի կը հետեւին. իսկ 4ը ժամագործութիւն, 5ը դեղագործութիւն, 3ը թիթեղագործութիւն, 1ը դերձակութիւն, 2ը ատաղձագործութիւն կ'ուսանին եւ 3ը Հաստատութեանս Տնօրէնութեան դիւանի օժանդակ գրագիրներ են։

Հիւանդանոցի դեր-անօրէնը յատուկ հսկողութիւն եւ հոգածութիւն կը վարէ այդ ուսանողներուն վրայ։

Զ. Մոմարան. — Հաստատութիւնս ի վաղուց անտի ունի իր մէջ Մոմարան մը ուր կը պատրաստուին մայրաքաղաքիս եկեղեցիներուն և հարսանիքներու մոմերը։ Հաստատութեանս Մոմարանը մայրաքաղաքիս նոյնատեսակ գործարաններու առաջինը կրնայ համարուիլ և ամէն կերպով կրնայ գերազանցել զանոնք։

Մոմարանը տարեկան գրեթէ 200 ոսկի չահ մը կուտայ Հաստատութեանս։ 1903 տարւոյ Մոմարանի զուտ չահն եղած է 15467¾։ Վերջին տարւոյս մէջ Հոգաբարձութիւնը կարեւոր զեղչեր ըրաւ մոմերուն գնոյն վրայ։

Բ. ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆՍ ՕԺԱՆԴԱԿ ՄԱՍԵՐԸ

Ա. Դեղարան. — Հաստատութիւնս ունի դեղարան մը ուր կան 2 վկայուած վարպետներ և 4 աշակերտներ։ Դեղարանի 1903 տարւոյ ծախքն եղած է 30956½ ղրուշ։

Բ. Հանդերձատուն. — Հաստատութիւնս ունի հանդերձատուն մը ուր կը պատրաստուին Հաստատութեանս պատսպարեալներուն ձերմակեղէններն ու զգեստները, եւ ուր մանաւոր քանակաւ ձերմակեղէն ու զգեստեղէն պատրաստ կը գտնուին։ Հանդերձատունը ներամայկալուհի տիկնանց հսկողութեան ենթարկուած է եւ ունի մանաւոր պաշտօնեայ մը։ Հանդերձատան տարեկան ապառումն է իբր 1000 ոսկի։

Գ. Լուացարան. — Գլխաւոր լուացարարուհւոյ մը յանձնուած է լուացարանը՝ ուր կ'աշխատին անհրաժեշտ լուացարարուհիներէ զատ Անկեալանոցէն աշխատել կրցող կիներ։ Ձերմակեղէնները մանաւոր չեռոցի մը միջոցաւ կ'եռացուին։ Լուացքը չատ մաքուր է։

Դ. Բաղնիք. — Հաստատութիւնս Հիւանդանոցի յատուկ լոգարաններէ զատ ունի նաեւ ասիական բաղնիք մը ուր կարգաւ կը լուացուին ծերերը, անկեալները, յիմարները, ուսանողները, որբերն եւ պաշտօնեաները։

Ե. Մառան եւ Մթերանոց. — Մանաւոր պաշտօնեայի մը հսկողութեան յանձնուած են Հաստատութեանս մառանը, եւ փայտի, ածուխի ու քարիւղի մթերանոցները։

Մառանէն եւ մթերանոցէն որ և է պարէն կամ նիւթ դուրս չելլեր առանց Տնօրէնութեան գրաւոր հրամանին։

Սննդեան մասին տարեկան գրեթէ 5000 ոսկի կը ծախսուի։ Լուսաւորութեան, ջեռուցման եւ մաքրութեան համար տարեկան սպառումն է գրեթէ 700 ոսկի։

Զ. Խոհանոց. — Խոհանոցը Հաստատութեանս ամենէն աւելի վայելուչ, մաքուր ու լաւ կանոնաւորուած մասերէն մէկը կրնայ համարուիլ։ Խոհանոցը ունի վարպետ խոհարար մը եւ երեք օգնականներ։

Է. Անասնարան. — Անասնարանն երկու ուրոյն մասերէ կը բաղկանայ, 1. Գոմ ուր կը գտնուին Հաստատութեանս կաթ մատակարարող կովերն ու իրենց հորթերը, 2. Ախոռ ուր կը գտնուին Հաստատութեանս պիտոյից տեղափոխութեան յատկացուած ձիերը։

1903ի վերջը գոմը ունէր 25 կով, 12 հորթ, 3 այծ, 1 ոչխար և 1 գառնուկ իսկ ախոռը 3 ձի։

Տարեկան գրեթէ 23290 օխա կաթ կ'առնուի գոմէ եւ գրեթէ 3500 օխա ալ դուրսէն։

Ը. Արհեստաւորներ. — Հաստատութեանս մէջ կը գտնուի արհեստաւորներու խումբ մը, դառնագործ, թիթեղագործ, երկաթագործ, դերձակ, հնակարկատ-

կոչկակար, մեքենավար, տրմնաչէն-հիւսն, որոնք միակ Հաստատութեանս պիտոյից կը ծառայեն։

Այս արհեստաւորներուն ամանց քով աշկերտներ կը դրուին ուսանողներու դասակարգէն։

Թ. Մատենադարան եւ Դիւան. — Հաստատութիւնս ունի գլխաւոր մատենադարան մը և 4 մասնական մատենադարաններ, 1 Բժշկական, 2 Հիւանդասցի, 3. Մերանոց Անկելանոցի, 4. Որբանոցի. ընդամէնը գրեթէ 8300 կտոր գիրք պարունակելով։

Հաստատութիւնս ունի դիւան մը ուր կը պահուին Հաստատութեանս տոմարներն և թղթեղէնները։

Ժ. Պարտեզներ. — Արանց և կանանց կրկին Բժշկարանոցներն ունին մանաւոր պարտէզներ, իսկ ապաքինած հիւանդները, ծերունիները ու անկեալները կեդրոնական մեծ պարտէզին մէջ ժուռ կուգան։

ԺԱ. Մատուռ. — Հաստատութեանս մէջ կը գտնուի Ս. Փրկչի մատուռը ուր ամէն օր ժամերգութիւն կ'ըլլայ ու Հոգաբարձութեան կողմէ ընդունուած Հոգեհանգստեան պատարագներ և պաշտօններ կը կատարուին։

Մատուռն ունի մէկ եկեղեցական պաշտօնեայ եւ մէկ լուսարար։

Ս. Յակոբայ Վանուց մէջ, ուր կը գտնուի մանչերու Որբանոցը, կայ Ս. Յակոբայ մատուռը։

Գ. ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆՍ ԿԱԼՈՒԱԾՆԵՐԸ, ՎԱԳՖՆԵՐԸ ԵՒ ԳՈՅՔԸ

Հաստատութիւնս 178 կտոր վագֆեր զատ ունի նաեւ 100է աւելի մեծ ու փոքր կալուածներ, գրեթէ 14,000 ոսկի արժողութեամբ, սոսկ տարեկան եկամուտն է գրեթէ 750 ոսկի։

Հաստատութիւնս կ'ընդունի տարեկան 15 հաստատուն կտակէ 3064 ղրչ. և 2 կտակներու տրամադրութեան համաձայն կը վճարէ 1650 ղրուչ։

Հաստատութիւնս ունի 186 հատ երկաթուղւոյ արժեթուղթ, 7 հատ Ռուսական պարտատոմս, 4 Քրէտի ֆոնսիէ էժիթսիէն, 9 հատ Իւնիֆիէ էժիթսիէն, 1 Պուլկարական պարտաթուղթ, 1 Վիլ տը Լիօն, 7 Վիլ տը Պրիւքսէլ, 1 էմվալի իթամ եւ 440 հատ Օսմ. Գոնսոլիտէ 255012¼ ղրչ. արժէքով։

Ծուցակ ելեւմտից 1903 տարւոյ

1.	Կալուածք	Կալուածք	87,027
		Պարտէզի վարձք	4,860
		Ջիթհաստան	2,590
		Պաստանի միւլքի վարձք	500
2.	Վագֆի հասոյթ		7,306½
3.	Նպաստ կառավարութեան հաց և միս		378,145
4.	Թոշակ Մալիէի		23,421
5.	Կտակ		24,664
6.	Արհեստական վարժ. խնամ (600 ոսկի)		64,800
7.	Պահանջներու տոկոս		68,434½
8.	Արժէթղթոց կտրոններէ և իթամի տոկ.		10,668½
9.	Մոմարանի չահ		15,467¾
10.	Ծնողատան հասոյթ		4,025½
11.	Սիկառի թուղթի հասոյթ		28,940
12.	Դպրոցական տետրակներու կնքում		66
13.	Օրացոյցի հասոյթ	Պարզ 60,196¾	
		Ընդրձակ. 33,010½	93,207¼
14.	Անցագրատուն		15,048
15.	Նշանտուփեններ		18.160

16.	Եկեղեցիներու եւ հաստատութեանս դանձանակներէ		19,948
17.	Եկեղեցւոց պնակներէ		19,907
18.	Առանին դանձանակներէ		8,561½
19.	Ս. Փրկչի մատուռի հասոյթ	Բանկալ 2,920¾	
		Թղթ. նուէր 3,621	6,541¾
20.	Կտակեալ դրամագլուխք		123,400
21.	Ննջեցելոց ապանդներէ		8,228
22.	Տօնական այցելութեանց փոխարէն		9,171¾
23.	Ծաղկեպսակ յուղարկաւորութեան		70,194
24.	Ծաղկեփունջ հարսանեաց		8,956
25.	Տարեկան նուագահանդէս		102,586
26.	Պատսպարելոց թոշակք		118.155
27.	Մախս տուրք Հիւանդաց		15,630
28.	Ցկեանս մուտք		324
29.	Դրամական նուէրներ	Պարբերական 3,305	
		Մխանուագ 183,159¼	
		Տար. հանգ. 21,828	208,292¼
30.	Նիւթական նուէրներ		56,223½
31.	Զանազան հասոյթ		6,939½
32.	Անասնարանէ		4,627
33.	Որբանոցի արհեստարաններէ		12,349½
34.	Դրամական չահ		3,185¾
35.	Կանկառանոց		12,889½
			1,663,441

Ելք

1.	Մնուդք		541,151¾
2.	Վառելանիւթ, լուսաւորութեան նիւթ եւ օճառ		79,851½
3.	Հանդերձեղէնք	Մաշած 112.862	
		Նորոգութ 666¼	113,528¼

4.	Դեղօրայք		30,956 1/2
5.	Որբանոցի պաշտօնէից ամսականք եւ դպրոցի պիտոյք		90,119 1/4
6.	Պաշտօնէութեան ամսական		266,354 1/2
7.	Կարասիք	Հինցած . . . 34,452 Նորոգութիւն 10,744 3/4	45,196 3/4
8.	Շինութիւնք եւ նորոգութիւնք	Հիւանդնոցի. 44,558 1/4 Ս. Յակոբայ 5,840	50,398 1/4
9.	Զանազան ծախք, (սովորական եւ պատահական)		57,054
10.	Տպագրական ծախք		5,463
11.	Դրասենեկի ծախք, Հոգաբարձութեան եւ Տնօրէնութեան		1,830 3/4
12.	Վարձք Հոգաբարձութեան դրասենեկի		2,100
13.	Տոկոս		3,715 3/4
14.	Կալուածական ծախք		32,721
15.	Կալուածական տուրք		14,416 3/4
16.	Ապահովագրութիւն		8,642
17.	Անցագրատան ամսական		6,000
18.	Վճարելի կտակ		2,050
19.	Բժշկական եւ վիրաբուժական պիտոյք		7,331
20.	Յատկացեալ ամսականներ		16,967
21.	Գանձանակաց համար տասանորդ . . .		4,483 3/4
22.	Վագֆի համար տասանորդ եւ ծախք .		749 1/2
23.	Բաժանորդագրութեան հաւաքչին . .		480
24.	Նշանաւութեան ծախք		2,720 1/2
25.	Ջէն ու չահ		176,078 1/4
26.	Պարզ օրացոյցներու ծախք		21,147 3/4
27.	Ընդարձակ օրացոյցներու ծախք . . .		21,078 1/4
28.	Շինութիւն սալայատակաց		8,346
29.	Հասութից առաւելութիւն		52 509
			1,663.441

ԹԱՂՕՐԱՅՔ Կ. ՊՈԼՍՈՅ

1. ԳՈՒՄ–ԳԱՊՈՒ

Մայր եկեղեցի Ս. Աստուածածին

Քարոզչութիւնը կը վարէ Ս. Պատրիարքը։

Ժամօրհնող. — Տ. Եզրաս վրդ. Սալխան։

Քահանայք. — Տ. Եղիշէ Ա. Քհ. Սէրքէնեան՝ Ասագերեց, (ձեռն. 1859), Տ. Միքայէլ Աչճեան՝ Փոխ–ասագերեց (1882), Տ. Յակոբ Թերզեան՝ Լուսարարապետ (1879), Տ. Սրիստակէս Զիզմէճեան (1866), Տ. Թաբեգին Ղազարոսեան (1873), Տ. Ոսկի Օհաննեան (1873), Տ. Պօղոս Պէյազեան (1882), Տ. Կարապետ Ստեփանեան (1888), Տ. Գէորգ Պագալեան (1895), Տ. Եղիազար Պօղոսեան (1895)։

Թաղ. Խորհուրդ. — Յակոբ Ամատեան՝ Ատենապետ, Մկրտիչ Մելիքեան՝ Դեր-ատենապետ, Գրիգոր Մեհտէրեան՝ Ատենադպիր, Գառնիկ Գալաճեան՝ Գանձապետ, Յարութիւն Իւթիւճեան, Խաչիկ Յանճեան, Յակոբ Նշանեան, Գրիգոր Բարազեան։

Դպրաց դաս. — Մխրան Տէր Ահարոնեան՝ Դպրապետ, Խաչիկ Յանճեան՝ Փոխ-դպրապետ, Գրիգոր Մեհտէրեան՝ Դասապետ-ուսուցիչ։ — Տ. Գէորգ Ժողով. Ներսէս Քէօչէեան՝ Ատենապետ, Յարութիւն Շիշմանեան՝ Ատենադպիր, Խորէն Մկրտիչեան՝ Գանձապետ։

Ջորից-թաղից աղխատաց խնամակալութիւն. — Տ. Գէորգ քհնյ. Պագալեան՝ Ատենապետ, Պետրոս Մանուկեան՝ Ատենադպիր, Յովհաննէս Սինանեան՝ Գանձ-

ձապես, Մխիթար Բէշիմալճեան՝ Մատակարար, Սարգիս Զիլէքճեան, Միհրան Ալէքսեան, Լեւոն Բաբազեան, Արամ Գալաճեան, Սիմոն Գազանճեան։

—

2. ԳՈՒՄ-ԳԱԲՈՒՄԻ ԴՈՒՐՍ

Ս. Յարութիւն

Քարոզիչ. — Տ. Եղնիկ եպ. Ալահունի։

Քահանայք. — Տ. Խորէն Վարդանեան (1894) Փոխ-առաջնորդ, Տ. Գարեգին Տէր-Գէորգեան (1885), Տ. Սուքիաս Արիստակէսեան (1895), Տ. Վաչտակ Բազունի (1903)։

Թաղ. Խորհուրդ. — Յովհաննէս Ազնաւուրեան՝ Ատենապետ, Պետրոս Թագաւորեան՝ Ատենադպիր, Անդրանիկ Կարապետեան՝ Դանձապետ, Լեւոն Եղիազեան, Տաքէս Բէյնիրճեան, Սարգիս Գոչունեան, Մեսրոպ Գոչունեան, Մեսրոպ Բաբազեան։

Դպրաց դաս. Գրիգոր Զուլհաեան՝ Փոխ-դպրապետ և Դասապետ-ուսուցիչ, Յակոբ Պաղտասարեան Ատենապետ, Արշակ Կարապետեան՝ Ատենադպիր, Կարապետ Պօհճալեան՝ Դանձապետ։

—

3. ԿԻՏԻՖ-ԲԱՇԱ

Ս. Յովհաննէս Աւետարանիչ

Քարոզիչ. — Տ. Ներսէս եպ. Ալանեան։

Քահանայք. — Տ. Յովհաննէս Ա. Քհ. Մերկերեան (1887) Ատենապետ, Տ. Յակոբ Բաբազեան (1874), Տ. Եղիա Կարապետեան (1888), Տ. Տրդատ Պօյաճեան (1895) Տ. Պետրոս Զարդաւաթճեան (1895), Տ. Մարտիրոս Գալֆայեան (1899)։

Թաղ. Խորհուրդ. — Սեդրաք Զափուղեան՝ Ատենապետ, Եղիազար Մկրտիչեան՝ Ատենադպիր, Յակոբ Զամպազեան՝ Դանձապետ, Յովհաննէս Եկէնեան, Աւետիս Կիւլպէնկեան։

Դպրաց դաս. — Գրիգոր Մեհտէրեան՝ Դպրապետ, Յովհ. Մեհտէրեան՝ Դասապետ ուսուցիչ, Աւետիս Կէօզլիւքեան՝ Ատենապետ, Երուանդ Բէնէեան՝ Ատենադպիր, Տիգրան Փեչիմալճեան՝ Դանձապետ։

—

4. ԵՆԻ-ԳԱԲՈՒՄԻ

Ս. Թադէոս եւ Ս. Բարթողիմէոս առաքեալք

Քարոզիչ. — Տ. Վահան Ծ. Վ. Յակոբեան։

Քահանայք. — Տ. Բարթուղիմէոս Պօղոսեան (1859) Փոխ-Առաջնորդ, Տ. Սրիստակէս Վարժապետեան (1889), Տ. Յուսիկ Բաջունի (1886)։

Թաղ. Խորհուրդ. — Մարուքէ Ֆրէնկեան՝ Ատենապետ, Նշան Ազարեան՝ Ատենադպիր, Սարգիս Յովհաննէսեան։

—

5. ՍԱՄԱԹԻԱ

Ս. Գէորգ

Քարոզիչ. — Տ. Գաբրիէլ եպ. Ձէվահիրճեան։

Քահանայք. — Տ. Յովհաննէս Ա. Քհյ. Շահպազեան (1867) Առաջնորդ, Տ. Ներսէս Տէր-Եղիշէեան (1869), Փոխ-Առաջնորդ, Տ. Փիլիպպոս Տէր Յակոբեան (1869), Տ. Կարապետ Յակոբեան (1878), Տ. Արքար Արապեան (1884), Տ. Անանիա Յակոբեան (1887), Տ. Սրիստակէս Հիսարլեան (1896), Տ. Եղիշէ Մանասեան (1899)։

Թաղ. խորհուրդ. — Յարութիւն Չիլինեան՝ Աստիապետ, Գառնիկ Հայոցեան՝ Աստիադպիր, Մանուկ Վարդանեան, Գանձապետ, Անտոն Ալանեան, Լեւոն Էթմէքճեան, Կարապետ Քնարեան, Յովհաննէս Գալֆայեան, Յակոբ Վարդանեան։

Դպրաց դաս — Կարապետ Տէր-Մանիկեան՝ Դպրապետ, Լեւոն Սինեքերիմեան՝ Փոխ-Դպրապետ, Կոպեռնիկ Պապիկեան՝ Աստիապետ, Հրանդ Բըրըքճեան՝ Աստիադպիր, Հերմոմ Մէյտուճեան՝ Գանձապետ։

Աղքատախնամ. — Արշակ Քիրէճճեան, Աստիապետ, Սրիտակէս Սարգիսեան՝ Աստիադպիր, Լեւոն Էթմէքճեան՝ Գանձապետ, Յակիկ Մոսիկեան՝ Մատակարար։

—

6. ԱԼԹՔ ՄԷՐՄԷՐ

Վիլսաղիր Ս. Յակոբ

Քարոզիչ. —

Քահանայք. — Սամաթիոյ։

Թաղ. խորհուրդ. — Գէորգ Ճիվանեան՝ Աստիապետ, Արշակ Քիւրքճեան՝ Աստիադպիր, Գրիգոր Ադամեան՝ Գանձապետ, Մինեմ Նիկողոսեան, Մարտիրոս Յակոբեան։

—

7. ՆՍՐԼՔ ԳԱԲՈՒ

Ս Յովհաննէս Աւետարանիչ

Քարոզիչ. — Տ. Տաճատ Ծ. Վրդ. Ոսկանեան։

Քահանայք. — Սամաթիոյ։

Թաղ. խորհուրդ. — Զաքար Գրիգորեան՝ Աստիապետ, Լեւոն Սարաֆեան՝ Գանձապետ, Ամբանիկ Գալֆայեան, Յարութիւն Յերհատեան, Կարապետ Բաբազեան։

8. ԹՈՌ ԳԱԲՈՒ

Ս. Նիկողայոս

Քարոզիչ. —

Քահանայք. — Տ. Առամ Մաչատուրեան (1899), Տ. Ադդէ Պայիկեան (1904)։

Թաղ. խորհուրդ. — Մինրան Աչճեան՝ Աստիապետ, Օհան Զաքարեան՝ Աստիադպիր, Յակոբ Դանիէլեան, Սահակ Աբրահամեան։

—

9. ՊԱԼԱԹ

Ս. Հրեշտակապետ

Քարոզիչ. — Տ. Վահան Ծ. Վրդ. Տէր Մինասեան։

Քահանայք. — Տ. Միքայէլ Ա. Քհնյ. Վարժապետեան (1859) Ալագեհց, Տ. Վահան Գրիգորեան (1876) Փոխ-ալագեհց, Տ. Աբէլ Երէցեան (1886) Լուսարարապետ, Տ. Գրիգոր Աբրահամեան (1894)։

Թաղ. խորհուրդ — Յարութիւն Ճաֆճաֆեան՝ Աստիապետ, Յարութիւն Քէօսէեան՝ Աստիադպիր, Սահակ Գըլճեան՝ Գանձապետ։

Դպրաց դաս. — Մանուկ Յակոբեան՝ Դպրապետ, Մինրան Ճերահեան՝ Դասապետ-Ուսուցիչ, Արշակ Տոլրամաճեան՝ Աստիապետ։

Աղքատախնամ. — Տ. Աբէլ Քհնյ՝ Աստիապետ, Մագաղատ Գարակէօզեան՝ Գանձապետ, Յակոբ Գաբամաճեան, Օքսէն Ալեքսանեան, Ֆրանկիւլ Թաթարեան։

—

10. ՀՑՈՒՊ-ՏԻՑԹԻՐՏԱՐ

Ս. Եղիա

Քահանայ. — Տ. Գրիգոր Թևկելեան։
Թաղ. Խորհուրդ. — Սեպուհ Ալեքսանդրեան՝ Աւետարան, Մկրտիչ Նարլեան՝ Աւետադպիր, Գէորգ Յովակիմեան՝ Գանձապետ, Մկրտիչ Սերովբեան։

—

11. ԷՑՒՊ

Ս. Աստուածածին

Քահանայ. — Տ. Յարութիւն Դերձակեան (1880)։
Առժամ. Թաղ. Խորհուրդ. — Գէորգ Վարժապետեան՝ Աւետարան, Կարապետ Լալիկեան՝ Աւետադպիր, Գառնիկ Մամասեան։

—

12. ԽԱՍԲԷՕՑ

Ս. Սեբաստոս

Քարոզիչ. — Տ. Տիրայր Վրդ. Մարգարեան։
Քահանայք. — Տ. Մինաս Ա. Քհյ. Պեզազեան (1862) Աւագերէց, Տ. Աբրահամ Տէր-Կիւրեղեան (1878) Փոխ աւագերէց, Տ. Համբարձում Դերձակեան (1884)։
Թաղ. Խորհուրդ. — Եղիա Շահպազ՝ Աւետարան, Գառնիկ Հայկեան՝ Աւետադպիր, Պետրոս Փափազեան՝ Գանձապետ, Կարապետ Թիրեաքեան, Գրիգոր Ադամեան, Մկրտիչ Սարըեան, Կարապետ Պալեան, Յովսէփ Մերտումեան, Գրիգոր Պալըգճեան։
Դպրաց դաս. — Տօքթ. Յակոբ Քէմհաճեան՝ Աւետարան, Տիգրան Քէրեստէճեան՝ Դասապետ-ուսուցիչ, Վահան Խաչիկեան՝ Աւետադպիր, Մկրտիչ Գաբրիէլեան՝ Գանձապետ։

Աղքատախնամ. — Տ. Համբարձում Դերձակեան, Աւետարան, Յակոբ Քէմհաճեան, Յովհաննէս Պետրոսեան, Վահան Զաքէեան, Մ. Աբրահամ Կարապետեան։

—

13. ԳԱՍԿՄ ԲԱՇԱ

Ս. Յակոբ Մծբնայ

Քահանայ. — Տ. Աւետիս Քհնյ. Ռափայէլեան։
Թաղ. Խորհուրդ. — Արշակ Սարգսեան՝ Աւետարան, Սարգիս Կիւլեսեան՝ Աւետադպիր, Մանուկ Ալթըբարմագեան, Սրապ Պայթարեան, Զենոբ Եէմէնիճեան։

—

14. ՂԱԼԱԹԻԱ

Ս. Լուսաւորիչ

Քարոզիչ. — Տ. Բարգէն Ծ. Վրդ. Կիւլեսերեան։
Քահանայք. — Տ. Մեսրոպ Տ. Մեսրոպեան (1886) Փոխ-Աւագերէց, Տ. Գարեգին Յովակիմեան (1884), Տ. Թադէոս Տ. Մեսրոպեան (1900)։
Ներումակատարութիւն. — Տես առանձին։ (Էջ 250)։

—

15. ԲԵՐԱ

Ս. Երրորդութիւն, Ս. Յարութիւն եւ Ս. Լուսաւորիչ

Քարոզիչ. — Տ. Հմայեակ Եպիսկ. Դիմաքսեան։
Քահանայք. — Տ. Յովհաննէս Ա. Քհնյ. Մկրեան (1866) Աւագերէց, Տ. Թադէոս Թաթարեան (1857), Փոխ-Աւագերէց, Տ. Գէորգ Անդրանիկեան (1869), Տ. Ներսէս Նազիկեան (1885), Տ. Խորէն Յարութիւնեան (1889), Տ. Յակոբոս Տէվճեքեան (1893), Տ. Գրիգոր Ճէպէճեան (1898), Տ. Սահակ Բաբազեան (1898),

Տ. Մեսրոպ Տ. Մեսրոպեան (1892), Տ. Արիստակէս Թաչճեան (1893)։

Թաղ. Խորհուրդ. — Միքայէլ Մարիկոնեան՝ Ստեփանպոլ, Ռոպէր Եազըճեան՝ Դեր-Ստեփանպոլ, Ապամ Գարագաշեան՝ Ստեփանպոլ, Տիրան Կիւմիւշկերտեան՝ Գանձասար, Տօքթ. Ազնաւուր պէյ Արապեան, Խաչիկ Ղազարոսեան, Մինաս Տէր-Ներսէսեան, Տօքթ. Յակոբ Պէկեան, Յարութիւն Խնճիճեան, Յովսէփ Եուսուֆեան, Վահան Խաչեան։

Պատուոյ Հաշուեւսի եւ Կալուածոց Յանձնաժողով. — Տիգրան Թոգաճեան՝ Ստեփանպոլ, Արտաշէս Մկրեան՝ Ստեփանպոլ, Մինաս Մուրատեան՝ Գանձասար, Մինաս Թոկմաճեան, Յակոբ Սիմսարլեան, կարապետ Խորասանճեան։

Շիշլիի Գերեզմանատան Յանձնաժողով. — Տ. Յովհաննէս Ա. Քհնյ. Մկրեան՝ Նախագահ, Տիգրան Թոգաճեան՝ Ստեփանպոլ, Տ. Խորէն Յարութիւնեան՝ Ստեփանպոլ, Խաչիկ Ղազարոսեան՝ Գանձասար, Տօքթ. Մագաքսուտ Շէրպէթճեան, Մինաս Մուրատեան, Օհաննիկ Տէրունեան։

Աղիւսախնամ. — Տօքթ. Տիգրան պէյ Ամէրեան՝ Ստեփանպոլ, Տօքթ. Տիրան Գարագաշեան՝ Ստեփանպոլ, Տօքթ. Սիմոն Սեդրաքեան, Մագաքսուտ Նարկիլէճեան, Ռուբէն Սամիկեան, Տկն. Տիրուհի Մամիկոնեան, Տկն. Զարուհի Խաչերեան։

—

16. ՅԻՐԻՔԻՕՑ

Ս. Վարդան

Քարոզիչ. — Տ. Գրիգոր Ծ. Վրդ. Աբարգեան։

Քահանայք. — Տ. Գէորգ Անանեան (1894), Տ. Ղեւոնդ Սուքիասեան (1894)։

Թաղ. Խորհուրդ. — Զենոբ պէյ Մերամէրճեան՝ Ստեփանպոլ, Յակոբ Պարէի՝ Փ. Ստեփանպոլ, Վարդերես Աթանասեան՝ Ստեփանպոլ, Արշակ Ունճեան, Լեւոն Սալանեան, Գէորգ Մարգարեան, կարապետ Արզուեան։

—

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԱՆԿԵԱՆՈՑ=Տար-իւլ-Ճիհք

Ս. Աստուածածին

Հոգեւոր Պաշտ. — Տ. Վրդանէս Վրդ. Գալըպճեան։

Խնամակալ. — Յովհաննէս Պոյաճեան։

—

17. ՊԵՇԻԿԹԱՇ

Ս. Աստուածածին

Քարոզիչ. —

Քահանայք. — Տ. Յովհաննէս Ա. Քհնյ. Արէնեան (1866)՝ Ադապազարից, Տ. Սահակ Պետրոսեան (1870), Տ. Պարգեւ Ամատունի (1898)։

Թաղ. Խորհուրդ. — Տրդատ Տաճեան՝ Ստեփանպոլ, Յովհաննէս Ալալըմճեան՝ Ստեփանպոլ, Տօքթ. Ճանիկ Բրիսեան, Յակոբ Սարաֆեան, Գալուստ Ամալեան, Յակոբ Այճեան, Յակոբ Կիւլեան։

—

18. ՕՐԹԱՔԷՕՑ

Եպիսկոպատուր Ս. Աստուածածին

Քարոզիչ. — Տ. Վահրամ Արք. Մանկունի։

Քահանայք. — Տ. Սահակ Ա. Քհնյ. Տ. Սարգսեան (1854)՝ Ադապազարից. — Տ. Վրդանէս Պալեան (1863), Տ. Ղեւոնդ Մուրատեան (1898)։

Թաղ. Խորհուրդ. — Հրաժարեալ։

—

19. ԳՈՒՐՈՒ ՁԵՇՄԷ

Ս. Խաչ

Քարոզիչ. — *Տ. Գրիգորիս Արքեպ. Յովհաննէսեան։*
Քահանայ. — *Տ. Սուքիաս Պալըքճեան* (1892)։
Թաղ. Խորհուրդ. — *Սեպուհ Նաւասարդեան՝ Աստեւապետ, Խաչիկ Գէորգեան՝ Աստեւադպիր, Միքայէլ Շահնազարեան։*

—

20. ՌՈՒՄԷԼԻ ՀԻՍԱՐ

Ս. Սանդուխտ

Քարոզիչ. —
Քահանայ. — *Տ. Մկրտիչ Նահնիքեան* (1882)։
Թաղ. Խորհուրդ. — *Միքայէլ Շիշմանեան՝ Աստեւապետ, Երուանդ Ջաւուշեան՝ Աստեւադպիր, Էդնա Պէօբէկեան, Կարապետ Տ. Աբրահամեան, Պարթեւ Յակոբեան։*

—

21. ՊՕՅԱՃՔԻՒՂ

Ս. Երէք Մանկունք

Քարոզիչ. —
Քահանայ. — *Տ. Պետրոս Յակոբեան* (1882)։
Թաղ. Խորհուրդ. — *Կոստան Գալչընեան, Մկրտիչ Ասատուր, Հայկազն Կիւլպէնկեան, Գաբրիէլ Ջուհաճեան, Գառնիկ Պէրպէրեան։*

—

22. ՍԹԵՆԻՍ

Ս. Յովհաննէս Կարապետ

Քահանայ. —
Առժամ. Թաղ. Խորհուրդ. — *Քերովբէ Մարգարեան՝ Աստեւապետ, Սուփան Գաբրիէլեան՝ Աստեւադպիր,*

Ալիքսան Յարութիւնեան՝ Գանձապետ, Պապիկ Պապիկեան, Յովհաննէս Գէորգեան, Մկրտիչ Սարգսեան։

—

23. ԵՒՒԻՒՕՅ

Ս. Աստուածածին

Քարոզիչ. — *Տ. Յակոբոս Ծ. Վրդ. Շահպաղեան։*
Քահանայ. — *Տ. Բարսեղ Կարմրուկեան* (1886)։
Թաղ. Խորհուրդ. — *Տիգրան Եուսուֆեան՝ Աստեւապետ, Սեպուհ Տէմիրճիպաշեան՝ Գանձապետ, Պետրոս Պերպերեան՝ Աստեւադպիր, Թորոս Մելքոնեան։*

—

24. ՊՕՅԻՒՐՏԷՐԷ

Ս. Հռիփսիմէ

Քարոզիչ. —
Քահանայ. — *Տ. Գրիգոր Երէցեան* (1886)։
Թաղ. Խորհուրդ. — *Մաքսուտ Հարէնց՝ Աստեւապետ, Աբեսիս Միրաքէլեան՝ Աստեւադպիր, Կարապետ Բաբաջեան՝ Գանձապետ, Միհրան Սմբատեան, Պետրոս Իթայէլեան։*

—

25. ՊՕԳՈՋ

Ս. Նիկողայոս

Քահանայ. — *Տ. Համազասպ Պաստաճեան* (1886)։
Թաղ. Խորհուրդ. — *Ալիքսան Նշանեան՝ Աստեւապետ, Եղիա Կարապետեան՝ Աստեւադպիր, Գաբրիէլ Կարապետեան՝ Գանձապետ, Կարապետ Գրիգորեան, Աբեսիս Գէորգեան։*

—

26. ԳԱՆՏԻԼԻ

Ս. Երկոտասան Առաքեալք

Քահանայ. — Տ. Եղիազար Աչճեան (1903)։
Թաղ. Խորհուրդ. — Սրամ Մելիքեան, Գրիգոր Միւհէնտիսեան, Լեւոն Համբարձումեան, Ճանիկ Գոզճեան, Վարդան Մամիկոնեան։

—

27. ԳՈՒՉԿՈՒՆՃՈՒԿ ԵՒ ԻՃԱՏԻՔ

Ս. Լուսաւորիչ

Քարոզիչ. Տ. Իգնատիոս Վրդ. Զալըգեան։
Քահանայք. — Տ. Կարապետ Ա. Քհնյ. Սէթեան (1857) Աւագերէց, Տ. Գրիգոր Յակոբեան (1899)։
Թաղ. Խորհուրդ. — Յարութիւն Մուրատեան՝ Աստեւսպես, Զարեհ-Մառնիկ Քէլէչեան՝ Աստեւադպիր, Համբարձում Գազազեան՝ Գանձապետ, Երուանդ Գարագեան, Կարապետ Պատմաճեան, Կարապետ Քէչիչեան, Գրիգոր Էրմէնեան, Ռուբէն Զրաճեան, Մինաս Մինասեան։

—

28. ԱԿԻՒՏԱՐ-ՍԵԼԱՄԻՒ

Ս. Նաչ

Քարոզիչ. — Տ. Մկրտիչ Եպ. Վհամպետեան։
Քահանայք. — Տ. Արսէն Ա. Քհնյ. Պապաեան (1873)՝ Աւագերէց, Տ. Խորէն Բարսղեան (1873) Փոխ-Աւագերէց, Տ. Հմայեակ Էքսէրճեան (1893), Տ. Վահրամ Յակոբեան (1893) Լուսարարապետ, Տ. Տաճատ Բաչայեան (1898), Տ. Ազրահամ Էպէեան (1900)։
Թաղ. Խորհուրդ. — Գէորգ Թորգոմեան՝ Աստեւապես, Յարութիւն Ալթըբարմաղեան՝ Բ. Աստեւապես, Մկրտիչ

Եազմաճեան Աստեւադպիր, Սիմոն Մազլումեան Բ. Աստեւադպիր, և Մագսուտ Նարլեան Գանձապետ։
Աղքատախնամ. — Գրիգոր Իճաճեան՝ Աստեւապես, Արմենակ Խուտավերտեան՝ Աստեւադպիր, Մինաս Երէցեան՝ Գանձապետ, Կարապետ Մերճանճեան, Եղիա Յակոբեան, Տօքթ. Պետրոս Գալայճեան, Յարութիւն Ծրէնքեան, Յեսել Մարգարեան։

—

29. ՍԿԻՏԱՐ-ԵԻՆԻ ՄԱՀԱԼԼԻ

Ս. Կարապետ

Քարոզիչ. — Տ. Ներսէս Վրդ. Դանիէլեան։
Քահանայք. — Տ. Խորէն Ա. Քհնյ. Փէհլիվանեան (1868)՝ Աւագերէց, Տ. Բարթողիմէոս Թապէոսեան (1888) Փոխ-Աւագերէց, Տ. Վարդան Պաղտասարեան (1890), Տ. Եղիչէ Գալչինեան (1899)։
Թաղ. Խորհուրդ. — Թումիկ Սուրէնեան՝ Աստեւապես, Յովհաննէս Ունճեան՝ Աստեւադպիր, Սմպատիկ Յարութիւնեան՝ Գանձապետ, Մինաս Ուզուբիկեան, Անիկտոս Անտոնեան։

—

30. ԳԱՏԸՔԷՕՁ

Ս. Փոգաւոր

Քարոզիչ. — Տ. Ղեւոնդ Վրդ. Դուրեան։
Քահանայք. — Տ. Կարապետ Ա. Քհնյ. Սանասարեան (1872) Աւագերէց, Տ. Խոսրով Գալբաքճեան (1887), Տ. Վարդան Գերճակեան (1894)։
Թաղ. Խորհուրդ. — Յակոբ պէյ Սահաքճեան՝ Աստեւապես, Ռուբէն Քեհեաճեան՝ Աստեւադպիր, Յեսու Շամտանճեան՝ Գանձապետ, Սրիկ Ունճեան, Սահակ Զազասոսեան, Գրիգոր Գառնակերեան։

—

31. ԳԱՐԹԱԼ

Ս. Ներսես

Քահանայ. — Տ. Մուշեղ Նաւաթարեան (1896)։
Թաղ. խորհուրդ. — Մատթէոս Իսրայէլեան՝ Ատենապետ, Լեւոն Նշանեան՝ Ատենադպիր, Մհտ. Բիւզանդ Մկրեան՝ Գանձապետ, Կարապետ Քերիմեան, Նշան Մարտիրոսեան։

—

32. ԱԼԻՄՏԱՂԻ

Ս. Ներսես

Քահանայ. — Տ. Մուշեղ Մարտիրոսեան (1898)։
Թաղ. խորհուրդ. — Օննիկ Թահմիզեան, Օննիկ Տիգրանեան, Յարութիւն Մանուկեան, Պետրոս Կամայուկեան, Նշան Մանուկեան, Յարութիւն Թաշճեան։

—

33. ԳՆԱԼՔ ԿՂԶԻ

Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ

Քահանայք. — Տ. Դիոնեսիոս Ա. Քհնյ. Ճիզմէճեան (1857) Աւագերէց, Տ. Վահան Յոյեան (1882)։
Թաղ. խորհուրդ. — Մինրան Սէթեան՝ Ատենապետ, Լեւոն Հաճեան՝ Ատենադպիր, Արսէն Արսէնեան, Տոքթ. Տիրան Բարազեան, Նշան Անդրէասեան, Նազարէթ Եազճեան։

—

34. ՄԱԳՐԻՔԷՕՁ

Ս. Աստուածածին

Քարոզիչ. — Տ. Մուշեղ Ծ. Վրդ. Սերովբեան։
Քահանայք. — Տ. Սարգիս Զոհրապեան (1888) Փոխ-

Աւագերէց, Տ. Մինքայէլ Ոսկերիչեան (1878) Տ. Պետրոս Տէր-Պետրոսեան (1894)։
Թաղ. խորհուրդ. — Մինրան Այանեան՝ Ատենապետ, Կարապետ Աստուածատուրեան՝ Ատենադպիր, Թագուոր Արեւեան՝ Գանձապետ, Գրիգոր Մարգարեան, Յովակիմ Մինասեան, Գէորգ Գարակիւլեան, Նշան Անտոնեան։
Դպրաց Դաս. — Գրիգոր Մեհտէրեան՝ Դպրապետ, Արմենակ Թելլալեան՝ Ատենապետ։

—

35. ԱՅԹԷՓԱՆՈՑ

Ս. Սեւփանոս

Քահանայ. — Տ. Խորէն Քիւրքճեան։
Թաղ Խորհուրդ. — Գէորգ Ասլանեան՝ Ատենապետ։

—

36. ԱՋԱՏԻՐ

Ս. Աստուածածին

Քահանայք. — Տ. Դաւիթ Ճանիկեան (1869), Տ. Յովհաննէս Տէր-Սահակեան (1900)։
Թաղ. Խորհուրդ. — Տրդատ Տաւեան՝ Ատենապետ։

—

ԴԱՀԼԻՃ ՁԵՇՄԻ, ԵԿՏԻ ԳՈՒԼԷՔ ԴՈՒՐՍ

Ս. Փրկիչ

Հոգեւոր Պաշտ. — Տ. Վահան Ծ. Վրդ. Բրոխորոնեան։
Խնամակալութիւն. — Ս. Փրկչեան Հիւանդանոցի։

—

ՋԷՅԹԻՆ ՊՈՒՐՆՈՒ, ԵԿՏԻ ԳՈՒԼԷՔ ԴՈՒՐՍ

Ս. Յակոբ

Խնամակալութիւն. — Ս. Փրկչեան Հիւանդանոցի։

ԲԱՂԴԱՏԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԱԳՈՅՑ

	ՎԻՃԱԿ 1897Ի	ՎԻՃԱԿ 1898Ի	ՎԻՃԱԿ 1899Ի	ՎԻՃԱԿ 1900Ի	ՎԻՃԱԿ 1901Ի	ՎԻՃԱԿ 1902Ի	ՎԻՃԱԿ 1903Ի	ՎԻՃԱԿ 1904Ի
Աշակերտ	2117	2613	1873	1984	2127	2018	1857	1949
Աշակերտուհի	1013	1166	1189	1207	1262	1223	1261	1314
Մանուկ Մանչ	635	1104	1004	1162	1189	1170	1206	1170
Մանուկ Աղջիկ			857	998	1035	965	1095	1147
Գումար	3765	4883	4923	5351	5613	5376	5419	5580
Ուսուցիչ	141	175	181	179	189	188	194	183
Ուսուցչուհի	58	74	93	103	111	110	111	121
Գումար	199	249	274	282	300	298	305	304
Ամսկ. ծախք Ղ.	85383	63953	77300	83556	82915	83486	82465	86447

ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ

1. *Մայր վարժարանի Տարր. Դասընթացքի Ա. տարւոյ ուսանողք՝ թուոյ բազմութեան պատճառաւ՝ զոյգ դասարաններու բաժնուած են։*

2. *Ղալաթիոյ կեդր. վարժարանը կը յաճախեն 101 ուսանող, հինգ դասարաններու բաժնուած, և կը պաշտօնավարեն 20 ուսուցիչ։ Ամսական ծախքն է 8076 ղրուշ։*

3. *Բերայի Էսաեան վարժարանի մանկապարտէզի տղայք և աղջկունք Նաթեկեան մանկապարտէզը փոխադրուած են։*

4. *Այս վիճակագոյցէն դուրս կը մնան Մայրաքաղաքիս Պետական և զանազան հայ ու օտար վարժա-*

ՎԻՃԱԿԱԳՈՅՑ ԹԱՂ. ՎՐԺՐՆՑ. Կ. ՊՈԼՍՈՅ 1904 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1Ի

ՎԱՐԺԱՐԱՆ	ԹԱՂ	Մանչ	Աղջիկ	Ուսուցչ.	Ուսուհի.	Ամսական ծախք Ղրուշ.
Պէզճ.-Լուսաւորչեան	Գում-Գաբու	356	254	16	6	6040
Ս. Մեսրոպեան	Կէտիք-Բաշա	160	136	6	4	3160
Պօղոս.-Վասվասեան	Գ.-Գր.ի գուբա	139	135	7	4	2200
Աւետիս-Հայկունեան	Եէնի Գաբու	89	85	7	5	2148
Սահակ.-Նաւն.-Վրդ.	Սամաթիա	174	115	10	5	4850
Ներսէսեան	Ալիք-Մէրմէր	24	12	—	2	300
Խորէնեան-Վռվռեան	Նալըը-Գաբու	79	57	4	3	1230
Ազգ. Ս. Փրկ Որբանոց	Գադըը Զէշմէ	203	79	12	7	6377
Տատեան	Մաքրիքէօյ	144	108	8	6	4500
Գաբամնճեան	Ա.յ-Սոֆ էֆանոյ	12	10	1	—	300
Լեւոն.-Վարդանեան	Թօփ-Գաբու	65	47	3	2	1350
Ս. Թադ.-Բարթղ.եան	Սալմա-Թօմրուք	55	55	2	2	820
Պէզճեան	Էյոսպ-Տէֆթի	31	10	1	—	400
Խորէնեան	Պալաթի	88	56	6	3	2224
Ս. Ներսէսեան	Խասքէօյ	98	95	6	5	1880
Ս. Մեսրոպեան	Գասըմ-Բաշա	2	15	1	—	324
Էսաեան	Բերա Թաքսիմ	187	171	17	12	11568
Նաթեկեան	» Կալ.-Սէր.	94	106	—	5	1212
Լուսաւորչեան	» Բանկալթի	46	12	—	2	620
Աբշաճեանեան	» Տօլ.-Տէրէ	78	56	1	3	1050
Ս. Մեսրոպեան	Ֆէրիքէօյ	20	20	—	1	296
Ս. Լուսաւորչեան	Ղալաթիա	116	25	12	1	3926
Մաքրուհեան	Պէշիկթաշ	83	87	5	4	2700
Ս. Թարգմ.-Հռիփսիմ.	Օրթաքէօյ	69	71	6	5	2200
Ս. Թարգմանչաց	Գուբու-Զէշմէ	43	19	5	1	1140
Ս. Թադէոսեան	Բալըկլի-Հիսար	21	19	1	1	788
Երից Մանկանց	Պէյաճըքէօյ	6	5	—	1	250
Մամիկոնեան	Եէնիքէօյ	17	15	—	1	270
Ս. Հռիփսիմեանց	Պէօյիւքթէրէ	14	3	2	—	718
Ս. Մեսրոպեան	Սար. Եէն.-Մ.Ղ.	13	7	—	1	450
Ս. Նիկողայոսեան	Պէյգոզ	19	—	1	—	170
Ս. Աւետեաց	Գանտիլլի	2	2	1	—	170
Ներսէս.-Եղմնեան	Սկւտ. Իճտաիյէ	155	141	7	9	4988
Ս. Խաչ	» Ալեմտիյէ	177	185	13	9	5300
Ճեմարան-Վարժարան	» Պղ. Պաշի	77	55	6	3	2430
Աբաժեան	Գասաքէօյ	81	103	12	4	6000
Պէզճեան	Գարթալ	32	46	1	2	798
Ս. Ներսէսեան	Գրնայը	16	14	2	—	650
Ս. Նշան	Ալէմ-Տաղի	7	9	1	—	300
Մաղաքեան	Էյի-Մէյտան	27	21	—	2	320
	Գումար	3119	2461	183	121	86447

բաններ յաճախող ուսանողներն ու ուսանողուհիները, որոնց թիւն է 1722, հետեւեալ ստորաբաժանմամբ.

Ա. Պետական վարժարաններ յաճախող	190 մանչ		
Բ. Մասնաւոր Հայ վարժարաններ յաճախող	450 »	170 աղջիկ	
Գ. Հայ-Հառմ. և Հայ-Բողշ. վրժ.ներ	» 270	» 205	»
Դ. Օտարազգի	» »	172 »	275 »

5. Մայրաքաղաքիս մէջ 1898ին կային ութ, 1899ին վեց, 1900էն՝ յարդ կան երեք թաղային փակ վարժարաններ, որք են. 1. Էյուպի Ս. Աստուածածնին, 2. Գուզկունճուգի Ս. Լուսաւորչեան և 3. Սթէնիայի Ս. Կարապետ։ Իսկ Գարակէօմրիւք թաղի Ս. Ոսկեանց վարժարանը հրդեհէն այրած ըլլալով՝ ուսանողք փոխադրուած են Սալմա-Թոմրուգի վարժարանը։

6. Ս. Փրկչեան որբանոցին մէջ միջին եւ վերին դասընթացքի աշակերտներ արհեստի ալ կը հետեւին և միանգամայն ուսանոց ծրագրով դաս ալ կ'առնեն։ Նշանակեալ 7577 ղրուշի ծախքով կը վճարուին ուսուցչաց և որբանոցի ներքին պաշտօնէից թոշակները։ Իսկ Հանրային Կրթութեան Նախարարութեան կողմէ մասնաւոր ուսուցիչ մ'ալ կարգուած է Օսմանեան պատմութեան ուսուցման համար, և անոր թոշակը կը վճարուի նոյն Նախարարութեան կողմէ։ Այս դումարէն դուրս են ուսեալոի, հանդերձեղինաց ծախքերը։ Որբանոցին մէջ կ'ուսուցուին մանչերուն՝ կօշկակարութիւն, դերձակութիւն, կահագործութիւն, աթոռաշինութիւն, թիթեղագործութիւն և կաւով ու գաճով և փայտի վրայ քանդակ, իսկ աղջիկներուն՝ կար, ձեւ եւ ասեղնագործութիւն։ Արհեստաւոր աշակերտները կէս օրը կ'զբաղին ուսմամբ եւ միւս ժամերուն արհեստի կը պարապին։ Տարր. Դասընթացքի աշակերտներն ալ կը հետեւին արհեստի կամ

ձեռական աշխատութեամբ կ'զբաղին օրական միայն մէկ ժամ, մնացեալ ժամերուն պարապելով իրենց դասերուն։

7. Գում-Գարուի դրսի դպրոցին 833 ղրուշ եւ Գարթալի դպրոցին 333 ղրուշ ամսական կը վճարուի Մայր եկեղեցւոյ անտուկէն, Պէզճեան կտակի զօրութեամբ։

8. Պատրիարքարանի անտուկը կուտայ Էյի-Մէյտանիի դպրոցին համար ամսական 100 ղրուշ։

9. Սկիւտար Ս. Խաչ վարժարանի դպրոցական առարկանները եւ աղքատ տղայոց գրական պէտքերը կը մատակարարուին Բարեսիրական մարմնոյ մը կողմանէ։

10. (–) կը նշանակէ չունի։

ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐ

	1898	1899	1900	1901	1902	1903	1904
Աշակերտ . . .	35	25	19	41	47	56	85
Աշակերտուհի . .	7	15	19	24	69	46	50
Գումար	42	40	38	65	116	102	135

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԹԵՄԵՐ

—

1. ՄԵԼԱՆԻԿ

Փոխանորդ . — *Տ. Սերովբէ Քհնյ. Ներչապուհ* ։
Եկեղեցի Նոր հիմնուած եւ առժամեայ Մատուռ . —
Թաղ. խորհուրդ . — *Գրիգոր Պոյաճեան, Թէոդորոս Բաբամուզեան, Լեւոն Իւթիւճեան, Յովհաննէս Մարգարեան, Կարապետ Ղազարոսեան, Թագուոր Փիւսկիւլճեան* ։
Վարժարան . — *Թաղային* ։

—

2. ԿՐԵՏԷ

Փոխանորդ . — *Տ. Գէորգ Քհ. Հիւրմիւզեան* ։
Թաղ. խորհուրդ . —
Եկեղեցի . — *Գանձիա՝ Ս. Կարապետ* ։

—

3. Ա. ԹԷՆՔ

Փոխանորդ . —
Թաղ. խորհուրդ . —

—

4. ԹԱՐԱՊԼՈՒՍԸ ՂԱՐՊ

Փոխանորդ . —
Հոգաբարձութիւն . —

ԱՌԱՋՆՈՐԴԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿՆԵՐ

1. ԷՏԻՐՆԷ

Էմիրնէ վիլայէթի Էմիրնէ, Կիւմիւլճինա, Տիմոդեքա եւ Տէմէ-ագաճ սանճագները ։
Առաջն. Տեղապահ . — *Տ. Արսէն Ս. Քհնյ. Դերձակեան*։
Կրօն. ժողով . — *Տ. Յովէն Քհնյ. Մարկաւագեան, Տ. Մարկոս Քհնյ. Թօլեան, Տ. Ներսէս Քհնյ. Նշանեան* ։
Քաղ. ժողով . — *Յակիկ Հովուեան, Տիգրան Քիւչիւքեան, Յովհաննէս Մատիկեան, Կարապետ Բանիկեան*։

—

2. ԹԵՔԻՐՏԱՂ

Էմիրնէ վիլայէթի Թէքիրտաղ ու Կէլիպոլուի սանճագները, և Զանաղ-գալէ ու Զաթալճա ուրոյն սանճագները ։
Առաջնորդ . — *Տ. Վահրիճ Ծ. Վ. Շահլամեան, ընտրեալ*։
Փոխանորդ . — *Տ. Գարեգին Ա. Քհնյ. Երամեան* ։
Կրօն. ժողով .
Քաղ. ժողով . — *Աստուածատուր Աբրահամեան, Բարսեղ Կիւլպէնկեան, Կարապետ Թալուգճեան, Մկրտիչ Մէհտէրեան, Մկրտիչ Պէքճարեան, Պետրոս Մեհտէրեան, Պետրոս Շուչանեան* ։

—

3. ԻԶՄԻՏ

Իզմիտ ուրոյն սանճագը՝ Արմաչ Նահիէէն զատ ։
Առաջնորդ . — *Տ. Մեսրոպ Արքեպիսկ. Յովակիմեան*։
Փոխանորդ . — *Տ. Վահան Քհնյ. Նաւասարդեան* ։

Կրօն. ժողով. — *Կարապետ Վրդ. Մազլումեան, Ներսէս Ա. Քհնյ. Տոպրաչեան. Կարապետ Ս. Քհնյ. Մխալեան, Վահան Քհնյ. Նաւասարդեան, Ոսկի Քհնյ. Պիպիեան, Մկրտիչ Քհնյ. Ազարեան, Միքայէլ Քհնյ. Երամեան*

Քաղ. ժողով. — *Յովհաննէս Աբրահամեան, Յարութիւն Պէյազեան, Գէորգ Ղազարոսեան, Յակոբ Պիպիեան, Գրիգոր Կաւաճեան, Գրիգոր Հէլվաճեան։*

—

Ա Ր Մ Ա Շ՝ Վանական թեմ

Փոխ Վանահայր. —

Խնամակալութիւն. — *Տե՛ս երես* (249—250)։

—

4. *Պ Ր Ո Խ Ո Ր*

Խիստավենտիկեար վիլայէթի Պրուսա սանճագը։

Առաջնորդ. — *Տ. Յովհաննէս Եպիսկ. Աբչարունի։*

Փոխանորդ. — *Տ. Եփրեմ Ա. Քհնյ. Զաքիկեան։*

Կրօն. ժողով. —

Քաղ. ժողով. — *Գրիգոր Մկրչեան՝ Աւետնապետ, Պետրոս Քէչեհեան՝ Աւետնադպիր, Մեսրոպ Սահակեան, Մագսուտ Թէոնեան, Մարտիրոս Ֆէրմանեան, Նահպետ Եավրուեան։*

—

5. *ՊԱՂՔՔԷՍԻՐ ԵՒ ՊԱՆԴՐՄԱ, Միացեալ վիճակ*

Խիստավենտիկեար կուսակալութեան Գարասի սանճագը։

Առաջնորդ. — *Տ. Թաթուլ Ծ. Վ. Դուրեան։*

Փոխանորդ. — *Պալըքէսիր՝ Տ. Մուշեղ Քհնյ. Տապանեան։ — Պանդրմա՝ Տ. Պետրոս Քհնյ. Վարդանեան։*

Կրօն. ժողով. — *Մուշեղ Քհնյ. Տապանեան, Նշան Քհնյ. Բարսեղեան։*

Քաղ. ժողով. — *Աբրահամ Պահարեան, Գառնիկ Վրդ. Նէսեան, Դաւիթ Ալիքսանեան, Թագուոր Տատուրեան, Համբարձում Սրապեան, Պօղոս Գրիգորեան, Սարգիս Ֆնտըգլեան։*

—

6. *Պ Ի Լ Է Ճ Ի Կ, Միացեալ վիճակ*

Խիստավենտիկեար կուսակալութեան Էրզրումեայ սանճագը։

Առաջնորդ. — *Տ. Մովսէս Եպիսկ. Կէօմրիւքճեան։*

Փոխանորդ. — *Տ. Խորէն Ա. Քհնյ. Աւագեան։*

Կրօն. ժողով. — *Տ. Խորէն Ա. Քհնյ. Աւագեան, Տ. Ծղիւէ Քհնյ. Տ. Խորէնեան, Տ. Յովհ. Աւետեան, Տ. Անդրէաս Պարոնեան, Տ. Թորոս Պօղոսեան։*

Քաղ. ժողով. — *Թորոս Բեքմէզեան, Կարապետ Կիրակոսեան, Կարապետ Բորեակեան, Համբարձում Աբիկեան, Մկրտիչ Հաճի Մկրտիչեան, Յակոբճան Նալպանտեան, Յարութիւն Սէխեան։*

—

7. *ՔԷՕԹԱՀԵԱ ԵՒ ԱՖԻՈՆ ԳԱՐԱ-ՀԻՍԱՐ*
Միացեալ վիճակներ

Խիստավենտիկեարի Քէօթահեա ու Աֆիոն-Գարահիսար սանճագները։

Առաջն. Տեղապահ. — *Տ. Մկրտիչ Ծ. Վրդ. Աղաւնունի։*

Փոխանորդ. —

Կրօն. ժողով. —

Քաղ. ժողով. —

—

8. ԻԶՄԻՐ

Այրնի ու Ճեզայիրը-Պահրը-Սէֆիոի կուսակալութիւնները։

Առաջնորդ. — Տ. Եղիշէ Եպիսկ. Դուրեան։
Պատ. Փոխ. — Տ. Դանիէլ Ծ. Վրդ. Յակոբեան։
Փոխանորդ. — Տ. Յովհաննէս Ա. Քհնյ. Մինասեան։
Կրօն. Ժողով. —
Քաղ. Ժողով. —

Ս. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ, Հաստատեալ 1801ին։

Հոգաբարձութիւն. — Կարապետ Ագնաւուրեան, Տօքթ. Տիգրան Սպարթալեան, Յակոբ Վարեէմէզեան, Յովհաննէս Գազտաղլեան, Մեսրոպ Սիմոնեան, Ստեփան Թոգաթլեան, Տօքթ. Սիմոն Սպարթալեան։

Ներկայացուցիչ. — Տիկնայք՝ Վառվառէ Ս. Իլլիքճեան, Թագուհի Ց. Պալըգճեան, Շողակաթ Մ. Գալուստեան. Օրիորդք՝ Զապէլ Սվազլեան, Մարի Սիմոնեան։

Բժիշկ. մարմին. — Տօքթ. Տիգրան Սպարթալի, Տօքթ. Ռ. Ալնճեան, Տօքթ. Էմիլ Մաճար, Տօքթ. Է. Բեթիաս, Տօքթ. Շ. Զանէլի, Տօքթ. Մալուքաթի, Տօքթ. Արոեի։

Պատասխանատ. — Տեսուչ՝ Սարգիս Մերճանեան, չորս այր հիւանդապահ, չորս կին հիւանդապահ, մէկ դեղագործ, մէկ վիրաբոյժի օգնական, մէկ խոհարար և մէկ դռնապան։

—

9. ԷՆԿԻՐԻ

Էնկիւրիւ կուսակալութիւն բաց ի Գալաթիոյ ու Եոզղատ սանճագներէն։

Առաջնորդ. — Տ. Եղիշէ Ծ. Վրդ. Գալֆաեան։
Փոխանորդ. —
Կրօն. Ժողով. —
Քաղ. Ժողով. —

—

10. ԳԱՑԱՐԻ

Էնկիւրիւ կուսակալութեան Գալաթիոյ սանճագը։

Առաջնորդ. — Տ. Տրդատ Եպիսկ. Պալեան։
Փոխանորդ. —
Կրօն. Ժողով. —
Քաղ. Ժողով. — Գէորգ Գալբագճեան՝ Աչեճապաչ, Յակոբ Իզմիրլեան՝ Աչեճաղպիր, Մհտ. Թադէոս Մընտիկեան, Մհտ. Սիտան Ճամճեան, Տիգրան Ֆրենկեան, Յովհաննէս Քհանեեան, Դանիէլ Սարրաֆեան։

—

11. ԳԱՍԴԵՄՈՒՆԻ

Գասդեմունիի կուսակալութիւնը։

Պատր. Փոխանորդ. — Տ Գրիգորիս Վրդ. Պալաքեան։
Փոխանորդ. — Տրդատ Քհնյ. Մարդարեան։
Թաղ. խորհուրդ. — Գաբրիէլ Թիւթաղեան, Սարգիս Իզպաշեան, Մհտ. Մատթէոս Փանոսեան, Յովհաննէս Իչինճեան, Բենիամին Հայաճեան, Մարտիրոս Ճիվկիլճեան, Յովհաննէս Թիւֆէնկճեան, Կարապետ Տ. Աբրահամեան։

—

12. ԳՈՆԻԱ

Գոնիայի կուսակալութիւն։

Փոխանորդ. — Տ Յովհաննէս Քհնյ. Գույումճեան։

—

13. ՍՎԱՋ

Սվազ կուսակալութեան Սվազ սանճագը՝ բաց ի կիւբրին, Տիվրիկ, Տարչնտէ ու Ղանղալ գազաներէն։

Առաջնորդ. — Տ. Պետրոս Արքեպիսկ. Թանմիզեան։

Փոխանորդ. — Տ. Սահակ. Վրդ. Օտապաշեան։

Կրօն. ժողով. — Դրիդորիս Քհնյ. Մեծատուրեան, Բարթող Քհնյ. Մազմանեան, Թէոփիլոս Քհնյ. Օտապաշեան, Կրօնիդէս Քհնյ. Նալպանտեան, Փառներսէհ Քհնյ. Պէյլերեան։

Քաղ. ժողով.—Մկրտիչ Բոլատեան, Տօքթ. Յարութիւն Շիրինեան, Սենեքերիմ Պագդալեան, Անարոն Մարգարեան, Պարոյր Պօղոսեան, Գալուստ Աճէմեան։

—

14. ԹՈԳԱԹ

Սվազ վիլայէթին Թոգաթ սանճագը։

Առաջնորդ. — Տ. Պետրոս Արքեպիսկ. Թանմիզեան։

Առաջն. Փոխանորդ. — Տ. Ներսէս Վրդ. Մկրտիչեան։

Կրօն. ժողով. — Գաբրիէլ Քհնյ. Տէրտէրեան, Մարտիրոս Քհնյ. Կիւմիւշեան, Պետրոս Քհնյ. Եղիկիէլեան։

Քաղ. ժողով. — Աւետիս Զրաուէնեան, Մհտ. Գէորգ Տ. Պօղոսեան, Կարապետ Շիրինեան, Մարտիրոս Ապտալեան, Պօղոս Եազմաճեան, Սուքիաս Սուքիասեան։

—

15. ԱՄԱՍԻԱ-ՄԱՐԶՈՒԱՆ

Սըվազ վիլայէթի Ամասիա սանճագը։

Առաջնորդ. — Տ. Արիստակէս Եպիսկ. Վանքեան,

Փոխանորդ. — Տ. Յովհաննէս Քհնյ. Սարաճեան։

Կրօն. ժողով. — Ամասիա Քհնյ. Սահակէթեան, Ղեւոնդ Քհնյ. Տիլիկեան, Յովհաննէս Քհնյ. Սարաճեան, Ոսթանէս Քհնյ. Աճէմեան, Մարիամ Քհնյ. Ֆաղրեան։

Քաղ. ժողով. — Գէորգ Թուլումպաճեան, Թադէոս Սրապեան, Յովհաննէս Եազըճեան, Յովհաննէս Միւսահեաճեան, Մարուքէ Պեկեմիտեան։

—

16. ՇԱՊԻՆ-ԳԱՐԱ ՀԻՍԱՐ

Սըվազ կուսակալութեան Շապին-Գարահիսար սանճագը։

Առաջնորդ. — Տ. Սմբատ Ծ. Վ. Սահակէթեան։

Փոխանորդ. — Տ. Վաղինակ Վրդ. Թորիկեան։

Կրօն. ժողով. — Մկրտիչ Քհնյ. Գալեոնճեան, Ռեթէոս Քհնյ. Տ. Գէորգեան, Վարդան Քհնյ. Տէրտէրեան, Նաթան Քհնյ. Տատեան, Սարգիս Քհնյ. Կարինեան։

Քաղ. ժողով. — Յովհաննէս Պարոնվարդեան՝ Աւետարան, Խաչիկ Այնաճեան՝ Աւետարան, Մինաս Արզումանեան, Աւետիս Վեցիկեան։

—

17. ՃԱՆԻԿ

Թրապոզան կուսակալութեան Սամսոն սանճագը։

Առաջնորդ. — Տ. Յակոբ Եպիսկ. Աչոտ Փափազեան։

Կրօն. ժողով. — Արիստակէս Քհնյ. Թիւլեան, Եղիշէ Քհնյ. Ամատունի, Տ. Վահան Քհնյ. Ղուկասեան։

Քաղ. ժողով. — Կարապետ Աբրահամեան, Կարապետ Մարգեան, Զարեհ Տօնիկեան, Մկրտիչ Պաղչկիւլեան, Մուրատ Խէրեան, Ղուկաս Եղեկիելեան, Յովսէփ Պազրճեան։

—

18. ԹՐԱՊԻԶԱՆ

Թրապուզան կուսակալութեան Թրապուզան, Լազիստան և Կիւմիւշխանէ սանճագները։

Տեղապահ. — *Տ. Արիստակէս Վրդ. Խաչատուրեան։*

Փոխանորդ. — *Տ. Ղեւոնդ Քհնյ. Թումայեան։*

Կրօն. ժողով. —

Քաղ. ժողով. — *Գաբրիէլ Պալլարեան, Գասպար Խանէեանեան, Խաչիկ Տոլանեան, Կարապետ Հէքիմեան, Կարապետ Զրաքեան, Ցարութիւն Թապագեան, Վարդգէս Օհանեան։*

19. ԷՐԶՐՈՒՄ

Էրզրում կուսակալութեան Էրզրում սանճագին Օվա, Նարման, Կիակիմ, Սպեր և Խնուս գաղանները։

Առաջնորդ. — *Տ. Զաւէն Ծ. Վրդ. Տէր-Եղիազեան։*

Փոխանորդ. — *Տ. Ներսէս Քհնյ. Վահանեան։*

Կրօն. ժողով. — *Տ. Ներսէս Քհնյ. Վահանեան՝ Աւետարան, Տ. Զարմայր Քհնյ. Գէորգեան՝ Աւետարիր, Տ. Աբրահամ Քհնյ. Քէսէրեան, Տ. Բարթուղիմէոս Քհնյ. Կոպալեան, Տ. Գարեգին Քհնյ. Արեգեան, Տ. Մակար Քհնյ. Էնրամեան, Տ. Սահակ Քհնյ. Զամաչըրճեան։*

Քաղ. ժողով. — *Կարապետ Տ. Ազարեան՝ Աւետարան, Սեդրաք Բաստրմաճեան՝ Աւետարիր, Բարթող Լեփեան, Գրիգոր Զարմանեան, Զաքար Խերպէկեան, Ցակոբ Իչղայացեան, Պօղոս Ճիլէրճեան։*

—

20. ԴԵՐՋԱՆ՝ Ցարակից Էրզրումի

Էրզրում սանճագին Դերջան գաղան։

Փոխ-Առաջնորդ. — *Տ. Համազասպ Վր. Վարդանեան։*

—

21. ԲԱՍԷՆ՝ Ցարակից Էրզրումի

Էրզրում սանճագին Բասէնլէր գաղան։

Փոխ-Առաջնորդ. —

—

22. ԿՂԻ՝ Ցարակից Էրզրումի

Էրզրում սանճագին Կղի գաղան։

Առաջն. Փոխանորդ. — *Տ. Երուանդ. Վրդ. Փէրտահճեան։*

Կրօն. ժողով. —

Քաղ. ժողով. — *Թովմաս Մ. Խարբուդլեան, Ցակոբ Ե. Սամուէլեան, Յովհաննէս Հ. Աճէմեան, Աւետիս Քայքերունի, Թորոս Տ. Խաչատուրեան, Մարտիրոս Ալէմեան։*

23. ՊԱՑՊՈՒՐԴ

Էրզրում կուսակալութեան Էրզրում սանճագին Պայպուրդ գաղան։

Առաջն. Տեղապահ. — *Տ. Գէորգ Վրդ. Իւրանոսեան։*

Կրօն. ժողով. — *Գրիգոր Քհնյ. Տէր Ցակոբեան, Վրթանէս Քհնյ. Խաչատուրեան, Յուսիկ Քհնյ. Եղիազեան, Սրապիոն Քհնյ. Մկրտիչեան, Տաճատ Քհնյ. Եսայեան։*

Քաղ. ժողով. — *Կարապետ Սարաֆեան, Աւետիս Սիմոնեան, Առաքել Պօյաճեան, Աւետիս Մկրտիչեան, Յովհաննէս Աղապապեան, Յովհաննէս Թիւմէնեան, Խաչիկ Պօղոսեան։*

—

24. ԵՐԶԻՆԿԵԱՆ

Երզրում կուսակալութեան Երզինկեան սանճագի մէկ մասը։

Առաջն. Փոխ. — Տ. Արտաւազդ Վրդ. Գալէնտէրեան։
Կրօն. Ժողով. — Տ. Եղեկիէլ Քհնյ. Կարապետեան, Տ. Ղուկաս Քհնյ. Ադամեան, Տ. Թովմաս Քհնյ. Տ. Թովմասեան, Տ. Մեսրոպ Քհնյ. Թորոսեան, Տ. Վարդան Քհնյ. Զաքարեան։
Քաղ. Ժողով. — Համբարձում Սիւրմէնեան, Մկրտիչ Դանիէլեան, Յարութիւն Լեփեան, Յովհաննէս Շիւքրեան, Սարգիս Տ. Ասիմանեան։

—

25. ԲԵՄԱՅ Յարակից Երզինկեանի

Փոխ. Առաջնորդ. — Տ. Արտաւազդ Վրդ. Գալէնտէրեան։

—

26. ՊԱՅԱԶԻՏ

Երզրումի Պայազիտ սանճագը։

Առաջն. Տեղապահ. — Տ. Էմմանուէլ Վրդ. Պալեան։

—

27. ՎԱՆ

Վան կուսակալութիւն։

Առաջն. Փոխ. — Տ. Մեսրոպ Քհնյ. Ճանիկեան։
Կրօն Ժողով. — Աւետիս Քհնյ. Քիրիչեան, Կարապետ Քհնյ. Աւոյեան, Խորէն Քհնյ. Յարութիւնեան, Մեսրոպ Քհնյ. Ճանիկեան, Յուսիկ Քհնյ. Փեհրիզեան, Պետրոս Քհնյ. Գուրուպաչի, Ղեւոնդ Քհնյ. Սաֆրաստեան։

Քաղ. Ժողով. — Աւետիս Թէրզիպաչեան, Գաբրիէլ Ֆերճիւլեան, Գրիգոր Վարդապետեան, Մկրտիչ Զըրբաչխեան, Սահակ Գալճեան, Սահակ Թիւթիւնճեան, Վարդան Գալճեան։

—

28. ԼԻՄ-ԿՏՈՒՑ՝ Յարակից Վանայ

Վանահայր Լիմայ. — Տ. Թադէոս Վր. Աստուածատուրեան։
Վանահայր Կտուցայ. — Տ. Ստեփան Վրդ. Ազազաստեան։

—

ՀԻՒՒԵՍԻՒ՝ Յարակից Վանայ

Առաջ. Փոխանորդ. — Տ. Ներսէս Քհնյ. Տէր Գալուստեան։

—

29. ՊԻԹԼԻՍ

Պիթլիս կուսակալութեան Պիթլիս սանճագը։

Առաջնորդ. — Տ. Եղնիկ Ծ. Վրդ. Գալբաքճեան։
Փոխանորդ. — Տ. Բարսեղ Քհնյ. Սարգսեան։
Կրօն. Ժողով. — Բարսեղ Քհնյ. Սարգսեան, Գէորգ Քհնյ. Գէորգեան, Գէորգ Քհնյ. Տուրնեան, Մեսրոպ Քհնյ. Տ. Սարգիսեան, Ղազարոս Քհնյ. Յովհաննէսեան։
Քաղ. Ժողով. — Կարապետ Խաչանուկեան՝ Աչեւապետ, Սարգիս Քենտիրեան՝ Աչեւադպիր, Ճերճիզ Գրգոեան, Յակոբ Քենտիրեան, Աղաճան Պագդալեան, Մովսէս Բաղիկեան, Մկրտիչ Գասապեան։

—

30. ՍՂԵՐԴ

Պիթլիս կուսակալութեան Սղերդ սանճագը։

Առաջնորդ. — Տ. Փառէն վ. Մելքոնեան։

Կրօն. ժողով. — Տ. Եղիշէ քհյ. Մուրատեան, Տ. Զաքարիա քհյ. Յովհաննէսեան, Տ. Յարութիւն քհյ. Մալխասեան։

Քաղ. ժողով. — Չեքոյ Կարապետեան, Ղազար Պասմաճեան, Եուսուֆ Տ. Յակոբեան, Օհան Պետրոսեան, Պետրոս Թերճիմանեան, Սելմոյ Ռաչոյեան, Պըրհօ Օհաննեան։

—

31. ՄՈՒՇ

Պիթլիսի Մուշ և կինճ սանճագներ։

Առաջն. Փոխանորդ. — Տ. Յարութիւն Ա. քհյ. Մինասեան։

Կրօն. ժողով. — Տ. Վահան վրդ. Երէցեան, Տ. Եղիշէ քհյ. Ալամշարեան, Տ. Մուշեղ քհյ. Տօնապետեան, Տ. Յովհաննէս քհյ. Յովհաննէսեան, Տ. Յովհաննէս քհյ. Տ. Աստուածատուրեան, Տ. Սահակ քհյ. Բոստաեան, Տ. Գերովբէ քհյ. Տ. Սերովբեան։

Քաղ. ժողով. — Արմենակ Խանդալեան, Գասպար Զոլֆիկեան, Մհտ. Կարապետ Բաէեան, Մարտիրոս Սահակեան, Յովհաննէս Սէրունի, Նազարէթ Քէշիշեան, Պօղոս Մուշեղեան։

—

32. ՏԻԱՐՊԷՔԻՐ

Տիարպէքիր կուսակալութիւն։

Առաջնորդ. — Տ. Ղեւոնդ Ծ. վ. Արշակունի։

Փոխանորդ. — Տ. Յովհաննէս քհյ. Շահինեան։

Կրօն. ժողով. —

Քաղ. ժողով. —

—

33. ԲԱԼՈՒ Ցարակից ՏԻԱՐՊԷՔԻՐԻ

Արղնի սանճագի Բալու գաղան։

Փոխ. Առաջնորդ. — Տ. Կորիւն վ. Եսայեան։

Առաջն. Փոխանորդ. — Տ. Սուրէն քհյ. Տիրոյեան։

Կրօն. ժողով. —

Քաղ. ժողով. —

—

34. ԱՐՂՆԻ—ՋՆՔՈՒՇ Ցարակից ՏԻԱՐՊԷՔԻՐԻ

Արղնի սանճագի Արղնի և յն. գաղաները։

Փոխ Առաջնորդ. — Յովհաննէս վ. Յակոբեան։

—

35. ԽԱՐԲՈՒՐԴ

Մամուրէթ-իւլ-Ազիզ կուսակալութեան Խարբուրդ սանճագը, բաց ի Արաբկիրէն և Ակնէն։

Առաջնորդ. — Տ. Խոսրով Ծ. վ. Պէհրիկեան։

Առաջն. Փոխանորդ — Տ. Վահան քհյ. Պիւլպիւլեան։

Կրօն. ժողով. — Տ. Գարեգին քհյ. Վարդանեան, Տ. Ղեւոնդ քհյ. Ստեփանեան, Տ. Նշան քհյ. Խաչատուրեան, Տ. Սարգիս քհյ. Թաշճեան, Տ. Վահան քհյ. Պիւլպիւլեան։

Քաղ. ժողով. — Մխիթար Միսաքեան՝ Սեբաստացի, Աստուածատուր Թամկոչեան, Խաչատուր Թերվէդեան, Յակոբ Գույումճեան, Յակոբ Տէմիրճեան, Սողոմոն Տ. Ստեփանեան։

—

36. ԷԿԻՆ

Մամուրէթ-իւլ-Ազիզի Էկին գաղան՝ ուրիշ մասերով։

Առաջն. Փոխ. — *Տ. Մուշեղ Քհյ. Տ. Պօղոսեան։*

Կրօն. Ժողով. — *Տ. Գրիգոր քհյ. Գալայճեան, Տ. Յովհաննէս քհյ. Դերձակեան, Տ. Յովհաննէս քհյ. Նալպանտեան։*

Քաղ. Ժողով. — *Առաքել Սիրունեան, Ասատուր Սարըեան, Գրիգոր Մազմանեան, Ճիվան Թոգաթլեան, Մելքոն Խասկիւլեան, Պետրոս Գասապեան, Սարգիս Փափազեան։*

—

73. ԱՐԱԲԿԻՐ

Մամուրէթ-իւլ-Ազիզի Արաբկիր և Էկին գաղանեթու մասեր։

Առաջն. Փոխ. — *Տ. Կորիւն Քհյ. Երամեան։*

Կրօն. Ժողով. — *Տ. Վազարշակ քհյ. Եկաւեան, Տ. Թոռնիկ քհյ. Պաղտիկեան, Տ. Կորիւն քհյ. Երամեան, Տ. Պաղտասար քննյ. Պարասակեան։*

Քաղ. Ժողով. — *Գէորգ Օտապաշեան, Կարապետ Զուբրիկեան, Մարտիրոս Այճեան, Մարտիրոս Զիլմէճեան, Մինաս Մալըմեան։*

—

38. ՋԱՐՍԱՆՃԱԳ՝ Միացեալ վիճակ

Տէրսիմ սանճաղի Զարսանճագ, Խոզաթ ու Մազկերտ գաղաններր։

Առաջնորդ. — *Տ. Կորիւն Վ. Էլլիսարեան։*

Կրօն. Ժողով. — *Տ. Կարապետ քհյ. Մազմանեան, Տ. Պօղոս քհյ. Տ. Կարապետեան, Տ. Ներսէս քհյ. Զիլճեան։*

Քաղ. Ժողով. — *Աւետիս Հոլովիկեան, Գէորգ Տէմիրճեան, Ստեփան Հագալմազեան, Պետրոս Նալպանտեան։*

—

39. ՋՄՇԿԱԾԱԳ՝ Միացեալ վիճակ

Տերսիմի Զմշկածագ գաղան։

Առաջնորդ. — *Տ. Կորիւն Վ. Էլլիսիրէմեան։*

Կրօն. Ժողով. —

Քաղ. Ժողով. —

—

40. ՈՒՐՖԱ

Առաջնորդ. — *Տ. Անանիա Վ. Հազարապետեան։*

Կրօն. Ժողով. — *Ներսէս քհյ. Քէօսէեան, Մեսրոպ քհյ. Մեսրոպեան, Յակիկ քհյ. Սահակեան, Հայրապետ քհյ. Քիւրքճեան, Կարապետ քհյ, Նիկողոսեան։*

Քաղ. Ժողով. — *Ալաճան Տ. Պետրոսեան, Յովհաննէս Գարագաշեան, Յակոբ Քիլօղլուեան, Մկրտիչ Զալեան, Սարգիս Մերճիմէկեան, Մարգար Պիրիճիքեան, Յովհաննէս Թափթափեան։*

—

41. ՊԱՂՏԱՏ

Պատր. Փոխանորդ. — *Տ. Սերովբէ Վ. Սամուէլեան։*

Փոխանորդ. — *Տ. Աւետիս քհյ. Տ. Եղիազեան։*

Քաղ. Ժողով. — *Բարթող Մինասեան, Գրիգոր Աղէքսանդրեան, Դաւիթ Թադէոսեան, Յարութիւն Սիմանեան, Սահակ Պօղոսեան, Սերովբէ Մատթէոսեան, Քերովբէ Սեթեան։*

—

42. ԵԳԻՊՏՈՍ

Առաջն. Փոխանորդ. — *Տ. Մաւրբէ քհյ. Վարդանեան*։
Կրօն. Ժողով. —
Քաղ. Ժողով. —
Եկեղեցիք. — *Գահիրէ, Աղեքսանդրիա*։

—

43. ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ

Պատր. Փոխանորդ. —
Եկեղեցիք. — *Սոֆիա, Ֆիլիպէ, Թաթար-Պազարճըգ, Վառնա, Պուրկազ, Սիլիստրէ, Շումլու, Րուսճուգ, Խալխիմէ, Տոպրիչ*։

—

44. ՌՈՒՄԱՆԻԱ

Աւագերէցներ *իւրաքանչիւր եկեղեցւոյ*։
Եկեղեցիք. — *Ծոքչան, Գուքրէչ, Պոթուշան, Եաչ, Թրկուօքնա, Կալաց, Պրայլա, Գաքուլ, Ռոման, Քէօստէնճէ, Սուլինա, Թուլչա, Պապատաղ, Բիքեչդ*։

ՊԱՏՐԻԱՐՔՈՒԹԻՒՆ Ս. ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ

—

ԱՄԵՆ. Տ. ԳԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐՔԵՊ. ՎԵՀԱՊԵՏԵԱՆ, Ծնեալ Եգիպտոս 1819, Ձեռն. եպիսկոպոս 1860 Յունիս 2, Մատթեոս Կաթողիկոսէ, կ'ընտրուի Պատրիարք 1885 Նոյեմբեր 15, կը մտնէ պաշտօնի 1888 Յունիսին։

Տնօրէն Ժողով. — *Ներսէս Արքեպիսկ. Գէորգեան, Մաւրբէ եպիսկ. Մարկոսեան, Եղիա Վրդ. Յովհաննիսեան, Ղեւոնդ Վրդ. Մագսուտեան*։
Պատր. Փոխանորդ. — *Ներսէս Արքեպիսկ. Գէորգեան*։
Պատր. Փոխանորդ Կ. Պոլսոյ. — *Գէորգ Եպիսկ. Երէցեան*։
Աւագ Թարգման. — *Մարգիս Վրդ. Աճէմեան*։
Տեսուչ դպրոցներու. — *Եղիշէ Վրդ. Զիլինկիրեան*։

ԱԹՈՌՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ս. Յարութիւն. — *Սիմոն Վ. Թելեան*։
Ս. Աստուածածին. — *Հմայեակ Վ. Երէցեան*։
Ս. Հրեշտակապետ. — *Սահակ Վ. Կիրակոսեան*։
Բեթղեհեմ. — *Մովսէս Վ. Ոսկերչեան*։
Ռամլէ. — *Բարթուղիմէոս Վ. Գրիգորեան*։
Շամ. — *Տեսուչ, Վահան Վ. Քէշիշեան*։
Եաֆա. — *Տեսուչ, Մատթէոս Վ. Գալըգճեան*։
Պէյրութ. — *Տեսուչ, Սմբատ Վ. Գազազեան*։
Կիպրոս. — *Տեսուչ, Պետրոս Վ. Մարտճեան*։
Լաթաքիա. — *Տեսուչ, Թադէոս Վ. Եկաւեան*։

—

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԻՒՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ

—

Ամեն. Տ. Սահակ Բ. Կաթողիկոս Խապայեան. Ծնեալ 1849, եղեգի (Մարքերդ), Ձեռն. եպիսկ. 1885 Նոյեմբեր 24, Մակար Կաթողիկոսէ, Ընտրեալ Կաթողիկոս 1902 Հոկտեմբեր 12։

Վ Ի Ճ Ա Կ Ն Ե Ր

1. *ՍՏԱՆԱ—ՊԵՐԵՔԷԹ*

Առաջնորդ. — *Տ. Մուշեղ Ծ. Վ. Սերովբեան։*
Փոխանորդ. — *Տ. Գրիգոր քհյ. Ներկարարեան։*

—

2. *Հ Ա Ճ Ը Ն*

Առաջն. Փոխանորդ. — *Տ. Վահան քհյ. Մանուկեան։*

—

3. *ՀԱԼԷՊ—ԻՍԿԵՆՏԵՐՈՒՆ—ԲԻԼԻՍ*

Առաջնորդ. — *Տ. կարապետ Ծ. Վ. Տէր Կարապետեան։*
Կրօն. Ժողով. — *Տ. Մարկոս քհյ., Տ. Յարութիւն քհյ. Ղեւոնդ քհյ. Տ. Նահապետեան։*
Քաղ. Ժողով. — *Յակոբ Գուլումճեան, Պօղոս Պապիկեան, Յովհաննէս Թօփճեան, Յակոբ Պարսամեան, Գարեգին Ճաճէրճեան, Դաւիթ Ճիլոաճեան, Մանուկ Սահակեան։*

—

4. *Ա Ց Ն Թ Ա Պ*

Առաջնորդ. — *Տ. կարապետ Ծ. Վ. Տէր Կարապետեան։*
Փոխանորդ. — *Տ. կարապետ քհյ. Կիւլիւզեան։*

Կրօն. Ժողով. — *Տ. կարապետ Քհնյ. Կիւլիւզեան, Տ. Մովսէս Քհնյ., Տ. Յարութիւն Քհնյ., Տ. Եղիշէ Քհնյ.։*
Քաղ. Ժողով. — *Գրիգոր Լէյլէկեան, կարապետ Նազարէթեան, Սարգիս Գրաճեան, Սարգիս Սահակեան, Հրանտ Սիւլահեան, Պետրոս Աչճեան, Աւետիս Բարսեղեան, Եղիա Խարաճեան, Թորոս Գալուստեան։*

—

5. *Ա Ն Թ Ա Ր Ի Ա Ս*

Առաջն. Տեղապահ. — *Տ. Թադէոս Վրդ. Եկաւեան։*

—

6. *Մ Ա Ր Ա Շ*

Առաջն. Տեղապահ. — *Տ. Վարդան քհյ. Տ. Մինասեան։*

—

7. *Զ Է Յ Թ Ո Ի Ն*

Առաջն. Տեղապահ. — *Տ. կարապետ Ա. քհյ. Երկանեան։*

—

8. *Մ Ա Լ Ա Թ Ի Ա*

Առաջնորդ. — *Տ. Գէորգ Վրդ. Ասլանեան։*

—

9. *Ե Ո Զ Կ Ա Տ*

Առաջ. Տեղապահ. — *Տ. Խորէն Ծ. Վրդ. Դիմաքսեան։*

—

10. *ԿԻՒՐԻՆ — ՄԱՆՃԸԼՂԳ*

Կաթ. Փոխանորդ. — *Տ. Աբրահամ Եպիսկ. Մաժիկոնեան։*
Առաջ. Փոխանորդ. — *Տ. Ադդէ Քհյ. Մանուկեան։*

Կրօն. ժողով. — *Ցեսու. քհյ. Վարդապետեան, Մկրտիչ քհյ. Թոփալեան, Սահակ քհյ. Եաղուպեան, Ռնեաբիմոս քհյ.*։

Քաղ. ժողով. — *Մկրտիչ Տ. Նահապետեան, Յակոբ Խրիմեան, Մանասէ Կրլոզեան, Կիւրեղ Արզունեան, Յակոբ Ալտաղեան, Սարգիս Աֆատեան, Աբգար Բահմազեան*։

—

11. ՏԻՎՐԻԿ

Առաջն. Փոխանորդ. — *Տ. Գրիգոր քհյ. Զարդարեան*։

—

12. ՏԱՐԵՆՏԻ

Առաջն. Փոխանորդ. — *Տ. Ղեւոնդ Ա. քհյ. Մուրատեան*։

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԻՒՆ ԱՂԹԱՄԱՐԱՅ

—

ՎԻՃԱՆԵՐ

1. ԱՂԹԱՄԱՐ

Կաթ. Տեղապահ. — *Տ. Ասէն Վրդ. Մարգարեան*։

Տնօրէն ժողով. — *Յովհաննէս Վրդ. Յակոբեան՝ Աւենապետ, Երեմիա Վրդ. Պաչատուրեան՝ Աւենադպիր, Յովսէփ Վրդ. Թովմասեան, Ներսէս Վրդ. Կափուեան, Պօղոս Վրդ. Կարապետեան*։

—

2. ԽԻԶԱՆ

Առաջն. Փոխանորդ. — *Տ. Պետրոս Վրդ. Գրիգորեան*։

Ս. ԷՋՄԻԱԾՆԻ

ՍԻՆՈԴ

—

Ն. Ս. Օծութիւն Կաթողիկոս՝ Նախագահ
Տ. Արիստակէս Արքեպիսկ. Դաւթեան՝ Նախանդամ
Տ. Յովհաննէս Եպիսկ. Շիրակունի
Տ. Աշոտ. Վրդ. Շախեան
Տ. Ցուսիկ Վրդ. Զոհրապեան
Տ. Մատթէոս Վրդ. Մատթէոսեան
Տ. Բարգէն Վրդ. Աղաւելեան
(Կը պակսին երկու անդամներ)

—

Լուսարարապետ՝ Ղեւոնդ Եպիսկ. Յովակիմեան
Տեսուչ ձեմարանի՝ Պ. Կարապետ Կոստանեան
Մատենադարանապետ՝ Մեսրոպ Վրդ. Տ. Մովսէսեան
Գանձապետ՝ Եղիշէ Վրդ. Անարեանեան
Դիւանապետ՝ Կորիւն Վրդ. Սահակեան
Խմբագրապետ՝ Եղիշէ Ծ. Վրդ. Տ. Մուրատեան
Տպարանապետ՝ Մաւրոյ Վրդ. Մկրտիչեան
Հիւրընկալ՝ Ներսէս Վրդ. Թովմասեան։

—

ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ

1. ԵՐԵՒԱՆ

Ա. Երեւան. — *Թեմական Վրդ. Մկրտիչեան. — Եկեղեցիք՝ 92. — Վանօրայք՝ 10. — Թեմական դպրոցներ*։

Բ. Հին Նախիջեւան. — *Յաջորդ. Իսահակ Վրդ. Տ. Մխքայէլեան. — Եկեղեցիք 94. — Վանօրայք 12*։

Գ. Ալեքսանդրապոլ. — *Յաջորդ. — Եկեղեցիք 48. —*

Վանօրայք 2. — Սուրմալի եկ. 23. — Նոր Գայաղիտ՝ եկ. 60. — Վանք 8։

Դ. Կարս. — Ծաջորդ. Կիւրեղ Վրդ. Կիւրեղեան. — եկ. 89. — Վանք՝ 4։

Ե. Տաթեւ. — Ծաջորդ. Ներսէս Վրդ. Մելիքթանքեան. — եկ. 89. — Վանք 11։

—

2. ՎԻՐՔ ՈՒ ԻՄԷՐԵԴ

Ա. Տփղիս. — Առաջնորդ. Գարեգին Եպ. Սաթունեան. — Եկեղեցիք 135. — Վանօրայք 3. — Թեմական դպրոց. — Բուխայիս, Փոթի, Բաթում, Արդուին, Սրտանուշ, Սոխում։

Բ. Գորի. — Ծաջորդ. — եկ. 22. — Թելաւ՝ 24. — Սղնախ՝ 16. — Ջաքամալա՝ 13։

Գ. Ախալցխա. — Ծաջորդ. — եկ. 14։ — Ախալքալաք 51։

Դ. Գանձակ. — Ծաջորդ. — եկ. 29. — Վանք 9. — Ղազախ՝ 52 եկ. — Վանք 3։

—

3. ՂԱՐԱՊԱՂ

Ա. Շուշի. — Առաջնորդ. Դրիգոր Եպիսկ. Գառնակերեան. — եկ. 157. — Վանօրայք 11. — Թեմական դպրոց։

Բ. Նուխի. — Ծաջորդ. Սիոն Վրդ. Տ. Մանուէլեան. — Եկեղեցիք 51. — Վանօրայք 2։

—

4. ՇԱՄԱԽԻ

Ա. Շամախի. — Առաջնորդ. Անանիա Եպիսկ. Համազասպեան. — Եկեղեցիք 27. — Վանօրայք 2. — Գէօքչայ՝ 17, Ղուբայ՝ 3, Դերբէնտ՝ 1։

Բ. Բագու. — Դործակատ. Տ. Ընձակ Վրդ. Եաղճեան. — եկ. 2։

—

5. ԱՍՏՐԱԽԱՆ

Ա. Աստրախան. — Առաջնորդ. Արիստակէս Արքեպիսկ. Սեդրակեան. — Եկեղեցիք 5. — Անկեալնոց 1. — Նիժնի Նովկորոտ 1. — Սդաւրոպոլ 6. — Թերեկեան չրջան 12. — Կուբանեան չրջան 6. — Դաղըստան 2. — Անդրկասպեան երկիր 4. — Թուրքեստան 1. — Սարատով 1. — Սիպերիա 1։ Ընդամէնը 40 եկեղեցի։

Բ. Ղըզար. — Նախանդամ. եկ. 1։

—

6. ՊԵՍԱՐԱՊԻԱ

Ա. Պեսարապիա. — Առաջնորդ. Ներսէս Արքեպիսկ. Խուտավէրդեան. — եկ. 6. — Քերսոն 3. — Խարքով 1. — Տաւրիկեան Նահանգ 14. — եկատերինոսլաւ 1. — Վանք 3. — Թեմական դպրոց 1։

Բ. Նոր Նախիջեւան. — Ծաջորդ. — Եկեղեցի 14. — Վանք 1։

Գ. Պեսրբուրգ. — Նախանդամ. — Գէորգ Ա. քհյ. Խանթարճեան։ — եկ. 2։

Դ. Մոսկուա. — Նախանդամ. Ցարութիւն Ա. քհյ Պոպովեան. — եկ. 3։

—

ԱՌԱՋՆՈՐԴՈՒԹԻՒՆՔ ՊՈԼՍԱԿԱՍՏԱՆԻ

1. ՄՊԱՀԱՆ

Ա. Սպահան. — Առաջնորդ. Սահակ Արքեպ. Այվազեան. — եկ. 15. — Վանք 2։

Բ. Թեհրան. — *Փոխանորդ. Բագարատ Վրդ. Վարդապարեան.* — *Եկեղեցիք։*

Գ. Կալկաթա. — *Վիճակաւոր. Վարդան Քհյ.* — *Եկեղեցի Ս. Նազարէթ։*

Դ. Մատրաս. — *Վիճակաւոր. Մաշթոց Քհյ. Իսրայէլեան. Եկեղեցի Ս. Աստուածածին։*

Ե. Պոմպա. — *Վիճակաւոր. Մարգար Քհյ. Դաւթեան.* — *Եկեղեցի Ս. Պետրոս։*

Զ. Պաթաւիա. — *Վիճակաւոր. Անդրէաս Քհյ. Արգարեան.* — *Եկեղեցի Ս. Յովհաննէս։*

Է. Ռանգուն. — *Վիճակաւոր. Համբարձում Քհյ., Եկեղեցի...։*

Ը. Սինկապուր. — *Եկեղեցի Ս. Գր. Լուսաւորիչ։*

Եկեղեցիք. — *Զեչրա, Տաքքա, Մանսաւէ, Գինանկ։*

—

2. ԱՏՐՊԱՏԱԿԱՆ

Ա. Ատրպատական. — *Առաջնորդ. Փոխ. Մեսրոպ Վր. Մագսուտեան։ Եկ. Դաւիթ Ս. Աստուածածին, Ս. Սարգիս։*

Բ. Սալմաս. — *Փոխանորդ. Տ. Մաշթոց Վրդ. Փափազեան.* — *Եկեղեցիք։*

Գ. Համատան. — *Փոխանորդ. Խորէն Վրդ. Տ. Վարդանեան։*

—

ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆՔ ԵՒՐՈՊԻՈՑ

Ա. Եւրոպա. — *Առաջնորդ. Տ. Գէորգ Եպիսկ. Իւթիւճեան։*

Բ. Բարիզ. — *Հովիւ. Վահէ Քհյ. Քիւպարեան.* — *Մատուռ և եկեղեցի նոր հիմնեալ։*

Գ. Մարսիլիա. — *Հովիւ. Յովհ. Քհնյ. Մանգակունի։* — *Մատուռ Ս. Յարութիւն։*

Դ. Մանչեսթր. — *Հովիւ. Յարութիւն Քհյ. Եղիվարդեան,* — *Եկեղեցի Ս. Յարութիւն։*

Ե. Սուչովա. — *Հովիւ. Կարապետ Քհյ. Կայնաեան.* — *Եկեղեցիք՝ Ս. Խաչ, Ս. Սիմէոն.* — *Վանքեր՝ Հաճկատար, Ս. Օքսենտ։*

—

ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆ ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ

Ա. Ուսպր. — *Առաջնորդ. Յովսէփ Եպիսկ. Սարաճեան.* — *Եկեղեցի Ս. Փրկիչ։*

Բ. Նիւ-Եորք. — *Հովիւ. Դաւոնպ Վրդ. Մարդուկեսեան.* — *Եկեղեցի Ս. Յովհաննէս։*

Գ. Պոսթըն. — *Հովիւ. Մատուռ։*

Դ. Բրովիտենս. — *Հովիւ. Արսէն Վրդ. Վեհունի.* — *Մատուռ։*

Ե. Չիքակոյ. — *Հովիւ. Վահրամ Քհյ. Մարկեան.* — *Մատուռ։*

Զ. Ֆրեզնոյ. — *Հովիւ. Ահարոն Վրդ. Սահրոյեան.* — *Եկեղեցի Ս. Փրկիչ։*

Է. Լորենս. — *Հովիւ։*

ՀԱՅ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԱԲՐԱՀԱՄ ՊԵՏՐՈՍ Ա· ԱՐԾԻՒԵԱՆ 1740—1749·
ԾԱԿՈԲ ՊԵՏՐՈՍ Բ· ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ 1749—1753·
ՄԻԿԱՅԷԼ ՊԵՏՐՈՍ Գ· ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ 1753—1780·
ԲԱՐԾԵՂ ՊԵՏՐՈՍ Դ· ԱՎԳԱՍԵԱՆ 1780—1788·
ԳՐԻԳՈՐ ՊԵՏՐՈՍ Ե· 1788—1812·
ԳՐԻԳՈՐ ՊԵՏՐՈՍ Զ· ՋՌԱՍՕՆԵԱՆ 1812—1841·
ԾԱԿՈԲ ՊԵՏՐՈՍ Է· ՀՈՒԼԱՍԵԱՆ 1841—1843·
ԳՐԻԳՈՐ ՊԵՏՐՈՍ Ը· ՏԷՐ ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐԵԱՆ 1843—1866·
ԱՆՏՈՆ ՊԵՏՐՈՍ Թ· ՀԱՍՈՒՆԵԱՆ 1866—1886·
ՍՏԵՓԱՆՈՍ ՊԵՏՐՈՍ Ժ· ԱԶԱՐԵԱՆ 1886—1899·
ՊՕՂՈՍ ՊԵՏՐՈՍ ԺԱ· ԷՄՄԱՆՈՒԷԼԵԱՆ 1899—1904·

ՊՕՂՈՍ ՊԵՏՐՈՍ ԺԲ· ՍԱՊՊԱՂԵԱՆ, կաթողիկոս-Պատրիարք, Ծն· 1836 Փետրուար, ընտրեալ 22 Յուլիս 1904·

Պատր· Փոխանորդ, Աբեղա Աբգեպիսկոպոս Արփիարեան·
Պատր· Փիւանապետ, Սահակ Ծ· վրդ· Ճիզմէճեան·
Գործակատար, Յովսէփ Եպ· Շէհրիեան·

Կրօնական Ժողով

ԳԱԶԵՐԷՑ, Կաթողիկոս-Պատրիարք·

ԴԵՐ-ԳԱԶԵՐԷՑ, Պատր· Փոխանորդ·

Սահակ Ծ· վրդ· Ճիզմէճեան, Պօղոս Գեր· Գազրիկեան, Յովսէփ Ծ· վրդ· Աբիկեան, Նիկողայոս Ծ· վրդ· Պագշեան, Յովսէփ Ծ· վրդ· Ռագոսեան, Գէորգ Ծ· վրդ· Թէրզիպաշեան, Հ· Եղիա Ծ· վրդ· Քիլճեան, Հ· Գրիգորիս Ծ· վրդ· Գալէմքեարեան, Հ· Լեւոն Վ· Քեօչէճեան, Հ· Սամուէլ Վ· Գանձարեան·

Ատենադպիր, Կամիտաս վրդ· Իսքենտէրեան·

Վարչական Ժողով

ԳԱԶԵՐԷՑ, Կաթողիկոս-Պատրիարք·

ԴԵՐ-ԳԱԶԵՐԷՑ, Պատր· Փոխանորդ·

Պօղոս Գեր· Գազրիկեան, Հ· Եղիա Ծ· վրդ· Քիլճեան, Անտոն Եպ· Ազնաւոր, Յովհաննէս Եպ· Գարատաշեան, Վիչէն Եպ· Գասապեան, Մկրտիչ Եպ· Էնքսէրճեան, Մինաս Եպ· Եղազեան, Գրիգոր Եպ· Սէնեպեան, Պետրոս Եպ· Ազարեան, Միշէլ Եպ· Մօլլը, Անտոն Եպ· Քէօսէեան, Վիչէն Եպ· Հէքիմեան·

Ատենադպիր, Կամիտաս վրդ· Իսքենտէրեան·

Հրահանգութեան Խորհուրդ

Ատենապետ՝ Զարեհ Եպ· Շիշմանեան, Գէորգ Ծ· վրդ· Թէրզիպաշեան, Յովհաննէս Եպ· Ոսկեան·

Դաստիարակական Խորհուրդ

Ատենապետ՝ Սահակ Ծ· վրդ· Ճիզմէճեան, Հ· Եղիա Ծ· վրդ· Քիլճեան, Յովհաննէս պէյ Ալիքսանեան, Յովհաննէս Եպ Գարատաշեան, Գէորգ Եպ· Մարտիրոսեան, Ատենապիր՝ Սեբովէ Եպ· Ֆերհատեան·

Հոգաբարձ· Ս· Ցակոբայ Անկեղացոցին

Ատենապետ՝ Յովհաննէս Եպ· Գարատաշեան, Սահակ Եպ· Զիլբաշեան, Պօղոս Եպ· Շերպէթճեան, Դրիգոր Եպ· Պըլըգեան, Դրիգոր Եպ· Մկրտիչ, Բժշկապետ՝ Տոքթ· Գէորգ Զոհրապ, Վիրաբուժապետ՝ Տոքթ· Մինաս Զարդարեան·

ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐ ՈՒ ՄԵԾԱՒՈՐՆԵՐ

Բեռա, Ս· ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՆ, Անտոն վրդ· Մկրտիչեան·
Ղալաթիա, Ս· ՓՐԿԻՉ, Յովսէփ Ծ· վրդ· Աբիկեան·
Բեռա, Ս· ՅՈՎՀ· ՈՍԿԵԲԵՐԱՆ, Նիկողայոս Ծ· վրդ· Պագշեան·
Բեռա, Ս· ԾԵՐՈՐԴՈՒԹԻՒՆ, Պօղոս Գեր· Գազրիկեան·
Բանկալթի, ԱՆԱՐԱՏ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ, Հ·Գր· Ծ·Վ· Գալէմքեարեան·
Բանկալթի, Ս· ՅԱԿՈԲ, Յովհաննէս վրդ· Քէլէկեան·
Օրթաքէօյ, Ս· Գ·Ր· ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ, Հ· Բարեզ Ծ· վրդ· Զատոյեան·
Սամաթիա, ԱՆԱՐԱՏ ՅԱՂՈՒԹԻՒՆ, Մեսրոպ վրդ· Արաքեան·
Եէնիքէօյ, Ս· ՅՈՎՀ· ՄԿՐՏԻՉ, Հ· Եփրեմ վրդ· Զաքճեան·
Պէշիքտաշ, Ս· ՊԵՏՐՈՍ ԵՒ ՊՕՂՈՍ, Կղեմէս վդ· Մանուէլեան·

Մեծ կղզի, ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ, Ներսէս Ծ. վրդ. Աճէմեան
Թարապիա, ս. ԱՆՏՈՆ, Ալիքսան վրդ. Սիրուհեան.
Գանտիլլի, ս. ՅՈՎՍԷՓ, Յովսէփ Ծ. վրդ. Աբիկեան
Գատրքեօյ, ս. ԼԵՒՈՆ, Անտոն վրդ. Իպեհեէրեան

ՎԻՃԱԿՆԵՐ ՈՒ ԱՌԱՋՆՈՐԴՆԵՐ

ՍՎԱԶ, Սահակ Արքեպիսկ. Հաճեան
ՄԵՐՏԻՆ, Յուսիկ Արքեպիսկ. Կիւլեան
ՀԱԼԷՊ, Օգոստինոս Արքեպիսկ. Սպէղեան
ԱՏԱՆԱ, Պօղոս Եպիսկ. Թերզեան
ԷՐԶՐՈՒՄ, Կարապետ Եպիսկ. Ֆիւնեան
ԽԱՐԲՈՒԴ, Մեսրոպ Եպիսկ. Խրոյեէեան
ՄԱԼԱԹԻԱ, Միքայէլ Եպիսկ. Խաչատուրեան
ՄՈՒՇ, Ներսէս Եպիսկ. Ձնաոյեան
ՊՐՈՒՍԱ, Յարութիւն Եպիսկ. Ձամ՚ճեան
ՏԻԱՐՊԷՔԻՐ, Անդրէաս Եպիսկ. Չէլէպեան
ԳԱՑՍԵՐԻ, Մաամէտ Եպիսկ. Սիալեան
ԷՆԿԻՒՐԻՒ, Կղեմես Եպիսկ. Ղազարոսեան
ՄԱՐԱՇ, Յովհաննէս Եպիսկ. Մուրատեան
ԴՐԱԳՈՒԶԱՆ, Մեսրոպ Եպիսկ. Աբիկեան
ԵԳԻՊՏՈՍ, Իգնատիոս վրդ. Մալոյեան, Փոխանորդ
ԶՄՄԱՐ, Անդրէաս վրդ. Աղէքսանդրեան, Վանահայր
ՊԼՑՐՈՒԹ, Պետրոս Ծ. վրդ. Արեւլեան Փոխանորդ
ԻԶՄԻՏ, Հ. Մեսրոպ վրդ. Սահակեան »
ԻԶՄԻՐ, Հ. Նիկողոս Ծ. վրդ. Ասգերեան »
ՊԱԳՏԱՏ, Փիլիպպոս վրդ. Մաղաքեան »

ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՔ

1. Վեհեցկոյ Միխիթարեանց Աբբահայր, Հ. ԻԳՆԱՏԻՈՍ ԱՐՓԵՊ. ԿԻՒՐԵՂԵԱՆ։
2. Վենետկոյ Միխիթարեանց Աբբայական Փոխանորդ, Հ. ԹԱԴԷՈՍ ՎՐԴ. ԹՈՒՆՆԵԱՆ։
3. Անտոնեանց Աբբահայր, Հ. ՌԱՓԱՑԷԼ Ծ. ՎՐԴ. ՄԻԱՔԵՐԵԱՆ։

ՀԱՅ ԲՈՂՈՔԱԿԱՆ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՍՏԵՓԱՆ ՍԵՐՈՎԲԵԱՆ· 1850 - 1865։
ՂԱԶԱՐՈՍ ՊՕՂՈՍԵԱՆ· 1865—1868։
ՅԱԿՈԲ ՊԱՏՓԷՈՍԵԱՆ· 1868—1884։

ՅԱԿՈԲ Է՚Ֆ. ՊՈՑԱՃԵԱՆ, Ազգապետ, ընտրեալ 1889։

Իրաւագէտ խորհրդական՝ Արշակ Շմաւոնեան։
Քարտուղար՝ Կարապետ Մեհէքերիմեան։
Ա. Գործակատար՝ Առաքել Կէօղիւպէյիւքեան։
Բ. Գործակատար՝ Գաբրիէլ Մինասեան։

Վարչական ժողով

Բրոֆ. Յակոբոս ՁէՃիզեան, Գէորգ Խարբուդեան, Մինրան Յովհաննէսեան, Յովհաննէս Մինասեան, Արշակ Շմաւոնեան, Կարապետ Մեհէքերիմեան, Պետրոս Տոնճեան, Յարութիւն Կոստիկեան, Յովհաննէս Թեքիրեան, Պատ. Յովհաննէս Գրիգորեան։

Եկեղեցական Միութիւնք

ԲԻԹԱՆԻԱ, Պատ. Յովսէփ ՁէՃիզեան, Նախագահ
ԿԵԴՐՈՆԱԳԱՆ, Պատ. Գէորգ Տէմիրճեան »
ԽԱՐԲՈՒԴ, Պատ. Կիրակոս Խաչատուրեան »
ԿԻԼԻԿԻԱ, Պատ. Նազարէթ Հէզինեան »

ԹՈՒՐՔԻՈՅ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՅ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

ՀՈԳԵՒՈՐ ԳԼՈՒԽՆԵՐԸ

ՑՈՑՆՔ

1. ԱԹՈՌ Կ. ՊՈԼՍՈՅ

Տ. ՑՈՎԱԿԻՄ Գ., Արքեպիսկոպոս և Տիեզերական Պատրիարք Յունաց Կոստանդնուպոլսոյ. ամթոռը Կ. Պոլիս։

Վիճակներ. — Եւրոպական Թուրքիոյ մէջ 49։

Ասիական Թուրքիոյ մէջ՝ Կեսարիա, Եփեսոս, Հերակլիա, Կիզիկոն, Իզմիտ, Իզնիք, Գատըքէոյ, Ամասիա, Պրուսա, Նիքոմար, Գոնիա, Պէսիդիա, Դրապզոն, Իզմիր, Միտիլլի, Էնկիւրիւ, Ալաշէհիր, Սամսո, Ռիւմիւշխանէ, Շապին-Կարահիսար։

Ընդամէնը 72 վիճակ։

2. ԱԹՈՌ ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ

Տ. ՓՈՏԻՆՈՍ, Պատրիարք և Պապ Յունաց Աղէքսանդրիոյ. ամթոռը Աղէքսանդրիա։

Վիճակներ. — Եգիպտոսի մէջ 3 մետրապոլտական վիճակներ։

3. ԱԹՈՌ ԱՆՏԻՈՔԻԱՅ

Տ. ՄԵԼԵՏԻՈՍ, Պատրիարք Յունաց Անտիոքայ. ամթոռը Շամ։

Վիճակներ. — Սուրիոյ և Միջագետք Նահանգներուն մէջ՝ Պէրոէթ, Երեմոպոլիս, Շամ-Իսբասլուա, Էրզրում, Ամանա-Տարսուս, Լաթաքիա, Հալէպ-Իսքենտէրուն, Կապան-Մաաէն, Համա, Հոմս, Սուր-Սայտա, Զահլէ, Եասխ, Ընդամէնը 15։

4. ԱԹՈՌ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ

Տ. ԳԱՄԻԱՆՈՍ, Պատրիարք Յունաց Երուսաղէմի. ամթոռը Երուսաղէմ։

Վիճակներ.— Պաղեստինի մէջ՝ Դուբսինա, Սեպաստիա, Աքքէա, Բեթզէկէմ, Նազրա, Շեքիա, Նապլուս, Թափոր, Հալէպ, Պիսկեոսբիա ու Երապոլիս։ Ընդամէնը 12։

ՊՈՒԼԿԱՐԻՔ

Տ. ՑՈՎՍԷՓ, Էկզարք Պուլկարաց. ամթոռը Կ. Պոլիս։

Վիճակներ. — Եւրոպական Թուրքիոյ և Պուլկարիոյ մէջ՝ Սամոքով, Վառնա, Դանուվա, Ֆիլիպէ, Սոֆիա, Վիտին. Սթարա-Զաղրա, Սլիվնոյ, Ռուսճուք, Լոֆճա, Սկիւպ, Մանաստր, Ռէօփրիւլիւ, Նեւրոքոփ, Տեպրէ, Սթրումցա, Օխրիտա։ Ընդամէնը 20 վիճակներ։

Ս. ՍՈՐԻՔ

Տ. ԻԳՆԱՏԻՈՍ ԱՍՂԱՄՍԵՂ. Պատրիարք Ասորւոց Անտիոքայ. ամթոռը Տէյր էլ Զաֆրան, Մերտինի մօտ։

Փոխանորդ Կ. Պոլսոյ, Տ. Պօղոս արքեպիսկոպոս։

Վիճակներ. — Ասիական Թուրքիոյ Հարաւային Նահանգներուն մէջ՝ Երուսաղէմ, Մոսուլ, Տիարպէքիր, Շամ, Խարբուգ, Ասանա, Ճեզիրէ, Ամիտ, Սեւերեկ, Միտիադ, Պիշիրի, Պիթլիս, Եգիպտոս։ Ընդամէնը 16 վիճակներ։

ԿԱԹՈԼԻՔ

Տ. ՇԱՒՒՈՆ (ՄԱՐ ՇԻՄՈՒՆ), Պատրիարք Նաստուրի Քաղդէացւոց. ամթոռը Շեմխինան, Հէքքեարիի մէջ, ուր է իր ժողովրդեան մեծագոյն մասը։

Վիճակներ. — Պաղտատ ու Մոսուլ կուսակալութեանց մէջ։

ՂԳՏԻՔ

Տ. ԱՄՊԱ ԿԻՐԻԱՈՍ, Պատրիարք Ղպտացի Աղէքսանդրիոյ. ամթոռը Գահիրէ։

Վիճակներ. — Եգիպտոսի ու Եթովպիոյ մէջ։

ՀՈՒՄԱԿԱՆ ՄԱՐՈՆԻՔ

Տ. ԵՂԻԱ ՊԵՏՐՈՍ ՀՈՑԻՔ, Պատրիարք Հռոմէական Մարոնեաց Անտիոքայ. ամթոռը Քեսրուան, Լիբանանու մէջ։

Վիճակներ. — Լիբանանու և Սուրիոյ մէջ։ Ընդամէնը 8։

ՀՈՒՄԱԿԱՆ ՄԵԼՔԻԴԿ

Տ. ԿԻՐԻԿՈՍ ՅՈՎՀԱ, Պատրիարք Հռոմէական Մելքիդեաց Անտիոքայ և Աղէքսանդրիոյ և Երուսաղէմի. ամթոռը Շամ։

Փոխանորդ Կ. Պոլսոյ, Միքայէլ քորեպիսկոպոս Շէրէմի։

Վիճակներ. — Շամ, Սուր, Հալէպ, Համա, Սայտա, Աքքա, Պէյրութ, Պասրա, Շամ-Խարապլուս, Զահլէ, Պա՛ալպէք, Պանեաս։ Ընդամէնը 12։

ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ԱՍՈՐԻՔ

Տ. ՆՓՐԵՄ ՐԱՖՖԱՆ, Պատրիարք Հռոմէական Ասորւոց Անտիոքայ. աթոռը Մերտին։

Փոխանորդ Կ. Պոլսոյ, Գաբրիէլ վարդապետ Ֆագիր։

Վիճակներ. — Շամ, Պաղտատ, Հալէպ, Պերութ, Մուսուլ, Տլաբպէքիր, Համա, Ձեզիրէ, Մէլտեն։ Ընդամէնը 9։

ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՔԱԼԴԷԱՅԻՔ

Տ. ՅՈՎՍԷՓ ԷՄՄԱՆՈՒԷԼ ԹՈՒՄԱՍ, Պատրիարք Հռոմէական Քաղդէացւոց Բաբելոնի. աթոռը Մուսուլ։

Փոխանորդ Կ. Պոլսոյ, Յովսէփ վարդապետ Ղաբլպէ։

Վիճակներ. — Տլաբպէքիր, Մուսուլ, Մարտին, Սղերդ, Ձեզիրէ, Ամասիա, Զախօ, Որմիա, Սալմաստ, Բէրքուբ, Սինա։ Ընդամէնը 11։

ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՂՊՏԻՔ

Տ. ԿԻՐՂՈՍ ՄԱԿԱՐ, Պատրիարք Հռոմէական Ղպտեաց Աղեքսանդրիոյ. աթոռը Գահիրէ։

Վիճակներ. — Եգիպտոսի մէջ 2։

ՀՐԵԱՑ

ՄՈՇԷ ԼԵՎԻ ԷՖԷՆՏԻ, Ընդհանուր Խոհանոցի տեղակալ Կ. Պոլիս։

Մեծ Խոհաններ Ասիական ու Եւրոպական Թուրքիոյ մէջ, Եգիպտոս, Երուսաղէմ, Իզմիր, Շամ, Ղարպ-Խարապլուս, Պէյրութ, Մուսուլ, Եանեա, Թոգաթ, Պրուսա, Ռուսոս, Մանասդր, Սկլաւնիկ, Էսքիշէհիր, Աղեքսանդրիա, Կրետէ, Պենկազի, Հալէպ, Շամ-Խարապլուս, Խալիլ-Իւլ-Բահման, Զանագ-Գալէ, Կէլիպոլու, Սայտա, Պաշգալէ, Տիբերիա, Եաֆա։

ԳՐԱԿԱՆ

ԾԻՍԱԿԱՆ ԲԱՌԱՐԱՆ

Եկեղեցւոյ արարողութեանց պատկանեալ կէտերը ամէն հաւատացեալի ծանօթ են, բայց վերիվերոյ կերպով միայն, իսկ ասոնց բացատրութիւնները ուշանալկոտութիւնները միշտ հետաքրքրական նիւթ մը կազմած են ամէնուն համար։ Տերունական տօներու պարագաները, տօնուած սուրբերու կեանքն ու գործերը, արարողութեանց ձեւերը ու մեկնութիւնները, երգեցողութեանց ու ընթերցուածներու կանոնները, սպասներու և զարդերու վերաբերեալ տեղեկութիւնները, տումարական գիտելիքները են. մեծահատոր գիրք մը կազմելու բաւական նիւթ կրնային մատակարարել, եթէ լիակատար Ծիսական Բառարան մը ուզէինք կազմել։ Հետեւաբար հարկ անհրաժեշտ է թէ՛ զանազան մասերու բաժնել ամբողջութիւնը և թէ՛ յօդուածներն ալ ամփոփ կերպով գրել, որպէսզի սոյն նիւթին վերապահուած տեղւոյն չափը չյարգուած ըլլայ։

Այս անգամ նկատի առնուած են միայն տերունի տօները և ասոնց հետ վերաբերութիւն ունեցող կէտերն ու նիւթերը, այբուբենական կարգի վրայ չարուած՝ փնտռելու և գտնելու դիւրութեան համար։

ԱՑԼԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆ. — *Հայ եկեղեցւոյ հինգ գլխաւոր տօներէն մին, որ կը կոչուի նաև Պայծառակերպութիւն՝ Քրիստոսի պայծառ ու լուսաւոր երեւալէն, և Վարդավառ՝ հին հեթանոսական տօնին անունէն։ Տօն-*

ուած անօրինութիւնն է Քրիստոսի փառաւոր ու լուսաւոր կերպարանքով երեւնալը իր առաքեալներէն երեքին՝ Պետրոսի և Յովհաննէսի և Յակոբոսի ներկայութեան Գալիլիոյ սուրբ լերան վրայ որ ըստ հաստատուն աւանդութեան Թափոր կոչուած լեռն եղած է։ Տնօրէնութիւնը կը պատմեն Մատթէոս, Մարկոս ու Ղուկաս աւետարանիչները, թէև լերան անունը չեն տար։ Տօնը կը կատարուի Զատկին ԺԴ. կիրակին, այսինքն Զատկէն 98 օր ետքը, հետեւաբար 35 օրուան չարժականութիւն կրնայ ունենալ Յունիս 28էն մինչև Օգոստոս 1։ Տօնախմբութիւնը երեք օր է. կիրակի՝ բուն տօնը, Բշդարձեալ հրամայեալ տօն ու մեռելոց յիշատակ, և Գշդուր տէրունի մը։ Ցոյնք ու Լատինք Այլակերպութեան տօնը կը կատարեն հաստատապէս Օգոստոս 6ին։ Այս տօնը սկսած է հաւանականաբար Թարգմանչաց դարէն, և առաջին օրուան չարականը քերթողահայր Մովսէս Խորենացւոյն կը վերագրուի, իսկ մեծ աղօթքն ալ՝ Եղիշէի։ Բ. ու Գ. տօները Շնորհալւոյն ժամանակ՝ աւելցած են որ նոյն օրերուն չարականն ալ գրած է։

ԱՆԱՌԱԿԻ ԿԻՐԱԿԻ. — Մեծ պահոց Գ. կիրակին այդ անունը կը կրէ, որովհետեւ նոյն օրուան Աւետարանին կը կարդացուի Ղուկասու ԺԵ. գլուխը, ուր կը գտնուին հարիւր ոչխարին ու տասը դրամին և անառակ որդւոյն առակները. բայց գլխաւորն այս վերջինն է։ Կիրակին սակէ առած է իր անունը։ Շնորհալին գրած է նոյն օրուան չարականները այդ առակներուն խորհրդով։ Անառակի կիրակին միշտ Զատկէն հինգ շաբթի կամ 35 օր առաջ է, որով 35 օրուան չարժականութիւնն կրնայ ունենալ Փետրուար 15էն մինչև Մարտ 21։

ԱՆՈՒԱՆԱԿՈՂՈՒԹԻՒՆ.—Քրիստոսի անունին այսինքն Յիսուս անունը դրուելուն յիշատակութիւնն է։ Յիսուս կը թարգմանուի Փրկիչ, ինչպէս հրեշտակէն դնել հրամայուած էր Մարիամայ Աստուածածին (Ղուկ. Ա. 31), և ինչպէս իրօք ալ դրուեցաւ ծնելուն Ը. օրը թլփատութեան արարողութեան առթիւ (Ղուկ, Բ.21), հրէական օրէնքին համեմատ։ Անուանակոչութիւնն իբր առանձին տօն նշանակուած չէ Տօնացոյցին մէջ, այլ նոր օրացոյցները սովորութիւն ըրին այսպէս նշանակել Մինդեան Ը. օրը, Յունուար 13ին, փոփոխելով Տօնացոյցին նշանակած Թլփատութեան տօնը։ Յիսուս անունը գործածուած է սովորաբար Աւետարանին մէջ, բայց այժմ աւելի գործածական է Քրիստոս անունը որ է Մեսիա = Օծեալ։ Աւետարանին մէջ Քրիստոսի տրուած է նաև Էմմանուէլ անունը (Մատթ. Ա. 23) հետեւելով Եսայեայ մարգարէութեան (Եսայ. է. 14)։

ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՏԱՐԱՆ ԿԻՐԱԿԻ. — Այդ անունը կը տրուի Զատկի Գ. կիրակիին որ է Զատկէն 15 օր ետքը, և Զատկին հետ 35 օրուան չարժականութիւն ունենալով՝ կրնայ հանդիպիլ Ապրիլ 5էն մինչև Մայիս 9։ Աշխարհամատուռն բառը կը գործածուի իբր աշխարհաժողով բազմութեան յատկացեալ եկեղեցի, կամ լաւ ևս բոլոր աշխարհի պատկանող եկեղեցի, և այս անունը տրուած է Սիոնի վերնատան՝ ուր Քրիստոս վերջին պատկական ընթրիքը կատարեց և Հաղորդութեան խորհուրդը հաստատեց (Մարկ. ԺԴ. 15), ուր սովորութիւն ըրին հաւաքուիլ առաքեալները Քրիստոսի Համբարձումէն ետքը (Գործ. Ա. 13), ուր և նոր հաւատացեալներուն հետ հաղորդութիւն ու աղօթք կը կատարէին առանձին (Գործ, Բ. 42)։ Ասիկա հաւանականաբար Յովհաննէս Մարկոսի տունն էր՝ ուր աղօթքի կը ժողովուէին

նոր հաւատացեալները (Գործ. ԺԲ. 12)։ Հայոց եկեղեցւոյ յատուկ է եկեղեցւոյ անուամբ տօներ կատարել. ասոնց գլխաւորն է Աչխարհամատրան տօնը՝ այսինքն Վերնատունին քրիստոնէութեան առաջին եկեղեցին ըլլալուն յիշատակը որ բոլոր քրիստոնեայ եկեղեցիներուն նախատիպն եղաւ և եկեղեցւոյ նուիրակատութեան նշանակը։ Աչխարհամատրան օրը կանոչ կիրակի ալ կը կոչուի։

ԱՌԱՋԱԽՈՐԱՑ ԿԻՐԱԿԻ կը կոչուի մեծ պահքի Բուն բարեկենդանէն երեք և Զատկէն տասը չաբաթ առաջ հանդիպած կիրակին, որ կը հաշուի միշտ Զատկին հետ համեմատելով և անոր հետ 35 օրուան չարժականութիւն կ'ունենայ՝ Յունուար 11էն մինչև փետր. 15։ Այս կիրակիին յաջորդող եօթնեակին հինգ օրերը Առաջաւորաց պահք կը կոչուին և սաստիկ պահք կը պահուի ծոմով մէկտեղ, և նոյն իսկ պատարագի մատուցումը կը դադրի մեծ պահոց նման։ Պահքին Ե. օրը, այսինքն Ուր. օրը կը յիշատակուի Յովհաննու քարոզութիւնն ու Նինուէի ապաշխարութիւնը, ոչ թէ իբր Ս. Յովհան մարգարէի տօն, այլ պարզապէս իբր մեծ ապաշխարութեան մը օրինակ։ Շնորհալին կը մեկնէ Առաջաւորք անունը իբր առաջին պահք, որովհետև Ս. Լուսաւորչէն հրամայուած առաջին պահքին յիշատակութիւնն է։ Լուսաւորիչը Վիրապէն ելնելէն ետքը երբ սկսաւ աւետարանել, նախ հինգօրեայ չարունակ ու անսուաղ պահքով պատրաստեց Հայ ժողովուրդը բժշկութիւն ու լուսաւորութիւն ընդունելու՝ Նինուէացւոց ապաշխարութեան նմանողութեամբ։ Այս առաջին պահքին տարեկան յիշատակութիւնն է որ հաստատուն մնացած է մեր եկեղեցւոյն մէջ, և որուն նման բան մը ուրիշ եկեղեցիներու մէջ չի գտնուիր։ Այդ պահոց Շաբաթ

օրը Ս. Սարգսի յիշատակը կը տօնուի, հաստատապէս և ժողովուրդն ալ չատ անգամ Ս. Սարգսի պահիք կ'անուանէ այդ պահքը, և Յոյները՝ որ ոչ միայն այս չաբաթուան պահքը չունին, այլ և սովորական պահոց լուծումն ալ ունին, ժամանակին նախատած են Հայերը՝ ըսելով թէ Սարգիս կախարդի մը իչուն կամ չունին մահուան համար հաստատած են այս պահքը։ Սակայն ոչ թէ Սարգիս կախարդի, այլ և ոչ Ս. Սարգիս զօրավարին համար է այս պահքը, և տօնին հանդիպումէն առած է մեր ժողովրդական անունը։ Առաջաւորաց անունը հնար էր մեկնել նաև իբր մեծ պահքէն առաջ եկող պահք մը, կամ թէ Զատկական պահքերուն առաջին մասը, բայց ամէն պարագայի մէջ Լուսաւորիչէ հաստատուած առաջին պահիքի իմաստն ու նշանակութիւնն աւելի ընդունելի են։

ԱՍՏՈՒԱԾԱՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆ կը կոչուի Քրիստոսի առաջին ու սկզբնական տնօրէնութեանց համախմբուած յիչատակութիւնը։ Քրիստոնեայք Ա. դարու մէջ հրէից հետ Զատիկը միայն կը տօնէին, անոր կցելով Քրիստոսի Յարութեան յիչատակը բոլոր վերջին տնօրինութեանց հետ։ Բ. դարուն մէջն է որ Քրիստոսի բոլոր սկզբնական տնօրինութիւնները սկսան տօնուիլ Յայտնութեան կամ Աստուածայայտնութեան անուան ներքև, և որուն հետ ամփոփուեցան ամէն տնօրինութիւնք՝ որով Քրիստոս աչխարհի յայտնուեցաւ իբրև Փրկիչ ու իբրև Աստուած, ինչպէս են Յաբրիէլի աւետումը, Եղիսաբեթի այցելութիւնը, Բեթղեհէմի ծնունդը, Հրեչտակներու փառաբանութիւնը, Ութօրեայ թլփատութիւնը, Մոգերուն երկրպագութիւնը, Քառասնօրեայ ընծայումը, Եգիպտոսի փախուստը, Յորդանան մկրտութիւնը, Երկնային նչանները, Յովհաննու վկայութիւնները, մինչեւ

իսկ Հրաշագործութեանց սկիզբը։ Այդ մեծ տօնին օրը որոշուեցաւ Յունուար 6ին, ա՛չ այնչափ ժամանակագրութեան հաշուով, որչափ հնթանոսական տօնի փոխանակութեամբ։ Տօնն ունեցաւ իր ութօրէքն իրր մեծ տօն և Ճրագալոյցի օրն ալ իբր նախապատրաստական օր և Աստուածայայտնութեան տօնը հաստատուեցաւ ինը օր, Յունուար 5—13։ Աստուածայայտնութեան մեծ տօնին գլխաւոր խորհուրդը Քրիստոսի ծնունդը ըլլալով՝ Յունուար 6ը սկսաւ նկատուիլ և կոչուիլ իբր Ծննդեան տօն։ Առաջին դարերուն մէջ տնօրինութիւններէ ոմանք գլխաւոր տօնէն բաժնուելով՝ առանձին յիշատակ կամ տօն ունեցան, և նախ Քառասնօրեայ գալուստը Յունուար 6էն հաշուելով՝ դրուեցաւ Փետրուար 14ին, և յետոյ հրեշտակին Աւետումը՝ որ լինն ամիս եռեւ երթալով դրուեցաւ Ապրիլ 7ին, 275 օրերու արգանդային կենաց միջոցը հշդելով։ Այդ երկու բաժանումները մեր եկեղեցւոյ կողմէն ալ ընդունուեցան։ Իսկ Ե. դարուն երբ արդէն Հայ եկեղեցւոյ կարգապրութիւնները լիապէս կազմուած էին Թարգմանչաց ձեռօք, Յոյնք Ծնունդն ալ զատեցին և զայն Դեկտեմբեր 25ին դրին, Յունուար 6ին գնելով Յայտնութիւնը ու Մկրտութիւնը։ Բայց այս նոր բաժանումը մեր մէջ ընդունելութիւն չգտաւ՝ հակառակ Յոյներուն և Լատիններուն ջանքերուն զայն Հայոց պարտաւորիչ ընելու, որուն միայն վերջին ժամանակները յարեցան Հայ Հռոմէականները։ Մեր եկեղեցւոյ մէջ գրեթէ ամբողջ տօնացոյցը եօթնեկական դրութեամբ կազմուած ըլլալով՝ միայն այս Աստուածայայտնութեան տօնն է որ արեգակնային ամսաթուի վրայ հաստատուած է։ Սակայն եթէ եկեղեցականք արարողութեանց ու կարգապրութեանց պարագաներն ուշի ուշով ընդունին, դժուար չպիտի ըլլար ցուցընել թէ ժամանակ մը այդ տօնն ալ եօթնեկական

դրութեամբ կատարուած է, այսինքն Ծնունդը հաստատուն կերպով կիրակի օր մը, և Ը. աւուր տօնն ալ կիրակի, չաբաթապահոց բարեկենդանն ալ կիրակի, ինչպէս ուրիշ տաղաւարի տօները։ Այդ կէտին ընդունութիւնը մեր նպատակէն դուրս է։

ԱՐՏԱՔՍՄԱՆ ԿԻՐԱԿԻ. — Մեծ պահոց կիրակիներէն իւրաքանչիւրը խորհրդաւոր անուն մը կը կրէ՝ օրուան աւետարաններէ առնուած։ Բ. կիրակին գործածական եղած անուն մը չունի, սակայն տեղ տեղ կը գտնենք Արտաքման անունով կոչուած, որ և կը հաստատուի Շնորհալւոյն գրած չարականին խմաստէն։ Արդէն գիտենք թէ Բուն բարեկենդանին, այսինքն Մեծ Պահոց Ա. կիրակին, կը յիշատակուի նախամարդոց Դրախտի կեանքը, ըստ այսմ Բ. կիրակին ալ Դրախտէ արտաքսումը կը յիշատակուի։ Մեծ պահոց Բ. կիրակին ալ Զատկին հետ 35 օրուան չարժականութիւն ունի, Փետրուար 8էն մինչև Մարտ 14։

ԱՒԱԳ ՇԱԲԱԹ. — Ծաղկազարդէն մինչև Զատիկ եղող եօթնեակը կը կոչուի Աւագ շաբաթ, և չաբթուան իւրաքանչիւր օրերն ալ նոյն աւագ անունը կը կրեն՝ Աւագ Բ., Աւագ Գ., Աւագ Դ., Աւագ Եր., Աւագ Ուր. ու Աւագ Շբ.։ Այդ աւագ անունն իրաւամբ արուած է այդ եօթնեկին, յորում կը յիշատակուին Քրիստոսի վերջին օրերուն անօրէնութիւնները։ Միաշաբաթ=կիրակի օրը Քրիստոս հանդիսով մտած էր Երուսաղէմ։ Ին. Թղեներն անիծելուն ու տաճարը մաքրելուն օրն է։ Եկեղեցին կը յիշէ եւս Ջերեդեայ որդւոց խնդիրը և Արարչութիւնը ու Մարդկութեան սկիզբը։ Գ. հրէից հարցումներուն և Քրիստոսի բացատրութեանց և փարիսեցւոց յանդիմանութեան օրն է։ Նոյն օրը տեղի

ունեցած տաճարին մէջ եկած երկնային ձայնը, տաճարին կործանման գուշակութիւնը, այրուդի գովեստը, Քրիստոսի վերջնապէս տաճարէն հեռանալը։ Եկեղեցին կը յիշատակէ Տաճն Կուսանաց առակը և Վերջին Դատաստանի բացատրութիւնը, նաև Յրհեղեղը և մարդոց կրկին սկզբնաւորութիւնը։ Դշ. կը յիշատակուի Ծուդայի մատնութիւնը։ Եչ. Վերջին Ընթրիքը, Ոտնալուայն և Հաղորդութեան խորհուրդին հաստատութիւնը։ Ուր. Քրիստոսի ձերբակալութիւնը, դատապարտութիւնը, Խաչելութիւնը, մահն ու Թաղումը։ Շբ. Յարձեալ Թաղումը և երեկոյին Քրիստոսի Յարութիւնը։ Աւագ Չաբթուան լրումն է Զատիկը, զոր կարելի էր կոչել Աւագ կիրակի եթէ այդպէս սովորութիւն եղած ըլլար։ Աւագ Բշ. Զատիկին հետ 35 օրուան չարժականութիւն ունի, Մարտ 16էն Ապրիլ 19, իսկ Աւագ Չաբթուան միւս օրերը նոյն համեմատութեամբ կը յաջորդեն։

ԱԽԱԳ ՏՕՆ կը կոչուին սրբոց չորս յատուկ տօներն որ Աստուածայայտնութեան պահքէն առաջ կը կատարուին հնազհետ, և կը նկատուին իբր վկայք Մինդեան Քրիստոսի։ Այս չորս տօներն են 1. Դաւիթ մարգարէ և Յակոբ Տէառնեղբայր, 2. Մեսիանոս Նախավկայ, 3. Պետրոս և Պօղոս առաքեալներ, 4. Որդիք Որոտման՝ Յակոբոս Զեբեդեայ և Յովհաննէս Աւետարանիչ առաքեալներ։ Այս տօները հին տաճն թերեւս երկուշաբթիէ շաբաթ ամբողջ եօթնեակի մը պատչաճը կը կազմէին։ Բայց այժմ Աստուածայայտնութեան հաստատուն ամսաթուով կատարուելուն համար՝ անոնք ալ եօթնեակի մը հաստատուն ձեւը չունին, միայն թէ Դեկտեմբեր 23էն 29 եօթը օրերուն ծայրերէն անդին չեն անցնիր։ Աւագ տօներուն յատկանիշն եղած են Նախատօնակը, և «Այսօր դասի» երգը, որոնք վերջին կարգադրութեամբ Առաջին Լուսաւորչաց երկու ու Գրիգոր Լուսաւորչին երեք տօներուն ալ կատարուելուն՝ կերպով մը այս տօներն ալ Աւագ տօներու պատուոյն բարձրացած կը համարուին։

ԱԻԵՏՄԱՆ=ԱԻԵՏԵԱՑ ՏՕՆ. — Գաբրիէլ հրեշտակապետին սերտամօր Մարիամու աւետիս բերելուն յիշատակն է։ Հրեշտակապետը լուր բերաւ թէ Որդին Աստուծոյ իրմէ պիտի մարմնանայ Հոգւոյն Սրբոյ զօրութեամբ և իր կուսութեան պահպանութեամբ։ Հետեւապէս այդ օրը Քրիստոսի մարդեղութեան և ըստ մարմնոյ յղութեան տօնն է։ Երբ Աստուածայայտնութեան տօնը մինաւ բաժանում չէր կրած, տօնին ճրագալոյցի օրը յատկապէս Աւետման նուիրուած էր, ինչպէս որ աւուր ընթերցուածներն ու շարականներն ալ կը ցուցնեն։ Աստուածայայտնութեան տօնին չորրորդ օրուան շարականն ալ յատկապէս աւետման յիշատակութիւնը կը պարունակէ, և այս կը ցուցնէ թէ Դշ. օրուան համար յօրինուած է այդ շարականը, քանի որ ամբողջ տարուան Դշ. օրերը Տիրամօր Աւետման և Քրիստոսի Մարդեղութեան նուիրուած են. որովհետեւ աւանդութեամբ պահուած է թէ Աւետումը Դշ. օր մը տեղի ունեցած է «ի չորրորդ օր դարձեալ հրեշտակն, ետ զաւետիսն կուսականն։» Աւետման տօնը ըստ մեզ այժմ հաստատուն կերպով կը կատարուի Ապրիլ 7 ինչ օր որ հանդիպի, նոյն իսկ եթէ Մեծ Պահքի մէջ հանդիպի՝ եկեղեցւոյ սուգի ու ապաշխարութեան ձեւերն իսկ կ'ընդհատուին։ Սակայն եթէ հին տօնացոյցներուն նայինք, այնպէս կ'երեւայ թէ Աւետման տօնը Մեծ Պահքի մէջ հանդիպած տաեն, մինչեւ Զատիկի Դշ. օրուան կը յետաձգուէր։ Ծոյնք ու Լատինք Մինուռդը Դեկտ. 25ին դրած ըլլալով՝ Աւետումը Մարտ

25ին կը կատարեն, և Զատիկն Մնուն 276 օրուան միջոց մը կը դնեն, մինչ մերը Ապրիլ 7էն Յունուար 6, միայն 275 օր կ'ունենայ։

ԲԱԿԼԱԽՈՐԱՆ անունը կը տրուի Մեծ Պահոց առաջին օրուան, այսինքն Բուն Բարեկենդանի յաջորդող երկուշաբթիին։ Շատեր այդ անունն ուղեցին մեկնել իբր փակեալ խորան, սակայն Խորանը չաբաթ իրիկուընէ կը փակուի և կիրակին փակեալ խորանով Պատարագ կը մատչի, և Խորանին Փակման անունը Բչ.ին չի յարմարիր։ Ուստի աւելի հաւանական կը կարծենք թէ Պահոց սկիզբը բակլայ խորովելու և զայն բաշխելու սովորութենէն առնուած է այս անունը։ Մինչև հիմայ ալ վանքերու մէջ նախընթաց կիրակի իրիկունը վերջին ուտեստ ընթրիքէն ետքը հանդիսով բակլայ կը պարպեն մեծ կաթսայի մը մէջ, և Բակլախորանը կ'ընեն։

ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆ կը կոչուի չաբաթապահքերը յառաջող վերջին ուտիք օրը։ «Բարեկենդան» բառը «Բարի» ու «կենդանութեան» բառերէ կազմուած կը թուի և քիչ մը աւելի կիրակուներու ուրախութիւն ընելէն առնուած է. իբր զի ներեալէր պահ մը ուտիքը ճոխացնել։ Տօնացոյցին պահքը չկոսած նշանակած պարզ բարեկենդաններն են. 1. Առաջաւորաց բարեկենդան, 2. Եղիական պահոց բարեկենդան, 3. Լուսաւորչի բարեկենդան, 4. Վարդավառի բարեկենդան, 5. Աստուածածնի բարեկենդան, 6. Խաչի բարեկենդան, 7. Վարագայ=Ս. Գէորգի բարեկենդան, 8. Քհանակաց բարեկենդան, 9. Ս. Յակոբայ բարեկենդան, 10. Աստուածայայտնութեան=Մննդեան բարեկենդան։ Ամէնքը կիրակի են, բայց ի վերջինէն որ կը հանդիպի հաստատապէս Դեկտեմբեր 29ին, այլ եթէ այդ օրը Դշ. կամ Ուր. հանդիպի, Բարեկենդանը Դեկտ. 28ին կը կատարուի և Դեկտ. 29ին պահք կը պահուի։

ԲՈՒՆ ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆ. — Բարեկենդաններուն գլխաւորն և իսկապէս բարեկենդան կը նկատուի՝ Մեծ Պահքը յառաջող վերջին ուտիքի կիրակին, որուն կը յաջորդէ Մեծ Պահքը, այն է եօթը չաբաթ=48 օր անընդհատ պահք։ Հարկաւ այդ օրուան կերակուրներու ուրախութիւնն ուրիշ բարեկենդաններէն մեծ ըլլալուն, այդ բարեկենդանը կոչուեցաւ Բուն բարեկենդան։ Այդ կիրակի օրը Զատիկն եօթը չաբաթ յառաջ է, և Զատկին հետ 35 օրուան չարժականութիւն ունի, Փետր. 1էն Մարտ 7։ Այժմ սովորութիւն է, և սովորութիւնն ալ նոր չէ, որ ոչ թէ միայն Բուն բարեկենդանին կիրակին, այլ եւ բովանդակ անոր նախընթաց եօթնեակն ամբողջովին բարեկենդան կը նկատուի, և բարեկենդանի չաբաթ կը կոչուի։ Այդ եօթնեակը ամբողջ կերակուրներու և զուարճութեանց ուրախութեամբ կ'անցնի։ Եկեղեցին ալ նոյն եօթնեակին աւելի նշանաւոր տօներ դրած է։ Նոյն իսկ վանքերն ալ կ'երեւայ թէ բարեկենդանի չաբթուն իրենց խստակեցութիւնը կը թուլցնէին, և առկէ ծագում առած է նոյն օրերուն յատկացուած Աբեղաթող անունը։ Մեծ Պահքի ապաչխարութեան եկեղեցական արգելը և վարագոյրին փակումը չաբաթ իրիկուն կատարուելէն ետքը, կիրակի օրը եկեղեցական ախորժութեան հետ կերակուրներու ուրախութեան նուիրուիլը, ըստ մեր վարդապետաց «Զփափկութիւն դրախտին և զբարեկենդանութիւն օրինակ.» զի Բուն բարեկենդանի կիրակին խորհուրդը նահապետական դրախտային երջանիկ կենաց յիշատակութիւնը կը պարունակէ։

ԳԱԼՈՒՍՏ անուան ներքեւ եկեղեցւոյ մէջ կը յիշատակենք գլխաւորապէս Հոգւոյն Սրբոյ գալուստը որ Հոգեգալուստ ալ կը կոչուի և այդ անուան ներքեւ պիտի բացատրուի։ Սակայն Քրիստոսի զանազան անօրէնութիւնները ալ Գալուստ անունով կը ծանուին, և քանի մը տարբեր ծաներ ունինք որոնք Գալուստ անունով կը յիշատակուին։

ԳԱԼՈՒՍՏ ՔԱՌԱՍՆՕՐԵԱՑ Ի ՏԱՃԱՐՆ. — Հրէական օրէնքը կը հրամայէր որ ամէն մայր աղաքերքէն քառասուն օր ետքը տաճար ներկայանար և օրինական զոհը մատուցուէր ու սրբուէր, նորածինն ալ միասին տաճար բերելով օրհնել տայր քահանային։ Միւս կողմէ ուրիշ օրէնք մը կը հրամայէր որ անդրանիկները ընծայուէին ի ծառայութիւն տաճարին։ Իսկ երբ Ղեւեայ ցեղն ամբողջովին տաճարի ծառայութեան նուիրուեցաւ, ծնողք պարտաւոր մնացին իրենց անդրանիկներուն համար փրկանք մը տալ ի նպաստ Ղեւտացւոց եւ անդրանիկն ազատել։ Այդ երկու օրէնքի կատարումն էր որ ըրաւ և Մարիամ Աստուածածին Քրիստոսի Մննդեան քառասունքը լրանալուն։ Ուրիշ եկեղեցիներ Տիրամօր անունէն առնելով՝ այդ ծանը Ներկայացում կամ Սրբութիւն Ս. Կուսին կը կոչեն, իսկ մեք Քրիստոսէն առնելով կ'ըսենք Քառասնօրեայ Պաղտատ ի տաճարն։ Տօնը կը կատարուի հաստատուն կերպով Փետրուար 14ին որ է քառասներորդ օր Ցուներար 6էն հաշուելով, իսկ յոյնք եւ լատինք Դեկտ. 25էն հաշուելով՝ Փետրուար 2ին կը կատարեն։ Տօնը կը կատարուի անխափան եթէ Աւագաւորաց կամ Մեծ Պահոց մէջ ալ հանդիպի եւ այն օրը ապաչխարութեան ու սգոյ ձեռակերպութիւնները կ'ընդհատուին։ Այդ ծանը կը կոչուի սովորաբար Տեառնընդառաջ եւ ժողովրդեան ձայնաչրջմամբ Տերնտառ։

ԳԱԼՈՒՍՏ Ց'ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ այսինքն ԾԱՂԿԱԶԱՐԴԻ օրուան ծանը որով կը յիշատակուի Քրիստոսի հանդիսաւոր կերպով Երուսաղէմ մտնելը, իր մահուան նախընթաց վերջին միաշաբաթի օրը։ Քրիստոս իր կենաց վերջին հինգ ամիսները Գալիլիայէն հեռու անցուցած էր Հրէաստանի ու Պիրէայի կողմերը։ Գալիլիացիք որ այնչափ Քրիստոսի բարեմթիւններուն վայելած էին, կարօտցած էին իր տեսոյն։ Զաւակի առթիւ բազմութիւն մը ուխտի եկած էր Երուսաղէմ. երբ լսեցին թէ Քրիստոս չաբաթ օր Բեթանիա գիշեր անցուցած է, եւ միաշաբաթին Երուսաղէմ պիտի այցելէ, այս առթիւ յաղթական ու փառաւոր ընդունելութիւն մը պատրաստեցին իրեն, և ոստերով ու երգերով դիմաւորեցին զինքը Ձիթենեաց լերան կողմէն։ Քրիստոս նոր պարագայ մը աւելցուց հանդէսին՝ Բեթփագէ գիւղէն մատակ էշ մը գտնելով եւ վրան հեծնելով՝ որուն յաւանակն ալ մէկտեղ էր։ Այդ գալստեան խորհուրդը կը յիշատակուի Զաւակին նախընթաց կիրակին՝ որ Զաւակին հետ 35 օրուան չարաժականութիւն ունի, Մարտ 15էն մինչեւ ապրիլ 18։

ԳԱԼՈՒՍՏ Ի ՉԱՐՉԱՐԱՆՍ. — Ծաղկազարդէն մինչեւ Աւագ ուրբաթ միջանկեալ չորս օրեր Աւագ շաբաթ յօդուածին ներքեւ գրուածին համաձայն կը յիշատակուին Քրիստոսի գործողութիւնները իր վերջին օրերուն մէջ, որոնք յաւուրք անօրէնութեան անուն մը չունին. բայց որովհետեւ տէրունի տօն կը կազմեն, իրր անօրինական խորհուրդ կը նկատուի Քրիստոսի կատար յանձնառութիւնը իր փրկագործ չարչարանքին հանդէպ։ Մաղթանքներու եւ աղօթքներուն մէջ կը գործածուի «Գալուստ ի չարչարանս» բացատրութիւնը։

ԳԱԼՈՒՍՏ Ի ՓՐԿՈՒԹԻՒՆ. — Ցինանց միջոցին կի-

բակամի երեկոյներուն՝ փոխանակ ուրիշ օրերուն մէջ յիշատակուած Քրիստոսի Յարութեան՝ Գալատեան մեսեղի և Սուրբ-Աստուած ու Համբարձի կը զրուցուի իբր Գալատեան տօն։ Այդ յատուկ արարողութիւնը կապ ունի Քրիստոսի Յարութեան և մեր փրկութեան մէջ գտնուած յարաբերութեան հետ, և եկեղեցին այս կերպով կ'ուզէ իմացնել թէ մեր փրկութեան համար գալով՝ կատարեց զայն իր մահով և լրացուց իր Յարութեամբ։ Ուստի Յինանց կիրակամուտներուն տեղի ունեցած Գալատեան յիշատակը կը նշանակէ պարզապէս Քրիստոսի Գալուստն ի փրկութիւն մեր։

ԴԱՒԼՈՒՍ Ի ՓՈԽՈՒՄՆ. — Աստուածածնի տօները տէրունի տօն ըլլալով՝ պէտք է կատարուէին ի դէմս Քրիստոսի, ուստի ծիսական սովորութիւնն է որ բոլոր Աստուածածնի տօներուն Քրիստոսի տէրութիւնը կը յիշատակուի և այդ բացատրութեամբ կը զրուցուին աղօթքներն ու մաղթանքները։ Միայն Վերափոխման տօնին եկեղեցին ի նկատի կ'առնէ այն պարագան որ Քրիստոս ինքն իրմէ առաջ իր մօր մահուան և ի միասին փոխադրեց զայն երկինք։ Այդ հիմամբ Վերափոխման տօնին մաղթանքները ու աղօթքները ու Սուրբ-Աստուածն ալ Քրիստոսի Գալստեան բացատրութեամբ կը զրուցուին՝ յիշատակելով Քրիստոսի Գալուստն ի փոխումն մօրն եւ կուսի։

ԳԱԼՍՏԵԱՆ ԿԻՐԱԿԻ. — Մեծ Պահոց կիրակիներէն իւրաքանչիւրին անուն մը յատկացուած է, ինչպէս յիշուեցաւ. վեցերորդ կիրակին ալ Գալստեան կը կոչուի և աւուր չարականն ալ Քրիստոսի աչխարհ գալուն խորհուրդը կը բացատրէ, օրուան աւետարանին վերջին համարն ալ (Մատթ. ԻԴ. 39) Քրիստոսի Գալստեան

կ'ակնարկէ։ Որովհետեւ այդ կիրակին անմիջապէս կը յառաջէ Աւագ շաբթուն՝ ուր Փրկագործութեան խորհուրդին տնօրինութիւնները կը յիշատակուին, այդ կիրակիին գրուած Գալստեան անունը Քրիստոսի մարդկային փրկութեան համար աչխարհ գալը կը յայտնէ։ Զատկէն 15 օր առաջ է միշտ, և 35 օրուան չարժականութեամբ Մարտ 8էն մինչեւ Ապրիլ 11 կրնայ հանդիպիլ։

ԳԻՒՏ ԽԱՉԸ Խաչափայտին գտնուելուն յիշատակութիւնն է։ Օրէնք էր որ մահապարտներու և մանաւանդ խաչեալներու մարմինն ալ, տանջարանն ալ իրենց տեղը կը մնային։ Քրիստոսի մարմինը Պիղատոսի հրամանաւ թաղուեցաւ, բայց Խաչը մնաց Golgotha-ի վրայ միւս խաչերուն հետ և հոն թողուած մնաց, երբ քրիստոնէութեան նախատինք ընելու համար Golgotha-ն իբր աւելորդաց աղբիւս գործածուեցաւ։ Այսպէս չարունակեց երեք հարիւր տարի։ Կոստանդիանոսի դարձէն ետքը, իր մայրը Հեղինէ Երուսաղէմ այցելեց՝ Սուրբ տեղերը պատուելու և Քրիստոսի խաչն ալ գտնելու նպատակաւ։ Յուդա անունով բանպէտ հրեայ մը Golgotha-ի տեղը ճչդելու օգնեց, և պեղումներ սկսան և 20 թիղ խորութեան ներքեւ երեք խաչեր քովէքով գտնուեցան, բայց անհնար եղաւ Քրիստոսի Խաչը միւս երկու աւազակներու խաչերէն զատել։ Նոյն ժամուն մեռած պատանւոյ մը դիակը հետզհետէ խաչերուն վրայ դրին հրաչքի սպասելով, և երրորդին վրայ պատանւոյն յարութիւն առնելովը՝ Քրիստոսի բուն Խաչը ճանչցուեցաւ։ Յուդա հրեայն ալ քրիստոնէութիւն ընդունեց, որ յետոյ կիւրեղ եպիսկոպոսն եղաւ և իր մօր Աննայի հետ նահատակուեցաւ։ Խաչափայտը Հեղինէի ձեռքով Երուսաղէմի մեծ տաճարին մէջ զետեղուեցաւ և չորս հարիւր

տարի չարունակ հոն մնաց։ Խաչին գիւղը տեղի ունեցաւ 327ին։ Մենք Գիւտ Խաչը կը տօնենք Խաչի Է. կիրակին, որ 7 օրերու չարժականութեամբ Հոկտեմբեր 23էն 29 կրնայ հանդիպիլ։

ԳԻՒՏ ԳՕՏԻՈՑ Ս. ԱՍՏՒԱԾԱԾՆԻ. — Աստուածածնի գործածած զգեստներէն կամ առարկայներէն բան մը պահուած ըլլալուն յիշատակութիւնը չկայ հիներուն մէջ, բայց յետագայ դարերուն մէջ այդպիսի աւանդական յիշատակներ տակաւ մէկ տեղ եկած են և անոնց յայտնութիւնները տօներ ալ կազմած։ Ե. դարուն սկիզբը Արկադիոս կայսեր օրով (395—408) Երուսաղէմի մէջ Աստուածածնի պատկանած Գօտի մը երեւան եկաւ և հանդիսաւոր կերպով Կ. Պոլիս բերուեցաւ և հոն Ս. Աստուածածնի եկեղեցւոյն մէջ պատուով պահուեցաւ և բարեպաշտական առարկայ եղաւ։ Յոյները սկսան Օգոստոս 31ին Աստուածածնի Գօտւոյն գտնուելուն տօնը կատարել։ Մեր մէջ անծանօթ էր այդպիսի յիշատակ մը։ Ժ.Ը. դարու տօնացոյց գրողներէն ոմանք յիշատակեցին զայն, «Եթէ կամիս տօնել՝ տօնեա» յաւելուածով, մինչեւ որ Սիմէոն Երեւանցի Կաթողիկոսը 1774ին հրատարակած բարեփոխեալ տօնացոյցին մէջ հաստատուն կերպով դրաւ զայն Աստուածածնի Գ. կիրակին որ 7 օրերու չարժականութեամբ Օգոստոս 26էն Սեպտեմբեր 1 կրնայ հանդիպիլ։ Սակայն կատարուածը պարզ Աստուածածնի տօն մըն է առանց ուրիշ մանաւոր պարագայի։

ԳԻՒՏ ՏՓՈՑ Ս. ԱՍՏՒԱԾԱԾՆԻ. — Գօտւոյն գիւտին նման անկէ քիչ ետքը Տփոյ գիւտն մէջտեղ եկած է։ Գալբիոս ու Կանդիդոս անուններով իշխանազուն յոյն եղբայրներ Երուսաղէմ ուխտի երթալով՝ զանազան կող-

մեր պտտած ատենները կը լսեն թէ Գալիլիոյ անունը անյայտ մէկ գիւղին մէջ հրեայ պառաւի մը տան մէջ հրաշքներ կը գործուին, և հետաքրքրուելով կը տեսնեն թէ հոն փոքրիկ անտուկ մը կայ որուն մէջ պահուած է Աստուածածնի գլխադիրը՝ այսինքն գլխուն լաջակը։ Իրենք ալ ուխտի կ'երթան, անտուկին չափով ուրիշ անտուկ մը և վրան դնելու ծանր ծածկոց մը կը պատրաստեն, և ծածկոցը դնելու պատրուակաւ գըլխադրին անտուկը կը վերցնեն և չիտակ Կ. Պոլիս կը բերեն և Լեւոն կայսեր օրով (457—474) մեծ թափօրով ու պատուով կը զետեղեն Ս. Աստուածածնին եկեղեցւոյն մէջ, և Յուլիս 2ին յատուկ տօն ալ կը հաստատուի Յունաց մէջ։ Այդ տօնն ալ մեզի անծանօթ եղած է մինչեւ որ Սիմէոն կաթողիկոս 1774ին հրատարակած տօնացոյցին մէջ դրած է զայն Հոգեգալստեան Ե. կիրակին, որ 35 օրերու չարժականութեամբ Յունիս 14էն մինչեւ Յուլիս 18 կրնայ հանդիպիլ։

ԴԱՏԱՒՈՐԻ ԿԻՐԱԿԻ. — Այսպէս կը կոչուի Մեծ պահքի Ե. կիրակին որովհետեւ այն օրուան պատարագին կը կարդացուի Ղուկ. Ժ.Ը. գլխին այն մասն որ կը պարունակէ Դատաւորին և Մաքսաւորին առակները, որոնք և կը յիշատակուին չարականներու մէջ. ասկէ է իր անունը։ Այդ կիրակին ալ Զատկին հետ 35 օրերու չարժականութիւն ունի և Մարտ 1էն մինչեւ Ապրիլ 4 կրնայ հանդիպիլ։

ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ՏՕՆ. — Յանուն Եկեղեցւոյ տօն կատարել Հայոց յատուկ արարողութիւն մըն է։ Եկեղեցին Աստուածային հաստատութիւն մըն է և Քրիստոսի փրկագործութեան արդիւնք։ Եկեղեցիով ճշմարտութիւններ կ'աւանդուին մեզ, խորհուրդներ կը մատա-

կարարուին, չնորհքներ կը բաշխուին և մեղքերու թո-
ղութիւն կը տրուի։ Եկեղեցին է մեղի համար Քրիս-
տոնէական մարմնոյ ամբողջութիւնը, անոր գլխոյն
Քրիստոսի հետ միացման նշանը և հաւատացեալներուն
եղբայրութեան կապը։ Եկեղեցին ամէն տեսակ այլա-
բանութեամբ կը ներկայացուի մեղի իբր քաղաք, տա-
ճար, աղբիւր, վէմ, անդան, խորան, երկինք, Աս-
տուծոյ աթոռ, հարսն Քրիստոսի, մայր հաւատացեալոց
եւն., որով եկեղեցին կ'ըլլայ գերբնական հաստատու-
թիւն մը՝ բոլոր փրկագործ անօրինութեանց արդիւնք,
և այդ նկատողութեանց ներքեւ արժան էր որ տօնելի
բան մը դառնար։ Նիւթական առումով տաճարներու
նուիրագործութիւնն ալ եկեղեցւոյ տօնախմբութիւն
եղած է, և առանց մէջ ալ եկեղեցւոյ գերբնական նչա-
նակութիւնը նկատի առնուած է, և եկեղեցիներու օծման
տարեդարձներն ալ եկեղեցւոյ տօներ եղած են։ Մեր տօ-
նացոյցին մէջ մուտ գտած տօներէն իրր եկեղեցւոյ տօն
կը նկատուին 1. Նոր կիրակին, 2. Աչխարհամատրան
կիրակին, 3. Էջմիածնի տօնը, 4. Տապանակի տօնը,
5. Շողակաթը, 6. Խաչի նաւակատիքը, որոնց իրա-
քանչիւրին վրայ այդ անուններուն ներքեւ կը խօսուի։
Առանձին զատ տօն եկեղեցւոյ կը նչանակուին Խաչին
չաբթուան Գչ., Դչ. ու Եչ. օրերը։ Այդ երեք օրերը
ընդհանուր առումով եկեղեցւոյ տօն նկատուելէ զատ,
մասնաւոր կապ ալ ունին Երուսաղէմի մէջ Հոգիին
դչխոյի կողմէ չինուած չորս մեծ տաճարներուն
հետ, — Ս. Յարութիւն (Գողգոթա), Ս. Շնունդ (Բեթ-
ղհէմ), Ս. Համբարձում (Ձիթհնեաց լեռ) և Ս. Աստ-
ուածածին (Գեթսեմանի)։ Արդ, Խաչվերացի նախըն-
թաց աւուր նաւակատիքը Ս. Յարութեան տաճարին
նաւակատիքին յիշատակն է, նոյնպէս չաբթուան մէջի
երեք եկեղեցւոյ տօները միւս երեք տաճարներուն նա-

ւակատիքներուն յիշատակներն են։ Այդ վերջին ե-
րեք եկեղեցւոյ տօները Խաչին չաբթուան մէջ կը կա-
տարուին ըստ օրինի չարժականութեամբ, Սեպտեմ-
բեր 13, 14 ու 15էն մինչեւ 19, 20 ու 21։ Առնչութիւ
զատ մասնաւոր ու յատուկ կերպով եկեղեցւոյ տօն կը
կատարուի ամէն նոր օծուած եկեղեցւոյ մէջ, և նոյն-
պէս սովորութիւն է եկեղեցւոյ տօնի կարգ կատարել
ամէն տարի եկեղեցւոյ նաւակատիքին կամ օծման տա-
րեդարձին։

ԵՂԻԱԿԱՆ ՊԱՀՔ. — Հայ եկեղեցւոյ արարողու-
թեամբ կատարուած չարաթապահքերէն ոմանք մեծ
տօներու պատրաստութիւն են, սակայն չորսը առանց
տօնական հանդիսաւորութեանց, պարզապէս եղանա-
կաց պահքեր են, այսինքն չարաթ մը պահք՝ չորս ե-
ղանակներէն իւրաքանչիւրին։ Առնչութ մէկն է եղիա-
կան պահք կոչուածը որ բնաւ յարաբերութիւն չունի
Եղիա մարգարէին հետ, այլ պահոց յաջորդ կիրակին
Եղիա մարգարէի վերացման յիշատակը կատարուելուն՝
նախընթաց պահքը աւանդական կերպով Եղիական կոչ-
ուեցաւ, որ իրօք Ամարաս պահիկն է, և այսպէս ալ կոչ-
ուած է երբեմն հին գիրքերու մէջ։ Եղանակներու
պահքերը հինգ օր կը տեւեն, Բչ.—Ուբ., իսկ Շբ. օրը
նաւակատիք չունի, որովհետեւ յաջորդ տօնի հետ կապ
չունի, և կատարեալ ուտիք է։ Ամարաս պահքը պրուած
է Հոգեգալստեան յաջորդ օրը Յիսնանոց յիսուն օրուան ու-
տիքին վերջանալէն անմիջապէս ետքը, և ոչ ամիսնե-
րու հաշուով, որպէսզի Յիսնանոց ուտիքին ամբողջու-
թեան հետ չխառնուի։ Այս եօթնեակի ի հնումն պար-
զապէս պահոց կարգ ալ ունէր եկեղեցւոյ մէջ, այլ
Շնորհալին Հոգեգալստեան տօնը եօթնեակի վերածե-
լով ու յատուկ չարականներով զարդարելով հանդերձ՝

պահքը տեղէն չխախտեց, և այժմ Եղիական պահքը կը կատարուի Հոգեգալստեան տէրունի տօներուն հետ միասին։ Բարեկենդանը նոյն իսկ Հոգեգալստեան օրն է։ Եղիական = Ամառան պահքի հինգ օրերը Զատկին հետ կապուած ըլլալով՝ 35 օրուան չարժականութիւն ունին և առաջին օրը, այսինքն Բ. Մայիս 11էն մինչեւ Յունիս 14 կրնայ փոփոխուիլ։

ԵՐԵՒՄԱՆ ԽԱՉ. — Կիւրեղ Երուսաղէմի հայրապետին պաշտօնի անցած տարին տեղի ունեցաւ Խաչին երեւումը Երուսաղէմի մէջ։ 351 տարուոյ Հոգեգալստեան առտուն ժամը 3ին ահաւոր մեծութեամբ լուսաւոր խաչ մը երեցաւ երկինքի վրայ, մէկ ծայրը Գողգոթայի եւ միւս ծայրը Ձիթենեաց լերան վրայ, և չատ ժամեր տեւելով՝ Երուսաղէմի բոլոր բնակիչներէն տեսնուեցաւ, որ զղջմամբ ու բարեպաշտութեամբ սկսան եկեղեցիներ վազել։ Սոյն երեւման պատմութիւնը գրուեցաւ նոյն իսկ Կիւրեղէն որ զայն ղրկեց Կ. Պոլիս Կոստանդ կայսեր, և որ այժմ մեր եկեղեցւոյ մէջ կը կատարուի իբր ընթերցուած։ Կիւրեղի բացատրութեան համեմատ այդ երեւումը ուղղափառ դաւանութեան պաշտպանութիւնն էր Արիանոսներուն մոլորութեան դէմ որ Կոստանդ կայսեր պաշտպանութիւնը կը վայելէր։ Կիւրեղ կը ջանայ անոյշ ու պատուաբեր խօսքերով կոստանդի մտադրութիւնը գրաւել։ Ցոյնք այդ երեւման տօնը կը կատարեն Մայիս 7ին, թէեւ 351 տարուոյ Հոգեգալուստը Մայիս 19ին հանդիպեր է, իսկ մենք կը կատարենք զայն Ցինանց Ե. կիրակին, Զատկէն 28 օր ետքը, որով այս տօնն ալ 35 օրերու չարժականութիւն կ'ունենայ, և Ապրիլ 19էն մինչեւ Մայիս 23 կրնայ հանդիպիլ։

ԵՐԿՐՈՐԴ ԾԱՂԿԱԶԱՐԴ կը կոչուի Համբարձման յաջորդող կիրակին որ յատուկ տօն մը չունի, այլ ըստ կարգի աւուրց՝ Ցինանց 43րդ ու Համբարձման 42րդ օրն է։ Երկրորդ Ծաղկազարդ անունն առած է պարզապէս օրուան աւետարաններէն։ Հայ եկեղեցին Նոր-կիրակիէն սկսեալ՝ չորս աւետարանները կը կարդայ ամէն օր կարգաւ. և այդ կարդին չարունակութեամբ չորս աւետարաններէն Քրիստոսի Երուսաղէմ Գալստեան կտորները Ցինանց է. կիրակիին ինկած են՝ որով Ծաղկազարդի յիշատակութեան կրկնութիւնը տեղի կ'ունենայ։ Տոհմային յիշատակ մըն ալ աւելցած է նոյն օրուան վրայ. իբր ղի աւանդութեամբ հասած է մեզի թէ հրեշտակ մը ամէն օր կ'այցելէր Լուսաւորչին Խորվիրապին մէջ, այլ Համբարձման Դ. օրը եկած չըլլալով՝ Լուսաւորչին բացատրած է թէ Քրիստոսի Համբարձումը տօնելու համար՝ հրեշտակներու դասերէն իւրաքանչիւրն օր մը հանդէս կը կատարէ, և ինքն Դ. դասէն ըլլալով՝ Դ. օրը չէր ուզած իր դասին հանդէսներէն բացակայել։ Վկայասէր այդ յիշատակը խառնած է օրուան չարականին։ Երկրորդ ծաղկազարդի օրն ալ 35 օրերու չարժականութեամբ Մայիս 3էն մինչեւ Յունիս 6 կրնայ հանդիպիլ։

ԵՐՐՈՐԴՈՒԹԻՒՆ. — Այս խորհուրդը մեր մէջ յատուկ տօն չունի. թէև Հայ-Հոմէականներ մուծած եւ ղրած են զայն Հոգեգալստեան Ը. օրը Լատիններու հետեւողութեամբ. բայց «Երրորդութիւն անքաժանելի» չարականը և Հոգւոյն սրբոյ գալստեամբ բացատրուած Երրորդութեան խորհուրդը պատճառ եղած են որ Հոգեգալստեան տօնին կից նկատուի Երրորդութեան տօնն ալ, և Երրորդութեան անուան նուիրեալ եկեղեցիներ Հոգեգալստեան օրը նկատեն սեփական տօնախմբութեան օր։

ՅՕԹՆ ՇԱԲԱԹՆԵՐ . — Հայ եկեղեցւոյ կանոններուն համեմատ հարսանիք կը կատարուին այն չաբաթներուն մէջ որ ամրոյն ու պահք չեն , և սոնք ալ սակայն հանդիսելով՝ հարսնիք ընելու միջոցներ միշտ ընդհատ են և կարճ միջոցով , և տարւոյն մէջ միայն վարագայ խաչէն մինչև Յիսնակաց բարեկենդան անգամ մը եօթը չարաչնաներու կը հանդիպինք յորս հնար է հարսնիք ընել : Այդ բայառիկ տեւողութիւնը նշանաւոր ըրած է այդ միջոցը և խաչի եօթը շաբաթները յատուկ նշանակութիւն ստացած են՝ իբրև հարսնիքներու և ուրախութեանց միջոց մը, որ հունձքէն ու այգեկութէն վերջը գալով՝ գաւառներու մէջ յարմարութիւնը կը չատցնէ : Եօթն չաբաթները երբեմն ութը կ'ըլլան , երբոր Խաչվերացի տօնը Սեպտեմբերին 11 ու 12ին կը կատարուի :

ԶԱՏԻԿ կը կոչուի մեր մէջ հրէական Պասեքի տօնը. և որովհետև հրեարէն բառին բուն թարգմանութիւնը չէ, անհաւանական չըլլար կարծել թէ Զատիկ յորջորջումը բնիկ ու սկիզբնական հայ ծագում ունի. և եղանակներու զատուելէն կամ գիշերահաւասարով տարւոյն երկու մասերուն իրարմէ զատուելէն առնուած անուն մը և հեթանոսական ժամանակներէն մնացած տօն մըն է , որ միջոցներուն համեմատութեամբ հրէական պասեքին համահաւասար նկատուած է, այնպէս որ նոյնիսկ Ս. Գրոց մէջ Պասեք բառը «Զատիկ» բառով թարգմանուած է: Հրէական պասէքը Քրիստոնէութեան մէջ Քրիստոսի Յարութեան տօնին վերածուելով՝ այդ փառաւոր տօնին ալ «Զատիկ Յարութեան» կոչուած է մեր մէջ: Քրիստոսի Յարութեան վրայ այդ անուան ներքեւ կը խօսուի:

ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՏՕՆ . — Ս. Լուսաւորիչը Խոր-վիրապ

պէն ելլելէն ու Քրիստոսի հաւատքը Հայոց մէջ քարոզել սկսելէն ետքը տեսաւ այն նշանաւոր տեսիլքը ուր Միածինն երկինքէն իջնելով՝ ձեռքը բռնած ոսկի մուրճով բաղխեց այն տեղն՝ ուր էր Սանդարամետի գետնափոր մեհեանն եւ այժմ կը գտնուի Էջմիածնի տաճարը . եւ այս հրաշալի կերպով նշանակեց Հայ եկեղեցւոյ երկնային հաստատութիւնը : Այդ տեսիլքին օրը ճշդելով եւ թուականները զննելով՝ կը գտնենք թէ տեղի ունեցաւ 302 Յունուար 25ին . իսկ Վիրապին ելքը տեղի ունեցած էր 301 աշնան : Միածնի իջումն ու Հայ եկեղեցւոյ հաստատութիւնը թէ՛ ընդհանրապէս Քրիստոսի եկեղեցւոյ եւ թէ ի մասնաւորի Հայ եկեղեցւոյ տօնն է , եւ իբր եկեղեցւոյ տօն կը կատարուի Հոգեգալստեան ետքը եկող Բ. կիրակին, Զատկին Ժ. կիրակին, կամ Զատկէն 64 օր ետքը : Միշտ 35 օրերու չարժականութեամբ՝ Մայիս 24էն մինչեւ Յունիս 27 կրնայ հանդիպիլ : Այդ տօնին անունը դրուած է «Տօն եկեղեցւոյ հաստատեալ ի Ս. Լուսաւորչէ» կամ աւելի համառօտ կերպով «Տօն Կաթողիկէ Էջմիածնի» :

ԸՆԹՐԻՒՔ ՏԵԱՌՆ . — Աւագ Եչ. օր կը կատարուի Քրիստոսի վերջին ընթրիքին յիշատակութիւնն՝ ուր Քահանայապետութեան խորհուրդն ալ հաստատուեցաւ: Աւագ Եչ.ի պատկանող ղանազան յիշատակները ղանազան ժամանակներու բաժնուած են և ըստ այսմ ընթրիքին յիշատակութիւնը կը պատահանէ պատարագին՝ որ յատուկ արարողութիւններով կը կատարուի նոյն օր, եւ ուր նշանաւոր տեղը կը բռնէ Վերաբերման ու Սրբասացութեան հանդիսաւորութիւնը :

ԸՆԾԱՅՈՒՄՆ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ . — Աստուածածնի առաջին կեանքը Աւետարաններու մէջ յիշուած չէ ,

բայց աւանդութեամբ գիտենք թէ Մարիամ իր Ցուսակիմ ու Աննա ծնողքին ամուսնական զաւակն եղած է ուխտով ստացուած է. և այս ուխտին համեմատ Ցուսակիմ ու Աննա իրենց միամօր զաւակ Մարիամն երեք տարեկան եղածատեն տաճարին ընծայած են, որպէս զի հոն նուիրուած այրինէրու եւ կոյսերու հսկողութեան ներքեւ աստուածպաշտութեան մէջ զարդանայ եւ տաճարին ծառայէ: Այս ընծայման կամ նուիրման ծօնը կը կատարենք հաստատապէս Նոյեմբեր 21ին՝ ո՛ր օր ալ հանդիպի, հետեւելով յոյն ու լատին եկեղեցիներու սովորութեան՝ իբր զի այդ ծօնը մեր հին ծօնացոյցներու մէջ չերեւիր բնաւ, եւ հազիւ երեք դարէ ի վեր մուտ գտած է մեր մէջ, նախ կամաւոր եղած, եւ յետոյ պարտաւորիչ դարձած:

ԹԱՂՈՒՄՆ ՏԵԱՌՆ. — Քրիստոսի թաղման ծօնը կը կատարուի յատկապէս Սուրբ Չարաթ օրը, բայց Թաղման գլխաւոր կարգը Սուրբ ուրբաթ իրիկունն է, Սուրբ Յարութեան ցոյց տուած ժամերուն համեմատ: Մեր ծօնացոյցին մէջ միայն հանդիսաւոր նախատօնակ մը կայ նշանակուած, չարականէն զատ գիրք ու Սուրբ Յարութեան ու Սուրբ–Աստուած ալ աւելցնելով: Իսկ այժմ սովորութիւն եղած է յոյներու նմանութեամբ թափոր ալ դառնալ, եւ Թաղման գերեզման մըն ալ պատցնել աւելի կամ նուազ զարդարանքներով պատրաստուած՝ որ հին արարողութեան պահանջէն դուրս է: Ինչպէս Սուրբ ուրբաթ իրիկուն Թաղման կարգ կը կատարուի, այնպէս ալ Սուրբ Չարաթ երեկոյ Յարութեան կարգ կը կատարուի ճրագալոյցով, պատարագով ու նախատօնակով: Սուրբ Չարաթ օրը 35 օրերու չարժականութեամբ Մարտ 21էն մինչեւ Ապրիլ 24 կրնայ հանդիպիլ:

ԹԼՓԱՏՈՒԹԻՒՆ ՏԵԱՌՆ. — Քրիստոս ուղեց որ իրեն վրայ ճչվիւ կատարուին աւէն օրինական պահանջները, եւ ըստ այնմ Թլփատուեցաւ ալ ութօրեայ եղած ատեն (Ղուկ. Բ. 21): Տօնացոյցը Աստուածայայտնութեան Լ. օրը Թլփատութեան ծօնը կը յիշէ, սակայն չարականներու եւ երգերու մէջ բնաւ այդ յիշատակութիւնը չկայ: Օրացոյցները կարծես խուսափիլ ուզելով Թլփատութեան յիշատակութենէն, աւէնն ալ միաձայնութեամբ «Տօն անուանակոչութեան» կը գրեն: Տօնին օրն է Յունուար 13 հաստատապէս, ո՛ր օր ալ հանդիպի, եւ միանգամայն հրամայական տօն է:

ԼՈՒՒՐ ՕՐ. — Կիրակին տէրունական տօն է. իսկ չարթուան մնացած օրերը կը կոչուին յուր օր, բայց այսպէս կոչուելուն մեծ բացատրութիւնը չպիտի կրնանք ստուգաբանօրէն ճշդել: Եթէ չարթուան օրերէն մէկը կիրակիի նման տէրունական դառնայ, լուր օր ըլլալէ կը դադրի, բայց եթէ տէրունի տօն մը չարթուան մէջ հանդիպելով՝ տօնական հանգամանք չունենայ, այն լուր օր ըլլալէ չի դադրիր եւ կը կոչուի տէրունի ի յուրն: Ժողովրդական առումով լուր օրը գործի օր է, գործէ դադրելու հրաման չկայ կամ հրամայական տօն չէ:

ԽԱՂՈՂՕՐՀՆԵՔ. — Աւէն պատարագութեան երախայրիքը օրհնութեամբ Աստուծոյ նուիրել թէ ոչ օրէնք՝ գոնէ բարի սովորութիւն մըն է. սակայն աւէն պատուղներուն օրհնութիւնը զատ զատ կատարել երկար աշխատանք կրնար ըլլալ: Խաղողն իբր պտուղներու ազնուագոյնը, իբր ուրախացուցիչ գինւոյ հիւթը, եւ իբր հաղորդութեան խորհրդանշանը, աւէնուն տեղ կ'օրհնուի եկեղեցւոյ մէջ հանդիսապէս ու ծիսական կարգադրութեամբ: Խաղողօրհ-

նէքի օրն Աստուածածնի տօնին է, ոչ այնչափ տօնին հետ ներքին կապակցութեամբ, որքան եղանակին յարմարութեան ու խաղողներուն հասունցնալուն ժամանակին պատճառաւ։ Հարաւային գաւառներ ուր կանխահաս է պտղաբերութիւնը՝ Վարդավառին եւ աւելի կանուխ ալ խաղող օրհնելու սովորութիւնն ընդունուած է։

ԽԱՉԵԼՈՒԹԻԻՆ ՏԵԱՌՆ. — Քրիստոսի խաչելութեան տօնը կը կատարուի Աւագ ուրբաթ օր, բայց որովհետեւ աւագ չաբթուն վերջին օրերուն չատ մը տնօրինական յիշատակներ միանգամայն կը կատարուին, անոնք օրուան զանազան մասերուն վրայ կը բաշխուին, եւ ըստ այսմ խաչելութեան կարգը կը կատարուի յատկապէս Աւագ ուրբաթ ցորեկին։

ԽԱՉԻ ՏՕՆ. — Խաչին պատիւն՝ ու նոյն իսկ պաշտօնն՝ ընդհանուր է ամէն եկեղեցիներու մէջ. աղօթքներ կ'ուղղուին խաչին, կը բարձրացուի խաչին զօրութիւնը, խաչին կը վերագրուին այնպիսի ձիրքեր ու արդիւնքներ՝ որ անձերու սեփական են և ոչ իրերու, մինչեւ իսկ Խաչը կը նկատուի իբր միջնորդ ու իբր գործիչ։ Ընդհանրապէս խաչ ըսելով կ'իմանանք նոյն իսկ Քրիստոսի խաչելութեան ծառայած քառաթեւը՝ որ խաչափայտ ու կենաց փայտ եւս կը կոչուի, բայց բուն խաչին վերաբերեալ ամէն պարագաները կը վերագրենք ամէն արուեստակերտ խաչի ալ՝ որ օծեալ ըլլայ, հոգ չէ թէ ինչ նիւթէ ըլլայ։ Անշուշտ հնար չէ մտածել որ անշունչ նիւթը ըլլայ արդեանց Տէրն ու պատճառը, այլ ամէն ինչ՝ պատիւ ու պաշտօն, զոլեստ ու արդիւնք կը բարձրանան առ Խաչեալն և առ Փրկիչն և խաչն իբր գործի փրկութեան կ'անձնաւորէ իր մէջ նոյն խաչեալ Փրկչին անձնաւորութիւնը։ Այս սկզբամբ խաչի տօներ

ալ հաստատուած են եկեղեցւոյ մէջ, յորս Խաչը կը փառաւորուի։ Այս տօները կապակցութիւն ունին որ և է պատմական պարագայի մը հետ, և երբ խաչելութեան յիշատակով կը փառաւորուի խաչը, խաչեալ Փրկիչն է որ կը պաշտուի։ Մեր եկեղեցւոյ մէջ կատարուած խաչի տօներն են 1. Խաչվերաց, 2. Գիւտ խաչ, 3. Երեւման խաչ, 4. Վարագայ խաչ, որոնց վրայ այդ անուններուն ներքեւ կը խօսուի։ Ամենքմէ զատ խաչի տօն կը կատարուի նաեւ խաչի եօթնեակին՝ Բչ., Ուբ., Շբ., օրերը որոնք իրենց յատուկ յիշատակութիւնը չունին, այլ Խաչվերացի տօնին ու յիշատակին չարունակութիւնն են, և մխեւնոյն դիտումով հաստատուած։ Խաչին վերացումը կամ փառաւորութիւնը եօթնեակ մը տօնախմբելու համար՝ յաջորդ օրերէն երեքը խաչին, երեքն ալ եկեղեցւոյ նուիրուած են։

ԽԱՉՎԵՐԱՑ կամ ՎԵՐԱՑՄԱՆ ԽԱՉ ամէնէն հինն է խաչի տօներուն, և իր պատմական սկզբնաւորութիւնն ալ մինչեւ Քրիստոնէութեան սկիզբը կը բարձրանայ, որովհետեւ խաչը վերացնելու և փառաւորելու առաջին գործողութիւնը կը վերագրուի Տեառնեղբայր Յակոբ առաքեալին, որ Երուսաղէմի առաջին եպիսկոպոսն եղած է և որ խաչը բարձրացնելով ի տես ժողովրդեան «Խաչի քո, Քրիստոս, երկրպագեմք» օրհնութիւնն ու աղօթքն ըսած է։ Դժուար է հաստատել թէ Յակոբ Տեառնեղբայր ըսն իսկ Քրիստոսի խաչը բարձրացուցած ըլլայ, ենթադրելով որ առաքեալք յաջող միջոցով մը կրցան Քրիստոսի խաչէն մաս մը ձեռք բերել, բայց անհաւանական չէ ըսել որ Յակոբ Տեառնեղբայր Քրիստոսի խաչի նմանութեամբ չինուած քառաթեւով մը այդ արարողութիւնը կատարած է։ Խաչի փառաւորութեան երկրորդ պարագայ մըն ալ խաչին գիւտն է. երբ Հելինէ

դէխոյ զայն գտնելէն ետքը մեծահանդէս փառաւորութեամբ զետեղեց Ս. Յարութեան տաճարին մէջ։ Խաչվերացի տօնին նախընթաց օրը նաւակատիքի յիշատակ կատարելը, և այդ յիշատակը Ս. Յարութեան տաճարին նաւակատիքի տարեդարձն ըլլալը, Խաչի գիւտն ու Խաչվերացն ներքին կերպով մը իրարու կը միացնեն։ Երբորդ պարագայն ուր խաչը յատուկ փառաւորութիւն ստացաւ՝ Խաչի գերադարձն է։ Երուսաղէմ Պարսից կողմէն առնուեցաւ 610ին, և ուրիշ բաներու հետ Խաչափայտն ալ տարուեցաւ իբր գերի կամ իբր աւար, բայց 627ին Հերակլ կայսրը Պարսից յաղթելով՝ խաչափայտն ետ գարձուց և 628ին զայն փառաւոր հանդէսով Ս. Յարութեան տաճարին մէջ զետեղեց, և այս պարագայէն ետքը յոյները սկսան խաչի վերացման տօն կատարել Սեպտեմբեր 14ին։ Մեր եկեղեցին որ մեծ տօները կիրակիի կը փոխադրէ, Խաչվերացի տօնն ալ կը կատարէ սեպտեմբեր 14էն յետ կամ յառաջ հանդիպող մերձաւորագոյն կիրակիին, որ է սեպտեմբեր 11էն 17 օրերուն մէջ հանդիպող կիրակիին։ Տօնական յիշատակը երեք եղելութեանց հետ ալ կապ ունի, բայց գլխաւոր կը նկատուի Տեառնեղբայր Յակոբ առաքեալէն մնացած աւանդութիւնը։

ԾԱՂԿԱԶԱՐԻ. — Այդ անունով կը կոչենք մենք Քրիստոսի Երուսաղէմ գալատեան տօնը, որ Զատիկէն չաբթի մը առաջ կը կատարուի, և սակայն ո՛չ աւետարանական պատմութեան և ոչ աւանդական յիշատակութեան և ոչ օրեան արարողութեանց մէջ ծաղիկի իսկ չկայ։ Ուրիշ ազգերու մէջ ալ այդ խնամսով բան մը չկայ. հետեւաբար Ծաղկազարդ անունը զուտ հայ ըլլալով հանդերձ, տօնական կամ քրիստոնէական ծագում ալ չունի, և իրաւացի կը գտնենք հետեւցնել թէ Ծաղկա-

զարդը հին ու հեթանոսական տօն մըն էր հայոց մէջ, նման Վարդավառ անուան, որ ժամանակներու և պարագաներու նմանութեամբ Գալուստ Երուսաղէմ տօնին հետ խառնուեցաւ, և մէկուն անունը միւսին տրուեցաւ։

ԾԱՌԶԱՐԴԱՐ անուն մըն ալ կայ որ ժողովրդին բերնին մէջ կը տրուի Ծաղկազարդին։ Եթէ այդ անունն ալ հին ժամանակայ տօնի մը անունը չէ Ծաղկազարդէն անկախ, կրնայ քրիստոնէական ծագում ունեցած ըլլալ, որովհետեւ Քրիստոսի Երուսաղէմ գալըստեան առթիւ ծառերու ճիւղերով հանդէս կազմուեցաւ, եւ մինչեւ հիմա ձիթենւոյ, եւ ուր ձիթենի չկայ՝ ուռենիի ոստեր կը բաշխուին աւետնուն եկեղեցւոյ մէջ Ծաղկազարդի առտուն։

ԾՆՈՒՆԴ ՏԵԱՌՆ. — Աստուածայայտնութեան տօնին մէջ յիշատակուած գլխաւոր խորհուրդը Քրիստոսի Ծնունդն ըլլալով՝ մեր մէջ ալ ընդհանրացած սովորութիւն է Աստուածայայտնութեան տօնը եւ ճրագալոյցը, ութօրէքը, պահքն ու բարեկենդանը Ծնունդի անունով կոչել։ Նորէն բացատրելիք կէտ մը չկայ։

ԾՆՈՒՆԴ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ. — Տիրամօր ծնունդը Աւետարանին մէջ գրուած չէ, բայց հաստատուն աւանդութեամբ գիտենք թէ անոր ծնողքն էին Ծովակիմ կամ Եղիակիմ Դաւթի ցեղէն, եւ Աննա՝ դուստր Յակոբայ Ղեւեայ ցեղէն, եւ թէ Աննա ամուլ էր եւ ուխտով ու աղօթքով ունեցաւ իր միամօր զաւակը Մարիամ։ Ծննդեան տեղն ալ յայտնի չէ. բայց հաւանականապէս Բեթզեհէմէն կամ Նազարէթէն տարբեր տեղ մը չէր։ Իսկ ժամանակն ալ Քրիստոսի ծնունդէն 17 կամ 18

տարի առաջ, զի սովորաբար 16 կամ 17 տարեկան եղած կը կարծուի Մարիամ Աւետման առեն։ Տօնը կը կատարուի հաստատուն կերպով Սեպտ. 8ին, ո՛ր օր ալ որ հանդիպի, բայց Հայ եկեղեցւոյ մէջ ԺԴ. դարուն միայն սկսած է հաստատուն կերպով տօնուիլ Աստուածածնի ծննդեան յիշատակը, եւ հին տօնացոյցներու մէջ Յաչի բարեկենդանի կիրակիին ալ միացած կը գտնուի։

ԾՈՄ. — Եկեղեցւոյ նախնական սովորութեան մէջ պահիմ կոչուածը կերակուր չուտելն էր, հետեւաբար կ'իմացուէր ինչ որ այժմ մենք կ'իմանամք ծոմ բառով։ Իսկ երբ բոլորովին անօթի մնալ չկրցողներու ներուեցաւ թեթեւ եւ չկշտացնող բանջարեղէն ուտել՝ առանց պահեցողութիւնը աւրուած սեպելու, պահիմ բառին իմաստը սովականուեցաւ մսեղէն ու կենդանական կերակուրներէ զգուշանալով՝ բուսեղէններով չյագանալուն, եւ ծոմ բառը գործածուեցաւ առանց ուտելու պահեցողութեան։ Եկեղեցւոյ մէջ պահքէն զատ ծոմ ալ կը պահուի Սուրբ Աստուածորաց հինգ օրերուն եւ Մեծ Պահքի իւրաքանչիւր եօթնեկին առաջին հինգ օրերուն, չորեքթ ու կիրակի օրերէն զատ, իսկ մնացեալ բոլոր պահքերը ծոմ չունին։ Ծոմ պահելու օրերը պատարագ մատուցանելն ալ կը խափանուի։

ԿԱՆԱՉ ԿԻՐԱԿԻ. — Այդ անունը կը տրուի Զատկի Գ. կիրակիին որ Աշխարհամատեան տօն է, բայց բնաւ եկեղեցական ծագումի կամ նշանակութիւն չունի, այլ հաւանաբար ժողովրդական հանդէսէ մը առնուած է, իբր դալարից տօն եւ կանաչներով զարդարուելու պատգայ թէեւ պատմական յիշատակներ կը պակսին այս մասին։

ԿԱՐՄԻՐ ԿԻՐԱԿԻ. — Այսպէս կը կոչուի Ծննդեան Գ. կիրակին որ Զատկէն 22 օր առաջ կուգայ եւ Զատկին պէս 35 օր չարժականութիւն ունի։ Այս անունը բնաւ եկեղեցական ծագումի կամ նշանակութիւն չունի, այլ կանուչ կիրակի անունին նման գարնանային եղանակէ առնուած ժողովրդական յորջորջում մըն է, որովհետեւ դալարները կանուչներէն առաջ կարմիր կակաչներով կը զարդարուին։

ԿԻՐԱԿԻ չարթուան առաջին օրն է, հին միաշաբաթին, որ Քրիստոսի Յարութեան նուիրուելով կիրակի կամ Տէրունի անունը ստացաւ, եւ բոլոր քրիստոնէութեան համար հրամայեալ հանգստեան եւ աստուածային պաշտաման նուիրուած օրն եղաւ։ Հայ եկեղեցին ի սկզբանէ անտի նախադասեց որ եւ է տէրունի մեծ յիշատակ կամ տօն՝ կիրակի օր կատարել, եւ չարթուան մէջ ուրիշ հրամայեալ հանգստեան օր չունենալ։ Միայն վերջին դարերուն մէջ հետզհետէ չարթուն լուր օրերուն մէջ ալ հրամայեալ հանգստեան օրեր սկսան աւելնալ. սակայն այնչափ կիրակիի գաղափարին հետ միացած են որ ժողովուրդը մինչեւ հիմայ այդ օրերուն համար կիրակի բառին բացատրութիւնը կը գործածէ։ Կիրակիէ դուրս հրամայեալ հանգստեան օրեր այժմեան սովորութեան մէջ հետեւեալներն են. 1. Ծննդեան առաջին օրը, Ը. օրը ու Տեառնընդառաջը, 2. Հինգ տաղաւարներուն, Ծննդեան, Յարութեան, Այլակերպութեան, Վերափոխման ու Խաչվերացի Բ. օրերը, 3. Սուրբ Ես., Յարութեան Գ. օրը եւ Համբարձման տօնը. 4. Աստուածածնի աւետման, ծննդեան, ընծայման ու Յղութեան տօները, 5. Լուսաւորչի Գիւտ նշխարաց եւ Առաջին Լուսաւորչաց տօները։ Ընդ ամէնն 17 օր։ Իսկ տեղ տեղ իբր հրամայեալ տօն կը պահ-

ուին եւս Լուսաւորչայ մուտն ի վիրապը եւ ելն ի վիրապէն, Թադէոսի ու Սանդխտոյ, Սահակայ ու Մեսրոպայ եւ Վարդանանց տօները։

ԿՐԿՆԱԶԱՏԻԿ ժողովրդական անուն մըն է որ երբեմն կը տրուի Զատկի Ը. օրուան կամ Նոր կիրակիին, սակայն բնաւ եկեղեցական նշանակութիւն չունի։

ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԻՒՆ. — Քրիստոսի Տեառն մերոյ մարմնոյ ու արեան խորհրդոյն ի պատիւ յատուկ տօն մը ունին Լատինները, որուն ծագումը նոր է։ Իսկ հին եկեղեցին այդ խորհրդական տօնակատարութիւնը կը կատարէ Սուագ Հինգշաբթի օր, որ Հաղորդութեան խորհրդոյ հաստատութեան յիշատակն է։ Մեր մէջ այդ յիշատակութիւնը աւելի յատուկ նշանակութիւն մը ստացած է, որովհետեւ Սուագ Հինգշաբթին հրամայական տօն կը պահուի, մինչ ուրիշ եկեղեցիներ այդ սովորութիւնը չունին։

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄՆ ՏԵԱՌՆ. — Քրիստոս իր Յարութենէն եաք քառասուն օր երկրիս վրայ մնաց (Գործ. Ա. 3), յետոյ իր յարուցեալ ու փառաւորեալ մարմնով երկինք համբարձաւ։ Այդ խորհրդական տօնը կը կատարուի Զատկին քառասներորդ օրը, հինգշաբթի, որ 35 օրերու չարժականութեամբ Ապրիլ 30էն մինչեւ Յունիս 3 կրնայ հանդիպիլ։ Համբարձման տօնը կ'երեւայ թէ հին ժամանակ մեծ նշանակութիւն չունէր չարաթուան մէջ իյնալուն, վասնզի նախատօնակ իսկ չունի, բայց միջին դարերուն մէջ գլխաւոր տէրունիներու ձեւը ստացած է։ Համբարձումէն Հոգեգալուստ տասը օրերը՝ առանց յատկապէս Համբարձման տօն ըլլալու, Յարութեան չարականներուն ու սաղմոսներուն հետ

Համբարձման նուիրեալ չարականներ ու սաղմոսներ ալ ունին։

ՀԱՐՍԱՆԻՔ. — Օրացոյցները սովորութիւն ունին նշանակել այն օրերը ուր կրնայ հարսնիք ըլլալ, եւ այն ալ կիրակի օրուան առջեւ կը գրեն, մինչ բուն կիրակի օրը հարսնիք չըլլար։ Օրացոյցներուն նպատակն է իմացնել թէ այն չաբթուան մէջ հարսնիք կընայ ըլլալ։ Ընդհանուր կանոն է որ այն օրերը որ պահք պիտի պահուի, եւ այն օրերը որ տէրունի տօն կայ, ըլլա՛յ հրամայական տօն, ըլլայ տէրունի ի լուրն, հարսնիք ընել ներելի չէ, որով կը մնան այն օրերը որ սըրբոց տօն է եւ պահք ալ չկայ։ Սովորաբար հարսնիքները Բ֊. օր կ'ըլլան, բայց Գ֊. ու Ե֊. օրերն ալ կրնայ ըլլալ, ինչպէս նաեւ չաբաթ օրերը մինչեւ կիրակուան ժամերգութիւնը։ Օրերը եկեղեցական օրէնքով երեկոյէ երեկոյ կը համրուին, եւ ինչպէս չաբաթ իրիկուընէ եաք կիրակամուտ է, այսպէս ալ կիրակիի երեկոյէն եաքը երկուշաբթի կը նկատուի։

ՀՈԳԵԳԱԼՈՒՍՏ, որ է Գալուստ Հոգւոյն Սրբոյ յառաքեալն։ Քրիստոս վերջին ընթրիքին առեն խոստացաւ առաքեալներուն ղրկել Ս. Հոգին (Յովհ. ԺԶ. 71), եւ Համբարձման օրն ալ հրամայեց Երուսաղէմի մէջ սպասել մինչեւ որ Ս. Հոգին ընդունին (Ղուկ. ԻԴ. 49), ինչ որ կատարուեցաւ Զատկին յիսուն օրերուն լրանալէն եաքը (Գործ. Բ. 4), յանկարծ հնչիւնի մը, հրեղէն լեզուներու եւ ա՛յլ լեզուներով խօսելու նշաններով։ Ս. Գիրքը «ի կատարել աւուրցն Պենտեկոստէից» կ'ըսէ (Գործ. Բ. 14), եւ Քրիստոսի մահուան տարին Զատիկը Ուր. օր տեղի ունեցած ըլլալով, Պենտեկոստէն = Յիսունքը պէտք էր Ուր. օր լրանար, բայց ա֊

ւանդութիւնը կիրակի օր եղած կ'ընդունի այդ գաղուստը եւ մեք ալ այժմ Յարութեան օրէն յիսուն օր հաշուելով՝ կիրակի օր կը կատարենք Պենտեկոստէն։ Այդ ատենն ալ Զատկին հետ 35 օրուան չարժականութիւն ունի եւ Մայիս 10էն Յունիս 13 կրնայ հանդիպիլ։ Հին դարերու մէջ մէկ օր միայն կը տօնուէր Հոգեգալուստը եւ կը լրանային Ղազարու յարութենէն սկսեալ 58 օրերու տէրուն ուրն տնօրէնութեան չարայարեալ յիշատակները։ Հոգեգալստեան յաջորդ օրէն կ'սկսէր Եղիական պահիք։ Շնորհալին կարգադրեց ամբողջ չաթթը ի պատիւ Հոգւոյն Սրբոյ տօն կատարել եւ յատուկ չարականներով ու ընթերցուածներով զարդարեց, եւ եկեղեցւոյ մէջ կատարուած կարգը փոխեց, այլ կերակուրներու պահքը չվերցուց։

ՀՐԱՄԱՑԵԱԼ ՏՕՆ կը կոչուին այն օրերն յորս հրամայուած է հանգիստ ընել ու եկեղեցի երթալ, աչխատութենէ դադրիլ եւ հոգեւորութեամբ անցնիլ։ Այդպէս են բոլոր տարւոյն 52 կիրակի օրերը (որ 53 կ'ըլլայ երբ տարին կիրակիով սկսի)։ Կիրակիէն դուրս հանգիստ ընելու հրամայեալ օրերն ալ «կիրակի» կոչուելուն, այն տեղ ցուցակը դրուած է։

ՁԻԹԵՆԻ. — Եկեղեցւոյ մէջ Ձիթենւոյ ոստեր կը գործածուին Ծաղկազարդի առաւօն եւ կը բաշխուին թէ՛ պաշտօնեաներուն եւ դպիրներուն եւ թէ՛ ժողովրդին «Փառք ի բարձունս»ի առեն, և իւրաքանչիւրին ոստը կը մնայ իրեն նուիրական յիշատակ մը։ Այդ սովորութիւնը հին է եւ Օձնեցին ալ կը յիշէ։ Ձիթենիի ոստերը յատուկ օրհնութիւն չունին։ Ուր ձիթենի չհասնիր՝ ուռենիի ճիւղեր կը փոխանակուին, մինչեւ իսկ ցուրտ երկիրներ տերեւազուրկ ճիւղեր կը գործածուին։ Սրբա-

ւենւոյ ճիւղերով հիւսկէն ու զարպարուն ոստերու կիրառութիւնը արեւմուտքի մէջ ընդհանրացած է, բայց մեր մէջ սովորական չէ, թէեւ աւետարանն ու չարականը ձիթենւոյ հետ արմաւենին ալ կը յիշեն։

ՂԱԶԱՐՈՒ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ. — Քրիստոսի նշանաւոր հրաշքին յիշատակութիւնն է, որ կը կատարուի իր տէրունի տօն և իրր փրկագործ տէրունականներուն չարքին նախադուռը։ Ծաղկազարդը յառաջոյ չաթթ օրը Ս. Ղազարու տօն չէ, և այդ առանձին կը կատարուի Յայլ Զ երկուչաբթին։ Ղազարու Յարութիւնը Ծաղկազարդի նախընթաց օրը տեղի ունեցած չէ, որովհետեւ այդ հրաշքին եաքը Քրիստոս պահ մը Եփրայիմ քաշուեցաւ (Յովհ ԺԱ. 54), եւ նորէն Զատկի առթիւ Բեթանիա եկաւ, եւ երուսաղէմ մտնելուն նախընթաց չաթթ օրը Ղազարու տան մէջ պատուասիրական ընթրիքի մը ներկայ գտնուեցաւ (Յովհ ԺԲ. 12). եւ այդ ընթրիքին օրուան հետ միացուցած է եկեղեցին նոյն իսկ Ղազարու յարութեան ալ յիշատակը։ Տօնը Զատիկին հետ 35 օրերու չարժականութիւն ունի և Մարտ 14էն մինչեւ Ապրիլ 17 կրնայ հանդիպիլ։

ՁՐԱԳԱԼՈՅՑ. — Մեծ տօներուն նախատօնակի երեկոյները սովորութիւն էր ճրագ լուսաւորել եկեղեցւոյ մէջ. այդ սովորութիւնը նոյն իսկ ամէն կիրակամուտին ալ տեղի կ'ունենար, եւ Լոյս զուարթ երգը «Օրհնութիւն ճրագաց» կոչուած է։ Բայց հիմա ճրագալոյց անունը կը գործածուի միայն Ծննդեան ու Զատկի նախընթաց երեկոյներուն արարողութեան՝ աւետարանի ձեռքը մտնելու. և նոյն իսկ երկու տօներուն նախընթաց ամբողջ օրը ճրագալոյց կը կոչուի իբրեւ օր պատրաստութեան մեծ տօնին։

ՄԱՏՆՈՒԹԻՒՆ ՏԵԱՌՆ . — Երկու իմաստով կ'առնուի այս յիշատակը . մէկը Յուդայի կոչմէն կատարուած գաղանի սակարկութեան իմաստով, որ տեղի ունեցաւ Աւագ Դշ. օր, և նոյն օրուան տօնական յիշատակն ալ կը կազմէ , բայց իրրեւ տօն չյիշուիր : Իսկ երկրորդը կ'առնուի իբր Քրիստոսի ձերբակալման եւ իր թշնամիներուն ձեռքն ինկալուն գործողութիւն՝ որ տեղի ունեցաւ Աւագ հինգշաբթիէ Աւագ ուրբաթ գիշերը : Աւելի այդ երկրորդ իմաստով կ'իմանայ եկեղեցին Մատնութեան յիշատակը , եւ Աւագ ուրբաթի գիշերային եւ առաւօտեան մաղթանքներն ալ , Սրբոց Աստուածն ալ Մատնութեան յիշատակով կը ըրուցուին :

ՄԵԾ ՊԱՀՔ . — Եկեղեցւոյ օրինադրած պահքերուն ամէնէն երկարը Մեծ պահիմ անունն առած է : Բուն բարեկենդանի յաջորդ Բշ.էն սկսեալ մինչեւ Աւագ Շբ. օր կը տեւէ 48 օր չարունակ , կամ եօթը եօթնեակներու մէջով : Այդ պահքին 40 օրերը՝ այսինքն Բուն բարեկենդանի յաջորդ Բշ.էն մինչեւ Ղազարու Յարութեան նախընթաց Ուր. օրը , քուն Քառասնորդական Մեծ պահքը կը կազմեն , եւ այժմեան իմացուած կերակուրներու պահքէն զատ ծոմ ալ պիտի պահուի՝ չաբաթ ու կիրակի օրերէն զատ : Շաբաթ օրեր Սրբոց տօն կը կատարուի , բայց պահքը չի լուծուիր , իսկ միւս հինգ օրեր եկեղեցական պաշտամանց մէջ ալ պահոց կարգ կը կատարուի : Մեծ պահքին Բ. չաբաթը պղպիկ տարբերութիւն մը ունի միւս չաբաթներէն ընթերցուածներուն երկայնութեամբ , որովհետեւ այս երկրորդ չաբաթը Մեծ պահքէն զատ՝ չորս եղանակներու պահքերէն գարնանամուտի չաբաթապահքը կը կազմէ , եւ իբր կրկին պահք կը նկատուի : Իսկ Աւագչաբաթը Մեծ պահքին յարակից մաս մըն է եւ Յարութեան չաբաթապահքը կը կազմէ . Ղազարու Յարութեան ու Ծաղկազարդի օրերուն պահքն ալ հարկաւ Յարութեան օրով պահքը լուծելու յարմարութենէն առաջ եկած է , որով Քառասնորդական պահքն ու Յարութեան չաբաթապահքն իրարու կը կցուին եւ ամբողջ պահք մը կը կազմեն ի պատիւ Քրիստոսի անօրէնութեանց : Երբ Մեծ պահոց մէջ պատահարար Հանդիսին Տեառնընդառաջի ու Աւետման տօները , եկեղեցական արարողութեանց համար Մեծ պահոց բոլոր պահանջները կը դադրին , վարագոյր ալ կը բացուի եւ բաց պատարագ կը մատուցուի , բայց կերակրոյ պահքը չի լուծուիր : Իսկ Լուսաւորչի Մուտն ի վիրապին բաց պատարագը Սիմէոն Կաթողիկոսի կարգադրութեամբ սկսած է , յառաջադոյն միւս չաբաթներուն պէս գոց պատարագ կը մատուցուէր : Մեծ պահոց յատկանիշներն են վարագոյրին փակ մնալը — որով բոլոր ժողովուրդը իբր ապաչխարող կը նկատուի , գոց պատարագը — որով ժամաւորները հին ժամանակի արտաքին գաւթի մէջ ապաչխարողներուն կը հաւասարին եւ Արեւագալի , Ճաշու և Խաղաղականի յատուկ երգերը — որոնք կերպով մը պատարագի հանդիսութեան տեղը բռնած կ'ըլլան :

ՄԵՌԵԼՈՑ ՕՐ . — Հայ եկեղեցւոյ մէջ ննջեցեալներուն համար յատուկ յիշատակութիւն ու աղօթք կ'ըլլան հինգ տաղաւարներուն Բ. օրերը , որոնք հրամայեալ հանգստեան տօն ալ եղած են՝ հաւատացեալներուն դիւրութիւն ընծայելու համար իրենց մեռեալներուն այցելելու եւ անոնց համար աղօթելու : Մեռելոցի օր կը նկատուի նաեւ Բուն Բարեկենդանի նախընթաց վերջին ուրբաթ հինգշաբթին, որովհետեւ Մեծ Պահքի մէջ ննջեցեալներուն համար աղօթքներ կը դադրին և վերջին անգամ աւելի հանդիսաւոր կերպով ննջեցեալ-

ներուն համար աղօթել տալ պատշաճ կը։ Տարւոյն մէջ ամէն պահոց ուրբաթներն ալ ննջեցեալներուն յիշատակ կ'ըլլայ «Հանգստեան հարց» ըսելով, իսկ այն ամէն օր որ պատարագ պիտի մատուցուի՝ Դիշերապաշտաման կարգը հանգստեան չարականով, աւետարանով ու երգով կը կատարուի, և բայց առեալ կրկին ակրոնիներն՝ յորս տէրունիներէն միոյն կարգը դիշերապաշտաման տեղ կը քաղուի ի դիւրութիւն։

ՄԻՋԻՆՔ. — Այս անունը կը տրուի Մեծ Պահքին կէսին՝ որ տօնական նշանակութիւն մը չունի։ Մեզի համար Միջինք է Դ. չորեքշաբթին կամ Մեծ Պահոց 24րդ օրը, իսկ Լատինաց համար յաջորդ հինգշաբթին։ Միջինքէն սկսեալ՝ Յաղաղականի մէջ կ'երգուին Ստեղի չարականները ըստ աւուր պատշաճի։

ՄԻՋՈՑ. — Եկեղեցական կարգապրութեանց մէջ երկու մեծ տօներուն միջեւ գանուած չաբաթները Միջոց կը կոչուին, որոնց կիրակիները նոյն տօներէն սկսեալ՝ կը համրուին թիւերու կարգով։ Միջոցներ կազմող տօներն են. Աստուածայայտնութիւն, Մեծ Պահք, Ջատիկ, Հոգեգալուստ, Վարդավառ, Աստուածածին, Խաչ եւ Ցիսնակ. եւ այդ միջոցներուն վրայ բաժնուած են բոլոր տարւոյն կիրակիները։ Մեծ պահք ունի 7 կիրակի, Ջատիկը 8, Հոգեգալուստը 7, Աստուածածինը 4 կամ 5, Խաչը 9 կամ 10, Ցիսնակը 7 կամ 8, իսկ Աստուածայայտնութեան ու Վարդավառի միջոցները բոլորովին անստոյգ են, երկուքը մէկտեղ 10 կամ 11 կիրակի ունին, եւ որչափ մէկէն կը պակսի, միւսին վրայ կ'աւելնայ։ Այդ հաշուոյն բացատրութիւնը տոմարական ըլլալով մեր նպատակէն դուրս է։

ՄԿՐՏՈՒԹԻՒՆ ՏԵԱՌՆ. — Քրիստոսի մկրտութիւնը Աստուածայայտնութեան տօնին գլխաւոր յիշատակներէն մէկն է, եւ միշտ զոյգ կ'ընթանայ Քրիստոսի Ծննդեան յիշատակին հետ բոլոր ութ օրերուն մէջ։ Ցատուկ կերպով Քրիստոսի մկրտութիւնը կը յիշատակուի Աստուածայայտնութեան օրը Յորդանէնքի արարողութեամբ, եւ Ը. օրուան չարականներն ու աւետարանն ալ բոլորովին Մկրտութեան նուիրուած են, այնպէս որ Ը. օրը կրնայ իրը յատուկ Մկրտութեան տօն ըմբռնուիլ։

ՄՈՒՐՈՑ ՕՐ. — Լատին եկեղեցւոյ սեփական անուն մըն է որ կը տրուի Բուն բարեկենդանի յաջորդող չորեքշաբթիին, որ իրենց համար պահոց սկիզբն է, եւ Ծաղկազարդէն պահուած ձիթենին այրելով՝ մոխիր կը կազմեն, կ'օրհնեն եւ հաւատացեալներուն գլխուն կը քսեն։ Մեր մէջ ո՛չ այդ սովորութիւնը կայ եւ ո՛չ այդ անունը։

ՅԱԿՈԲԱՅ (Ս.) ՊԱՀՔ. — Այդ անունը կը տրուի Ցիսնակաց Գ. եօթնեկին հանդիպող չաբաթապահքին ու անոր բարեկենդանին։ Ս. Յակոբայ պատուոյն հաստատուած չէ, այլ չորս եղանակներուն պահքերէն ձմեռնամուտի չաբաթապահքն է, եւ միայն նոյն եօթնեկին չաբաթ օր Ս. Յակոբ Մծբնայ Հայրապետին տօն ըլլալուն՝ պատահաբար այդ անունն առած է։

ՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆ ՏԵԱՒՈՒՆ. — Միեւնոյն Աստուածայայտնութեան տօնն ու տօնական անունն է, աւելի համառօտ բառով բացատրուած, հետեւաբար նոր բան մը չկայ աւելցնելիք։ Ըստ ոմանց Յայտնութիւն անունով կ'իմացուի մոգերուն կոչմէ նորածին Քրիստոսի ընծայուած երկրպագութիւնը, սակայն այս յատուկ իմաստը

չկրնար հաստատուել եկեղեցական կարգադրութիւններէն։

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՏԵԱՌՆ. — Քրիստոսի յարութիւնը Քրիստոնէական եկեղեցւոյ մեծ խորհուրդն ու աւետիսն փառաւոր տօնն է։ Ասոր յիշատակը կապուած է Հրէից պասեքին հետ որ մեր մէջ հայացի Զատիկ անունով ճանչցուած է։ Քրիստոսի յարութեան բուն տօնը, այսինքն Զատիկը 35 օրերու չարժականութիւն ունի եւ Մարտ 22էն մինչեւ Ապրիլ 25 կրնայ հանդիպիլ, եւ իրեն հետ կը չարժին Զատկէն դէպ ի վեր մինչեւ Առաջաւոր տասը, եւ Զատկէն դէպ ի վար մինչեւ Վարդավառ 14 չաբաթները, ընդ ամէնն 24 չաբաթներու չարժական միջոց մը։ Քրիստոսի Յարութեան տօնը կ'սկսի Զատկի նախընթաց Ձրագալոյցի երեկոյէն եւ կը տեւէ 49 օր չբուննակ որուն վերջին 50րդ օրը Հոգեգալուստ է։ Տարուան մէջ ալ բոլոր 52 կիրակիները Յարութեան տօն են, եւ երբ ուրիշ տէրունի տօն ալ հանդիպի, Յարութիւնը չի ջնջուիր, այլ միւս տէրունիին հետ կը խառնուի։ Մեծ պահոց եօթը կիրակիներուն մէջ ալ Յարութեան յիշատակը չի ջնջուիր, ինչպէս յայտնի է չարականներէն ու երգերէն, բայց Սիմէոն կաթողիկոսի կարգադրութեան զօրութեամբ Յարութեան պատուհանները նուազած են, եւ մաղմանքները ի պատիւ Տէրութեան Տեառն, եւ իւղաբերիցն ի յիշատակ Թաղման Տեառն վերածուած են։ Ասոր հանդերձ Յարութեան պատուհանները խափան չեն վերցուած։

ՅԻՆՈՒՆՔ=ՅԻՍՈՒՆՔ. — Այս անունը կը տրուի Զատկէն մինչեւ Հոգեգալուստ 50 օրերուն միջոցին՝ որ ամբողջովին տէրունի տօներ են ի պատիւ Յարութեան եւ վերջին տասը օրերը նաեւ ի պատիւ Համբարձման, իսկ վերջին յիսներորդ օրն ալ Հոգւոյն Սրբոյ գալստեան

նուիրուած է։ Այդ յիսուն օրերը ամբողջովին ուժիք էին, որովհետեւ Հայ եկեղեցին չէ ուզած Մեծ պահքէ դուրս տէրունի օր մը պահք պահել։ Միայն Շնորհալիէն սկսեալ՝ Համբարձումէն ետքը եկող երկու ուրբաթներուն եւ մէկ չորեքշաբթին պահքի օր եղան կերակուրի կողմէ՝ եկեղեցւոյ մէջ տէրունի տօնը անփոփոխ մնալով։

ՅԻՇԱՏԱԿ բացատրութիւնը հին ու եկեղեցական առումով կը նշանակէ ինչ որ այժմեան սովորութեամբ Տարեդարձ կ'անուանենք։ Եկեղեցին պատշաճ դատեց թէ Քրիստոսի տնօրէնութեանց, եւ թէ ուրբ ու մեծ անձնաւորութեանց տարեդարձները կատարել. եւ ասոնք հանդիսաւորապէս կատարուելուն՝ Տօն անունն ալ ստացան։ Բայց աւելի ճիշտ կիրառութեամբ «տօն» անունը կուտանք տէրունի յիշատակներուն, իսկ սրբոց տօներուն՝ «յիշատակ» բացատրութիւնը, որովհետեւ մեր եկեղեցւոյ վարդապետութեան համեմատ իսկապէս եւ բուն տեղմեալ իմաստով այդ անունը չի գործածուիր սուրբ անձնաւորութեանց, եւ միշտ «որոց այսօր է յիշատակ» բացատրութիւնը կը գործածուի անոնց համար։

ՅԻՍՆԱԿը յիսուն օրերու միջոց մըն է՝ որ կը յառաջէ Աստուածայայտնութեան տօնը, եւ որ երբեմն Մեծ պահքի պէս ամբողջովին պահք էր, բայց հիմայ սովորական Դ.էն եւ Ուր.էն զատ երեք չաբաթապահքերու վերածուած է. առաջին չաբաթը «Յիսնակաց պահք» անունով, երրորդ չաբաթն որ Ձմեռնամուտի պահքն է՝ Ս. Յակոբայ պահք կոչուած, եւ վերջին չաբաթը Ծննդեան պահք կոչուած։ Յունուար 6էն եւս համրելով յիսուն օրեր Նոյեմբեր 18ին կը յանգին, եւ անոր մնթակայ կիրակին ալ կ'ըլլայ Յիսնակաց Բարեկենդան,

որ 7 օրերու չարժականութեամբ Նոյեմբեր 15էն մինչև 21 կրնայ հանդիպիլ։

ՅՂՈՒԹԻՒՆ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ. — Վերջին դարերուն մէջ միայն տօնելի եղած է եկեղեցւոյ մէջ Աստուածածնի յղութեան յիշատակը Դեկտեմբեր 9ին՝ ուրիշ արեւելեան եկեղեցիներու նման, մինչ լատինք Աստուածածնի յղութիւնը կը տօնեն Դեկտեմբեր 8ին։ Այս տօնը կը կատարուի ո՛ր օր ալ հանդիպի։ Հռոմէական եկեղեցին 1854ին իբր հաւատոյ վարդապետութիւն հռչակեց թէ Աստուածածնի յղութիւնն անարատ եղած է, բոլորովին ազատ ադամային սկզբնական մեղքէն, սակայն մեր եկեղեցին և ուրիշ եկեղեցիներ ալ վերջին ժամանակներու մէջ գտնուած կամ կազմուած հաւատքներ չեն ընդունիր, եւ ինչ որ Քրիստոսի Աստուծոյ սեպհական է, չեն կրնար վերագրել որ եւ է մարդկային արարածի։

ՅՈՎՆԱՆՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿՆ որ կը կատարուի Առաջաւորաց պահոց Ուր. օրը՝ Ս Յովհան մարգարէին տօնը չէ, որ կը կատարուի միւս փոքր կոչուած մարգարէներուն հետ Վարդավառի Գ. երեքշաբթին, այլ պարզապէս Յովհաննու Նինուէ երթալուն ու Նինուէացւոց ապաշխարելուն յիշատակն է, իբր օրինակ նշանաւոր ապաշխարութեան մը, զոր մեր Լուսաւորիչը նորահաւատ Հայոց առջեւը դրաւ, երբ Վիրապէն ելլելէն ետքը առաջին պահքն ու ապաշխարութիւնն աւանդեց անոնց, եւ որուն տարեդարձն է առաջաւորաց չարաթապահքը, եւ նոյն պահքին ուրբաթ օրն ալ Յովհաննու Նինուէացւոց յղուելուն յիշատակութիւնը։

ՆԱԻԱԿԱՏԻՔ անունն իւր ուղղակի ու բառական

իմաստով կը նշանակէ «նոր չինել, նոր կերտել»։ Ընդհանուր սովորութիւն եղած է որ նոր կերտուած ու նոր աւարտած չէնքի մը բացումը հանդիսաւորապէս կատարուի, եւ այս առմամբ նորաչէն տաճարի, տան, առարկայի եւլն. բացման ու նուիրագործութեան հանդէսը կոչուեցաւ Նաւակատիք։ Ըստ այսմ ամէն նորաչէն եկեղեցւոյ նաւակատիք կը կատարուի, եւ նոյն նաւակատիքին տարեդարձի հանդէսն ալ Նաւակատիք կը կոչուի։ Մեր եկեղեցին նաւակատիքները յարմարագոյն կերպով սկսաւ կատարել կամ յիշատակել մեծահանդէս տօներու նախընթաց օրերը, չարաթապահքին վերջը, եւ այդ առթիւ ալ պահոց խստութիւնը մասամբ մեղմացնել առանց բոլորովին պահքը ջնջելու, այսինքն մսեղէնի արգելքը տալով պահելով՝ ձկնեղէնի ու կաթնեղէնի կիրառութիւնը ներել պատարագի մատուցումին ետքը։ Այդ պարագային առնելով՝ մեղմացեալ պահքի կերակուրն ալ Նաւակատիք կոչուեցաւ։ Այժմ այդ տարբեր իմաստներէն իւրաքանչիւրով ալ կը գործածենք Նաւակատիք բառը։ Կ'ըսենք այս ինչ նոր աւարտած եկեղեցւոյ նաւակատիքը պիտի կատարուի, այսինքն է առաջին նուիրագործութիւնը, կամ թէ այս ինչ օր այս ինչ եկեղեցւոյ նաւակատիքն է, այսինքն նուիրագործութեան տարեդարձը, կամ թէ այս ինչ օրը նաւակատիք է, այսինքն ձկնեղէն ու կաթնեղէն կերակուր կրնայ գործածուիլ։ Նաւակատիքն իւր առանձին տօն նշանակուած է Յարչվերացի տօնին նախընթաց չարաթ օրը, եւ է Երուսաղէմի Ս. Յարութեան մեծ տաճարին Հեղինէ դշխոյին ձեռքով չինուելէն ետք նուիրագործուելուն և օծուելուն տարեդարձը, որ բոլոր քրիստոնէութեան համար կարեւոր յիշատակ մըն է, եւ կ'արժէր ալ որ հաստատուն տօն ունենար։ Նաւակատիք բառը կը նշանակուի նաեւ հինգ տաղաւարներուն նախ-

ընթաց օրերուն, բայց կերակրեղէններու տեսակէտով, որովհետեւ ներելի է Վարդավառի, Աստուածածնի ու Խաչի նախընթաց չաբաթ օրերուն առաւօտեան պատարագէն ետքը, իսկ Մննդեան ու Զատկի ճրագալոյցներուն երեկոյեան պատարագէն ետք՝ կաթնեղէն ու ձկնեղէն կերակուրներ գործածել։

ՆՈՐ ԿԻՐԱԿԻ կը կոչուի Զատկին անմիջապէս յաջորդող կիրակին, որովհետեւ Միաշաբթի օրը Քրիստոսի յարութեամբ նուիրագործուեցաւ եւ կիրակի=տէրունի օր եղաւ, եւ հետեւաբար առաջին անգամ անոր յաջորդող Միաշաբաթը կ'ըլլայ Նոր կիրակի մը։ Նոր կիրակին Զատկին ութերորդը ու Զատկի նման օր մը ըլլալով՝ Կրկնազատիկ ալ կոչուեցաւ։ Անոր յիշատակը Քրիստոսի Յարութեան տօնէն զատ Հոգեգալստեան կոչման եւ Քրիստոսի եկեղեցւոյն ընդարձակման եւ տարածման ալ յիշատակը կը պարունակէ, եւ այս տեսակէտով եկեղեցւոյ տօներուն չարքին ալ կ'անցնի։

ՇԱԲԱԹԱՊԱՀՔ. — Մեր եկեղեցւոյ յատուկ սովորութիւնն է չաբաթ մը ամբողջ պահք պահել։ Լատինք օրական պահքեր ունին, յոյները մէկէ աւելի մեծ պահքեր ունին, իսկ մեր մէջ Ներսէս Բ. Բագրեւանդացի կաթողիկոսին կարգադրութեամբ, Մեծ պահքէն դուրս եղող պահքերը չաբաթներու վերածուեցան եւ տասներկու չաբաթներ սահմանուեցան տասներկու ամիսներու համեմատ։ Տասներկու չաբաթապահ քերթէն հինգը սահմանուեցան սա՛ հինգ տաղաւարներու կամ մեծ տէրունի տօներուն ի պատիւ, — Մննդեան պահք, Յարութեան պահք որ է Աւագ չաբաթ, Վարդավառի պահք, Աստուածածնի պահք եւ Խաչի պահք։ Զորան ալ հղանակներու պահք են, որք են գարնանամուտի՝ այսինքն

Մեծ պահոց Բ. չաբաթը, ամառնամուտի՝ Ելիական պահքը, աշնանամուտի՝ Վարագայ Խաչի պահքը, ձմեռնամուտի՝ Ս. Յակոբայ պահքը։ Մնացած երեքէն մին է Առաջաւորաց պահքը Լուսաւորչէն հաստատուած, միւսն է Ցիսնակաց պահքը՝ Մննդեան Մեծ պահքին առաջին չաբաթը, եւ երրորդն է Լուսաւորչի պահքը՝ մեր եկեղեցւոյն ի պատիւ սրբոց հաստատուած միակ պահքը։ Ինչպէս կը տեսնուի, 12 չաբաթապահքերէն երկուքը Մեծ պահքին հետ խառնուելուն՝ Մեծ պահքէն դուրս 10 չաբաթներ կը մնան։ Այս չաբաթապահքերը հինգ օրով միայն կը բռնուին՝ Բ.էն մինչեւ Ուր.։ Վարդավառի, Աստուածածնի եւ Խաչի տօներուն Շբ. օրը նաեւակատիք է առաւօտեան պատարագէն ետքը, Զատկի նախընթաց չաբաթ օրը նաեւակատիք է երեկոյեան պատարագէն ետքը, Առաջաւորաց, Եղիական, Լուսաւորչի, Վարագայ Խաչի, Ցիսնակայ և Ս. Յակոբայ պահքերուն չարաթ օրերը ուտիք են. Մեծ պահոց Բ. չաբաթուան չարաթ օրն ալ պահք է բոլոր Մեծ պահքին հետ։ Մննդեան պահքը միայն անկանոն է, որովհետեւ բարեկենդանը կիրակի չէ, այլ Դեկտեմբեր 30էն մինչեւ Յունուար 4 վեց օր պահք է, եթէ մէջը չաբաթ կամ կիրակի ալ իյնայ, իսկ Ճրագալոյցի երեկոյեան պատարագէն ետքը նաեւակատիք է ինչ օր ալ ըլլայ։

ՇՈՂԱԿԱԹ. — Ս. Լուսաւորչի տեսիլքէն առնուած է անունը, ինչպէս եւ Էջմիածին անունը, եւ կը նշանակէ թէ «Շող լուսոյ կաթեց» երկինքէն։ Երկու տօներն ալ Լուսաւորչի տեսիլքին հետ կապուած են, միայն թէ Էջմիածնի տօնը ուղղակի տեսիլքին տօնն է, իսկ Շողակաթի տօնը նոյն տեսիլքին համեմատ տեսնուած Էջմիածնի Մայր-տաճարին նաեւակատիքին տօնն է։ Մայր-տաճարն ալ Աստուածածնի անունին նուիր-

ուած ըլլալով՝ Վերափոխման մեծ տօնին նախընթաց չաբաթ օրը Շողակաթի տօն կը կատարուի, այսինքն Մայր-տաճարին նաւակատիքին տարեդարձը, եւ պատմական յիշատակներու հաշիւով ալ 303 տարուոյ Աստուածածնի տօնին նուիրագործուած եւ օծուած է նոյն տաճարը։ Շողակաթի տօնին խմաստը հաւաձայն է եկեղեցւոյ տօներու եւ նաւակատիքի տօներուն մասին տրուած բացատրութեանց։

ՈՏՆԱՒՈՒԱԾ. — Քրիստոս իր վերջին ընթրիքին միջոցին իւր ողջոյն հրաժեշտի եւ իւր օրինակ խոնարհութեան եւ իւր նշանակ Ս. Հաղորդութեան խորհրդոյն պահանջած արբութեան ու մաքրութեան՝ իր սեղանակից աւաքեալներուն ոտքերը լուայ։ Այս գործողութեան յիշատակութիւնը կը կատարուի եկեղեցւոյ մէջ ոչ թէ լոկ զայն յիշելով ու օրինելով, ինչպէս ուրիշ անօրինական գործեր, այլ եւ իրօք ոտքերը լուալով։ Այս արարողութիւնը սահմանուած է Աւագ Եչ. երեկոյին։ Ըստ հին արարողութեան ոչ թէ թուով ու չափով ոտքերը պիտի լուացուին, այլ եկեղեցւոյն մեծը քահանաներուն ոտքերը լուանալէն ետքը, անոնք ալ իրենց կարգին պիտի նստին լուալու եւ բոլոր ներկայ ժողովրդին ոտքերը պիտի լուայուին։ Ոմանք Ոտնալուան թէեւ իրր խորհուրդ կը յիշեն, բայց բուն եկեղեցւոյ խորհուրդ չէ, այլ խոհրդական կոչուած. արարողութեանց կարգէն է որոնք չնորհաց մասնակցութիւնը կը գործեն, եւ ըստ այնմ Ոտնալուային լուացողներն ալ նոյն բարեպաշտական զգայումն ունին։ Շատ տեղեր նոյն զգացման հետեւանքով, եւ նկատելով որ ոտնլուները մերկացնել եւ լուալ տալ նիւթական գժուարութիւն ունի, միայն ձեռքերնին լուալ կուտան չնորհաց մասնակցութիւն ունենալու դիտաւորութեամբ։ Լուայ-

ման արարողութեան առեն սովորութիւն է միայն աջ ոտքը լուալ, թէեւ Քրիստոս առաքելոց երկու ոտքերն ալ լուացած ըլլայ։ Լուացուիլն եւքը պարզ կարագ իւղով փոքրիկ օծում մըն ալ կ'աւելցուի՝ որ թէեւ վերջին ընթրիքի պատմութեան մէջ յիշուած չէ, բայց Աւետարանին մէջ քանի մը անդամ ոտքի լուացուիլ կը պատմուի, ազնիւ իւղով օծելն ալ կը յիշուի, եւ այդ հիմամբ ջրով լուացման իւղով օծումն ալ կ'աւելցնենք։

ՈՒՏԻՔ կը կոչուին այն օրերն որոնց համար պահեցողութեան հրաման չկայ եւ հնար է ուտել ինչ որ ոք ուզէ եւ երբ որ ուզէ։ Մեր եկեղեցւոյ հնագոյն սովորութիւնները գիտնալով՝ կը տեսնենք որ միշտ նպատակ ունեցած է տէրունի տօները ուտիք օրուան բերել, եւ այս պատճառաւ երբեմն տօնը կիրակիի փոխուած է, եւ երբեմն տէրունի տօնին պատճառաւ պահքը խափանուած է։ Այսպէս Ծարութեան յիսուն օրերուն եւ Ծննդեան ութը օրերուն պահքը խափանուած է։ Իսկ ինչ որ այժմ կը պահենք պահքի հետ տէրունի տօն՝ Միջին դարէն այս կողմ հաստատուած են, ինչպէս Հոգեգալստեան «Եօթնօրէք»ը, Վերափոխման «Ինննօրէքը», Խաչի «Եօթնօրէքը» եւ հաստատուն օրով կատարուող Աստուածածնի տօները։ Սրբոց յիշատակներէն ալ կայ փոքր մաս մը որ պահք օրերու մէջ կը կատարուի, բայց ընդհանրապէս Սրբոց տօներն ալ ուտիքին կը հանդիպին, իսկ ուտիք չեղող օրեր կերակուրի պահոց հետ եկեղեցւոյ մէջ ալ կարգ կը կատարուի։

ՁԱՐՁԱՐԱՆՔ ՏԵԱՌՆ իբրեւ յատուկ անօրինական գործողութիւն կը յիշատակուի Աւագ ուրբաթ օր Մատնութեան ու Խաչելութեան հետ։ Քրիստոսի մատնու-

թիւնը՝ իսկապէս իր ինչնամինութիւն ձեռք ինալը, եւ Աչելութիւնն՝ ալ վիրապործ անօրինութեանց վերջին մասը կը նշանակեն, որով Զարչարանք անունին ներքեւ կ'իմացուին այն ամէն նախատինքներն ու չարչարանքները որ Քրիստոսի վրայ գործուեցան Գեթսեմանէին մինչեւ Գողգոթա, եւ յատկապէս Աննայի ու Հերովդէսի ու Պիղատոսի դատարաններուն մէջ։

ՊԱՀՔ բառին ճիշդ իմաստն է զգուշանալ, ինքզինքը բանէ մը զրկել, ժուժկալել. եւ առաջին ժամանակներու եւ Հին Կտակարանի ու Աւետարանի մէջ պահքը կը նշանակէր պարզապէս կերակուրէ զգուշանալ, չուտել, ծոմ բռնել։ Պօղոս առաքեալին թոյլտուութիւնը, որ բոլորովին անսուաղ կենալ չկրցող տկարը կարենայ քիչ մը բանջար ուտել (Հռոմ. ԺԴ. 2), որ է կատարեալ անունդ չտուող կերակուր մը, սկսաւ կամայ կամաց ընդարձակուիլ եւ թեթեւ կերակուրներով անանելը սկսաւ պահք կոչուիլ, եւ պահքն եղաւ կերակուրներու տեսակին վրայ հիմնուած ժուժկալութիւն մը։ Ասոնց միայն բանջարեղէնները ներուեցան, յետոյ ընդեղէնք, վերջապէս բուսականներէ քամուած հիւթը, ինչպէս ձէթ, գինի եւն.։ Մեր եկեղեցին այժմ պահքին սահմանը դրած է բուսական արտադրութիւնները, միակ ու բացառիկ յանելուած ընդունելով մեղրը՝ որ կենդանական կիթ մըն է։ Ուրիշ եկեղեցիներու մէջ սկսած են ներուիլ կթեղէնք, կաթնեղէնք ու ձկնեղէնք՝ որ մեր մէջ նաւակատիք կոչուած կէս պահք օրերը միայն կը ներուին, մինչեւ իսկ Լատին եկեղեցւոյ մէջ միսէ զգուշանալով՝ այլ ճարպը գործածելով՝ պահք կը պահուի։ Այս կերակուրներու պահքն է, եւ ամէն եկեղեցիք ալ ունին զայն։ Մեր մէջ եկեղեցւոյ պահք մըն ալ կայ, որ է ձերունական ու սրբոց ծոներէ զգուշ-

չանալ եւ արարողութեանց կամ ժամերգութեանց մէջ միայն ապաչխարութեան կարգ կատարել։ Ընդհանուր առմամբ իւրաքանչիւր օրինակին չորեքշաբթին եւ ուրբաթը, բոլոր Մեծ պահքը ու շատ շաբաթապահքերը կերակուրներու պահքին հետ նկեղեցւոյ պահք ալ ունին, սակայն վերջին կարգադրութեանց համեմատ կան օրեր՝ որ կերակուրներու պահքին օրէնքը պահուելով հանդերձ՝ ձերունական կամ սրբոց ծոներ կը կատարուին եկեղեցւոյ մէջ։ Այս մասին մանրամասն բացատրութեան չմտնելու համար՝ համառօտ ցուցակ մը բաւական կը համարինք։ Սրդ. Աստուածայայտնութենէն սկսեալ՝ տարւոյ մը շրջանին մէջ ունինք.

	Կերակրոյ պահք	Եկեղեց. պահք
Ծնունդէն եռքը երեք չաբաթներ	6	6
Առաջաւորաց չաբաթապահքը	5	5
Առաջաւորաց յաջորդող երկու չաբաթները	4	4
Մեծ պահքին մէջ	48	30
Համբարձումէ եռքը	3	—
Եղիականը պահք	5	—
Եղիականի յաջորդող երկու չաբաթներ	4	4
Լուսաւորչի չաբաթապահք	5	2
Լուսաւորչի յաջորդող երկու չաբաթներ	4	4
Վարդավառի չաբաթապահք	5	5
Վարդավառի միջոցին երեք չաբաթներ	6	6
Աստուածածնի չաբաթապահք	5	5
Աստուածածնի միջոցին երեք չաբաթներ	6	4
Խաչի չաբաթապահքը	5	5
Խաչի յաջորդող չաբաթը	2	—
Վարագայ չաբաթապահքը	5	2
Եօթն չաբաթներ	14	14

Ծիսական չաթթախտահ	5	5
Ծիսական յաջորդող երկու չաթթիներ	4	4
Ս. Յակոբայ չաթթախտահ	5	2
Ս. Յակոբայ յաջորդող երեք չաթթիներ	6	6
Մինդեան չաթթախտահ	6	4

Ըստ այսմ իւրաքանչիւր տարի ունինք կերակուրի պահք 158 օր, իսկ եկեղեցւոյ պահք 117 օր, որ կրնան մէկ երկու պակաս ըլլալ՝ տօներու չարժականութեան հետեւանքով։ Միջոցները միջին հաշուով առած ենք, փոփոխութիւններն իրար կը լրացնեն։

ՊԱՅԾԱՌԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆ. — Նոյն է Այլակերպութեան տօնին ու անունին հետ։ Աւետարանը միայն Այլակերպութիւն բառը կը գործածէ, բայց Պայծառակերպութիւն բառն ընդհանրացած է իբր աւելի յատուկ և աւելի փառաւոր բացատրութիւն։

ՊԵՆՏԵԿՈՍՏԷ. — Զատկին յիսներորդ օրը յունական բառով բացատրուած՝ որ հրէից համար տօն էր Սինէական օրինաց տուչութեան, իսկ քրիստոնէից համար եղաւ Հոգւոյն Սրբոյ Գալստեան տօնը՝ որով կ'ըլլայ Հոգեգալստեան տօնին մէկ յորջորջումը։

ՋՐՕՐՀՆԷՔ թէպէտ տօն մը չէ, այլ պարզ արարողութիւն մը, սակայն իբր տօն կը նկատուի, որովհետեւ Քրիստոսի Մկրտութեան յիշատակութիւնն ու օրինակն է։ Կը կատարուի Մինդեան առտուն պատարագէն առաջ։ Տեղ տեղ սովորութիւն կայ Ջրօրհնէքը գետի կամ լիճի կամ ծովու վրայ կատարել՝ որ աւելի տարածուած սովորութիւն մըն է Ռուսաց մէջ։ Մեր կողմեր եկեղեցւոյ մէջ կը կատարենք յուրի օրհնութիւնը։

ՍՐԲՈՑ ՏՕՆ. — Մեր եկեղեցին ամիսներու հաստատուն օրերով Սրբոց յիշատակ չի կատարեր, այլ եօթնեկան դրութեամբ՝ որ է չաթթիներու յաջորդութիւնը։ Շաբթուան մէջ ալ միայն երկուշաբթի, երեքշաբթի, Հինգշաբթի և Շաբաթ օրերը կրնան սրբոց յիշատակներ կատարուիլ՝ եթէ ուրիշ արգելք չըլլայ. առաջին երեք օրերը կրնան տէրունի տօնի և եկեղեցական պահքի փոխուիլ, իսկ Շաբաթ օրը միայն տէրունի տօնի։ Սրբոց տօներն ընդհանրապէս ուտիքի օրերն են. միայն երեք չաթթախտահքեր կան՝ այսինքն Լուսաւորչի, Վարագայ Խաչի ու Ս. Յակոբայ, որոնց մէջ պահոց տօն կը կատարուի կերակուրներու պահքով մէկտեղ, նոյնը կը հանդիպի նաև Մեծ Պահքին ու Մինդեան պահքին Շաբաթ օրերը։ Տարւոյն մէջ կատարուելիք Սրբոց տօներուն քանակութիւնը հետեւեալն է. միջոցները միշտ միջին հաշուով նկատել պարտաւորուած ենք։

Մինուդէն եռքը	ուտիքին	12	պահքով	—
Առաջաւորայ միջոցին	»	9	»	—
Մեծ Պահքին	»	—	»	5
Հոգեգալստեան	»	17	»	3
Վարդավառի	»	10	»	—
Աստուածածնի	»	11	»	—
Խաչի	»	29	»	3
Ծիսական	»	25	»	3
Մինդեան պահքին	»	—	»	1

Ըստ այսմ տարւոյն մէջ ունինք Սրբոց տօներ ուտիքի օրով 113 և պահքով 15 օր, որ է ընդ ամէնն 128 օր, կամ տօներու և օրերու չարժականութեամբ մէկ երկու օր պակաս։ Տօնուած սուրբերը առնուած են Հին ուխտէն և Քրիստոնէութեան առաջին հինգ դարերէն, իսկ այս դարերէն եռքը միայն Հայ եկեղեցւոյ սեպհական սակաւաթիւ սուրբեր աւելցած են։ Այս մասին մանրամասնութիւնք ուրիշ անգամ։

ՎԱՐԱԳԱՑ ԽԱՉ. — Խաչի հրաշալի երեւումնեւրէն Ցունաց եկեղեցին ունի Երուսաղէմի երեւումը 351ին, իսկ Հայոց եկեղեցին Վարագայ երեւումը 653ին։ Մենք ալ կը կատարենք Երեւման Խաչին տօնը, և բացատրելինք. իսկ Վարագայ երեւումը տեղի ունեցաւ Ներսէս Գ. Շինող կաթողիկոսի օրով, որ այդ երեւման տօնն ալ հաստատեց։ Ս. Հռիփսիմէ Լրիւն հետ ունեցած է Բուն Խաչափայտէն մաս մը՝ զոր ի վերջոյ պահած է Վարագայ վանքին եկեղեցին, ուր գտնուող Գալիլիա կոչուած ժայռին մէջ, և այդ Խաչափայտի մասը լուսաւոր տաճարի տեսիլքով յայտնուած է Թոդիկ ճգնաւորին, և տեղէն կլլելով՝ եկած հանգչած է Վարագայ վանքին եկեղեցին, ուր առաջ Թոդիկ ու Ցովէլ ճգնաւորները և յետոյ բոլոր չորակայ պիւղերէն և Վան քաղաքէն եկող ուխտաւորները տեսած ու պաշտած են։ Խաչափայտին պիւտը 327ին տեղի ունեցաւ, իսկ Ս. Հռիփսիմէի մարտիրոսութիւնը 301ին կատարուած ըլլալով՝ Խաչի գիւտէն առաջ Խաչափայտի մասունքին գոյութիւնը կրնայ մեկնուիլ կրկին աւանդութիւններով։ Որովհետեւ թէ՛ Տեառնեղբայր Յակոբոս առաքեալին համար կ'ըսուի թէ կրցած է մաս մը ձեռք ձգել Վերացման տաճեն, և թէ՛ Գաւրոնիկէ դչխոյի համար կը պատմուի թէ Կղոդիոս կայսեր օրով (41 - 54) Խաչափայտի մանուաւոր գիւտ մը ընել յաջողած է։ Վարագայ վանքին մէջ հանգչող Խաչափայտն ալ իր սովորական կերպով կոչուած է Ս. Նշան, և Ս. Նշանի մասունքը մինչեւ 1021 մնացած է Վարագ, և նոյն տարին փոխադրուած է Սեբաստիա, 1026ին դարձեալ Վարագ բերուած, 1651ին Խոշաբ տարուած. իսկ 1655ին Վանայ Ս. Տիրամայր Մայր-եկեղեցին դրուած՝ որ այնուհետեւ կոչուեցաւ Ս. Նշան։ Հոն ցարդ կը մնայ Վարագայ Ս. Խաչը։ Տօնը կը կատարուի Վերացման Խաչէն 15 օր առաջ, այսինքն Սեպտեմբեր 25էն մինչեւ Հոկտեմբեր 1 հանդիպող կիրակին։

ՎԱՐԱԳԱՑ ՊԱՀՔ. — Վարագայ Խաչին նախընթաց եօթնեակը չաբաթապահք է, և Վարագայ Խաչէն կ'առնէ անունը, սակայն տօնին հետ աղերս չունի։ Զորս եղանակներու պահքերէն աչնանամուտի չաբաթապահքն է՝ որ սրբոյ տօներով ալ կը պահուի, և չաբաթ օրն ալ ուտիք է պարզապէս, և նաւակատիք ալ չկայ։ Այդ չաբաթ օրը հաստատուն կերպով Ս. Գէորգի տօնն ըլլալուն՝ աչնանամուտի պահքը Ս. Գէորգայ Պահք ալ կը կոչուի։

ՎԱՐԴԱՎԱՌ. — Հին հեթանոսական ժամանակէն մնացած մեծ տօնի մը անունն է՝ որ վարդերով զարդարուելուն օրն էր, և վառ բառն ալ փայլունի և զարդարունի իմաստով գործածուած է։ Վարդավառը թէ Ամանորի տօնին հետ նոյն կամ թէ տարբեր տօն մըն է՝ այստեղ քննութեան չենք առներ, միայն դիտել կուտանք թէ չատ հին հեթանոսական տօներ նպատակնին ու յիշատակնին փոխելով՝ անուններին պահեցին Հայոց քրիստոնէութեան մէջ, ինչպէս Զատիկ ու Մաղկազարդի անուններու համար ըսինք։ Այդ կերպով Հին Վարդավառի տօնն ալ Քրիստոսի այլակերպութիւնը կամ պայծառակերպութեան տօնին փոխուեցաւ։ Հին Վարդավառի յիշատակներն են վարդով զարդարուիլ, աղաւնի թռցնել եւ ջուր սրսկել, որ հիմայ ալ Այլակերպութեան տօնին առթիւ կը գործադրուին։

ՎԵՐԱՅՄԱՆ ԽԱՉ ալ կը կոչուի Խաչվերացի տօնը, որ այդ անունին տակ բացատրուեցաւ։

ՎԵՐԱՓՈԽՈՒՄ . — *Ս. Աստուածածնի մնոնելուն ու երկինք փոխադրուելուն յիշատակն է՝ որ կը տօնուի պարզ Աստուածածին, կամ Փոխումն կամ Նիջումն ա-նուններու ներքև ալ : Որովհետև եկեղեցին կ'ընդունի թէ Քրիստոս ինքնին եկաւ իր մայրը փոխադրելու , տէրունի տօնին յիշատակութիւնը կը կատարուի Դպրոցս ի փոխումն մօրն բացատրութեամբ, և այդ անունին ներքև բաւական տեղեկութիւններ տրուեցան արդէն : Վերափոխումը Հայ եկեղեցւոյ տաղաւար կոչուած հինգ մեծ տօներէն մէկն է , կը կատարուի Օգոստոս 15ին մերձակայ , այսինքն Օգոստոս 12էն մինչև 18 հանդիպող կիրակին . ունի չարաթապահք , նաւակատիք ու մեռելոց : Սեպտեմբերի հին դարերու մէջ երեք օր միայն կը կատարուէր , սակայն Շնորհալեան կարգադրութեամբ հինայ լինի օր կը կատարուի , կիրակիէն մինչև միւս երկուշաբթի :*

ՎԻՃԱԿ . — *Այդ անունը կը տրուի Համբարձման տօնին , որովհետև Քրիստոսի համբարձումէն ետքը առաքեալներն ու աշակերտները ժողով լրին՝ Ծուդայի տեղ մէկն անցնելու տասներկուքներուն թիւը լեցնելու համար , և վերջնական կերպով մէկու մը վրայ չկրնալով որոշում տալ , երկու ընտրելիներ զատեցին, Յովսէփ Յուստոսն ու Մատաթիան , և այս երկուքին վրայ վիճակ նետեցին և վիճակը Մատաթիայի ելաւ (Գործ. Ա. 26): Որովհետև այդ ժողովը ճիշդ Համբարձման օրը չգումարուեցաւ , այլ Համբարձումէ Հոգեգալուստ անցնող տասը օրերէն մէկուն մէջ , սովորութիւն է Համբարձման դիմացի Եչ. , այսինքն Ը. օրը բուն վիճակին օրը կարծել , սակայն աւելի սովորաբար Համբարձման օրն իբր Վիճակի օր ընդունուած է , և նոյն օր ժողովրդական վիճակ հանելու հանդէսներ ալ կը սարքուին , եւ*

ոտանաւոր վիճակներու բաւական ընդարձակ հա-քածոյներ ալ կազմուած են :

ՏԱՂԱՒԱՐ . — *Այդպէս կը կոչուին հինգ մեծ տէրունի տօները որոնք չարաթապահք , նաւակատիք , մեռելոց եւ քանի մը օր չարունակութիւն ունին : Այս հինգ տօներն են Աստուածայայտնութիւն 8 օր , Ծարութիւն 50 օր , Այլակերպութիւն 3 օր , Վերափոխում 9 օր , ու Խաչվերաց 7 օր : Առնցմէ իւրաքանչիւրն ալ տարւոյն մէջ որոշ միջոցի մը սկզբնաւորութիւնն են : Վճռական կերպով յայտնի չէ թէ ինչ առնչութիւն կայ տաղաւար կոչման եւ այս մեծ տօնախմբութեանց մէջ : Ոմանք կը կարծեն թէ ինչպէս Հին ուխտին մէջ մեծ ժամանդէս տօնախմբութիւն մըն էր Տաղաւարահարքը կամ Տաղաւար կոչուած տօնը , նոյն են քրիստոնէից համար այդ տէրունի տօները : Թերեւս հաւանական է կարծել թէ իրօք տաղաւարներու հաստատմամբ տօնավաճառի նման հանդէսներ կը կազմակերպուէին այս մեծ տէրունիներուն, եւ անկէ մնացած ըլլայ տաղաւար յորջորջումը :*

ՏԱՊԱՆԱԿ . — *Վարդավառի նախընթաց նաւակատիքի օրը կը կատարուի տօն մը՝ որ յիշատակ է Տապանակի հնոյ եւ տօն նորոյս սուրբ եկեղեցւոյ : Տապանակը այն սրբութեան տեղն էր որ Հին ուխտի մէջ աստուածային ներկայութեան նշանակ էր , եւ կը պարունակէր տասնաբանեայ օրինաց տախտակները , մանանայով լի սափորը, և Ահարոնի ծաղկեալ գաւազանը : Տապանակը կը պահուէր Խորանին կամ Տաճարին Սրբութիւն Սրբոց կոչուած ներքին բաժնին մէջ՝ ուր միայն քահանայապետը կրնար մտնել տարին մէկ անգամ : Վերջին անգամ Սողոմոն դրաւ զայն նորաչէն տաճա-*

բին մէջ, ուրկէ անյայտ եղաւ Երուսաղէմի կործանման առթիւ Նաբուգոդոնոսորի ժամանակ։ Գերութենէն ետքը չինուած տաճարը սապանակ չունեցաւ։ Տապանակի տօնը կը նշանակէ Հին ուխտին հաստատութիւնը, որ նախընթացն եւ օրինակն եղաւ Նոր ուխտին՝ որ է Քրիստոսի հաղեցոյն, եւ ըստ այսմ տօնին ալ նշանակութիւնը ուրիշ բան չէ, բայց եթէ պարզապէս հաղեցոյ տօներէն մէկը՝ որուն վրայ առանձին խօսած ենք։

ՏԱՍՆ ԿՈՒՍԱՆԱՑ. — Քրիստոս Աւետարանին մէջ (Մատթ. Իե. 1-13) տասն կուսանաց առակը խօսեցաւ իր Երուսաղէմ մտնելէն երկու օր ետքը, այսինքն է Աւագ երեքշաբթի օր։ Նոյն երեկոյին կը կարդացուին Աւետարանին նոյն օրուան պատկառող մասերը (Մատթ. ԻԴ. ու Իե.) որոնց մէջ նշանակութեան արժանի ըլլալով տասն կուսանաց առակը՝ Աւագ Գշ. անունցմէ կ'առնէ իր յիշատակին անունը։ Սոյն Աւետարանին ընթերցման առնն տասն փոքրիկ ալջիկներու կամ տղեկներու ձեռքը մոմ տալով՝ Աւետարանին դիմաց կանգնեցնելը, նոյնմուտ ու տնտեսարանական սովորութիւններուն կարգէն է, եւ ոչ ծիսական պահանջ մը։

ՏԵԱՌՆԸՆԴԱՌԱՋ. — Այդ անունը կը տրուի Քրիստոսի քառասնօրեայ ի տաճար ընծայուելուն յիշատակին, որ է Παղուս Հառասնօրեայ ի տաճառն, եւ այդ անուան ներքեւ արդէն բացատրուած։ Տեառնընդառաջ անունը իբր «ելանել ընդ առաջ Տեառն» թէեւ կրնայ ուղղակի այդ քրիստոսական անօրինութենէն ծագած ըլլալ, բայց ըստ մեզ հաւանական է թէ ան ալ հին հեթանոսական տօներէն մնացած անուն մըն է, Տիր աստուծոյն ի պատիւ տօնի մը անունը՝ որ Տեառն Քրիստոսի տօնին փոխուած է։ Այդ կարծիքն աւելի հաս-

տատութիւն կը դտնէ ժողովրդին բերնին մէջ գործածուած Տերեւսաս անունով՝ զոր հնար չէ պարզ աղաւաղում մը նկատել։

ՏԷՐՈՒՆԻ ՏՕՆ. — Այդ ընդհանուր կոչումը կը տրուի ո՛չ միայն Քրիստոսի փրկագործ անօրինութեանց յիշատակներուն, այլ այն տօներուն ալ որ Տիրամօր ու Սուրբերու եկեղեցւոյ պատուոյն կը կատարուին. իբր դի այդ աւէլն տօները կը կատարուին ի պատիւ եւ յանուն Տեառն։ Տէրունի տօներուն մէջ առաջին կարգը կը բռնեն տարւոյն բոլոր կիրակիները որոնք հրամայեալ տօն են եւ Յարութեան յիշատակ, երբեմն ուրիշ տէրունական անօրինութեան մը յիշատակ մըն ալ միասին ունենալով։ Երկրորդ՝ կուգան հինգ տաղաւարներու տօները օրերը։ Երրորդ՝ հաստատուն օրով կատարուած ինչ ինչ տօներ։ Ասոնց աւէլնուն քաղուածը հետեւեալն է.

Ծրագ. և ութօրէք Ծննդ.	8	օր պահքով		նաւկտ.	1
Ծնունդի կիրակիներ	6	»	»	—	» —
Մեծ պահքի կիրակիներ և Աւագ շաբաթ	—	»	»	13	» 1
Տեառնընդ. և Աւետում (երբեմն պահքով)	2	»	»	—	» —
Զատիկ ու Բհնունք	46	»	»	3	» —
Հոգեգալստեան շաբաթ	2	»	»	5	» —
Հոգեգալ. կիրակիներ	6	»	»	—	» —
Վարդավառ ու Տապ.	3	»	»	—	» 1
Վարդավառի կիրակիներ	3	»	»	—	» —
Վերափ. ու Շողակաթ	7	»	»	2	» 1
Վերափոխման կիրակիներ	3	»	»	—	» —
Խաչվերաց ու Նաւակ.	5	»	»	2	» 1
Խաչի կիրակիներ	8	»	»	—	» —
Բհնական կիրակիներ	7	»	»	1	» —
Ծնունդ. Ընծ., Բղութ. (երբեմն պահքով)	3	»	»	—	» —

Ունինք ուրեմն տէրունի օրեր ուտիքով 109, պահքով 26 ու նաւակատիքով 5. ընդ ամէնն 140 օր տէրունի տօն իւրաքանչիւր տարի։ Թէ՛ սրբոց, թէ պահոց եւ թէ տէրունիներուն հաշիւը միջին հաշուով առինք, եւ պահք օրերով կատարուած սուրբերը կամ տէրունիները կրկին անգամ հաշուած եղանք. ուստի պէտք չէ չփոթել եթէ պահոց եւ սրբոց ու տէրունիներու երեք ցուցակները գումարուելով՝ 365 օրէ աւելի ըլլան, որովհետեւ մէջէ մէջ պահքեր և տօներ երկու անգամ նշանակուած են։

ՏՆՏԵՍԻ ԿԻՐԱԿԻ անունը կը տրուի Մեծ պահոց Դ. կիրակիին՝ որուն պատարագին կը կարդացուի Ղուկ. ԺԶ. գլուխը, ուր պատմուած է Տնտեսին առակը։ Օրուան չարականներուն մէջ ալ Տնտեսի եւ անոր յարակից Մեծատան ու Ղազարոսի առակներուն իմաստները կը պարունակուին։ Տնտեսին կիրակին Զատկի հետ 35 օրուան չարժականութիւն ունի, եւ փետր. 22էն մինչեւ Մարտ 28 կրնայ հանդիպիլ։

ՏՕՆ. — Ընդհանուր անուն է որ կը դրուի թէ՛ տէրունական եւ թէ՛ սրբոց յիշատակներուն կամ տաբեկաններուն, եւ կը նշանակէ հանդիսաւորապէս կատարուած յիշատակ մը։ Կենցաղական կամ քաղաքական չրջանակի մէջ կատարուած հանդիսաւոր յիշատակներուն ալ տօն անունը կը դրուի։ Տէրունի տօներուն եւ սրբոց տօներուն վրայ զատ զատ խօսած ենք, ինչպէս նաեւ հրամայեալ տօներուն վրայ, որոնք տօներու զանազան տեսակները կը կազմեն։

ՓԱԿԵԱԼ ԽՈՐԱՆ. — Ունանք այդ անունով ուղեցին ուղղել Բակխոռան կոչումը՝ որ կը տրուի Մեծ պահոց առաջին օրուան, եւ զոր արդէն բացատրած ենք և նախադասելի համարած։

ՔԱՌԱՍՆՈՐԴԻՔ. — Մեծ պահքին կը տրուի Քառասնորդի անունն ալ, որովհետեւ քառասուն օր կը տեւէ, ի յիշատակ Քրիստոսի քառասնօրեայ պահեցողութեան։ Մեծ պահոց կիրակիներ ու օրերը քառասնորդական կիրակիներ եւ օրեր ալ կը կոչուին։ Ղազարու յարութենէն սկսելով՝ Սւագ չաբաթ ու օրերը Քառասնորդքէն դուրս են։

Վերջաբան

Ներկայս իրեն մէջը ամբողջութիւն մը կազմելով՝ կը պարունակէ ընդհանուր տօներու ճիւղը։ Եթէ Օրացոյցը գործածողներուն կողմէ ընդունելութիւն գտնէ, կրնանք ուրիշ անգամ եկեղեցական սպասուց ու զարդուց, կամ եկեղեցական արարողութեանց ու պաշտամանց, և կամ մեր եկեղեցւոյն տօնած սուրբերուն ճիւղերն ալ քաղել, եւ օր մը ամէնքը ի մի խառնելով՝ ԾԻՍԱԿԱՆ ԲԱՌԱՐԱՆ մը ունենալ ի դիւրութիւն եկեղեցասէր ժողովրդեան։

ՀՆՆԱՍԷՐ

«ՆՈՐԱՍՏԵՂԾԵԱԼ»

ՍՐԲՈՑՆ ՆԵՐՍԵՍԻ ՇՆՈՐՀԱԼԻՈՑ

1. Նոր լսատեղծեց Բանն ոչինչէն
«Երկինից երկինք» ու այն ամէն
Զօրքերն աննիւթ ու երկնային
Որ զուարթուններն են անմարմին.
Սատեղծեց նիւթ ին տարրերն քառեակ
Իրարու հաշտ ու հակառակ.
Գործ մը՝ որով կը փառաւորուի
Երրորդութիւնն անճառելի։

2. Երեքորեակն մէ՛կ տէրութիւն,
Մէ՛կ բնութեամբ Աստուածութիւն.
Արարչական լոյսն Ինքն է նա
Որ հրամայեց «Թող լոյս ըլլայ».
Ու ծագեցաւ լոյսն ուժգնակի
Միաշաբաթի օրն՝ կիրակի.
Գործ մը՝ որով կը փառաւորուի
Երրորդութիւն անճառելի։

3. Բացատրութեամբ մը ո՛չ խրթին
Կը թափանցենք այս խորհրդին.
Չի անտես լոյսն այն գերագոյն
Որ կ'երեւի մաքուր հոգւոյն՝
Միաշաբաթի օրուան ի ցոյց
Ցարութեան շաղը փայլեցուց.
Ո՛վ փրկուածներս, հրեշտակին հետ,
Օ՛ն, ցարուցեալն օրհնենք յաւէտ։

4. Սէր, դու սիրով խոնարհեցար
Մեր փրկութեան օգտին համար.
Ու խաչուած Նո՛յն մարմնով մակար
Գերեզմանին մէջ դրրուեցար.
Այսօր յարեա՛ր աստուածօրէն
Փարոզեցար հրեշտակներէն.
Ո՛վ փրկուածներս, հրեշտակին հետ,
Օ՛ն, ցարուցեալն օրհնենք յաւէտ։

5. Պատահելով սուրբ կիներուն՝
Կեանքի զբաւրի տէրը ողջոյն,
Ու Գալիլիոյ լեռան ի սար
Առաքեալցդ ալ երեցար.
Արժանացո՛ւր մեզ անոնց պէս
Վերջին օրը տեսնել ըզքեզ.
Ո՛վ փրկուածներս, հրեշտակին հետ,
Օ՛ն, ցարուցեալն օրհնենք յաւէտ։

6. Արեւ ընդէ՛ք, Սիօնի որդիք,
Աւետեցէ՛ք հարսին գողտրիկ
Թէ ցարուեալ իւն առնող փեսայդ
Իշխանութեամբ մահէն ազատ՝
Կաւգայ պսակել ըզքեզ փառքով.
Դուն զարդարուած՝ փութա՛ իր քով,
Ու նոր երգով օրհնէ՛ կըրկին
Նըշնջեցելոց պտուղը կեանքին։

ԵՂԻՇԷ ԵՊ. ԴՈՒՐԵԱՆ

«ՆԱՅԵԱ՜Ց ՍԻՐՈՎ»

ՍՐԲՈՅՆ ՆԵՐՍԵՍԻ ՇՆՈՐՀԱԼԻՈՑ

1. Նայէ՛ սիրով, ո՛վ հայրը գթած,
Մեզի որ քու ունիք ըստեղծուած.
Հրեշտակներուն գունդն ու բանակ
Տըկարներուն դի՛ր պահպանակ.
Փորձանքէ զմեզ փըրկէ վերէն,
Ու խաւարի չար դեւերէն
Որ թէ՛ ցորեկ և թէ գիշեր
Քեզ անդադար փառք տանք, ո՛վ Տէր։

2. Ով անըսկիզբ Աստուածոյ Հօր
Որդի և Բան՝ Փրկուիդ համազօր,
Օրը՝ գործի, գիշերն ալ իր
Դիւր հանգստին սահմանեցիր,
Տո՛ւր որ մեղի այ քեն երբ նընջէ՝
Հոգին արթուն մեր ՚ի մէջ մընջէ
Որ թէ՛ ցորեկ և թէ՛ գիշեր
Քեզ անդադար փառք տանք, ո՛վ Տէր։

3. Ո՛վ առաջնորդ Հոգիներուս,
Լոյսի աղբիւր, և շնորհատու,
Երբ մարմնեղէն դատներն փակուին՝
Լոյս տուր ներսի մեր նայուածքին.
Ու գիշերանց ելլելոյն պէս՝
Հրեղէններուն հետ օրհնենք Քեզ,
Որ թէ՛ ցորեկ և թէ՛ գիշեր
Քեզ անդադար փառք տանք, ո՛վ Տէր։

4. Ամենատուր երկրորդութիւն,
Ըզմեզ մաքուր շինէ քեզ տուն,
Ո՛ւ առապատի աղբյոց ներսէն
Թո՛ղ որ հանդչինք քեզ մօտ միայն,
Բարեկամի՛ն տուր խնդրածը՝
Իր փոխ ուզած երկաթ հացը
Որ թէ՛ ցորեկ և թէ՛ գիշեր
Քեզ անդադար փառք տանք, ո՛վ Տէր։

5. Ըստեղծելով լոյսն երկնաձիր՝
Տիւն ու գիշե՛րը բաժնեցիր,
Բայց գիշերուան մէջ ծագէ, Տէր,
Իմանալի Հառագայթներ.
Ամէն տեսն ալ հայրենի
Մեզի տալով երբ հովանի
Որ թէ՛ ցորեկ և թէ՛ գիշեր
Քեզ անդադար փառք տանք, ո՛վ Տէր։

6. Զըգած կրակովդ՝ ամէն հոգի՛
Սիրոյդ կրակովն՝ թող բորբոքի,
Մեր խորհուրդներն մաքրելով ան՝
Աբծաբծէ լո՛յսդ գիտութեան,
Թող զմեզ հանէ մնհուսան քունէն,
Վառէ լուցով միտքերն ամէն
Որ թէ՛ ցորեկ և թէ՛ գիշեր,
Քեզ անդադար փառք տանք, ո՛վ Տէր։

7. Անմատոյց լոյս քեզ նայինք փոյթ
Որ զգալի լոյսն ունիս ծածկոյթ.
Մեզի համար գուբն իջար Դու
Գերեզմանին մէջ նընջելու.
Մեր մօտ քնացի՛ր, Բնութիւն արթուն,
Վանէ չարին ներգործութիւնն
Որ թէ՛ ցորեկ և թէ՛ գիշեր
Քեզ անդադար փառք տանք, ո՛վ Տէր։

8. Անբաւուր լոյս Էիդ գիտաց
Պաղատանքով կանչ ժողովուած,

Երբ գուռն էր փակ՝ այն իրիկուն՝
Աշակերտացդ երեւցար Դուն.
Թովմայով ձայն բարձրացուցած՝
Ինձ դասանիվք Տէր և Աստուած,
Մեզի՛ ալ գաս այս իրիկուն
Տալու ողջոյնդ հոգիներուն։

9. Տէր, կ՚աղաչենք Ինձ բոլորս ալ,
Քու օգնութիւնդ քաղցր է յուսալ.
Իսրայէլի դու պահապան,
Մեր անձերուն եղիր պաշտպան.
Խաղաղացո՛ւր, հանգչէ՛ մեզ հետ
Որ անխըռով նընջենք յաւէտ,
Ո՛ւ առաւուն կանուխ երեխայ պէս՝
Հետ հոգւով՝ հոգւով օրհնենք ըզՔեզ։

10. Զայնը փողին Գաբրիէլեան՝
Վերջին այն լուռ մէջ գիշերուան
Մեզ լըսեցո՛ւր, ու ալ դասին
Արժանացո՛ւր զմեզ միասին.
Լապտերներու լուսովն անշէջ
Հինգ իմաստուն կոյսերուն մէջ՝
Հարս հոգիներ, փեսայ, քու քով
Թո՛ղ առաւօտատ մըտնենք փառքով։

ԵՂԻՇԷ ԵՊ. ԴՈՒՐԵԱՆ

Թէ՛ «Նորատեղծեալ»ը և թէ՛ «Նայեա՛ց սիրով»ը գրաքար քնաքերին տաղաչափական ոտքերը պահած են և գրաբարին եզանակով կ՚երգուին։

Անգիւտ ու եղական թարգմանութիւն մը։

ՀՐԱՏԱՐԱԿԻՉԸ

ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐ

Յիշատակնե՛ր . . . փշրանք անցեալ խնջոյքին՝
Կիճով լեցուն կեանքին մըրկէն մոլեգին,
Ըեկուած յուսոյ, բզկտուած սիրոյ ցանուցիր
Մընացորդներ՝ կայծեր որ ընաւ չեն մարիր։

Յիշատակնե՛ր . . . անօսրը բոյր մը վարդի
Որ առ տակաւ տուփի մը մէջ կը ցնդի,
Վերջալոյսէն մնացած ցոլք նուաղուն
Որ կը մեռնին ծոցն աթոռի եալ ամպերուն։

Մոռցուած յանկերգն երգի մը հին, մեղմօրօր,
Փետուր մ՚ինկած քերովբէի մը թեւէն,
Պատկերն անգոյն սիրուած դէմքի մը աղուոր։

Յիշատակնե՛ր . . . ծաղկի թերթեր նուրբ քնքոյշ
Համբոյրներով՝ արցունքներով շաղախուած,
Մահուան պէս դառն, մանկան ժպտին պէս անոյշ։

ԱՆԱՑԻՍ

ԱՆԴՐԱԴԱՐՁ ԱՌ ԱՆԱՅԻՍ

Մտաց մըթին ալք ու ծալքեր թէ նայիս
Լեցուն, լեցուն յիշատակներ, Անայիս,
Լինին փշրանք նոքա անցեալ խընջոյից
Կամ՝ ուրուականք պատիր սիրոյ հէք զոհից
Թէ բոյր ասես, վարդի ախորժ՝ համասփիւռ
Թէ ցոլք աղօտ վերջալուսոյ ամպամիւռ,
Կամ թէ յանկերգ մի հին տաղի մեղմօրօր
Սերովբէի փետուրներէն մի բեկոր,

Կամ՝ մի սիրուած դէմքի ժժգոյն թէ պատկեր,
Կամ դեռաճիլ ծաղկի նըրբին տերեւներ,
Կամ վերջապէս դառն իրրեւ մահ, կամ վըճիտ
Որպէս մանկան սիրուն զըւարթ մի ժըպիտ,
Հոգեխառնեալ նոքա ալեւս մեզի հետ՝
Կան և մընան մեր սրտին մէջ առ յաւէտ,
Նաքօք, այո՛, կամ ի նո՛սա կ'ապրինք մեշտ
Թէ բերկր ազդեն նոքա մեզ՝ ցաւ կամ թէ վիշտ,
Եւ այժմ, աղէ, երբ զիս կոչէ անողոք
Կրկին իմ բախտ ապրիլ հեռուս և անոք,
Ինչ ունիմ այլ, սիրուն քերթող, ինձ օճան
Քան ցոլացիկ յիշատակներ հոգեկան,

ՀՈՂՄԱՂԱՑՔՆ ՈՒ ԱԲԵՂԱՆ

(Ջուիցերական Առակ)

Քաղքէն հեռու, ըրլուրի մը կողն ի վեր,
Հողմաղացք մը կը ցրցուէր,
Որ, արեւին տակ, թեւաբաց շարունակ
Իր կամմանքով պարզուհակ
Մըղուած հըզօր չորս հովերուն շունչէն յար
Կը դառնար ու կը դառնար,
Ակր ու կիներ, դիւղէն, դաշտէն ու ձորէն
Կը բերէին հան ցորեն,
Եւ կ'արտադրէր պարկերու մէջ շար ի շար,
Հացալիւքի ճոխ պաշար։
—Շաբաթ օր մ'որ իր դարձդարձիկ թեւերուն
Ճըռնչիչքն երթար խիստ հեռուն,
Քանզի այն օրն ունէր շատ բան աղալու,
Ցանկարծ, անկոչ այցելու
Վանքին մէկէն, նորապըսակ տէրզայ
Աւազգեստ մը, դէռ տըղայ,
Մօտն երեւաց . . . : Ձեռքն հատ գիրք մը, թուղթ, գըրիչ,
Շուքի մը տակ կազդուրիչ
Նստեցաւ ու աչքերն ուղղած ամպքն ի վեր
Բան մը փնտռել կը թըւէր,
Բան մ'որ անգայտ անհունին մէջ ծըփածքփար . . .
—Մինչ անգադար, թեւատար
Հողմաղացքն՝ ժիր՝ կը դառնար իրեն քով
Խրլացուցիչ ճըռնչիւնով . . . ,
—«Ո՛հ, սա՛ անվերջ, անտանելի աղմուկէդ
Ազատէի՛ պահ մը գէթ»
Գոչեց կղերը, «գադրէ՛ քիչ մը, լուռ կեցի՛ր
«Որ չըլլամ ես մըտածիր
«Ու գտնեմ պերճ վերջաբանը—տանջո՛ղ զիս—
Վաղուան տալիք քարոզիս . . . »

Հողմնաղացքը պատասխանեց. «Վարդապե՛տ,
«Բարոզն ալ պէտք մ՚է թէպէտ,
«Բայց քարոզը մըտիկ չ՚ըներ մարդ երբ որ
«Անօթի է իբեն փոր ։
«Ես քեզ նըմանեմ, քարոզ չեմ տար, կը դառնամ՝
«Ես ալիւրէն քաղցրահամ՝
«Զոր կ՚արտադրեմ՝ ժողովո՛ւրդ մը բոլանդակ
«Շինէ հաց ու կարկանդակ ։»

1904 ԱԼՓԱՍԼԱՆ

ԼԵՌՆԵՐԸ

Երկնաբևրձ լեռներուն մէջ է որ բնութիւնը կը պարզէ իր ամէնէն չքեղ տեսարանները ։ Ցաւիտենական ձիւնի սպիտակափառ սաւաններըՙ որոնցմով փաթթուած կը կեւնան կապոյտ երկինքին մէջ, սառնային պահակներըՙ որոնցմով կը պահուին իրենց ամէնէն գոռոզ ճակատները, եւ այն բոյսափայլ հրաբուխներըՙ որոնցմէ կը ժայթքեցնեն ինչ որ կը գտնուի երկրի խորերը, ասոնք ամէնքն ալ ուղեւորին ապշութիւն, հիացում ազդելու եւ զայն դիւթելու բնութիւնն ունին ։ Ուղեւոր մը անգամ մը կայնած էր Հելուետիոյ բարձունքներէն մէկին կորնըր կրաթի գագաթը, ուրկէ իր առջեւ կը պարզուէին Եւրոպայի ամէնէն փառաւոր լեռներէն տասնըհինգ հատը, որոնց ամէնէն հրաշագեղը Մէթթերհոռնն, 13-14000 ոտնաչափ բարձրութեամբ, եւ քառակուսի կտրուած կրանիթ ժայռ մը, անհուն աշտարակի մը պէս կը կենար օդին մէջՙ ստորոտէն մինչեւ գագաթը ամբողջութեամբ իր առջեւ պարզուած ։ «Հորիզոնին նայեցայ, կ՚ըսէ, ու մէկ նայուածքով տեսայ այս բոլոր փառաւոր բարձրութիւններըՙ որոնց գագաթներուն

վրայ արեւը կը բոցավառէր լոյսի բոլոր մեղեդիներն ու ներդաշնակութիւնները ։ Մինակ էի, ընկեր չունէի. հոն զգացի թէ Աստուծոյ որդին եմ, զգացի յաւիտենականութիւնը, զԱստուած եւ բուն փառքը ։ Կեանքին ու անոր զբաղմանց մրմունջն ականջիս կուգար այնպէս ինչպէս կուգայ ովկիանին մրմունջը, երբ անոր ալիքներուն բաղխումը կը լսես քանի մղոն հեռուէն ։ Կեանքը վաղանցիկ երազի մը պէս, մէկ պզտ յիշատակին պէս էր ։ Կարծես ամբողջովին փոխակերպուած էի ։ Ոչինչ բաներ կ՚երեւային աչքիս այն ատեն վառասիրութեան, անպարծութեան, անձնասիրութեան ու բոլոր ուրիշ աշխարհային կիրքերը» ։ Ֆրանսացի մեծ մատենագիր, Ռուսսոյ ալ կ՚ըսէ. «Երբ վեր կը բարձրանանք մարդոց բնակավայրերէն ու կ՚ելլենք լեռներու կատարները, կարծես մեր հետ կը թողունք բոլոր ստորին ու երկրածին զգացումները. եւ թէ ինչ համակրութեամբ որ մտնենք երեւային գաւառներուն, նոյն հաճախութեամբ հոգին բան մը կ՚առնէ անոնց անյղլի մաքրութենէն» ։

Ծովուն երեւոյթը միակերպ է բաղդատմամբ երկրագնտիս այս խոժոռագէմ կատարներուն, որոնք սահմանուած են երկրի ներդաշնակութիւնը պահպանելու ։ Այս վեհաշուք չղթաներն որոնց գագաթները կը ճեղքեն մթնոլորտին բարձրագոյն սահմաններըՙ բնութեան քիմիական գործատեղին են. եւ ո՛վ կարող է նկարագրել այն ամէնըՙ որ տեղի կ՚ունենայ այս զարմանալի աշխատանոցներուն մէջ. ո՛վ կրնայ պատմել այն ամէն գանձերուն վրայՙ որոնք կը պահուին այս վիթխարի համբարներուն մէջ, որոնցմէ կը հանէ բնութիւնն այն ամէն օրհնութիւններն ու չարիքները ղրկս կը թափէ երկրիս վրայ. գետերն որոնք կ՚ոռոգեն ու հեղեղներն որոնք կ՚աւերեն զայն, անձրեւներն որոնք կը պղտա-

քերուն երկիրը, ու փոթորիկներն որոնք կ'ամայացնեն զայն։ Մենք միայն ջանանք հոս բացատրել լեռներուն մէկ յոյժ կարեւոր ծառայութիւնն որ բնութեան զարմանալի գործողութեանց մէկն է։

Լեռը ջուրի գանձերն իր վրայ կը կապէ կը կաշկանդէ ձիւնի ու սառի ձեւով։ Այս կերպով ոչ թէ միայն կարող կ'ըլլայ իր վրայ դիզելու հեղուկ ջուրը, այլ նաեւ հատատարմաբար կրնայ ալ պահել զայն ապագային համար։ Լեռնային կատարները բեռնաւորուած են ձիւնով, որ իրր անոնց պսակը կը փայփայ արեւին ներքեւ, ու անոնց կողերուն վրայ ալ կը տարածուին այն չքեղ սառնարաններն որոնք սառի զարմանալի գետեր են, եւ դանդաղաբար, բայց առաջապէս միշտ կը շարժին դէպ ի վար։ Տարօրինակ գետեր թանձրացած ջուրի։ Այսպէս այն ցուրտ խոժոռ ու անողոք երեւոյթով լեռներն են որ իրենց ահարկու երեւոյթին ներքեւ կը պահեն մեծ բարերարութիւն։ Այդ ձիւնապատ գագաթներէն ու այդ սառնային տարօրինակ գետերէն կը բղխին այն վտակները՝ որոնք կեանք կու տան հովիտներուն։ Ամպերը կրնան մոռնալ իրենց պաշտօնը, կամ հովերը կրնան դանդաղիլ զանոնք բերելու, բայց այս գետերն որ կը հոսին Աստուծոյ այդ ջրամբարներէն՝ երբեք չեն վրիպիր, Գնա՛ կայնէ այդ մեծ սառնարաններէն մէկին առորոտը, հոն՝ որ փառաչուք եւ վսեմ սառնարանին մահուան տեղն է։ Այն վերը՝ լեռներուն վրայ կը փղփղուի գոռոզ ու անվեհեր, արեւին ճառագայթները միայն զայն աւելի ճաճանչաւէտ ընելու կը ծառայեն, ոչ թէ յաղթելու և հալեցնելու։ Բայց երբ ան իր գոռոզ դիրքէն վար հովիտը կ'իջնէ, հոն իր հոգեվարքի վայրկեանին կը հանդի, եւ միանալով գետ մը կը ձգէ հովիտին՝ իրր ժառանգութիւն։ Գիտէ՞ք, եղած են միշտ երկրիս վրայ հարուստ,

ագահ ու ապերջանիկ մահկանացուներ, որոնք բոլոր իրենց կեանքին մէջ իրենք զիրենք տալու հաճոյքէն կը զրկեն, բան մը չեն տար իրենց հարստութենէն անոնց՝ որոնք չուրջերնին են, ու կը պատահի որ այսպիսիներ իրենց մեռած ատեն՝ բարեգործութիւն մը կ'ընեն փոքարիւնութիւն մը ընելու համար թերեւս այն ագահութեան, զոր ցոյց տուին կենդանութեան ատենին։ Սառնարանն ալ այսօրինակ հարուստի մը կը նմանի, երբ ան կ'ապրի լեռներու բարձունքին վրայ, բան մը չի նուիրեր վարի հովիտին. բայց վարը՝ երբ կը մեռնի՝ իր պահած հարստութիւնը, ջուրի գետը կը նուիրէ աղքատ հովիտին։ Այսպէս Հոդգանոս կ'ելլէ համանուն սառնարանէն լճապէս մեծցած գետ մը, և Արլ՝ ուրիշ նշանաւոր գետ մը կը ծնի Շամունիի հովտին մէջ գտնուող սառնարանէն։ Այս կերպով է որ ձմեռն ու ամառը միանգենական պատերազմ մը կը մղեն և միանգենական հաւասարակշռութիւն կը պահեն։ Ամպերը դարերով ձիւն և սառ կը դիզեն Մոն Պլանի գագաթը, դարերով սառնատուներն ու ձեան հիւսք ջուրի պաշար մը կը տանին վարի հովիտը. և լերան կատարը տակաւին անփոփոխ կը մնայ։ Ձմեռը վերը՝ կը հաւաքէ, ամառը վարը կը հալեցնէ, ու ջուրը վարը կը դնէ ընթացքը։ Եւ միայն արեւը չէ որ լերան գագաթի ամայութիւնը կը փոխէ հովտին բարերարութեան, կայ ուրիշ գործութիւն մըն ալ։ Միջերկրականի հարաւային կողմն՝ Ափրիկեան մեծ անապատն Եւրոպայի հնոյն է։ Շիրոքքոյ կոչուած հրատապ հովը, որ կարաւանին սոսկումն է՝ հոն ուր անհնդուժելի տաքութիւնը աւելի մահաբեր է մարդոց՝ քան Արջային գօտւոյ ցուրտ հովերը, գարնան ատեն կ'անցնի Միջերկրականէն և կ'երթայ կը զարնէ սառն և Ալպեան ձիւնապատ գագաթները, որոնք Հիւսիսային Եւրոպայի և անապատին միջեւ կը կենան։ Պատերազմը կ'ըսկսի

այն ատեն ձմեռուան և գարնան միջեւ. կարճ, սաստիկ և վճռական ճակատամարտ մըն է որ տեղի կ'ունենայ։ Քանըչորս ժամու մէջ Ափրիկեան հովը կը կատարէ գործ մը զոր արեւը տասնըհինգ օրէն հազիւ կրնայ կատարել։ Սառած վտակները՝ որոնք թանձրացած ու գրեթէ անչարժ կեցած էին լեռներուն վրայ, կը փոխուին և կ'ըլլան հոսուն և փրփրադէզ վտակներ ջրելու համար վարի հովիտը։

Հովերը՝ բեռնաւորուած այն խոնաւութեամբ զոր առած են Ալպեան գագաթներէն՝ կը թափին իրենց անձրեւի գանձերը հիւսիսային դաշտավայրերուն վրայ, կը սփռեն բովանդակ Հիւսիսային Եւրոպան հարուստ և բերրի կեանքով մը։ Ֆրանսայի, Գերմանիոյ ու Աւստրիոյ պտուղն ու ցորենը զաւակներն են այս եզական միութեան։ Ալպեան կատարները կը միանան Ափրիկեան անապատին հետ։ Եղած է երբեք որ այս աստիճան ցուրտ բնութիւն մը, ինչպէս է Ալպեաններունը, դանէ, Ափրիկեան անապատին պէս, տաք սիրոյ մը, եւ երկու հակառակ բնութիւններ արտադրեն այնքան քաղցր ու հարուստ արդիւնք մը։ Լեռներն են այս փոխանակութեան ու այս բերրի կեանքին սկզբնապատճառը։

ՅԱԿՈԲՈՍ ՃԷՃԻՋԵԱՆ

ՄԵՐ ԿԻՆԵՐԸ

Աւէն անգամ որ պէտք կը զգամ նայուածք մը նետելու անցեալին վրայ, միտքս հաճոյքով կանգ կ'առնէ 78–79 թուականներուն, հայ կնոջ մտաւոր զարթումի, բարձրացումի այդ փուլերուն հանդէպ ուր նշանակելի դէմքեր իրենց սիրելի պատկերը դրոշմած են անջինջ, և որոնց հետ քով քովի ապրած, իրենց գործունէութեան ականատես եղած՝ անհուն խանդավառութեամբ և խորունկ յարգանքով միայն կրնամ յիշել զանոնք։

Այդ դէմքերը, հայ կնոջ սիւպարներ, որոնց աւէն մէկը կ'արժէ զատ զատ նիւթեր բնել յօդուածներու, կանուխէն ներշնչած են ինձ հաւատքը աւէնէն աղնիւ բաներու նկատմամբ։ Բարեսիրութեան, աշխատասիրութեան, մարդասիրութեան, բարեգործութեան կենդանի օրինակներ իրենք, այդ գեղեցիկ բառերը չէին գիտեր թերեւս, որոնց վրայ կը հիանանք այսօր և զորս խոչընդոտեցին բարձրութեանց մէջ կը մնտռեն։

Ժամանակը չատ հեռու չէ. բայց ծերացած կը զգամ ինքզինքս Հերոդոտի չափ, երբ միտքս կու գայ երբեմնի հայ կինը իր նկարագրով, բարքով և ձգտումներով այնքան տարբեր հիմակուանէն։

Կինը, միշտ հրայրքոտ, միշտ տենչոտ, կինը միշտ գերազանցութեան մրցումին հետամուտ, արդուզարդի, պերճանքի յաղթանակներուն չէր հետապնդեր այն աստն այնքան տենչով, որքան աղնիւ գաղափարի մը, գեղեցիկ գործի մը փառասիրութեամբ կ'ոգեւորուէր։ Իր պէրճանքը՝ մեծ մտածումի մը արտայայտութեան՝ կամ գոնէ անոր յարուածին մէջ կը փնտռէր. և ահա զգալու և դատելու այս եղանակէն ծագում կ'առ-

նէին բարեգործական, կրթական, պարզասիրական ձեռնարկներ։

Չէի տեսած և չէի ալ լսած որ ինքզինքին յարգող կիներ թղթախաղի յուզումներուն մէջ հաճոյք վայռեն։ Ամէնէն ազնուապետական սրահներուն մէջ, խօսակցութեան և խորհրդակցութեան նիւթ կը մատակարարէր դաստիարակութեան մղում տալու համար նոր ալբիւրներ ստեղծելու ըղձանքը։

Մեր չրջանակին մէջ, գրեթէ ամէն ծանօթ ընտանիք իր երեկոյթները ունէր, ուր կը հրաւիրէին նաև իրենց եղբայրներն ու ամուսինները, իրենց աշխատութեան մէջ անոնց օգնութիւնը ապահովելու համար։

Այրերը, նախ անհաւատ, հեռուէն վարանքով դիտեցին կանանց այդ ջանքերը, յետոյ ակնածանքով մօտեցան բերելով ամէն մէկը իր աշխատութեան բաժինը այնքան կարեւոր, թանկագին այնքան։

Սրտի բաբախումով կը մտնէինք մեր բարեկամուհիներուն սրահներէն ներս, ղիւրար գտնելու, մեր պզտիկ կամ մեծ յաղողութեանց պատմութիւնները իրարու հաղորդելու համար։ Եւ անձնուիրութեան, գերագոյն ջանքերու, յաղողութեան եռանդը կը հրահրէր, կը զեղեցկացնէր բոլոր դէմքերը, տաք թրթռումներ կուտար ձայներուն որոնք կը վիճէին, կը համոզէին ու կը չահէին բոլոր սիրտերը։

Պոլսոյ գլխաւոր արուարձաններէն, գրեթէ բոլորն ալ մասնակից էին այս մտաւոր զարգացման ջանքերուն։

Հայուհւոց և Դպրոցասէր Տիկնանց երկու գլխաւոր մարմիններուն միացած էին նաև Գատը-գիւղի և Բեսրայի տիկիններն ալ, որոնք յետոյ եկան ձուլուելու երկու առաջիններուն մէջ։ Սկիւտարի և Սամաթիոյ մէջ ալ զատ զատ կազմուած էին Պարզասիրաց խումբեր, որոնք կանանց յատուկ թերթ մըն ալ կը հրատա-

րակէին նորաձեւութեան վերաբերեալ պատկերներով։

Աչխատելու, օգտակար ըլլալու բոցագին հրայրքը կը չրջաբերէր բոլոր այդ կնոջ հոգիներուն մէջ, և զգացման նոյնութիւնը կը զօդէր զանոնք իրարու։ Հակառակ այն մրցակցութեան, որ բնականաբար գոյութիւն պիտի ունենար այդ ուրոյն մարմիններուն միջև, միշտ յարգանքով և ոստանիկ քաղաքավարութեամբ կը վերաբերուէին իրարու նկատմամբ, և հանդանակութեան ու չահու զանազան ձեռնարկութեանց միջոցին փոխադարձաբար կը նպաստէին իրարու։

Մեր ընտանիքը Հայրենեացին կը պատկանէր, և կը յիշեմ թէ ինչ հիացմամբ և յարգանքով կը խօսուէր մեր տան մէջ, Դպրոցասիրաց վարժարանին, անոր աչակերտուհւոց յառաջդիմութեան և խնամակալութեան ազնիւ ու անսոտպիւտ խնամքներուն վրայ։

Տարիքի, դասակարգի խտրութիւն չկար բնաւ. տարբեր տիկիններ դէտահասակ աղջիկներու հետ ձեռք ձեռքի կու տային, ու ամէնէն մեծը ան էր որ ամէնէն կարեւոր նուէրը կամ ամէնէն գեղեցիկ գաղափարը կը բերէր ի նպաստ իրենց ձեռնարկին։

Եթէ անուններ յիշել հարկ ըլլայ, կարելի է էջեր լեցնել, և սակայն ես մէկ քանին միայն պիտի արձանագրեմ հոս, գոնէ զանոնք որ ճանչցած եմ, և գիտեմ թէ Դպրոցասիրաց ամէնէն եռանդուն անդամները եղած են Տիկնայք Վահան, Տիւսաբ, Զայեան, Ֆինտըկեան, և Օրիորդք Սիմոնեան, Պալդազարեան, Զայեան և։ Իսկ Հայուհւոց մէջ՝ Տիկնայք Սարօ, Զունդ, Մամիկոնեան, Նորատունկեան, Տէր-Արթինեան, և Օրիորդք Արթինօֆ, Մխիթարեան, Սեդրոսեան, Հարէնց, և։ Չեմ պիտեր թէ հանգամանութեան հակառակ բան մը ըրած կ'ըլլամ, եթէ՝ իրենց յիշատակին անիրաւութիւն մը ընելէ վախնալով՝ յիշեմ նաև խոհեմ սի-

քրկի մայրս և հօրաքոյրս . որոնք ամէնէն գործօն և խե-
լացի դերը ունեցան այս ձեռնարկութեան սկզբնաւո-
րութեան մէջ մանաւանդ :

Այս կիները ընդհանրապէս զարգացած անձնաւո-
րութիւններ էին . իրենք էին որ կը պատրաստէին վար-
ժարաններուն ուսման ծրագիրները , իրենք էին որ կը
գրէին ամէն գործառնութեանց տեղեկագիրները , հա-
մարատուութիւնները , թղթակցութիւնները , և այլն :

Այս գործը նոյն իսկ պատճառ եղաւ կանանց զար-
գացման : Իրենց նմաններուն կրթութեան աշխատելու
նպատակաւ , հայ կիները անզգալաբար իրենց մտքին
մակարդակը բարձրացուցին : Այդ թուականներուն էր
որ Տիկին Տիւսաբ գրից իր առաջին վէպը , և չատ օրի-
որդներ իրենց բանաստեղծութիւններն ու յօդուածները
հրապարակ հանեցին :

Կանայք կը թղթակցէին իրարու հետ աշխարհի չորս
ծայրերէն , ոչ թէ խառ բօսդալի հաւաքածոներ կուտա-
կելու համար սակայն : Անոնց հաղորդակցութիւնը աղնիւ
զգայումի մը հիման վրայ հաստատուած , մաքուր ըղ-
ձանքներու բանաստեղծութիւնները , իւանդավառ սե-
րունդի մը ծնունդ կուտար , որ իր կարգին ծնունդ
պիտի տար ճշմարիտ դաստիարակութեան արչալոյսին :

Աշխարհիկ կանքը բան մը չէր տուժեր սակայն ,
որովհետև կրթասէր տիկինները տարին մէկ քանի ան-
գամ ամառնային կամ ձմեռնային պարահանդէսներ կու
տային , պազառներ , թատերական ներկայացումներ ալ
չատ անգամ , ուր գիրար կը գտնէին կրթական դոր-
ծիչները և խօսակցութիւնները կը շարունակուէին տաք ,
անվերջանալի , և կը բաժնուէին իրարմէ ձեռնարկին
նիւթական յաջողութեան ուրախութիւնը տանելով հե-
տերնին :

Ամէն ընկերուհի որ կը ճամբորդէր , բաժանորդնե-

րու , նուիրատուներու ցանկ մը կը բերէր իր հետ . ամէն
անդամուհի որ կ'ամուսնանար և կ'երթար գաւառ մը
կամ օտար երկիր հաստատուիլ , կը ջանար հոն մասնա-
ճիւղ մը կազմել . և այսպէս կանանց դաստիարակու-
թեան գործը կ'ընդարձակուէր , կը ծաւալէր :

Տոհմային ոևէ հանդէսներու մէջ , դաստիարա-
կութեան գործին աշխատող կիները իրենց աթոռները
ունէին , և բացառիկ դիրք մը կը գրաւէին հոն : Հան-
րային օգտին աշխատողներու ընծայուած այս յարգանքը
նորերուն կը ներշնչէր անոնց չաւշին հետևելու փափա-
քը , և փոքրիկ աղջիկներ իրենց մօր նմանելու փառա-
սիրութիւնը կը տածէին :

Այս էր հայ կնոջ բարոյական նկարագիրը գրեթէ
մինչև տասնըհինգ տարի առաջ , ինչ որ նախանձելի
տեղ մը կու տայ իրեն իր սեռին պատմութեան մէջ ,
այնքան կողմնակալ՝ ու ատէպ սխալ դատումներով
լեցուն :

Ցետոյ , այս տենդոտ գործունէութեան չրջանին յա-
ջորդեց աւետարերութեան չրջանը , քայլ առ քայլ ան-
տարակոյս , որուն ընթացքին ու փուլերուն չկրցայ ա-
կանատես ըլլալ : Միայն թէ տասը տարի ետքը , գա-
ւառէն դարձիս , ոչինչ գտայ անյեալին կրթասէր եռան-
դէն ու անխոնջ գործունէութենէն . բարքերը թուլ-
ցած , միտքերը չլատուած տեսայ հոս , յետոյ , գա-
ղափարներու ուղղութիւնը բոլորովին փոխուած : Ամէն
կնոջական նորաձեւութեան պէս , կրթասիրութեան նո-
րաձեւութիւնն ալ անցեր էր , ու անոր յաջորդեր էին
զարդասիրութիւնը , անձնասիրութիւնը , և քիչ մըն ալ
պչրասիրութիւնը : Իսկ փոքրիկ մաս մը զարգացած կի-
ներու , որոնք իրենց նկարագիրը չփոխելու չափ նկա-
րագիր ունէին , քաշուած էին գործէ :

Ամէն արահի մէջ հիմայ թղթախաղի սեղաններ, ամէն այցելութեանց մէջ արդուզարդի վերաբերեալ խօսակցութիւններ, քիչ մը վէպ (իրական կեանքէ) և շատ ալ դաշնակահարութիւն (դասական տեսակէն)։

Եփեսոսի մանուկներուն տպաւորութիւնը կը թողէի խօսակիցներուս վրայ և նոյն տպաւորութիւնը կը կրէի ես ալ ամէն տեսածներէս ու լսածներէս։ Եւ այս վիճակը այսպէս տեւեց տարիներ ու տարիներ, համաճարակ քուն մը գրեթէ, մինչև որ արթնութեան չրջանը եկաւ հասաւ վերսին։

Այն առեն կին վարժուհիներ երեւան եկան, կարծես հրաչքով, պարեւոր խօսել թմրութեան խորէն. կին գրողներ երեւցան հրապարակին վրայ, և կին խնամակալուհիներ առանձնեցին աղքատ հիւանդներու համար Աղիատախանաւներ կազմել, Հիւանդանոցի և Որբանոցի հսկողութեան ձեռնարկել, գեղեցիկ անձնուիրութեան մը ապացոյցը և օգտաչատ արդիւնքներու յոյսը տալով մեզի։

Այս սկզբնաւորութիւնը, որ վերջացող դարուն պատմութիւնն է, իր արդիւնքները պիտի արձանագրէ տակ անտարակոյս նոր դարուն տարեգիրներուն մէջ, և կանայք, այս անգամ առաջ կուսանի վրայ հաստատուած, չպիտի թողուն ապահովարար որ իրենց դաստիարակութեան գործերը նորաձեւութեան մը ճակատագիրը ունենան։

ՍԻՊԻԼ

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ՀԱՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔՆԵՐԸ

ԺԱ. ԵՒ ԺԲ. ԴԱՐԵՐՈՒՑ ՄԷՋ

ԳՐԻԳՈՐ ԿԵՍԱՐԱՑԻ. — ՋԱՔԱՐԻԱ ՎԱՆԵՑԻ. — ՄԵԼՔԻՍԵԴԵԿ ՍՈՒՊՀԻ. — ԱՒԵՏԻՔ ԵՒԴՈԿԻԱՑԻ. — ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԱՑՄԱԿՆ. — ՅԱԿՈԲ ՆԱԼԵԱՆ

ԺԹ. դարէն առաջ Կ. Պոլսոյ մէջ ծաղկած են երեսունի չափ հայ բանաստեղծներ և տաղասացներ։ Կ'արժէ ճանչնալ այդ դէմքերը, մոխրէի տակ ծածկուած խանձողներ, զորս ժամանակը մոռցուցած, անհետացուցած է գրեթէ։ Իրենց գրուածներէն չատեր չեն արժանացած մամուլի լոյսին ու կը մնան տակաւին վանքերու խորը թաքուն ձեռագիրներու մէջ, ուրիշներ տպուած են այնպիսի դիրքերու մէջ, որոնք չատ հազուագիւտ են այսօր։ Երթալ փնտռել զանոնք հոն ուր պահուած են, թօթվել անոնց վրայ դիզուած դարաւոր փոշին, դուրս բերել գերեզմաններու տակ թաղուած այդ ոսկրոտին, ապերախտ գործ մըն է արդարև։ Կան որ արհամարհանքով կը նային այսպիսի աշխատութեանց վրայ, զորս չեն գնահատեր, զորս անօգուտ պիտի հռչակէին երբէք չամչնային. անոնք չեն կրնար ըմբռնել անցած գայթած գրողներուն համար ո և է սէր, ո և է մեծարանք անոնց յիշատակին, այդ գրողներուն՝ որոնք չունին արդի եւրոպական մտքին նրբութիւնները։

ԺԹ. դարէն առաջ Կ. Պոլիս ապրող հայ բանաստեղծներուն կամ տաղասացներուն մէջ գտնուած են աչխարհականներ ու եկեղեցականներ. ոմանք Պոլսեցի են՝ հոս ծնած, ապրած ու գրած, ոմանք գաւառացի որ պաշտօն վարած են Կ. Պոլսոյ մէջ կամ միջոց մը եկած ապրած են հոս. ոմանք գրաբար գրած են, ոմանք

ռահվօրէն, ոմանք թուրքերէն և ոմանք խառն։ Կան իրենց մէջ մէկ քանի ճշմարիտ բանաստեղծներ, որոնք ղեցումով ու ներշնչումով գրած են հոգեւոր երգեր, սիրոյ երգեր. սակայն ամենաստուար մասը պարզապէս տաղասացներ են, ոտանաւոր դրողներ, որոնք արձակագիրներէն ուրիշ բանով չեն տարբերիր բայց եթէ իրենց յանգերով, յաճախ միօրինակ, աղքատ ու անհամ։

Կ. Պոլիս ապրած բոլոր հին հայ բանաստեղծներուն ու տաղասացներուն վրայ ուսումնասիրութիւն մը ուրիշ առթի թողլով, պիտի առնեմ հոս անոնցմէ դասակարգ մը միայն, մեր բանաստեղծ Պատրիարքները, զորս պիտի ջանամ ճանչցնել, որքան որ առձեռն միջոցներս թոյլ տան ինձ։

Կ. Պոլսոյ ինձ ծանօթ առաջին տաղասաց հայ Պատրիարքն է ԳՐԻԳՈՐ ԿԵՍԱՐԱՑԻ, որ մեռած է հոս 1635ին, թաղուելով, ինչպէս կըվկայէ Երեմիա Չէլէպի, Գալաթիոյ Ս. Լուսաւորիչ Ակռեզեցւոյն պատմի քահ, ուր դժբախտաբար այսօր անծանօթ կը մնայ մեզ իր գերեզմանը։ Ջեռապիրներու յիշատակարաններ «քաջ հեւտոր» կ'անուանեն Գրիգոր Պատրիարքը. ինք գրարարը ուսած էր Ղուկաս Կեղեցիի աչակերտ Ոսկհայեցի Սրապիոն վարդապետէն, որ 1603ին Դաւիթ Վաղարշապատցիի աթոռակից եղաւ իբր Կաթողիկոս՝ Գրիգոր ԺԳ. անունով։ Գրիգոր Կեսարացի իր ուսուցչին մահուան առթիւ, (որ տեղի ունեցած է 1606ին), գրած է երկու գանձեր, որոնց վրայ կը խօսի Տաչեան՝ Վիէննայի Մխիթարեանց վանքին ձեռագիրներու ցուցակին մէջ։ Ըստ յիշեալ աղբիւրին, այդ գանձերէն առաջինը կը սկսի սապէս. «Գոչեմք լալական, ձայն ողբերգական, երգ դառնրանական»։ Այս ոտանաւորին տուներուն սկզբնատառերը կը կազմեն Գրիգորի անունը։ Երկրորդ ոտանաւորը հետեւեալ կերպով կը սկսի.

Գովեալ անուն Տէր Սրապիոն, ռաբբի արագ
Գրիգորիոս կաթողիկոս մեծ Պատրիարք։

Վիէննայի վանքին ձեռագիրներուն մէջ կայ եղեր նաև Գրիգոր Կեսարացիի քանի մը ուրիշ գրուածները։ Պատրիարքը, իր վարժապետին մահուան առթիւ, Ուռհայեցիներուն կը գրէ նամակ մը, ուր այբուբենի կարգով կը սկզբնատառէ նախադասութիւնները։ Ան ինչպէս կ'ըսէ «Սկիզբ իմ մեծացան. — Ասէր իմ խոցեցաւ. — Գլուխ իմ աղբերս արտասուաց բխեցին, եւն.» ապա դարձեալ այբուբենի կարգով կը սկզբնատառէ բառերը. «Ահաբեկեցայ, Բանդագուշեցայ, Գլխակորեցայ, եւն.»։ Ուրիշ տաղի մը մէջ ամէն երկու նախադասութեան սկիզբը և վերջը այբուբենի կարգով տառեր կը չարէ, ինչպէս.

Սատուածային հրաման կա,
Սդամնային սեռին վերա,
Բոլորապէս մարդիկ լքմամբ, եւն.։

Գրիգոր Կեսարացիի ժամանակակիցն էր ՋԱՔԱՐԻԱ ՎԱՆԵՑԻ, որ անոր յաջորդեց 1626ին, և երկու անգամ Պատրիարք եղաւ Պոլսոյ, ումէք տարիի չափ վարելով իր պաշտօնը. իր դամբանը կ'երեւայ տակաւին Սկիւտարի գերեզմանատան մէջ։ Այս Պատրիարքին վրայ նոր տեղեկութիւններ հրատարակեց Պ. Խաչիկ Լեւոնեան Բիւզանդիոնի 1930 թիւին մէջ։ Պ. Լեւոնեան կը գրէ. «Սա նշանաւոր էր ի քերթողականին. ասոր մէկ ոտանաւորը կը մնայ ցարդ և է գովեստ Վարագայ։» Թերեւս այս Պատրիարքն է նաեւ հեղինակը այն մեղամաղձոտ Տաղ ողորմուկին, որ հրատարակուած է 1740ին Կ. Պոլիս տպագրուած Տաղարանի մը մէջ և որ սապէս կը սկսի.

Ջառածեալ մեղք եղկելի, եայլեր
Սկիզբ իմ ընդէ՞ր արտասւմ ես
Ուրախ լե՛ր, ընդէ՞ր արտասւմ ես։

Այս տաղին իւրաքանչիւր տան առաջին բառերը Զաքարիա կը հիւսեն։

Ժէ. դարու կ. Պոլսոյ երկու տաղասաց հայ Պատրիարքներուն վրայ ասկէ աւելի բան մը չեմ կրնար ըսել դժբախտաբար, որովհետև վաւերագիրները կը պակսին։ Կ'անցնիմ ուրեմն ԺԸ. դարուն, որուն առաջին քանի մը տարիներուն մէջ երեք բանաստեղծներ իրարու յաջորդած են Կ. Պոլսոյ հայ պատրիարքութեան աթոռին վրայ։

Առնոյ առաջինն է ՄԵԼՔԻՍԵԴԵԿ ՍՈՒՊՀԻ որ 1700ի դեկտեմբերին երկրորդ անգամ Պատրիարք եղած էր և պաշտօնավարած է մինչեւ 1701 Սեպտեմբեր։ Այս Պատրիարքը բանաստեղծ ալ է եղեր, որովհետև պատմութիւնը կ'արձանագրէ իր անունը Սուպհի շայիր։ Իրմէ չեմ հանդիպած ոչ է տալի կամ գանձի. հաւանօրէն թուրքերէն գրած է և իր քերթուածները չեն հասած մինչեւ մեզի։

Իրմէ քիչ ետքը, 1702ին, Պատրիարք եղած է ԱԻԵՏԻՔ ԵԻԴՈԿԻԱՑԻ։ Այս նշանաւոր Պատրիարքը չատ ծանօթ է արդէն իր խստամբերութեամբ, իր ոգորող ոգիով, Ֆրանսայի մէջ անյուցած կեանքով, և իր ինքնակենսագրութեամբ, զոր հրատարակած են Մասխ և Էջմիածնայ կրօնաթերթը։ Ինք Բարիզ մեռած է 1710ին և թաղուած է Բարիզի Սէն Սիւլբիս եկեղեցին։

Իր ինքնակենսագրական ձեռագիրը, ինչպէս իր ձեռագիր տաղերուն մէկ մասը տեսած է Տիւլորիէ հայագէտը, Ֆրանսայի արտաքին գործոց նախարարութեան դիւանները մէջ, ուր կը մնան տակաւին։ Իր տաղերէն մէկ քանին միայն հրատարակուած են։ 1873ին Հանդէսի մը մէջ կը գտնենք իր «Տաղ գարնան»ը, որուն մնագլուխի տառերը կը յօդեն «Աւետիքէն»։ Առաջին տունը կ'ընդօրինակեմ հոս.

Ահա եղև օրհնեալ գարուն,
Աբժանացաք ամբառ բարուն.
Երանի՛ տամ պիւլպիւլ հաւուն,
Որ թմբեալ կայ վարդին պիրուն։

Նոյնպէս Աւետիք և Աւետիք «աքրօսդիշ»ները կը կազմեն ուրիշ երկու տաղեր, զորս կը յիշէ Տաշեան իր Ցուցակին մէջ իրր Աւետիք Պատրիարքէ հեղինակուած։

1885ին գրական հանդէսի մը մէջ հրատարակուած է գեղեցիկ քերթուած մը, որ պզտիկ հրաշակերտ մըն է իր տեսակին մէջ և որուն հեղինակ նշանակուած է Աւետիք Պատրիարք. այս ոտանաւորը ընդօրինակուած է Բարիզի Սէն Ժէնըվիէվի Մատենադարանին հայերէն ձեռագիրներէն. կ'արժէ որ իր ամբողջութեամբ դնեմ հոս այս քերթուածը որ կ'ապացուցանէ թէ Ֆրանսայի անկապակցտ և խորհրդապաշտ նոր բանաստեղծներէն երկու դար առաջ բանաստեղծութեան այն ձեւը, որ կը կոչուի vers libre, ծանօթ էր Արեւելքի քերթողներուն։

Արի՛ ե՛կ որ մնանունք պաղչան
Ու վարդ քաղենք, ծաղկեցաւ այգին.
Պիւլպիւլն ու տուտի խօսին
Բաղցրը ձայնիւ
Եղանակն կանանչ թըփին
Հետ կարմիր վարդին, հետ կարմիր վարդին,
Հետ մեր սիրելեաց։

Գոյնզգոյն ծաղկունք եկեալ,
Աւետաբերք եղեն պըղտըլին
Մանուշակ ու հազր վարդ
Մատուցանեն
Կանաչ թըփին ուրախանան
Հետ ճերմակ վարդին, հետ ճերմակ վարդին,
Հետ մեր սիրելեաց։

Նռնենիքըդ զուգաշար,
Մարգըրտաշար, խիտ զըմնանազան

Համն անուշ, հոտիկն անուշ
Բան գնուշն անուշ.
Կանաչ թըփին ուրախանան
Հետ կարմիր վարդին, հետ ճերմակ վարդին,
Հետ մեր սիրելեաց։

Նորատունկ նշդարեներ,
Նախածաղիկ՝ գուշակող գարնան,
Լիմոնի, նարընջենի
Կեռաս, ծիրան,
Կանաչ թըփին ուրախանան
Հետ կարմիր վարդին, հետ ճերմակ վարդին,
Հետ մեր սիրելեաց։

Համբրէն ծաղկունք ամէն,
Ժողովեցան սիրով ի յայգին.
Ճաշակեն զանուշ գինին,
Ի թաւ շրքին
Կանաչ թըփին, ուրախանան
Հետ կարմիր վարդին, հետ ճերմակ վարդին,
Հետ մեր սիրելեաց։

Մեղեդիք և շարական,
Ձայնաւորակ տող հոմերական
Որով ուսեալ եղանակեն
Թռչղերք ձայնիւ
Կանաչ թըփին ուրախանան
Հետ կարմիր վարդին, հետ ճերմակ վարդին
Հետ մեր սիրելեաց։

Այս քերթուածին վաղիանդները տպած են ուրիշներ ալ. Կոստանեանց իր հրատարակածին հեղինակ ցոյց կուտայ Խաչիկ երէց անուն բանաստեղծ մը։

Աւետիքին յաջորդած է, 1703ին, ԴԱՒՈՒԹ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԱՍԻԱՑԻ Պատրիարքը, որ 8 տարի պաշտօնավարած է և այդ միջոցին հրատարակած է Կ. Պոլսոյ մէջ իր տաղերուն հաւաքածոն՝ «Գիրք որ անուանեալ կոչի Լու-

սաւաիչ»։ Այդ գործը 220 էջէ բաղկացած է. 150 էջեր կը պարունակեն արձակ հատուածներ, այսինքն խորհրդածութիւններ, խրատներ, աղօթքներ, ուռուցիկ ոճով. 151երրորդ էջէն կը սկսին տաղերը, որոնք 57 հատ են, մասամբ թուրքերէնով խառն։ Այդ տաղերէն մեծ մասը միստիկ ուղերձներ են առ Աստուածածին, Ս. Յարութեան և Հոգեգալստեան տօթիւ տաղուած քերթուածներ, ևլն.։ Ահա քանի մը տող Աստուածածնայ ուղղուած իր մէկ ներբողեանէն.

Աստուածածին պայծառ ղուշան
Աստուածածին ի քեզ յուսան,
Մարեմն ես անկիզական
Աստուածածին զարդ անըմման.
Լիգրան, եաղութ ես փերուզէն,
Աստուածածին զըմրուխտ մատէն,
Կանաչ գունով հիացական
Աստուածածին հրաշալի ձայն,
Նման վարդ ես և պալասան,
Աստուածածին ծառ պատուական։

Գալուստ կայծակն ալ ունի տեսակ տեսակ գրչի խաղեր։ Տաղերէ ունի որոնց իւրաքանչիւր տողը միեւնոյն տառով կը սկսի, կամ այբուբենի տառերով՝ աչեր ։ Հետաքրքրական է իր «Տաղ երեք լեզուէ պատարագացը», որ հին յունարէնէն, լատիներէնէն և հայերէնէն բառերու խառնուրդ մըն է։ Ցիշեմ նաև իր մէկ ոտանաւորը, որ կը բացատրէ թէ օղիի առաջին գաւաթը ինչ վիճակի մէջ կը դնէ մարդը, երկրորդը ինչ վիճակի կը վերածէ զայն և այսպէս յաջորդաբար մինչև քսաներորդին ազդեցութիւնները կը նկարագրէ ժամանակին ոամկօրէնով։

Ահա նմոյշ մը նաև ոամկօրէնով և թուրքերէնով խառն իր սիրոյ տաղերէն ղորս գրած է՝ անչուշտ աշխարհական եղած առեն.

Գանկաս ունիմ ես ինձանէ
Կիւշխիւղեզիմ սիր պիր տանէ.
Թէ գեղեցիկ մի տեսանէ
Հէյ վայ, հէյ վայ, ահվայ,
Ձանըմ աղլար, կէօզիւմ աղլար, եէն.։

Մելքիսեդեկ Սուպհիի, Աւետիք Եւդոկիացիի և Գալուստ Կայծակնի օրով, Կ. Պոլսոյ Հայոց մէջ յանգի մոլուԹիւնը ախտ մը դարձած էր։ Մարտունացի Գրիգոր դպրի և Էջմիածնի Երեմիա վարդապետի Տաղարանները հրատարակուած էին արդէն, առաջինը 1698ին, և երկրորդը 1701ին. Տէր Կումիտաս քահանայ Քէօմիւրճեան ամբողջ Գոռծ Առաքելոցը ոտանաւորի վերածած և հրատարակած էր 1705ին։ Նաչատուր վարդապետ Առաքելեան, Հռոմի Ուրբանեան վարժարանին մէջ ուսած նկեղեցական մը, որ քարոզիչ էր Պոլիս, սկսած էր գրել իր ոտանաւոր ԱստուածաբանուԹիւնը, որուն քանըհինգ տարի աչխատած է և զոր ապա հրատարակց Վենետիկի մէջ։ Նաչատուր վարդապետ Առաքելեան գրած է նաև ուսողուԹեան և բնական գիտուԹեանց վերաբերեալ ոտանաւոր դասագիրքեր, ինչպէս կը վկայէ, Մխիթար Աբբայի կենսագրուԹեան մէջ, Հ. Ծովհաննէս Թորոսեան, որ կը յարէ. «Այն ժամանակաց սովորուԹիւնն էր աղօթք, դասագիրք, խրատներ, նամակներ, և մինչև իսկ անուական հաչիւներ ոտանաւոր գրել։» Հաւանօրէն եթէ այն աուեն լրագրի հրատարակուԹիւնը մատ ըլլար արդէն մեր բարքերուն մէջ ալ, պիտի ունենայինք խմբագիրներ որ իրենց թերթը ծայրէ ի ծայր ոտանաւոր հրատարակէին, ինչպէս կ'ընէ Սուրիս Ալթէնքի մէջ, կամ գէթ յանգաւոր «լուրեր զանազան և զարմանազան» գրողներ չպիտի պակսէին։

Գալուստ Կայծակն Լուսաչաւիղին հրատարակուԹեանէն երեսուն տարի ետքը, 1734ին Կ. Պոլսոյ մէջ

լոյս տեսած է Տաղարան մը, ուր ամփոփուած են, ըստ յիչատակարանին, Ծովհաննէս Կոլոտի «հոգեւոր որդեակ» վարդապետներու և չորս ալ աբեղաներու տաղերը, սակայն ատոնք կրած են աներկբայ ազդեցուԹիւնը Պաղտասար դպրին, որ իրենց հայերէնի ուսուցիչն էր և ժամանակին առաջին հայ բանաստեղծը Կ. Պոլսոյ մէջ. չեմ կարծեր ուրեմն որ Ծովհաննէս Կոլոտի այդ «հոգեւոր որդեակ»ները իր աչակերտները եղած ըլլան նաև տաղաչափուԹեան արուեստին մէջ։ Այսպէս Կոլոտ Պատրիարքը չեմ դասեր Կ. Պոլսոյ բանաստեղծ կամ տաղասաց հայ Պատրիարքներու չարքին մէջ, որովհետև ոչ մէկ տեղ գտած եմ իր տաղերը կամ գէթ ատոնց յիչատակուԹիւնը։

1734ին յիչեալ Տաղարանի ոտանաւորներուն հեղինակներէն եղող երեք վարդապետներու անուններն են Թովմաս, ՅարուԹիւն և Յակոբ. այս վերջինը ՆԱՀԵԱՆ ՅԱԿՈԲ Պատրիարքն է Կ. Պոլսոյ։ Նկատեան, որ 1741էն 1764 երկիցս Պատրիարք եղած է, առաջին անգամ ութը տարի և երկրորդ անգամ տասերկու տարի պաշտօնավարելով, և որ Յաղուսած է ԲանկալԹիի գերեզմանատան մէջ, տաղաչափուԹեամբ ալ զբաղած է։ ԹուրքերէՆ տաղերէ զատ, որոնք հրատարակուած են Զհն հոգեւորին մէջ, ունի հայերէն տաղեր ալ։ Իր մէկ գործը, Հոգեշահ գիրք, կը պարունակէ Ծովհաննէս Ոսկեբերանի ճառերը իրմէ «ոտանաւորեալ». գրքին վերջը դրուած են իր խրատական ոտանաւորները։ Կեանքի ունայնուԹեան վրայ ալ գրած է տասը էջ ոտանաւոր, զոր հրատարակեց Պօղոս Կաղզուանցի 1805ին՝ գրքույկի մը մէջ։ Ի մէջ այլոց գրած է նաև «Տաղ առ Սուրբ Ստեփաննոս» որ սակէս կը սկսի.

Ըստեփաննոս քաղցրիկ տատրակ,
Սուրբ զըուարթուն անուն պըսակ,

Այս ամիսի տեղեկութիւնները տալով ժէ. և ԺԸ. դարերու տաղասաց հայ Պատրիարքներուն վրայ, յաւակնութիւն չունիմ կարծելու թէ դուրս ձգուածներ չկան. հաւանօրէն ունեցած ենք հոս ուրիշ բանաստեղծ հայ Պատրիարքներ ալ, որոնք ինձ անծանօթ կը մնան։ Գալով անոնց գործ յիշեցի, պէտք է ըսել թէ իրենց արուեստը մեծ արժէք մը չունի ընդհանրապէս. իրենց քերթուածները ամենամեծ մասամբ տակաւ յանկերգ ունին. գաղափարի տեսակէտով ալքատ են անոնք, գեղագիտօրէն անչուք։ Իրենց քերթուածներէն մէկ մասը երգեր են, որոնք կ'երգուէին զանազան գոյնեղրու, այսինքն եղանակներու վրայ։ Այս Պատրիարքներուն մէջ մի՛ գտնէք ուրեմն մեծ տաղանդներ Նահապետ Քուչակի, Ֆրիկի, Մկրտիչ Նաղաշի, Ցովհաննէս Թլկուրանցիի, Գրիգոր Աղթամարցիի պէս ղգայուն քերթողներ, որոնց նման ներշնչում ու եռանդ ունեցող միտքեր չատ քիչ ունեցած է հայ գրականութիւնը ԺԲ. դարէն առաջ, և որոնք վերջին տարիներս մանաւանդ ուսումնասիրուեցան, և հիմայ դուրս կը ցցեն իրենց չողչողուն և վեհաշուք ճակատը՝ մոռացումի թանձր խաւերուն տակէն։

ՀՐԱՆՏ ԱՍԱՏՈՒՐ

ԱՆԴՐՍԻՊԵՐԵԱՆ ԵՐԿԱԲՈՒՂԻՆ

Սիպերիա գրեթէ ամէն կողմէ անմատչելի երկիր մըն է. անհուն լեռնագօտիներ ու անապատներ գրաւած են երկիրը՝ Չինու սահմանագլխին մօտ։ Արեւմտեան կողմը կը բարձրանայ Ուրալ գօտին. արեւելեան կողմն ալ Ոխոցքի ու Պէհրինկի ծովեզերքն անյարմար են հաղորդակցութեան, միայն Ամուրի հովտին միջոցաւ կրնայ հաղորդակցիլ Ամերիկայի, Խաղաղականի արքիպեղագոսներուն, Չինու և Ճարոնի հետ։ Գալով հիւսիսային կողմերուն՝ վեց ամիս առած է։ Անգլիայի Ռիչըրտ-պիէն ի վեր (1556) քանի անգամ փորձուեցաւ գտնել հիւսիսային արեւելեան ճամբայ մը՝ Սիպերիան հաղորդակցութեան մէջ դնելու Ամերիկայի հետ։ Սիպերիոյ մեծ գետերը՝ Օպի, Ենիսէ ու Լենա առած են հիւսիսային կողմերը. հաղորդակցութեան դիւրութիւն չեն ընծայեր։ Շուէտացի ուսուցչապետ Նորտենսքիոլտ 1874ին որոշեց Ատլանտեանը Խաղաղականի հետ հաղորդակցութեան մէջ դնել՝ Նորվեկիայէն ճամբայ մը բանալով դէպ ի Ենիսէ գետը։ Այս ծրագիրը չյաջողեցաւ։ Պարոն Ամինոզ 1878ին պաչտօն առաւ խուզարկել Սիպերիոյ ներքին մասերը՝ Ատլանտեանը Խաղաղականին հետ միացնելու հնակայ ծրագիրն իրագործելու համար։ Արդէն հաղորդակցութեան ճամբայ մը կայ Տուբա, Դոպոլ, Իրթիչ գետերուն հովտին մէջ, որ կ'երկարէր Թոպոլսք ու Ումսք և կ'անցնէր Պարապա անապատէն մինչև Տոլիւան Օպի եզերքը և կը կցուէր Գրազնոիարք՝ Ենիսէի եզերքը և Իրքուցք՝ Անկարայի ափը։ Անկէ հաղորդակցութիւնը կը կատարուէր չոգենաւով Անկարա գետին ու Պայգալ լճին վրայէն։ Ճամբան կը չարունակ-

ուէր իբր 1013 քլմ. երկայնութիւն, Եապլոնոյ լեռնագօտիէն անդին, կ'անցնէր Անդրպայգալեան երկրէն ու կը հասնէր Զիդա՝ Ինկոտայի եզերքն ու Սդրեդինաք, և կը վերջանար Ամուրի գետահովիտը՝ Ալպաչին, Պլագովեչենաք, Այկուն ու Խապարովքա քաղաքները։ Երկրորդական գիծեր կ'երկարէին դէպ ի հարաւ Ուսուրի հովիտն և կը վերջանային Խաղաղականի եզերքը՝ Վլադիվոստոք։ Ուրիշ գիծ մը ալ կ'երկարէր Մոնկոլիոյ Ուրկա, Քեախտա ու Մայմաչին քաղաքները, և անցնելով Կոպի անապատէն՝ կը հասնէր Հալկան ու Բեքինի Քոքենհակի «Հիւսիսային երկաթուղւոյ մեծ ընկերութիւնը» 1871էն սկսեալ կը փորձէր ցամաքային հեռագրական գիծ մը հաստատել Լիպաւէն (Պալտիկ ծով) մինչեւ Վլադիվոստոք ու Նիքոլայեւսք։ Գծին երկարութիւնն էր 11,350 քլմ.։ Նոյն ընկերութիւնը խորհեցաւ Հոնկ-Քոնկի ու Վլադիվոստոքի միջեւ ընդծովեայ պարան մը ձգել որ պիտի միանար չինեւհնդիկ անգլհեռագրագծին և հաղորդակցութեան մէջ պիտի դնէր Նակազաքի, Շանկ-Հայ ու Ամոյի։ Ռուս կառավարութիւնն երկար, մանրակրկիտ հետազօտութենէ և ուսումնասիրութենէ ետք, որոչեց չհնել երկաթուղի մը՝ Անդրսիպերեանը՝ որուն երկայնութիւնը պիտի ըլլար 8,500 քլմ., Չլադուստէն մինչեւ Վլադիվոստոք մէկ միլիառ ծախքով։ Այս գիծն որ առեւտրական ու ռազմագիտական կարեւորութիւն ունէր՝ պիտի անցնէր Զիլիապինաք, Ումաք, Քենաք, Դրաշնիխաք, Իրքուցք, Սդրեդենաք, և Մանչուրիան կտրելով՝ պիտի յանգէր դէպ ի Վլադիվոստոք, Տալնի ու Բորդ-Արթուր։ Շինուած գիծն ալ պիտի միանար Բեյերսպուրկի հետ, որով երկայնութիւնը պիտի ըլլար 10,000 քլմ., Միացեալ Նահանգաց Նիւ-Եորքէ Սան-Ֆրանչիսքոյ գծին կրկին երկայնութիւնը։ Այս գիծն հինգ ճիւղ ունեցաւ, 1.

Առեւտեան Սիպերիա (1,400 վերստ), 2. Կեդրոնական Սիպերիա (1660 վերստ), 3. Անդրպայգալեան (1290 վերստ) 4. Ամուր գաւառ (2000 վերստ) և 5. Ուսուրի՝ Խաղաղական (733 վերստ), ընդամէնը 7,083 վերստ=7,543 քլմ.։

Անդրսիպերեանը կ'սկսի Չելիապինսքէն որ Մոսկուա քաղաքէն 2000 վերստ, 80 ժամ հեռու է։ Չելիպինսք—Ումաք ճիւղը (741 վերստ) աւարտեցաւ 1894ին, տեւողութիւնը 40 ժամ։ Շատ դժուարութիւն կրեցին Դումաք-Իրքուցք գծին (1660 վերստ) չինութեան ատեն։ Գիծն երկարեցաւ Իրքուցք-Սդրիդենսք՝ Անդրպայգալեան (1290 վերստ)։ Սդրիդենսք կը գտնուի Շիլքա գետակին եզերքն որ Արկունէն զատ Ամուրի գետակիցն է։ Անդրպայգալեանը կ'անցնի Եապլոնոյ լեռնագօտւոյն 1150 մեդր բարձր կողերէն որ կը գտնուի Սեղինկայի գետակից Ուսի, Լենայի գետակից Վիպիմի ու Ամուրի գետակից Զիգայի միջեւ։

Սդրիդենսքէն Խապարովսք գիծ մըն ալ երկարեցաւ (2000 վերստ) Ամուրի զուգահեռաձեւ։ Հինգ օրէն կ'երթցուի Սդրեդինսքէն դէպ ի Պլակովեչենսք որ Սիպերիոյ Սան Ֆրանչիսքոյ քաղաքը կը համարուի։ Ռուս դիւանագիտութիւնը յաջողեցաւ համոզել Չինաստանն որ գիծն անցնի Մանչուրիայէն՝ Զիչիքար ու Խարպին քաղաքներու ճամբով և յանգէր Բեչիլի ծոցին եզերքը՝ Տալնի ու Բորդ-Արթուր։ Տալնի ու Բորդ-Արթուր գիծը Վլադիվոստոքէն աւելի յարմար էր ռուս ծրագիրներուն որովհետեւ Բեչիլի ծոցը սառչէ զերծ է։

Անդրսիպերեանի Խապարովսք-Վլադիվոստոք գիծը (733 վերստ) հասարակաց առջեւ բացուեցաւ։ Խապարովսք դարձաւ գինուորական ու Ամուր գաւառին կուսակալանիստ քաղաքը, ունեցաւ ռազմակիտական մեծ կարեւորութիւն, որովհետեւ կը գտնուի Ամուրի և Ուսուրի ճամբուն վրայ և կը միանայ այս գետերով Նի-

քոլայեւսքի ու երկաթուղիով Վլատիվոստոք դինուոր-
րական նաւահանգստին։ Այս հոյակապ գործն որոշուե-
ցաւ Ալեքսանտր Գ.ի օրով և սկսաւ 1891ին, աւար-
տեցաւ 12 տարիէն, 1903ին։ Անդրսիպերեանն ամէնէն
կարճ, ամէնէն արագ, ամէնէն յարմար և ամէնէն
դիւրագին ճամբան է Ասլանտեանի ու Խաղաղականի
միջեւ. Արեւմտեան Եւրոպա Վլատիվոստոքի ու Տալ-
նիի հետ Անդրսիպերեանով կը հաղորդակցի։ Տալնի որ
կը նշանակէ «Հեռակայ» չինուացաւ Նիքոլա Բ.ի հրա-
մանաւ Դալիչնուանի մօտ, Գուանկ-Դունկ թերակղզւոյն
վրայ զոր Չինաստան թողուց Ռուսիոյ։ Տալնի նաւա-
հանգստին դիրքն աւելի լաւ է քան Բորդ-Արթուրին։
Անդրսիպերեան երկաթուղւոյն տեւողութիւնն է 18—20
օր, եթէ Բարիզէն հաշուենք։ Բարիզէն Բորդ-Արթուր
երթալու համար 5 շաբաթ պէտք է Սուէզի ճամբով։
Ճամբորդական ճամբորդութիւնը կ'արժէ 860 ֆր., մինչ
ծովայինը 2450 ֆր.։ Թէ' ժամանակի և թէ դրամի
խնայողութիւն, եթէ եւրոպայի մէջ ընդունուած արա-
գութիւնը դրուի Անդրսիպերեանին՝ Բարիզ—Բէքին
ճամբորդութիւնը պիտի տեւէ 10 օր։

Անդրսիպերեանի ու յարակից գիծերուն ծախքն
եղած է 2,200,000,000 ֆր.։

(Գրուած 20 Յունուար 1904)

Իսկ չուրջ Պայգալեան երկաթուղին ալ աւարտեցաւ
վերջերս, 1904 Օգոստոսին։ Պայգալ լճին չուրջը դար-
ձող մասը 110 քլմ. է, օրական 10 կառախումբ կրնան
անցնիլ այս մասին վրայէն, տեւողութիւնն է 3 ժամ. իւ-
րաքանչիւր կառախումբ՝ 30 վակոն, մինչ սաուցեալ
Պայգալ լճին վրայէն 25 վակոնով 3 կառախումբ կրնա-
յին անցնիլ։ Շինութիւնն սկսած էր 1889ին։ 33 փա-
պուղի փորուած են՝ երկաթուղին անցնելու համար։

ՃԱԲՈՆ

ԵՐԿԻՐԸ

Ճաբոն անունն անծանօթ է բնիկներուն. սոսնձ
իրենց արքիպելագոսը կը կոչեն Տայ Նիբոն զոր չինացիք
Ճիքեւ, Ճիբոնկ, եաբոն կ'արտասանեն, ասկէ՝ եւրո-
պական ձայնաչրջուած Ճաբոնը։ Նիբոն կը նշանակէ
«Նորածագ արեւ», «Արեւելք»։ Չինական ինքնակալու-
թեան արեւելեան կողմը գտնուելուն համար։ Ճաբո-
ցիք իրենց երկիրը կը կոչեն նաեւ Ոյիա-Սիմա=Ութ
կղզիք, Եա-Սիմա=Ութ կղզիք, այսինքն Նիբոն,
Քիու-Սիու, Սիքոք, Ազաձի, Սատոյ, Օքի, Ձու-Սիմա
ու Իքի։ Եզոյ կղզին սոսնց մէջը չէ, ասիկա «բար-
բարիկ երկիր» է, ինչպէս նաեւ Ֆորմոզա կղզին զոր
Չինացիներէն գրաւեցին։

Ճաբոնի կղզիները (տրծ. 417,412 քլմ.) Ասիոյ ցա-
մաքին դիմացը ցրուած են համրիչի հատիկի նման և
կը կազմեն երեք մեծ կորութիւններ, սոսնց իւրաքան-
չիւրին գոտը կը բացուի ծով մը. Գուրիլեանց Արքի-
պելագոսին մէջ Ոխոցքի ծով, կեդրոնական գոգին մէջ՝
Ճաբոնի ծով և Ռիու-Ռիուի առջեւ Չինաց ծով։ Ծո-
վերը սքանչելի կերպով բաչխուած են Ճաբոնի եզերքը։

Ճաբոնի արքիպելագոսին հիւսիսէն հարաւ երկայ-
նութիւնն է 4000 քլմ.։ Հիւսիսային լայնութեան աս-
տիճանն է 24—51, (Հիւս. Սահարայի, Մարոքի, Սպա-
նիոյ ու Ֆրանսայի հետ նոյն աստիճանն ունի), արե-
ւելեան երկայնութիւնն է 119°—154°։

Արքիպելագոսին հողը կարի խորդ ու բորբ և
երկրին մեծ մասը լեռնոտ է։ Երկրաքաններ կը հաստա-
տեն թէ Ճաբոն մեծ փոփոխութիւններ կրած է դարե-

րու ընթացքին մէջ, — հրաբղխային երկիր մը։ Նիքոն կղզին «արեւելքի Զուիցերիան» — ունի հասատամեստաներ, Նիքքոյ-Զան=Արեւու լեռ. ասոր բարձրագոյն գագաթն է Նանդայ (2540 մեդր)՝ ճաքոնցիներուն ամէնէն սուրբ, ամէնէն մեծ ուխտատեղին ուր այցելեց նաեւ Բիէր Լոթի և ոքանչելի ու գունագեղ նկարագրութեամբ մը յաւերժացուց իր այցելութիւնը, որ հրատարակուած է 1889ին։ Նիքքոյ-Զան հասատամեստին հարաւային կողմը կայ հրաբղխային լեռնադաշտ մը ուրուն Ազամա-եամա (2525 մեդր) ու Ֆուզի-եամա (3765 մեդր) լեռներն արքիպելագոսի աղեեսաբեր հրաբուղխներն են։ Ազամա-եամա 1783ին իր լաւային տակ ծածկեց 42 գիւղ ու բազմաթիւ մարդիկ. Ֆուզի-եամա յաճախ կը բորբոքի. վերջինն ալ 1707ին որ տեւեց 2 ամիս և կործանեց բազմաթիւ չէն տեղեր։ Լաւան 3 մեդր թանձրութիւն ունէր. երկինք մինչեւ 100 քլմ. հեռու թանձր ծուխով ծածկուեցաւ։ 1860ին Ռոբերթսորդ Ալգոգ անգլիացին առաջին անգամ Ֆուզի եամայի վերելքը կատարեց։

Լեռնոտ ըլլալով՝ ճաքոն ընդարձակ դաշտագետիններ, լայն հովիտներ չունի։ Ծովեզերքին մօտ ըլլալով լեռները՝ յաղթաջուր գետերէ զուրկ է։ Աւսվ հանդերձ իր գետերն աւելի երկայն են քան Անգլիոյ գետերը։ Նիրոն կղզւոյն մեծագոյն գետն է Սինանոյ-կաւա (450 քլմ. երկայն.), որ կը թափի ճաքոնի ծով։ Խարակնեռուն պատճառաւ մինչեւ 75 քլմ. նաւարկելի է։ Թէեւ 1872ին փորձուեցաւ այս գետը չրանցքով մը միացնել Դերաւատարի նաւահանգստին, բայց գլուխ չհանեցին։ ճաքոնի միւս գետերը հեղեղատներ են։ Եոտոյ-կաւա որ կը թափի Ոսաքայի ծոցը՝ լայն տեղտա մը կը ձեւացնէ որուն յատակի աւազները մաքրելով՝ նաւարկելի ըրած են։

ճաքոնի կլիման չատ այլազան է. Եոքոհամա վե-

հետիկի բարեխառնութիւնն ունի, թէեւ 10° աւելի հիւսիս է։ Կլիման կը կրէ ծովերէն հոն փչող մուսոններուն և ծովային հոսանքին ազդեցութիւնը։ Ասկէ կլիմայական հակազդեցութիւնն ու փոփոխութիւնները։ Գուրիլեան արքիպելագոսն ենթակայ է բեւեռային ցրտութեան. Ռիու-Ռիու արքիպելագոսը՝ մշտնջենական գարուն։ Եզոյ կղզւոյ, ծովեզերքն ու հիւսիսային կողմն ենթակայ են բեւեռային հոսանքին որ կ'սկսի Ոխոցքի ծովէն, կը վազէ դէպ հարաւ՝ Եզոյի ու Գունաասիրի միջեւ և Եզոյի արեւելեան երկայնքը։ Ասոր համար այդ տեղերն ամառ առեն մառախլապատ են և սառնակոյտերը հոս հոն ջուրին երեսը կը ծփան։ Նիքոնի հիւսիսային ու արեւմտեան կողմերը ձմեռն առատ ձիւն կը տեղայ. հարաւակողմի լեռները աւարտն մեծ մասը ձիւնապատ են։ Հասարակածային Գուրոյ-Սիվոյ=Սեւ հոսանքը կը հոսի հարաւէն դէպ ի հիւսիս ճաքոնի հարաւային ու արեւելեան ծովեզերքները՝ Հոնկ-Քոնկէն Եոքոհամա։ Եաոյի առջեւ լայնութիւնն է 75 քիլոմեդր, խորութիւնը 900 մեդր, արագութիւնը 5 քլմ. մէկ ժամուան մէջ, տաքութիւնը 23—27°։ Այս հոսանքին պատճառաւ Քիոդոյի մէջ ձմեռը խիստ չէ, գարունն ալ, ամառն ալ ախորժելի։ Քիու-Սուի մէջ ջրերն երբեմն կ'սառին, մանաւանդ Նակասաքի։ Դիւրին կոչուած փոքրիկներ յաճախ կը պատահին Զինաց ծովու ճաքոնական եզերքը՝ Սեպտ ու Հոկտ մէջ մուսոնները փոխուած առեն։

ճաքոնի մէջ ոսկւոյ ու արծաթի հանքը առատ է։ կը չահագործեն Սատոյ, Իգունոյ ու Գոսագա կղզիներուն մէջ։ Երկաթ, պղինձ, կապար ու անագ առատ են։ Հանքածուխի կեդրոններն են Դագա կղզին (Քիու-Սիու) ու Գարաճու։ Նակասաքի նաւահանգիստն ասոնց հանքածուխի արտադրութեան մթերանոցն է։

Եզոյ կղզին ալ կը պարունակէ հանքածուխ։ Եսղեկոյ, Սինանոյ, Դոդոմի ունին նաւթի հօտեր։ Եսղեկոյի մէջ կայ 592 հոր ու Սինանոյի մէջ՝ 23 հոր։ Ճաբոն բազմաթիւ ջերմուկներ ունի որոնց նշանաւորն է Գուզացու։

Հնուց ի վեր Ճաբոն հողագործական երկիր մըն է։ Հողագործութիւնը չատ յարգի է Ճաբոնի մէջ։ Հողագործական գործիքները նախնական վիճակի մէջ են։ Տեղացիք գիտեն ոռոգել իրենց հողերն և աղբին ճարտար գործածութիւնը։ Երկրին չորս ու կէս միլիոն հեկտարը մշակուած ու 14 միլիոնն անմշակ է։ Հարուստ է բուսականութեամբ. Ջինաստանի, Հնդկաչինու, Հնդկաստանի, Գորէայի, Մալեզիոյ ու Հիւսիսային Ամերիկայի բերքերն ընտելացուցին Ճաբոնի հողին։ Բնապատումները 2703 բոյսերու տեսակ կը հաշուեն Ճաբոնի մէջ։ Ցարգի արտադրութիւնն է ընտիր բրինձ որ ժողովուրդին գլխաւոր սնունդը կը կազմէ։ Կը մշակեն լաւ ոռոգուած տեղեր, նոյն իսկ Նիլոնի հիւսիսային կողմը 740 մեդր բարձր տեղեր։ Բրինձի մշակութեան յատկացուած գետինն է 2,800,000 հեկտար։ Ճաբոնցիք ասկէ կը հանեն նաև օղի։ Թէյը կը մշակուի մինչև լայնութիւն 40°. ամէնէն լաւն յառաջ կուգայ Ռիոդոյի շրջակայները, և կ'արտածուի Մ. Նահանգները։ Ջևռին գաւառներ կ'աճին որթատունկ, կիտրոն, նարինջ, չաքարեղէգ։ Ամէն կողմ կը մշակուի ծխախոտ։ Լեզակն ալ լաւ մշակուածներէն է. տորն յառաջ կուգայ բարեխառն տեղեր։ Ճաբոնցիք իրենց պարտէզներուն մէջ ընտելացուցին դեղձի, ծիրանի, խնձորենի, տանձենի ու կեռասենի, բայց տեսակով ու համով չեն հաւասարիր մերիններուն։

Ճաբոն հարուստ է անտառներով. տրծ. 12,691,000 հեկտար։ Անտառները կը պատկանին պետութեան։

Անտառապահական վարժարան ալ ունի Թոքիոյի արուարձաններէն մէկին մէջ։ Նոճիներն ու չոճիները 40 մեդր բարձրութիւն ու 12 մեդր չրջապատ ունին։ Ծիլերը կ'սկսին 20 մեդր բարձրութենէն։ Ճաբոնական տաճարներու յատկացուած է հինոքի կոչուած նուիրական ծառը։

Ճաբոն ունի մէկ միլիոն արօտավայր, որով անասնարուծութիւնը նշանաւոր չէ։ Անասուններն են ձի, արջառ, ոչխար, այծ։ Բանի մը տարիէ ի վեր խոզն ու ճագարն ընտելացուցին եւ մեծ յաջողութիւն ձեռք բերին։ Ճաբոնցիք հազիւ սկսան մսակեր ըլլալ. կ'ապրին բրինձով, ձուկով, հացով ու թէյով։ Երկար տուն մսակերութիւնն արգիլուած էր։ Արդի կառավարութիւնը կը քաջալերէ անասնարուծութիւնն եւ բազմաթիւ տիպար-ագարակներ կը հաստատէ։ Շնորհարուծութիւնը չատ ծաղկած է։ Վայրի անասունները հազուագիւտ են այս մշակուած երկրին մէջ։ Հարուստ է թռչուններու տեսակով։ Բնապատումները 326 տեսակ թռչուն գտած են այս երկրին մէջ։ Ձուկն առատ է։ Ռիու-Սիու կղզին ունի ճոխ բուսատ։

Ճաբոնցիք քանի մը առևտրանաւերու մէջ չատ ճարտար են — յախճապակին, մետաքսեղէնը, ծաղկենկարներն ու չրգեղ=վեռնիճ։ Չրգեղը կը պարասատեն Ուռոզու կոչուած բոյսին արմատէն։ Քարէացիներէն սովրած են խեցեղէն անօթներ չինելու արհեստը, եւ յատուկ վարժարան ունին։ Ռիոդոյի արուարձաններէն Աւատայի բրուտեղէնները, Ռիոդոյի ու Բրիդայի յախճապակին չատ կը փնտռուին։ Ճաբոնցիք չինայիներէն սորվեցան մետաղներու եւ յախճապակիի վրայ կիտուածածանկարիլ. ատոր կեդրոնն է Նակոյա։ Սենդիի մէջ չատ նուրբ առուի կը պատրաստեն. Ռիոդոյի, Ոսաքայի մէջ բամպակի մանարաններ կան։ Թղթաչինութեան

մէջ չատ նշանաւոր են։ Ջինագործութիւնը, ներկարարութիւնն ու կաշեգործութիւնը բարգաւաճ են։ Ճարոն կը պատրաստէ նաև ապակի, ու իրենք առաջնակարգ առաձգապործներ են։ Մէկ խօսքով Ճարոնի ճարտարարուեստը նշանաւոր է իր փանդիգիով, իսկութեամբ, նրբութեամբ, փայլով ու գեղեցկութեամբ։

Երկրին փոխադրութեան միջոցներն են ձիերու լծուած սայլեր։ Մարդիկ կը ճամբորդեն երկանիւ կառքերով որ ճինրիչքայով ճամբորդութեան։ Ճամբայներ բացուած են, որոնց գլխաւորներն են Թոգայ-Տոյ (500 քլմ.), Նակազէն-Տոյ (550 քլմ.) որ Թոքիոն կը միացնէ Քիոտոյի հետ։ Ճանուղիներու, ջրանցքներու և թունելներու չինութիւն չատ կը տարուի։

Ճարոնցի բարեկարգիչները բազմաթիւ դժուարութիւններէն ետք, կրցան չինել երկաթուղի։ Առաջին երկաթուղին որ սկսաւ 1870ին և աւարտեցաւ 1872ին՝ Թոքիոն միացուց Եոքոհամայի հետ (29 քլմ.)։ Այս թուականէն քանի տարի ետք 2200 քլմ. երկաթուղի չինուեցաւ Ճարոնի մէջ։ Անգլիացի դրամատէրներ ու ճարտարապետներ չինեցին Ճարոնական առաջին երկաթուղին՝ Անգլիայէն բերելով բոլոր նիւթերը։ Բայց քիչ ատենէն Թոքիոյի մօտ Շինագաուի մէջ կառախումբերու գործարան մը հաստատեցին և պէտք չունեցան ատոնց ներածման։ 1876ին բացուեցաւ Թոպէ-Սճիգաւա ատրներկրեայ երկաթուղին, զոր չինելու համար չատ նեղութիւն կրեցին։ Այս երկաթուղին 200 կամրջակ ունի և կ'անցնի երեք փապուղիէ։ Կամրջակներէն մին որ Մի-Ռոկուայի վրայ ձգուած է՝ 363 մեդր է։ 1880ին Միքատոն անձամբ բացաւ Քիոտոյ-Ոգաու երկաթուղին, որ Պիւա լճին վրայէն և 700 մեդր փապուղի մը անց-

նելով՝ կը հասնի Ոսագայամա։ Այս քաղաքը Պիւա լճին եզերքը սքանչելի քարաւի մ'ունի։ Պիւա (հիւսիսէն հարաւ 60 քլմ. և արեւելքէն արեւմուտք 29 քլմ.) Ճարոնի ամէնէն մեծ լիճն է։ Տարածութիւնը հազիւ կը հասնի Ջուիցերիոյ Ճենեւրա լճին։ Ճարոնի բանաստեղծներն երգած են այս լիճն որ Իտալիոյ Մաճիորէ լճին գեղեցկութիւնն ունի։ — 1883ին Եզոյի մէջ ալ երկաթուղի չինուեցաւ (91 քլմ. երկն.)։ Այսօր Ճարոնի գլխաւոր քաղաքներն իրարու հետ կապուած են երկաթուղւոյ ցանցերով, 1902 Մարտին Ճարոնի երկաթուղին 8437 քլմ. էր։

1895ին Սիմոնոզէքիի դաշնադրութեամբ Ճարոնի տրաւեցաւ Ֆորմոզա=«Թէյզեկիկ» կղզին (38,900 քլմ.)։ Բարեբեր ու լաւ մշակուած է։ Գլխ. քաղաքն է Թայ-Ոհան։

Ճարոն կ'արտածէ մետաքս, բրինձ, թէյ, բրուտեղէն, հանքածուխ, քափուր, ծծումբ, չորցած ձուկ, պղինձ, հոլահար ու լուցկի, իսկ կը ներմուծէ բամբակ, բամբակեղէն, չաքար, ասուի, մեքենայ, երկաթ, պողպատ, արմաւիք ու մորթ։

ԱՆՑԵԱԼԸ

Ճարոնի սկիզբը մութ է. Ճարոնցիք իրենք պիրենք չինայ ճիւղէն կը համարեն, և սերած Ջիմմու-Թենոյէն «Արեւու աստուածուհիէն» որ իրենց կայսրութեան հիմնադիրն ու առաջին Միքատոն է (է. գար. Ն. Ք.)։ Ասոր յաջորդները տալածեցին կղզւոյն բնիկները՝ Այնոսները, երկիրը ծաղկեցուցին ջրանցքներով, ճամբայներով և բաժնեցին չորս կուսակալութեան որոնց պետն էր Սոկուն։ Ճարոնի նախնական չրջաններուն մէջ նախնական կոիւներն այս պաշտօնատարներուն դիրքը բարձ-

բացուց և ժողովրդին ներշնչեց ազգական եռանդ մը որով կ'որոշուի ասիական միւս ցեղերէ։

Այս դիւցազնական դարերուն էր որ Այիոնները նուաճուեցան ու Գորէա հարկատու եղաւ Ճաբոնի։ Բ. դարուն (Ն. Ք.) Ճաբոն խաղաղեցաւ ներքին կռիւներէ որ սկսած էր Թ. դարուն (Ն. Ք.)։ Երկարատեւ խաղաղութեան շրջանին մէջ ազգութիւնը կը կազմուի, ցեղերը կը ձուլուին և կարգ ու կանոն կը հաստատուին։ Զինաստանի ու Ճաբոնի մէջ կը սկսի խաղաղասիրական յարաբերութիւն մը, չին գաղթականներ կուգան կը հաստատուին Նիբոն՝ իրենց հետ բերելով իրենց երկրին արուեստները — մետաքսագործութիւն, յախճապակի պատրաստել, դրամի գործածութիւն եւն.։ Գորէայէն կ'ընդունուին գրահանութիւն, չինական գիրն ու կնիքի կիսկիսի գիրքերը, և վերջապէս Ք. դարուն աստեղագիտական ծանօթութիւններ, մետաղն ու թուղթը։ Այդ միջոցին Քին-Մէյի-Դինոյ Միքատոյին օրով Պուտտայականութիւնն որ մտած էր հինգ դար առաջ Հնդկաստան ու Զինաստան և երկու դար առաջ Զինաստանէն Գորէա, սակէ կը թափանցէ Ճաբոնի ազնուական ու գրագէտ դասին մէջ։

Իր զրացիներէն կրթուած՝ Ճաբոնցին հետզհետէ կը գերազանցէ զանոնք։ Ճաբոնցի բազմաթիւ բժիշկներ և քուրմեր կը յաճախեն չինական բարձր. վարժարանները, հողագործութիւնը կը ծաղկի չինականին համեմատ, ոսկւոյ և արծաթի բուլքերը կը չահագործեն, 660 թուականին տպագրութիւնը Զինաստանէն Ճաբոն կը մտնէ, և 720ին կը տպագրուի Նիհոն-Ռի=Ճաբոնի առոգ տարեգիրքը։

Զինաստան կ'ազդէ նաև ընկերային կազմակերպութեան վրայ։ Ճաբոն վաղուց բաժնուած էր աստիճաններու, — Շինականները, Սամուրանները=Իշխաններու

վարձկան զինուորները, Դայիմոնները = Զինուորական նուիրապետութեան պետերը, աւատապետները, աւատականն ու կայսերական ընտանիքը = Քուկէ։ — Այս մեծ ցեղերէն ոմանք, Դայրանները, Մինամոդոնները, Ֆուճիւարանները պաշտօններն իրարմէ կը յափշտակէին։ Թ. դարուն ամէնէն զօրաւորն եղան Ֆուճիւարանները որ գրաւեցին բոլոր պաշտօնէութիւնները։ Միքատոն կը նստէր Քիոտոյ։ Ժողովուրդը գայն կը պաշտէր։ Երեքդարեան կռիւներէ ետք, Դայրանները չնչուած էին Մինամոդոներէն։ ԺԲ-ԺԹ դարը զինուորական գերիշխանութեան շրջանն էր։ Դայիմոնութեան ու Սամուրաներուն պետը կը բնակէր Գրամագուրա։ Սոկունը Մինամոտոյ ցեղէն էր։

1280ին Ճաբոնի ու Զինու միջև պատերազմ ծագեցաւ ու չինական տորմիղը՝ «անյաղթելին Արմատան» կործանուեցաւ մրրիկէ մը։ Յետոյ Ճաբոն ներքին կռիւներով տկարացաւ։ ԺՋ. դարուն Դայրա ցեղէն Նապունականը քրիստոնէութիւնը պաշտպանեց երկրին մէջ, գործը չարունակեց իր ընկերներէն Հիտէոշի՝ որ երկիրը խաղաղեցուց, քաղաքներց հողագործութիւնը, կործանած քաղաքները կանգնեց, Քիոտոյէն մինչև Ոսաքա պարտէզ մը չինեց, պատրաստեց մեծ նաւատորմիղ մը որ Սիամի ու Փիլիպպեանց կուրերու ծովահէններուն դէմ կը պաշտպանէր վաճառականները, թոյլատրեց որ Հոլանտացի վաճառականները Նակասաքի հաստատուին։ Գորէայի դէմ պատերազմ հրատարակեց որ հարկ տալ մերժած էր։

Հիտէոշի տղայն Հեմիորի փիլ իշխեց։ Սպայներէն մէկը՝ Դոգունկուա ընտանիքէն եյաս որ յետոյ հրամատար կարգուած էր՝ հիմնեց Դագունկուա հարատեւութիւնն որ պինակցութեամբ Մինամոտոներուն՝ մինչև 1868, գրեթէ 250 տարի, իշխեց Ճաբոնի իբր ապարա-

պետ և եպարքոս։ Միքաոյին իշխանութիւնը տակաբացաւ, կրկնց Սէյի-Դայ-Սոկան = Բարբարոսները հալածելու հրամատար» տիտղոսը։ Ամթոռը փոխադրեց Եոոյ՝ փոքրիկ գիւղ մը ուր 30,000 բանուորներ չինեցին բերդը = Սիրոյ, փորեցին խրամատն ու ակօսաբերեցին քաղքէն անցնող ջրանցքները։ Քաղաքը ծովէն պաշտպանեց Ոսագա բերդով։ Քիոդոն ուր կը բնակէր Միքաոոն՝ լաւ պաշտպանութեան տակ առաւ, պղնուա-կանները քաղքէն հանեց եւ ինք միայն կը հաղորդակցէր Միքաոոյին հետ։ Եյասի յաջորդներէն որդին Հիտեդաւա (1605-1622), Թոռն Եհմիձ (1623–1649) չարունակեցին իր գործը։

Բորդուկալցիք եղան որ առաջին անգամ 1542ին ձաբոնի հետ յարաբերութեան մտան։ Փոթորիկի մը հետեւանքով Քիու-Սիուի ծովեզերքը նետուած էին։ Հիրաոայի մէջ չուկայ մ'ունեցան ուրկէ Մագայոյի հետ առեւտուր կ'ընէին։ 1547ին Ցիսուսեանները Մագայէն եկան ձաբոն գացին՝ Աւետարանը քարոզելու։ Երեսուն տարիէն Ցիսուսեանները յաջողեցան բաւական թուով ձաբոնցիներ քրիստոնէութեան դարձնել։ 1587ին ու 1638ին հալածուեցան։ 1853 Յուլիսին, Մ. Նահանգներն ուղեցին որ Քալիֆորնիոյ ու Չինաստանի միջեւ չոգենաւային մեծ գիծ մը հաստատուի, ձաբոն մերժեց, և Մ. Նահանգները ձաբոնի ջուրերուն մէջ, Ուրակայի առջեւ նաւային ցոյց մը ըրին, ձաբոն վախցաւ ու դաշնագրութեամբ Ամերիկայի համար ազատ նաւահանգիստ հռչակեց Սիմոդա, Նակասաքի ու Հագոդատէ։ 1858ին (Հոկտ.) նոյնը՝ Անգլիոյ, Ռուսիոյ և Ֆրանսայի։ Ամէն առաջ օտարականները միայն Նակասաքի կրնային երթեւեկել։

(22 Յունուար, 1904)

ԱՄՈՒՐԻ ԳԵՏԱՋՈՎԻՏԸ

Ռուսիա որ անգամ մը Սիպերիա մտաւ (1558), հետզհետէ տարածուեցաւ այդ անծայրածիր դաշտագետնին մէջ։ 1618ին հասաւ մինչեւ Ենիսէյ գետը, 1629ին Լենա. 1632ին հիմնուեցաւ Եաքուցք. 1648ին Արեւելեան Սիպերիա մինչեւ Օխոցքի ծով ծանօթ էր Ռուսիոյ։ Սրդէն Վասիլի Բոյարքով ուրս գնդապետը յառաջխաղացած էր (1643–1646) Ամուրի հովիտն ու տիրապետած էր երկրին։ Բաւլովիչ Խապարով գաղութ մը հաստատեց Իլիմ գետին եղերքն եւ 1648ին Եաքուցքի վոյվոտային հրամանաւ նոր արչաւանքներ կազմակերպեց Ամուրի եղերքը։ Անցաւ (1658) Սգաճովայ լեռներէն եւ փորձեց նուաճել Պոկտոյ Խանին երկիրներն որուն մայրաքաղաքն էր Չիչիքար՝ Նունի-Ուլայի եղերքը։ Պոկտոյ Խան հարկատու էր Չինաստանի։ Խապարով բաւականացաւ միայն պահակազօրք թողուլ Ամուրի եղերքն եւ դարձաւ Եաքուցք։ 1651ին Խապարով հիմնեց Ալպազին բերդը. Տաուա կոչուած բնիկները սկսան փախչիլ՝ թողլով իրենց առուները = հիւղակները։ Միայն դիմադրեցին Ազոնիքներն ու Տուզէյները։ Ատոնք Չինաց օգնութիւնը խնդրեցին. պատերազմը կատաղի եղաւ. Խապարով յաղթեց։ Այսպէս զառաջինն Ռուսք գաղութ Չինաց հետ՝ Արեւելեան Սիպերիոյ մէջ։ Տիմիդրի Չենովէվ որ օգնութեան եկած էր Խապարովի՝ խազախ գաղութ մը հաստատել փորձեց Ամուրի եղերքը։ Չինացիք պատրաստուեցան վրէժ լուծել ռուսերէն։ 1644էն ի վեր Մանչու հարստութիւնը կը կառավարէր Չինաստանը։ Այս հարստութեան Բ. ինքնակալը Խան-Սի անհանգիստ ըլլալով Խազախ-

ներու դրացնութենէն՝ որոշեց զանոնք ետ մղել։ Հիւսիսային սահմանագլուխը պաշտպանելու համար՝ Ամուրի երկիրները չինական գաւառ դարձուց. հոն հիմնեց Սախալին–Ուլա ու Մերկէն քաղաքներն ալ գետը պաշտպանեց ռազմիղով մը։ Ասով կը յուսար յալթել Ռուսիոյ։ Ցոյն ի դերև չելաւ։ Զինայիք 1685ին յաղթութիւն մը տարին Ռուսիոյ վրայ, Խան-Սի ինքնակալն հրամայեց Մանչուրիա հաստատուած ռուսերը բնաջինջ ընել։ Ռուսիա Բեքին դեսպան ղրկեց Վիսինուքովը՝ սահմանագլխի խնդիրը կարգադրելու համար։ Երկու Ճիւանեաններ թարգմանի պաշտօն կատարեցին։ Զինաստան կը պնդէր որ Ամուր գետը սահմանագլուխ ճանչցուի եւ Ռուսիոյ կը թողուր Արկունի Ակ ափը։ Զինաստան չահեցաւ իր դատն ի դար մը ամրողջ՝ Ամուր գետը սահմանագլուխ նշաւ իրեն ու Ռուսիոյ միջև։ Թէև առեւտրական դիւրութիւններ չնորհուեցան Ռուսիոյ եւ կարաւաններ Մանչուրիոյ ճամբով կ'երթեւեկէին Բեքին, բայց Ռուսիա Մանչուրիային զատ ուրիշ ճամբայ մը կ'ուզէր։

Երեսուն տարի ետք, Ռուսիա սիրեց (1690) Քամչադգայի ու Դուրիլեան արքիպելագոսին (1711) եւ սկսաւ գարձեալ յառաջանալ դէպ ի Ամուր եւ ուզեց զայն գրաւել։ Ռուսի Կառավարիչ Ս. որոշեց Խաղաղականի եղերքը գաղթականութիւն մը հաստատել։ Ասոր արգելք կը նկատէր Ամուր գետն որ Զինաց կը պատկանէր։ Զինաստան կ'ամրացնէր Ամուրի գետեղերքը։ 1805ին կոմս Կոլովքին Բեքին ղրկուեցաւ բանակցելու համար որ Ռուսիոյ թոյլատրեն Ամուրի վրայ նաւարկել։ Զինաստան մերժեց. Ռուսիա պատեհ առիթը գաւաճ՝ն առն երբ 1840ին Անգլիա Զինաստանի վրայ կ'արշաւէր։ Այն միջոցին Ռուսիոյ ծրագիրն էր Խաղաղականի եղերքը հաստատուիլ։ Բուդիաղին ծո-

վակալն առեւտրական գործակալներ ղրկեց Քանդոն եւ ուրիշ չինական նաւահանգիստներ 1840ի դաշնագրութեան համաձայն։ Ռուս մարտանաւ մը միեւնոյն առն ուսումնչին սահմանագլուխն Ոխոցքէն աւելի յարմար նաւահանգիստ մը կը փնտռէր ու վերստին կը փորձէր Ամուրի գետաբերանը հաստատուիլ։ Կաւրիլով տեղակալը հրաման ստացաւ Ամուրի գետաբերանը խուզարկել եւ պատրաստ գտնուիլ պատահականութեանց առջև։ Տեղակալը Դարագայի հիւսիսային կողմի ափազակոյտն անցաւ եւ խարիսխ նետեց Ամուրի գետաբերանին մուտքն եւ գետն ի վեր յառաջացաւ իբր 12 մղոն։ Դարձին՝ այս տեղերուն աշխարհագրութիւնը ղրկեց Բեզերսպուրկ։ Գետը միայն առագաստանաւերու նաւարկութեան յարմար էր։ Աւազուտ էր ու ցցուած խարակներով լի։ Միեւնոյն առն Միատինսորֆ ռուս գետնականը Սիպերիային դարձաւ՝ Եապոնոյ լեռնագօտւոյն հարաւային կողերը կտրել անցնելէն ետքը։ Եապոնոյ Զինու այն առենուան սահմանագլխին մօտ կը գտնուէր։ 1847ին Մուրաւեվ զօրապետն Արեւելեան Սիպերիոյ կուսակալ անուանուեցաւ. առիթն միջոց մտածեց Ամուրի յաւիտենական խնդիրը լուծելու։ Բեզերսպուրկի մէջ ասոր հետ տեսակցած էր Պայգալի հրամատար Նեւելսքի որ ռուսեւաւերիկեան գաղութ մը պիտի հաստատէր Գամչադգայի մէջ։ Նեւելսքի պիտի իրագործէր ռուս ծրագիրները։ Մուրաւեվ պաշտօն յանձնած էր ասոր որ Ոխոցքի ծովը մանրակրկիտ քննէ եւ կիլիաք ինքնօրէն ցեղէն գնէ Ամուրի հիւսիսային կողմի երկիրն եւ հոն մթերանոց մը հաստատէ։ Նեւելսքի 1849 Մայիսին, Բեզրոբաւլոսք հասաւ. քերեց Սախալին կղզիներուն ափունքը, չափեց ծովուն խորութիւնն եւ իր տեղակալներէն Գոսաքեւիչը ղրկեց Ամուրի աւէնէն յարմար անցքը։ Մուրաւեվ թափանձեց

ու գտաւ այն նեղուցը զոր կա Բերուզ եւ ուրիշներ պարանոց կը կարծէին. առիկա «Թաթարաց անցք» կոչուածն էր։ Մուրաւէվ եւ իր ընկերք երկք տարի անընդհատ իրենց աշխատութիւնն ի գործ դրին այս «Աւետեաց երկրին» վրայ։ Օրլով տեղակալը ցամաքի ճամբով անցաւ Այանէն եւ նեւելսքի ալ գետն ի վեր նաւարկելով՝ կիլիաքներու հետ բարեկամութիւն հաստատուեցին։ Ամուրի բերանն հիմնուեցաւ Նիքոլայեւսք։ Պոչնիպք տեղակալը 25 նաւաշով պաշտպան դրուեցաւ Ամուրի անցքին։

(24 Յունուար, 1904)

ԱՇԽԱՐՀԻՍ ՄԵՐ ՋՐԱՆՑՔՆԵՐԸ

I. ԲԱՆԱՄԱՅԻ ԱՇԽԱՐՀԱԽՈՅՁՆԵՐ ՈՒ ԲԱՆԱՄԱՅԻ ՊԱՐԱՆՈՑԸ ՋՐԱՆՑՔԻ ՎԵՐԱԾԵԼՈՒ ԾՐԱԳԻՐՆԵՐ

Կեդր. Ամերիկայի բացուելի ջրանցքին պատմութիւնը պարզապէս ողբերգութիւն է։ Ամերիկայի ծովեզերքը պարանոցը ճեղքելով՝ երկու ովկիանոսները հաղորդակցութեան մէջ դնելու խորհուրդը յղացան Ամերիկայի ծովեզերքն նաւարկողներն այն պահուն երբ Վասկոյ տէ Պալպոա գտաւ 1513ին Դուբրա=Տարիէնն։ Ֆերտինանտ Գորտէզ մտածեց ճեղքել Դեհուանիդերէք պարանոցն եւ փորձեց ալ 1522ին։

Այնուհետեւ մինչեւ 1698 ջրանցքի խնդիրը բարձի թողի եղաւ։ Այդ թուականին Անգլիացի Ուիլիէմ Բա-

տերսըն Տարիէնի եզերքը հիմնելով Նիւ Էտինպուրկ գաղթականութիւնը՝ փնտռեց Գորտիլեաններէն անցք մը եւ ի դարձին իր խորհուրդը գրաւոր հաղորդեց Վիլհէլմ Գ.ի։ Այս միջոցին Անգլիացիներու եւ Երիցականներու միջեւ պայքար մը մղուելով՝ ծրագիրը չյաջողեցաւ։ Ժ. դարուն սկիզբը դարձեալ արծարծուեցաւ Բանամայի խնդիրը։ Անգլիացի Ուիլիէմ Բիտ 1800ին Նիգարագուայի պարանոցը ճեղքելու ծրագիր մը ներկայացուց։ Միացեալ Նահանգները հակառակեցան եւ խնդիրը մնաց հոն ուր որ էր։ 1829ին Հոլանտայի Նաասաւցի Վիլհէլմ Ա. թագաւորին հովանաւորութեամբ՝ Ջրանցքին ձեռնարկն ալ մնաց ապարդիւն։ Միեւնոյն տաեն Սիմոն Պոլիւար Բանաման խուզարկել կուտար Անգլիացի ու Շուէտացի ճարտարագէտներու ձեռքով։ 1833ին Ֆրանսացի եւ 1835ին Անգլիացի ճարտարագէտները յայտարարեցին թէ անկարելի է ջրանցքի վերածել պարանոցը։ 1841ին Պելճիքայի Լէոոլտ Ա. թագաւորին թիկնապահներէն Ռեմի զօրապետը նոր ծրագիր մը ներկայացուց, այսինքն կուագեմալան ճեղքել։ 1843ին Ճոզէ տէ Կարա ուզեց Դեհուանիդերէքէն ջրանցք մը բանալ։ Նոյն տարին Ֆրանսացի Լուի Ֆիլիպի կառավարութիւնը պաշտօն յանձնեց Նաբոլէոն կաղելլա ճարտարագետին՝ Բանամա քաղաքէն մինչեւ Շակրէս ջրանցքի մը ծրագիրը ներկայացնել որ ամէնէն յարմար կը նկատուէր։ 1844ին կազմուեցաւ Ֆրանսական ընկ. մը՝ երկաթուղիով Խաղաղականն Ատլանտեանի հետ միացնելու։ 1848ին Ֆրանսական փոփոխութիւնը վրայ հասնելով՝ այդ գործն սառնձնեց Ամերիկեան երկաթուղւոյ ընկերութիւնը։ 1845-48 Անգլիացի, Ֆրանսացի, Ամերիկացի ու Շուէտացի ճարտարագէտներ հետազօտեցին Տարիէնի անցքը. սա ալ հետեւանք մը չունեցաւ։ Ամերիկացիք հակառակեցան ասոր եւ արշա-

ջանք մը կազմակերպեցին 1857-1861։ Նիգարակուայի ու Գոստարիգայի կառավարութիւնները Ֆրանսայինեռուն յանձնեցին Լրանցքին առանձնաշնորհումը։ Սկսան փորել. այս ալ արդիւնք չունեցաւ։ Նիգարակուա իր պայմանագրութիւնը դրժեց։ 1861 ու 1864ին Լասիէն որ Բուէր երիցս ճամբորդեց Տարիէն, եւ Գորտիլեանց մէջէն Լրանցքին բացումը յարմար դատեց։ Այս միջոցին էր որ Մընրոյի վարդապետութիւնը (1823 Դեկտ.) Ամերիկան Միացեալ Նահանգաց քաղաքականութեան առանցքը դարձաւ — «Ամերիկա Ամերիկացւոց»։ 1870ին Միացեալ Նահանգները յայտարարեցին որ այդ վարդապետութեան հաւաձան միայն ինքն պիտի բանայ Լրանցքը։ Ամերիկացւոց աշխատութիւնն ալ (1871–72) ի գերեւ ելաւ։ Վերջապէս 1872ին Ամերիկացի հրամանատար Սիլֆոտիճի առաջնորդութեամբ նոր արշաւանք մը կազմուեցաւ՝ հետազօտելու Բանամայէն մինչեւ Տարիէն եւ Զոգոյ տարածուած երկիրը։ Սիֆոտիճ որոշեց միացնել Նաւթի ու Ապրադոյ գետերը. այս ալ չեղաւ։ 1876 Նոյեմբերին յանձնախումբ մը որ կը բաղկանար Ֆրանսացի եւ ուրիշ ցեղէ 20 անդամէ, Սելէր ճարտարագէտի առաջնորդութեամբ 6 ամիս նոր քննութիւններ կատարեց, Սան Պլասի ու Բանամայի կողմերը։ Առնոյ քննութիւնը սա՛ կէտին վրայ յանգեցաւ թէ ամէնէն յարմարն էր Բանաման միացնել Լեմոն խորշին։ Վերջապէս 1879ին Մայիս 15-25 գումարուած Աշխարհագրական ընկերութեան նիստին մէջ որոշուեցաւ խնդրել Ֆերտինանտ Լեսեպսէն որ ստանձնէ Լրանցքին բացումը, որ արդէն ծանօթ էր Սուէզի Լրանցքով։ Այսպէս մինչեւ Լեսեպս սա՛ ութ գլխաւոր ծրագիրները քննուեցան։

1. Դեհուանդեքեի պարանոցը Լրանցքի վերածելու ծրագիրը։ 250 քլմ. երկայն. հարիւր սահանքով։

2. Նիգարակուայի ծրագիրը՝ Նիգարակուայէն ու Գոստարիգայէն, 292 քլմ. 25 սահանքով։

3. 4. Բանամայի ծրագիր (Լեսեպս, դեր-հրամանատար Սրման Բեգլիւ)։ Լեմոն խորշէն Բանամա, 72-73 քլմ. 25 սահանքով։

5. Սան Պլանի ծրագիր. — Պարանոցին ամէնէն նեղ մասը. Սան Պլանէն մինչեւ Զիբիլոյ (Խաղ.) 53 քլմ. առանց սահանքի. 16 քլմ. փապուղիով։

6. 7. Տարիէնի ծրագիր. — Տարիէնէն Բանամա 125 քլմ. 17 քլմ. փապուղիով եւ կամ Տարիէնէն Ուրապա 234 քլմ. 22 սահանքով։

8. Ադրատոյ Նորիրի ծրագիր. — Ուրապայէն Զիբիլ-Զիբիլ 290 քլմ. փապուղիով։

Ծովովականներէն 16 բացակայ էր, 8 ներկայ. 78ը քուէարկեց Լեսեպսի ծրագիրը։ Ամերիկա ընդդիմացաւ։ Լեսեպս հակառակ իր 65 տարեկան հասակին ձեռնարկեց գործի, մեկնեցաւ Ամերիկա. ամէն ուրեք բանախօսութիւն ըրաւ, այցելեց Բանամա, Գոլոն, հետազօտեց պարանոցը։ Ամերիկայի, Ֆրանսայի, Անգլիոյ, Հոլանտայի ու Պելճիգայի մէջ բաժնետարոյ հսկայ խումբ մը կազմեց 1881ին, 300 միլիոն ֆրանքով որ յետոյ բարձրացաւ 1,059,716,000ի Լրանցքին ծախքը։ Լրանցքը պիտի տեւարէր 8 տարիէն։ 12,000 բանուոր յատկացուեցան։ Անլուր, դժուար գործի մը սկսան. պէտք էր ճեղքել ու անհետացնել Գլարա հասատեսաը, Բանամայի ծովախազաքը հաւասարցնել Գոլոնին. Շակրէսի ընթացքը դարձնել որ անձրեւային եղանակին 13-650-1200-1930 խորանարդ մեդր ջուր կը հոսեցնէր եւ չատ սիկհոդ կը բերէր հետը։ Ասոր համար 44 քլմ. երկայն, 40 մեդր լայն, 5 մեդր խոր Լրանցք մը բացուելու էր։ Այս դժուարութիւններէն զատ, վեղծումներ ալ գործուելով՝ 1889ին Լրանցքը կիսկատար մնաց։

Բանամայի ջրանցքին առաւելութիւնը սա՛ պիտի ըլլար որ ծովային հաղորդակցութիւնը կարճ ժամանակի մէջ պիտի կատարուէր։

	Բանամայի չբացուած	Բանամայի բացուելով	որով պիտի զեղջուէր
Լոնտրա—Սան Ֆրանչիսկոյ	6800 փր.	3300 փր.	3500 փր.
Պոռտոյ—Վալբարեզոյ	4400 »	3000 »	1400 »
Լոնտրա—Սանտուիչ	6000 »	3200 »	2800 »
Նիւ-Եորք—Վալբարեզոյ	4300 »	1600 »	2700 »
» —Սան Ֆրանչիսկոյ	6400 »	1700 »	4700 »

Երբ Բանամայի ջրանցքն անյաջողութեան մատնուեցաւ, Մ. Նահանգք եռանդով փարեցան Նիկարագուայի։ Արդէն 1795ին Մատրիտի մէջ, 1830ին Հոլանտի մէջ և 1858-59 Փրանսայի մէջ այս մասին ծրագիրներ ներկայացուեցան։ Վեսերսի ծրագիրն ամէնքը մոռացման դատապարտած էր։ Մ. Նահանգք գործի սկսան 1889ին. ընդհանուր ծախքը պիտի ըլլար 11,500,000 տոլար։ 169 մղոն երկայնութեամբ ջրանցքը պիտի անցնէր Նիկարագուա լճին հարաւային կողմէն Բիոլլայսէն, Դոլայի և Ռիոյ Կրանտէ հովտէն և պիտի վերջանար Խաղաղականի եզերքը Պրիտոյ նաւահանգիստը։ Այս գործին հազիւ սկսան, դադրեցաւ։

Վերջապէս Բանամա 1903 Նոյեմբերին Մ. Նահանգաց յարելով՝ Կոլոմպիայէն բաժնուեցաւ և կազմեց առանձին կառավարութիւն մը։ Ջրանցք բանալ և շահագործելու իրաւունքը տուաւ Մ. Նահանգաց «Ամերիկա Ամերիկացւոց համար»։ Օր մը Բանաման պիտի ըլլայ աշխարհիս բանալիներէն մէկը։ Արդէն հարիւր տարիէ ի վեր աշխարհիս գեղեցիկ ու մեծափարթամ քաղաքներէն մէկն է։

Մ. Նահանգք Բանամայի տէր դառնալով՝ տիրացած պիտի ըլլան Խաղաղականի։

Մ. Նահանգք որ Հաւայի ու Փիլիպպեանց տիրելով Խաղաղականի տէր դառնալու ձեռնարկած էին, Բանաման ձեռք ձգելով՝ պիտի պսակուի իրենց ձեռնարկը, Խաղաղականն իրենց ափին մէջ եղաւ։ Մ. Նահանգք ծովու վրայ պիտի կատարեն այն դերը՝ ինչ որ Անգլիա կը փորձէր երկար ատենէ ի վեր։

ԲԱՆԱՄԱ

Բանամա պարանոց-աչխարհամասն երկրաբանօրէն կը պատկանի այն երկու մասին որ Նոր-ցամաքի երկու մեծ ցամաքակղզիներն իրարու կը միացնէ։ Կեդր. Ամերիկա 3304 քլմ. երկայնութեամբ իրարու օղակ օղակ կապուած լեռնոտ պարանոց երկիր մըն է։ Օղակ պարանոցներէն ամէնէն նեղն է Սան-Պլաս (50 քլմ.) որ կը տարածուի պարանոցի գետաբերանէն (Խաղ. ովկ.) մինչեւ Ռիոյ Գալեկուայի (Ատլանտեան) գետաբերանը։ Բանամա 56 քլմ. է Լեոնն խորչէն մինչեւ Ռիոյ-Կրանեսէի գետաբերանը (Խաղ. ովկ.)։ Բանամա պարանոցին ամէնէն նուազ բարձրութեամբ, ամէնէն յարմար կիրճն է Ռիվաս որ Գոլոն—Բանամա երկաթուղին անցած կէտէն 82 մեդր բարձր է։ Ատլանտեանի ծովեզերքը ցած, ճահճախուտ ու ծառաչատ է. իսկ Խաղաղականի եզերքը տարուխտ ու սեպացած, ուր նշանաւոր է Ջիրոյ տէ Գապրաս (500 մ.) լեռը. տարաւանդները կ'երկարին ծովեզերքը, և անոնց մօտերը ցրուած են Դապրկաս, Նասս Բեսիփոյ ու Ցալաիկոյ կղզիները։

Պարանոցին հիւսիսային արեւմուտքէն դէպ ի հարաւային արեւելք կ'երկարի Կորտիլեանց ընդհատուած շարքը։ Ասոր բաղուկներէն 1. Հիւսիսային արեւելեան կողմը Բորդոյ-Պելլայի մօտ կը բարձրանայ Սանկտա Գլարա հատուածեսը (1000 մ.) որ կ'երկարի մինչեւ Գո-

լոմպիա, 2. Արեւմտեան կողմը Դրինիտաս որ Գլարա կիրճին քով կը հակի, կը ցածնայ մինչեւ 82 մեդր։ Այս կիրճէն է որ յառաջիկային պիտի անցնին երկաթուղին ու ջրանցքը։

Աղանտեանի զառիթափին գլխաւոր գետակն է Ոիոյ Շակրէս (40 քլմ.) որ կը հոսի հիւսիսային արեւելեան լեռներէն եւ կը գահավիժի նեղ կիրճերէ, հարաւ արեւելքէն դէպ ի հիւսիսային արեւմուտք եւ կը թափի Անդիլեանոյ ծովը՝ Շակրէս բերդին առջեւ։ Ընթացքն օձապտոյտ եւ արագասահ է մինչեւ Դրինիտաս. ասկէ ետք հանդարտ՝ մինչեւ ծով։ Միջին խորութիւնն է 4—5 մեդր). ունի գետակիցներ։ Իսկ Ալազաղականի զառիթափին ու Բանամայի ծոցը թափող գետակն է Ոիոյ Կրանիճէ որուն վրայէն կ'անցնի Բանամա—Գոլոն երկաթուղին։ Ասկէ ետք այս փոքր երկրին գետն է Ոիոյ Պեռնարտինոյ որ կը թափի Վադատի Մոնդէ խորշը։

Թէեւ երկրի կլիման տաք, սակայն ընդհանրապէս անտանելի չէ։ Տարին երկու եղանակ ունի, անձրեւային՝ Մայիս—Նոյեմբեր, միւս աւխաներուն՝ երաշտ։ Ե-րաշտ եղանակին բարեխառնութիւնը կը խաղայ 20°—35°, մինչդեռ անձրեւային եղանակին՝ 23°—30°։ Հնամաշտն ու ժանտահարն որ յաճախակի մեծ նախճիրներ կը գործեն արեւադարձային երկիրներու՝ Բանամայի մէջ անծանօթ են։ Միայն վտառողջ են Ալանտեանի ցած ճահճախուռ ծովեզերքն ու Գոլոն։

Բանամա դալարաւէտ ու անտառուտ է. բուսականութիւնը ճոխ, կենդանականութիւնը բազմազան. հողը կը պարունակէ ոսկւոյ հանք։

Ջ. ՑՈՒՆԱՍՏԱՆ—ԿՈՐՆԹՈՍ

Հիները յաճախ փորձեցին ճեղքել Կորնթոսի պարանոցը, բայց ծրագիրնին վերջապէս չյաջողեցաւ։ Ներոնի, Վալերիոսի ու Ճուլիոս Կեսարի ջրանցքերուն հետքերը դեռ կը տեսնուին։ 1413ին Մանուէլ կայսրն ու Ժ. դարուն Վենետիկցիք նորոգեցին այդ ջրանցքը։ Հին դարուն Կորնթոս ծովային նաւահայր ունէր. կենդրա=Քեքրիէս, Էգեան ծովուն եզերքը ու Լիքէ՝ Կորնթոսի ծոցին եզերքը։ 1858ի գետնաշարժը կործանելով նախկին Կորնթոսի տեղը բարձրացած աւանը՝ ծոցին եզերքը չհնուեցաւ նոր Կորնթոսը, որուն հիւս. կողմը կը գտնուի Լուդրաքի փոքր նաւահանգիստը։ Էգեան ծովու եզերքը, հակառակ կողմը կայ Գալամաքի։ Այս երկուքին միջեւ պարանոցին վրայ յոյները հաստատած էին ահռելն ճամբայ որուն վրայէն նաւերն Էգեան ծովէն Կորնթոսի ծոցը եւ Կորնթոսի ծոցէն Էգեան ծովը կ'իջեցնէին։ 1855ին Լեսեպս ձեռնարկեց ջրանցքի բացման եւ գործը յանձնուեցաւ Թիւր զօրապետին. 3 միլիոն դրամագլխով ընկերութիւն մը կազմուեցաւ։ Ջրանցքը պիտի բացուէր Կորնթոսէն Գալամաքի 6343 մեդր երկայնութեամբ։ Գործի սկսան 1882 Մայիս 4ին, աւարտեցաւ 1893ին։

Ջ. ՁԻՆԱՍՏԱՆ

Ձինաստանի հրաշակերտներն են Մեծ պարիսպն ու Մեծ ջրանցքը։ Գանդոն–Քեքին կայ ջրանցք մը 2700 քլմ. երկայնք։ Այս ջրանցքը սկսաւ, չինացի տարեգիրք կ'ըսեն Քրիստոսէ առաջ Ժ.Ա. դարուն, բուն Ձինաստանի

մէջ, և 2000 տարիէն աւելտեցաւ։ Կը բալկանայ բազմաթիւ դետակներէ։ Ջրանցքին նաւարկութիւնը կ'ընդհատի Մէյ-Լինք լեռնէն ուր ճամբորդք 10-12 մղոն հետիոտն կ'երթան։ Երկրորդական բազմաթիւ ճիւղեր կան այս ջրանցքէն որով կը հաղորդակցին զանազան քաղաքներ ու աւաններ իրարու հետ։

---

4. ՍՈՒԷԶԻ ՋՐԱՆՑՔ

Ասիա ու Ափրիկէ իրարու կցուած էին պարանոցով մը, 120 քլմ. լայնութեամբ։ Երկրաբանները կը հաստատեն թէ այս պարանոցն առեն մը ծով էր որու մնայորդները են Ամերս ու Դեմսա լիճերը։ 40 քլմ. տարածութեամբ Դուիլահ Ուաֆին անապատին Դեմսա լիճը կապելի էր հաղորդակցութեան մէջ դնել Նեղոսի հետ։ Այս Դուիլահ անապատը Ս. Գրքի Գեսէմն էր որ երբեմն չատ բերրի էր։

Կարմիր ծովը Միջերկրականի հետ միացնելու խորհուրդն առաջուընէ ի վեր գոյութիւն ունէր։ Ռամսէս Բ., Նեքաւով, Դարեհ Վշտասպեան, Պտղոմէոս Բ. ու Իւմէր ամիրապետ փորձեցին Նեղոսը կարմիր ծովուն հետ միացնել։ Ժ-Թ. դարուն սկիզբը Լբբէր ճարտարագէտին պաշտօն յանձնուեցաւ բացուելի ջրանցքն ուսումնասիրել։ Լբբէր ծրագիր մը ներկայացուց Աղեքսանդրիա—Սուէզ ջրանցք մը բանալ սահանքով. ծրագիրը չընդունուեցաւ։ 1834ին Զեզնէ Պելուսիոն-Սուէզ առաջարկեց ջրացքը։ 1847ին Ֆրանսացի ճարտարագէտներ՝ Սալապոյի և Ալեքսի ու Էմիլ Պարոյ եղբարց ծրագիրն ալ մերժուեցաւ։

Այս միջոցին Ֆերտինանտ Լեսեպս որ Եգիպտոսի մէջ Ֆրանսական հիւպատոս էր՝ Մոհիւն առաջարկեց որ

Սուէզ ճեղքէ և Ջրանցքի վերածէ։ Արտօնուեցաւ Ջրանցքին բացումը, և մեծ ընկերութիւն մը կազմուեցաւ։ Գործին ուսումնասիրութիւնը յանձնուեցաւ ճարտարագէտներու։ Ջրանցքը պիտի անցնէր Սուէզէն, Հալուֆ-Հայուերէն դէպ ի Ամերս լիճը, Սերապիոն, Դեսմահ լիճը, Էլ-Կէզր-Պալշահ լիճը, Մեսալիհ լիճը և պիտի վերջանար Պելուսիոնի ծոցին արեւմտեան կողմը։ Վերջապէս որոշումը տրուեցաւ 1856 Յունր. 5ին։ Բրիչը զարնուեցաւ 1859 Ապրիլ 25ին։ Լեսեպս բազմաթիւ արգելքներէ ետք վերջապէս յաջողեցաւ 1862 Նոյեմ. 18ին Ջրանցքին առաջին ճիւղին բացման հանդէսը կատարել։ Ամբողջ Ջրանցքին բացումը տեղի ունեցաւ 1869 Նոյեմբեր 17ին։ Հանդէսին ներկայ էին Ֆրանսայի Էօժէնի կայսրուհին, Աւստրիոյ կայսր, Ռուսիոյ գահաժառանգը, Հոլանտայի իշխանուհին, Խեդիվ Իսմայիլ բաշա։

Ջրանցքը Միջերկրականի կողմ ունի 133 մեդր լայնք, թէև սովորական լայնութիւնն է 68—300 մեդր, երկայնքը 160 քլմ., խորութիւնը 8 մեդր։ Եգիպտական կառավարութիւնը Միջերկրականի եղերքը լուսաւորելու համար՝ չորս մեծ փարոսներ չինեց—Ռաչիտ, Պորլոս լիճ, Տամիէդ ու Բորդ-Սայիտ։ Այս վերջինն աւազան ալ ունի։

1878ին սակն էր նաւ գլուխ $12^1/_2$ ֆր., 1879ին 12 ֆր., 1880ին 12 ֆր., 1881ին $11^1/_2$ ֆր., 1883ին $10^1/_2$ ֆր., 1884ին 10 ֆր., 1885ին $9^1/_2$ ֆր., 1885 Յունր. 1ին որոշուեցաւ որ համեմատաբար սակը իջնէ 0,50 ֆր. առ մէն մի տակառաչափ տոկոսի հասոյթ $18^0/_0$ աւելնայ։

1870ին 4132 նաւ 2,793,432 տակառաչափ, 1888ին 3440 նաւ 6,631,102 տակառաչափ, 1887ին 2986 նաւ 7,895,057 տակառաչափ, 1899ին 3603 նաւ 9,895,630 տակառաչափ, 1900ին 11,456 նաւ 19,771,000 տակ.։

Սուէզի ջրանցքին բացմամբ Եւրոպայէն Հնդկաստան ճամբորդութեան կէսը կարճցաւ։ Հետեւեալ ցուցակին մէջ բաղդատուած են տարբերութիւնները.

	Բարեյուսոյ ճամբով	Սուէզի ճամբով	Սուէզի բացմամբ
Կ. Պոլիս	6100	1800	4300
Մալթա	5940	2062	3778
Դրիւեդ	5960	2340	3620
Մարսիլիա	5650	2374	3276
Խաթիչէ	5200	2224	2850
Լիվըրփուլ	5360	2500	2976
Լը Հավր	5800	2824	2850
Լոնտրա	5950	3100	2850
Լիվըրուլ	5900	3050	2850
Ամսդերտամ	5950	3100	2439
Նիւ-Եորք	6200	3761	2726

ԱԼՊՆԱՆՑ ՀԻՆԳ ՃԵՂՔՈՒԱԾՆԵՐԸ

Ատլանտեան ովկիանոսի զառիթափէն Միջերկրականի զառիթափին անցնելու միակ ճամբայ Ալպեանք համարուած էին վաղուց ի վեր։ Ձարմանալի ու յանդուգն անցքեր բացուած էին Ալպեանց կողերէն։ Ցետոյ ասոնց յարդարեցին լեռներու ընդերքէն փապուղիներ եւ վախերու վրայէն սրացող երկաթուղիներ։

Առաջին գիծն եղաւ 1848—1853 Սիմիրինկի ճամբան որ 896 մեդր բարձրութեան կը մագլցի եւ կը միացընէ Վիեննան Իտալիոյ։ Սիմիրինկ Աւստրիական Ալպեանց (Սդիրեան Ալպեանց) հաստատեստին գագաթնեղէն մէկն է։

Երկրորդ գիծն է Պրենները, Ալպեանց ամէնէն կարեւոր կիրճերէն մին (1362 մեդր բարձր) որ Գերմանիան կը միացնէ վերին Իտալիոյ դաշտագետիններուն։ Պրէննէր՝ յանդուգն ձեռնարկութիւն մը (1864—1867) կը կարէ կ'անցնի Ալպեանց լայն կոլերը։

Երրորդ գիծն է Մոնսընի։ Առաջին անգամ Սաւոյացի երկրաչափ Միտայէն էր որ 1847ին ծրագրեց Ալպեանց սիրտին մէջ փապուղի մը բանալ Ֆուռնոյի կիրճէն։ Սարտենիոյ Գարլոյ Ալպերտոյ թագաւորին հաւանութեան արժանացաւ երկրաչափին ծրագիրը, բայց 1848—49ի կացութիւնը, Նաւարէի ազէտքը գործին արգելք եղան։ 1854ին Պելճիգացի երկրաչափ Մաւս առաջարկեց Ապենինեանները ճեղքել եւ ճեննովա ու Դորինոյ երկաթուղի մը չինել։ Երկաթուղին չինուելիք ճիուղէ փապուղիէն (3254 մեդր երկայնք) պիտի անցնէր, — առաջարկեց նաեւ Մոնսընի հաստատեստին կուրծքէն փապուղի մը բանալ։ Գործը յանձնուեցաւ Դորինոյի համալսարանի պրոֆեսորներէն Սոմէյէ Կրաթիա ու Կրադոնի Սարտենիացի երկրաչափիներուն։ Աշխատութիւնն սկսաւ 1857 Օգոստոս 31ին, Մոտանի հիւանդային կողմէն, Վիդդորիոյ Էմմանուէլէ թագաւորին ու Գաւուր վարչապետին ներկայութեան եւ Նոյեմբեր 14ին ալ Մոտանի հարաւային կողմը պարտոնէքքիայէն։ Ջորս տարիէն հաղիւ 175 մեդր երկայնութեամբ տեղ փորեցին (օրը 0,45 մեդր)։ Գործը վարպետները դեռ խարխափման մէջ էին։ Վերջապէս Սոմէյէ հնարեց կատարելագործեալ մեքենայներ եւ աշխատութիւնն աւարտեցաւ 1870 Դեկտեմբեր 25ին։ Տեւած էր 13 տարի ու 4 ամիս։ Միջին հաշուով 1500 գործաւոր աշխատեցան փապուղին չինելու համար։ Առաջին անգամ վայրաչարժն անցաւ 1870 Օգոստոսին ու բացումը կատարուեցաւ Սեպտեմբերին։ Գործին հոգին՝ Սոմէյէ՝ բացա-

մէն երկու ամիս առաջ մեռած էր։ Փապուղին արժեց 75 միլիոն ֆրանք։ Երկայնութիւնն է 12,333 մեդր, ճամբուն զառիվերը 1325 մեդր, անցքին տեւողութիւնը 25—30 վայրկեան։ Մոնսընի ճամբով կարճ ժամանակամիջոցի մէջ հիւսիսային արեւմտեան Եւրոպայի բերքերը Միջերկրականի երկիրներն ու Արեւելք կը փոխադրեն։

Ջորջրդ Սէն Կոթար։ Մինչեւ 1860 Ալպեաններուն ճեղքելով՝ Զուիցերիան Իտալիոյ հետ հաղորդակցութեան մէջ դնելու խնդիրն ապարդիւն եղաւ Գերմանիոյ, Աւստրիոյ ու Ֆրանսայի հակառակ շահերուն պատճառաւ։ Ո՞ւմեն կ՚ուզէին Լուքմանիէն ճեղքել, ուրիշներ Սեբդիմէրը կամ Պեռնարտինոն, և կային ալ որ կ՚ուզէին Սեմբլոնը։ Զուիցերի իր միջոցներով չէր կրնար յաջողիլ այս գործին մէջ։ Երբ Իտալիոյ երկիրները միացան, խնդիրը դիւրացաւ, 1869ին հիւսիսային Գերմանիոյ, Զուիցերիոյ ու Իտալիոյ պատուիրակները Պեռնի մէջ խորհուրդ մը գումարեցին և որոշեցին ճեղքել Սէն Կոթարը։ Ֆրանսա բողոքեց ու յառաջ մղեց Սեմբլոնի բացումը։ Պիզմարք վարչինի մէջ նորէն խորհուրդ գումարեց 1870 Յունիս 23ին որ Սէն Կոթարին որոշում տուաւ։ Հինգ չաբաթ ետք ծագած ֆրանսական ու բրուսիական պատերազմին պատճառաւ Գերմանիա իր ծրագիրը յառաջ տարաւ և 1872 Հոկտեմբեր 1ին վերջապէս որոշեցին ճեղքել Սէն Կոթարը։ 1880 Փետրուար 29ին միացան երկու փապուղիները, մէկը էրալայէն ու միւսը Կոչինէն։ Առաջին վայրաշարժը սկսաւ բանիլ 1881 Դեկտեմբերի վերջերը և բացման հանդէսը կատարուեցաւ 1882 Մայիս 22ին։ Գործն աւանձնեց Ցաւր որ զոհ գնաց փապուղիներուն մէջ 1879 Յուլիս 28ին։ Սէն Կոթարի փապուղին (14,912 մեդր որ ամէնէն երկայնն է) տեւեց 7 տարի 5 ամիս։ Ճեղ-

քելու համար՝ օրը աշխատեցան 2500 գործաւոր։ Ծախք եղաւ 238 միլիոն ֆրանք, մէն մի քլմ. 200,000 ֆր.։ Փորողչէք միայն 57 միլիոն ֆրանք։ Տեւողութիւնն է 3 ժամ վաճառաբարձներուն ու 30—40 վայրկեան ճամբորդներուն։

Հինգերորդ Սեմբլոն՝ որ 1898ին սկսան ճեղքել։ Փապուղին 19,723 մեդր երկայնութիւն ունի, զառիվերին բարձրութիւնն է 705 մեդր։ Հռոնի գետեզերեայ Պրիք քաղաքը կը միացնէ Տոմոտոսոլա հովտին Իչիլլա քաղքին հետ։ 1901ին գործը կէս եղած էր, աւարտեցաւ 1904 Յուլիսին։ Այս ճամբուն չնորհիւ Բաբիզէն Միլան 15 ժամ է։ Եւ այս է Հնդկաստանի ու Արեւելքի յառաջիկայ ճամբան։

ՆՇԱՆԱՒՈՐ ՆՆՋԵՑԵԱԼՆԵՐ

Ա. 1901 ՅՈՒՆՈՒԱՐԷՆ ՄԻՆՉԵՒ 1903 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 4

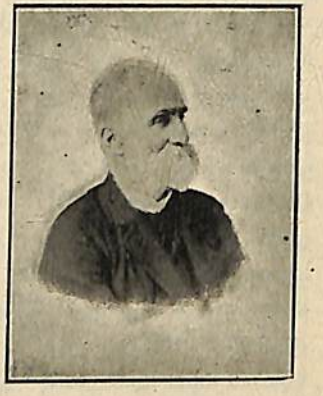
Մ. ՄԱՄՈՒՐԵԱՆ
Ծն. 1837, վախճ. 1901 Յունուար 2
կենսագր. 1904, էջ 409

Կ. ԽՈՒՊԵՍԵՐԵԱՆ
Ծն. 1814, վախճ. 1901 Յունուար 2
կենսագր. 1904, էջ 409

ՊԱՊԱ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ
Ծն. 1828 Մեպտ. 19, վախճ. 1901 Յունուար 5
կենսագր. 1904, էջ 410

Մ. ՊԵՆՏԻՐԵԱՆ
Ծն. 1835, վախճ. 1901 Հոկտ. 23
կենսագր. 1904, էջ 412

ՏՈՒԲ ՍՏԵՓԱՆ ԲԱՇԱ ԱՍԼԱՆԵԱՆ
Ծն. 1822 Դեկտ. 25, վախճ. 1901 Նոյեմբ. 17
կենսագր. 1904, էջ 412

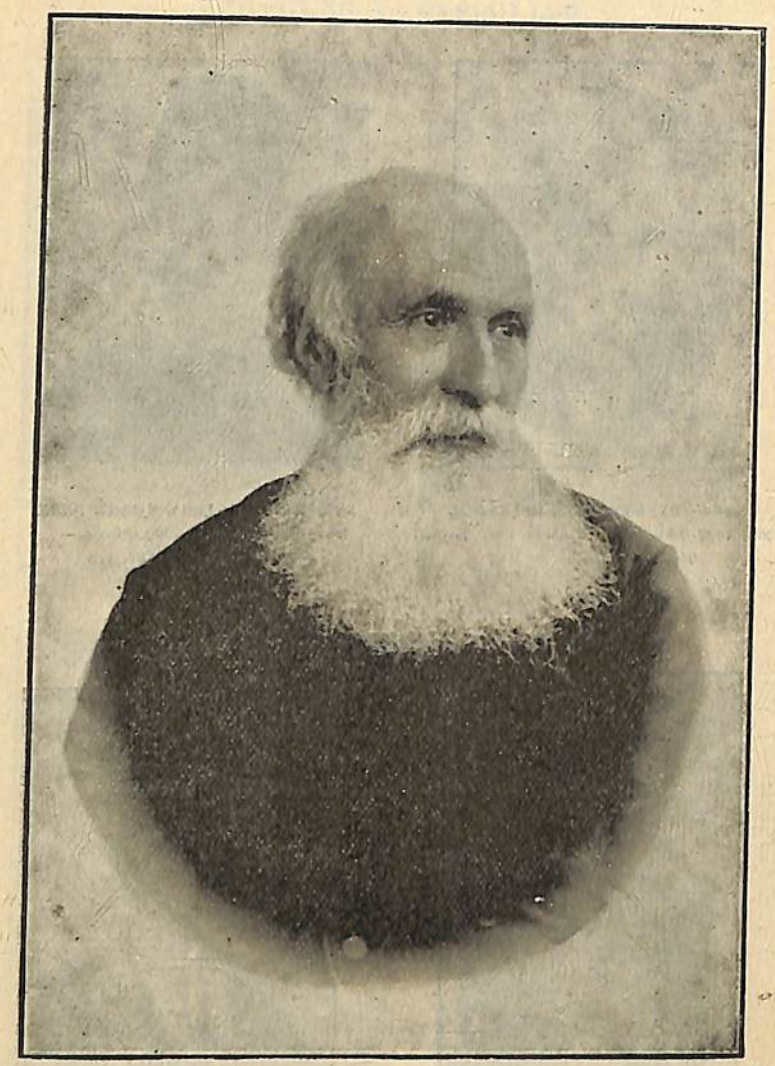
ՏՈՒԲ ՄԱՆՈՒԷԼԵԱՆ ՎԱՀԱՆ ԲԱՇԱ
Ծն. 1840, վախճ. 1902 Փետր. 5
կենսագր. 1904, էջ 413

ԷԼԻԱՍ ԶԱՅԵԱՆ
Ծն. 1840, վախճ. 1902 Ապրիլ 21
կենսագր. 1904, էջ 414

ՅՈՎԱԿԻՄ ԹՈՓՍԱԳԱԼԵԱՆ
Ծն. 1840, վախճ. 1902 Յուլիս 8
կենսագր. 1904, էջ 415

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԿԻՄՇԵԱՆ
վախճ. 1902 Մեպտ. 26, կենսագր. 1904, էջ 416

ՏՈՒՔ. ՄԻՒԱՅԻԼ ԽՈՐԱՍԱՆՃԵԱՆ
ծն. 1835, վախճ. 1903 Մեպտ. 17, կենսագր. 1904, էջ 422

Ա. 4 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1903 — 1 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1904

1. Տիրացու Կարապետ Աւետիս Պաղտատլեան Պալաթցի, *Ծնած Գում-Գաբու 1817ին։ Ցեղով երաժիշտ ու չարականապէտ եղած է։ Պաղտատի Բերան կոչուած*

ՏԻՐԱՑՈՒ ԿԱՐԱՊԵՏ ՊԱՂՏԱՏԼԵԱՆ

երգեցողութեան մարմնացումն էր։ Արհեստով դերձակ էր։ Շարականը սորված էր Պալաթու հին տիրացու

Յովհաննէսէն։ 1855ին չարականագէտ Մանուէլեան Յակոբիկ կը թելադրէ Կարապետ ամիրա Պալեանը Շաբաթականը ձայնագրել տալ։ Պապա Համբարձումի (կրտսեր) կը յանձնուի այդ գործը։ Տիրացու Կարապետի երգածը կը ձայնագրուի, թէեւ ոչ հատատարմութեամբ։ 1859—1862 Տ. Մատթէոս Կաթողիկոսի յանձնարարութեամբ գաւառները կը պրկուի եկեղց. երգեցողութիւնը հետազօտելու։ 1867ին Ս Էջմիածնի երաժշտութեան ուսուցիչ կը կարգուի, 1882—1883 պարձակալ Ս. Էջմիածին կը հրաւիրուի։ Ի գարձին Պալաթու Ս. Հրեշտակապետ եկեղեցւոյ դպրապետ կ'ընտրուի։

Կը վախճանի 4 Հոկտեմբեր 1903։

2. Ա. Մատթիա Գարագաշեան, *Ծնած 1818, Փետր.11ին կ. Պոլիս՝ Էնկիւրիի ծնողքէ։ Աւազանի անունն է Անտոն = Ա.։ 1832ին Վիեննայի վանքը կը ղրկուի և կղերանոցին չրջանը կ'աւարտէ 1840, Նոյեմ. 1ին։ 1840—1848 վանքին մէջ մատակարար և ուսուցիչ կը կարգուի։ 1848 Յունիս 7ին Իզմիրի Վանատան վարիչ կ'ընտրուի։ 1849, Յուլիս 17ին Պոլիս կուգայ։ 1856ին կը մտադրէ թողուլ վարդապետութիւնը։ Այդ թուականէն մինչեւ 1893 Պայպլ-Հասուզի մէջ թարգմանութեանց կը հակէ և կը պաշտօնավարէ Խասքէօյի, Պէշիքթաշի եւայլն վարժարանները։ Աշխատակցած է Սիոն հանդէսի (1860), Զեփիւռին (1862), Մասիսի և Թերճիմանի էֆեմերի (1881էն սկսեալ)։ Առաջին երկասիրութիւնն է «Բոստանդայ իօսք վասն պատմութեան ազգաց» (1841, Վիեննա)։ Գրութ-գործոյն է «Քննականը» չորս հատոր։ Բազմաթիւ ու զանազան դասագիրքերու հեղինակ։ Ներշնչեալ բանաստեղծ, քաջ հայագէտ ու ազատախոհ խմաստասէր։*

Կը վախճանի 20 Նոյեմբեր 1903։

3. Ռեթէոս Գրիգորեան = Ռեթիկ Խոճա, Ծնած Պոլիս, Հիւսար տիպի։ Հայրն է տիրացու Գրիգոր պատուելի, քալ հայագէտ ու հմուտ Ճունարէնի որ Կարապետ Պատրիարքի օրով առենադպրի պաշտօն կը վարէր պատրիարքարանի մէջ։ Ռեթէոս պատանեկութեան տարիքին մէջ կը հետամտի Թոհիքեի վեհիպ, Նուխպէյի վեհիպ, Կիւլհսեան. Փինդի աբբար ուսման։ Կ'աշակերտի նշանաւոր Հոճա Ահմէտ էֆ.ի ուրկէ կը սորվի Արաբերէն ու Պարսկերէն։ 18 տարեկանին կ'սկսի դասախօսել մանաւանդ Մայր-վարժարանի մէջ ուր ամէնէն արդիւնաւոր եղած է 50—60 տարի։ Այցելած է նաեւ Ս. Փ. Հիւանդանոցի. Սամաթիոյ, Խասքէոյ, Գատըքէոյի, Սկիւտարի վարժարանները։ Իր ուսուցման մեթոտն այն ատենուան համար նորութիւն մըն էր և կը կայանար ընթերցանութեան, թարգմանութեան, ուղղագրութեան ու բառազննութեան մէջ։ Հեղինակեց Խիւլասաթ իւս-սարֆ անունով զուտ Թուրքերէն ընդարձակ քերականութիւն մը (1868)։ Սկզբ զատ Արաբերէն լեզուի ուսուցման համար հայերէնով բացատրուած առանձին գիրք մըն ալ հրատարակեց։ Ռեթիկ Հոճա լաւ հայերէն ալ գիտէր, աշակերտած է Թորոս Նազարեանի ու Պատուելի Մալէդեանի։ Քանի մը ոտանաւորներ ալ գրած է որոնք հրատարակուած են այն ժամանակի օրացոյցներու մէջերը։ Քալ արաբագէտ ու պարսկագէտ էր։

Կը վախճանի 7 Մարտ 1904։

4. S. S. Պօղոս Էմմանուէլեան, Կ. Պատրիարք Հայ-Հռոմէականաց, Ծնած 1829, Յունուար 16ին Մերտինի Թէլերմէն գիւղը։ Նախնական ուսումն առաւ Զմմառի վանքին մէջ և զայն կատարելագործեց Հռոմի մէջ։ 1881 Նոյեմ. 18ին եպիսկոպոս կը ձեռնադրուի կեսարիոյ

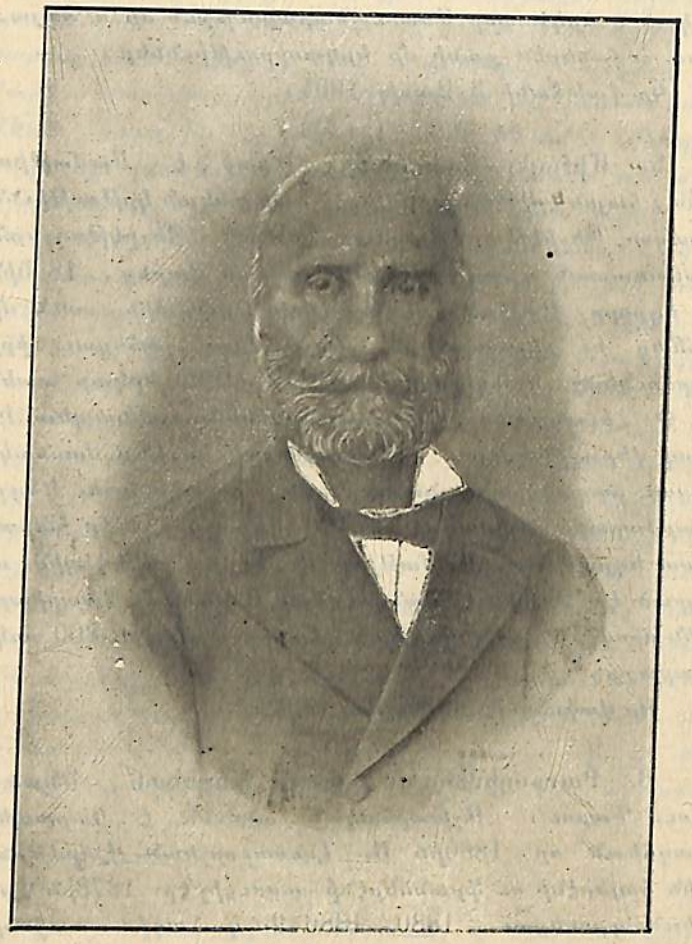
վրայ։ 1819 Յուլիս 14ին Կ. Պատրիարք կ'ընտրուի։ Հմուտ էր հայերէնի, արաբերէնի և լատիներէնի։ Հեղինակած է երկհատոր Աստուածաբանութիւն մը և հայատառ օսմաներէն քանի մը երկասիրութիւններ։

Կը վախճանի 5 Ապրիլ 1904։

5. Միքայէլ Յակոբեան, Ծնած է Սամաթիա 1834, հայրն էր Թերզի Յակոբ, նախնական կրթութիւնն ստացաւ Պեշիկթաշի Վարժարանին մէջ։ Պեշիկթաշլեան վաճառատան գրագրութեան պաշտօն վարեց, 1865ին իր եղբօրը Յովհաննէս էֆ.ի հետ առանձին տուն մը հիմնեց եւ քիչ առեն էն մեծ համբաւ չահեցաւ իբր գործունեայ վաճառական։ 1872—1892 երկար առեն Ս. Փ. Հիւանդանոցի հոգաբարձութեան առենապետ։ Իր օրով վերաշինուեցաւ Հիւանդանոցը, եւ ինք մասնակցեցաւ բացած հանգանակութեան, ինչպէս նաեւ կեդր. Վարժարանի բացման։ 1887ին վերաշինեց իր հարազատ եղբօր հետ Սամաթիոյ Ս. Գէորգ եկեղեցին որ այրած էր 1866ին։ Հանդուցեալ Աչըգեան Պատրիարքին օրով ինք մէն միայնակ վճարեց Արմաշու 800 ոսկի պարտքը։

Կը վախճանի 20 Մայիս 1904։

6. Բարթողիմէոս Ծ. Վրդ. Պաղճեան, Ծնած է Գում-Գարու։ Աշխարհական անունն է կարապետ Պաղճեան որ 1860ին Ս. Լուսաւորչեան Վարժարանին հայերէնի ու ֆրանսերէնի ուսուցիչ էր, 1878ին Վրդ. ձեռնադրուեցաւ, 1880—1886 Զմիւռնիոյ առաջնորդական տեղապահ, 1887ին Պիթլիսի առաջնորդ. տեղապահ, 1888—1890 Երզնկայի առաջն. փոխ., 1892ին Բզիի առաջն. տեղապահ, 1894ին Թեքիրտաղի Պատր. փոխ., 1898ին Պուլկարիոյ այցելու հովիւ։ 1864 Սեպտ.

ՄԻՒԱՅԵԼ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

1ին Հայկազնի Արմենակի Զայնին մէջ հրատարակած է Է. Ռըճանի Վարք Ցիսուսին որուն միայն երկու թիւը լոյս տեսաւ։

Կը վախճանի 2 Յունիս 1904։

7. Յովհէփ Եպիսկ. Այվազեան, Ծնած է Էրզրումի քաղաքը Հայ-Հռոմէական ծնողքէ, ուսումն առաւ Վենետիկի Մխիթարեանց վարժարանը։ Տրապիզոնի մէջ վարդապետ կը ձեռնադրուի։ 1875ին Հայ. Եկեղեցւոյ գիրկը կը դառնայ. 1881—1888 Ղալաթիոյ քարոզիչ, 1881 Դեկտ. 17—1882 Կրթական տեսուչ 1882—1885 Կրօն. ժողովոյ Բ Ատենադպիր, 1888 Յունր. 3—1889 դարձեալ Կրօն. ժողովոյ անդամ, 1889—1890 Իզմիրի Պատր. փոխ., 1893—1994 Վանայ Պատր. փոխ. 1894—1895 Պալըքեսիրի ու Պանտրմայի Պատր. փոխ. 1895—1896 Տուխ-Գաբուի դրսի քարոզիչ, 1896 Տրապիզոնի ու Ճանիկի միացեալ վիճակաց առաջնորդ։ 1896 Կրօն. ժողովոյ անդամ, 1898—1900 Թեքիրտաղի առաջնորդ. այդ թուականին էր որ եպիսկոպոս ձեռնադրուեցաւ. և 1900ին Եգիպտոսի առաջնորդ։

Կը վախճանի 4 Յունիս 1904։

8 Կարապետ Իւթիւճեան, Ծնած է 1823 Հոկտ. 24ին Պալաթ։ Նախնական ուսումն առաւ Թաղին վարժարանին մէջ, Սկիւտարու Ճեմարանը և յետոյ Բարիզի առեւտրական վարժարանը։ 1852 Փետրուար 2ին հրատարակեց Մահիա՝ առաջնորդութեամբ ժամանակին Գեղեցկոյն ժողովին, չարաթը երկու ու յետոյ երիցս եւ 1879 Յունուար 1ին օրաթերթի վերածեց։ Իւթիւճեանի մեծ արժանիքն եղաւ առաջին անգամ կանոնաւոր օրաթերթ մը հրատարակել։ Մեծ ծառայութիւն մատոյց արդի գրական լեզուի կանոնաւորման եւ ինքն էր որ առաջին

ԿԱՐԱՊԵՏ ԻՒԹԻՃԵԱՆ

անգամ յարմար լեզուն իբր գործի մը հանդիսացոյց քաղաքական հրապարակագրութեանը։ 1884 Յունուարին Մասիս ձուլուելուս Սրեւեղի հետ։ 1885—1895 կրթական տեսուչ կարգուելուս՝ առօրեայ լրագրութեան հոգը թօթափելէն ետքը։ Թարգմանած է բազմաթիւ վիպասանութիւններ։

Կը վախճանի 28 Յունիս 1904։

9. Մարտիրոս Թոփաքեան, Ծնած է Պոլիս 1833։ Աչխատասէր, գործնական, ուշիմ։ 23 տարեկանին,

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ԹՈՓԱՔԵԱՆ

1854ին Մանչեսթր Գարամաճեան տան հաշուակալ պաշտօնեայ, եւ քիչ առնէն առանձին կ'ակսի գործել եւ մեծ համբաւ կ'ստանայ՝ առեւտրական տուն մը հաստատելով Մանչեսթր իրեն եւ իր եղբայրներուն անուան։ Իմաստուն խորհուրդներն ու ազակցութիւնն առ հաստա-

բակ կը վայելեն Մանչեսթր եկող գացող եւ առեւտրով հաստատուող պատուաւոր հայեր։ Մանչեսթրի առեւտրական ու ելմտական հսկայ հրապարակի վրայ անգլիական բարձր չրջանակներու մէջ Թոքաթեանի անունը մեծարանքի, յարգանքի ու անսահման վստահութեան կ'արժանանայ։ Գրասէր, գրահմուտ ու նպաստասիրտ անձնաւորութիւն մըն էր։

կը վախճանի 26 Յուլիս 1904։

ԳՈՐԾԱԾԱԿԱՆ

ՅՈՒՅԱԿ ՊԱՐԶ ՏՈԿՈՍԻ

Թիւ օրերու	Կէս առ Հարիւր		Մէկ առ Հարիւր	
	Տարին 360 օր	Տարին 365 օր	Տարին 360 օր	Տարին 365 օր
1	0.000014	0.000014	0.000027	0.000027
2	0.000028	0.000027	0.000056	0.000055
3	0.000042	0.000041	0.000083	0.000082
4	0.000056	0.000055	0.000111	0.000109
5	0.000069	0.000068	0.000139	0.000137
6	0.000083	0.000082	0.000167	0.000164
7	0.000097	0.000096	0.000194	0.000192
8	0.000111	0.000110	0.000222	0.000219
9	0.000125	0.000123	0.000250	0.000246
10	0.000139	0.000137	0.000278	0.000274
20	0.000278	0.000274	0.000555	0.000548
30	0.000417	0.000411	0.000833	0.000822
40	0.000556	0.000548	0.001111	0.001096
50	0.000694	0.000685	0.001389	0.001370
60	0.000833	0.000822	0.001666	0.001644
70	0.000972	0.000959	0.001944	0.001918
80	0.001111	0.001096	0.002222	0.002192
90	0.001250	0.001233	0.002500	0.002466
100	0.001389	0.001370	0.002777	0.002740
200	0.002778	0.002740	0.005555	0.005480
300	0.004167	0.004110	0.008333	0.008219

1	Տարի	0.005000	1 Տարի	0.010000
2	»	0.010000	2 »	0.020000
3	»	0.015000	3 »	0.030000
4	»	0.020000	4 »	0.040000
5	»	0.025000	5 »	0.050000

ՅՈՒՅԱԿ ՊԱՐԶ ՏՈԿՈՍԻ

Թիւ օրերուն	2 %		3 %	
	Տարին 360 օր	Տարին 365 օր	Տարին 360 օր	Տարին 365 օր
1	0.000056	0.000055	0.000083	0.000082
2	0.000111	0.000110	0.000167	0.000164
3	0.000167	0.000164	0.000250	0.000247
4	0.000222	0.000219	0.000333	0.000329
5	0.000278	0.000274	0.000417	0.000411
6	0.000333	0.000329	0.000500	0.000493
7	0.000389	0.000384	0.000583	0.000575
8	0.000444	0.000438	0.000667	0.000658
9	0.000500	0.000493	0.000750	0.000740
10	0.000556	0.000548	0.000833	0.000822
20	0.001111	0.001096	0.001667	0.001644
30	0.001667	0.001644	0.002500	0.002466
40	0.002222	0.002192	0.003333	0.003288
50	0.002778	0.002740	0.004167	0.004110
60	0.003333	0.003288	0.005000	0.004932
70	0.003889	0.003835	0.005833	0.005734
80	0.004444	0.004384	0.006667	0.006575
90	0.005000	0.004931	0.007500	0.007397
100	0.005556	0.005479	0.008333	0.008219
200	0.011111	0.010959	0.016667	0.016438
300	0.016667	0.016438	0.025000	0.024658

1	Տարի	0.020000	1	Տարի	0.030000
2	»	0.040000	2	»	0.060000
3	»	0.060000	3	»	0.090000
4	»	0.080000	4	»	0.120000
5	»	0.100000	5	»	0.150000

ՅՈՒՅԱԿ ՊԱՐԶ ՏՈԿՈՍԻ

Թիւ օրերուն	4 %		5 %	
	Տարին 360 օր	Տարին 365 օր	Տարին 360 օր	Տարին 365 օր
1	0.000111	0.000110	0.000139	0.000137
2	0.000222	0.000219	0.000278	0.000274
3	0.000333	0.000329	0.000417	0.000411
4	0.000444	0.000438	0.000556	0.000548
5	0.000556	0.000548	0.000694	0.000685
6	0.000667	0.000658	0.000833	0.000822
7	0.000778	0.000767	0.000972	0.000959
8	0.000889	0.000877	0.001111	0.001096
9	0.001000	0.000986	0.001250	0.001233
10	0.001111	0.001096	0.001389	0.001370
20	0.002222	0.002192	0.002778	0.002740
30	0.003333	0.003288	0.004167	0.004110
40	0.004444	0.004384	0.005556	0.005479
50	0.005556	0.005479	0.006944	0.006849
60	0.006667	0.006575	0.008333	0.008219
70	0.007778	0.007671	0.009722	0.009589
80	0.008889	0.008767	0.011111	0.010959
90	0.010000	0.009862	0.012500	0.012329
100	0.011111	0.010959	0.013889	0.013699
200	0.022222	0.021918	0.027778	0.027397
300	0.033333	0.032877	0.041667	0.041096

1	Տարի	0.040000	1	Տարի	0.050000
2	»	0.080000	2	»	0.100000
3	»	0.120000	3	»	0.150000
4	»	0.160000	4	»	0.200000
5	»	0.200000	5	»	0.250000

ՅՈՒՅԱԿ ՊԱՐԶ ՏՈԿՈՍԻ

Թիւ օրերու	6 %		7 %	
	Տարին 360 օր	Տարին 365 օր	Տարին 360 օր	Տարին 365 օր
1	0.000167	0.000164	0.000194	0.000192
2	0.000333	0.000329	0.000389	0.000384
3	0.000500	0.000493	0.000583	0.000575
4	0.000667	0.000658	0.000778	0.000767
5	0.000833	0.000822	0.000972	0.000959
6	0.001000	0.000986	0.001167	0.001151
7	0.001167	0.001151	0.001361	0.001342
8	0.001333	0.001315	0.001556	0.001534
9	0.001500	0.001478	0.001750	0.001726
10	0.001667	0.001644	0.001944	0.001918
20	0.003333	0.003288	0.00388	0.003836
30	0.005000	0.004932	0.005833	0.005753
40	0.006667	0.006575	0.007778	0.007671
50	0.008333	0.008219	0.009722	0.009589
60	0.010000	0.009863	0.011667	0.011507
70	0.011667	0.011507	0.013611	0.013425
80	0.013333	0.013151	0.015556	0.015342
90	0.015000	0.014785	0.017500	0.017260
100	0.016667	0.016438	0.019444	0.019178
200	0.033333	0.032877	0.038889	0.038356
300	0.050000	0.049315	0.058333	0.057534

1	Տարի	0.060000	1 Տարի	0.070000
2	»	0.120000	2 »	0.140000
3	»	0.180000	3 »	0.210000
4	»	0.240000	4 »	0.280000
5	»	0.300000	5 »	0.350000

ՅՈՒՅԱԿ ՊԱՐԶ ՏՈԿՈՍԻ

Թիւ օրերու	8 %		9 %	
	Տարին 360 օր	Տարին 365 օր	Տարին 360 օր	Տարին 365 օր
1	0.000222	0.000219	0.000250	0.000247
2	0.000444	0.000438	0.000500	0.000493
3	0.000667	0.000658	0.000750	0.000740
4	0.000889	0.000877	0.001000	0.000986
5	0.001111	0.001096	0.001250	0.001233
6	0.001333	0.001315	0.001500	0.001479
7	0.001556	0.001534	0.001750	0.001726
8	0.001778	0.001753	0.002000	0.001973
9	0.002000	0.001973	0.002250	0.002219
10	0.002222	0.002192	0.002500	0.002466
20	0.004444	0.004384	0.005000	0.004932
30	0.006667	0.006575	0.007500	0.007397
40	0.008889	0.008767	0.010000	0.009863
50	0.011111	0.010959	0.012500	0.012329
60	0.013333	0.013151	0.015000	0.014795
70	0.015556	0.015342	0.017500	0.017260
80	0.017778	0.017534	0.020000	0.019726
90	0.020000	0.019726	0.022500	0.021918
100	0.022222	0.021918	0.025000	0.024658
200	0.044444	0.043836	0.050000	0.049315
300	0.066667	0.065753	0.075000	0.073973

1	Տարի	0.800000	1 Տարի	0.090000
2	»	0.160000	2 »	0.180000
3	»	0.240000	3 »	0.270000
4	»	0.320000	4 »	0.360000
5	»	0.400000	5 »	0.450000

ԱՂԻՍԱԿ ԲԱՂԱՓՐԵԱԼ ՏՈԿՈՍԻ

Միութեան 2 1/2 էն մինչեւ 4 1/2 սակով 1 էն մինչեւ 50 տարի արտադրած գումարը

ՏԱՐԻ	ՍԱԿ					ՏԱՐԻ
	2 1/2	3	3 1/2	4	4 1/2	
1	1·025000	1·030000	1·035000	1·040000	1·045000	1
2	1·050625	1·060900	1·071225	1·081600	1·092025	2
3	1·076891	1·092727	1·108718	1·124864	1·141166	3
4	1·103813	1·125509	1·147523	1·169859	1·192519	4
5	1·131408	1·159274	1·187686	1·216653	1·246182	5
6	1·159693	1·194052	1·229255	1·265319	1·302260	6
7	1·188686	1·229874	1·272279	1·315932	1·360862	7
8	1·218403	1·266770	1·316809	1·368569	1·422101	8
9	1·248863	1·304773	1·362897	1·423312	1·486095	9
10	1·280085	1·343916	1·410599	1·480244	1·552969	10
1	1·312087	1·384234	1·459970	1·539454	1·622853	1
2	1·344899	1·425761	1·511069	1·601032	1·695881	2
3	1·378511	1·468534	1·563956	1·665074	1·772196	3
4	1·412974	1·512590	1·618695	1·731677	1·851945	4
5	1·448298	1·557967	1·675349	1·800944	1·935282	5
6	1·484506	1·604706	1·733986	1·872981	2·022370	6
7	1·521619	1·652848	1·794676	1·947900	2·113377	7
8	1·559659	1·702433	1·857489	2·025816	2·208479	8
9	1·598650	1·753506	1·922501	2·106849	2·307860	9
20	1·638616	1·806111	1·989789	2·191123	2·411714	20
1	1·679582	1·860295	2·059432	2·278768	2·520241	1
2	1·721572	1·916104	2·131512	2·369919	2·633652	2
3	1·764611	1·973587	2·206114	2·464716	2·752166	3
4	1·808726	2·032794	2·283328	2·563304	2·876013	4
5	1·853944	2·093778	2·363245	2·665836	3·005434	5
6	1·900293	2·156591	2·445959	2·772470	3·140679	6
7	1·947801	2·221289	2·531567	2·883369	3·282010	7
8	1·996496	2·287928	2·620172	2·998703	3·429700	8
9	2·046408	2·356566	2·711878	3·118651	3·584036	9
30	2·097568	2·427262	2·806794	3·243398	3·745318	30
1	2·150007	2·500080	2·905031	3·373134	3·913857	1
2	2·203757	2·575083	3·006707	3·508059	4·089981	2
3	2·258851	2·652335	3·111942	3·648381	4·274030	3
4	2·315322	2·731905	3·220860	3·794316	4·466362	4
5	2·373205	2·813862	3·333590	3·946089	4·667348	5
6	2·432535	2·898278	3·450266	4·103933	4·877379	6
7	2·493348	2·985226	3·571025	4·268089	5·096861	7
8	2·5556781	3·074783	3·696011	4·438813	5·326219	8
9	2·619573	3·167026	3·825371	4·616365	5·565900	9
40	2·685062	3·262038	3·959259	4·801021	5·816365	40
1	2·752189	3·359899	4·097833	4·993062	6·078112	1
2	2·820994	3·460696	4·241257	5·192784	6·351627	2
3	2·891519	3·564517	4·389800	5·400495	6·637450	3
4	2·963807	3·671452	4·543443	5·616515	6·936135	4
5	3·037902	3·781596	4·702463	5·841176	7·244261	5
6	3·113850	3·895044	4·867049	6·074823	7·570253	6
7	3·191696	4·011895	5·037396	6·317816	7·910914	7
8	3·271488	4·132252	5·213705	6·570529	8·266905	8
9	3·353275	4·256220	5·396185	6·833350	8·638916	9
50	3·437107	4·383906	5·585051	7·106683	9·027667	50

ԱՂԻՍԱԿ ԲԱՂԱՓՐԵԱԼ ՏՈԿՈՍԻ

Միութեան 5էն մինչեւ 7 սակով 1էն մինչեւ 50 տարի արտադրած գումարը

ՏԱՐԻ	ՍԱԿ					ՏԱՐԻ
	5	5 1/2	6	6 1/2	7	
1	1·050000	1·055000	1·060000	1·065000	1·070000	1
2	1·102500	1·113025	1·123600	1·134225	1·144900	2
3	1·157625	1·174241	1·191016	1·207950	1·225043	3
4	1·215506	1·238825	1·262477	1·286467	1·310796	4
5	1·276282	1·306960	1·338226	1·370087	1·402551	5
6	1·340096	1·378843	1·418519	1·459142	1·500730	6
7	1·407100	1·454679	1·503630	1·553986	1·605781	7
8	1·477455	1·534687	1·593848	1·654995	1·718186	8
9	1·551328	1·619094	1·689479	1·762570	1·838459	9
10	1·628895	1·708144	1·790848	1·877137	1·967151	10
1	1·710339	1·802092	1·898299	1·999151	2·104852	1
2	1·795856	1·901207	2·012196	2·129096	2·252191	2
3	1·885649	2·005774	2·132928	2·267487	2·409845	3
4	1·979932	2·116091	2·260904	2·414874	2·578534	4
5	2·078928	2·232476	2·396558	2·571841	2·759031	5
6	2·182875	2·355263	2·540352	2·739011	2·952163	6
7	2·292018	2·484802	2·692773	2·917047	3·158815	7
8	2·406619	2·621466	2·854339	3·106655	3·379932	8
9	2·526950	2·756647	3·025600	3·308588	3·616527	9
20	2·653298	2·917757	3·207136	3·523646	3·869684	20
1	2·785963	3·078234	3·399564	3·792683	4·140562	1
2	2·925261	3·247537	3·603537	3·996607	4·430401	2
3	3·071524	3·426152	3·819750	4·256386	4·740529	3
4	3·225100	3·614590	4·048935	4·533051	5·072366	4
5	3·386355	3·813392	4·291871	4·827699	5·427432	5
6	3·555673	4·023129	4·549383	5·141499	5·807352	6
7	3·733456	4·244401	4·822346	5·475696	6·213867	7
8	3·920129	4·477843	5·111687	5·831616	6·648838	8
9	4·116136	4·724124	5·417388	6·210655	7·114257	9
30	4·321942	4·983951	5·473491	6·614364	7·612255	30
1	4·538039	5·258069	6·088101	7·044298	8·145113	1
2	4·764941	5·547262	6·453387	7·502177	8·715271	2
3	5·003189	5·852362	6·840590	7·989818	9·325340	3
4	5·253348	6·174242	7·251025	8·509156	9·978114	4
5	5·516015	6·513825	7·686087	9·062251	10·676582	5
6	5·791816	6·872085	8·147252	9·651297	11·423943	6
7	6·081407	7·250050	8·636087	10·278631	12·223619	7
8	6·385477	7·648803	9·154252	10·946742	13·079279	8
9	6·714750	8·069487	9·703507	11·658280	13·994829	9
40	7·039989	8·513309	10·285718	12·416068	14·974467	40
1	7·403011	8·981541	10·902861	13·223112	16·022679	1
2	7·773161	9·475526	11·557033	14·082614	17·144266	2
3	8·161819	9·996680	12·250455	14·997084	18·344365	3
4	8·569910	10·546497	12·985482	15·972853	19·628460	4
5	8·985008	11·126554	13·746611	17·011088	21·002452	5
6	9·448325	11·738514	14·590488	18·116809	22·472623	6
7	9·920741	12·384132	15·465917	19·294402	24·045706	7
8	10·416778	13·065259	16·393872	20·548538	25·728905	8
9	10·937617	13·783848	17·375504	21·884193	27·529928	9
50	11·467400	14·541960	18·420154	23·306647	29·457022	50

ԱՂԻՒՍԱԿ ԲԱՂԱԴՐԵԱԼ ՏՈԿՈՍԻ

Միութեան ֆ1/2էն մինչեւ 9 սակով՝ 1էն մինչեւ 50 տարի տարադրած գումարը

ՏԱՐԻ	ՍԱԿ				ՏԱՐԻ
	ֆ1/2	8	81/2	9	
1	1·075000	1·080000	1·085000	1·090000	1
2	1·155625	1·166400	1·177225	1·188100	2
3	1·242297	1·259712	1·277289	1·295029	3
4	1·335469	1·360489	1·385858	1·411581	4
5	1·435629	1·469328	1·503656	1·538624	5
6	1·543301	1·586874	1·631467	1·677100	6
7	1·659048	1·713824	1·769686	1·828039	7
8	1·783477	1 850930	1·920109	1·992562	8
9	1·917238	1·999004	2·083318	2·171893	9
10	2·016033	2·158924	2·260400	2·367363	10
1	2·215610	2·331639	2·452534	2·580426	1
2	2·381781	2·518170	2·660999	2·812664	2
3	2·560415	2·719623	2·887184	3·065804	3
4	2·752446	2·937193	3·132595	3·346727	4
5	2·958879	3·172169	3·398866	3·642482	5
6	3·180795	3·425942	3·687770	3·970306	6
7	3·419355	3·700018	4·001230	4·327633	7
8	3·675807	3·996019	4·341336	4·717120	8
9	3·951492	4·315701	4·710348	5·141661	9
20	4·247854	4·660957	5·110387	5·604410	20
1	4·566443	5·033833	5·544770	6·108807	1
2	4·908926	5·436540	6·016075	6·658599	2
3	5·277095	5·871463	6·527441	7·257873	3
4	5·672877	6·341180	7·082273	7·911082	4
5	6·098343	6·848474	7·684266	8·614079	5
6	6·555719	7·356352	8·337428	9·389347	6
7	7·047398	7·987060	9·046109	10·234388	7
8	7·575953	8·626025	9·815028	11·155491	8
9	8·144149	9·316107	10·649305	12·159746	9
30	8·754960	10·061395	11·554496	13·267675	30
1	9·441582	10·866307	12·536628	14·461766	1
2	10·117451	11·735611	13·602281	15·763325	2
3	10·876260	12·674460	14·758431	17·182024	3
4	11·691979	13·688417	16·012898	18·728406	4
5	12·568877	14·783490	17·373994	20·413962	5
6	13·511543	15·966169	18·850783	22·251218	6
7	14·524909	17·243462	20·453099	24·253827	7
8	15·614277	18·622939	22·191612	26·436671	8
9	16·785348	20·112774	24·077899	28·815971	9
40	18·044249	21·721796	26·124520	31 409408	40
1	19·397568	23·459540	28·345104	34·236255	1
2	20·852386	25·336303	30·754437	37·317518	2
3	22·416315	27·363207	33·368564	40·676094	3
4	24·097539	29·552263	36·204891	44·336942	4
5	25·904854	31·916444	39·282305	48·327266	5
6	27·847718	34·469759	42·621301	52·676720	6
7	29·936297	37·227340	46·244102	57·417624	7
8	32·181519	40·205527	50·174751	62·585210	8
9	34·593133	43·421969	54·438624	68·217879	9
50	37·189768	46·895726	59·047944	74·357488	50

ԶԱՆԱԶԱՆ ՏԷՐՈՒԹԵԱՆՑ ՉԱՓԵՐ ՈՒ ԿՇԻՌՆԵՐ

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԿՇԻՌՆԵՐ. — 1 գանթար = 44 օխա (քիլոյ 56·45)։ — Պաթման = 6 օխա (քիլոյ 7·692)։ 1 օխա = 400 տիրէմ (քիլոյ 1·282)։ — 1 տիրէմ = 4 մէնկ (կրամ 3·205)։ — 1 տոնկ = 4 քրամ կամ կուռւ։ — 1 քրաք = 4 ցորեն։—Փայտի ու քարի համար կը գործածուի չէքքին = 176 օխա (քիլոյ 225·80)։ սակայն հինայ գործածուած չէքքին 250 քիլոյ է։ 1871էն ի վեր Թուրքիա ընդունած էր մեդրական դրութիւնը, սակայն 1898էն ի վեր սովորական առեւտուրներու մէջ հին օխան կը գործածուի։

ԵՐԿԱՑՆՈՒԹԵԱՆ ՉԱՓԵՐ. — 1 մէյմար = ճարտարապետական արշըն = 24 մատ (սանտիմեդր 75·8)։ — 1 մատ = 12 գիծ (սանտիմեդր 3·16)։ — 1 գիծ = 12 կէտ։ — 1 չուխաճի = կնրպասի արշըն = 8 բուպ, 16 կիրսհ (սանտիմեդր 68·6)։ — 1 էնտազէ = 8 բուպ, 16 կիրսհ (սանտիմեդր 65·2)։

ՄԱԿԵՐԵՒՈՅԹԻ ՉԱՓԵՐ. — Ֆառակուսի գիրա = 576 քառակուսի մատ (քառակուսի մեդր 0·574)։ — Ֆառակուսի արշըն = 64 քառակուսի բուպ (քառակուսի մեդր 0·462)։ — Ֆառակուսի էնտազէ = 64 քառակուսի բուպ (քառակուսի մեդր 3·423)։ — Տեօնիւմ (արտավար) = 1600 քառակուսի արշըն (քառակուսի մեդր 918)։

ՏԱՐՈՂՈՒԹԵԱՆ ՉԱՓԵՐ. — Ամմոլքի համար կը գործածուի քիլէն = 6 խուրձ (1 դիդա 33·158)։ — Մէկ խորանարդ գիրա = 13·824 մատ (խորանարդ մեդր 0·435)։ — Կաթի համար կը գործածուին օխանոց, կէս օխանոց, հարիւր տրամնոց, յիսուն տրամնոց ամաններ եղբ չափ։

ՅՈՒՆՍԱՍ

ԿՇԻՌՆԵՐ. — 1 թոնոյ (ծովային մշտն) = 1000 քիլոյ։ — Քենթալ = 100 քիլոյ։ — Քիլոկրամ = 1000 կրամ։ — Էքքոկրամ = 100 կրամ։ — Տեքակրամ = 10 կրամ։ — Կրամ = 1 խորանարդ մեդր ջուր՝ պատկային մէջ կշռուածք։ — Տեսիկրամ = 0·1 կրամ։ — Սանտիկրամ = 0·01 կրամ։ — Միլիկրամ = 0·001 կրամ։

ԵՐԿԱՅՆՈՒԹԵԱՆ ԶԱՓԵՐ. — Միրիամետր = 10.000 *մետր*, — Քիլոմետր = 1000 *մետր*, — Հեքտոմետր = 100 *մետր*, — Տեքամետր = 10 *մետր*, — Մետր = *երկրիս միջօրեականին* $^1/_{40,000,000}$ *մասը*, — Տեսիմետր = 0.1 *մետր*, — Սանտիմետր = 0.01 *մետր*, — Միլիմետր = 0.001 *մետր*։

ՄԱԿԵՐԵՒՈՅԹԻ ԶԱՓԵՐ. — Հեքտար = 10.000 *քառակուսի մետր*, — Առ = 100 *քառակուսի մետր*, — Սանտիառ = 1 *քառակուսի մետր*։

ՀԱՍՏԱՏՈՒՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐՈՒ ԶԱՓԵՐ. — Տեքաստեռ = 16 *մետր խորանարդ*, — Ստեռ = 1 *մետր խորանարդ*, — Տեսիստեռ = 0.10 *մետր խորանարդ*։

ՏԱՐՈՂՈՒԹԵԱՆ ԶԱՓԵՐ. — Հիլոլիտր = 1000 *լիտր*, — Հեքտոլիտր = 100 *լիտր*, — Տեքալիտր = 10 *լիտր*, — Լիտր = 1, — Տեսիլիտր = 0.1 *լիտր*, — Սանտիլիտր = 0.01 *լիտր*, — Միլիլիտր = 0.001 *լիտր*։

ԱՆԴՐԱԴԱՐՁ ՈՒ ՄԻՒԱՒՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀԱՆԴԵՍ

ԿՇԻՌՆԵՐ. — Թոնոյ (*տակառաչափ*) = 20 *հեկտոլիտր* (1016 *քիլոյ*, 0.48 *կրամ*)։ — Կինդինար = 112 *լիտր* (50 *քիլոյ*, 802 *կրամ*)։ — Գուորդրը = 28 *լիտր* (12 *քիլոյ*, 700 *կրամ*)։ — Լիպրա = 16 *առնա* (453 *կրամ* 593) *որ սովորական ապրանքներ կշռելու կը ծառայէ*։ — *Կայ նաեւ* քրոյ լիպրան *որ կը ծառայէ ծանրագին նիւթեր և դեղ կշռելու և հաւասար է* 373 *կրամ* 242*ի*։ — Առնս = $^1/_{12}$ *թրոյ լիպրայի* (31 *կրամ* 103)։ — Բենիուայդ = 1 *կրամ* 55։

ԵՐԿԱՅՆՈՒԹԵԱՆ ԶԱՓԵՐ. — Մայլ *կամ* մղոն = 1760 *եարտա* (1609 *մետր* 315)։ — Ֆէրլոն = 220 *եարտա* (201 *մետր* 164)։ — Բոլ *կամ* բրոչ = $5^1/_2$ *եարտա* (5 *մետր* 0 29)։ — Ֆէդոմ = 2 *եարտա* (1 *մետր* 829)։ — Եարտա = 3 *ոտք* (0 *մետր* 914)։ — Ոտք = $^1/_{15}$ *եարտա* (0 *մետր* 305)։ — Ինչ = $^1/_{36}$ *եարտա* (0 *մետր* 0.25)։

ՄԱԿԵՐԵՒՈՅԹԻ ԶԱՓԵՐ. — Էքր = 4840 *քառակուսի եարտա* (4046 *քառակուսի մետր* 71)։ — Ռուտ = 1210 *քառակուսի եարտա* (1011 *քառակուսի մետր* 6775)։ — Րոտ = $301^1/_4$ *քառակուսի եարտա* (25 *մետր* 239)։ — Եարտա = 9 *քառակուսի ոտք* (0 *քառակուսի մետր* 8361)։ — Քառակուսի ոտք = 0 *քառակուսի մետր* 0 929։

ՀԱՍՏԱՏՈՒՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐՈՒ ԶԱՓԵՐ. — Խորանարդ ֆեդոմ = 6 *խորանարդ մետր* 146։ — Ծովային տակառաչափ = 1 *խորանարդ մետր* 132։ — Խորանարդ ոտք = 28 *քառակուսի տեսիմետր* 315։

ՏԱՐՈՂՈՒԹԵԱՆ ԶԱՓԵՐ. — *Հեղուկի համար*. Թոնոյ = 252 *կալըն* (1140 *լիտր*)։ — Քուորդրը = 64 *կալըն* (290 *լիտր* 7)։ — Տակառ = 36 *կալըն* (163 *լիտր*)։ — *Արմտիքի համար*. Պրըլ = 8 *կալըն* (36 *լիտր* 36)։ — Սէք = 24 *կալըն* (109 *լիտր*)։ — Քուորդրը = 64 *կալըն* (290 *լիտր* 7)։ — *Հեղուկի համար*. *Կայս*. կալոն = 4 *քուորդրը* (4 *լիտր* 543)։ — Քուորդրը = $^1/_4$ *կալըն* (1 *լիտր* 136)։ — Բայնք = $^1/_8$ *կալըն* (0 *լիտր* 568)։ — Էլ $^1/_3$ *կալըն* (0 *լիտր* 142)։

ԱՇՈՒՍԻՆ

ԿՇԻՌՆԵՐ. — Լիպրա = 96 *սոլթինք* (409 *կրամ* 512)։ — Լոդ = 3 *սոլթինք* (12 *կրամ* 7968)։ — Սոլթինք = 96 *տոլիա* (4 *կրամ* 266)։ — Տոլիա = 0 *կրամ* 0.44։ — Պերքովից = 400 *լիպրա* (163 *քիլոյ* 806)։ — Բուտ = 40 *լիպրա* (16 *քիլոյ* 380)։

ԵՐԿԱՅՆՈՒԹԵԱՆ ԶԱՓԵՐ. — Վերսդ = 500 *սաժէն* (1066 *մետր* 78)։ — Սաժէն = *սրշին* (2 *մետր* 134)։ — Արշին = $^1/_3$ *սաժէն* (0 *մետր* 711)։ — Վերշոք = $^1/_{48}$ *սաժէն* (0 *մետր* 0.44)։ — Ոտք = 0 *մետր* 305։

ՄԱԿԵՐԵՒՈՅԹԻ ԶԱՓԵՐ. — Տեսիատին = 2400 *քառակուսի սաժէն* (109 *ար* 25)։

ՀԱՍՏԱՏՈՒՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐՈՒ ԶԱՓԵՐ. — Խորանարդ սաժէն = 9 *խորանարդ մետր* 712։ — Խորանարդ արշին = 0 *խորանարդ մետր* 360։

ՏԱՐՈՂՈՒԹԵԱՆ ԶԱՓԵՐ. — *Հեղուկներ*. Պոշքա = 4 *վեդրոյ* (491 *լիտր* 947)։ — Վեդրոյ = 10 *քրուշքա* (12 *լիտր* 299)։ — Շթոֆ = $^1/_8$ *վեդրոյ* (1 *լիտր* 537)։ — Քրուշքա = $^1/_{10}$ *վեդրոյ* (1 *լիտր* 230)։ — Զարքա = $^1/_{100}$ *վեդրոյ* (0 *լիտր* 123)։ — *Արմտիք*. Զեթվերք = 8 *չեթվերիք* (209 *լիտր* 902)։ — Օսմին = 4 *չեթվերիք* (104 *լիտր* 950)։ — Չեթվերիք = 26 *լիտր* 237։ — Կարնիդ = $^1/_8$ *չեթվերիք* (3 *լիտր* 280)։

ՊԱՐՍԱՍՏԱՆ

ԿՇԻՌՆԵՐ. — Դաւրէժի պաթման = 2 *քիլոյ* 790։ — Թագաւորական պաթման = 5 *քիլոյ* 580։ — Մսկալ = 4 *կրամ* 64։

ԵՐԿԱՅՆՈՒԹԵԱՆ ԶԱՓԵՐ. — Ջէր = 1 *մետր* 20։ — Թեհրանի զէր = 1 *մետր* 12։ — Դաւրէժի զէր = 1 *մետր* 0 4։

ՄԱԿԵՐԵՒՈՅԹԻ ՉԱՓԵՐ. — Ջերի էրաք (գործեր չափելու համար) = 0 մեդր 99։ — Փարսախ = 6 քիլոմեդր։

ՏԱՐՈՂՈՒԹԵԱՆ ՉԱՓԵՐ. — Հեղուկները կշռուած կը ծախուին։ — Արմունք. Արբապա = 66 լիդր։ — Շեմիքա = 1 լիդր 32։

ՋԱՆԱՋԱՆ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆՔ

Արճենդինա, Աւստրիա-Հունգարիա, Բարակուա, Բելճ, Բոզդուական, Գերմանիա, Գոլոմպիա, Գոնկոյ, Գոսթա-Րիքա, Զուիցերիա, Էքուադոր, Իտալիա, Լիխտենշդայն, Լուքսեմպուրկ, Կուատեմալա, Հայիտի, Հոլանտա, Հոնտուրաս, Մէքսիկա, Ցունաստան, Նիքարագուա, Շուէյց-Նորվեկիա, Ուրուկուա, Չիլի, Պելճիգա, Պոլիվիա, Պրեզիլ, Սալվատոր, Սպանիա ու Տոմինիք մեդրական դրութիւնը կը գործածեն, իակ

ԱՖՂԱՆՍՏԱՆ, 1 մահն=4 քիլոկրամ 18։—1 արշըն=1 մեդր 12։

ԳՈՐԻԱ, Զինական։

ԹՈՎՊԻԱ, 1½ րոթել=0 քիլոկրամ 3։ — 1 աւն = 0 մեդր 46։ — 1 մէյտա = 8 լիպրա։

ԼԻՊԵՐԻԱ, 1 ուսկէ = 20 քիլոկրամ 4։ — 1 բիք = 1 մեդր։ — 1 քուդա = 1 լիպրա 62։

ԽԻՎԱ, Ռուսական։

ՃԱՐՈՆ, 1 բեքուալ = 60 քիլոկրամ 47։ — 1½ շաքերքէն = 0 մեդր 303։ — 1 շինկալայ = 1 լիպրա 84։

ՄԱՐՈԿ, 1 քինդար = 50 քիլոկրամ 8։ — 1 տրա = 0 մեդր 57։ — 1 սահ = 57 լիպրա 8։

ՆԵՊԱԼ, Հնդկական ու Չինական։

ՉԵՌՆԱԿՈՐԱ, Թրքական, Ռուսական, Աւստրիական։

ՉԻՆ, 1 եհնաձին = 3 մեդր 58։ — 1 շինկ = 10 լիպրա 34։

ՍԻԱՄ, 1 բերուլ = 60 քիլոկրամ 5։½— 1 վա = 1 մեդր 98։ — 1 խանոն = 0 լիպրա 5։

ՕՄԱՆ, 1 քանդի = 5 քիլոկրամ 85։ — 1 գովեր = 0 մեդր 99։— 1 ֆերեն = 30 լիպրա։

ԴՐԱՄՆԵՐ ՈՒ ԻՐԵՆՑ ԱՐԺԷՔԸ

Ա Ն Գ Լ Ի Ա

Ոսկի	Ֆր.	Սդ.	Ղշ.	Փր.
Հինգնոց ոսկի	126	10	598	975
Երկու-քնոց ոսկի	50	44	239	59
Սվերլին ոսկի	25	22	119	7950
½ սվերլին ոսկի	12	61	59	8975
Արծաթ				
5 շիլին	5	81	27	75
Կէս գուբոն	2	91	13	8225
2 ֆլորին (4 շիլին)	4	64	22	400
Ֆլորին (2 շիլին)	2	32	11	200
Շիլին (12 բենս)	1	16	5	100
6 բենս		68	2	7550
4 »		39	1	8225
3 »		29	1	3775
2 »		19		9025
1 բենի		10		4750

Գաղութքներ

ԳԱՆԱԴԱ ՈՒ ԱՆԳԼ. ՀՈՆԴՈՒՐԱՍ

Արծաթ				
50 սանդիմոց	2	39	11	3525
25 »	1	19	5	6525
10 »		48	2	2800
5 »		24	1	1400

ԹՐԱՆՍՎԱԼ

Ոսկի				
20 շիլին	25	22	119	7950
10 »	12	61	59	8975
5 »	5	81	27	5975
Արծաթ				
2½ շիլին	2	91	13	8225
2 »	2	32	11	200
1 »	1	16	5	5100

ՀՆԳԿԱՍՏԱՆ

Ոսկի				
Մոհար	36	83	174	9425
	24	55	116	6125
⅓ մոհար	12	28	58	3300
Արծաթ				
Ռուպի	2	38	11	3050
½ ռուպի	1	19	5	6525
¼ »		59	2	8025
⅛ »		30	1	4250

ՀՈՆԿ-ԳՈՆԿ

Տոլար	5	30	25	6025
50 սանդիմոց	2	41	11	4475
20 »		96	4	5600
10 »		48	2	2800
5 »		24	1	1400

ՄՕՐԻՍ ԿՂԶԻ

20 սանդիմոց		41	1	9475
10 »		20		9500

ՆՈՐ-ԵՐԿԻՐ ԿՂԶԻ

Ոսկի				
2 տոլար	10	51	49	9225
Արծաթ				
50 սանդիմոց	2	22	11	4950
20 »		97	4	6075
10 »		48	2	2800
5 »		24	1	1400

ՊԵԼՈՒՃԻՍՏԱՆ

Հնդկական ու պարսկական դրամներ

ԱՆՆԱՄ

1 քուան	2	11		

ԱՐՃԵՆԴԻՆԱ

Ոսկի				
Արճենդինոյ (5 բեզոյ)	25		11	8750
Մէտիոյ Արճենդինոյ (2½ բզ.)	12	50	59	3700

Արծաթ	Ֆր.	Սդ.	Ղշ.	Փր.
Բեզոյ	5		23	7500
50 չինդաւոյ	2	50	11	8750
20 »	1		4	7500
10 »		50	2	3750
5 »		25	1	1875

ԱԽՍՏԻԱ-ՀՈՒՆԴԱՐԻԱ

4 տուգալի	47	41	225	1975
Տուգալի	11	85	56	2875
20 գուբոն	21		99	7500
10 »	10	50	49	8750
5 »	4	80	20	8000
Գուբոն (100 հիլէր)	93		4	4175
Մարիա-Թերեզա-Լեւանդէն	5	20	24	7000

ԱՖՂԱՆՍՏԱՆ

Հնդկական, պարսկական դրամներ

ԲԱՐԱԿՈՒԱ

Արծաթ

1 բեզոյ = 100 չինդաւոյ

ԲԵՐՈՒ

Ոսկի	22	22	119	7950
Կէս ոսկի	12	61	59	8975
Արծաթ				
20 սոլ	100		475	
10 »	50		237	5000
5 »	25		118	8700
1 »	10		47	5000

ԲՈՐԴՈՒԿԱԼ

Ոսկի				
Գուբոն	56		265	
1/2 գուբոն	28		132	5000
1/5 »	11	20	53	2000
1/10 »	5	60	26	6000
Արծաթ				
Միլէր	5	10	24	2250
5 տեսգան (100 րէի)	2	55	12	1125
2 » (200 »)	1	2	4	8450
1 » (100 »)		51	2	4225
1/2 » (50 »)		25	1	1875

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

Ոսկի				
20 մարք (կրկին գուբոն)	24	69	117	2775
10 մարք (գուբոն)	12	35	58	6635
5 »	6	17	25	3075
Արծաթ				
5 մարք	5	56	26	3100
2 »	2	22	10	5450
Մարք (100 ֆենիկ)	1	11	5	2725
1/2 մարք (50 »)		56	2	6600

ԳՈԼՈՄՊԻԱ

Ոսկի				
Կրկին գոնտոր	100		475	
Գոնտոր	50		237	5000
Արծաթ				
Բեզոյ	5		23	7500
2 գէչիլմիյ		93	4	4175
Գէչիլմիյ		46	2	1850
Կէս գէչիլմիյ		23	1	925

ԳՈՆԿՈՅ

Ոսկի				
20 ֆրանքնոց	20		95	
5 »	5		23	7500
Արծաթ				
2 ֆրանքնոց	1	86	8	8350
Ֆրանք		93	4	4175
Կէս ֆր. =50 անդգ.		46	2	1950

ԳՈՐԷԱ

1 եանիկ = 10 մուն

ԳՈՍՏԱՐԻԿԱ

1 բեզոյ = 100 չինդաւոյ

ԵԹՈՎՊԻԱ = ՀԱՊԷՇ

Տալարի	5	21	24	7470
1/2 տալարի	2	60	12	3500
1/4 »	1	30	6	1750
1/8 »		65	3	875
1/20 »		26	1	2350

ԵՐՈՒԱԴՈՐ

Ոսկի				
Սուքր	5		23	7500
Կէս սուքր	2	50	11	8750

Արծաթ	Ֆր.	Սդ.	Ղշ.	Փր.
2 սեչիմիյ	1		4	7500
1 »		50	2	3750

ԶԱՆԶԻՊԱՐ

Ոսկի 5 տոլար	25	91	122	725
Ոսկի տոլար	5	44	25	8400

ԶՈՒԻՑԵՐԻ

Ոսկի				
20 ֆրանք	20		95	
Արծաթ				
5 ֆրանք	5		23	7500
2 »	1	86	8	8300
Ֆրանք		93	4	4175
50 սանտիմնոց		46	2	1850

ԹՈՒՆՈՒԶ

Ոսկի				
20 ֆրանք	20		95	
10 »	10		47	5000
Արծաթ				
2 ֆրանք	1	86	8	8350
1 »		95	4	5125
50 սանտիմնոց		48	2	2850

ԻՏԱԼԻԱ

Ոսկի				
100 լիր	100		475	
50 »	50		237	5000
20 »	20		95	
10 »	10		47	5000
5 »	5		24	7500
Արծաթ				
5 լիր	5		24	7500
2 »	1	86	8	8350
1 լիրա		93	4	4175
50 չենդիսմի		46	2	1850
20 »		19		9025

ԵՐԻԹՐԵԱՆ ԳԱԴՈՒԹ

Թալէր	5		23	7500
1/10 Թալէր	1	86	8	8310
2/10 »		93	4	4175
1/10 »		46	2	1850

ԼԻՊԵՐԻԱ

Անգլիական դրամ

ԼԻԽՏԵՆՇԴԱՅՆ

Աւստրիական դրամ

195 — Ընդ. Օբ-ոյ, 1905

ԼՈՒՔՍԵՄՊՈՒՐԿ

Գերմանական ու. Հսլանտկն. դրամ

ԿՈՒԱԴԵՄԱԼԱ

Արծաթ	Ֆր.	Սդ.	Ղշ.	Փր.
Բեզոյ	5		23	7500
4 րէալ	2	50	11	8750
2 »	1	16	5	5100
1/2 »		58	2	7550
1/4 »		15		7125

ՀԱՅԻԻ

1 կուրաէ	5		23	7500
50 չինդաւոյ		32	11	200
20 »		93	4	4175
10 »		46	2	1850

ՀՈԼԱՆՏ

Ոսկի				
Կրկին տուգա	23	66	112	3850
Տուգա	11	83	56	1925
10 Ֆիորին	20	83	91	9425
Արծաթ				
2 1/2 Ֆիորին	5	25	24	9375
Ֆիորին	2	10	9	9750
Կէս ֆիորին	1	5	4	9875
20 սանտիմնոց		51	2	4225
10 »		20		9500
5 »		10		950

ՀՈՆՏՈՒՐԱՍ

1 տոլար	1		4	7550

ՃԱՐՈՆ

Ոսկի				
20 եէն 1871ին	103	33	490	8175
10 » »	51	67	245	4325
5 » »	25	83	122	6925
2 » »	10	33	49	675
1 » »	5	17	24	5575
Արծաթ				
1 եէն 1871ին	5	39	25	6025
50 սէն »	2	22	10	5
20 » »		89	4	2275
10 » »		44	2	900
5 » »		22	1	410
Ոսկի				
20 եէն	51	67	265	4325
10 »	25	83	122	6925
5 »	12	92	61	3600

Արծաթ	Ֆր.	Սղ.	Ղշ.	Փր.
50 *ահն*	2	39	11	3485
20 »		96	4	5600
10 »		48	2	2800

ՄԱՐՈՔ

10 *հրայա*	5	82	27	6450
5 »	2	70	12	8250
2½ »	1	35	6	4125
1 »		54	2	5655
½ »		27	1	2820

ՄԵՔՍԻԿԱ = ՄԵԽԻԿԱ

20 *բեզոյ*	101	99	486	4225
10 »	50	99	262	2025
5 »	25	49	121	775
Արծաթ				
2½ *բեզոյ*	12	75	69	5625
1 »	5	10	24	2250
1 »	5	43	25	7925
50 *չինգաւոյ*	2	71	12	8725
25 »	1	35	6	4125
20 »	1	8	5	1100
10 »		54	2	5650
5 »		27	1	2825

ՄԻԱՑԵԱԼ-ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ

Ոսկի				
20 *տոլար*	103	65	492	3375
10 »	51	83	246	1925
5 »	25	91	123	725
3 »	15	55	73	8625
2½ »	12	95	61	5125
Տոլար	5	18	24	6050
Արծաթ				
Տոլար	5	34	25	3650
½ *տոլար*	2	5	11	8750
¼ »	1	25	5	9375
20 *սանդիմոց*	1		4	7500
10 »		50	2	3750

ՍԱՆՏՈՒԻՉ = ՀԱՒԱՑԻ

Արծաթ				
Տոլար	5	34	25	3650
½ *տոլար*	2	50	11	8750
¼ »	1	25	5	9375
Տիմ		50	2	3750

ՓԻԼԻՊՊԻՆԱ, ԿՂԶԻՆԵՐ

Ոսկի	Ֆր.	Սղ.	Ղշ.	Փր.
Կրկին արոյ	20	39	96	8525
Եագուարոյ	10	20	48	4500
Եագուարիլլոյ	5	10	24	2250
Արծաթ				
50 *չինգաւոյ*	2	60	12	3500
20 »	1	4	4	9400
10 »		52	2	4600

ՄՈՆԱԳՈՅ

Ոսկի				
100 *ֆրանգնոց*	100		475	
20 »	20		95	

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ

Ոսկի				
100 *արահմի*	100		475	
50 »	50		237	5000
20 »	20		95	
10 »	10		47	5000
5 »	5		23	7500
Արծաթ				
5 *արահմի*	5		23	7500
2 »	1	86	8	8350
1 »		93	4	4175
50 *լէբդա*		46	2	1850
20 »		19		9025

ՆԵՊԱԼ

Հնդկական ու չինական դրամներ

ՆԻԳԱՐԱԿՈՒԱ

20 *չինդիզմոյ*		89	4	2275
10 »		45	2	1375
5 »		22	1	450

ՆՈՐՎԵԿԻԱ

Ոսկի				
20 *գրանէր*	27	78	131	9530
10 »	13	89	65	9775
5 »	6	94	31	9650
Արծաթ				
2 *գրանէր*	2	67	12	6825
1 »	1	33	6	3175
50 *արէ*		67	3	1825
40 »		53	2	5175
25 »		32	1	5200
10 »		13		6175

ՇՈՒԼՏ

Ոսկի	Ֆր.	Սղ.	Ղշ.	Փր.
20 *գրոնոր*	27	78	131	9550
10 »	13	89	65	9775
5 »	6	94	32	9630
2 »	2	67	12	6825
Արծաթ				
Գրոնա	1	33	6	3175
50 *արէ*		67	3	1825
25 »		32	1	5200
10 »		13		6175

ՈՒՐՈՒԿՈՒԱ

Բեզոյ	5		23	7500
Կէս բեզոյ	2	50	11	8700
20 *չինդիզմոյ*	1		4	7500
10 »		50	2	3550

ՋԵՒՆԱԿՈՐԱ

Աւստրիական, թրքական ու ասիան.

ՋԻՆԱՍՏԱՆ (Կանտոն)

1 *դրուշնոց*	5	38	25	5550
50 *սանդիմոց դրշ.*	2	57	12	2075
20 »		98	4	6550
10 »		49	2	3275
5 »		25	1	1875

ՋԻԼԻ

Ոսկի				
Գոնտոր=20 բեզ.	27	83	132	1925
Տոլըն=10 բեզոյ	18	91	89	8225
Եագուարոյ=5 »	9	46	44	9350
Բեզոյ	3	72	17	6600
Արծաթ				
20 *չինգաւոյ*		75	3	5625
10 »		37	1	7535
5 »		19		9725

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ

Ոսկի				
Թուման	8	92	42	3700
Կէս թուման	4	52	22	4600
2 *գրան*	1	78	8	4550
Արծաթ				
2 *գրան*	1	84	8	7400
3 »		92	4	3700

ՊԵԼՃԻՔԱ

Ոսկի	Ֆր.	Սղ.	Ղշ.	Փր.
20 *Ֆրանք*	20		95	
10 »	10		47	5000
Արծաթ				
5 *Ֆրանք*	5		23	7500
2 »	1	86	8	8350
1 »	1		4	7500
50 *սանդիմոց*		46	2	1850

ՊՈԼԻՎԻԱ

1 *պոլիվիանոյ* = 100 *սանդիմ*

ՊՈՒԴԱՆ

Հնդկական ու չինական դրամներ

ՊՐԱԶԻԼԻԱ

Ոսկի				
20,000 *րէյ*	56	63	268	9925
10,000 »	28	32	134	5200
5,000 »	14	16	69	2600
Արծաթ				
2,000 *րէյ*	5	19	24	6525
1,000 »	2	60	12	3500
500 »	1	30	6	1700

ՌՈՒՄԱՆԻԱ

Ոսկի				
20 *լէյ*	20		95	
10 »	10		47	5000
5 »	5		23	7500
Արծաթ				
5 *լէյ*	5			
2 »	1	86		
Լէյ		93		
Կէս լէյ		46		

ՌՈՒՍԻԱ

Ոսկի				
15 *բուպլի ելիբըլ.*	40		190	
10 »	26	66	126	6350
7 »	20		95	
5 »	13	36	63	3650
Արծաթ				
Բուպլի (Ն. 1886)	3	99	18	9525
» (Ց. 1886)	4		19	
50 *կոպէկ*	2		9	5000
25 »	3		4	7500
20 »		40	1	9000

	Ֆր. Սպ.	Ղ. Փր.
15 կոպեկ	30	1 4250
10 »	20	9500
5 »	10	4750

ԽԻՎԱ

Ռուսական դրամ

ՊԱՏԱՒԱՐԱ

Հնդկական, պարսկան. ու ռուսական

ՅԱՒՈՒԱՆԱՏԱ

Ասկի		
20 մարգաս	20	95
10 »	40	47 5000
Արծաթ		
1 մարգաս	1 99	9 4525
50 լեննի	99	7025

ՍԱՆ ՍԱԼՎԱՏՈՐ

1 սալքը = 100 ռանդիմ

ՍԻՒԱՄ

1 Թիքալ	1 36	

ՍԵՐՎԻԱ

Ասկի		
20 մինար	20	95
10 »	10	47 5000
Արծաթ		
5 մինար	5	23 7500
2 »	1 86	8 8350
1 »	93	4 4175
50 բարա	46	2 1850

ՍՊԱՆԻԱ

Ոսկի		
100 բեզեգա	100	475
25 »	25	118 7500
20 »	20	95
10 »	10	47 5000
Արծաթ		
5 բեզեգա	5	23 7500
2 »	1 86	8 8350
1 »	93	4 4175
Կէս »	46	2 1850

ՏԱՆԻՄԱՐԳԱ

20 գրանէն	27 78	131 2550
10 »	13 89	65 9775
2 »	2 67	12 6825
1 »	1 33	6 3175
25 որէ	32	1 5200
10 »	13	6175

ՏՈՄԻՆԻՔ

Արծաթ	Ֆր. Սպ.	Ղ. Փր.
5 ֆրանքնոց	5	23 7500
10 »	93	4 4175
50 չենդիլմէ/	46	2 1850

ՕՄԱՆ = ՄԱՇԿԱԴ

Պարսկական ու հնդկական դրամ

ՕՄԱՆԵԱՆ

Ասկի		
Քեամ = 500 դրչ.	113 92	
Կէս քեամ = 250	56 96	
1 սամ. ոսկի	22 78	
Կէս սամ. ոսկի	11 39	
Քառորդ սամ. ոսկի	5 70	
Արծաթ		
Մեճիտիէ	4 20	
Կէս մեճիտիէ	2 10	
Քառորդ մեճիտիէ	1 5	
Երկու դրուշնոց	44	
Մէկ դրուշնոց	22	
Կէս դրուշնոց	11	

ԵԳԻՊՏՈՍ

Ասկի		
Եգիպտական	25 61	121 6475
50 դրուշնոց	12 81	60 8475
20 »	5 13	24 3670
10 »	2 56	12 1600
5 »	1 28	6 800
Արծաթ		
20 դրուշնոց	5 18	24 6050
10 »	2 59	12 3025
5 »	1 29	6 1275
2 »	52	2 4700
1 »	26	1 2350

ՖՐԱՆՍԱ

Ասկի		Արծաթ
100 ֆրանքնոց		5 ֆրանքնոց
50 »		2 »
20 »		1 »
10 »		0·50 »
5 »		0·25 »

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ

Վճռկն. դրչնոց	5 40	25 6500
50 ռանդիմնոց	2 70	12 8250
20 »	1	4 7500
10 »	50	2 8700

ԹՂԹԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

Թղթատարական Միութեան համար վաճառքի նամոյշները կ'առնուի 20 բարա, 1 կրամէն մինչև 100 կրամ, և 100 կրամէն վեր իւրաքանչիւր 50 կրամի՝ 10 բարա։ Եթէ նամոյշին ծանրութիւնը 350 կրամն անցնի, կամ եթէ 30 սանտիմեդր երկայնութիւն, 20 սանտիմեդր լայնքէ և 10 սանտիմեդր թանձրութիւնէ աւելի ըլլայ, կը մերժուի։ Թուրքիոյ մէջ վաճառքի նամոյշներուն համար նոյն բանն է, սա՛ տարբերութեամբ որ մինչև 2000 կրամ կ'ընդունուին։ Ծովեզերեայ քաղաքներուն համար մէն մի 75 կրամի համար 10 բարա աւելի կ'առնուի, փոխանակ 50 կրամի։ Եթէ նամոյշին ծանրութիւնը 250 կրամն անցնի, մէն մի 50 կրամի համար 20 բարա կ'առնուի մինչև 2 քիլօկրամ։

Եթէ վաճառքի նամոյշի մը վրայ թղթադրոշմ դրուած չէ, չի ղրկուիր։ Եթէ պակաս դրուած է, կը ղրկուի և պակաս դրուածին կրկինը կ'առնուի ընդունողէն։

Թղթատարական Միութեան երկիրներուն համար 50 կրամ կամ աւելի պակաս կշռող տպագիրներուն կը վճարուի 10 բարա. 50 կրամէ աւելի կշռող տպագիրներուն վրայ մէն մի 50 կրամի կամ աւելի պակաս քանակութեան համար պէտք է աւելցնել 10 բարա։ Նոյնպէս Թուրքիոյ ներքին թղթատարութեան համար տպագիրներն ենթակայ են 10 բարա թղթադրոշմի՝ իւրաքանչիւր 50 կրամի։ Երբ ծրարը 30 կրամէ պակաս կը կշռէ, 5 բարա միայն կը վճարուի Ծովեզերեայ քաղաքներու համար իւրաքանչիւր 75 կրամի 10 բարա կ'առնուի։

2000 կրամէ աւելի կշռող կամ 45 սանտիմեդրէ աւելի երկայնութիւն, լայնութիւն կամ թանձրութիւն ունեցող ծրարներ չեն ընդունուիր. 10 սանտիմեդր

տրամապիծ և 75 սանտիմեդր երկայնութեամբ պլորուած տպագիրներ կ'ընդունուին։

Եթէ տպագրի մը վրայ բնաւ թղթադրոշմ դրուած չէ, չի ղրկուիր. եթէ պակաս դրուած է, կը ղրկուի և պակաս դրուածին կրկինը կ'առնուի ընդունողէն։

Թղթատարական Միութեան բոլոր երկիրներուն համար գործի թուղթերէ կը տացուի 1 ղրուչ 1 կրամէ մինչեւ 200 կրամ կշռող ծրարներէ։ Իսկ 200 կրամէ աւելի կշռող ծրարներն ենթակայ են տուեալ բարձրացուածքի՝ ամէն 50 կրամի յաւելման. առաւելն 2000 կրամ կշռող գործի թուղթերու ծրարներ միայն կ'ընդունուին։ Թուրքիոյ ներքին թղթատարութեան համար նոյն բանն է։

Եթէ գործի թուղթերու վրայ բնաւ թղթադրոշմ դրուած չէ, չեն ղրկուիր. եթէ պակաս դրուած է, կը ղրկուին և պակաս դրուածին կրկինը կ'առնուի ընդունողէն։

Թանկագին նիւթեր. — Արդիլուած է թղթատարի յանձնել առանց յայտարարուած թանկագին նիւթեր, ասոնք։

Դրամի եւ արժէքաւոր նիւթերու փոխադրութիւն. — Թղթատարական Միութեան երկիրներուն համար Օսմանեան Թղթատարութիւնը կ'ընդունի աւանդ=հաւանիք ու մանուա-քոտ։

Թուրքիոյ ներքին թղթատարութեանը մէջ ընդունուած է դրամի և արժէքաւոր նիւթերու փոխադրութիւնն աւանդի ձեւին տակ։ Այս պարագային թղթատարական վարչութիւնը կը տանայ թանկագին նիւթերու համար արժէքին հաւասարաձեւ սակագին մը, իսկ հասարակ նիւթերու համար ծանրութեան չափով սակագին մը։ Այս սակագինը հինգ տասիճան է, հետաւորութեան առ հետեւեալ հինգ շրջանակներու հաւասարաձեւ։

Ա. Շրջանակ. — Կ. Պոլիս ու չրջակայք. կը վճարուի արժէքաւոր նիւթերու համար 1էն 1000 ղրուչի՝ $2^1/_2$ ղրուչ. 1000 ղրուչէն 2000 ղրուչի՝ 5 ղրուչ, և ամէն 1000 ղրուչի $2^1/_2$ ղրուչ։ Ծանրութիւն ունեցող նիւթերու համար 1էն 500 կրամի՝ $2^1/_2$ ղրուչ, 501էն 1000 կրամի 5 ղրուչ, և ամէն 500 կրամի $2^1/_2$ ղրուչ։

Բ. Շրջանակ. — Պրուսա, Գաղեմունէի, Այտըն, Ատանա, Ճեպէլի-Լիպնան, Հալէպ, Գոնիա, Շգուտրա, Կարմիր Ծովու եղերքներ, Պենկազի, Պիզա, Սրբիպէզազոսի կղզիներ։ Այս տեղերը վոխադրուած արժէքաւոր նիւթեր. 1էն 250 ղրուչ՝ $2^1/_2$ ղրուչի, 251էն 500՝ 3 ղրուչի, 501էն 1000՝ 7 ղրուչի. ասկէ վեր հազարներու համար իւրաքանչիւրին վրայ կ'աւելնայ $3^1/_2$ ղրուչ։ Ծանրութիւն ունեցող նիւթեր. 1է 100 կրամ $2^1/_2$ ղրուչի, 101էն 250 կրամ 3 ղրուչի, 251էն 500՝ 4 ղրուչի, և 501էն 1000 կրամ 7 ղրուչի, և իւրաքանչիւր 500 կրամի՝ $3^1/_2$ ղրուչի յաւելում։

Գ. Շրջանակ. — Շամ, Էրզրում, Հիճազ, Էնկարէ, Սվազ, Թոսովա, Մանասդր, Եմէն, Տիարպէքիր, Խարբուրդ։ Արժէք. 1էն 250 ղրուչ՝ 3 ղրուչի, 251էն 500՝ 4 ղրուչի, 501էն 1000՝ 6 ղրուչի և իւրաքանչիւր 1000ի վրայ 5 ղրուչի յաւելում։ Ծանրութիւն. 1էն 100 կրամ 3 ղրուչի, 101էն 250 կրամ 4 ղրուչի, 251էն 500՝ 6 ղրուչի, 501էն 1000՝ 10 ղրուչի, և իւրաքանչիւր 500ի վրայ 5 ղրուչի յաւելում։

Դ. Շրջանակ. — Վան, Պիթլիս, Մուսուլ։ Արժէք. 1էն 250 ղրուչ՝ $3^1/_2$ ղրուչի, 251էն 500՝ 5 ղրուչի, 501էն 1000՝ 8 ղրուչի և իւրաքանչիւր 1000ի վրայ $6^1/_2$ ղրուչի յաւելում։ Ծանրութիւն. 1էն 100 կրամ՝ 3 ղրուչի, 101էն 250՝ 5 ղրուչի, 251էն 500՝ 8 ղրուչի, 501էն 1000՝ 13 ղրուչի, և իւրաքանչիւր 500 կրամի վրայ $6^1/_2$ ղրուչ յաւելում։

Ե. Շրջանակ. — Պաղտատ, Պասրա։ Արժէք. 1էն 250 կրամ 4 ղրուչի, 251էն 500՝ 6 ղրուչի 501էն 1000՝

ԹՂԹԱՏԱՐԱԿԱՆ ԳԻՆԵՐՈՒ ՑՈՒՑԱԿ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ					ՏՈՒԳԻՐՆԵՐ ԵՒ ԳՈՐԾԻ ԹՈՒՂԹԵՐ				ՎԱՃԱՌՔԻ		ՆՄՈՅՇՆԵՐ				ՏՈՒԳԻՐՆԵՐ			ԳՈՐԾԻ ԹՈՒՂԹԵՐ		
Ծավալը			Ներքին և Միջազգային		Ծավալը	Ներքին			Միջազգային			Ծավալը	Ներքին			Միջազգային			Միջազգային		
Կրամ	Ղրօ.	Բր	Ղրօ.	Բր.	Կրամ	Կրամ	Ղրօ.	Բր.	Կրամ	Ղրօ.	Բր.	Կրամ	Կրամ	Ղրօ.	Բր.	Կրամ	Ղրօ.	Բր.	Կրամ	Ղրօ.	Բր.
15		20	1		30	30		5	20			20	30	30	5	50		10	50	1	
30	1		2		75	50		10	100			20	75	50	10	100		20	100	1	
45	1	20	3		150	100		20	150			30	150	100	20	150		30	150	1	
60	2		4		225	150		30	200	1			225	150	30	200	1		200	1	
75	2	20	5		300	200	1		250	1		10		200	1	250	1	10	250	1	10
90	3		6		375	250	1	10	300	1		20	250	250	1	300	1	20	300	1	20
105	3	20	7		450	300	1	20	350	1		30	300	300	3	350	1	30	350	1	30
120	4		8		525	350	1	30					350	350	3	400	2		400	2	
135	4	20	9		600	400	2						400	400	4	450	2	10	450	2	10
150	5		10		675	450	2	10					450	450	4	500	2	20	500	2	20
165	5	20	11		750	500	2	20					500	500	5	550	2	30	550	2	30
180	6		12		825	550	2	30					550	550	5	600	3		600	3	
195	6	20	13		900	600	3						600	600	6	650	3	10	650	3	10
210	7		14		975	650	3	10					650	650	6	700	3	20	700	3	20
225	7	20	15		1050	700	3	20					700	700	7	750	3	30	750	3	30
240	8		16		1125	750	3	30					750	750	7	800	4		800	4	
255	8	20	17		1200	800	4						800	800	8	850	4	10	850	4	10
270	9		18		1275	850	4	10					850	850	8	900	4	20	900	4	20
285	9	20	19		1350	900	4	20					900	900	9	950	4	30	950	4	20
300	10		20		1425	950	4	30					950	950	9	1000	5		1000	5	
315	10	20	21		1500	1000	5						1000	1000	10	1050	5	10	1050	5	10
330	11		22		1575	1050	5	10					1050	1050	10	1100	5	20	1100	5	20
345	11	20	23		1650	1100	5	20					1100	1100	11	1150	5	30	1150	5	30
360	12		24		1725	1150	5	30					1150	1150	11	1200	6		1200	6	
375	12	20	25		1800	1200	6						1200	1200	12	1250	6	10	1250	6	10
390	13		26		1875	1250	6	10					1250	1250	12	1300	6	20	1300	6	20
405	13	20	27		1950	1300	6	20					1300	1300	13	1350	6	30	1350	6	30
420	14		28		2000	1350	6	30					1350	1350	13	1400	7		1400	7	
435	14	20	29			1400	7						1400	1400	14	1450	7	10	1450	7	10
450	15		30			1450	7	10					1450	1450	14	1500	7	20	1500	7	20
465	15	20	31			1500	7	20					1500	1500	15	1550	7	30	1550	7	30
480	16		32			1550	7	30					1550	1550	15	1600	8		1600	8	
495	16	20	33			1600	8						1600	1600	16	1650	8	10	1650	8	10
510	17		34			1650	8	10					1650	1650	16	1700	8	20	1700	8	20
525	17	20	35			1700	8	20					1700	1700	17	1750	8	30	1750	8	30
540	18		36			1750	8	30					1750	1750	17	1800	9		1800	9	
555	18	20	37			1800	9						1800	1800	18	1850	9	10	1850	9	10
570	19		38			1850	9	10					1850	1850	18	1900	9	20	1900	9	20
585	19	20	39			1900	9	20					1900	1900	19	1950	9	30	1950	9	30
600	20		40			1950	9	30					1950	1950	19	2000	10		2000	10	
615	20	20	41			2000	10						2000	2000	20						
630	21		42												20						
645	21	20	43										Առ առա-	Առ առա-		Առ առա-			Առ առա-		
Եւ աւելի					Առ առա-	Առ առա-			Առ առա-												

10 ղրուչի, և իւրաքանչիւր 1000ի վրայ 8 ղրուչի յաւելում։ Ծանուրթիւն. 1էն 100 կրամ 4 ղրուչի, 101էն 250՝ 6 ղրուչի, 251էն 500՝ 10 ղրուչի, 501էն 1000՝ 16 ղրուչի, և իւրաքանչիւր 500ի վրայ 8 ղրուչ յաւելում։ Ծովեզերեայ քաղաքները 1000ին 2 ղրուչ կ'առնուի, իսկ երկաթուղի բանած քաղաքները 1000ին 3 ղրուչ։ Սակայն մէջ երբեք ծանրութիւնը նկատողութեան չառնուիր։

Յանձնարարեալ առարկաներուն համար պէտք է վճարել նաև ինչ որ պիտի վճարուէր, եթէ յանձնարարեալ չըլլային. յետոյ միօրինակ կերպով պէտք է վճարել 1 ղրուչ իւր յանձնարարման գին։

Երբ յանձնարարեալ նամակ մը կորսուի, եթէ կը վերաբերի Թղթատարական Միութեան, 50 ֆրանք փոխարինութիւն կը վճարուի Թղթատարութեան կողմէ, իսկ եթէ կը վերաբերի Թուրքիոյ ներքին Թղթատարութեան՝ 200 ղրուչ։

Մանուարոս. — *Մանուարոսի դրութիւնը 1900 Օգոստոս 1էն սկսած է ի գործ դրուիլ Թուրքիոյ Ծովեզերեայ քաղաքներու, և երկաթուղւոյ գիծերու վրայի քաղաքներու նամակատուներուն մէջ։ Ղրկողին տրուելիք սառցագրին վրայ 10 բարանոց դրոշմաթուղթ պիտի փակցուի. իսկ մանուա-բոսդերն ու անոնց յարակից Թուղթիրը ղեր պիտի ըլլան դրոշմաթուղթէ։* — Երկու հազար ղրուչէն աւելի գումարի համար մանուարոստ պիտի չտրուի։ Մինչեւ 100 ղրուչի համար 20 բարա վարձք պիտի առնուի։ Իւրաքանչիւր 100 ղրուչէն 20 բարայի հաշուով 500 ղրուչէն $2^1/_2$ ղրուչ պիտի առնուի. իսկ 500էն մինչեւ 1900 ղրուչ, իւրաքանչիւր 200ին 20ական բարա պիտի աւելցուի որով 1900էն մինչեւ 2000 ղրուչ վարձքը պիտի ըլլայ $6^1/_2$ ղրուչ։

Արժէքը յայտարարուած պատուճակութեամբ նամակներ=Դէյմէթի մուգաssեհդի մեհեաթիպ. — *Այս նամակներն առ նուազն 5 տեղէ կնքուելու են ղրկողին անձնական կնիքով և կամ մասնաւոր նշան կրող կնիքով մը։ Իւրաքանչիւր նամակի պարունակութիւնը 50 000 ղրուչէ աւելի չի կրնար ըլլալ (սակայն 100 ղրուչի հաշուով), սակայն միեւնոյն թղթատարով միեւնոյն անձը կրնայ մի՛կ աւելի նամակներ ղրկել։ Այս նամակներուն համար նաև կը վճարուի նամակի ծանրութեան համամատ թղթատրոյն 1 ղրուչ ապահովագրութեան համար և յայտարարուած արժէքին իւրաքանչիւր 1000 ղրուչին ու կատարակին համար 1 ղրուչ։ Այս նամակներուն փոխարէն՝ ղրկողին առաջադիր պիտի տրուի։ Երբ արժէքը յայտարարուած պարունակութեամբ նամակ մը կորսուի, կամ վնասուի կամ գողցուի. այդ արժէքին փոխարէնը Օսմանեան Թղթատարութեան կողմէ պիտի վճարուի, ի բաց առեալ անխուսափելի կերպով հարկեցուցիչ պատգաներէ=տեք ու իզդեհի դայրը գապիի հսպասը մուճպիրէ, cas de force majeure։ Այս մասին ըլլաւիք յայտարարութիւններն առնուազն մէկ տարուան մէջ պէտք է տեղի ունենան, որովհետեւ անկէ հետը նկատողութեան չեն առնուիր։*

Գոլի բոսդալ. — *Երկու տեսակ կ'ըլլայ. արժէքաւոր և անարժէք, թէ՛ արժէքաւոր և թէ անարժէք առարկաներու համար ղրկուած Գոլի բոսդալը 5 քիլոյէն աւելի ըլլալու չէ։*

Ստակը կրնայ մինչեւ 10 քիլոյ ծանրութիւն ունենալ և եթէ ստակ կամ կարասի որոշեալ կշիռէն աւելի ըլլայ, երկու մասի կը բաժնուի, թէ՛ ստակի և թէ կարասիքին։

Ա. Շրջանակի համար 5 քիլոյին պէտք է տալ 4 ղրչ.
Բ. » » » » » » 8 »
Գ. » » » » » » 10 »

Իւրաքանչիւր շրջանակի առմն 1000 ղրուչին համար պէտք է վճարել 2 ղրուչ իբր ապահովագին։

Տետակ. — Տետակն եթէ 5 քիլոյէն աւելի ըլլայ, քիլոյ պլուխ Ա. չրջանակի համար պիտի առնուի 1 ղրչ. Բ. չրջանակի համար 2 ղրչ. և Գ. չրջանակի համար 3 ղրչ.։

Անձեր կը գտնուին սակայն որ օգտուելով Թղթատարութեան առած կանոնէն՝ կը չանապարհեն զայն և անպէսն քանակութեամբ դրամներ արժեթուղթի վերածելով՝ Գոլի բոստաղ կ'ընեն և կը ղրկեն առանց իսկ որոշելու 10 քիլոյ ծանրութիւնն անցնելու։ Ասոր համար Թղթատարական վարչութիւնը կանոն դրած է որ ամէն մէկ դրամածրար առաւելն 50,000 ղրչ. պարունակէ, աւելի պարունակածները պէտք է կիսել և ծրարի վերածել։

Մէկ օրուան մէջ մէկու մը հասցէին կրնանք չատ անգամ Գոլի բոստաղ ղրկել։

Թղթատարական աշխատութեանց համար իւրաքանչիւր ծրարին իր կապոզէք կ'առնուի 60 բարա և ղրկողին տրուելիք ստացագրին վրայ 10 բարանոց փուղ կը վաճառի։

Գոլի բոստաղը պէտք է recommandé ընել, որով իրաւունք կ'ունենայ Գոլի բոստաղ ընդունողը՝ առնելուն համար ստացագիր մը տալ ղրկողին։

Կարասի.—Շոգենաւով կամ երկաթուղիով ղրկուած կարասիները կամ ապրանքները պէտք է առ առաւելն 60 անդ. երկայն և 20 անդ. լայն ըլլան։ Այն առարկայները զորոնք կարելի չէ կիսել, ինչպէս հոլանոց, զաւազան և այլն, 1 մեդր երկայնութիւն պէտք է ունենան։

Այն ապրանքներն որ ուղղակի երկաթուղիով կամ շոգենաւով չեն կրնար երթալ, ղրկուելիք տեղը երկրին ներսերը ըլլալուն պատճառաւ, պէտք է որ 40 անդ. երկայն և 30 անդ. լայն ու 20 անդ. խորութիւն ունենան։

Հնդուկ և պայմուզիկ նիւթերն արգիլուած է Գոլի բոստաղով ղրկել, իբրև աւեալ դեղերէն որոնք նախ

վայրէ մտաւուկի մը, յետոյ վայրի սղոցուկով=թաղաշ լեցուն թիթեղէ տուփի մը մէջ դրուած ըլլալու են։

Բարդ բոստալ. — Բարդին վրայ պէտք է 20 բարայի փուղ փակցուի, եթէ այդ գինն պակաս կ'արժէ փակցուած դրոշմաթուղթը, մնացածին կրկինը կը վճարուի իր գտած տեղը. և երբ առանց դրոշմաթուղթի թղթատարութեան յանձնուի, այն ատեն իրրեւ նամակ 2 ղրուչ taxe = գին կ'առնուի։

Պատասխանը վճարուած = réponse payée քարդ բոստալներուն եթէ կէսը կարուելով՝ այդ քարդին պատկանած կառավարութենէ մը զատ՝ ուրիշ կառավարութեան մը երկիրը ղրկուի, հանկէ 2 ղրուչ կ'առնուի. օրինակի համար, եթէ Օսմ. Բարդ բոստալ մը Ֆրանսա ղրկուի, և հոն այդ քարդին կէսը կարելով Իտալիա ղրկէ, Իտալիա անկէ 2 ղրուչ կ'առնէ, իսկ եթէ Թուրքիա ղրկուի, հարկաւ բան մը չի վճարուիր և այսպէս փոխադարձաբար ամէն երկիրներու համար։

Տպագրուած բուղթեր. — Տպագրուած առարկաները ինչպէս լրագիր, պիրք և այլն եթէ դրոշմաթուղթ փակցուած չըլլայ վրանին, անընդունելի կը նկատուին. եթէ ասոնք օտար երկիրէ մը հոս ղրկուած ըլլան. օրէնքը վրան պրուելով՝ կը վերադարձուի։ Իսկ եթէ նամակատուփին մէջ նետուած են առանց դրոշմաթուղթ կրկնելու, կ'ոչնչացուին։

Արժէքաւոր թուղթերը, ինչպէս promesse և այլն պէտք է որ իրր նամակ ներփակեալ ղրկուին, կշռուելով և տալով ամէն մէկ կրամին 40 փարա, ինչպէս որ օրէնք է։

ՀԵՌԱԳԻՐ

ՍԱԿԱԳԻՆՆԵՐ

Սակագին Կ. Պոլսոյ համար. — *Կ. Պոլսոյ հեռագրատանց միջև փոխանակուած իւրաքանչիւր հեռագրի համար կ'առնուի 100 բարա, երբ 20 բառը չ'անցնիր. 20 բառէն վեր իւրաքանչիւր 10 բառի համար կ'առնուի 50 բարա։*

Ներքին սակագին. — *Միեւնոյն նահանգին և դրացի նահանգներուն հեռագրական կայարաններուն միջև քաշուած հեռագրի մը իւրաքանչիւր բառին համար պէտք է վճարել 20 բարա և առնուազն 15 բառ։*

Հեռաւոր նահանգներու հեռագրական կայաններուն միջև քաշուած հեռագրի մը իւրաքանչիւր բառին համար պէտք է վճարել 40 բարա, և առնուազն 10 բառ։

Այս սակագինն այն հեռագիրներուն համար է որ չեն անցնիր Իպրրն ընկերութեան ներքին ընդհովհայ պարաններէն։ Գալով անոնց որ այդ պարաններէն կ'անցնին՝ սոյն սակագնին վրայ դարձեալ իւրաքանչիւր բառի 20 բարա և հեռագրին վրայ 100 բարա տուրք կ'առնուի։

Եւ. Թուրքիայէն և Աս. Թուրքիայէն Ար. Րումելի քաշուած հեռագրերուն, Մուս. Բաշայի ուղիղ ճամբով, կը վճարուի 60 բարա, առանց յաւելուածական տուրքի։

Կիպրոսի հետ փոխանակուած հեռագիրները ներքին սակագնին ենթակայ են երբ ղրկուին Լաթաքիոյ ճամբով։

Հիճազ, Ղարպ-Դարապլուս և Եմէն կուսակալութեանց միջև, և այդ կուսակալութեանց իւրաքանչիւրին ու յարակից կուսակալութեանց միջև փոխանակուած հեռագիրներն ենթարկուած են միջազգային սակագնին։

Միջազգային սակագին. — *Եւրոպական ու Ասիական Թուրքիոյ քաղաքներէն՝ հեռաւոր տեղերը զրկուելիք հեռագիրներէն՝ իւրաքանչիւր բառին համար կը գանձուի։*

	Սովորական համբոյր	Թեմենոս Շերայի բացառիկ համբոյր	Օհեսոյի բացառիկ համբոյր
	Ֆր. Սն.	Ֆր. Սն.	Ֆր. Սն.
Ալճերիա	0 67	—	1 19
Ատէն, Եւրոպական Թուրքիայէն	4 50	4 50	5 83
» Ասիական Թուրքիայէն .	4 00	4 00	5 33
Աւստրիա-Հունգարիա Ե. Թ. . .	0 34	0 44	0 98
» » Ա. Թ. . .	0 46	0 46	1 00
Բոլղարկալ	0 69	0 69	1 22
Գերմանիա	0 55	0 58	1 00
Եգպ. Ստորին Ալէքսանդրիա Ե. Թ.	1 25	1 40	2 73
Եգպ. Ստորին Ալէքսանդրիա Ա. Թ.	1 00	1 90	3 23
Եգպ. Ստորին Միւս քաղաքները Ե. Թ.	1 25	1 65	2 98
Եգպ. Ստորին Միւս քաղաքները Ա. Թ.	1 00	2 15	3 48
Եմէն Ե. Թ.	3 75	3 75	—
» Ա. Թ.	3 50	5 00	—
Զուիցերիա	0 51	0 51	1 05
Թունուզ	0 67	0 67	1 19
Իտալիա	0 48	0 48	1 14
Հիճազ Ե. Թ.	2 75	2 75	—
» Ա. Թ.	2 50	3 25	—
Հնդկաստան Ե. Թ.	3 48	5 00	5 18
» Ա. Թ.	3 23	5 50	5 68
Հոլանտա	0 60	0 60	1 05
Ղարպ-Դարապլուս	0 88	0 88	1 40
Ճարոն Ե. Թ.	7 70	9 70	7 70
» Ա. Թ.	8 20	10 20	8 20
Ճիպրալղար	0 69	0 69	1 22
Մալթա	0 69	0 69	1 30
Մեծն Բրիտանիա	0 71	0 71	1 19
Ծունաստան ու Եւբէա Ե. Թ. . .	0 28	0 38	1 24
» » Ա. Թ. . .	0 28	0 38	1 24
Ծունաստանի միւս կղզիները . .	0 42	0 42	1 28
Նորվեկիա	0 72	0 72	1 08
Շուէտ	0 69	0 69	1 05
Չևռնակորա Ե. Թ.	0 27	0 51	1 5

	Սովորական եամբով	Թեթեւացուած վճարումով եամբով	Օդեսայի վճարումով եամբով
	Ֆր. Սն.	Ֆր. Սն.	Ֆր. Սն.
Զին ե. թ.	5 89	7 00	7 18
» Ա. թ.	5 64	7 50	7 68
Պարսկաստան (Պուշիրէ վատ) ե. թ.	1 74	2 03	2 00
» » » Ա. թ.	2 25	2 53	2 50
Պելճիգա	0 60	0 60	1 05
Պոսնա–Հերսէք ե. թ.	0 27	0 51	1 04
» » Ա. թ.	0 38	0 51	1 05
Պուլկարիա	0 38	0 54	0 99
Ռումանիա ե. թ.	0 26	0 51	0 73
» Ա. թ.	0 43	0 51	0 73
Ռուսիա (Եւրոպական) և Կովկաս	0 72	0 72	0 72
Սերվիա ե. թ.	0 27	0 51	1 00
» Ա. թ.	0 38	0 51	1 00
Սպանիա	0 65	0 65	1 17
Տանիմարգա ե. թ.	0 60	0 60	1 00
» Ա. թ.	0 38	0 51	1 05
Ֆրանսա	0 56	0 56	1 08

Եւրոպական ու Ասիական Թուրքիայէն Ամերիկայի զանազան կողմերը ղրկուած հեռագիրներու սակագինները գտնելու համար՝ հարկ է այբի առջեւ ունենալ բազմաթիւ ցուցակներ. կը բաւականանանք նշանակելով Եւրոպական Թուրքիայէ Նիւ Եորք քաչուած հեռագրին սակագինն որ է 1 ֆրանք 85 սանտիմ իւրաքանչիւր բառը։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՆՆԵՐ

1. ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՆՆԵՐ Կ. ՊՈԼՍՈՅ

Կեդրոնական նամակատունն՝ Երի–Ճամիի բակը։

Գլխաւոր ճիւղեր են Ղալաթիա՝ Օսմ. Պանքային դէմ, Բերա՝ Թերէ-Պաչի, Ստամպոլ՝ Սօուք Ջեշմէ։

Երկրորդական մասնաճիւղեր կան Մահմուտ-բաչա, Այասոֆիա, Օգճըլար-պաչի, Գում–Գարու, Տիրէքլէր-Արասը, Ագաերայ, Սուլթան Ֆաթիհ, Էյուպ, Պալաթ, Խասքէօյ, Ղալաթիա՝ կամուրջին գլուխը, Բերա՝ Տէօրթ–եօլ–Ասլըը, Բանկալթի, Վոսփորի բոլոր գիւղերն ու կղզիները։

2. ՕՏԱՐ ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՆՆԵՐ

Ա. ԱՆԴՐԻԱԿԱՆ ԹՂԹԱՏԱՐ

Ղալաթիա, Գարաքէօյ, Ենի խան

Բաց է առաւօտեան $8^1/_2$էն մինչեւ իրիկուան 6. կիրակիները $9^1/_2$էն $10^1/_2$ առաւտն և 3էն 4 կէս օրէնետքը։

Թղթատարական փոխանակագիր կ'ընդունուի Մեծն Բրիտանիոյ, Մալթայի, Ճիպրալթարի, Կիպրոսի, Միացեալ-Նահանգաց, Բանամայի, Հնդկաստանի ու Բրիտանական գաղթականութեանց համար։

Թղթատարական փոռիկ հակեր = Colis postaux կ'ընդունուին ամէն հինգշաբթի, Մեծն Բրիտանիոյ, Մալթայի ու Կիպրոսի համար։

Բ. ԱՒՍՏՐԻԱԿԱՆ ԹՂԹԱՏԱՐ

Կեդրոնատեղի Ղալաթիա Եօրկանճըլար փողոց, Գամանդոյ խան. — Մասնաճիւղեր. Բերա, 438, Բասաժ Օրիանթալի մօտ, Սդամպոլ, Գամանդոյ խան։

Նամակ, ստացագիր, եւայլն կ'ընդունուին բոլոր դակ Եւրոպայի համար, նոյնպէս Փոքր Ասիոյ ծովեզերեայ քաղաքներուն և Սրբիպեղատոսի կղզիներուն համար, եւայլն։

Թղթատարական փոքրիկ հակեր պէտք չէ կշռեն 3 քիլոկրամէ աւելի եւ չունենան 60 սանթիմեթրէ աւելի երկայնութիւն, լայնք եւ թանձրութիւն։

Կ'ընդունուին նաեւ թղթատարական փոխանակագիրներ։

Գ. ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԹՂԹԱՏԱՐ

Ղալաթիա, Վոյվոտա փողոց, թիւ 28. — Մասնաճիւղեր. Բերա, Սդամպոլ՝ Հավուզլու խան։

Բայց է առաւօտեան եւրոպական ժամը 8էն մինչեւ իրիկուան ժամ 6, կիրակիներն առտուան 9 էն 11 կէս օրէն առքը 2 էն 4։

Կարելի է գերմանական թղթատարին դրամ յանձնել եւ թղթատարական փոխանակագիր մը ստանալով՝ ղրկել Գերմանիա, Աւստրիա, Պելճիգա, Պուլկարիա, Եգիպտոս, Միացեալ-Նահանգներ, Ծունաստան, Իտալիա, Ռումանիա, Զուիցերիա, Թունուզ, եւայլն, բայց առեալ Անգլիա, Ֆրանսա, Ռուսիա եւ Թուրքիա։

Թղթատարական փոքրիկ հակեր կ'ընդունուին և կը ղրկուին Բէօսթենճէի չոգենաւով, չաբաթն երկու անգամ, երեքշաբթի (եւրոպական ժամը 9ին, կէս օրէն առաջ) եւ չաբաթ (եւրոպական ժամը 2ին, կէս օրէն առքը)։

Դ. ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԹՂԹԱՏԱՐ

Կեդրոնատեղի, Վոյվոտա փողոց, Ղալաթիա. — Մասնաճիւղեր. Բերա՝ 15 Բասաժ Օրիանթալ, և Սդամպոլ՝ Գամանդոյ խան։

Ե. ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԹՂԹԱՏԱՐ

Կեդրոնատեղի, Քիրէճ գարու, Ղալաթիա. — Մասնաճիւղ. Սդամպոլ՝ Պահճէ գարու փողոց, Մաքսին դիմացը։

Բոլոր այս թղթատարութիւնները գրեթէ նոյն պիներով կը փոխադրեն նամակները, տպագիրները, եւլն. եւ այդ գիները համաձայն են Միջազգային Թղթատարութեան գիներուն, որոնց վրայ խօսած ենք։

ԹՂԹԱՏԱՐ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐ

ՕԵՒ ԾՈՎ — ՀԻՒՍ. ԵԶԵՐՔ

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ. — Մեսաժըրի. *իրիկուան ժամը 4ին (ը. ե.) ամէն երկու չաբաթը անգամ մը կ'երթայ Օտեսա։* — Ճոն Մագտովալ. *իրիկուան ժամը 4ին (ը. ե.) կը մեկնի Պուլկազ, Վառնա։*

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ. — Ռումանական. *առտուան ժամը 10ին (ը. ե.) ամէն չաբաթ Քէօսթենճէ։* — Պուլկարական. *իրիկուան ժամը 4ին (ը. ե.) ամէն չաբաթ կ'երթայ Պուրկազ, Վառնա։*

ՋՈՐԵՔՇԱԲԹԻ. — Ռուսական. *իրիկուան ժամը 2½ին (ը. ե.) 15 օրը անգամ մը կ'երթայ Պուրկազ, Վառնա, Օտեսա։* — Աւստրիական. *իրիկուան ժամը 1½ին (ը. ե.) 15 օրը անգամ մը Վառնա, Ռէօսթենտէ, Սուլինա, Կալաց, Իպրաիլ։*

ՀԻՆԴՇԱԲԹԻ. — Աւստրիական. *15 օրն անգամ մը իրիկուան ժամը 4ին (ը. ե.) կ'երթայ Վառնա, Ռէօսթենտէ, Սուլինա, Կալաց։* — Իտալական. *իրիկուան ժամը 3ին (ը. ե.) ամէն չաբաթ կ'երթայ Օտեսա։* — Կուրճի եւ Ընկ. *իրիկուան ժամը 3ին (ը. ե.) ամէն չաբաթ կ'երթայ Պուրկազ, Վառնա, Տուլչա, Սուլինա, Կալաց, Պրայլա։* — Ռուսական. *իրիկուան ժամը 2½ին (ը. ե.) ամէն չաբաթ կ'երթայ Պուրկազ, Վառնա, Օտեսա։* — Նոյն. *առաւուն ժամը 10ին (ը. ե) Օտեսա։*

ՈՒՐԲԱԹ. — Պուլկարական. *իրիկուան ժամը 2½ին Վառնա, Պայչըզ, Պուրկազ։*

ՇԱԲԱԹ. — Աւստրիական. *իրիկուան ժամը 4ին (ը. ե.) կ'երթայ Պուրկազ, Ռէօսթենտէ, Օտեսա։* — Ռումանեական. *առաւուն ժամը 9½ին (ը. ե.) ամէն չաբաթ կ'երթայ Ռէօսթենտէ։*

ԿԻՐԱԿԻ. — Իտալական. *ամէն կիրակի իրիկուան ժամը 3ին (ը. ե) կ'երթայ Ռէօսթենտէ, Սուլինա, Կալաց։*

ՍԵՒ ԾՈՎ — ՀԱՐԱՒ. ԵԶԵՐՔ

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ. — Բաճնեպլեճիֆ. *իրիկուան ժամը 4ին (ը. ե.) ամէն չաբաթ կ'երթայ Սամսոն, Դրապիզոն. ի դարձին կը հանդիպի Կիրասոն և Օրտու։* — Մեսաժըրի. *15 օրն անգամ մը իրիկուան ժամը 4ին (ը. ե.) կ'երթայ Սամսոն, Դրապիզոն, Պաթում։*

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ. — Իտարէի Մախսուսէ. *իրիկուան 9½ին (ը. թ.) ամէն չաբաթ կ'երթայ Էրէյլի, Զոնկուլտաղ, Պարթըն, Սմասիա։*

ՁՈՐԵՔՇԱԲԹԻ. — Իտարէի Մախսուսէ. *իրիկուան ժամը 10ին (ը. թ.) ամէն չաբաթ կ'երթայ Էրէյլի, Ինէպոլու, Սինոպ, Իէնիա, Օրտու, Ֆադձա, Թիրէպոլու, Դրապիզոն, Րիզէ։* — Բաֆէ. *իրիկուան ժամը 4ին (ը. ե.) 15 օրն անգամ մը կ'երթայ Սամսոն, Դրապիզոն, Պաթում, Նովորովսքի։* — Հանի Տաւուս. *իրիկուան ժամը 4ին (ը. ե.) կ'երթայ Սամսոն, Դրապիզոն. ի դարձին Օրտու, Կիրասոն, Ինէպոլու։*

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ. — Ռուսական. *առաւուն ժամը 10½ին (ը. ե.) 15 օրն անգամ մը կ'երթայ Ինէպոլու, Սամսոն, Օրտու, Կիրասոն, Դրապիզոն, Րիզէ, Պաթում։* — Կուրճի եւ Ընկ. *առաւուն ժամը 1½ին (ը. թ.) ամէն չաբաթ կ'երթայ Ինէպոլու, Սամսոն, Դրապիզոն։*

ՇԱԲԱԹ. — Աւստրիական. *առաւուան ժամը 12ին (ը. ե.) 15 օրն անգամ մը Ինէպոլու, Սամսոն, Կիրասոն, Դրապիզոն, Րիզէ, Պաթում։* — Իտարէի Մախսուսէ. *իրիկուան ժամը 10ին (ը. թ.) ամէն չաբաթ կ'երթայ Շիլէ, Քիֆկէն, Էրէյլի, Դոգլը, Զոնկուլտաղ, Պարթըն։* — Կուրճի եւ Ընկ. *իրիկուան ժամը 2ին (ը. ե.) ամէն չաբաթ կ'երթայ Ինէպոլու, Սամսոն, Դրապիզոն. ի դարձին Կիրասոն, Օրտու։*

ՄԱՐՄԱՐԱ — ԱՐԲԻՊԵՂԱԳՈՍ — ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆ

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ. — Հանի Տաւուս. *իրիկուան ժամը 4ին (ը. ե.) կ'երթայ Կալիպոլու, Զանագ-Գալէ, Պոնֆաատա, Այվալըկ, Բեմէր, Միթիլի, Իզմիր։* — Իտալական. *իրիկուան ժամը 4ին (ը. ե.) 15 օրն անգամ*

մը կ'երթայ Զանագ-Գալէ, Սելանիկ, Բիրէա։ — Աւստրիական. իրիկուան ժամը 3½ին (ը. ա.) 15 օրն անգամ մը կ'երթայ Զանագ-Գալէ, Միտիլլի, Սամոս, Զեշմէ, Սագըզ, Իզմիր։ — Բանդալէոն. իրիկուան ժամը 3½ին (ը. ա.) ամէն չաբաթ կ'երթայ Կալիպոլու, Զանագ-Գալէ, Պոհչա առա, Այվալըգ, Միտիլլի, Իզմիր. ի դարձին կը հանդիպի Քեմէր-Իսրէմիա։ — Ռուսական. առաուն ժամը 10ին (ը. ա.) կը մեկնի Իզմիր, Բիրէա, Ալեքսանդրիա։

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ. — Իտարեի Մախսուսէ. իրիկուան ժամը 10ին (ը. թ.) ամէն չաբաթ կ'երթայ Սիլիվրի, Էրէյլի, Թեքֆուրտաղ, Շարքէօյ։ — Կուրճի եւ Ընկ. իրիկուան ժամը 4ին (ը. ա.) ամէն չաբաթ կ'երթայ Կալիպոլու, Զանագ-Գալէ. Մոլիվա, Այվալըգ, Էսրէմիա։ — Աւստրիական. 15 օրն անգամ մը ժամը 4ին (ը. ա.) կ'երթայ Կալիպոլու, Զանագ-Գալէ, Միտիլլի, Իզմիր, Շամ Դարապլուս, Պէյրութ, Եաֆա, Հայֆա, Մերսին, Իսքէնտերուն։ Ռուսական. առաուն ժամը 10ին (ը. ա.) կ'երթայ Իզմիր, Բիրէա, Ալեքսանդրիա։ — Խափվիէ. իրիկուան ժամը 3ին (ը. ա.) կ'երթայ Միտիլլի, Բիրէա, Ալեքսանդրիա։

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ. — Խափվիէ. իրիկուան ժամը 3ին (ը. ա.) ամէն չաբաթ կ'երթայ Իսքէնտերիէ, Բոր-Սայիտ, Եաֆա։ — Կուրճի եւ Ընկ. իրիկուան ժամը 4ին (ը. ա.) կալիպոլու, Զանագ-Գալէ, Սելանիկ, Վոլոյ։ — Բանհելլենիք. իրիկուան ժամը 4ին (ը. ա.) Զանագ-Գալէ, Միտիլլի, Իզմիր, Սագըզ, Բիրէա, Բադրաս, Գորֆու, Աւլոնա, Դրիէդ։

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ. — Մեսաժըրի. իրիկուան ժամը 4ին (ը. ա.) 15 օրն անգամ մը կ'երթայ Իզմիր, Հոդոս, Մերսին, Իսքէնտերուն, Կիպրոս, Պէյրութ, Սաքքա,

Լաթաքիա, Շամ-Դարապլուս, Եաֆա, Բոր-Սայիտ, Հոռեայա։

ՈՒՐԲԱԹ. — Իտարեի Մախսուսէ. իրիկուան ժամը 10ին (ը. թ.) ամէն չաբաթ կ'երթայ Սիլիվրի, Էրէյլի, Թեքիրտաղ, Շարքէօյ։

ՇԱԲԱԹ. — Հանճի Տաւուս. իրիկուան ժամը 4ին (ը. ա.) ամէն չաբաթ կ'երթայ Կալիպոլու, Զանագ-Գալէ, Միտիլլի, Իզմիր, Սագըզ։—Աւստրիական. առաուան ժամը 10ին (ը. ա.) ամէն չաբաթ կ'երթայ Բիրէա, Գորֆու, Այ-Սարանտա, Անդիվարի, Դրիէդ։ Նոյն. իրիկուան ժամը 4ին (ը. ա.) Թեքիրտաղ, Կալիպոլու, Զանագ-Գալէ, Տէյէ ազաճ, Գարա ագաճ, Գալալա, Սելանիկ։—Կուրճի եւ Ընկ. իրիկուան ժամը 3½ին (ը. ա.) ամէն չաբաթ կ'երթայ Կալիպոլու, Զանագ-Գալէ, Այվալըգ, Էսրէմիա, Միտիլլի. ի դարձին կը հանդիպի Պոհչա Ատա։—Ճոն Մագտուալ. իրիկուան ժամը 4ին (ը. ա.) ամէն չաբթու կ'երթայ Զանագ-Գալէ, Բրեվեզա, Սերանտա (Եանեա), Հանեա, Գանտիա, Գորֆու։

ԿԻՐԱԿԻ. — Իտարեի Մախսուսէ. իրիկուան ժամը 10ին (ը. թ.) ամէն չաբաթ կ'երթայ Սիլիվրի, Էրէյլի, Թեքիրտաղ, Շարքէօյ։ — Աւստրիական. իրիկուան ժամը 3ին (ը. ա.) 15 օրը անգամ մը կ'երթայ Զանագ-Գալէ, Սելանիկ, Վոլոյ, Բիրէա։

ՏՕՆԱՎԱՃԱՌՆԵՐ

	Տեւողութիւն		
Սիրոյն Քերուան	22 օր	Փետրուար	19
Լիւլէ Պուրկազ	8 »	Մարտ	14
Զորլու	10 »	Ապրիլ	1
Մենլիք	3 »	»	9
Եամպոլու	3 »	»	22
Թևքուէչ	3 »	»	23
Մանասպր	3 »	»	23
Ֆլորինա	8 »	»	32
Ճիսրը Էրկէնէ	4 »	»	29
Իրիչթինա	15 »	Մայիս	1
Զառնապատ	8 »	»	2
Գարտիճա	7 »	»	2
Այտոս	8 »	»	5
Էյրի Պուչագ	20 »	»	12
Ալի Պունայի	15 »	»	15
Եամպոլու	3 »	»	17
Այտոս	8 »	Յունիս	21
Մանիաս	5 »	»	23
Սլիվնոյ	31 »	»	12
Կէօնէն	2 »	»	22
Օխրի	2 »	»	22
Քեսենտէրէ	2 »	Օգոստոս	1
Գարաֆերիէ	3 »	»	1
Բերլեբէ	15 »	»	5
Ֆերեճիք	3 »	»	5
Գըչլա սիրուն (Էնկիւրիւ)	15 »	»	10
Քեչան	8 »	»	14

	Տեւողութիւն		
Թևքիրտաղ	8 օր	Օգոստոս	15
Եառնա	15 »	»	15
Սիրոզ	15 »	»	25
Հէլլէր (Պրուսա)	15 »	Սեպտեմբեր	1
Ենիճէ	5 »	»	1
Զրքան	8 »	»	3
Սիլիվրի	7 »	»	8
Սերֆիճէ	5 »	»	10
Ուզունճուվա	8 »	»	15
Այտընաղ	9 »	»	15
Գայսերի	10 »	Հոկտեմբեր	1
Ամասիա	15 »	»	15
Գումլուգ (Էյյան (Ատանա)	10 »	»	15
Նեւրոզոբ	8 »	»	20
Զիլէ	15 »	Նոյեմբեր	1
Հայրապոլու	5 »	Դեկտեմբեր	5
Գըզանլըդ	13 »	»	15

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ

Օ Ս Մ Ա Ն Ե Ա Ն

Պետրոս էֆ. Ազարեան՝ Նախագահ, Մուսթաֆա Շիւքրի պէյ՝ Դեր-Նախագահ, Սեննէքերիմ էֆ. Մանուկեան՝ Ա. Խորհրդական, Հաճի Մէհմէտ Շէֆիք պէյ՝ Բ. Խորհրդական, Ապուազատէ Մէհմէտ էֆ., Պ. Արիստոտէմ Գոզմէթօ, Պ. Թէոտոր Գուրճի, Պ. Սթեֆանոյ Տանտրիա, Զարմայր էֆ. Ճէմարտաճօսեան, Պ. Իզաք Ֆեռնանտէզ, Աֆանաս Եորկիատի էֆ., Պատրիկ էֆ. Քիւլէնկեան, Խուլուսիզատէ Օսման Նուրի էֆ., Պ. Է. Հիւինէն, Տիգրան էֆ. Մանուկեան, Մանիզատէ Հաճի Հիւսէյին Սապրի էֆ., Պ. Միլլէն Միլ, Նէմիզատէ Հասան Թահսին բէյ, Պ. Լէոն Բիրեռնոյ, Պ. Մ. Մտաւրոյ, Պ. Լէոնատ Վիթալիս, Պ Լէոնիտաս Զարիֆի, Էրզիզատէ Հաճի Հասան Շէրիֆ պէյ, Պէն Ճուպարա Սայիտ պէյ։

Ֆ Ր Ա Ն Ս Ա Կ Ա Ն

Պ. Էրնէսթ Ժիրոյ՝ Նախագահ, Պ. Բասկալ Օզիէ՝ Աւեճադպիր, Պ. Իւպէր Պլանչէ՝ Գանձապահ, Գոմանտան Լ. Պերժէ, Իփոլիտ Տեգուժիս, Պ. Էմիլ Տիւմա, Պ. Ֆելիքս Կրանէ, Պ. Ժագ Ժոսա, Պ Սէզար Ժոֆրըտի, Պ. Սէզար Լըպէ, Պ. Թիմոթէ Բըպուլ, Պ. Ալեքսիս Ռէյ, Պ. Լէոն Սէյրէ, Պ. Օգիւսթ Ժիռօ։

Ի Տ Ա Լ Ա Կ Ա Ն

Պ. Իզաք Ֆեռնանտէզ՝ Նախագահ, Պ. Զեզարէ Պարպորի՝ Դեր-Նախագահ, Պ. Անթոնիոյ Բարմա՝ Աւեճադպիր, Պ. Քարմելոյ Մելիա՝ Խորհրդական, Պ. Անճելոյ Կալեռնի՝ Գանձապահ, Պ. Պոնոմի Բիէդրոյ, Պ. Իզիտորոյ Գորէսի, Պ. Նաթան Տառ, Պ. Կաբիտոյ Կուիյիոլի, Պ. Ատոլֆօ Հէֆթէր, Պ. Լէոնէ Բիրեռնոյ, Պ. Ռաֆայէլլոյ Ռիչչի, Պ. Անճելոյ Ճանոթի, Պ. Ժ. Պ. Ռոզատոյ՝ Փաստաբան։

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ՏԵՂԵՐՈՒ ՀԱՅ ԲԺԻՇԿՆԵՐԸ

	Վկայեալ	Բնակութիւն
Ալլահվերտի Տիգրան	Կ. Պոլիս	Լանկա
Աճէմեան Տիգրան պէյ	Կ.Պ. ուվէննա	Բերա
Այվազեան Նշան	Իտալիա	Շիշլի
Անանեան Ճիվան պէյ	Կ. Պոլիս	Բերա
Ատիլեան Գրիգոր	Կ. Պոլիս	Գուրգաբաչ
Արապեան Ալեքսանդր պէյ	Կ. Պոլիս	Բերա
Արզումանեան Մկրտիչ	Կ. Պոլիս	Բերա
Արզուեան Սարգիս	Նանսի	Բանկալթի
Բարաղամեան Մկրտիչ	Կ. Պոլիս	Սկիւտար
Բարազեան Տիրան պէյ	Կ. Պոլիս	Մնիքէօյ
Գաբամաճեան Տիգրան	Կ. Պոլիս	Պոլիս
Գաբամաճեան Տիրան	Կ. Պոլիս	Բերա
Գազազեան Արշակ	Կ. Պոլիս	Պոլիս
Գասպարեան Գասպար	Կ. Պոլիս	Գասըքէօյ
Գալաճեան Ռուբէն	. . .	Իզմիր
Գալաֆեան Աստուածատուր	Կ. Պոլիս	Բանկալթի
Գարագաշեան Նշան	Բարիզ	Բերա
Գարագոչ Աւետիս	Կ. Պոլիս	Բերա
Գրըգճեան Ճուիհաննէս պէյ	Կ. Պոլիս	Շամ
Եաղուպեան Կարապետ	Բարիզ	Բերա
Զարդարեան Միհրան	Բարիզ	Բերա
Զոհրապեան Գէորգ	Լիոն	Բանկալթի
Էլմասեան Յակոբ	Բարիզ	Բերա
Էմիրզէ Պօղոս	. . .	Իզմիր
Էսմէրեան Նիկողոս	Կ. Պոլիս	Բերա

	Վկայեալ	Բնակութիւն
Թաւորեան Արշակ	Բարիզ	Բերա
Թաչճեան Գաբրիէլ պէյ	Կ. Պոլիս	Սկիւտար
Թերզեան Ստեփան	Կ. Պոլիս	Իզմիր
Թիւլեան Ներսէս	Նանսի	Մագրիքէօյ
Թիւրապեան Պետրոս	Բարիզ	Բերա
Թորգոմեան Վահրամ	Բարիզ	Բերա
Ինճէեան Պօղոս	Կ. Պոլիս	Գումգապու
Իշէմիճեան Երուանդ	Կ. Պոլիս	Սամաթիա
Իւլիքճեան Կարապետ	Կ. Պոլիս	Գումգապու
Իւթիւճեան Մանուէլ պէյ	Բարիզ	Բերա
Լապճինճեան Սամուէլ	Կ. Պոլիս	Եէնիքէօյ
Խանճեան Կարապետ	Բարիզ	Բանկալթի
Խնդիրեան Խնդիր	Բարիզ	Բերա
Խորասանճեան Յովհաննէս	Բարիզ	Բերա
Խոճախուունի Գրիգոր	Կ. Պոլիս	Սկիւտար
Կիւլպէնկեան	Բարիզ	Գատըքէօյ
Կոստանդ Պօղոս	Բարիզ	Իզմիր
Հէքիմեան Միքայէլ	Բարիզ	Բանկալթի
Ղազարոսեան Վահան	Նանսի	Իզմիր
Ղազարոսեան Տիրան	Բարիզ	Բերա
Ճելալ Գրիգոր	Բարիզ	Բերա
Ճելալեան Ռուբէն	Պրիւքսէլ	Բերա
Ճելէպեան Աւաքել	Բարիզ	Իզմիր
Ճելալհիրճեան Միսաք	Կ. Պոլիս	Լանկա
Մալխասեան Գրիգոր	Նանսի	Բերա
Մանուկեան Յակոբ	Կ. Պոլիս	Բերա
Մատթէոսեան Պարոնիկ	Ֆիլատելֆիա	Բերա
Մարաչեան	Կ. Պոլիս	Բանկալթի
Մասիս Եդուարդ	Կ. Պոլիս	Բերա
Մեզպուրեան Արթոյ	Բարիզ	Գատըքէօյ
Մեստճեան	Բատում	Բերա

	Վկայեալ	Բնակութիւն
Մինասեան Մատթէոս	Նիւ-Եորք	Բերա
Մինէճեան Բարթուղիմէոս	Կ. Պոլիս	Գատըքէօյ
Միսաքճեան Ստեփան	Կ. Պոլիս	Օրթագէօյ
Մուրատճեան Կարապետ	Կ. Պոլիս	Կէտիկ բաչա
Յակոբեան Ստեփան	Կ. Պոլիս	Գատըքէօյ
Յակոբճի Գրիգոր	Բարիզ	Գատըքէօյ
Յովհաննէսեան	Անգլիա	Բերա
Նագգաշեան Համբարձում	Բարիզ	Պէյիքթաշ
Նազարեան Աբրահամ պէյ	Կ. Պոլիս	Բերա
Նազարէթեան Կարապետ	Լիոն	Մագրիքէօյ
Նալբանեան Վալանդէն	Բարիզ	Բերա
Նալպանտեան Ստեփան	Կ. Պոլիս	Գատըքէօյ
Նահապետեան Գաբրիէլ	Կ Պոլիս	Մագրիքէօյ
Նաճիեան Անտոն բաչա	Բարիզ	Բերա
Ներկարարեան Օր. Օֆելիա	Ֆիլատելֆիա	Իզմիր
Շահնազարեան Բենիամին	Կ. Պոլիս	Բերա
Շահպազ Գառնիկ	Բարիզ	Բերա
Շերիճեան Գրիգոր	Կ. Պոլիս	Մագրիքէօյ
Շերպէթեան Մատթոս	Բարիզ	Բերա
Շիրինեան Յարութիւն	Կ. Պոլիս	Գումգապու
Շիրինեան Յովհան	Կ. Պոլիս	Բերա
Ոսճեան Ռուբէն	Կ. Պոլիս	Իզմիր
Զիլինկիրեան Բեդրոս	Կ. Պոլիս	Բերա
Զոպանեան Անտոն	Կ. Պոլիս	Բերա
Պաղչէպանեան Աշոտ	Կ. Պոլիս	Սամաթիա
Պապաեան Տիգրան բաչա	Կ. Պոլիս	Բերա
Պեզազեան Պենոն	Կ. Պոլիս	Սկիւտար
Պէկեան Յակոբ	Կ. Պոլիս	Բերա
Պօղոսեան Խաչիկ	Կ. Պոլիս	Բերա
Ռափայէլեան Սիմոն	Կ. Պոլիս	Բերա
Սեղբոսեան Սիմոն	Կ. Պոլիս	Բերա

	Վկայեալ	Բնակութիւն
Սեւեան Գաբրիէլ քաչա	կ. Պոլիս	Բանկալթի
Սիմոնոֆ Յակոբ	Բարիզ	Բերա
Սպարդալեան Սիմոն	Բարիզ	Իզմիր
Սպարդալեան Տիգրան	Բարիզ	Իզմիր
Վարդազարեան Մինրան	կ. Պոլիս	Բանկալթի
Վարդանեան Կարապետ	Նիւ-Եորք	կեռիկ քաչա
Վարդանեան Ստեփան	կ. Պոլիս	Իզմիր
Տաղաւարեան Նազարէթ	Բարիզ	Բերա
Տատուրեան Յակոբ	կ. Պոլիս	Բերա
Տոնճեան Յակոբ	Ամերիկա	Բերա
Տէր Պետրոսեան	Նանսի	
Տէր Ղազարոսեան Եղիա	կ. Պոլիս	Իզմիր
Փիլիպպոսեան Եղիա	կ. Պոլիս	Իզմիր
Քեմաճեան Յակոբ	կ. Պոլիս	Խասքէօյ
Քէսէճեան Վարդան	կ. Պոլիս	
Քիւչիւքեան Պօղոս	կ. Պոլիս	Գատըքէօյ
Քրիսեան Ճանիկ	կ. Պոլիս	Պէշիքթաշ
Օրմանեան Կոմիտաս	կ. Պոլիս	Բերա

ՀԱՅ ՓԱՍՏԱԲԱՆՆԵՐ

Ադամեան Գրիգոր
Ալիքսանեան Գէորգ
Ալիքսանեան Յովհաննէս
Այճեան Կարապետ
Այճեան Սարգիս
Ասատեան Մկրտիչ
Ասատուր Հրանտ
Բարազեան Ռուբէն
Գաբամաճեան Յակոբ
Գայսէրլեան Յարութիւն
Գասպարեան Արիստակէս
Դուրեան Ազրիպաս
Եազճեան Թորոս
Եալտզեան Պօղոս
Զաքարեան Գրիգոր
Զոհրապ Գրիգոր
Էմինեան Սարգիս
Թերզեան Բիւզանդ
Թորթաչ Յարութիւն
Թնկըր Սիմոն
Խոսրովեան Հմայեակ
Կէօնիւպէօյլիքեան Առաքել
Կիւրեղեան Գէորգ
Ղազարոսեան Գրիգոր
Մանուկեան Վասիլապուհ
Մարտիրոսեան Գէորգ
Մելիքեան Գարեգին
Մինէճեան Գրիգոր
Մոսիչեան Յովհաննէս
Մովսէսեան Դաւիթ
Յակոբեան Յակոբ
Նաւասարդեան Սեդուհ
Զերտզեան Գասպար
Զէօմլէքճեան Նշան
Պահրի Յովհաննէս
Պառաւեան Յովհաննէս
Պիւլպիւլեան Յովհաննէս
Պօչնագեան Յակոբ
Սարայտարեան Խաչիկ
Սէրվէրեան Նշան
Սէֆէրեան Կարապետ
Սինապեան Գրիգոր
Սուբէնեան Աւետիս
Սիմամպուլեան Յակոբ
Սօլախեան Կարապետ
Քեաթխպեան Սմբատ
Քէօրփէեան Մինրան

ՀԱՅ ՃԱՐՏԱՐԱՐՈՒԵՍՏՆԵՐ

ՆԿԱՐԻՉՔ

Ակայեան Ստեփան
Զրագեան Թագուոր
Ճակոբեան Սիմոն
Ոսկան Երուանդ
Նշանեան Երուանդ

ԵՐԱԺՇՏԱԳԷՏՔ

Խորասանճեան Աւետիս
Սիւնանեան Ճարուխիւն
Մերճան Անտոն

ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏՔ

Թահթահեան Սրամ
Մերհամէթճեան Զենոբ
Թագուորեան Յովսէփ
Ոնճեան Ճակոբ
Թոկըրեան Մխիթար
Ստեփանեան Ստեփան
Կիւրեղեան Լեւոն
Սրապեան Երուանդ
Համամճեան Ստեփան
Քէրէստէճեան Մ
Շիւպէրեան Տիգրան
Ֆերվաճեան Սրամ
Մելիտոսեան Գրիգոր

ՓՈՐԱԳՐԻՉՔ ԵՒ ՔԱՆԴԱԿԱԳՈՐԾՔ

Արապեան Ճակոբ
Շիրինեան Տիրան
Բաբաղեան Զգօն
Ոսկան Երուանդ
Գալֆայեան Մկրտիչ
Պէրպէրեան Նշան
Գալեմքեար Կարապետ
Սարգսեան Յովհաննէս
Գոլանճեան Սրամ
Տէօքմէճեան Սրապչէս
Իւթիւճեան Գրիգոր
Սվաճեան Վահան
Իւթիւճեան Մկրտիչ
Քիւչիւքեան Պօղոս

ՎԿԱՅԵԱԼ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐ

Աբլիկեան Միհրան մանգ. Օսմն. 1886
Ադամեան Մերկերիոս մանգ. Օսմն. 1886
Ալան Շահին օգմն. Ֆրնս. Անգլ. Գերմ. 1897
Ալասեան Մանդակ օգմն. Հյ. Ֆրնս. Պտմ. Թրք. 1900
Ամէմեան Թովմաս օգմն. Հյ. 1887
Ամատունի Համբարձում (Մեսրոպ վրդ. Փափազեան) մանգ. Հյ. Թրք. Պտմ. Աչխ. 1887
Ամատունի Սարգիս մանգ. Հյ. Օսմն. 1897
Աչճեան Միհրան օգմն. Հյ. Ֆրնս. 1892
Առանձար Աւետիս մանգ. Ֆրնս. Պտմ. Աչխ. 1887
Ալանեան Վարդան (Վարդան քհնյ.) օգմն. Հյ. Պտմ. 1886
Արշարունի Նախիտ օգմն. Հյ. 1886
Աւետեան Կարապետ դաստիչ. 1897
Բագրատունի Յակոբ մանգ. Տիրկ. 1897
Բաբանեան Եղիշէ մանգ. Բնգ. 1901
Բաբաղեան Օր. Արմաւենի դասն 1901
Բալագաչեան Յովնան մանգ. Թրք. Երկչփ. Աչխ. Իրգտ. 1887
Բաչայեան Տիգրան (Տաճատ քհնյ.) օգմն. Պտմ. Աչխ. 1887
Բեչտիմալճեան Գրիգոր դաստիչ. 1893
Բիչաոֆեան Դաւիթ մանգ. Հյ. Պտմ. 1887
Գաբամաճեան Օր. Ե. գինէ օգմն Ջեւ. 1901
Գաբամաճեան Սիմոն մանգ Հյ. 1886
Գազազեան Օր. Հայկանոյշ օգմն. Ջեւ. Կար. 1899
Գալբազճեան Երուանդ օգմն. Գծգր. 1903
Գալենտէրեան Մկրտիչ մանգ. Ջեւ. 1887
Գալֆայեան Օր. Արաքսի օգմն. Ջեւդր. 1903
Գարագաչեան Նազարէթ մանգ. Օսմն. 1887
Գարակէօզեան Յակոբ դաստիչ. 1894
Գարթալեան Երուանդ օգմն. Թրք. 1892
Գոլանճեան Երուանդ օգմն. Ֆրնս. 1903
Գուլումճեան Աչոտ դաստիչ. 1903
Գուլումճեան Գրիգոր մանգ. Գր. 1887
Գուրգէն Յակոբ մանգ. Հյ. 1886
Դաւթեան Սմբատ մանգ Հյ. Ֆրնս. 1887
Դերձակեան Օր. Իժէնի օգն Ջեւ. 1903
Եկէնեան Յովհաննէս օգմն. Հյ. Պտմ. Թրք. 1892

Եսայեան Օր. Վառվառէ օգնն. կար. Զեռ. 1889
Երէցեան Մարտիրոս օգնն. Հյ. 1897
Եփրանոսեան Գրիգոր օգնն Զիպտ. 1900
Ինքսէրճեան Բարսեղ (Համայնակ քննյ.) օգնն. Հյ. 1892
Թադէոսեան Ռեթէոս մանգ. Հյ. Ֆրնս. 1886
Թահտաճեան Խաչիկ մանգ. Գր. 1887
Թաչճեան Օր. Մաքրուհի դասկհ. 1898
Թապագեան Միհրան օգնն. Հյ 1903
Թապագեան Ստեփան մանգ. Օսմն. 1898
Թապիկեան Սեդուհ օգնն. Ֆրնս. 1894
Թէյեան Ենովք մանգ. Բն Պատ. 1886
Թոթվայեան Նիկողոս մանգ. Օսմն. 1899
Թորոսեան Նշան մանգ. Հյ. Օսմն. Տմրկ. 1889
Թորոսեան Օր. Տիրուհի օգնն Զեռ. 1900
Թուխմանեան Կարապետ (այժմ քնյ.) օգնն. Հյ. Օսմն.1887
Իզմիրլեան Օր. Սրաքսի օգնն. Հյ. Ֆրնս. 1892
Ինկիլիզեան Խաչիկ օգնն. Գծգր. Գր. 1899
Իսրայէլեան Թորոս օգնն Օսմն. 1897
Իտարէճեան Խաչիկ օգնն. Թրն. Աչխ. 1899
Լուսինեան Սրմէն մանգ. Հյ. 1890
Խանճեան Սահակ մանգ. Հյ. 1886
Խաչկոնց Դաւիթ մանգ. Հյ. Պատ. Աչխ. 1898
Խոճասարեան Հայկ դասդյ. 1900
Կարապետեան Օր. Հայկանոյշ օգնն. Գերմ. 1903
Կարապետեան Պետրոս մանգ. Օսմն. 1901
Կելիպոլեան Զարութիւն օգնն. Ֆրնս. Երկրչփ.Ին.Պատ.1892
Կիւմիւշեան Մկրտիչ մանգ. Ֆրնս. 1887
Կուրտիկեան Ստեփան մանգ. Օսմն. 1901
Հանճեան Մարտիրոս դասդյ. 1901
Հէքիմեան Միսաք օգնն Օսմն. 1894
Հիւսեան Գարեգին օգնն. Պատ. Աչխ. 1903
Ճիզմէճեան Օր. Մարգարիտ դասկհ. 1900
Ճինճինեանեան Պօղոս մանգ. Հյ. Ֆրնս 1887
Մարգարեան Գրիգոր մանգ. Պատ. Տնտգ. 1886
Մարկոսեան Պարգեւ օգնն. Աչխ. Իրգտ. 1892
Մարտիրոսեան Տիգրան օգնն. Օսմն. 1899
Մեղպուրեան Մկրտիչ մանգ. Հյ. Պատ. 1892
Մելիքեան Նշան օգնն. Գր. 1897

Մինասեան Օր. Սրմաւենի օգնն. Ֆրնս. Զեռ. 1900
Մխիթարեան Ստեփան դասդյ. 1900
Շամտանճեան Միքայէլ օգնն. Գերմ. Պատ. 1899
Ոզոբրիկեան Մկրտիչ մանգ. Հյ. Ֆրնս. 1889
Ոսնճեան Զարեհիւն օգնն. Հյ. Ֆրնս. 1889
Զակոբեան Կարապետ մանգ. Հյ. 1900
Զակոբեան Զակոբ օգնն. Օսմն. 1903
Զակոբեան Սիմոն մանգ. Գծ. 1887
Զարեհիւնեան Սահակ օգնն. Իրգտ. 1892
Զովասափեան Սրսէ օգնն. Հյ. Թրք. 1894
Նաթանեան Մարկոս մանգ. Պատ. Աչխ. 1900
Նալպանտեան Միքայէլ օգնն Թրն. Ինգ. 1899
Ներչապուհ Օր. Զարուհի օգնն Զեռ. 1897
Նիքոմեան Օր. Եւգինէ օգնն. Թրն. Իրգտ. 1892
Նիկողոսեան Զակոբ օգնն. Հյ. Պատ. Ֆրնս. Անգղ. 1891
Նշանեանեան Տիգրան օգնն. Օսմն. 1897
Շիրինեան Գամէր օգնն. Օսմն. 1903
Ոսկան Զակոբ մանգ. Հյ. Ֆրնս. 1886
Զանկեան Օր. Վերգինէ մանգ. Զեռ. 1903
Զայեան Օր. Բաբուլ օգնն. Հյ. Ֆրնս. Պատ. կար. Զեռ 1892
Զէյթճեան Միհրան օգնն. Օսմն. Ֆրնս. 1896
Զպուգճեան Տիկին Միւնեվէր մանգ. Զեռ. 1903
Զրագեան Տիրան դասդյ. 1903
Պաղտասարեան Խաչատուր մանգ. Հյ. 1894
Պայիկեան Սերովբէ մանգ. Հյ. 1892
Պապիկեան Արշակ օգնն. Ֆրնս. 1900
Պառաւեան Զովհաննէս (փաստաբան) մանգ. Օսմն. 1888
Պասմաճեան Գրիգոր օգնն. Հյ. Թրք. Պատ. Աչխ. 1892
Պերպերեան Ռեթէոս ուսուցչապետ 1901
Պօղոսեան Տիգրան մանգ. Թրն. Աչխ. 1887
Սարգսեան Սրբուսակէս օգնն. Աչխ. Իրգտ. 1892
Սիւքերեան Գրիգոր օգնն. Թ.Ֆս.Բնպատ. Թրն. Աչխ.1892
Սիմքեչեան Գէորգ մանգ. Օսմն. 1901
Սինեմեան Օր. Աղաւնի մանգ. Զեռգրծ. Զեռ. 1897
Սուլթանեան Մանասէ օգնն. Հյ. Ֆրնս. Թրն. 1892
Ստեփանեան Օր. Վահանոյշ օգնն. Ֆրնս. 1897
Սվաճեան Միհրան օգնն. Հյ. Ֆրնս Պատ. Աչխ. 1894
Վասիլեան Զավէպ մանգ. Գր. 1887

Վարդանեան Օր. Սանդիճա օգնն. Զեր. 1903
Վարժապետեան Արիստակէս (Ինչ.) մանգ. Թր. և Զփգտ. 1887
Վարժապետեան Մամիկոն դասցչ. 1901
Տարխանեան Պաղտասար օգնն. Հյ. Ցրնս. 1887
Տէմիրեան կարապետ օգնն. Հյ. Ցրնս. Թրն. 1892
Տեպղեան Ստեփան օգնն Օսմն. 1892
Տէր-Աբրահամեան Օր. Սիրանույշ օգնն. Զեր. 1898
Տէր-Անդրէասեան Երուանդ մանգ. Հյ 1897
Տէվլէթեան Եղիազար մանգ. Հյ. 1889
Տէօքմէճեան Մխիթար մանգ. Գր. 1887
Փանոսեան Մխաք օգնն. Հյ. 1900
Փանոսեան Պետրոս դասցչ. 1901
Քերեստէճեան Պօղոս մանգ. Օսմն. Ցրնս. 1892
Քէօսէեան Մխիթար օգնն. Հյ. Թրն. Իրպտ. 1894
Քիւրքճեան Լեւոն մանգ. Գր. 1886
Ցինճանճեան Օր. Ռամկլա օգնն. կար, Զեր. 1901

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՀԱՅ ԹԵՐԹԵՐԸ

Թուրքիոյ մէջ կը հրատարակուին 14 հայ թերթեր որոնց մէկը միայն Աբեղեեան Մամուլ՝ Իզմիրի մէջ, իսկ մնացած 13ը կ. Պոլսոյ մէջ։

1. ԱՐԵԻԵԼԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼ, *Շաբաթաթերթ։ Խմբագիր-Տնօրէն՝ Հրանտ էֆ. Մամուրեան Որդի։ Բաժանորդագրութիւն՝ Թուրքիոյ համար տարեկան 50 ղրուշ, Արտասահմանի համար տարեկան 12 ֆրանք։ Իւրաքանչիւր թիւը 1 ղրուշ։ Հասցէ՝ Մամուրեան, Իզմիր։*

2. ԱՐԵԻԵԼՔ, *Օրաթերթ։ Արտօնատէր՝ Զարեհ էֆ. Եուսուֆեան։ Բաժանորդագրութիւն՝ Պոլսոյ ու գաւառներու համար տարեկան 140 ղրշ., վեցամսեայ 70 ղրշ., եռամսեայ 40 ղրշ., Արտասահմանի համար տարեկան 40 ֆր., վեցամսեայ 20 ֆր.։ Իւրաքանչիւր թիւը 20 բառա։ Հասցէ՝ կ. Պոլիս Ղալաթիա, Թամանդոյ փողոց 8։*

3. ԱՒԵՏԱՐԵՐ, *Շաբաթաթերթ։ Արտօնատէր՝ Տոքթ. Ճ. Ք. Կրէն։ Բաժանորդագրութիւն՝ կ. Պոլսոյ և գաւառներու համար տարեկան 30 ղրշ., վեցամսեայ 15 ղրշ., Արտասահմանի համար տարեկան 36 ղրշ.։ Իւրաքանչիւր թիւը 30 բառա։ —Աւետաբեր ամսաթերթ աղոց համար պատկերազարդ։ Բաժանորդագրութիւն՝ 6 ղրշ. ամէն տեղի համար։*

4. ԲԻԶԱՆԴԻՈՆ, *Օրաթերթ։ Արտօնատէր և Տնօրէն՝ Բիւզանդ էֆ. Քէչեան։ Բաժանորդագրութիւն՝ Պոլսոյ և գաւառներու համար տարեկան 120 ղրշ., վեցամսեայ 60 ղրշ., եռամսեայ 30 ղրշ., Արտասահմանի համար տարեկան 36 ֆր., վեցամսեայ 18 ֆր., եռամսեայ 9 ֆր.։ Իւրաքանչիւր թիւը 20 բր.։ Հասցէ՝ Տէր և Տնօրէն Բիւզանդ էֆ. Քէչեան, կ. Պոլիս, Պալը Ալի ճատէսի, թիւ 23-25։*

5. ԲԻԲԼԱԿՆ, *Շաբաթաթերթ։ Արտօնատէր՝ Հ. Մ. Ի. էֆ. Իւթիւճեան, խմբագիր՝ Բրոֆ Ճ. էֆ Ճեճիզեան։ Բաժանորդագրութիւն՝ Պոլսոյ և գաւառներու համար տարեկան 50 ղրշ., վեցամսեայ 30 ղրշ., Արտասահմանի համար տարեկան 6 բուպլի կամ 15 ֆր.։ Իւրաքանչիւր թիւը 40 բառա։ Հասցէ՝ Տնօրինութիւն Բիւրակնի, կ. Պոլիս, Պալը Ալի ճատէսի, Պէրպէրեան տպարան։*

6. ԼՈՅՍ, *Շաբաթաթերթ։ Արտօնատէր՝ Վահան Վ. Տէր Մինասեան։ Տնօրէն-խմբագիր՝ Վահան էֆ. Փափազեան։ Բաժանորդագրութիւն՝ Պոլսոյ 50 և գաւառներու համար տարեկան 54 ղրշ., վեցամսեայ 25 ղրշ., Արտասահմանի համար տարեկան 12 ֆր., վեցամսեայ 6 ֆր.։ Իւրաքանչիւր թիւը 40 բառա։ Հասցէ՝ Սուլթան Համամ Վ. Մինասեան տպարան։*

7. ԾԱՂԻԿ, *Կիսամսեայ։ Արտօնատէր՝ Անտոն էֆ. Սաքայեան։ Բաժանորդագրութիւն՝ Պոլսոյ 45, գաւառներու տարեկան 54 ղրշ.։ Իւրաքանչիւր թիւը 2 ղրշ.։ Հասցէ՝ կ. Պոլիս Էսկի Զաղթիյէ, 72։*

8. ՀԱՆԳԱԳԻՏԱԿ, *Շաբաթաթերթ։ Արտօնատէր՝ Արմէն էֆ. Լուսինեան։*

9. ՁԷՐԻՏԷի ՇԱՐԳԻՒՆ, *Օրաթերթ։ Արտօնատէր և Տնօրէն՝ Տիգրան էֆ. Ճիվելեկեան։ Բաժանորդագրութիւն՝ Պոլսոյ համար տարեկան 140 ղրշ., վեցամսեայ 70 ղրշ., եռամսեայ 40 ղրշ. գաւառներու համար տարեկան 150 ղրշ., վեցամսեայ 80 ղրշ., եռամսեայ 45

ղրչ.։ Իբաքանչիւր թիւը 20 բարա։ Հասցէ՝ Տէր և Տնօրէն Տիգրան էֆ. Ճիվելեկեան՝ կ. Պոլիս, Պապը Ալի ճաւուշէի, թիւ 20։

10. ՄԱՆԶՈՒՄԷԻ ԷՖԷՆԱՐ, Օրաթերթ։ Արտօնատէր և Տնօրէն՝ Յովհաննէս էֆ. Ֆ. Գայէբեան։ Բաժանորդագրութիւն՝ Պոլսոյ համար տարեկան 80 ղրչ., վեցամսեայ 50 ղրչ., գաւառներու համար տարեկան 108 ղրչ., վեցամսեայ 60 ղրչ., Արտասահմանի համար տարեկան 25 ֆր., վեցամսեայ 13 ֆր.։ Իբաքանչիւր թիւը 10 բարա։ Հասցէ՝ Տէր և Տնօրէն Յովհաննէս էֆ. Ֆ. Գայէբեան, կ. Պոլիս, Պապը Ալի ճաւուշէի, թիւ 38։

11. ՄԱՍԻՍ, Շաբաթաթերթ։ Արտօնատէր՝ Տօքթ. Եդուարդ էֆ. Մասիս։ Տարեկան բաժանորդագին կէս օսմ. ոսկի։ Իբաքանչիւր թիւը 40 բարա։ Հասցէ՝ կ. Պոլիս, Ղալաթիա, Աւեհելիի Խրթպրոթեան։

12. ՄԷՁՄՈՒԱՅՂ ԱԽՊԱՒՐ, Լրագիր։ Արտօնատէր և խմբագրապետ՝ Յովհաննէս էֆ. Թոլայեան. կը հրատարակուի չորեքշաբթի և շաբաթ։ Բաժանորդագրութիւն՝ Պոլսոյ համար տարեկան 60 ղրչ., վեցամսեայ 35 ղրչ., գաւառներու և արտասահմանի համար տարեկան 85 ղրչ., վեցամսեայ 45 ղրչ.։ Իբաքանչիւր թիւը 30 բարա։ Հասցէ՝ կ. Պոլիս, Բերա. Մեծ փողոց, թիւ 65։

13. ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ, Օրաթերթ։ Արտօնատէր և Տնօրէն՝ Տիգրան էֆ. Ճիվելեկեան, Բաժանորդագրութիւն՝ Պոլսոյ համար տարեկան 75 ղրչ., վեցամսեայ 40 ղրչ., գաւառներու համար տարեկան 100 ղրչ., վեցամսեայ 50 ղրչ., Արտասահմանի համար տարեկան 22 ֆր., վեցամսեայ 11 ֆր.։ Իբաքանչիւր թիւը 10 բարա։ Հասցէ՝ Տէր և Տնօրէն Տիգրան էֆ. Ճիվելեկեան, կ. Պոլիս, Պապը Ալի ճաւուշէի, թիւ 20։

14. ՓՈՒՆՉ, Շաբաթաթերթ, Արտօնատէր՝ Հ. Ս. էֆ. Ալաճաճեան։ Պոլսոյ և գաւառներու համար տարեկան բաժանորդագինն է 50 ղրչ.։ Վեց և երեք ամիսներու համար ալ բաժանորդ կ'ընդունի։ Իբաքանչիւր թիւը 40 բարա։ Հասցէ՝ կ. Պոլիս, Պալըգ բազար, Նաֆիյէ խան, թիւ 20։

ՈՒՂՂՈՒԹԻՒՆՔ ԵՒ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆՔ

էջ

49. Ծնունդ Ս. Աստուածածնի Օգոստոս 16։
Նոյն. Գալատեան Ա. Կիւրակէն Նոյեմբեր 20։

50. Ելեւմ. տոմարին մէջ ամիսները նոյն պահուած տեղն՝ սխալ, ամիսները Հին տոմարին հետ նոյն պահուած՝ ուղիղ։

52. Աւելացաւ՝ Օգոստոս 5 սխալ, 2 ուղիղ։

109. Ռուսիոյ գահաժառանգ Ալեքսի ծնաւ (Յուլիս 30)։

112. Սաքսոնիոյ կէսրկ թագաւորը մեռաւ։

118. Լիբբէի իշխանը Էռնէսթ Գազմիր մեռաւ։ Գահակալեց Գահաժառանգը (Սեպտ. 27)։

121. Իտալիոյ գահաժառանգը Ումպերտոյ ծնաւ։

147—148 Սաքսոնիոյ կէսրկ թագաւորը մեռաւ և գահաժառանգը յաջորդեց։

155. Ելմտական նախարար՝ Նազիֆ բաչա։
Նոյն. Մաքսային վերատեսուչ՝ Հասան Ֆէհմի բաչա։
Նոյն. Պէյլիքթաչի ոստիկանապետ մեռաւ։
Նոյն. Աւստրիոյ դեսպան՝ Մահմուտ Նեդիմ պէյ՝ բաչա եղաւ։

156. Պաղտայի կուսակալ՝ Մէհմէտ Մուխլիս բաչա։
Նոյն. Պաղտատի կուսակալ՝ Ասպ-իւլ-Վահապ բչ.։

163. Շամ—Մէքքէ երկաթուղւոյն չինուելիք գիծը Շամ—Մեհինէ 1200 քլմ., Մեհինէ—Մէքքէ 600 քլմ.։

166. Անտէրոն՝ Մուսուլ սխալ, Անտէրոն՝ Մարաշ ուղիղ։

170. Գուլաչինգիր՝ Գոնեա սխալ, Գուլաչինգիր՝ Գոսուվա ուղիղ։
Նոյն. Շամ Գարապլուա՝ աւելցուր Պէրուդ։

174 Կամէդ՝ Ասեդ սխալ, Կամէդ՝ Ասիա ուղիղ։

192. Տոքթ. Տիգրան բաշա Պապայեան՝ ուսուցիչ կայս. Բժշկ. Վարժ. Մանկ. Հիւանդանոցի՝ Մ. 2։
Նոյն. Աբիս էֆ. Ֆէսճեան՝ Ուլա Սանիսի։
198. Գրիգոր էֆ. Գայէրլեան՝ Արտօնատէր Թեւագրէ պատկերազարդ չաբախմէրլերի՝ Մ. 4։
Նոյն. Պետրոս Յուստ էֆ. Խորասանճեան՝ Իրաւագէտ Խորհրդական Հանր. Շինութեան։
Նոյն. Յարութիւն էֆ. Քէօմիւրճեան՝ Դեր-Տնօրէն Դիւանի Երկրագործ. Նախ.։
200. Բրեւեզայի կուսակալի օգն. Գրիգոր էֆ.։
201. Տիրան պէյ Նորատունկեան՝ Գ. Թարգման Պրուսէլի Դեսպանատան։
203. Լեւոն էֆ. Տէմիրճիպաշեան՝ Տնօրէն Հանր. պարտուց Խնայողական Տնտուկի։
Նոյն. Յովհաննէս էֆ. Ալան՝ հրաժարեալ, — աւելցուր ֆրանսերէնի քարտուղար՝ Ներսէս էֆ. Զոլալեան։
Նոյն. Գրիգոր էֆ. Աբիկեան՝ Ա. Փաստաբան։
Նոյն. Թէոդոր էֆ. Ալլանվէրթի՝ Փինիչ, — Յովհաննէս էֆ. Գրլանկրճեան՝ Քարտուղար, — Գէորգ էֆ. Գրլանկրճեան ու Միքայէլ էֆ. Նալպանտեան՝ Արձանագրիչ։
213. Սիմէոն Սեբաստացի 1626 – 1639։
223. Յովսէփ Եպիսկ. Սարաճեան՝ Արքեպիսկոպոս։
227. Առանց որոշ Միաբանութեան՝ Պօղոս վրդ. Գաֆթանեան Հովիւ Ուսղըրի։
239. 306. Արսէն վրդ. Մարգարեան վանահանդեսաւ՝ յաջորդեց Յովսէփ եպիսկ. Յոստեղեան։
275. Օրթաքէօյի Թաղ. Խորհուրդ՝ Երուանդ Եուսուֆեան, Փիրայր Արզումանեան, Կարապետ Մաչուտուրեան, Մինրան Յանճեան, Միքայէլ Նորատունկեան, Յակոբ Թոփալճեան։
287. Խարբէրդի Թաղ. Խորհուրդ՝ աւելցուր՝ Թագուոր Գուլումճեան, Յակիմ Գազազեան, Յակոբ Պապիկեան։

290. Իզմիրի Թաղ. Խորհուրդ. Յարութիւն Իլիքճեան, Ստեփանպէյ, Յարութիւն Հարմանեան՝ Ստեփանդպիր՝ Երուանդ Խորասանճեան, Յակոբ Հարունց, Յակոբ Վէմեան, Մինրան Զամպազճեան։
Նոյն. Բժշկական մարմին հրաժարեալ՝ Տոքթ. Ռ. Ունճեան, Տոքթ. Է. Բեթիախ, Տոքթ. Մարուքեանի, Տոքթ. Արուեի։ Ընտրուած՝ Տոքթ. Ս. Թերզեան։
293. Շ. Գարահիսարի Թաղ. Խորհուրդ՝ աւելցուր Գրիգոր Գարոն-Վարդեան, Մկրտիչ Թիւթիւնճեան, Ռափայէլ Օտապաշեան։
294. Թրապուզանի առաջնորդ՝ Տ. Ներսէս եպիսկ. Ասլանեան։
295. Պայպուրդի Առաջն. փոխ. Տ. Միքայէլ քհյ. Մարտիրոսեան։
296. Երզինկեանի Թաղ. Խորհուրդ՝ Գաբրիէլ Բաբայեան, Կարապետ Մ. Միքայէլեան, Կիրակոս Գազանճեան, Յակոբ Լեփեան, Տիգրան Փափազեան։
301. Ուրֆայի Թաղ. Խորհուրդ՝ Գէորգ Բէօսէեան, Դաւիթ Մելքոնեան, Կարապետ Իմրչեան, Յակոբ Թաչճեան, Յարութիւն Քալմայեան, Նշան Պետրոսեան։
305. Մարաշի Առաջն. Տեղապահ՝ Տ. Փառէն վրդ.։
Նոյն. Զէյթունի՝ Տ. Ներսէս վրդ. Խապաեան։
306. Տիվրիկի՝ Տ. Ղեւոնդ Մ. վրդ.։
307. Հիւրընկալ՝ Զաւէն վրդ. Պապեան։
Նոյն. Վանական կառավարութիւն՝ Եղիշէ Մ. վրդ. Մուրատեան, Բարգէն վրդ., Զաւէն վրդ.։
312. Հոգաբարձ. Ս. Յակոբայ Անկեղանոցի՝ Յովսէփ Մ. Վ. Աբիկեան, Պօղոս Մոմճեան, Պօղոս Շերպէթեան։
369. Քրոնց մէջ պահոց ածն՝ սխալ, այլ արբոց ուղիղ։
373. Սրբութեան տուղ՝ սխալ, սրբութեան արիղ՝ ուղիղ։

ՅԱՆԿ ՆԻՒԹՈՑ

Ջեկոյց 5
Դիտողագիր 7
Համառօտագրութիւնք 9
Օրացոյց կամ Տոմար 10
Եկեղեցեաց տօնախմբութիւնք 13
Օրացոյց 14
Անուանց տօնախմբութիւնք 38
Տոմարներ 45
Նշանաւոր թուականներ 55
Եկեղեցական եւայլն թուականներ 65
Վիճակագրական 107
Արտադրութիւնք աշխարհի 137
Աշխարհի վեհապետք 147
Օսմանեան Կայսրութիւն 149
Օսմանեան պաշտօնէութիւնք 154
Օսմանեան երկիրներ 159
Հայ աստիճանաւորներ 189
Հայ պաշտօնեայներ 199
Կաթողիկոսութիւն Ամենայն Հայոց 209
Աթոռ Կիլիկիոյ 213
Աթոռ Աղթամարայ 214
Աթոռ Երուսաղեմի 215
Աթոռ Կոստանդնուպոլսոյ 218
Հայրապետութիւն Հայոց 221
Վարդապետք Հայ եկեղեցւոյ 225
Պատրիարքութիւն Հայոց Թուրքիոյ 246
Ս. Փրկչեան Հիւանդանոց Հայոց 252
Թաղօրայք Կ. Պոլսոյ 267
Թաղային Վարժարանք Կ. Պոլսոյ 282
Մասնաւոր թեմեր 286
Առաջնորդական վիճակներ 287
Պատրիարքութիւն Ս. Երուսաղեմի 303
Կաթողիկոսութիւն Կիլիկիոյ 304
Կաթողիկոսութ. Աղթամարայ 306
Ս. Էջմիածին 307
Հայ Հռոմէական հասարակութիւն 312
Հայ Բողոքական հասարակութիւն 315
Թուրքիոյ Արեւելեան Քրիստոնեայ հասարակութեանց հոգեւոր գլուխները 316
Դրական 319
Ասիական բառարան 319
Նորաստեղծեալ 378
Նայեաց սիրով 380
Ցիշատակներ 383
Հողմաղացքն ու Աբեղան 385
Լեռները 386
Մեր կիները 391
Կ. Պոլսոյ բանաստեղծ Հայ Պատրիարքները 397
Անդրսկերեան երկաթուղին 407
Ճարտն 411
Ամուրի գետահովիտը 421
Աշխարհիս մեծ ջրանցքները 424
Նշանաւոր ննջեցեալներ 438
Փորձագիտական 451
Պարզ տոկոս 451
Բաղադրեալ տոկոս 456
Ձափեր ու կշիռներ 459
Դրամներ ու իրենց արժէքը 463
Թղթատարութիւն 469
Հեռագիր 478
Նամակատուներ 481
Թղթատար շոգենաւեր 483
Տօնավաճառներ 488
Առեւտրական սենեակներ 490
Կ. Պոլսոյ և ուրիշ տեղերու հայ բժիշկները 491
Հայ փաստաբաններ 495
Հայ ճարտարարուեստներ 496
Վկայեալ ուսուցիչներ 497
Թուրքիոյ Հայ թերթերը 500
Ուղղութիւնք և փոփոխութիւնք 503

ԱՅԲՈՒԲԵՆԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱԿ ՆԻՒԹՈՑ

Ագռաւը 281
Աղաբիայի տոմար . . . 54
Ամէնք թեմ 286
Ալզաս-Լորէն 119
Ալէմտաղը 280
Ալթը մերմեր 270
Ալպ-Հինդ ճեղքուածքները 434
Աղթամարայ ամեռ . . . 214
» վիճակ . . . 306
Ամասիա 292
Ամերիկա 143
» վիճակ 311
Անուրի գետահովիտը . . 421
Անգլուբենական թուական 101
Անգլեալ արտադրութիւնք 139
Անգլակերպութիւն . . 319
Անառակի կիրակի . . . 320
Անդրիմ 304
Անկոնեֆտանդ 281
Անգղիա—Մեծն Բրիտանիա 124
» դրամ 463
» թղթատար . . . 481
» կշիռ, չափ . . . 460
Անթաքիա 305
Անհայդ 116
Անհամ դրամ 463
Անշարժ տոմար 53
Անուանց տօներ 38
Անուանակոչութիւն . . 321
Անտարկ 122
Անցած հինդ տարիներ . 46
Աշխարհի մեծ ջրանցքները 424
Անառնութիւն 137
Անգղսկերեան երկիղ . 407
Աշխարհի վեհապետք . 147
Աշխարհամատոյան կիրակի 321
Առաջաւորաց կիրակի . 322
Առեւտրական շարժումն 146
Առեւտրական սենեակներ 490
Ասիա 141
Ասպահան 400
Աստիճանաւորք 189
Աստուածայայտնութիւն 323
Աստրախան 309
Առանձ վիճակ 304
Արտաստական 310
Արաբական տոմար . . . 49
Արաբկիր 300
Արական անուններ . . 43
Արհեստական վարժարան 250
Արդնի 299
Արճենդիա 131
» դրամ 463
» կշիռ, չափ . . 462
Արմաշ 288
Արուեստագիտական թղթ 65
Արտաքսման կիրակի . . 325
Աւագ շաբաթ 325
Աւագ ուրբ 326
Աւետում 327
Արքունիք Կայսերական . 154
Աւստրիա-Հունգարիա . . 119
» դրամ 464
» թղթատար . . 482
» կշիռ, չափ . . 462
Ափրիկէ 141
Ափղանատան 133
» դրամ 464
» կշիռ, չափ . 462
Բակլաթեան 328
Բայու 299
Բաղադրեալ տոկոս . . 456
Բանամա 128
Բանանային ջրանցք . . 424
Բանաստեղծ Պատրիարքներ 397
Բասէն 295
Բարակուա 131
» դրամ 464
» կշիռ, չափ . . 462
Բարեգործական թուական 65

Բարեկենդան 328
Բեբա 273
Բերու 130
» դրամ 464
» կշիռ, չափ . . . 462
Բոլդուկալ 122
Բուն տումար 52
Բուն Բարեկենդան . . . 329
Բրուսիա 111
Գազաններ 165
Գալլը չէշմէ 281
Գալիք հինգ տարիներ . . 47
Գալուստ ի Տաճարն . . 330
» յԵրուսաղէմ . 331
» ի Զարչարանս . 331
» ի Փրկութիւն . 331
» ի Փոխուիմն . 332
Գալատեան կիրակի . . . 333
Գալիցիայեան ոլբանոց . . 251
Գայաելի 291
Գանտիլլի 278
Գասըմ բաշա 273
Գասդեմունի վիճակ . . 281
Գաստրքէոյ 279
Գաբիտալ 280
Գերմանիա 111
» դրամ 464
» թղթատոմար . . 482
» կշիռ, չափ . . 461
Գընդալը 280
Գիւտ խաչ 333
» Փօտոյ 334
» Տփոյ 334
Գիտական թուական . . 65
Գալամպիա 128
» դրամ . . . 464
» կշիռ, չափ . 462
Գոնիա վիճակ 281
Գանկոյ 132
» դրամ 464
» կշիռ, չափ . . . 462
Գուսաարիքա 128
Գորէա 134
» դրամ 464
» կշիռ, չափ . . . 462
Գուզկունճուգ 278
Գում գաբու 267
Գում գաբուի դուբա . . 268
Գուպա 126
Գուրու չէշմէ 276
Գրական թուական . . . 65
» յանձնաժողով . 249
Գրիգորեան տումար . . 48
Դաառուորի կիրակի . . 335
Դեկաեմբեր 36
Դեսպաններ 155
Դերջան 294
Դիտողական 7
Դպրեվանք 249
Դպրոցական թուական . . 65
Դրապիզոն վիճակ . . . 294
Եգիպտոս 302
» դրամ 468
» վիճակ . . . 302
Ենիմահալլէ 278
Ենի գաբու 269
Ենիքէոյ 277
Եաի գուլէ 281
Եթովպիա=Հապէշստան . 132
» դրամ 464
» կշիռ, չափ . . 462
Եկեղեցական թուական . 65
Եկեղեցեաց տոներ . . . 13
Եկեղեցւոյ տօն 335
Եղանակք տրա 11
Եղիական պահք 337
Եոգկաթ 305
Երեւան 307
Երկաթուղիք 160
Երեւման խաչ 338
Երկրորդ կիրակի . . . 339
Երուսաղէմ տաճար . . . 215
» Պատրիարքքն . 303
Եւրոպա 145
» վիճակ . . . 310
Երրորդութիւն . . . 339
Էթին շաբաթ 340
Զանզիպար 132
Զաուիկ 340
Զեկույց 5
Զէյթին պաբնու . . . 281
Զէյթունի 305
Զուխցերի 120
» դրամ 465
» կշիռ, չափ . 462
Լյկէն 300

Էյուպ 272
Էնկլիւբիւ վիճակ . . . 290
Էջմիածին 307
Էջմիածնի տօն 340
Էրզինկեան վիճակ . . . 296
Էսքիշէհ վիճակ . . . 287
Էքսամթոր 129
» դրամ . . . 464
» կշիռ, չափ . 462
Ընդերք 341
Ընծայումն 342
Թաղային վարժարանք . 282
Թաղումն 341
Թաղօրայք 267
Թէքիրտաղ 287
Թլփատութիւն 343
Թղթատարութիւն . . . 469
Թղթատար շոգենաւեր . 483
Թոր գաբու 271
Թոգմէ 292
Թուրքիա 159
Թուրքիոյ Ալեւել Բրիտանեայ Հասարակութիւնք . 316
Իգական անուններ . . . 44
Իզմիա վիճակ 287
Իզմիր վիճակ 290
Իճասիէ 278
Իտալիա 121
» դրամ 465
» կշիռ, չափ . . . 462
Լեռներ 386
Լիբրէ-Շաուսմպուրկ . . . 118
Լիխտենշդայն 119
Լիմ 297
Լիսկերիա 132
» դրամ 465
» կշիռ, չափ . . 462
Լիւպէք 119
Լուր օրեր 343
Լուքսեմպուրկ 124
Խաղողօրհնէք 343
Խաչի տօն 344
Խաչվերաց 345
Խաքէոյ 272
Խարբուդ վիճակ . . . 299
Խաւսմունք 11
Խիզան 306
Ծաղկազարդ 346
Ծխական բառարան . . 319
Ծնունդ Ս. Աստուածածնի 347
» Տեառն 347
Ծոմ 348
Կամողիկոսաց ցուցակ . . 209
Կանաչ կիրակի 348
Կարմիր կիրակի 349
Կեդրոնական վարչութիւն . 246
» վարժարան . 250
Կիրակէ 249
Կեանիկ բաշա 268
Կիլիկիա տաճար 213
» կամողիկոսութիւն 304
Կիպրոս 303
Կիւրին 305
Կշիռներ 459
Կոստանդնուպոլիս տաճար . 218
» վիճակ . 267
Կուադելուպա 127
» դրամ . . . 465
» կշիռ, չափ . 462
Կուսակալութիւնք . . . 164
Կուսակալք 156
Կուսք 297
Կրետէ վիճակ 286
Կրկնազատիկ 350
Կոմնինոսի ջրանցք . . . 431
Հայիդէ 126
» դրամ 465
» կշիռ, չափ . . 462
Հալէպ վիճակ 304
Համըն 304
Համազգային անկեալեաց . 275
Համառօտագրութիւնք . 9
Համգուրկ 119
Հայ աստիճանաւորք . . 189
Հայ բժիշկներ 491
Հայ բողոքականք . . . 315
Հայ երաժշտագէտք . . 496
Հայ թերթեր 500
Հայ հոգեւականք . . . 312
Հայ ճարտարապետք . . 496
Հայ նկարիչք 496
Հայ ուսուցիչներ . . . 497
Հայ պաշտօնեայք . . . 196
Հայ փաստաբանք . . . 495
Հայ փորագրիչք 496
Հայրապետական տաճար . 209

Հայրապետութիւն Հայոց . 221
Հայ վարդապետք . . . 225
Հարսանիք 351
Հեռագիր 478
Հէս 113
Հիւքքեաթի 297
Հիճրէթի տումար . . . 49
Հիւանդանոց 252
Հոլանտա 123
» գրամ 465
» կշիռ, չափ . . 462
Հոգեգալուստ 351
Հոկտեմբեր 32
Հողմաղացք 385
Հռոմբարա 126
» գրամ 465
» կշիռ, չափ . . 462
Հրամայեալ ոճ . . . 352
Հրէական տումար . . 50
Ձիթենի 352
Ղազարու յարութիւն . 353
Ղալաթիա 273
Ղարապաղ 308
Ղարզ Խարտալեաց թեմ 286
Ճաքան 134
» գրամ 465
» երկիրը . . . 411
» կշիռ, չափ . . 462
» պատմական . . 417
Ճանիկ 293
Ճրագալոյց 353
Մաքրիքէօյ 280
Մալաթիա 305
Մայիս 22
Մայր եկեղեցի 267
Մանճրլըք 305
Մատենաւոր 354
Մարտիս 305
Մարզուան 292
Մարտք 131
» գրամ 466
» կշիռ, չափ . . 462
Մարտ 18
Մեծ Պահք 354
Մեր կիներքը 391
Մերլեմպաբէկ-Շուէբրին . 114
Մերսիկա=Մերսիկա . . 125
» գրամ . . 466
Մերսինայ ափով . . . 380
Մերսիկա կշիռ, չափ . . 462
Միաբանութիւնք . . 225
» Աղթամար . 239
» Աշտարակ . 227
» Արմաշ . . 225
» Երուսաղէմ 233
» Էջմիածին . 240
» Խորբերդ . 228
» Կարին . . 229
» Կեսարիա . 227
» Կիլիկիա . 237
» Մուշ . . 229
» Սերաստիա . 228
» Սեւան . . 245
» Վան . . 231
Միացեալ Նահանգք . . 125
» » գրամ . 466
» » կշիռ, չափ 460
Միջինք 356
Միրզայ 195
Միրիվիա 192
Միրիմիրան 192
Միութեան եմպլիզ . . . 196
Միութեան երգիք . . . 157
Մոնոգոյ 121
Մոխրոց օր 357
Մուշ 298
Մշակաւոր բերքեր . . 138
Յակոբոյ (Ս.) Պահք . 357
Յայտնութիւն Տեառն . 357
Յարութիւն 358
Յինուանք 358
Յիշատակ 359
Յիշատակներ 383
Յիհանակ 359
Յղութիւն 360
Յոթնանու յիշատակ . . 360
Յովսէփ Իզմիր. Գրկ. Յնձժ. 249
Յուլեան տումար 45
Յուլիս 26
Յունաստան=Ելլադա . . 107
» գրամ . . 466
» կշիռ, չափ . 462
Յունիս 24
Յունուար 14
Նախատրաք 154
Նահանգապետներ . . . 481
Նամակագրական սիրոյ . . 380

Նաբլը գաբու 270
Նաւակատիք 360
Նեբալ 136
» գրամ 466
» կշիռ, չափ . . 462
Նիքարագուա 127
» գրամ 466
» կշիռ, չափ . . 462
Նշանաւոր թուականներ . 55
Նոյեմբեր 34
Նորաստեղծեալ 378
Նորվեկիա 110
» գրամ 466
» կշիռ, չափ . . 462
Նոր կիրակի 362
Նպաստից Յանձնաժողով . 249
Շաբաթ ապահք 362
Շամախի 308
Շահին Գարաչիսար . . 292
Շարժական ժամք . . 12
Շարժական տումար . . . 52
Շարժական տօնք . . . 11
Շէյ բելից 114
Շողակաթ 363
Շուարթզուբկ 117
Շուէտ 110
» գրամ 467
» կշիռ, չափ . . 462
Շրջանաւարտներ . . . 285
Ոանկաւայ 365
Ուլա Եվվելի 190
Ուլա սահնախ 192
Ուսուցչական մարմին . . 497
Ուտիք 365
Ուրդին սահմաններ . . 165
Ուրուկուա 131
» գրամ 467
» կշիռ, չափ . . 462
Ուրֆա 300
Զարսանճադ 300
Զափեր 459
Զեռնակոպա=Պարատաղ . 107
» գրամ 467
» կշիռ, չափ . . 462
Զիլի 130
» գրամ 467
» կշիռ, չափ . . 462
Զինաստան 135
Զինաստան գրամ . . . 467
» կշիռ, չափ . . 462
Զմիկածագ 300
Ղաքուշ 299
Պալա 189
Պալաթ 271
Պալըքեսիր 288
Պահք 366
Պաղտասա վիճակ . . . 300
Պայապիա 296
Պայպուրդ 285
Պանտրմա 288
Պաշտօնեայներ 199
Պատէն 113
Պատմական թուականներ . 55
Պատրիարքարան 246
Պարզ տոկոս 451
Պարսկաստան 136
» գրամ 467
» կշիռ, չափ . 461
» վիճակ . . 309
Պաւերթա 111
Պելճիքա 123
» գրամ 467
» կշիռ, չափ . . 462
Պենսեկոստէ 368
Պէյրութ 303
Պեշխիմաշ 275
Պեսարապիա 309
Պերքէմ տաղ 304
Պէյդագ 277
Պէյլէբպէհ 191
Պէօյիւքքաէրէ 277
Պիթլիս վիճակ 297
Պլէճիկ 289
Պոլիվիա 130
» գրամ 467
» կշիռ, չափ . . 462
Պոյաճըքէօյ 276
Պուգան 135
» գրամ 467
Պուլկարիա վիճակ . . . 302
Պրազիլիա 129
» գրամ 467
» կշիռ, չափ . . 462
Պրեմս 119
Պրուսուաէք 115
Պրուսա վիճակ 288

Гос. Публичная библиотека Арм. ССР

Ջուզայեցւոց տոմար . . 54
Ջրանցք 432
Ջրոպնհէք 368
Ապյո-Կրայց Շլայց . . . 118
Ռումանիա 108
» դրամ 467
» վիճակ 467
Ռումելի Հիսար 276
Ռուսիա 109
» դրամ 467
» թղթատոմար . . . 483
» կշիռ, չափ . . . 461
Սալվատոր 127
» դրամ 468
» կշիռ, չափ . . 461
Սամոթիա 269
Սանտորեան վարժարան . 2 0
Սան Մարինոյ 121
Սաքս-Ալթենպուրկ . . . 116
Սաքս Գոպուրկ-Կոթա . . 116
Սաքս Մայինկէն . . . 115
Սարտանիա 112
Սաքս Վայմար 114
Սեյամիէ 278
Սեյանիկ վիճակ . . . 286
Սեպտեմբեր 30
Սերվիա 108
» դրամ 468
Սիազ վիճակ 292
Սիճեհիա 276
Սիամ 134
» դրամ 468
» կշիռ, չափ . . . 462
Սիս 304
Սկիւտար 278
Սղերդ 298
Սոփրակեան տոմար . . 53
Սուէդի Ջրանցք 432
Սպահան 309
Սպանիա 121
» դրամ 468
» կշիռ, չափ . . . 462
Սրբոց տօն 369
Վ՚ալաէք 117
Վ՚այմար 114
Վ՚ան վիճակ 297
Վ՚արդավառ 371
Վ՚արագայ Խաչ 370
Վ՚եղիր 189
Վ՚ենեցուէլա 129
Վ՚երափոխում 372
Վ՚երջին դարերու Թուական. 65
Վիճակագրական . . . 107
Վիրք 308
Վիւրթեմպերկ 112
Տաղաւար 373
Տապանակ 373
Տան կուսանք 374
Տանիմարքա 110
» դրամ . . . 468
Տաբեմուտք 11
Տաբենահ 306
Տեառնընդառաջ . . . 374
Տէրունի 375
Տիարպէքիր վիճակ . . . 298
Տիեզերական պատմ. Թուական. 65
Տիվրիկ 306
Տնտեսի կիրակի . . . 376
Տոմսրներ 45
Տոմինիկանա 126
» դրամ . . . 468
» կշիռ, չափ . . 462
Տփղիս 308
Տօն 376
Տօնավաճառներ 488
Տօն եկեղեցեաց 13
Փետրուար 16
Փրկիչ Հիւանդանոց . . 252
Քեմնից 296
Քէօթահիա 289
Քղի 295
Օգոստոս 28
Օլտենպուրկ 115
Օման=Մուշկաթ . . . 133
» դրամ . . . 468
» կշիռ, չափ . . . 462
Օսմանեան երկիրք . . . 165
» Կայսերք . . 149
Օտար դեսպաններ . . . 157
Օրացոյց 10
Ֆերիպ 190
Ֆերիքէյ 274
Ֆրանսա 122
» դրամ 468
» թղթատոմար . . . 483
» կշիռ, չափ . . . 459

4920

25 n

0021855

2013

ՀՀ Ազգային գրադարան
NL0021855